

DANMARKS STATISTIK.

STATISTIQUE DU DANEMARK.

STATISTISK TABELVÆRK,

FJERDE RÆKKE, Litra A. Nr. 8, a.

4^E SÉRIE, L^{ettre} A. N° 8, a.

Hovedresultaterne

af

Folketællingen i Kongeriget Danmark

den 1ste Februar 1890,

med tilhørende Befolkningskaart.

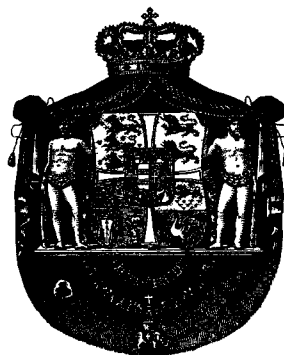
Résultats généraux du recensement en Danemark

le 1er février 1890,

avec deux cartes démographiques.

UDGIVET AF DET STATISTISKE BUREAU.

Publié par le Bureau de Statistique.

KJØBENHAVN.

BIANCO LUNOS KGL. HOF-BOGTRYKKERI (F. DREYER).

1894.

Indholds-Fortegnelse.

	Pag.
Indledning: Fremgangsmaade ved Folketællingerne i Danmark i Tidsrummet 1769—1890	I
A. Befolkningens Størrelse og Tilvækst	XLI
I. Faktisk og hjemmehørende Befolkning. — Midlertidig Nærværende og midlertidig Fraværende (Tillægsliste A. og B.)	XLI
II. Tilvæksten i det egenlige Danmark. — Sammenligning med Tilvæksten i fremmede Lande. — Tilvæksten i Landets Hoveddele, Landsdele, Overøvrighedskredse samt paa større Øer. — Tilvæksten i By og Land. — Tilvæksten paa Færøerne	XLIX
III. Tilvækstens Aarsager (Fødsler og Dødsfald samt Ind- og Udvandring)	LXXXV
B. Antallet af Steder, Gaarde og Huse	XCIII
C. Befolkningens Tæthed	CI
D. Befolkningens Fordeling mellem By og Land.	CXI
E. Befolkningens Fordeling efter Kjøen og Alder	CXX
I. Fordeling efter Kjøen	CXX
II. Fordeling efter Alder	CXXVII
F. Familier (Husstande). — Befolkningens Fordeling efter ægteskabelig Stilling	CXXXV
I. Familier (Husstande)	CXXXV
II. Befolkningens Fordeling efter ægteskabelig Stilling	CXLIV
G. Statsretlig Stilling. — Fødested. — Religion	CLX
I. Statsretlig Stilling	CLX
II. Fødesteder	CLXII
III. Religion	CLXXXIII
H. Abnorme Individier	CXCII
I. Almindelige Bemærkninger og Hovedtabeller	CXCII
II. Døvstumme	CXCIX
III. Døve	CCIII
IV. Blinde	CCV
V. Individier med abnorme Aandsevner	CCVII
a) Idioter.	CCVII
b) Sindssyge	CCXII
VI. Individier med flere Abnormiteter	CCXVII
J. Befolkningens Fordeling efter Næringsvej og Stilling	CCXIX
I. Befolkningen efter Næringsvej	CCXIX
II. Forsørgere og Forsørgede. — Hovedpersoner og Medhjælpere	CCXLI
III. Færøerne. — Befolkningen efter Næringsvej og Stilling	CCLXVIII
Tillæg: Kongeriget Danmarks Befolkningskaart for 1890	CCLXXIX

Table des matières.

	Pag.
Introduction: procédés des dénombremens en Danemark 1769—1890.	I
A. Population: nombre et accroissement.	XLI
I. Populations de fait et domiciliée. — Passagèrement présents et pass. absents (listes suppl. A. et B.).	XLI
II. Accroissement de la pop. du Danemark. — Id. en comparaison d'autres pays. — Id. par province, par bailliage et sur les principales îles. — Accroissement urbain et rural. — Id. aux Féroë.	XLIX
III. Causes de l'accroissement de la population: excédent des naissances et effet des locomotions.	LXXXV
B. Nombre des maisons habitées.	XCIII
C. Population spécifique.	CI
D. Proportion des populations urbaine et rurale.	CXI
E. Population par sexe et par âge.	CXX
I. Sexe.	CXX
II. Age.	CXXVII
F. Familles (ménages). — Population par état civil	CXXXV
I. Familles (ménages).	CXXXV
II. Population par état civil.	CXLIV
G. Nationalité. — Lieu de naissance. — Confession	CLX
I. Nationalité.	CLX
II. Lieu de naissance.	CLXII
III. Confessions.	CLXXXIII
H. Abnormités.	CXCII
I. Remarques et tableaux généraux.	CXCII
II. Sourd-muets.	CXCIX
III. Sourds.	CCIII
IV. Aveugles.	CCV
V. Idiots et aliénés.	CCVII
a) Idiots.	CCVII
b) Aliénés.	CCXII
VI. Anomalies multiples.	CCXVII
J. Population par profession.	CCXIX
I. Métiers.	CCXIX
II. Soutiens et nourris. — Chefs et assistants.	CCXLI
III. Îles de Féroë. — Population par profession.	CCLXVIII
Supplément: Carte marquant la densité de la population du Danemark en 1890.	CCLXXIX

INDLEDNING.

Introduction.

I Kongeriget Danmark er der hidtil bleven afholdt 12 almindelige Folketællinger, nemlig:

den 15de Avgust 1769	den 1ste Februar 1850
— 1ste Juli 1787	— 1ste — 1855
— 1ste Februar 1801	— 1ste — 1860
— 18de — 1834	— 1ste — 1870
— 1ste — 1840	— 1ste — 1880
— 1ste — 1845	— 1ste — 1890

Folketællingen i 1769.

Recensement 1769.

Den første almindelige Folketælling, der er bleven foretagen i den danske Stat, fandt Sted den 15de Avgust 1769, og den omfattede alle det daværende dansk-norske Monarkis Lande i Europa, nemlig: Kongerigerne Danmark og Norge, Hertugdømmet Slesvig, den kongelige Andel af Hertugdømmet Holsten, Grevskaberne Oldenburg og Delmenhorst, samt Færøerne og Island¹⁾. — Tællingen iværksattes paa følgende Maade. Efter mundtligt Foredrag for Kongen af 1ste Deputeret i Rentekammeret, Gehejmerraad Schack, blev det af Rentekammeret ved Skrivelser af 27de Maj 1769 i al Korthed paalagt Stiftamtmandene for Kjøbstædernes og Biskopperne for Landdistrikternes Vedkommende at træffe Foranstaltninger til Erhvervelsen af Oplysninger om Folketallet næstkommende 15de Avgust i Overensstemmelse med et i Rentekammeret udarbejdet Skema. Et passende Antal Eksemplarer af dette Skema tilstilledes hver af de verdslige og gejstlige Overøvrigheder til videre Fordeling, idet Tællingen skulde foretages

¹⁾ Paa Island havde der allerede fundet en Folketælling Sted i Aaret 1703, jfr. «Meddelelser fra det statistiske Bureau», 2den Samling, 1855, S 116 og «Statistiske Meddelelser», 3die Række, 12te Bind, 1892, S. 210.

i Kjøbstæderne af Magistraterne (eller, hvor saadanne ikke fandtes, af Byfogderne) og i Landdistrikterne af Sognepræsterne, uden at der forøvrigt, saavidt man kan se, gaves nogen nærmere Anvisning til eller Regel for Tællingens Udførelse udenfor de Bestemmelser, der fremgaa af selve Skemaet. Det paalagdes derhos Stiftamtmandene og Biskopperne at forfatte General-Tabeller for hele Stiftet efter de henholdsvis fra Kjøbstæderne og fra Landsognene tilbagekomne udfyldte Tabeller og derpaa at indsende «begge Deele baade den Generale Tabell (in duplo) og alle Kjøbstæd-(Sogne-)Tabellerne» tilligemed de Anmærkninger, der mulig maatte ledsage samme, til Rentekammeret inden den derpaa følgende 31te Oktober. Under 12te Juni androg Rentekammeret om Kongens skriftlige Approbation paa det foretagne Skridt, hvilken meddeltes ved Kgl. Resolution af 15de Juni. — Ved Tællingen søgtes, foruden Opgivelse af selve Folketallet, tillige Oplysning om Befolkningens Fordeling efter Kjøen, Aldersklasser og Livsstilling, samt særskilt om Antallet af Ugifte, fordelt efter Kjøen og Aldersklasser. — Den saaledes iværksatte Folketælling gav imidlertid kun et meget utilfredsstillende Resultat, hvilket skyldtes, foruden den hele ufuldkomne Anordning af Tællingens Udførelse, først og fremmest selve Skemaets højst mangelfulde Affattelse, men dernæst ogsaa dels den Omstændighed, at en ikke ubetydelig Klasse af Befolkningen, nemlig «de udi Tieneste værende gevorbne Ryttere, Dragoner og Soldater, samt de ved de nationale saavel som gevorbne Regimenter staaende Under-Officerer og Tambourer, for deres egne Persohner»¹⁾, udtrykkelig blev undtagen fra Tællingen, dels den til Folketællingens Udførelse mindre heldig valgte Aarstid. Hvad Ufuldkommenhederne ved Skemaet angaar, maa særlig fremhæves, at Tællingen ikke blev foretaget ved en navnlig Optegnelse af hver Indbygger i Landet, hvorved der var givet et stort Spillerum for Fejltagelser, baade Udeladelser og Dobbeltregninger. Fremdeles vare Aldersklasserne meget uhensigtsmæssig fordelt i 7 Klasser, af hvilke de 6 første vare 8-aarige og den 7de omfattende alle Aldre fra 48 Aar og derover. Med Hensyn til Individernes ægteskabelige Stilling savnes Oplysning om Enkemænd og Enker samt Fraskilte, hvorover allerede Oeder i sin senere nævnte Afhandling i Heinze's «Sammlung zur Geschichte und Statswissenschaft», erster Band, Side 41, udtaler sig paa følgende Maade: «Insbesondere fand ich Ursache diesen Mangel an Nachrichten von Witwern und Witwen zu bedauern, als ich Befehl erhielt, die Materie von Witwen-Cassen zu untersuchen etc.» Endvidere giver Indbyggernes Fordeling efter Næringsvej ingensomhelst Oplysning om, hvor mange Individder der selvstændig drive en Næringsvej, hvor mange der ere til Hjælp, og hvor mange der underholdes ved Hovedpersonernes og Medhjælpernes Virksomhed. Det Tidspunkt, man havde valgt til Folketællingens Afholdelse, var for saa vidt uheldigt, som netop paa den Tid af Aaret en forholdsvis stor Del af Befolkningen plejer at være borte fra Hjemmet enten paa Rejser eller i Søfart. Vel var det paa Skemaet udtrykkelig forlangt, at de Personer, med hvem dette var Tilfældet, skulde regnes med — hvilket altsaa viser, at man gik ud paa at faa hele den hjemmehørende Befolknings Størrelse konstateret —, men det maa alligevel antages som sikkert, at mange paa Grund af Fraværelse fra Hjemmet slet ikke ere blevne medtagne ved Tællingen, hvilket f. Eks. fremgaar deraf, at Antallet af de gifte Koner viste sig betydelig større end Antallet af de gifte Mænd, hvortil dog ogsaa Udeladelsen af de Militære har bidraget. Endnu kan tilføjes, at den Frygt, som Almuen — blandt andet paa Grund af en faa Aar iforvejen paalagt Kopskat — nærede for, at Folketællingen skulde være Forløber for nye Skattepaalæg, uden al Tvivl har havt tilfølgende, at ikke faa Familiefædre have angivet deres Familie mindre, end den virkelig var.

Efter at Folketællingen var tilendebragt, blev det ifølge kongelig Befaling gennem Rentekammeret under 18de April 1770 paalagt Professor, senere Finantsraad og Deputeret i Finants-Collegiet samt i det norske

---

¹⁾ Derimod skulde deres Hustruer og Børn tælles med (se det paa de følgende Sider aftrykte Skema). Schlegel og efter ham Thaarup sige i deres senere nævnte Værker urigtigt, at de Militæres Familier ogsaa vare undtagne. — Det maa fremhæves, at Udeladelsen kun angik de hvervede Militære, jfr. Punkt 2. i den efterfølgende Forestilling fra Rentekammeret angaaende Folketællingen i 1787.

Rentekammer, G. Chr. von Oeder¹⁾ at uddrage Resultater af de indkomne Tabeller, at anstille Betragtninger derover og at fremlægge en Plan for fremtidige Tællinger. Oeder forelagde sin Beretning med tilhørende Tabeller i Haandskrift i Aaret 1772, men Folketællingens Resultater bleve ikke offentliggjorte af Regjeringen, der synes at have næret forskellige, væsenlig politiske, Betæneligheder i saa Henseende. De første Meddelelser, der kom frem for Offenheden, findes i A. F. Büsching's «Wöchentl. Nachrichten», 1773, S. 353 ff., og «Magazin für die neue Historie und Geographie», 8ter Th., Halle 1774, S. 221—240, uden at det omtales, hvilken Kilde der er bleven benyttet. De her anførte summariske Tabeller ere imidlertid i flere Henseender uoverensstemmende dels indbyrdes dels med de senere fremkomne Angivelser, og deres Brugbarhed maa derfor anses som tvivlsom. Paalideligere og udførligere Efterretninger bleve meddelte i «Materialien zur Statistik der Dänischen Staaten», 2ter Band, Flensburg und Leipzig, 1786, med tilhørende Bilag: «Statistisch-Tabellarische Uebersicht der Volks-Menge in den Königlich-Dänischen Staaten», 1787; og endelig udgav Oeder selv, efter at have erhvervet Kronprinsens Tilladelse dertil, sin Beretning i V. A. Heinze's «Sammlungen zur Geschichte und Statswissenschaft», 1ster Band, Göttingen 1789. Til den i «Materialien» S. 1—48 optagne Afhandling med tilhørende 6 Tabeller har Oeders Haandskrift været benyttet, men uden hans Vidende, hvorom nærmere Oplysning indeholdes i Fortalen til «Materialien», 2ter Band, Pag. V—VII, og til 3ter Band, Pag. XVII—XVIII, jfr. Oeders egen Udtalelse i hans «Vorbericht» til Afhandlingen i Heinze's «Sammlungen». Oeders i det sidstnævnte Værk, S. 1—138, trykte «Aufsätze» bestaa foruden en kort Forberetning af 3 Afsnit. Af disse indeholder det første forskellige Betragtninger over Tællingens Resultater, nemlig over Tællingens Hovedresultat, over Folkemængdens Forhold til Arealet og Statens Indtægter, Forholdet mellem Kjøbstæderne og Landdistrikterne, Forholdet mellem Kjønne, Forholdet mellem Aldersklasserne, Forholdet mellem Gifte og Ugifte, Fordelingen efter Næringsveje og Forholdet mellem den saakaldte tærende Stand (o: Civilbetjente, Gejstlige og Uformuende) og den saakaldte nærende Stand (o: Borgere, Bønder og Søfolk), hvorhos de forskellige Mangler ved det benyttede Skema lejlighedsvis kritiseres, ligesom det ogsaa gjøres gjældende, at Tællingen ikke bør foretages om Sommeren, men om Vinteren (hvilket sidste dog endnu ikke blev taget til Følge ved den nærmest paafølgende Folketælling). Det andet Afsnit bestaar af 78 Tabeller, der danne Grundlaget for de forudgaaende Betragtninger. Det tredje Afsnit endelig meddeler en Plan til Udførelsen af fremtidige Folketællinger, gjentagne efter et bestemt (5 eller 10-aarigt) Tidsrum, med Forslag til Regler for Tællingens Udførelse og Udkast til Skemaer, hvilke Regler og Skemaer i Hovedtrækkene ere lige med dem, der bleve brugte ved de senere Tællinger. Som en nødvendig Betingelse for Arbejdets nøjagtige Behandling foreslaas derhos Oprettelsen af et bestandigt Bureau til Bearbejdelse af de indhentede Efterretninger, i Lighed med den bestandige Tabelværks-Commission i Sverig. Folketallet er saavel i «Materialien» som i Heinze's «Sammlungen» angivet for de enkelte Kjøbstæder og Herreder, men ikke for hvert enkelt Sogn. — Paa Dansk ere Resultaterne af Folketællingen i 1769 meddelte, summarisk for hver Kjøbstad og hvert Herred, med tilknyttede Bemærkninger, i J. F. W. Schlegels «Statistisk Beskrivelse af de fornemste europæiske Stater», 2den Del, 1ste Hefte, Kjøbenhavn 1796, ligesom ogsaa Hovedresultaterne ere optagne i en Afhandling af C. H. Pram i det skandinaviske Literaturselskabs Skrifter, 4de Aargang, 1808: «Om Befolkningen i Skandinavien og dens Tilvæxt i Tidsløbet 1769—1800» med 6 Tabeller (ogsaa særskilt trykt) og i Fr. Thaarup's «Udførlig Vejledning til det danske Monarkies Statistik», 4de Del, Kjøbenhavn 1815, samt i en i «Landboe-Commissionens Forhandlinger», 2det Bind, Kjøbenhavn 1789, meddelt «Tabellarisk Extract af de ved Etatsraad Zoega forfærdigede Beregninger over Folkemængden i Danmark, sammes Forhold til □ Mile og Hartkorn, m. m., uddraget af Folke-Tællingen i Aaret 1769».

Det Skema, der ved denne første almindelige Folketælling i den danske Stat blev udsendt henholdsvis til Kjøbstæderne og til Landdistrikterne, findes ordret aftrykt paa de omstaaende Sider.

¹⁾ Oeder blev i 1772 udnævnt til Stiftamtmand i Trondhjem, men strax efter entlediget, og i 1773 udnævnt til Landfoged i Grevskabet Oldenburg, hvor han døde 1791.

Tabell

over

Saavel Mand- som Qvindekjønnen udi Kjøbstæd under Stift (de udi Tieneste værende gevorbne Ryttere, Dragoner og Soldater, samt de ved de nationale saavelsom gevorbne Regimenter staaende Under-Officerer og Tambourer, for deres egne Persohner undtagen, men deres Hustruer og Børn ibegreben) saaledes som dets Tal efter hvers Alder befandtes at være den 15de Augusti 1769, nemlig:

Hvert Sogns eller Qvarteers } Navn	1 Rubrique paa 8 Aar og derunder.		2 Rubrique fra 8 til 16 Aar inclusive		3 Rubrique fra 16 til 24 Aar inclusive.		4 Rubrique fra 24 til 32 Aar inclusive		5 Rubrique fra 32 til 40 Aar inclusive.		6 Rubrique fra 40 til 48 Aar inclusive.		7 Rubrique fra 48 Aar og derover																							
	Mand-folk.	Fruen-timmer.	Mand-folk.	Fruen-timmer.	Mand-folk.	Fruen-timmer.	Mand-folk.	Fruen-timmer.	Mand-folk.	Fruen-timmer.	Mand-folk.	Fruen-timmer.	Mand-folk.	Fruen-timmer.																						
Summa																																				
Recapitulatio.																																				
	Mand-folk.	Fruen-timmer	Af det modstaaende fulde Tal Mandfolk og Fruentimmer, henhører til efterskrevne Nummere, nemlig											Mand-folk.	Fruen-timmer.																					
1 Rubrique			1) Rangs-Persohner, Iustitz- og alle andre Kongeligè Betiente med deres Hustruer og hos sig havende Børn																																	
2 —			2) Geistligheden, samt Kirke- og Skole-Betiente, saa og Studentere, med deres Hustruer og hos sig havende Børn																																	
3 —			3) (a) Søefarende og Fiskere, iberegnet dem, der med Tilladelse ere i Fahrten eller paa Reiser, med deres Hustruer																																	
4 —			og (b) Deres hos sig havende Børn																																	
5 —			4) Fabriquerer og Haandverker, samt deres Svenne og Læredrænge, med deres Hustruer og hos sig havende Børn																																	
6 —			5) Andre Borgere og saadanne Indbyggere, som ikke under forestaaende 1. 2. 3 og 4. § ere benevnte, med deres Hustruer og hos sig havende Børn																																	
7 —			6) Alle <table border="0" style="display: inline-table; vertical-align: middle;"> <tr> <td rowspan="5" style="font-size: 2em; vertical-align: middle;">}</td> <td>af 2den Rubrique</td> <td>Mandfolk</td> <td>Fruentimmer</td> <td rowspan="5" style="font-size: 2em; vertical-align: middle;">}</td> <td rowspan="5" style="vertical-align: middle;">tilsammen . . . .</td> </tr> <tr> <td>- 3die</td> <td>—</td> <td>—</td> </tr> <tr> <td>- 4de</td> <td>—</td> <td>—</td> </tr> <tr> <td>- 5te</td> <td>—</td> <td>—</td> </tr> <tr> <td>- 6te</td> <td>—</td> <td>—</td> </tr> <tr> <td>- 7de</td> <td>—</td> <td>—</td> </tr> </table>											}	af 2den Rubrique	Mandfolk	Fruentimmer	}	tilsammen	- 3die	—	—	- 4de	—	—	- 5te	—	—	- 6te	—	—	- 7de	—	—		
}	af 2den Rubrique	Mandfolk	Fruentimmer	}	tilsammen																															
	- 3die	—	—																																	
	- 4de	—	—																																	
	- 5te	—	—																																	
	- 6te	—	—																																	
- 7de	—	—																																		
			7) Alle Tienestefolk og Dagleiery																																	
			8) De udi denne Kjøbstæd hjemmehørende, som med Pasz paa nogen Tiid ere paa udenrigs Reiser og henhøre til de under 1 2 4. 5 6 og 7. § benævnte Stænder																																	
			og 9) Hospitals-Lemmer samt andre Vanføre, gebreklige og afsindige Persohner . . .																																	
Summa																																				

Tabell

over

Saavel Mand- som Qvindekjønnen udi Sogn eller Præstegield med dertil hørende Annex under Stift (de udi Tieneste værende gevorbne Ryttere, Dragoner og Soldater, samt de ved de nationale saavelsom gevorbne Regimenter staaende Under-Officerer og Tambourer, for deres egne Persohner undtagen, men deres Hustruer og Børn ibegreben) saaledes som dets Tal efter hvers Alder befandtes at være den 15de Augusti 1769, nemlig:

Hver Byes eller Bøigds	Navn i Sognet og Annexet.	1 Rubrique paa 8 Aar og derunder.		2 Rubrique fra 8 til 16 Aar inclusive.		3 Rubrique fra 16 til 24 Aar inclusive.		4 Rubrique fra 24 til 32 Aar inclusive.		5 Rubrique fra 32 til 40 Aar inclusive.		6 Rubrique fra 40 til 48 Aar inclusive.		7 Rubrique fra 48 Aar og derover.																									
		Mand-folk.	Fruen-timmer.	Mand-folk.	Fruen-timmer.	Mand-folk.	Fruen-timmer.	Mand-folk.	Fruen-timmer.	Mand-folk.	Fruen-timmer.	Mand-folk.	Fruen-timmer.	Mand-folk.	Fruen-timmer.																								
	Summa																																						
Recapitulatio.		Af det modstaaende fulde Tal Mandfolk og Fruentimmer, henhører til efterskrevne Nummere, nemlig:												Mand-folk.	Fruen-timmer.																								
		1) Rangs-Persohner, Proprietairer, som ingen Rang have, Iustitz- og alle andre Kongel. Betiente, saa og Forpagtere, Forvaltere. Ridefogder og detslige, med deres Hustruer og hos sig havende Børn																																					
		2) Geistligheden samt Kirke- og Skoole-Betiente, saa og Studentere, med deres Hustruer og hos sig havende Børn																																					
		3) (a) Bønder og andre Jordbrugere, som sig deraf alleene og ikke af Søefart eller Havfiskerie tillige ernære, saa og Møllere, Kroemænd, Skovfogder, Skovløbere, Huusmænd, Inderster og detslige, med deres Hustruer																																					
		og (b) Deres hos sig havende Børn																																					
		4) (a) Søfarende og Fiskere, iberegnet saavel dem, der med Tilladelse ere i Fahrten eller paa Reiser, som de, der tillige ernære sig af Jordbrug, med deres Hustruer																																					
		og (b) Deres hos sig havende Børn																																					
		5) Fabriquerer og Haandværker, samt deres Svenne og Læredrenge med deres Hustruer og hos sig havende Børn																																					
		6) Alle ugifte Persohner																																					
		<table border="0"> <tr> <td></td> <td>af 2den Rubrique</td> <td>Mandfolk</td> <td>Fruentimmer</td> <td></td> </tr> <tr> <td rowspan="4">}</td> <td>- 3die</td> <td>—</td> <td>—</td> <td rowspan="4">tilsammen . . . .</td> </tr> <tr> <td>- 4de</td> <td>—</td> <td>—</td> </tr> <tr> <td>- 5te</td> <td>—</td> <td>—</td> </tr> <tr> <td>- 6te</td> <td>—</td> <td>—</td> </tr> <tr> <td></td> <td>- 7de</td> <td>—</td> <td>—</td> <td></td> </tr> </table>													af 2den Rubrique	Mandfolk	Fruentimmer		}	- 3die	—	—	tilsammen	- 4de	—	—	- 5te	—	—	- 6te	—	—		- 7de	—	—			
	af 2den Rubrique	Mandfolk	Fruentimmer																																				
}	- 3die	—	—	tilsammen																																			
	- 4de	—	—																																				
	- 5te	—	—																																				
	- 6te	—	—																																				
	- 7de	—	—																																				
		7) Alle Tienestefolk og Dagleyere																																					
		8) De udi dette Sogn hiemmhørende, som med Pasz paa nogen Tiid ere paa udenrigs Reiser, og henhøre til de under 1 2 3 5. 6. og 7. § benævnte Stænder																																					
		og 9) Hospitals-Lemmer samt andre vanføre, gebreklige og afsindige Personer																																					
	Summa																																						

I øvrigt forklares kortelig herved om dette Sogn bestaaer enten af Landlægder, eller Sølægder alleene, eller af begge Deele, og hvormeget hver Deel kand omtrent gjøre af det heele Sogn.

Folketællingen i 1787.

Recensement 1787.

Efter en af Rentekammeret under 13de Marts 1787 nedlagt allerunderdanigst Forestilling til Kongen og derpaa følgende Kongelig Resolution af 21de Marts næsteften blev ved Reskript af 11te Maj s. A. den næste almindelige Folketælling foranstaltet afholdt **den 1ste Juli 1787**. Denne Tælling, der — i Modsætning til den foregaaende — var indskrænket til Kongeriget Danmark alene, led altsaa endnu af den Mangel, at den udførtes om Sommeren, men forøvrigt betegnede den i mange Henseender et betydeligt Fremskridt, hvilket klart vil fremgaa af Rentekammerets Forestilling, der — ifølge Udskrift af «Rentekammerets Relations og Resolutions Protocol i Aaret 1787 (3die Januar til 15de Junii), Dansk, A, 1—132» — havde følgende Ordlyd:

«Allerunderdanigst Forestilling.

Ved en mundtlig allernaadigst Befaling er mig Geheimeraad Grev Reventlow tilkiendegivet: at det er Deres Majestæts allernaadigste Villie, at, ligesom i Aaret 1769 efter allerhøiest Befaling af 15de Junii s. A. blev foretaget en almindelig Folketælling i Deres Majestæts Riger og Lande for at faae nøie Underretning om Folkemængdens Tilstand paa ethvert Sted til Veiledelse udi de dermed forbundne adskillige nyttige Indretninger og Foranstaltninger, saa skal og nu udi samme Øiemed foranstalles saadan Optælling for det første i Kongeriget Danmark: samt at Rentekammeret til den Ende skulde fremkomme med nærmere allerunderdanigst Forestilling, angaaende Maaden, hvorpaa denne Tælling kunde være at foretage.

I Følge denne Deres Majestæts allernaadigste Befaling have vi taget under Overveielse alle de Poster, som kunne tiene til at gjøre den befalede Optælling saa nøiagtig og paalidelig, som det efter Omstændighederne er mueligt, og derhos i den Henseende ladet os meddeele de fornødne Efterretninger og Oplysninger; hvorefter vi nu vove allerunderdanigst at foredrage Deres Majestæt de Poster, som i Henseende til Maaden, hvorpaa Optælling kan foretages, med videre, efter vores Formening bør iugttages, til Deres Majestæts egen allerhøieste Overveielse og Bestemmelse; Og maue vi saaledes erindre:

1. at Tællingen overalt, saavel i Kiøbstæderne som paa Landet her i Riget, bør, ligesom ved Tællingen i Aaret 1769 var fastsat, tage sin Begyndelse paa en vis bestemt Dag, hvortil vi foreslaae den næstkommende 1ste Julii, som er en Søndag, og forsuauidt Tællingen ikke paa een Dag kan fuldendes, fortsættes den i Kiøbstæderne de næstfølgende Søndage og paa Landet paa de efterfølgende Søndage. Ved Tællingen paa ethvert Sted antages som en uafvigelig Regel, at de Børn, som fødes efter den 1ste Julii, men førend Tællingen endnu er fuldendt, ansees som ufødte og tælles altsaa ikke; hvorimod de Personer, som maatte døe i det Tidsrum fra 1ste Julii indtil Tællingen paa ethvert Sted endes, tælles som levende; paa det at af den heele Optælling kan erfares Folkemængdens virkelige Tilstand her i Riget paa den foreslagne Dag, nemlig den næstkommende 1ste Julii.

2. at under Tællingen inddrages alle og enhver, af hvad Stand de være maatte, saavel Indfødte som Fremmede, der paa den bestemte Dag opholde sig her i Riget, samt de indfødte, der vel kunne være fraværende paa Reiser, men hvorom vides, at de enten her have deres sædvanlige Opholdssted eller at de igien agte sig tilbage for her at etablere sig. Ved Tællingen i Aaret 1769 vare de georbne Militaire undtagne: men da saadant kan give Anledning til Mislighed udi Folketallets Bestemmelse i det Heele, saa holde vi for rettest, at Optællingen, som meldt, udstrækker sig til alle, saavel militaire som civile.

3. at Folketællingen bekvemmeligst kan foretages i *Kiøbstæderne* ved *Rodemesterne* under vedkommende *Magistrats Bestyrelse*, og paa *Landet* af *Sognepræsterne* hver i sit *Sogn* med tilhørende *Annexer*.

I Henseende til Tællingen i *Kiøbstæderne*, da er det udenfor al Tvil, at samme bekvemmeligst kan besørges under *Magistratens Bestyrelse* af *Rodemesterne*, som maae gaae fra *Huus* til *Huus* for efter *Huufaderens Anviisning* og ved hans *Hielp* at optegne de udi ethvert *Huus* forefindende *Personer* tilligemed de *Efterretninger*, som herefter om hver især forlanges, samt, naar flere *Familier* boe i eet *Huus*, da særskilt for sig at anføre hver *Familie* tilligemed de dertil hørende *Personer*. Under denne Tælling i *Kiøbstæderne* indtages, som meldt, alle saavel *Geistlige* og *Civile*, som *Militaire*, der sammesteds maatte ligge i *Qvarteer*. Men derimod vil det være fornødent, at de *Militaire*, som ligge enten i *Fæstninger*, der ei tillige ere *Kiøbstæder*, eller i *Caserner*, saavel som og de *Matroser* og andre, som boe i *Nyeboder* her i *Staden*, maae tilligemed deres *Familier*, efter en *Foranstaltning* fra vedkommende *Collegier*, besørges optalte, paa hvilken *Maade* samme formenes lettest at kunne skee.

Hvad derimod Tællingen paa *Landet* angaaer, da har *Kammeret* overveiet, om samme rettest var at overdrage enten til de *civile Betiente* eller til *Præsterne*, og troe vi, at disse sidste dertil bør vælges, hver for sit *Sogn* med *Annexer*; ligesom de og have forrettet Tællingen i *Aaret* 1769. Thi da *Jurisdictionerne* paa mange *Steder* findes indblandede mellem hinanden, saa vilde deraf flyde, at naar Tællingen skeete ved de *civile Betiente* efter sammes *Jurisdictioner*, vilde de *Indvaanere*, som efter deres *Boepæle*, m. m. høre tilsammen, ved Tællingen blive adskilte, og siden *Tabellernes* *Forfatning* over den heele *Folkemængde* ikkun med megen *Vanskelighed* igien kunne samles. Derimod bestaae *Kirkesognene* af *Byer*, som grændse til hinanden, og enkelte *Gaarde* og *Huse*; flere *Kirkesogne* tilsammen udgiøre *Herreder*, og flere *Herreder*, som grændse sammen, *Amter*, ligesom disse igjen heele *Stifter*. Denne *Inddeling* af *Grunden* er den naturlige og maa, efter vores *Formening*, ved Tællingen nøie følges. Tællingen kan altsaa rettest foretages *Sogneviis* af *Præsterne*, som desuden forud have langt *nøiere Kundskab* om *Folkemængden* i deres *Sogne*, end de *civile Betiente* kunne formodes at have i deres større *Districter*. Til at gaae *Præsterne* tilhaande i dette *Arbeide* maatte *Degn* og *Skoleholdere* i hver *Sogn* og *Annex* være *pligtige*. Men at lade Tællingen paa *Landet* skee paa den *Maade*, som er foreslaaet for *Kiøbstæderne*, ved nemlig at gaae *Huus* fra *Huus* vilde, som vi formene, medføre alt for megen *Vanskelighed* i Henseende saavel til *Husenes* og *Gaardenes* større *indbyrdes Frastand* paa *Landet* end i *Kiøbstæderne*, som og dertil, at *Hovedpersonen* i en *Gaard* eller et *Huus* ofte ikke maatte findes hiemme, hvortil kommer, at *Arbeidet* i saa *Fald* ikke vel kunde paalægges *Præsterne*, som dog ellers dertil ere at ansee for de *paalideligste*. Vi troe derfor, at *Præsterne* hver i sit *Sogn* fra *Prædikestolen* kunde indkalde at møde for sig den næstkommende *1ste Julii* *Huufædrene* fra saamange *Byer* og *Gaarde* eller *Huse*, hvis *Indvaanere* han anseer paa den *Dag* at kunne faae optalt, for at angive de *Personer*, som opholde sig i deres *Gaarde* eller *Huse* samt tillige for hver *Person* især at meddele de øvrige *Efterretninger*, som herefter ommeldes. Og maatte *Præsten* saaledes, efter foregaaende *Bekjendtgørelse* fra *Prædikestolen*, paa hver af de efterfølgende *Søndage* fortsætte Tællingen, indtil samtlige *Sognets Indvaanere* ere optalte og *Præsten* over dem har forfattet *Liste*. Naar Tællingen forrettes paa denne *Maade*, vindes, at *Gaardmændene* med deres *Familier* kunne anføres for sig, og *Huusmændene* med *Familier* for sig; hvilket derimod ikke vilde kunne finde *Sted*, naar Tællingen skeete *Huus* fra *Huus*. I de *Sogne*, hvor *Hovedgaarde* ere beliggende, maatte *Hovedgaardseierne* eller de *Personer*, som disse paa deres *Vegne* lade møde, være *pligtige* tillige at medføre udførlig *skriftlig Underretning* om alle dem, som opholde sig paa *Hovedgaardene*.

4. at til *Regel* ved Tællingen saavel i *Kiøbstæderne* som paa *Landet* maatte antages: at enhver ved Tællingen regnes til det *Huus*, hvori han sover: at naar en *Person*, som sædvanlig sover

i et Huus, er fraværende, enten alene i Forretninger i Landet, eller og udenlands med det Forsæt at komme tilbage, f. Ex. til Søes, saa regnes han til den Familie, fra hvilken han er bortreist og til hvilken han agter sig tilbage: at ligesom Tællingen overalt nødvendigvis maa skee Gaard- og Huusviis, saaledes, at for hver Gaard eller Huus anføres alle deri værende Personer, saa maa og i Listerne hver Persons fulde Navn anføres tilligemed dens Alder, hvorved iagttages, at det løbende, men ikke det opfyldte, Alders Aar anføres, f. Ex. ved nyfødte Børn skrives 1, og ved den, som er i sit 26de Aar, 26 ikke 25: at for hver Person anføres, hvad han er i Huset, saasom Mand, Kone, Barn, ægte eller uægte, af første, andet eller hvilket Ægteskab, Slægtning og hvor nær, Tienestetyende samt Svend og Dreng, til Leie boende, Logerende, Indquarteret og saa videre: at for hver Person maa gøres Forklaring, om den er givet første, anden eller hvilken Gang, eller ugiven, eller i Enkestand den første, anden eller hvilken Gang: at Personernes Titel, Embede, Forretning, Haandværk eller Næringsvei maa anføres, samt saavidt de maatte være vanføre, eller leve af Almisse.

5. paa det at Tællings-Listerne kunne naae den mueligste Grad af Tydelighed, hvortil især kræves, at de alle, saavidt passende, maae være indrettede paa lige Maade og efter lige Regler, vil det være fornødent, at saavel Magistraterne i Kjøbstæderne, som Præsterne paa Landet, meddeles trykte udfyldte Schemata, som kunne vise, hvorledes de Personer, som tælles, bør anføres, og i hvilke Rubrikker de om dem forlangte Efterretninger anmærkes. Foruden disse udfyldte Schemata kunde og Vedkommende, til Lettelse i Arbeidet, tilstilles et til Listernes Forfatning tilstrækkeligt Antal Ark Papiir, hvorpaa alene aftrykkes Rubrikkerne med deres Titler.

6. at Listerne, naar de efter Schema ere forfattede og fuldførte, maae i Kjøbstæderne gienemsees af Magistraten, som retter eller lader rette de Feil og Mangler, som derved maatte forefindes, og derefter indsender samme til vedkommende Stiftamtmand for fra ham tilligemed hvad Anmærkninger han ved samme maatte finde at tilstilles Kammeret: Men de af Præsterne paa Landet for deres Sogne og Annexer forfattede Lister tilstilles Provsterne, for af disse nøie at eftersees, om ved een eller anden Person nogen af de Efterretninger, som forlanges, maatte være forglemt, og i saa Fald igien at tilstilles vedkommende Forfatter til at udfylde det manglende. Og naar Provsterne derefter, hver for sit Herred, have samlet Listerne i foreskrevne Form, indsendes de til Biskopperne, som, naar intet derved findes at erindre, indsende dem til Rentekammeret.

Ved Tællingen i Aaret 1769 bleve de specielle Lister ei indsendte¹⁾, da Biskopperne vare overdragne, hver for sit Stift, at forfatte generale Tabeller: Men da dette gav Anledning til Forskiællighed i Arbeidet, saa holde vi for bedst, at samtlige specielle Lister indkomme til Rentekammeret, og de generale Tabellers Forfatning efter disse overdrages til een eller flere dertil dueelige Personer.

7. at om den befalede Tælling maatte giennem Deres Majestæts danske Cancellie udgaae et Rescript, hvorudi tillige kunde indrykkes ei alene det fornødne til at forekomme Fordomme imod denne Foranstaltning, men og de for Tællingen tienlig eragtede Forholds Regler, samt en Opmuntring til Vedkommende, som overdrages at forrette Tællingen, at anvende derpaa al muelig Fliid og Nøiagtighed. Og kunde Kammeret forresten forsyne Cancelliet med de ved Tællingen fornødne Materialier, saasom Schemata og deslige.

¹⁾ Dette maa forstaas saaledes, at de ikke bleve indsendte til Rentekammeret i den General-Tabellernes Affattelse, jfr. Pag. II En udførlig «Designation» over samtlige fra Landets daværende 6 Stifter «til Rente-Cammeret in Anno 1769 indkomne saavel General som speciale Tabeller over Folke-Tallet i Danmark», underskrevet «Rentekammeret den 9de Juni 1770. D. Hansen», findes opbevaret i Rigsarkivet, i Forening med saavel de generale som de specielle Tabeller — af hvilke sidste Magistraterne og Sognepræsterne ifølge Reskripterne kun skulde udfylde én for hver Kjøbstad og for hvert Landsogn — for følgende 4 Stifter: Sjællands Stift (med Staden Kjøbenhavn), Fyens Stift (hvorunder Lolland-Falster, Aarhus og Ribe Stifter.

Vi understaae os saaledes, næst at udbede

Deres Majestæts allerhøieste Stadfæstelse over foranførte mundtlige Befaling, hvorefter en almindelig Folketælling i Kongeriget Danmark skal foretages; i dybeste Underdanighed at indstille til Deres Majestæts allerhøieste Resolution:

Om bemeldte befalede Folketælling maa foranstalles paa foranførte af Rentekammeret foreslagne Maade.

Rentekammeret den 13de Marts 1787.

C. D. Reventlow. J. Erichsen. Hansen. J. Hoë.

O. P. Kølle. Schiønning. D. Hansen. Wormskjold. K. Budt. M. von Essen. Meincke. N. Hammelev.

Vorndran.

Angaaende Stadfæstelse paa en mundtlig allerhøiest Befaling betræffende en almindelig Folketælling i Danmark, samt Forslag om Maaden, hvorpaa denne Tælling kunde foretages».

Herpaa afgaves følgende Resolution:

«Det er, saaledes som indbemeldt, Vores allernaadigste Villie: at, ligesom i Aaret 1769 efter Vores Befaling af 15de Junii samme Aar blev foretaget en almindelig Folketælling i Vore Riger og Lande, for at faae en nøie Underretning om Folkemængdens Tilstand paa ethvert Sted til Oplysning og Veiledning udi de dermed forbundne adskillige nyttige Indretninger, saa skal og nu i samme Øiemeed foranstalles saadan Optælling for det første i Vort Rige Danmark, som kan viise Folkemængdens Tilstand overalt udi dette Rige paa den første Dag i næstkommende Julii Maaned. Iøvrigt bifalde Vi, at om denne Tælling, som bliver at foretage paa den herudi foreslagne Maade, maae giennem Vort danske Cancellie udfærdiges fornødne Rescripter til alle Vedkommende; til hvilken Ende Vort Rentekammer tilstiller bemeldte Cancellie en Gienpart af denne Forestilling, ligesom det forresten forsyner samme saa snart mueligt med de til Tællingen fornødne Materialier.

Christiansborg Slot den 21de Marts 1787.»

Christian R.

C. D. Reventlow. J. Erichsen. Hansen. J. Hoë.

Vorndran.

De i Henhold hertil af Cancelliet under 11te Maj s. A. udfærdigede Reskripter til Kjøbenhavns Magistrat, til Stiftamtmandene og Biskopperne fulgte i et og alt de i Forestillingen indeholdte Forslag, alene med den Undtagelse, at der ikke i Reskriptet, saaledes som i Forestillingen foreslaaet, optoges nogen Udtalelse sigtende til at fjærne Befolkningens Fordomme mod en Folketælling.

Fra nu af blev altsaa Tællingen navnlig, at hver Person blev paa Listen optegnet med sit fulde Navn; — og alle Militære taltes med. Alderen anførtes for hver enkelt Person, og ved Bearbejdelsen bleve de forskellige Aldre sammendragne i 10aarige Klasser indtil 100 Aar, hvorhos en 11te Klasse indbefattede dem, der vare over 100 Aar. Næringsvejene bleve ikke, som i 1769, rubricerede paa selve Skemaet, men opførte for hver Person især og senere ved Bearbejdelsen ordnede i forskellige Grupper. Familiernes Antal skulde angives, og der forlangtes Oplysning om Enkemænd og Enker. Hvad den Bestemmelse angaar, at ogsaa de «Fremmede, der paa den bestemte Dag opholde sig her i Riget», skulde optages paa Listerne, har man vistnok herved først og fremmest tænkt paa dem, der havde virkeligt Ophold her i Landet, selv om de ikke havde Indfødsret, hvorimod det er mindre klart, om ogsaa de Udlændinge skulde tælles med, som blot opholdt sig

her rent midlertidig. Ligesom der i Reskriptet blev givet Anvisning til og Regler for Tællingens Udførelse, hvorhos der til yderligere Vejledning blev omdelt trykte Eksemplarer af udfyldte Skemata, saaledes sørgede man ogsaa for, at samtlige Original-Lister kunde blive underkastede en ensartet Bearbejdelse.

Det i 1787 udsendte Skema, der danner Grundlaget for de senere Folketællings-Skemaer, havde følgende Form:

Optegnelse

paa

Folketallet i Kiøbstad, saaledes som det befandtes at være den 1ste Julii 1787, tilligemed Forklaring om enhver Persons Stand, Embede og Nærings-Vei, med videre.

Gadernes Navne, samt Gaardenes og Hausenes No., saa og Familiernes Antal	Personernes fulde Navne udi enhver Familie.	Hvad enhver Person er udi Familien, samt om Børnene ere ægte eller uægte, af første, andet eller hvilket Egteskab.	Personernes Alder, det løbende Alders Aar iberegnet	Ugift eller Givt, og hvorofte de have været i Egteskab eller Enkestand.	Personernes Titel, Embede, Forretning, Haandværk eller Nærings-Vei.	Summa paa Folketallet saavel i hver Gade især, som i den heele Bye tilsammen

Optegnelse

paa

Folketallet i Sogn under Amt, saaledes som det befandtes at være den 1ste Julii 1787, tilligemed Forklaring om enhver Persons Stand, Embede og Nærings-Vei, med videre.

Byernes og Stædernes Navne, samt Familiernes Antal.	Personernes fulde Navne udi enhver Familie.	Hvad enhver Person er udi Familien, samt om Børnene ere ægte eller uægte, af første, andet eller hvilket Egteskab.	Personernes Alder, det løbende Alders Aar iberegnet.	Ugift eller Givt, og hvorofte de have været i Egteskab eller Enkestand	Personernes Titel, Embede, Forretning, Haandværk eller Nærings-Vei.	Summa paa Folketallet i hver Bye og Sogn, med videre.

Bearbejdelsen af de indkomne Lister blev overdraget til daværende Secretair H. P. von Eggers. De af ham udarbejdede Tabeller findes i Haandskrift i det statistiske Bureau med følgende Titel: «Statistiske Tabeller over Folkemængden i Dannemark efter Optællingen i 1787, for sig og i Samfund med 1769 Aars Optælling og de Fødtes og Dødes aarlige Fortegnelser, efter allerhøieste Befaling udarbejdet ved Henrich Peter von Eggers, — underdanigst indleveret den 2den April 1798. H. P. Eggers¹⁾.» Dette Haandskrift bestaar af 78 Tabeller, hvoraf 8 fremstille «Folkemængdens Sammenligning med Arealet», 17 «Forholdet imellem begge Kiøn», 1 «Forholdet imellem Kiøbsteds- og Land-Boere», 10 «De forskellige Aldere», 10 «Den fortærende og frembringende Deel af Nationen», 11 «Den ugifte, gifte og Enke-Stand», 9 «Folkemængden i Aarene 1769 og 1787 sammenlignet uden videre Hensyn» og 12 «Folkemængden i Aarene 1769 og 1787 sammenlignet med Hensyn til de i Mellemtiden Fødtes eller Dødes Overskud», med sideordnet Oversigt over «Indvandrede» og «Udvandrede». Heller ikke her er Folketallet opført sognevis, men kun specificeret for de enkelte Kjøbstæder og Herreder. Aldersklasserne ere, som allerede nævnt, 10aarige, og Næringsvejene ere indordnede under følgende 15 Grupper: «1) Geistlige Embedsmænd, 2) Civile Embedsmænd, 3) Landofficerer, 4) Søofficerer, 5) Soldater, 6) Matroser, 7) Tienestefolk i Kiøbstederne, 8) Rentenerer, 9) Pensionister, Fattige etc., 10) Fabricanter og Haandværkere, 11) Kiøbmænd og anden borgerlig Næring drivende, 12) Daglejere i Kiøbstederne, 13) Søefarende, 14) Godsejere og Gaardmænd med deres Tienestefolk og 15) Huusmænd, Inderster og Daglejere paa Landet». Disse Tabeller ere imidlertid aldrig blevne trykte. De eneste Resultater af Folketællingen i 1787, der findes offentliggjorte, er en af Eggers forfattet Fortegnelse over det summariske Folketal i Kjøbstæderne og Herrederne, der er meddelt af J. F. W. Schlegel i hans «Statistisk Beskrivelse», 2den Del, 1ste Hefte, 1796, og som senere er bleven benyttet af Pram i hans foran nævnte Afhandling. —²⁾

Folketællingen i 1801.

Recensement 1801.

Den 3die almindelige Folketælling blev i Henhold til Kongelig Resolution af 12te November 1800 ved Reskripter fra det danske Cancelli af 28de November næstefter foranstaltet afholdt **den 1ste Februar 1801**. Man havde nu indset de Ulæmper, der fulgte med at foretage Tællingen om Sommeren, og valgte derfor Februar Maaned som den Tid af Aaret, paa hvilken det maatte antages, at Landets Befolkning i det Hele var mest i Ro. Den 1ste Februar er ogsaa bleven fastholdt som Tællingsdag ved alle senere Folketællinger, kun at Tællingen i 1834 foretoges ikke den 1ste, men den 18de Februar, hvilket alene skyldtes den Omstændighed, at man dengang ikke naaede at faa Optællingslisterne og Instruktionerne omdelte før. Folketællingen i 1801 omfattede Kongerigerne Danmark og Norge, samt Færøerne og Island. Tællingen udførtes paa samme Maade som i 1787 — de i Reskriptet indeholdte Bestemmelser for Tællingens Udførelse ere en næsten ordret foretagen Afskrift af Bestemmelserne i Reskriptet af 11te Maj 1787 —, ligesom ogsaa

¹⁾ Eggers blev i 1802 Direktør i General-Postamtet og i 1808 Dansk Post-Inspektør i Hamborg samt Etatsraad, entled. 1816, død 1836.

²⁾ Det skal her bemærkes, at det i Reskript af 17de Marts 1784 (angaaende Hovedstadens Forsyning med Korn- og Fødevarer), jfr. Raadstue-Plakat af 18de Avgust s. A., blev paalagt Kjøbenhavns Magistrat hvert Aar at indsamle sikre Efterretninger om Stadens Folketal, hvilket nu, i Henhold til Reskripter af 31te Januar 1816 og 31te Oktober 1827 (Politiplakater af 6te Februar 1816 og 18de Marts 1828), sker paa den Maade, at der i Begyndelsen af hvert Aars Maj og November Maaned gjennem Politiet udsendes Skemata til samtlige Gaard- og Husejere, som paa disse Lister skulle anføre alle i deres Ejendomme boende Personer, der ere over 10 Aar gamle, efter Navn, Alder, Fødested og Stilling. Det samlede Indbyggerantal lader Magistraten derefter beregne, paa Grundlag af November-Opgjørelsen, overensstemmende med det tilsvarende Forhold ved de sidst foretagne almindelige Folketællinger. Som Følge heraf foreligger der — foruden de nøjagtigere og mere omfattende Oplysninger, der fremkomme ved de almindelige Folketællinger — fra og med Aaret 1784 lige til Nutiden en aarlig tilnærmelsesvis rigtig Opgjørelse af Hovedstadens Folkemængde.

det Skema, der blev benyttet, var det samme som i 1787, naar alene undtages, at man i Overskriften over den 3die Rubrik udelod: «samt om Børnene ere ægte eller uægte, af første, andet eller hvilket Egteskab», og i Overskriften over den 6te Rubrik tilføjede: «eller hvad de leve af». Det maa dog, dels paa Grund af den forandrede Aarstid, dels paa Grund af større Erfaring i Henseende til Listernes Udfyldning, antages, at Op-givelserne i det Hele have været nøjagtigere i 1801 end i 1787. Hvad Listernes Bearbejdelse angaar, hedder det i «Collegial-Tidende for Danmark», 37te Aargang, Kjøbenhavn 1834, S. 26—27: «De udfyldte Schemata bleve indsendte til Rentekammeret, hvor de i det siden ophævede Tabelcontoir skulde ekstraheres og bringes i tabellarisk Form . . . . . Det trykte ikke-officielle Resultat, som man har deraf, er forfattet af afdøde Etatsraad Pram, som fik Listerne til Afbenyttelse og i en af ham udarbejdet og i Aaret 1808 trykt Afhand-ling meddelte Underretning om Udfaldet. Den sidste officielle Haand paa Arbejdet, efterat Tabelcontoi-ret i 1819 blev ophævet, lagde nuværende Medlem af Statsgjeldsdirectionen Etatsraad Johnsen, der, som daværende Fuldmægtig i Rentekammerets Cancellie, sluttede Arbejdet og forfattede en General-Tabel, der temmelig nøie stemmer med Prams». Foruden i den ovenfor omtalte Afhandling af Pram i «det skandinaviske Literatur-selskabs Skrifter», 4de Aargang, 1808, ere Hovedresultaterne af Tællingen offentliggjorte for Danmarks Vedkom-mende i Begtrup's Beskrivelse over Jylland, sidste Del, for Danmark og Norge i Fr. Thaarup's «det danske Monar-kies Statistik», 4de Del, Kjøbenhavn 1815, og for Norge særskilt i «Norsk Rigestidende», 1815, Nr. 29 Tillæg.¹⁾ Senere bleve summariske Angivelser af Folketallet i 1801 for hvert enkelt Sogn i Kongeriget Danmark, samt Oversigter over Aldersklasserne og Næringsvejene, provinsvis, optagne i «Statistisk Tabelværk», ældste Række, 1ste Hæfte, Kjøbenhavn 1835 (Tvær-Folio), der omhandler den i Aaret 1834 afholdte Folketælling. I dette Værk er Befolkningen i 1801 efter Næringsvejene delt i følgende Grupper: «1) Kirkebetiente og Lærerstanden, 2) Land-Officerer, 3) Soldater, 4) Sø-Officerer, 5) Matroser, 6) Borgerlig Embedsstand, 7) Godseiere, Godsbestyrere og store Avlsbrugere, 8) Gaardmænd, 9) Husmænd med Jord, 10) Husmænd uden Jord, 11) Inderster, 12) Kiøbmænd med deres Karle og Dreng, 13) Fabrikanter med deres Karle og Dreng, 14) Kunstnere og Haandværksmænd med deres Karle og Dreng, 15) Søfarende og Fiskere, 16) Møllere, Kromænd, Landkræmmere og Værtshusholdere, 17) Tienestefolk, 18) Dagleiere, 19) Capitalister, 20) Pensionister, 21) Almissemænd og 22) Andre af ubestemte Næringsveie». — Resultaterne af den paa Færøerne og Island den 1ste Februar 1801 foretagne Folketælling findes, som Supplement til Oversigterne over de paa Færøerne i 1834 og paa Island i 1835 foretagne Tællinger, offentliggjorte i «Statistisk Tabelværk», ældste Række, 6te Hæfte, udgivet i 1842 (Tvær-Folio).

I Hertugdømmerne Slesvig og Holsten blev der afholdt en Folketælling den 13de Februar 1803; om Bestemmelserne vedrørende denne Tælling se «Collegial-Tidende» for 1803, Nr. 3, for 15de Januar. I Fr. Thaarup's «det danske Monarkies Statistik», 4de Del, 1815, S. 249 siges, at «Justiceraad og Committeret Prehn har gjennearbejdet Tabellerne». Resultaterne bleve meddelte i 2 Tabeller i Niemanns Forststatistik og derefter optagne i det nævnte Værk af Thaarup. Udførligere ere Resultaterne af denne Tælling fremstillede i A. C. Gudme: «Die Bevölkerung der beiden Herzogthümer Schleswig und Holstein in früherer und späterer Zeiten», Altona 1819.

Folketællingerne i 1834, 1840 og 1845.

Recensements 1834, 1840 et 1845.

I det hele Tidsrum fra 1803 til 1834 blev der ingen Folketælling afholdt i den danske Stat. Men efter at der ved Commissorium af 27de November 1833, som opbevares i det statistiske Bureau, var bleven

¹⁾ I Collegial-Tidende for 1802 og 1803 havde man en Angivelse af Folketællingens Resultat sognevis; men den var, ifølge Thaarup, ikke nøjagtig, hverken i sine særskilte Tal eller i Hovedtallene.

nedsat en Commission til Udarbejdelse af et statistisk Tabelværk for Danmark, var det første Skridt, denne Commission foretog sig, at søge en ny almindelig Folketælling iværksat, og en saadan blev ved Kgl. Reskripter af 3die Januar 1834 ansat til Udførelse i det egenlige Kongerige **den 18de Februar 1834**. Ved denne Folketælling blev der for første Gang sammen med Optællingslisterne omdelt Regler til Vejledning, hvorhos der tillige udsendtes Skemaer til 2 summariske Tabeller, i hvilke hver Kjøbstads og hvert Landsogns Folkemængde skulde fordeles, i den ene efter Alder, Kjøen og ægteskabelig Stilling og i den anden efter Næringsvejene, samt Regler for disse Tabellers Affattelse. I Kjøbstæderne foretoges Tællingen, ligesom i 1787 og 1801, af Rodemestrene eller andre Byens Bestillingsmænd under Magistratens Bestyrelse; i Kjøbenhavn skete Optegnelsen, under Rodemestrenes Tilsyn, af hver Gaard- eller Husejer eller af den, der som Vært udførte hans Forretninger. Paa Landet blev Tællingen iværksat af Skolelærerne under Sognepræstens Tilsyn og Vejledning saaledes, at hver Skolelærer i sit Distrikt gik fra det ene Sted til det andet og foretog Optegnelsen, der paa denne Maade blev udført hurtigere og med mindre Besvær for Sognenes Beboere end i 1787 og 1801. Saafremt Tællingen ikke kunde tilendebringes paa én Dag, skulde den fortsættes saa vidt mulig uafbrudt hver følgende Dag (ogsaa paa Landet). indtil den var fuldendt. I det sidste Afsnit af Reglerne for Tællingen paalægges det dem, der forestaa Optegnelsen, at de skulde, «hvor det gjøres fornødent, betyde Vedkommende, at der, da Hensigten alene er at tilveiebringe en fuldstændig Oversigt over Statens Befolkning og dens forskjellige Bestanddele, ikke er mindste Grund til nogen Tilbageholdenhed». Medens i 1787 og 1801 Optællingslisterne bleve indsendte til Rentekammeret uden nogen forudgaaet Bearbejdelse, skulde nu den første Redaktion i Tabelform foretages af Magistraterne for hver Kjøbstad og af Sognepræsterne for hvert Landsogn, idet det foreskrevs, at Magistraterne og Sognepræsterne skulde, efter at have modtaget Optællingslisterne og underkastet dem et nøjagtigt Eftersyn, af disse forfatte «summarisk og uden Navnes Anførsel, 2de Tabeller over Kjøbstadens (Sognets) Folkemængde, efter hostrykte Schemata, den ene med Hensyn til Alder, Kjøen etc., den anden med Hensyn til Næringsvejene», hvorefter de summariske Tabeller tilligemed Optællingslisterne skulde indsendes til Tabelværks-Commissionen. Ved denne Fremgangsmaade opnaaede man, at Materialets Bearbejdelse fremskyndedes i væsentlig Grad. Rubrikerne paa Optællings-Skemaet vare følgende: 1) (for Kjøbstæderne) «Gadernes Navne samt Gaardenes og Husenes Nummer saa og Familiernes Antal i hvert Hus»; (for Kjøbenhavn) «Gadens Navn samt Gaardens eller Husets Nummer og Etagerens Antal»; (for Landet) «Byernes eller Stedernes Navne, med Anførsel af Gaarde, Huse o. s. v.»; 2) «Samtlige Personers Navne i hver Gaard, hvert Hus o. s. v.»; 3) «Enhver Persons Alder, det løbende¹⁾ Aldersaar iberegnet»; 4) «Gift, Ugift, Enkemand eller Enke»; 5) «Personernes Titel, Embede, Forretning, Haandværk, Næringsvei, Stilling i Familien eller hvad de leve af». Som det ses, er «Stillingen i Familien», der i 1801 dannede en Rubrik for sig, her optaget i Næringsvej-Rubriken; paa de nuværende Folketællings-Skemaer danne disse Op-givelser atter 2 særskilte Rubriker. Forøvrigt ere Rubrikerne 2 og 4, og tildels 1, noget klarere formulerede end i Skemaerne fra 1787 og 1801. Samtlige Regler saavel som Skemaet til Optællingslisterne findes aftrykte i «Collegial-Tidende» for 1834, S. 34 44. Ved Bearbejdelsen blev Befolkningen efter Næringsvejene fordelt i følgende 16 Klasser: 1) Gejstlige Embedsmænd, Kirkebetjente og Lærerstanden, 2) Civile Embedsmænd og Betjente, 3) Privatiserende Videnskabsmænd, Litterater, egenlige Kunstnere, Studenter eller Andre, som forberede sig til en videnskabelig Examen, og de, som leve af Time-Informationer, 4) Officerer og Embedsmænd ved Landmilitair-Etaten, 5) Officerer og Embedsmænd ved Sømilitair-Etaten, 6) Underofficerer og Soldater, 7) Matroser, 8) De, som leve af Jordbrug, 9) De, som have deres Næring af Søen, 10) De, som leve af Produkters Forædling og Forarbejdning, eller den industrielle Klasse, 11) De, som leve af Handel og Varers Om-sætning, 12) Pensionister, Kapitalister og de, som leve af deres Midler, 13) Daglejere, 14) Andre, som ikke

¹⁾ Det løbende Aldersaar, der siden Folketællingen i 1787 blev benyttet ved Aldersangivelsen, forandrede ved Folketællingen i 1870 til det fyldte Aldersaar.

drive bestemt Næring, 15) Almissenydende og 16) Slaver eller Andre, som ere hensatte i Straffe-Anstalter; — hvorhos der for hver af disse Klasser opførtes 2 Underafdelinger, nemlig: A) «Antallet af dem, der enten som Hovedpersoner eller som Fuldmægtige, Kontorbetjente, Svende eller Drengene høre til hver Klasse» og B) «Koner og Børn, Tyende, Avlsfolk og Andre, der forsørges af hver Klasse, uden at henhøre under Rubriken A». — Resultaterne af Tællingen ere offentliggjorte i «Statistisk Tabelværk», ældste Række, 1ste Hæfte, udgivet af Tabelværks-Commissionen i Juni 1835 i Tvær-Folio. Dette Værk indeholder, ligesom alle de senere Tabelværks-Hæfter, foruden selve Tabellerne tillige en Indledning med Betragtninger over de forskjellige Resultater, der kunne uddrages af Tabellerne. I disse er Folketallet kun efter Kjøen angivet sognevis (∴ for Landsognene), medens Fremstillingen i de øvrige Tabeller er foretaget mere summarisk, nemlig kjøbstadvis, herredsvis, amtsvis, stiftsvis og provinsvis.

Commissionen havde tillige sin Opmærksomhed henvendt paa at faa en Folketælling iværksat saavel paa Færøerne og Island som i de danske Besiddelser udenfor Europa, men da Communicationen med disse Lande var afbrudt paa den Tid, da Folketællingen udførtes i det egenlige Danmark, kunde denne Plan først gennemføres noget senere. Ved Cancelli-Reskripter af 3die Juni 1834 paabødes en almindelig Folketælling afholdt paa Færøerne og paa Island, idet det overlodes til Amtmanden paa Færøerne og til Biskoppen og Stiftamtmanden paa Island at afgjøre, hvilken Dag der maatte anses for heldigst til Tællingens Udførelse; den foretoges paa Færøerne den 18de August 1834 og paa Island den 2den Februar 1835. De Bestemmelser, der forøvrigt i disse Reskripter foreskrevs med Hensyn til Fremgangsmaaden ved Tællingen, ere trykte i «Collegial-Tidende» for 1834, S. 585—588. — I Grønland iværksattes en Optælling af Befolkningen den 31de December 1834, paa de dansk-vestindiske Øer den 1ste Oktober 1835 og i de dansk-ostindiske Besiddelser: paa Tranqvebars Territorium den 1ste Juli 1835 og paa Frederiksnagors Territorium den 7de November 1835; hvorhos der af Gouvernementet over de danske Besiddelser paa Kysten Guinea blev foretaget en summarisk Calculé over Folkemængden sammesteds. — Paa Grund af den sildigere Afholdelse af Tællingen i Bilandene, der havde til Følge, at Listerne dels ikke kunde indkomme tidnok, dels ikke blive bearbejdede i rette Tid, ere Resultaterne af disse forskjellige Tællinger ikke meddelte sammen med Resultatet af Tællingen i Moderlandet, men først optagne i det følgende Folketællings-Hæfte, nemlig i «Statistisk Tabelværk», ældste Række, 6te Hæfte.

I Hertugdømmerne Slesvig og Holsten (men ikke i Lauenborg) afholdtes, ifølge Kgl. Resolution af 24de Maj 1834, paa Foranstaltning af Rentekammeret, en almindelig Folketælling den 1ste Februar 1835, hvis Resultater foreligge i: «Tabellen über die in den Herzogthümern Schleswig und Holstein am 1sten Februar 1835 vorgenommene Volkszählung. Auf Veranstaltung der Rentekammer herausgegeben. Kopenhagen 1836» (Tvær-Folio). —

Ved Kongelig Resolution af 9de Juni 1835, Passus 3, blev det paabudt, at der fremtidig skulde foretages en almindelig Folketælling i den danske Stat hvert femte Aar.

Som Følge heraf skulde den næste Folketælling i Kongeriget egenlig have været afholdt i Aaret 1839; men da det tillige var bleven bestemt, at den skulde sættes i Forbindelse med og ske samtidig med den almindelige Folketælling i Hertugdømmerne, blev den af Hensyn til, at den sidste Tælling i Slesvig og Holsten først var foregaaet i 1835, ved allerhøjeste Resolution af 14de November 1838 udsat til Aaret 1840, hvorved man desuden vandt, at de femaarige Perioder bleve mere «regelrette». I Henhold hertil foranledigede Commissionen, hvis Virksomhed ved Kgl. Resolution af 27de Juli 1839 var bleven udvidet til ogsaa at omfatte Hertugdømmerne, en almindelig Folketælling iværksat **den 1ste Februar 1840** saavel i Kongeriget Danmark som i Hertugdømmerne Slesvig, Holsten og Lauenborg, hvilket sidste Hertugdømme, som ovenfor nævnt, ikke var medtaget under Folketællingen i 1835. Tællingen skete paa samme Maade som i 1834 (og 1835) og i det Væsenlige efter samme Regler i Kongeriget og Hertugdømmerne. I Slesvig og Holsten var der allerede i 1835 bleven indhentet Opgivelser

om «fremmed Religionsbekjendelse»; lignende Oplysninger forlangtes nu ogsaa i Kongeriget anførte paa en særskilt Plads paa Skemaet til de summariske Tabeller (over Kjøen, Alder o. s. v. og over Næringsveje), der af Sognepræsterne og Magistraterne skulde affattes for hvert Sogn og hver Kjøbstad. Der blev derhos paa Optællingslisterne indsat en særlig Rubrik til «Antallet af Familierne» (o: Husholdninger eller Husstande). I den tabellariske Fremstilling af Tællingens Resultater foretoges følgende Udvidelser: Aldersklasserne (der fra 1787 havde været 10aarige, jfr. foran Side IX) bleve nu 5aarige, og den 1ste Klasse blev tilmed delt i 3 Afsnit (under 1 Aar, 1—3 Aar og 3—5 Aar); Familiernes Antal blev opført og, som allerede nævnt, Antallet af «fremmede Religionsbekjendere»; af Næringsvej-Grupperne bleve den industrielle og den handlende opløste i de vigtigste under samme hørende Grene, dog mindre specificeret for Landet end for Kjøbstæderne; derhos blev hver enkelt Klasse af Næringsvejene nu fremstillet i 4 Underafdelinger, nemlig: a) Hovedpersoner eller dem, der selvstændig udøve den vedkommende Næringsvej, b) Medhjælpere (Fuldmægtige, Kontorbetjente, Svende, Dreng og faste Arbejdere), c) de under hver Klasse hørende Tyende, hvortil ogsaa Avlsfolk ere henregnede, og d) de Koner og Børn saavel som Andre (saasom Huslærere, Lærere, Slægtninge, o. s. v.), der forsørges af den vedkommende Næringsklasse; endelig bleve de, der vare hensatte i Straffeanstalter og Arrester, klassificerede efter Kjønnen og visse Hovedperioder af Alderen. — Denne Folketællings Resultater ere offentliggjorte i «Statistisk Tabelværk», ældste Række, 6te Hæfte, udgivet i Oktober 1842 (Tvær-Folio); for Hertugdømmernes Vedkommende er her dog kun meddelt summariske Oversigter. Detaillerede Tabeller, med Indledning, over Tællingen i Hertugdømmerne ere trykte i det af Tabelværks-Commissionen udgivne «Statistisches Tabellen-Werk» 1stes Heft, Kopenhagen 1842 (Tvær-Folio).

I de danske Bilande og Kolonier bleve saavidt mulig tilsvarende Tællinger foretagne paa følgende Tidspunkter: paa Færøerne den 24de Juni 1840, paa Island den 2den November 1840, i Grønland den 31te December 1840, paa de dansk-vestindiske Øer den 1ste Oktober 1841, paa Tranquebars Territorium den 1ste December 1840 og paa Frederiksnagores Territorium den 9de November 1840. Udfaldet af disse Tællinger, tilligemed en summarisk Calculé over Antallet af Befolkningen i de dansk-guineiske Besiddelser, er optaget i «Statistisk Tabelværk», ældste Række, 10de Hæfte.

Den 6te almindelige Folketælling blev efter den vedtagne Plan afholdt den 1ste Februar 1845 baade i det egenlige Kongerige Danmark og i Hertugdømmerne Slesvig, Holsten og Lauenborg. Ved denne Tælling blev der paa Optællingslisten optaget en særlig Rubrik for «Fødestedet» (Kjøbstadens og paa Landet Sognets og Amtets Navn), ligesom der ogsaa, paa dertil given Anledning fra det Kongelige Sundhedskollegiums Side, blev indsat en ny Rubrik med følgende Overskrift: «Af disse vare Forstanden berøvede, ffollede eller afsindige», hvilken Rubrik var delt i 2 Underrubriker, hvoraf den ene skulde oplyse «Antallet» og den anden «Sygdommens Varighed». Medens Resultaterne for Fødestedets Vedkommende ikke ere meddelte sammen med Folketællingen, da man senere agtede at bekjendtgjøre samme (uden at dette dog skete), ere derimod Oplysningerne om «Idioter og Afsindige» fremstillede i et særligt Afsnit saavel i Tabellerne som i Indledningen til det efternævnte Tabelværks-Hæfte. Iøvrigt blev Tællingen udført fuldstændig paa samme Maade som i 1834 og i 1840, ligesom ogsaa Fremstillingen af de indvundne Resultater svarer til den for 1840 givne. — Resultaterne af denne Folketælling, dog — ligesom i 1840 — kun summarisk for Hertugdømmernes Vedkommende, indeholdes i «Statistisk Tabelværk», ældste Række, 10de Hæfte, udgivet i December 1846 (Tvær-Folio). Tællingen i Hertugdømmerne er udførlig fremstillet i det af Tabelværks-Commissionen udgivne «Statistisches Tabellen-Werk», 2tes Heft, Kopenhagen 1846 (Tvær-Folio)

Paa Færøerne foretoges Tællingen den 24de Juni 1845, paa Island den 2den November 1845, i Grønland den 31te December 1845 og paa de dansk-vestindiske Øer den 1ste Oktober 1846. Resultaterne ere meddelte i «Statistisk Tabelværk», ny Række, 1ste Bind, 1850 (4to), (for de dansk-vestindiske

Øers Vedkommende dog kun rent summarisk i Forbindelse med den følgende Tælling i 1850). Detaillerede Tabeller over Folkemængden paa de dansk-vestindiske Øer den 1ste Oktober 1846 bleve senere offentliggjorte i «Meddelelser fra det statistiske Bureau», 1ste Samling, 1852 (8vo).

Folketællingerne i 1850, 1855 og 1860.

Recensements 1850, 1855 et 1860.

Ved allerhøjeste Resolution af 24de November 1848 blev Commissionen for det statistiske Tabelværk ophævet, og ved Kongelig Resolution af 1ste December 1849 oprettedes fra 1ste Januar 1850 at regne det statistiske Bureau, til hvilket Commissionens Arbejder bleve overdragne.

I Tilslutning til den Kongelige Resolution af 9de Juni 1835 om 5aarige Folketællinger blev det, paa Indenrigsministeriets Indstilling, ved Kgl. Resolution af 1ste December 1849 befalet, at der, uagtet den første slesvigske Krig endnu ikke var sluttet, og Befolkningsforholdene som Følge heraf vare endel forstyrrede, alligevel — for ikke at bryde Periodernes Regelmæssighed — skulde afholdes en Folketælling **den 1ste Februar 1850**, hvilken dog paa Grund af Forholdene maatte indskrænkes til det egenlige Kongerige. De mindre gunstige Tidsforhold have da ogsaa for saa vidt havt en uheldig Indvirkning paa Resultatets Nøjagtighed, som det maa antages, at en Del Soldater fra Kongeriget (antagelig c. 8000) ikke ere blevne medtagne ved Tællingen, uagtet der netop af Hensyn til, at der paa Tællingsdagen var samlet et stort Antal Tropper paa Øen Als, blev truffet særegne Bestemmelser for Optællingen af de Militære, medens Tællingen iøvrigt blev udført paa samme Maade som ved de nærmest forudgaaende Folketællinger. Herom gives nærmere Oplysning i Departements-Tidende for 1850, Nr. 7, af 24de Januar 1850, hvor der tillige findes følgende Redegjørelse for de Opgivelser, der ved denne Tælling forlangtes yderligere end forhen: «Foruden de Oplysninger, som man ved tidligere Folketællinger har erholdt om de forskjellige Individens Navn, Alder, Kjøen, Titel, Fødested, Næringsvej, Stilling i Familien, og om hvorvidt de ere gifte og ved Fornuftens fulde Brug, vil ved denne Tælling, ved en noget forandret Form af Optællingslisterne og Røglerne for deres Udfyldning, erholdes Kundskab om de Blindes, Døves og Døvstummes Antal, om Antallet paa dem, som ere fraværende fra deres Hjem, og om hvorvidt Aarsagen hertil er Coffarditjeneste, Indkaldelse til Krigstjeneste eller anden Aarsag, samt Kundskab om Antallet paa de Individier, der ikke leve i Familieliv, om hvor stort Antal af Familier der boer i hvert Hus, om hvor stort Antallet er paa fraskilte Ægtefolk m. m.; ligesom Optegnelserne af de enkelte Individens Fødested denne Gang ogsaa ville blive bragte i Tabelform, for at de uddragne Resultater kunne blive bragte til Publikums Kundskab.» Ved de Personers Navne, som ikke hørte til nogen Familie, skulde sættes et Mærke i Optællingslisten. Oplysningerne om de «Fraværende» skulde anføres paa Foden af Optællingslisten. Rubriken over dem, der ere Forstanden berøvede, blev omredigeret og kom til at hedde: «Forstanden berøvede»: 1) «fra Fødslen», 2) «fra et senere Tidspunkt». Ved Fremstillingen af Aldersklasserne blev der derhos foretaget den Udvidelse, at Klassen 5—10 Aar blev delt i to (5—7 og 7—10 Aar). — Resultaterne af denne Tælling bleve af det statistiske Bureau offentliggjorte i «Statistisk Tabelværk», ny Række, 1ste Bind, Kjøbenhavn 1850 (4to). Efterretningerne om hvert enkelt Individets Fødested og om Antallet af de Døvstumme, Døve og Blinde samt om Antallet af dem, som ere Forstanden berøvede, bleve imidlertid ikke meddelte i dette Bind; men Oplysningerne om «Fødestedet» offentliggjordes senere i et særligt Bind af Tabelværket, nemlig «Statistisk Tabelværk», ny Række, 7de Bind, Kjøbenhavn 1853 (4to), og Opgivelserne om Antallet af de «Døvstumme» ere trykte i «Meddelelser fra det statistiske Bureau», 1ste Samling, Kjøben-

havn 1852 (8vo)¹). — Staden Kjøbenhavns Befolkningsforhold bleve derhos gjorte til Gjenstand for en udførligere Fremstilling i et Bind for sig, nemlig «Statistisk Tabelværk», ny Række, 3die Bind, Kjøbenhavn 1851 (4to), indeholdende: Fordelingen af Hovedstadens Befolkning, saavel efter Alder, Kjøen og ægteskabelig Stilling som efter Næringsvej, i hver enkelt af Stadens Gader og i hvert af dens Kvarterer.

I «Statistisk Tabelværk», ny Række, 1ste Bind, der, som nævnt, omhandler Folketællingen i det egenlige Danmark, er tillige meddelt Resultatet af Tællingen paa de dansk-vestindiske Øer, der udførtes den 13de Maj 1850; hvorimod Folketællingerne paa Færøerne og paa Island af 1ste Februar 1850 (jfr. dog for Islands Vedk. «Medd. fra det stat. Bur.», 4de Saml., S. 1) — ere offentliggjorte i «Meddelelser fra det statistiske Bureau», 2den Samling, Kjøbenhavn 1855 (8vo). I «Meddelelser fra det statistiske Bureau», 4de Samling, 1858 (8vo), meddeles endelig Resultater af den i Grønland den 1ste Februar 1850 stedfundne Tælling, dog kun for Nord-Grønlands Vedkommende, eftersom Optællingslisterne for Syd-Grønlands Kolonier for Aaret 1850 ingensinde ere indkomne til det statistiske Bureau, jvf. det nævnte Værk S. 143.

Den næste almindelige Folketælling, der afholdtes **den 1ste Februar 1855**, omfattede saavel det egenlige Kongerige Danmark, som Hertugdømmet Slesvig og Hertugdømmerne Holsten og Lauenborg. Ved denne Tælling skulde Opgivelserne om «Troesbekjendelse» indføres i en Rubrik paa selve Optællingslisten, hvorimod den Rubrik, der ved de nærmest foregaaende Tællinger var opført for dem, der ere Forstanden berøvede, med dens to Underafdelinger: 1) fra Fødslen og 2) fra et senere Tidspunkt, denne Gang udelodes. Paa Optællingslisterne for Kjøbenhavn og Kjøbstæderne foretoges endvidere den Forandring, at «Kvarterets Navn», «Gadens eller Strædets eller Torvets Navn», «Gaardens eller Husets Nr» og «Ejerens Navn» skulde anføres oven over Skemaets Rubriker, medens den 1ste Rubrik i selve Skemaet skulde angive: «For-, Side-, Baghus, Kjælder-Lejlighed, Etageres Antal». Derhos tilføjedes paa Optællingslisterne saavel for Kjøbstæderne som for Landet en Rubrik til «Anmærkninger», hvori f. Ex. skulde anføres de i Udlandet midlertidig Fraværendes antagne Opholdssted, idet der tillige ved disse Personers Navne skulde sættes et Mærke. I Overskriften over Næringsvej-Rubriken tilføjedes: «eller om de forsørges af Fattigvæsenet». Endelig skulde den, der udfyldte Optællingslisten, paa Foden af samme i en «summarisk Extract» opføre det samlede Antal af de paa Listen optegnede «Familier», af «Personer, som henhøre til Familier», og «Personer, som leve udenfor Familier», tilligemed «Antallet af de opførte, sig i Udlandet opholdende Personer», samt paa Landet «Antallet af de talte Gaarde og Huse», hvorhos det paa Optællingslisterne for Kjøbstæderne skulde angives, hvorledes det samlede Antal af Familier og Personer var fordelt mellem «Forhuset og Side- eller Baghuset», og hvorvidt de boede i «Kjælder» eller «Etagerne». Ved Bearbejdelsen i Tabelform deltes Aldersklassen 5—7 Aar i to, og Aldersklasserne fra 10 til 25 Aar opløstes saaledes, at 10—14 Aar dannede én Klasse, hvorefter hvert af Aarene fra 14 til 25 Aar udgjorde en Klasse for sig. Dernæst bleve Næringsvejenes Underafdelinger fordelte efter et andet Princip end tidligere, idet der nu skjelnedes mellem: A) dem, der selv drive en Næringsvej eller deltage i dens Udøvelse, dels som Hovedpersoner (H.), dels som egenlige Medhjælpere (M.), og B) alle dem, som forsørges af de under A. Anførte, nemlig (for hver af Klasserne i A): 1) «udenfor Tyendeklassen» og 2) »Tyendeklassen»; hvorhos der i enhver af disse forskjellige Underafdelinger atter skjelnedes imellem Kjønne. — Resultaterne, saavel for Hertugdømmerne som for Kongeriget, ere frem-

¹) Grunden til, at Opgivelserne om dem, der vare Forstanden berøvede, ikke bleve offentliggjorte af det statistiske Bureau, var rimeligvis den, at der i Aaret 1851 af Dr. Hubertz blev udgivet et særskilt Værk om «de Sindssyge i Danmark», der var udarbejdet paa Grundlag af de særlige Undersøgelser, der — i Henhold til Cirkulære fra det kgl. danske Cancelli af 15de December 1846 — vare blevne foretagne i Landets samtlige Kommuner den 1ste Juli 1847 for at tilvejebringe mere udførlige Oplysninger om de Sindssyges Antal, Tilstand og Stilling m. m., end der kunne forventes fremskaffede i Forbindelse med en almindelig Folketælling.

stillede i «Statistisk Tabelværk», ny Række, 12te Bind, Kjøbenhavn 1856 og 1857 (4to), i 2 Afdelinger, nemlig: 1ste Afdeling (Tabeller over Kjøen, ugift eller gift Stand og Alder) udgivet i 1856 og 2den Afdeling (Indledning til hele Bindet samt Tabeller over Næringsvejene) udgivet i Juli 1857. I Indledningen til dette Værk er tillige optaget 2 Populations-Kaart, der vise Befolknings-Tætheden i det danske Monarki, det ene efter Folketællingen i 1845 og det andet efter Folketællingen i 1855; hvorhos der i det sidste Afsnit af Indledningen gives en Fremstilling af de om Antallet af «Døvstumme, Døve og Blinde» erhvervede Oplysninger. — En Fremstilling af «Hovedstaden Kjøbenhavns Befolkning efter Folketallet den 1ste Februar 1855» findes trykt i «Meddelelser fra det statistiske Bureau», 3die Samling, Kjøbenhavn 1856 (8vo).

Resultatet af Folketællingen paa Færøerne, der foregik den 1ste Oktober 1855, er offentliggjort i «Meddelelser fra det statistiske Bureau», 3die Samling, Kbhvn. 1856 (8vo), af Folketællingerne paa Island og i Grønland, der ligeledes afholdtes den 1ste Oktober 1855, i «Meddelelser fra det statistiske Bureau», 4de Samling, Kbhvn. 1858 (8vo), og af Folketællingen paa de dansk-vestindiske Øer, der foretoges den 9de Oktober 1855, i «Meddelelser fra det statistiske Bureau», 5te Samling, Kbhvn. 1859 (8vo).

Den 9de almindelige Folketælling i den danske Stat blev afholdt **den 1ste Februar 1860** og var, ligesom den nærmest foregaaende, udstrakt baade til det egenlige Danmark og til Hertugdømmerne Slesvig, Holsten og Lauenborg. Udførelsen og Bearbejdelsen foregik i det Hele paa samme Maade som i 1855, kun at man nu atter paa Optællings-Skemaet indsatte Rubriken for dem, der ere «Forstanden berøvede» (1) fra Fødselen og 2) fra et senere Tidspunkt), ligesom ogsaa de herom fremkomne Oplysninger blev fremstillede, i Forbindelse med Opgivelserne om «Døvstumme, Døve og Blinde», i Indledningen til det Bind af Tabelværket, der omhandler denne Folketællings Resultater, nemlig «Statistisk Tabelværk», 3die Række, 1ste Bind, udgivet i Juli 1863 (4to). — En summarisk Fortegnelse over «Folketallet den 1ste Februar 1860 i de enkelte Kjøbstæder, Flækker og Landsogne i hver Landsdel» var allerede bleven offentliggjort i «Meddelelser fra det statistiske Bureau», 6te Samling, Kbhvn. 1861 (8vo), ligesom en Fremstilling af «Hovedstadens Befolkning efter Folketællingen 1ste Februar 1860» findes trykt i «Statistiske Meddelelser», 1ste Bind, Kbhvn. 1862 (8vo).

Udfaldet af Folketællingerne paa Færøerne, paa Island og i Grønland, der foretoges den 1ste Oktober 1860, samt af Tællingen paa de dansk-vestindiske Øer, der fandt Sted den 9de Oktober 1860, er offentliggjort i «Statistiske Meddelelser», 4de Bind, Kbhvn. 1865 (8vo).

Folketællingen i 1870.

Recensement 1870.

Paa Grund af Krigsforholdene i 1864 (den anden slesvigske Krig) blev det paa Finansministeriets derom nedlagte Forestilling ved allerhøjeste Resolution af 18de Maj 1864 bifaldet, at den almindelige Folketælling, som i Henhold til den Kongelige Resolution af 9de Juni 1835 vilde være at foretage den 1ste Februar 1865, maatte bortfalde.

Som Følge heraf blev den næste almindelige Folketælling i Kongeriget Danmark ikke iværksat før **den 1ste Februar 1870**, ved Cirkulære fra Indenrigsministeriet af 16de Oktober 1869, og den kom, da Hertugdømmerne ved Fredslutningen i Oktober 1864 vare blevne afstaaede, kun til at omfatte det egenlige Kongerige med dets nuværende Territorium, o: det tidligere Kongeriges Landsdele med de enkelte mindre Forandringer af samme, der vare en Følge af Fredslutningen, og som bestode i, at nogle Sogne og Sognedele

af Ribe Amt afstodes, hvorimod Øen Ærø og nogle mindre Strækninger af Fastlandet overgik fra Hertugdømmet Slesvig til Kongeriget, hvilke Grænsereguleringer tilførte Kongerigets Befolkning henimod 8000 Menneker flere end der afstodes. — Ved denne Folketælling blev ikke ubetydelige Forandringer indførte, ikke alene med Hensyn til Tællingens Udførelse, men ogsaa i Henseende til Tabellernes Udarbejdelse. For det Første blev det fastslaaet, at «Folketællingen ufravigelig skal udføres og tilendebringes paa den til Tællingen bestemte Dag». Dernæst havde det, som tidligere omtalt, hidtil været overdraget i Kjøbstæderne til Magistraterne og paa Landet til Sognepræsterne at forestaa Tællingens Udførelse, hvorhos Magistraterne og Sognepræsterne ved alle Folketællingerne lige fra 1834 tillige havde maattet foretage den første Bearbejdelse af Materialet, idet det var dem paalagt henholdsvis for hver Kjøbstad og for hvert Landsogn at forfatte udførlige Tabeller over Befolkningens Fordeling i de forskjellige Aldersklasser, efter Kjøns o. s. v. og efter de forskjellige Næringsveje. Da imidlertid Kirke- og Undervisningsministeriet gjentagne Gange bestemt havde udtalt sig imod, at Udførelsen af Folketællingerne oftere kom til at paahvile Sognepræsterne og navnlig Skolelærerne paa Landet, blev det nu ved Cirkulære af 16de Oktober 1869 fra Indenrigsministeriet til samtlige Amtmænd (se «Departementstidende» for 1869, Nr. 66, for 30te Oktober) i Henhold til Lov af 26de Maj 1868 § 32 og Lov af 6te Juli 1867 § 30 paabudt, at Tællingen skulde udføres ved Foranstaltning i Kjøbstæderne af Byraadene (i Handelspladserne af Kommunalbestyrelserne), med Bistand af Rodemestrene eller andre Byens Bestillingsmænd, som ogsaa af Husværter, forsaavidt dette kunde betroes dem, og paa Landet af Sogneraadene, med Bistand af Tællingskommisærer for passende Tællingsdistrikter. I Kjøbenhavn skulde Tællingen, ligesom tidligere, forestaas af Magistraten. Da det nu tilmed i Henseende til den første Bearbejdelse af Optællingslisterne havde vist sig, at allerede de af Præsterne i sin Tid forfattede Tabeller over Befolkningens Fordeling havde krævet en meget majsommelig Revision og meget hyppig en fuldstændig Omarbejdelse i Bureauet, nærde man endnu større Betænkelse ved at overdrage dette Arbejde til Sogneraadene, og det blev derfor bestemt, at det kun skulde paahvile By- og Sogneraadene, naar de havde modtaget de udfyldte Optællingslister, hvilket skulde ske senest den 3die Februar, da at gennemgaa og om fornødent berigtige Listerne og derefter at affatte en summarisk Angivelse henholdsvis af Kjøbstadens og af Landsognets samlede Folkemængde, særskilt for hvert Kjøns, og derpaa senest den 11te Februar at indsende dem (for Kjøbstædernes Vedkommende direkte, for Landsoggenes Vedkommende gennem Amterne) til det statistiske Bureau, der altsaa for Fremtiden overtog hele Arbejdet med at omsætte de forskjellige Opgivelser paa samtlige enkelte Optællingslister fra hele Landet i Tabelform. Reglerne for Tællingens Udførelse blev derhos (i Modsætning til Fremgangsmaaden ved de foregaaende Tællinger) ikke trykte paa et særskilt Blad, men paa den forreste Side af selve Optællingslisterne. Fremdeles gik man ved denne Folketælling fuldstændig over til at optælle den saakaldte faktiske Befolkning, o: Antallet af de paa selve Tællingsdagen tilstedeværende Personer, saaledes at i enhver Kommune de midlertidig Nærværende medregnes, medens de midlertidig Fraværende holdes ude, idet Hovedreglen for Optællingen blev: «Enhver tælles paa det Sted, hvor han Natten mellem den 31te Januar og den 1ste Februar har haft Natteleje, uden Hensyn til hvor han ellers maatte opholde sig eller bo, medmindre det kan antages, at han vil være vendt tilbage til sit egenlige Hjem inden Kl. 12 Middag den 1ste Februar. — Personer, der i den paagældende Nat ikke har haft Natteleje i noget beboet Hus, saasom Nattevagter, Rejsende o. s. v., opføres i Optællingslisten for den Familie eller det Gjæstgiversted, hvor de tage ind inden Kl. 12 Middag. — Børn, der fødes efter Kl. 12 Middag den 1ste Februar, maa ikke tælles med, men betragtes som ufødte, hvorimod de Personer, der maatte afgaa ved Døden efter det nævnte Klokkeslet, tælles med og betragtes som levende den 1ste Februar.» Derhos blev der paa den sidste Side af Optællingslisten ovenover den «summariske Extrakt» optaget et Skema til «Optegnelse paa de af Stedets (Stedernes) Beboere, der for kortere eller længere Tid ere fraværende og opholde sig udenfor Kjøbstaden (Sognet)», med særlige Rubriker til Oplysning om deres «nuværende Opholdssted» og om, «hvor længe de have været fra-

værende», medens Anmærknings-Rubriken paa det egenlige Optællingsskema i Overskriften fik følgende Tilføjelse: «I denne Rubrik anføres for de Personers Vedkommende, der kun midlertidig opholde sig i Ejendommen, Stedet hvor de have fast Ophold eller Hjemsted i Kongeriget (Kjøbstadens eller Sognets og Amtets Navn) eller i Udlandet (Landets Navn).» I de to sidstnævnte Angivelser havde man da tillige Midler til at kunne konstatere den hjemmehørende Befolkning. Endvidere blev der paa Optællingslisten indsat en særlig Rubrik for Kjønnene, ligesom Opgivelserne om Stillingen i Familien og om Næringsvejene, der siden 1834 tilsammen havde udgjort én Rubrik, nu atter bleve adskilte i to selvstændige Rubriker; og endelig foretoges der med Alders-Angivelsen den Forandring, at Alderen, der fra 1787 var anført med det løbende Aar, nu skulde angives med det fyldte Aar, «men for Børn, der ikke have fyldt 1 Aar, anføres «under 1 Aar». Hvad de trykte Tabeller angaar, skal bemærkes, at man dennegang ikke indskrænkede sig til at fremstille Befolkningens Fordeling efter Alder, for hvert enkelt Amt, i de samme Aldersklasser, som bleve benyttede i 1855 og 1860, men tillige gav en Fremstilling af Fordelingen efter hvert enkelt Aldersaar saavel for Kjøbenhavn særskilt, som for Øerne, Jylland og hele Kongeriget, dels under Et, dels særskilt for Kjøbstæder og for Landdistrikter. Tabeller over Aldersfordelingen efter hvert enkelt Aldersaar for hver Kjøbstad og hvert Landsogn i Kongeriget opbevares i Manuskript i det statistiske Bureau. Desuden foretoges en Forøgelse af Tabellerne derved, at man i et Tillæg optog detaillerede Oversigter, saavel med Hensyn til Alder (for hvert Aldersaar), Kjønn og ægteskabelig Stilling, som med Hensyn til Næringsvejene, for de 5 Provins-Kjøbstæder, hvis Befolkning den 1ste Februar 1870 oversteg 10000 Indbyggere, nemlig: Odense, Aarhus, Aalborg, Randers og Horsens. — Resultaterne af denne Folketælling ere offentliggjorte i «Statistisk Tabelværk», 3die Række, 18de Bind, udgivet i Oktober 1871 (4to). I 1874 blev der udgivet et «Tillæg» (4to) til dette Bind, indeholdende «Populationskaart over Kongeriget Danmark for Aaret 1870 (samt for Aarene 1855 og 1845) med tilhørende Forklaring.» Endvidere er en Fremstilling af «Folketallet i Kjøbstæderne og i Landsognene i Kongeriget Danmark efter Tællingen den 1ste Februar 1870», sammenstillet med Arealets Størrelse for Landets større Afdelinger, optaget i «Statistiske Meddelelser», 12te Bind, Kbhvn. 1875 (8vo).

Paa Færøerne, paa Island og i Grønland afholdtes Folketællinger den 1ste Oktober 1870 og paa de dansk-vestindiske Øer den 10de Oktober 1870. Resultatet af disse Tællinger er kun meddelt i summariske Oversigter i «Sammendrag af statistiske Oplysninger angaaende Kongeriget Danmark», Nr. 4, Kbhvn. 1872 (8vo), samt for Hovedresultaternes Vedkommende medindtaget i «Bemærkningerne» til Tabellerne over de paa Island og i Kolonierne i 1880 afholdte Folketællinger, der ere trykte i «Statistiske Meddelelser», 3die Række, 6te Bind, Kbhvn. 1883 (8vo).

Folketællingen i 1880.

Recensement 1880.

Paa Finansministeriets derom nedlagte Forestilling blev det ved Kongelig Resolution af 8de Maj 1874 bifaldet, at almindelige Folketællinger herefter kun skulde foretages hvert 10de Aar, «saaledes at den næste Folketælling bliver at afholde den 1ste Februar 1880» (se «Lovtidende» for 1874, Nr. 16, S. 181).

Den følgende almindelige Folketælling i Kongeriget Danmark blev i Henhold hertil ved Cirkulære fra Indenrigsministeriet af 7de Oktober 1879 til Kjøbenhavns Magistrat og til samtlige Amtmænd foranstaltet afholdt **den 1ste Februar 1880** og omfattede baade det egenlige Danmark og Færøerne. Den udførtes saavel i Kjøbenhavn som i Kjøbstæderne og i Landdistrikterne paa samme Maade som i 1870. Man udsendte imidlertid dennegang Optællingslisterne og Reglerne hver for sig (de sidste i Forening med et udfyldt Skema), medens Reglerne i 1870, som foran bemærket, havde været trykte paa Forsiden af Optællings-

listen. Man gav derhos denne en forandret Form, idet det «summariske Uddrag» af Optællingslisten blev anbragt paa dennes Forside, hvorefter de to indvendige Sider optoges af selve Hovedlisten (paa hvilken nu heller ikke de midlertidig tilstedeværende mere skulde anføres) og Bagsiden af 2 Tillægslistes, nemlig: Tillægsliste A til Optegnelse «for de af Stedets (Stedernes) Beboere, hvis Ophold kun er midlertidigt», og Tillægsliste B til Optegnelse «for de af Stedets (Stedernes) Beboere, der midlertidigt ere fraværende.» Opgivelserne om «Stillingen i Familien» og om «Næringsvejene», der i 1870 havde udgjort 2 Rubriker, bleve nu atter samlede i én Rubrik, og de to Rubriker til Oplysning om Personer med abnorme Aandsevner benævnedes: 1) «Uden Forstandsevner (Idioter)» og 2) «Sindssyge», hvorhos den sidste Rubrik paa Hovedlisten blev kaldt «Anmærkninger», uden nogen yderligere Tilføjelse. Paa Tillægsliste A fandtes en Rubrik til Angivelse af de midlertidig tilstedeværendes «egenlige Opholdssted» og paa Tillægsliste B en Rubrik til Oplysning om de fraværendes «midlertidige Opholdssted». Foruden Optællingslisterne og Reglerne udsendte man tillige særskilte Blanketark til en «Summarisk Oversigt» over Folkemængden i hver Kjøbstad og hvert Landsogn, der efter de udfyldte Optællingslisters Modtagelse skulde affattes henholdsvis af Byraadene og af Sogneraadene med Angivelse for hver Optællingsliste af: «Optællingslistens Løbe-Nr.», «Stedernes (Gaardenes, Husenes) Antal», «Antal af Personer paa Hovedlisten», «Antal af Personer paa Tillægsliste A», «Tilsammen Antal af tilstedeværende Personer» og «Midlertidig fraværende Personer (Tillægsliste B)», med Person-Angivelsen særskilt for hvert af Kjønne. Af Hensyn til disse Oversigters Affattelse blev Fristen for deres og Optællingslisternes Indsendelse til det statistiske Bureau udsat til senest den 20de Februar. Endvidere blev der paa Optællingslisten for Staden Kjøbenhavn, efter et af Magistraten udtalt Ønske, optaget endel særlige Rubriker til nærmere Belysning af Befolkningsforholdene i Hovedstaden, nemlig til Opgivelser om: 1) «Huslejens Størrelse for et halvt Aar»; 2) «Antal af Værelser med Vinduer, indbefattet Værelser til Tyende og Logerende»; 3) «Forsaavidt Vedkommende er gift (Enkemand, Enke, Fraskilt): a) første Gang, anden Gang o. s. v., b) hvilket Aar indgaaet Ægteskab, c) Antal af Børn i Ægteskabet: levende, døde (indbefattet dødfødte) — (hvis flere Gange gift, anføres Oplysningerne udelukkende for sidste Ægteskab)»; 4) «Forsaavidt ikke født i Kjøbenhavn, hvilket Aar taget fast Bopæl i Staden». I Forbindelse hermed blev Bearbejdelsen af Hovedstadens Folketællingslister overtaget af Staden Kjøbenhavns statistiske Kontor under Kjøbenhavns Magistrat. — Med Hensyn til Fremstillingen i de trykte Tabeller skal bemærkes, at Aldersfordelingen nu blev meddelt efter hvert Aldersaar saavel for alle de enkelte Overøvrighedsdistrikter, som for Landets Hoveddele og for Kongeriget under Et, særskilt for By og Land, hvortil føjedes en sammentrængt Fordeling efter 5 Aars Aldersklasser i Kongeriget og dets Hoveddele. Hvad Befolkningens Fordeling efter Næringsveje angaar, da benyttede man for 1880 væsenlig de samme Hovedgrupper som ved de to foregaaende Folketællinger; derimod bleve enkelte af Underafdelingerne vel flyttede fra én Hovedgruppe til en anden (f. Eks. fra «Handlende» til «Industridrivende»), men dette skete dog kun i ringe Udstrækning og med lidet befolkede Næringsveje. Endvidere optog man i Tabellerne, ligesom i 1870, detaillerede Oversigter, saavel med Hensyn til Alder m. m. som med Hensyn til Næringsvej og Stilling, for Kjøbstæderne Aarhus, Odense, Aalborg, Randers og Horsens, samt denengang tillige for Frederiksberg Kommune. For i Indledningen at kunne anstille Sammenligninger med tidligere Folketællinger, bleve endelig Resultaterne af Tællingerne i 1860, 1840 og 1801 omændrede i Overensstemmelse med de ved Fredstraktaten af 30te Oktober 1864 skete Forandringer i Landomraadet. — Resultaterne af denne Folketælling ere, tilligemed et Befolkningskaart for 1880 med tilhørende Bemærkninger, udførligt fremstillede i «Statistisk Tabelværk», 4de Række, Litra A, Nr. 3, udgivet i August 1883 (4to), medens Bureauet dog allerede i Maj 1880 havde offentliggjort en «Foreløbig Opgjørelse af Hovedresultaterne af Folketællingen i Danmark den 1ste Februar 1880», ligesom ogsaa en Fremstilling af «Folkemængden i Kjøbstæderne og i Landsognene i Kongeriget Danmark efter Tællingen den 1ste Februar

1880 samt Folkemængden i Jurisdiktionerne den 1ste Februar 1870 og 1880» forud var optagen i «Statistiske Meddelelser», 3die Række, 4de Bind, Kbhvn. 1882 (8vo).¹⁾

Paa Island og i Grønland afholdtes Folketællinger den 1ste Oktober 1880 og paa de dansk-vestindiske Øer den 9de Oktober 1880. Resultaterne af disse Tællinger ere trykte i «Statistiske Meddelelser», 3die Række, 6te Bind, Kbhvn. 1883 (8vo).

Folketællingen i 1890.

Recensement 1890.

Den i Kongeriget Danmark sidstafholdte almindelige Folketælling, som er den 12te i Rækken, og hvis Resultater fremstilles i nærværende Bind af «Statistisk Tabelværk», blev — i Henhold til de Kongelige Resolutioner af 9de Juni 1835 og 8de Maj 1874 — ved Cirkulære fra Indenrigsministeriet af 5te November 1889 til Kjøbenhavns Magistrat og samtlige Amtmænd paabudt afholdt **den 1ste Februar 1890**, og den omfattede, ligesom Folketællingen i 1880, det egenlige Danmark og Færøerne. Fremgangsmaaden ved denne Tællings Udførelse har været den samme som ved de to nærmest foregaaende Folketællinger, ligesom ogsaa Optællingslisterne og Reglerne for disses Udfyldelse i alt Væsenligt have været overensstemmende med dem, der bleve benyttede ved Tællingen i 1880. Dog bleve følgende Forandringer foretagne. I Forbindelse med Reglerne var der, som ovenfor omtalt, i 1880 aftrykt et Skema for en udfyldt Optællingsliste; dette Skema lod man dennegang bortfalde, da det maatte anses som temmelig overflødig. Derhos søgte man paa enkelte Punkter at affatte den givne Forskrift noget mere udførlig end forhen, ligesom ogsaa at gjøre Overskriften i flere Rubriker paa Optællingslisten tydeligere end tidligere. I Overskriften til Rubriken for «Ægte-skabelig Stilling» blev foruden Betegnelserne: «Ugift, Gift, Enkemand eller Enke, Fraskilt» yderligere optaget «Separeret». Fremdeles bleve Opgivelserne om de enkelte Personers «Stilling i Familien» og deres «Næringsvej» paany adskilte i to Rubriker, hvorhos Næringsvej-Rubriken samtidig blev helt omredigeret og fik Hovedoverskriften: «Erhverv». Endvidere blev der paa Optællingslisten indsat en ny Rubrik, nemlig til Oplysning om «Erhvervsstedet (Beboelseskommunen eller hvilken anden Kommune)». Endelig bleve de særlige Rubriker, som i 1880 vare blevne optagne paa Staden Kjøbenhavns Optællingsliste, dennegang ifølge Forhandling med Kjøbenhavns Magistrat udeladte, da Magistraten forment det hensigtsmæssigere, at den sammen med den almindelige Optællingsliste lod omdele en særskilt Liste (som det statistiske Bureau lod trykke) til Optagelse af Oplysninger om Beboelsesforholdene i Kjøbenhavn.

For nærmere at anskueliggjøre saavel den Fremgangsmaade, der er bleven fulgt ved Tællingen, som Omfanget af de Opgivelser, der — efter de forskjellige fra Folketælling til Folketælling foretagne Udvidelser og Ændringer — ere blevne indkrævede ved denne sidst afholdte Folketælling, samt den Form, hvorunder disse Oplysninger ere blevne forlangte, aftrykkes her dels de af Indenrigsministeriet til Amtmændene udstedte Cirkulærskrivelser (jfr. Ministerialtidenden for 1889, A, S. 291—293), dels samtlige ved Folketællingen i 1890 benyttede Optællingslister og Regler saavel for Staden Kjøbenhavn og Kjøbstæderne som for Landdistrikterne, tilligemed de summariske Oversigter for Kjøbstæderne og Landsognene:

¹⁾ En af Staden Kjøbenhavns statistiske Kontor udarbejdet «Tabellarisk Fremstilling af Resultaterne af Folketællingen den 1ste Februar 1880 for Staden Kjøbenhavn», med en indgaaende Behandling af de gennem de ovennævnte særlige Rubriker fremkomne Oplysninger, er trykt i «Tabelværk til Kjøbenhavns Statistik», Nr 6, udgivet af Kjøbenhavns Magistrat i 1882

Cirkulære til samtlige Amtmænd.

I Overensstemmelse med allerhøjeste Resolution af 9de Juni 1835 vil der den 1ste Februar 1890 her i Riget være at afholde en almindelig Folketælling, som i Kjøbstæderne og Handelspladserne (Frederiksberg, Frederiksværk, Marstal, Løgster, Nørresundby og Silkeborg) vil være at udføre ved Foranstaltning af Kjøbstædernes Byraad og Handelspladsernes Kommunalbestyrelser.

Forsaauidt Kjøbstadens Byraad antager, at dette Hverv med Sikkerhed kan overdrages til Husværterne, besørge disse, hver for sin Ejendoms Vedkommende, Tællingen og Optegnelsen, men i modsat Tilfælde lader Byraadet Optællingen iværksætte ved Rodemestrene eller andre Byens Bestillingsmænd, som efter den paa ethvert Sted bestaaende Ordning ere nærmest til at udføre saadant Arbejde, idet der tildeles enhver af dem et bestemt Distrikt af Byen, hvori han foretager Optællingen. Til Kjøbstaden regnes ogsaa dens Forstæder og samtlige paa dens Grund opførte Boliger, men derimod ikke de med Hensyn til Fattig- eller Skolevæsen under en Kjøbstad hørende Landdistrikter.

Forsaauidt Husværterne besørge Tællingen udført, lader Byraadet nogle Dage, førend den skal finde Sted, enhver Gaard- eller Husejer i Byen, dens Forstæder og paa dens Grund eller den, som paa hans Vegne varetager Husværtens Forretninger, tilstille et Exemplar af Optællingslisterne tilligemed Reglerne for Tællingens Udførelse, ligesom ogsaa de Bestillingsmænd, der skulle benyttes som Optællere, gjøres betimelig bekendte med disse Regler.

Paa den til Folketællingen berammede Dag besørge Husværterne, forsaauidt Tællingen udføres af disse, alle de i Ejendommen boende Familier og Personer optegnede paa Listen efter de Rubra, som findes paa samme, medens derimod, hvor Tællingen skal foretages af Rodemestrene eller andre Bestillingsmænd, Optælleren paa den berammede Dag gaar fra Hus til Hus og foretager Tællingen af Familier og Personer. I alle Tilfælde maa det iagttages, at Folketællingen ufravigelig sker og tilendebringes paa den 1ste Februar.

Byraadet foranstalter de af Husejerne udfyldte Optællingslister afhentede senest den 3die Februar, inden hvilken Tid ogsaa de af vedkommende Bestillingsmænd udfyldte Lister skulle være afgivne til Byraadet. Det paahviler Byraadet at gennemgaa og om fornødent berigtige Listerne samt at affatte en summarisk Angivelse af Kjøbstadens samlede Folketal, særskilt for hvert Kjøb, og derefter senest den 20de Februar at indsende dem direkte til det statistiske Bureau.

De ovenanførte Bestemmelser ville i det Hele ogsaa være at følge ved Folketællingen i Handelspladserne.

Af de til Afbenyttelse ved Folketællingen bestemte Lister tilligemed Regler for Tællingens Udførelse samt Blanketter til den summariske Oversigt over Folketællingen vil det fornødne Antal Exemplarer til videre Uddeling blive D'Herrer Amtmænd tilsendt fra det statistiske Bureau. Ligeledes vil et Antal Exemplarer af nærværende Cirkulære blive fremsendt.

Foranstaaende meldes herved tjenstligst D'Herrer Amtmænd til Efterretning samt videre Bekjendtgørelse og Foranstaltning.

Indenrigsministeriet, den 5te November 1889.

Ingerslev.

Schou.

Cirkulære til samtlige Amtmænd.

I Overensstemmelse med allerhøjeste Resolution af 9de Juni 1835 vil der den 1ste Februar 1890 her i Riget være at afholde en almindelig Folketælling, som paa Landet vil være at udføre ved Foranstaltning af Sogneraadene og for de med Hensyn til Fattig- eller Skolevæsen under en Kjøbstad hørende Landdistrikters Vedkommende af disses Bestyrelser (Distriktsraad).

Da Folketællingen ufravigelig skal udføres og tilendebringes paa den til Tællingen bestemte Dag, maa Ministeriet, for at dette Maal kan naas, tilraade, at Sogneraadene (Distriktsraadene) inddele Kommunerne i et større eller mindre Antal af Tællingsdistrikter af passende Størrelse, saaledes at der for hvert Distrikt af Sogneraadet udvælges en dertil skikket paalidelig Mand, som foretager Tællingen og Optegnelsen i Distriktet (Tællingskommisær), samt een eller flere Suppleanter, som i de først Udnævntes Forfald kunne overtage Tællingen. Naar Sogneraadet maatte finde det hensigtsmæssigt, kan det overdrages de større Ejendomsbesiddere, Bestyrere af offentlige Anstalter, saasom Fattiggaarde, Hospitaler o. desl., som dertil maatte være skikkede og villige, for de paagjældende Ejendommers Vedkommende at foretage Tællingen og Optegnelsen.

For at Folketællingen kan udføres saa nøjagtigt som muligt og tilendebringes i betimelig Tid, vil Sogneraadet nogle Dage forinden den til samme berammede Dag have at meddele enhver af Tællingskommisærerne et Exemplar af nærværende Cirkulære samt saa mange Ark af Optællingslisterne tilligemed Reglerne for Tællingens Udførelse, som maatte anses fornødne. Sogneraadet vil derhos have at meddele Tællingskommisærerne al videre Vejledning, som maatte behøves, og navnlig at indskærpe dem at iagttage den største Nøjagtighed.

Efterat Tællingskommisærerne senest den 3die Februar have afgivet de udfyldte Oplællingslister til Sogneraadets Formand, ville Listerne være nøje at gennemgaa og om fornødent at berigtige af Sogneraadet, der har at affatte en summarisk Angivelse af hvert Sogns samlede Folkemængde, særskilt for hvert Kjøen. Samtlige Lister blive derefter senest den 20de Februar gennem Amtet at indsende til det statistiske Bureau.

Ministeriet forventer, at Sogneraadene, for at den forestaaende Folketælling overalt kan blive udført med den Paalidelighed, hvoraf Tællingens Betydning saa væsentlig afhænger, ville anvende den størst mulige Omhu saavel ved Valget af de Mænd, der skulle foretage Optegnelsen af Befolkningen, som ved Gjennemgaaelsen og Berigtigelsen af de udfyldte Lister.

Af de til Afbenyttelse ved Folketællingen bestemte Lister tilligemed Regler for Tællingens Udførelse samt Blanketter til den summariske Oversigt over Folketællingen vil det fornødne Antal Exemplarer til videre Uddeling blive D'Herrer Amtmænd tilsendt fra det statistiske Bureau. Ligeledes vil et Antal Exemplarer af nærværende Cirkulære blive fremsendt.

Foranstaaende meldes herved tjenstligst D'Herrer Amtmænd til Efterretning samt videre Bekjendtgørelse og Foranstaltning.

Indenrigsministeriet, den 5te November 1889.

Ingerslev.

Schou.

Regler

- for Folketællingen den 1ste Februar 1890 i Staden Kjøbenhavn, Provins-Kjøbstæderne samt Kommunerne Frederiksberg, Frederiksværk, Marstal, Silkeborg, Løgstør og Nørre-Sundby.

Da Folketællingen i forskjellige Henseender er af yderste Vigtighed for en rigtig Bedømmelse af Statens og Kommunens Forhold, venter man, at alle Vedkommende ville bestræbe sig for at meddele de fornødne Oplysninger nøjagtig og efter bedste Vidende samt i det Hele at ville efter Evne fremme Tællingens heldige Gjennemførelse.

---

1. Optællingslisten udfyldes af Husværtten eller andre Vedkommende den 1ste Februar 1890 i alle dens enkelte Rubriker saa omhyggelig som muligt og saa betids, at den kan afhentes Dagen efter.
2. Paa Optællingslisten opføres først Familierne og Personerne i Forhuset, dernæst Familierne og Personerne i Side- og Mellembygningerne og endelig Familierne og Personerne i Baghuset, hver Etage for sig franeden, altsaa først Kjælder og derefter Stue, 1ste Sal o. s. v. Har en Etage flere Lejligheder, og der i disse bo to eller flere Familier, adskilles de fra hinanden ved et Mellemrum. Paa samme Maade adskilles de forskjellige Etager. — Ved Familie forstaas her det samme som Husstand, saa at de, der høre til een Husholdning, regnes som hørende til een Familie; hver Familie gives et Løbe-Nummer 1, 2, ..., saa at det sidste Nr. tillige angiver det samlede Antal af de paa Listen opførte Familier. Logerende og andre i Ejendommen Bosatte, som ikke føre egen Husholdning, men søge Bord hos Andre, anses altsaa ikke som særegne Familier; for at antyde, at de ikke høre til nogen Familie i Stedet, sættes et + i Familierubriken foran deres Navn.
3. Enhver tælles paa det Sted (Hus, Skib o. s. v.), hvor han Natten mellem den 31te Januar og den 1ste Februar har havt Natteleje, uden Hensyn til, hvor han ellers maatte opholde sig eller bo, men paa Hovedlisten opføres kun de, som paa dette Sted have fast Ophold. — Personer, der den paagjældende Nat ikke have havt Natteleje i noget beboet Hus, saasom Rejsende o. s. v., opføres i Optællingslisten for den Familie eller det Gjæstgiversted, hvor de først tage ind den 1ste Februar. — Børn, der fødes den 1ste Februar efter Kl. 12 Middag, maa ikke tælles med, men betragtes som ufødte, hvorimod de Personer, som maatte afgaa ved Døden efter det nævnte Klokkeslet, tælles med og betragtes som levende den 1ste Februar.
4. Personerne anføres med deres fulde Navn (Børn, der endnu ikke have faaet Navn, som «Drengbarn, endnu uden Navn» eller som «Pigebarn, endnu uden Navn»), med Opgivelse af deres Kjøen og Alder (det fyldte Aldersaar; for Børn, der ikke have fyldt 1 Aar, sættes «Under 1 Aar» og Fødselsdagen), om de ere gifte eller ugifte, Enkemænd, Enker, Separerede eller Fraskilte, deres Fødested, samt til hvilket Trossamfund de høre, deres Stilling i Familien samt deres Titel, Embede, Forretning, Næringsvej eller af hvilket Erhverv de iøvrigt leve som Hovedperson eller som Medhjælper (Handelsbetjent, Svend, Dreng, Haandlanger o. s. v.). Arten af Erhvervet maa altid betegnes tilstrækkelig tydeligt; det er ikke nok at sætte Fabrikant, men derimod Handske-Fabrikant, Eddike-Fabrikant, Maskin-Fabrikant o. s. v. Har nogen flere Stillinger eller forskjellige Næringsveje, anføres den, der maa betragtes som hans

Hovedstilling eller Hovederhverv. Er en Mand saaledes Grosserer, men tillige Brændevinsbrænder, og Brænderiet er hans Hovederhverv, anføres han som Brændevinsbrænder, i modsat Tilfælde som Grosserer. En Sagfører, som tillige er Direktør for et Selskab eller en Bedrift, anføres henholdsvis efter Omstændighederne som Sagfører eller Direktør for Selskabet (Bedriften). Ved Daglejere og Arbejds mænd tilføjes altid den Bedrift, i hvilken de ved Optællingen have eller sidst forud for denne havde Arbejde, f. Eks. ved et Jærnstøberi, ved en Handelsforretning, ved et Agerbrug o. s. v.

5. Navnene paa dem, der ere uden Forstandsevner (Idioter) eller ere Sindssyge, **understreges** ligesom Navnene paa Døvstumme, samt paa Døve og Blinde, ved hvilke sidste forstaas Personer, som ere i den Grad berøvede Hørelse og Syn, at de faktisk ikke kunne benytte Sanden.
  6. De, som ikke have fast Ophold, hvor de have haft Natteleje Natten mellem den 31te Januar og den 1ste Februar, opføres paa Tillægsliste **A** paa Optællingslistens Bagside med Tilføjelse af deres faste Opholdssted. Er dette selve Byen, betegnes Hjemstedet ved Angivelse af Gade og Husnummer; er det et Sted udenfor Byen, betegnes det ved Angivelse af den Kjøbstad eller af det Sogn i N. N. Amt i Kongeriget, eller endelig af det fremmede Land, hvor den Paagjældende har sit egenlige Ophold. For Militære, som ere indkaldte til Garnisonstjeneste, anses Garnisonsstedet som deres faste Opholdssted. — Undtagelsesvis kan det, naar de, som have midlertidigt Ophold i Ejendommen, udgjøre et betydeligt Antal Personer, f. Eks. Rejsende paa et Hotel, tilstedes, at de opføres paa Hovedlisten efter dem, som dersteds have deres faste Ophold, men der maa da ikke alene gjøres Adskillelse ved et Melletrum, men tillige i Anmærkningsrubriken udtrykkelig anføres, at de Paagjældende kun have midlertidigt Ophold i Stedet, samt hvor de ellers bo. Antallet af dem, som saaledes ere opførte paa Hovedlisten i Stedet for paa Tillægslisten, maa derhos opføres paa denne sidste og ved den samlede Opgjørelse paa første Side af Optællingslisten behandles som staaende paa Tillægslisten.
  7. De til Familien hørende eller i Stedet iøvrigt boende Personer, der i Natten mellem den 31te Januar og den 1ste Februar have været fraværende fra Hjemmet, opføres særskilt paa Tillægsliste **B** paa Optællingslistens Bagside med Tilføjelse af deres midlertidige Opholdssted, betegnet efter fornævnte Regel.
  8. Ejeren eller Værten har dernæst, efter nøje at have gennemgaaet hele Optællingslisten og overbevist sig om dens Rigtighed, at udfylde og underskrive det summariske Uddrag, som findes paa Listens Forside, for at det let kan ses, hvormange Familier af saa og saamange Personer og hvormange Enkeltboende der have Ophold i Ejendommen, hvormange af disse der bebo Forhuset, Side- og Mellembygningen samt Bagbygningen, særskilt Kjælderlejligheden og de andre Etager. Optællingslisten vil derefter senest den 3die Februar blive afhentet af vedkommende Rodemester eller andre Bestillingsmænd.
  9. Hvad der efter foranstaaende Regler gjælder om Ejendomme i Almindelighed, gjælder ogsaa om de Bygninger, der ere bestemte til offentlig Brug (Kaserner, Sygehuse, Stiftelser o. s. v.), ligesaa om Hoteller, Gjæstgivergaarde og deslige. Den, der forestaar den i en saadan Bygning etablerede Indretning, har at iagttage Alt, hvad der efter disse Regler ellers paaligger Ejeren eller Værten. — I et Hospital eller Sygehus skal han saaledes f. Eks. ligesaavel sørge for, at alle (med Angivelse af fulde Navn, Alder, Stilling, Næringsvej o. s. v.), der den 1ste Februar 1890 findes indlagte som Patienter i Sygehuset, blive optagne paa Listen, som han skal paasee, at Hospitalets øvrige Beboere blive anførte paa den. Værten i et Hotel eller Gjæstgiversted har at foretage det Samme, saavel med Hensyn til de Rejsende, der have haft Natteleje i Stedet, som med Hensyn til de Personer, der ellers bo i Stedet.
-

Regler

for Folketællingen den 1ste Februar 1890 i Kongeriget Danmarks Landdistrikter.

Da Folketællingen i forskellige Henseender er af yderste Vigtighed for en rigtig Bedømmelse af Statens og Kommunens Forhold, venter man, at alle Vedkommende ville bestræbe sig for at meddele de fornødne Oplysninger nøjagtig og efter bedste Vidende samt i det Hele at ville efter Evne fremme Tællingens heldige Gjennemførelse.

---

1. Optællingslisten udfyldes af den dertil af Sogneraadet (Distriktsraadet) beskikkede Tællingskommisær den 1ste Februar 1890 i alle dens enkelte Rubriker saa omhyggelig som muligt.
2. Ved Optællingen opføres paa Listen alle de Familier og Personer, der findes i hver Gaard, hvert Hus eller hver Beboelseslejlighed, hvorved er at mærke, at ved Familie forstaas her det samme som Husstand, saa at de, der høre til een Husholdning, regnes som hørende til een Familie. Aftægtsfolk, Indsiddere og andre i et Hus Bosatte anses altsaa ikke som særegne Familier, naar de ikke føre særskilt Husholdning, men søge Bord hos Andre. Foran Navnet paa alle saadanne Personer, som søge Bord hos Andre end den Familie, hos hvem de bo, sættes et + i Familierubriken for at vise, at de ere at betragte som Logerende. — Naar der bo to eller flere Familier i samme Gaard eller Hus, adskilles de fra hverandre i Optællingslisten ved et Mellemrum og der gives dem et Løbe-Nummer 1, 2 . . . , saa at det sidste Nr. tillige angiver det samlede Antal af de paa Listen opførte Familier.
3. Enhver tælles paa det Sted (Hus, Skib o. s. v.), hvor han Natten mellem den 31te Januar og den 1ste Februar har havt Natteleje, uden Hensyn til, hvor han ellers maatte opholde sig eller bo, men paa Hovedlisten opføres kun de, som paa dette Sted have fast Ophold. — Personer, der i den paagældende Nat ikke have havt Natteleje i noget beboet Hus, saasom Rejsende o. s. v., opføres i Optællingslisten for den Familie eller det Sted, hvor de først tage ind den 1ste Februar. — Børn, der fødes den 1ste Februar efter Kl. 12 Middag, maa ikke tælles med, men betragtes som ufødte, hvorimod de Personer, der maatte afgaa ved Døden efter det nævnte Klokkeslet, tælles med og betragtes som levende den 1ste Februar.
4. Personerne opføres med deres fulde Navn (Børn, der endnu ikke have faaet Navn, som «Dregebarn, endnu uden Navn», eller «Pigebarn, endnu uden Navn»), med Opgivelse af deres Kjøen og Alder (det fyldte Aldersaar; for Børn, der ikke have fyldt 1 Aar, sættes «Under 1 Aar» og Fødselsdagen), om de ere gifte eller ugifte, Enkemænd, Enker, Separerede eller Fraskilte, deres Fødested, samt til hvilket Trossamfund de høre, deres Stilling i Familien samt deres Titel, Embede, Forretning, Næringsvej eller af hvilket Erhverv de iøvrigt leve som Hovedperson eller som Medhjælper (Forvalter, Svend eller Dreng, Tjenestetyende o. s. v.). Arten af Erhvervet maa altid betegnes tilstrækkelig tydeligt; det er til Eks. ikke nok at sætte Fabrikant, men derimod Papir-Fabrikant, Klæde-Fabrikant, Vogn-Fabrikant o. s. v. Driver nogen forskellige Næringsveje, anføres den, hvoraf han især lever; saaledes betegnes f. Eks. en Husmand, som vel driver en Jordlod, men dog fornemlig lever af at være Smed, ikke som Jordbruger, men som Smed.

Ved Daglejere og Arbejdsmænd tilføjes altid den Bedrift, i hvilken de ved Optællingen have eller sidst forud for denne havde Arbejde, f. Eks. Daglejer i Agerbruget, Arbejdsmand ved et Teglværk.

5. Navnene paa dem, der ere uden Forstandsevner (Idioter) eller ere Sindssyge, **understreges** ligesom Navnene paa Døvstumme samt paa Døve og Blinde, ved hvilke sidste forstaas Personer, som ere i den Grad berøvede Hørelse eller Syn, at de faktisk ikke kunne benytte Sandsen.
6. De, som ikke have fast Ophold i det Sogn, hvor de i Henhold til Reglen under Nr. 3 skulle tælles, opføres særskilt paa Tillægsliste A paa Optællingslistens Bagside med Tilføjelse af deres faste Opholdssted. Ligger dette i Indlandet, betegnes det ved Angivelse af den Kjøbstad eller af det Sogn i N. N. Amt i Kongeriget, hvor den Paagjældende har sit egenlige Ophold, ligger det i et af Bilandene eller i Udlandet, er det tilstrækkeligt at anføre Landets Navn. For Militære, som ere indkaldte til Garnisonstjeneste og ikke endelig hjemsendte, anses Garnisonsstedet som deres faste Opholdssted.
7. De til Familien hørende eller i Stedet iøvrigt boende Personer, som have været fraværende fra Sognet Natten mellem den 31te Januär og den 1ste Februar, opføres særskilt paa Tillægsliste B paa Optællingslistens Bagside med Tilføjelse af deres midlertidige Opholdssted, betegnet som foran foreskrevet.
8. Naar Tællingskommisæren har optegnet samtlige Familier og Personer i sit Distrikt, har han, efter nøje at have gennemgaaet Optællingslisten og overbevist sig om dens Rigtighed, at udfylde og underskrive det summariske Uddrag, som findes paa Listens Forside, for at det let kan ses, hvormange Gaarde og Huse han har optalt, hvormange Familier der bebo samme, samt af hvormange Personer disse bestaa og de Logerendes Antal, hvorefter han uophødelig og senest den 3die Februar har at afgive Listen eller Listerne til Sogneraadets Formand.
9. De Gaard- eller Husejere i Distriktet, til hvem Tællingskommisæren maatte overdrage at foretage Optællingen for deres Ejendommers Vedkommende, have selvfølgelig ved Udfyldningen af Optællingslisten nøje at iagttage de ovenfor givne Regler.
10. Hvad der efter foranstaaende Regler gjælder om Ejendomme i Almindelighed, gjælder ogsaa om de Bygninger, der ere bestemte til offentlig Brug (Kaserner, Sygehuse, Stiftelser o. s. v.), ligesaa om Hoteller, Gjæstgivergaarde og deslige. Den, der forestaar den i en saadan Bygning etablerede Indretning, har at iagttage Alt, hvad der efter disse Regler ellers paaligger Ejeren eller Værten. — I et Hospital eller Sygehus skal han saaledes f. Eks. ligesaavel sørge for, at alle (med Angivelse af fulde Navn, Alder, Stilling, Næringsvej o. s. v.), der den 1ste Februar 1890 findes indlagte som Patienter i Sygehuset, blive optagne paa Listen, som han skal paasee, at Hospitalets øvrige Beboere blive anførte paa den. Værten i et Hotel eller Gjæstgiversted har at foretage det Samme, saavel med Hensyn til de Rejsende, der have havt Natteleje i Stedet, som med Hensyn til de Personer, der ellers bo i Stedet.

Optællingsliste

for Befolkningen den 1ste Februar 1890 i { Staden Kjøbenhavn.
Kjøbstad.

Kvarterets Navn:

Rodens Navn:

Gadens eller Strædets eller Torvets Navn:

Gaardens eller Husets { Matrikel-N^o:
Gade-N^o:

Ejerens Navn:

Summarisk Uddrag

af Optællingslisten for Befolkningen den 1ste Februar 1890

i Ejendommen { Matrikel-N^o i { Gade,
Gade-N^o { Stræde,
Torv, Rode Kvarter.

	Mandkjøn.	Kvindekjøn	Begge Kjøn.
Familiernes Antal			
Antal af de Personer paa Hovedlisten, som henhøre til Familier			
Antal af de Personer paa Hovedlisten, som leve udenfor Familier			
Ialt . .			
Hertil kommer efter Tillægsliste A som midlertidig tilstedeværende . .			
Tilsammen . . .			

Af de anførte Personer opholdt sig:

	I Forhuset.			I Side- eller Mellebygningen.			I Bagbygningen.		
	Familier.	Personer, som henhøre til Familier	Personer, som leve udenfor Familier.	Familier.	Personer, som henhøre til Familier	Personer, som leve udenfor Familier	Familier.	Personer, som henhøre til Familier.	Personer, som leve udenfor Familier.
I Kjælderen									
I Etagerne									
Paa Kvisten eller Loftet									
Tilsammen . . .									

Efter Tillægsliste B vare af Stedets Beboere midlertidig fraværende.

den Februar 1890.

Rigtigheden heraf bevidnes.

Hoved

Optegnelse paa Folketallet den 1ste Februar 1890 i Ejendommen { Matrikel-N^o
Gade-N^o

(Her opføres **ikke** de Personer, hvis Ophold kun er midlertidigt, se Tillægsliste A,

Forhus, Sidehus, Mellembygning eller Bagbygning, Kjælderlejlighed eller Etage.	Antal af Familier (Løbe-N ^o) Personer udf. Familie +	Personernes Løbenummer	<p style="text-align: center;">Samtlige Personers fulde Navn.</p> Børn, der endnu ikke have faaet Navn, anføres som «Drengbarn, endnu uden Navn» eller som «Pigebarn, endnu uden Navn».	Kjønnet. Mandkjøn (M) eller Kvindekjøn (Kv)	Alder. Alderen anføres med det fyldte Aar, men for Børn, der ikke have fyldt 1 Aar, anføres «Under 1 Aar» og Fødselsdagen	Ægteskabelig Stilling. Ugift (U), Gift (G) Enkemand eller Enke (E) Separeret (S), Fraskilt (F).	<p style="text-align: center;">Trossamfund</p> («Folkekirken» eller andet Samfund, saasom «det fri- lutheranske», «det romersk-katholske», «det mosaiske» o. s v)

Optællingsliste

for Befolkningen den 1ste Februar 1890 i Kongeriget Danmarks Landdistrikter.

Amtets Navn:

Herredets Navn:

Sognets Navn:

Byens Navn:

Tællingskommissærens Navn:

Summarisk Uddrag

af Optællingslisten for Befolkningen den 1ste Februar 1890

i Gaarde } i By og Sogn.
og Huse }

	Mandkøn.	Kvindekøn.	Begge Køn.
Familiernes Antal			
Antal af de Personer paa Hovedlisten, som henhøre til Familier			
Antal af de Personer paa Hovedlisten, som leve udenfor Familier			
Ialt . . .			
Hertil kommer efter Tillægsliste A som midlertidig tilstedeværende . .			
Tilsammen . . .			

Efter Tillægsliste B vare af Stedernes Beboere midlertidig fraværende.

den Februar 1890.

Rigtigheden heraf bevidnes.

liste.

i By i Sogn i Herred i Amt.

og ej heller de af Stedernes Beboere, som midlertidig ere fraværende fra Sognet, se Tillægsliste B).

Fødested, nemlig Sognets og Amtets eller Kjøb- stadens (eller Hånd- delspladsens) Navn, og for de i Bilan- dene fødte samt for Udlændinge Landet, hvori de ere fødte.	Stilling i Familien (Husfader, Hus- moder, Barn, Tjenestetyende, Løgerende o. s. v.).	Erhverv (Embede, Forretning, Næringsvej og Titel, samt Vedkommendes Stilling som Hovedperson eller Medhjælper, Forvalter, Svend eller Dreng o. s. v.). — Arten af Erhvervet (Gaardejer, Husmand, Grovsmed, Vogn- fabrikant, Høker o. s. v.). — Under Fattigforsørgelse.	Erhvervsstedet (Beboelses- kommunen eller hvilken anden Kommune).	Af Personerne ere:					Anmærkninger.
				Døvstumme.	Døve (Hørelsen aldeles berøvet).	Blinde (Synet aldeles berøvet).	Uden Forstandsevner (Idioter).	Sindssyge.	

Summarisk Oversigt

over

Folketallet den 1ste Februar 1890 i

Kjøbstad (Kommune).

Optællings- Listens Løbe- <i>nr.</i>	Stedernes Antal.	Antal af Personer paa Hovedlisten.			Antal af Personer paa Tillægsliste A.			Tilsammen Antal af tilstedeværende Personer.			Midlertidig fraværende Personer (Tillægsliste B).								
		Mand- køn.	Kvinde- køn.	Begge Køn.	Mand- køn.	Kvinde- køn.	Begge Køn.	Mand- køn.	Kvinde- køn.	Begge Køn.	Mand- køn.	Kvinde- køn.	Begge Køn.						
Tilsammen																			

den *Februar* 1890.

Rigtigheden heraf bevidnes

Summarisk Oversigt

over

Folketallet

den 1ste Februar 1890 i

Sogn

Herred

Amt.

Optællings- Listens Løbe- <i>N^o</i>	Gaardenes Antal.	Husenes Antal.	Antal af Personer paa Hovedlisten.			Antal af Personer paa Tillægslste A			Tilsammen Antal af tilstedeværende Personer			Midlertidig fraværende Personer (Tillægslste B)		
			Mand- kjøn.	Kvinde- kjøn.	Begge Kjøn.	Mand- kjøn.	Kvinde- kjøn.	Begge Kjøn.	Mand- kjøn.	Kvinde- kjøn.	Begge Kjøn.	Mand- kjøn.	Kvinde- kjøn.	Begge Kjøn.
Tilsammen														

den Februar 1890.

Rigtigheden heraf bevidnes

Ved Bearbejdelsen i Tabelform af det for Aaret 1890 indkomne Folketællings-Materiale er Befolkningens Fordeling efter Alder, Kjøen og ægteskabelig Stilling, ligesom i 1880, fremstillet for hvert Aldersaar for sig saavel i de enkelte Overøvrighedskredse som i Landets Hoveddele og i Kongeriget under Et, dels særskilt for Kjøbstæderne og for Landdistrikterne, dels for Kjøbstæder og Landdistrikter tilsammen, hvortil slutter sig en sammentrængt Fordeling efter 5 Aars Aldersklasser, der er foretagen ikke alene for Landets Hoveddele og for det samlede Kongerige, men nu tillige for hver af de enkelte Overøvrighedskredse, særskilt for By og for Land samt for By og Land tilsammen.

Med Hensyn til den gennemgaaende Omordning, der ved Bearbejdelsen af Materialet for 1890 er iværksat for at opnaa en bedre og fyldigere Klassifikation af de forskjellige Erhvervsgrøene, skal man her nøjes med at henlede Opmærksomheden paa, at der saavel for Industriens som for Handelens Vedkommende er foretaget en systematisk Inddeling af Erhvervene i Hoved- og Underafdelinger m. m., og forøvrigt henvise til det Afsnit af den efterfølgende Fremstilling af Tællingens Resultater, hvori Befolkningens Fordeling efter Erhverv er gjort til Gjenstand for indgaaende Omtale.

Saavel i Henseende til Alder, Kjøen og ægteskabelig Stilling som i Henseende til Næringsvej og Stilling ere detaillerede Oversigter fremstillede for 1890, paa samme Maade som for 1880, for Frederiksberg Kommune og for hver af de 5 større Provins-Kjøbstæder: Odense, Horsens, Aarhus, Randers og Aalborg.

Populationskaart for 1890 med tilhørende Forklaring medfølger som Bilag til nærværende Bind. Kaartet er i alt Væsenligt udarbejdet efter samme Principle som de tilsvarende Populationskaart for 1870 og for 1880.

Til Oplysning om de af Bureauet udgivne Værker vedrørende Folketællingen i 1890 bemærkes:

Ligesom i 1880 udgav det statistiske Bureau allerede i Juni Maaned 1890 en «Foreløbig Opgjørelse af Hovedresultaterne af Folketællingen i Danmark den 1ste Februar 1890», der imidlertid ikke optages i Bureauets samlede Værker, fordi forskjellige Talstørrelser, om end ikke i nogen væsenlig Grad, have modtaget Berigtigelse ved den endelige Behandling.

Endvidere har det statistiske Bureau forud for den udførlige Fremstilling af det statistiske Udbytte af Folketællingen i 1890, der indeholdes i nærværende Bind af «Statistisk Tabelværk», 4de Række, der benævnes «Litra A, Nr. 8, a», allerede i April Maaned 1893 udgivet «Litra A, Nr. 8, b», hvori vil findes alle de af Bureauet udarbejdede tabellariske Oversigter, som man har skjønnet hensigtsmæssige til Offenliggjørelse, over Folkemængdens Fordeling efter Alder, Kjøen, ægteskabelig Stilling, Troessamfund og Næringsveje m. m., samt Arealet og Antallet af Gaarde og Huse i Kongeriget Danmark den 1ste Februar 1890. Endnu tidligere, nemlig i Maj 1892, udsendte Bureauet en tabellarisk Oversigt over «Folkemængden i Kongeriget Danmark for Kjøbstæderne og Landsognene — Overøvrighedskredsene, Stifterne, Landsdelene — Retskredsene, Lægedistrikterne og Udskrivningskredsene — efter Tællingen den 1ste Februar 1890», der er trykt i «Statistiske Meddelelser», 3die Række,

12te Bind, Kjøbenhavn 1892 (8vo)¹⁾; — i hvilket Bind man ogsaa har meddelt Resultaterne af de paa Island og i Grønland den 1ste Oktober 1890 og paa de dansk-vestindiske Øer den 9de Oktober 1890 afholdte Folketællinger.

---

¹⁾ En af Staden Kjøbenhavns statistiske Kontor udarbejdet «Tabellarisk Fremstilling af Resultaterne af Folketællingen den 1ste Februar 1890 for Staden Kjøbenhavn» findes trykt i «Tabelværk til Kjøbenhavns Statistik» Nr. 10, udg. af Kjøbenhavns Magistrat i 1892 —

Det skal her tillige anføres, at der paa Foranstaltning af Kjøbenhavns Kommunalbestyrelse blev foretaget en særlig Folketælling i Kjøbenhavn den 1ste Februar 1885. Resultaterne af denne Tælling foreligge i «Tabelværk til Kjøbenhavns Statistik», Nr. 8, udgivet ved Kjøbenhavns Kommunalbestyrelses Foranstaltning i 1886, indeholdende «Tabellarisk Fremstilling af Befolknings- og Indvandringsforholdene for Staden Kjøbenhavn med Næbokommuner, paa Grundlag af Folketællingen den 1ste Februar 1885», — samt i «Tillæg til Tabelværk til Kjøbenhavns Statistik Nr. 8», udg. 1887, indeholdende: «Tabellarisk Fremstilling af Befolkningens Fordeling efter Erhverv i Staden Kjøbenhavn, sammenholdt med Fordelingen efter Alder og Kjønn v, paa Grundlag af Folketællingen den 1ste Februar 1885».

Bureauet har anset det for hensigtsmæssigt i foranstaaende Indledning at give en sammenhængende Fremstilling af, hvorledes samtlige almindelige Folketællinger her i Landet ere blevne afholdte, og hvorledes Fremgangsmaaden ved Erhvervelsen af Materialet historisk har udviklet sig lige fra den første Tælling i 1769 indtil den sidst foretagne i 1890, idet en saadan Fremstilling ingensinde tidligere er udgaaet fra Bureauet. Derimod vil man i de følgende Afsnit holde sig alene til Behandlingen af det ved Folketællingen i 1890 indvundne Materiale og til de Sammenligninger med tidligere Folketællinger, som ere nødvendige til Belysning af de i 1890 forefundne Forhold.

A. Befolkningens Størrelse og Tilvækst.

Population: nombre et accroissement.

I.

Faktisk og hjemmehørende Befolkning. — Midlertidig Nærværende og midlertidig
Fraværende (Tillægslister A og B).

Populations de fait et domiciliée. — Passagèment présents et pass. absents. (listes suppl. A et B).

Den faktiske (tilstedeværende) Befolkning (Hovedliste + Tillægslister A) i Kongeriget Danmark udgjorde ved Folketællingen den 1ste Februar 1890¹⁾:

	2,185335 Mennesker,		
nømlig:	1,065381 af Mandkjøn		
og	1,119954 af Kvindkjøn.		
Heraf levede	Mk.	Kk.	Tils.
i det egenlige Danmark:	1,059157	1,113223	2,172380
paa Færøerne:	6224	6731	12955

De paa samtlige Tællingssteder hjemmehørende Personer (Hovedlisten) udgjorde:

	Mk.	Kk.	Tils.
i det egenlige Danmark:	1,045874	1,102609	2,148483
paa Færøerne:	6135	6647	12782
i Kongeriget Danmark:	1,052009	1,109256	2,161265

De paa samtlige Tællingssteder midlertidig tilstedeværende Personer (Tillægslister A) udgjorde:

	Mk.	Kk.	Tils.
i det egenlige Danmark:	13283	10614	23897
paa Færøerne:	89	84	173
i Kongeriget Danmark:	13372	10698	24070

¹⁾ Ved den foreløbige Optælling (jfr. «Foreløbig Opgjørelse af Hovedresultaterne af Folketællingen i Danmark d 1ste Febr. 1890») vare Tallene for det egenlige Danmark:

	Mk.	Kk.	Tils.
	1,059222	1,112983	2,172205,
og for Færøerne:	6225	6729	12954.

Uoverensstemmelsen er saaledes meget ringe, omtrent 0,008 pCt. for det egenlige Danmark.

De paa samtlige Tællingssteder midlertidig fraværende Personer (Tillægsliste B) udgjorde:

	Mk	Kk.	Tils.
i det egenlige Danmark:	10195	6349	16544
paa Færøerne:	102	95	197
i Kongeriget Danmark:	10297	6444	16741

Den hjemmehørende Befolkning (Hovedliste + Tillægsliste B) var saaledes ved Folketællingen den 1ste Februar 1890 i Kongeriget Danmark ialt:

2,178006 Mennesker,

nemlig:	Mk	Kk	Tils.
i det egenlige Danmark:	1,056069	1,108958	2,165027
paa Færøerne:	6237	6742	12979
i Kongeriget Danmark:	1,062306	1,115700	2,178006

Ligesom ved de to foregaaende Tællinger er det den faktiske Befolkning, der overalt i det Følgende er gjort til Gjenstand for Undersøgelse, hvor andet ikke udtrykkelig er bemærket (jfr. Indledningen). Dog findes den hjemmehørende Befolknings Talstørrelser opgivne for Landsdele i Tabel 7, for Overøvrighedskredse i Tabel 9, for større Øer i Tabel 10, for den administrative By- og Landbefolkning i Tabel 11, for de enkelte Kjøbstæder og Handelspladser (samt Kjøbenhavns Forstæder) i Tabel 15 samt endelig for de enkelte Herreder i Tabel 22.

Den faktiske Befolkning udgjorde i det egenlige Danmark en større, paa Færøerne derimod en mindre Mængde end den hjemmehørende Befolkning. Forskjellen var følgende:

	Mk	Kk.	Tils.
i det egenlige Danmark:	+ 3088	+ 4265	+ 7353
paa Færøerne:	÷ 13	÷ 11	÷ 24
i Kongeriget Danmark:	+ 3075	+ 4254	+ 7329

Det vil ses, at disse Tal udgjøre Forskjellen mellem de to Tillægslisters Personantal ($A \div B$). Der var saaledes ifølge Folketællingen den 1ste Februar 1890 7353 Mennesker flere, der havde midlertidigt Ophold paa de forskellige Steder i det egenlige Danmark, end der paa samme Tidspunkt fandtes af Personer, som paa de forskellige Steder vare midlertidig borte fra Hjemmet.

Da nu de midlertidig Tilstedeværende, som havde hjemme andetsteds i Indlandet, paa disse andre Steder bør være opførte som midlertidig Fraværende i Indlandet, hvilket Antal for det egenlige Danmark var 13958, nemhg 8009 af Mk. og 5949 af Kk. (se Tabel 2), saa fremkommer Antallet af de fremmede Personer, der paa Tællingsdagen midlertidig opholdt sig her i Landet, ved fra det samlede Antal paa Tællingsliste A at drage 13958, hvilket giver Tallet 9939 (5274 af Mk. og 4665 af Kk.). Da Antallet af Danske, der paa samme Tidspunkt midlertidig vare paa Rejse i Udlandet eller til Søs, kun udgjorde 2349, skulde der altsaa den 1ste Februar 1890 have været 7590 flere fremmede Personer paa Rejse her i Landet, end der samtidig var Danske, som

opholdt sig midlertidig i Udlandet eller til Søs¹⁾. Dette er dog næppe troligt. Det maa overhovedet antages, at Oplysningerne om de midlertidig fraværende Personer ere et temmelig mangelfuldt Materiale; i nogle Tilfælde har man ikke været klar over, hvilken Fraværelse der burde betegnes som midlertidig; i andre Tilfælde er den Fraværende bleven glemmt; og endelig turde der være en almindelig Utilbøjelighed til at opføre Personer, der have midlertidigt Ophold i Fængsler, Sindssygeanstalter o. lign. Derimod er der ingen særlig Grund til at antage, at ikke alle midlertidig Tilstedeværende skulde være opførte paa Tællingsliste A. Der kan saaledes næppe være nogen Tvivl om, at Forskjellen mellem de her midlertidig tilstedeværende fremmede Personer og de i Udlandet midlertidig fraværende Danske i Virkeligheden er mindre, end Tallene udvise. Paa Forhaand maatte man snarest antage, at Antallet af Rejsende i Danmark og Antallet af Danske paa Rejse i Udlandet ved det nævnte Tidspunkt af Aaret omtrent maatte opveje hinanden. Alene for Staden Kjøbenhavn er det oplyst²⁾, at der den 1ste Februar 1890 fandtes 2431 midlertidig Tilstedeværende, hvis Hjem var andetsteds indenfor Staden, medens det tilsvarende Tal af midlertidig fraværende Personer, som havde midlertidigt Ophold andetsteds indenfor Staden, var 1145, altsaa 1286 Personer mindre end det første Tal, der vel tør antages for at være overensstemmende med Virkeligheden. Da disse Talstørrelser for Kjøbenhavn imidlertid udgjøre en Bestanddel af de ovenanførte Tal for det egenlige Danmark, saa vil den ovennævnte Forskjel herved gaa ned med 1286 Individuer, altsaa til 6304. Gaar man ud fra, at Fejlen gjør sig gjældende i samme Grad overalt — omendskjønt Hovedstaden frembyder flere Muligheder for Fejl i Henseende til Tillægsliste B end det øvrige Land — kommer man til det Resultat, at Antallet af midlertidig fraværende Personer, som opholdt sig andetsteds i Indlandet, for det øvrige Danmark maatte være 7694 større end det angivne. Derved bliver omvendt Antallet af Danske paa Rejse i Udlandet eller til Søs 1390 større end Antallet af fremmede Rejsende i Danmark. Dette Forhold træffer næppe heller Sandheden, men kommer den dog vistnok meget nærmere end den Forskjel, som fremgaar umiddelbart af Optællingslisterne. — Medens det altsaa kan godtgjøres, at en betydelig Mængde Individuer, der midlertidig vare borte fra Hjemmet og opholdt sig andetsteds i Indlandet, ikke ere optagne paa Tillægsliste B, kan der ikke sluttet noget om, hvor mange der paa samme Maade mangle af dem, der vare midlertidig fraværende i Udlandet eller til Søs. Men under alle Omstændigheder vil Forskjellen mellem den hjemmehørende og faktiske Befolkning (7353 Mennesker), saafremt Tillægsliste B suppleredes med de manglende, sikkert svinde meget betydelig ind, om ikke helt udjævnes. Det bliver imidlertid et Spørgsmaal, hvorledes man ved Tællingen da har forholdt sig med det ikke ubetydelige Antal midlertidig Fraværende, der savnes paa Tillægsliste B. Det er muligt, at de simpelthen ere glemte eller med Forsæt udeladte ved Tællingen. Men det er ogsaa muligt, at en Del af dem fejlagtig ere opførte paa Hovedlisten. I saa Fald ville de indgaa to Gange i ovenstaaende Tal for den faktiske Befolkning, forsaavidt de opholde sig paa andre Steder i Indlandet, idet de da paa disse Steder ville være optalte paa Tillægsliste A. Det er altsaa muligt, at et større eller mindre Antal Individuer enten ere talte dobbelt eller trods Fraværelsen medregnede, saaledes at den faktiske Befolkning vilde være at indskrænke i tilsvarende Grad.

¹⁾ Her er ikke taget Hensyn til de ialt 237 midlertidig fraværende Personer, hvis Opholdssted var uangivet eller ubekjendt.

²⁾ Jfr. «Tabelværk til Kjøbenhavns Statistik Nr. 10», udgivet af Kjøbenhavns Magistrat 1892, S. 1—2.

TABEL 1.

Antallet af midlertidig tilstedeværende Personer (Tillægsliste A) ved Folketællingen den 1ste Februar 1890.

Passagèremet présents le 1er févr. 1890.

	Mand- køn <i>sexe m.</i>	Kvinde- køn <i>sexe f.</i>	Til- sammen. <i>m. + f.</i>		Mand- køn. <i>sexe m.</i>	Kvinde- køn. <i>sexe f.</i>	Til- sammen. <i>m. + f.</i>
Staden Kjøbenhavn. Copenhague . .	2646	2113	4759	Vejle Amt:			
Kjøbenhavns Amt:				Kjøbstæder	266	193	459
Kjøbstæder	166	80	246	Landdistrikter	377	366	743
Landdistrikter	688	731	1419	Tilsammen	643	559	1202
Tilsammen	854	811	1665	Aarhus Amt:			
Frederiksborg Amt:				Kjøbstæder	521	372	893
Kjøbstæder	266	114	380	Landdistrikter	467	407	874
Landdistrikter	336	265	601	Tilsammen	988	779	1767
Tilsammen	602	379	981	Randers Amt:			
Holbæk Amt:				Kjøbstæder	366	192	558
Kjøbstæder	126	70	196	Landdistrikter	406	330	736
Landdistrikter	347	319	666	Tilsammen	772	522	1294
Tilsammen	473	389	862	Aalborg Amt:			
Sorø Amt:				Kjøbstæder	192	126	318
Kjøbstæder	198	92	290	Landdistrikter	424	350	774
Landdistrikter	260	226	486	Tilsammen	616	476	1092
Tilsammen	458	318	776	Hjørring Amt:			
Præstø Amt:				Kjøbstæder	191	104	295
Kjøbstæder	199	120	319	Landdistrikter	443	337	780
Landdistrikter	312	334	646	Tilsammen	634	441	1075
Tilsammen	511	454	965	Thisted Amt:			
Bornholms Amt:				Kjøbstæder	114	63	177
Kjøbstæder	93	61	154	Landdistrikter	292	384	676
Landdistrikter	101	103	204	Tilsammen	406	447	853
Tilsammen	194	164	358	Viborg Amt:			
Maribo Amt:				Kjøbstæder	129	117	246
Kjøbstæder	246	130	376	Landdistrikter	372	395	767
Landdistrikter	307	255	562	Tilsammen	501	512	1013
Tilsammen	553	385	938	Ringkjøbing Amt:			
Svendborg Amt:				Kjøbstæder	107	76	183
Kjøbstæder	240	117	357	Landdistrikter	524	476	1000
Landdistrikter	382	305	687	Tilsammen	631	552	1183
Tilsammen	622	422	1044	Ribe Amt:			
Odense Amt:				Kjøbstæder	106	63	169
Kjøbstæder	324	216	540	Landdistrikter	380	297	677
Landdistrikter	369	315	684	Tilsammen	486	360	846
Tilsammen	693	531	1224	Jyllands Amter. Jutland:			
Øernes Amter (u Kbh) Iles(s.Cop.)				Kjøbstæder villes	1992	1306	3298
Kjøbstæder (u Kbh.) villes . .	1858	1000	2858	Landdistrikter comm. rur. . .	3685	3342	7027
Landdistrikter comm. rur. . .	3102	2853	5955	Tilsammen total	5677	4648	10325
Tilsammen total	4960	3853	8813	Det egenlige Danmark.			
				Danemark pr. dit:			
				Kjøbstæder villes	6496	4419	10915
				Landdistrikter comm. rur. . .	6787	6195	12982
				Tilsammen total	13283	10614	23897
				Færøerne. ¹⁾ Féroè	89 ¹⁾	84 ¹⁾	173
				Kongeriget Danmark. Royaume:			
				Kjøbstæder villes	6512	4433	10945
				Landdistrikter comm. rur. . .	6860	6265	13125
				Tilsammen total	13372	10698	24070

¹⁾ Heraf for Thorshavn Kjøbstad 16 af Mk og 14 af Kk.

TABEL 2.

Antallet af midlertidig fraværende Personer (Tillægsliste B) ved Folketællingen den 1ste Februar 1890.

Passagèrement absents le 1er févr. 1890.

	I Indlandet. <i>Danemark.</i>		I Udlandet. <i>Etranger.</i>		Til Søs. <i>sur mer.</i>		Paa uangivet eller ubekjendt Sted. <i>lieu inconnu.</i>		Ialt. <i>Total.</i>		
	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Tils. <i>m. + f.</i>
Staden <i>Kjøbenhavn. Copenhague</i>	1259	685	321	116	365	8	93	77	2038	886	2924
Kjøbenhavns Amt:											
Kjøbstæder	49	45	7	6	"	"	"	"	56	51	107
Landdistrikter	466	373	152	50	"	"	28	10	646	433	1079
Tilsammen	515	418	159	56	"	"	28	10	702	484	1186
Frederiksborg Amt:											
Kjøbstæder	56	71	6	6	"	"	"	"	62	77	139
Landdistrikter	285	167	8	6	"	"	"	"	293	173	466
Tilsammen	341	238	14	12	"	"	"	"	355	250	605
Holbæk Amt:											
Kjøbstæder	42	43	7	3	"	"	"	"	49	46	95
Landdistrikter	206	159	33	3	"	"	"	"	239	162	401
Tilsammen	248	202	40	6	"	"	"	"	288	208	496
Sorø Amt:											
Kjøbstæder	64	100	8	1	"	"	3	1	75	102	177
Landdistrikter	165	186	16	5	2	"	"	"	183	191	374
Tilsammen	229	286	24	6	2	"	3	1	258	293	551
Præstø Amt:											
Kjøbstæder	48	52	5	3	"	"	"	"	53	55	108
Landdistrikter	263	234	31	4	"	"	"	"	294	238	532
Tilsammen	311	286	36	7	"	"	"	"	347	293	640
Bornholms Amt:											
Kjøbstæder	39	38	73	3	"	"	"	"	112	41	153
Landdistrikter	58	57	13	"	"	"	"	"	71	57	128
Tilsammen	97	95	86	3	"	"	"	"	183	98	281
Maribo Amt:											
Kjøbstæder	99	63	19	2	"	"	"	"	118	65	183
Landdistrikter	214	163	28	10	"	"	"	"	242	173	415
Tilsammen	313	226	47	12	"	"	"	"	360	238	598
Svendborg Amt:											
Kjøbstæder	163	80	37	4	"	"	"	"	200	84	284
Landdistrikter	443	236	165	5	"	"	"	"	608	241	849
Tilsammen	606	316	202	9	"	"	"	"	808	325	1133
Odense Amt:											
Kjøbstæder	192	160	21	8	14	"	17	8	244	176	420
Landdistrikter	329	222	10	3	3	"	"	"	342	225	567
Tilsammen	521	382	31	11	17	"	17	8	586	401	987
Øernes Amter (u Kbh.). Iles (s. Cop.):											
Kjøbstæder (u. Kbh.) villes	752	652	183	36	14	"	20	9	969	697	1666
Landdistrikter. <i>comm. rur.</i>	2429	1797	456	86	5	"	28	10	2918	1893	4811
Tilsammen. <i>total</i>	3181	2449	639	122	19	"	48	19	3887	2590	6477

TABEL 2 (fortsat).

	I Indlandet. <i>Danemark.</i>		I Udlandet. <i>Etranger.</i>		Til Søs. <i>sur mer.</i>		Paa angivet eller ubekjendt Sted. <i>lieu inconnu</i>		Ialt. <i>Total.</i>		
	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Tils. <i>m. + f.</i>
Vejle Amt:											
Kjøbstæder	139	110	27	8	"	"	"	"	166	118	284
Landdistrikter	197	232	28	4	"	"	"	"	225	236	461
Tilsammen	336	342	55	12	"	"	"	"	391	354	745
Aarhus Amt:											
Kjøbstæder	276	156	47	6	"	"	"	"	323	162	485
Landdistrikter	252	266	31	2	"	"	"	"	283	268	551
Tilsammen	528	422	78	8	"	"	"	"	606	430	1036
Randers Amt:											
Kjøbstæder	100	115	13	3	"	"	"	"	113	118	231
Landdistrikter	291	212	10	1	"	"	"	"	301	213	514
Tilsammen	391	327	23	4	"	"	"	"	414	331	745
Aalborg Amt:											
Kjøbstæder	78	44	4	"	"	"	"	"	82	44	126
Landdistrikter	332	239	7	1	"	"	"	"	339	240	579
Tilsammen	410	283	11	1	"	"	"	"	421	284	705
Hjørring Amt:											
Kjøbstæder	110	66	8	"	"	"	"	"	118	66	184
Landdistrikter	395	236	131	1	"	"	"	"	526	237	763
Tilsammen	505	302	139	1	"	"	"	"	644	303	947
Thisted Amt:											
Kjøbstæder	46	23	17	3	"	"	"	"	63	26	89
Landdistrikter	262	249	6	1	"	"	"	"	268	250	518
Tilsammen	308	272	23	4	"	"	"	"	331	276	607
Viborg Amt:											
Kjøbstæder	53	60	5	1	"	"	"	"	58	61	119
Landdistrikter	309	242	2	2	"	"	"	"	311	244	555
Tilsammen	362	302	7	3	"	"	"	"	369	305	674
Ringkjøbing Amt:											
Kjøbstæder	38	34	2	1	"	"	"	"	40	35	75
Landdistrikter	407	312	7	"	"	"	"	"	414	312	726
Tilsammen	445	346	9	1	"	"	"	"	454	347	801
Ribe Amt:											
Kjøbstæder	20	39	13	6	1	"	"	"	34	45	79
Landdistrikter	264	180	112	18	230	"	"	"	606	198	804
Tilsammen	284	219	125	24	231	"	"	"	640	243	883
Jyllands Amter. Jylland:											
Kjøbstæder <i>villes</i>	860	647	136	28	1	"	"	"	997	675	1672
Landdistrikter <i>comm rur</i>	2709	2168	334	30	230	"	"	"	3273	2198	5471
Tilsammen <i>total</i>	3569	2815	470	58	231	"	"	"	4270	2873	7143
Det egentlige Danmark. Danmark pr det:											
Kjøbstæder <i>villes</i>	2871	1984	640	180	380	8	113	86	4004	2258	6262
Landdistrikter <i>comm. rur</i>	5138	3965	790	116	235	"	28	10	6191	4091	10282
Tilsammen <i>total</i>	8009	5949	1430	296	615	8	141	96	10195	6349	16544
Færøerne.¹⁾ Féroë	87 ¹⁾	94 ¹⁾	15 ¹⁾	1 ¹⁾	"	"	"	"	102	95	197
Kongeriget Danmark. Royaume:											
Kjøbstæder <i>villes</i>	2887	1994	641	181	380	8	113	86	4021	2269	6290
Landdistrikter <i>comm rur</i>	5209	4049	804	116	235	"	28	10	6276	4175	10451
Tilsammen <i>total</i>	8096	6043	1445	297	615	8	141	96	10297	6444	16741

¹⁾ Heraf for Thorshavn Kjøbst henholdsvis af Mk. og Kk. 16 og 10 i Indlandet, 1 og 1 i Udlandet

Medens en nærmere statistisk Undersøgelse af det i Tællingslisterne A og B foreliggende Materiale, hvoraf ovenstaaende Tabeller 1 og 2 ere fremgaaede, vilde være af ringe Værdi paa Grund af den Mangelfuldhed, som klæber ved Oplysningerne, særlig paa Tillægsliste B, har det dog utvivlsomt Interesse at se, hvorledes den Bevægelighed hos Befolkningen, der viser sig i en midlertidig Fraværelse fra det egenlige Hjemsted, har stillet sig i Landets forskjellige Hoveddele paa et Tidspunkt af Aaret (1ste Februar), hvor Befolkningen i det Hele taget maa anses at være mest i Ro. Dog maa det bemærkes, at der — som allerede ovenfor berørt — er Grund til at antage, at Fejlene ved Tillægsliste B ville gjøre sig stærkere gjældende for Kjøbenhavn end for Landets øvrige Dele.

TABEL 3.

Antallet af midlertidig tilstedeværende¹⁾ og midlertidig fraværende Personer for 10000 af Folketallet. — 1ste Februar 1890.

Passagèrement présents et pass. absents par 10000 habitants le 1er fevr. 1890.

a.						
	Midlertidig tilstedeværende Personer.		Midlertidig fraværende Personer.		Tilsammen Total	
	<i>prés.</i>		<i>abs.</i>			
Kjøbenhavn. <i>Copenhague</i>	152		93		245	
Øerne (u. K.). <i>Iles (s. Cop.)</i>	96		71		167	
Jylland. <i>Jutland</i>	110		76		186	
Det egenlige Danmark. <i>Danemark pr. dit.</i>	110		76		186	
Færøerne. <i>Féroë</i>	134		152		286	
b.						
Kjøbenhavn. <i>Copenhague</i>	152		93		245	
Provins-Kjøbstæderne ialt. <i>villes de province</i>	176		95		271	
Do. paa Øerne. <i>Iles</i>	167		97		264	
Do. i Jylland. <i>Jutland</i>	183		93		276	
Landdistrikterne ialt. <i>Comm. rur.</i>	86		68		154	
Do. paa Øerne. <i>Iles</i>	80		64		144	
Do. i Jylland. <i>Jutland</i>	92		72		164	
c.						
(For 10000 af hvert Køn. <i>par 10000 de chaque sexe</i>).						
	Midlertidig tilstedeværende Personer.		Midlertidig fraværende Personer.		Tilsammen Total.	
	<i>passag. prés.</i>		<i>passag. abs.</i>			
	Mk.	Kk.	Mk.	Kk.	Mk.	Kk.
	<i>s. m.</i>	<i>s. f.</i>	<i>s. m.</i>	<i>s. f.</i>	<i>s. m.</i>	<i>s. f.</i>
Kjøbenhavn. <i>Copenhague</i>	184	125	142	52	326	177
Det egenlige Danmark. <i>Danemark pr. dit.</i>	125	95	96	57	221	152
Færøerne. <i>Féroë</i>	143	125	164	141	307	266

¹⁾ Naar Antallet af midlertidig tilstedeværende Personer sættes i Forhold til Befolkningen her i Landet, er dette ikke fuldt ensartede Tal, thi en Del af disse Personer ere jo en Bestanddel af andre Landes Befolkning, men ligesom Antallet af her bosiddende Personer, der ere midlertidig fraværende i Udlandet, kan siges at angive Styrken af Udlandets Tiltrækningskraft paa vedkommende Tidspunkt, saaledes bestaar der ogsaa en naturlig Tilknnytning mellem Befolkningen her i Landet og de midlertidig tilstedeværende fremmede Personer, hvilket gjør den foretagne Sammenstilling berettiget

Det ses heraf, at Kjøbenhavn vel kommer højest af Landets geografiske Hoveddele, idet den midlertidige «Omflytning» her har udgjort 245 for 10000 af Folketallet. For det egentlige Danmark er Tallet kun 186. Men naar man tager By og Land hver for sig, har Befolkningen i Jyllands Kjøbstæder udvist den største Bevægelighed, derefter Øernes Provins-Kjøbstæder og først da Kjøbenhavn, medens Landdistrikterne — som naturligt er — udvise betydelig roligere Forhold, dog at ogsaa her Jylland kommer højere end Øerne. Naar der for Øernes Kjøbstæder viser sig at være forholdsvis flere midlertidig Fraværende end for de jyske, skyldes dette maaske Hovedstadens Nærhed og Tiltrækningskraft.

Af Tabel 3, c vil det ses, at «Omflytningen» var langt stærkere for Mandkjønnets end for Kvindkjønnets Vedkommende. Dette gjælder særlig for de midlertidig Fraværende; i det egentlige Danmark udgjorde disse 168 af Mk. for 100 af Kk., medens midlertidig Tilstedeværende kun udgjorde 132 af Mk. for 100 af Kk. I Særdeleshed er Forholdet udpræget i Kjøbenhavn. Her vare de midlertidig fraværende mandlige Personer henved 3 Gange saa talrige som de kvindelige, nemlig 273 af Mk. for 100 af Kk., medens Forholdet for midlertidig tilstedeværende Personers Vedkommende var 147 af Mk. for 100 af Kk. At saavel den mandlige Befolkning overalt som Kjøbenhavns Befolkning for begge Kjønns Vedkommende udviser den største Bevægelighed i Henseende til Stedskiftning, turde være en naturlig Følge af de økonomiske Livsforhold og trænger næppe til yderligere Belysning.

TABEL 4.   **Antallet af midlertidig fraværende Personer efter det midlertidige Opholdssted.**
100 passagèrement absents par lieu de séjour passager.

a.

	I Indlandet <i>Danemark.</i>	I Udlandet <i>Etranger.</i>	Til Søs <i>sur mer.</i>	Paa uangivet eller ubekjendt Sted <i>lieu inconnu.</i>	Tilsammen <i>Total</i>
Kjøbenhavn <i>Copenhague</i>	66,5	14,9	12,8	5,8	100,0
Øerne (u K) <i>Iles (s. Cop.)</i>	86,9	11,8	0,3	1,0	100,0
Jylland <i>Jutland</i>	89,4	7,4	3,2	"	100,0
Det egentlige Danmark <i>Danemark pr. dit</i>	84,4	10,4	3,8	1,4	100,0
Færøerne <i>Féroë</i>	91,9	8,1	"	"	100,0

b.

Kjøbenhavn <i>Copenhague</i>	66,5	14,9	12,8	5,8	100,0
Provins-Kjøbstæderne ialt <i>villes de province</i>	87,2	11,5	0,4	0,9	100,0
Do paa Øerne. <i>Iles</i>	84,3	13,2	0,8	1,7	100,0
Do. i Jylland <i>Jutland</i>	90,1	9,8	0,1	"	100,0
Landdistrikterne ialt <i>Comm. rur</i>	88,5	8,8	2,3	0,4	100,0
Do paa Øerne. <i>Iles</i>	87,8	11,3	0,1	0,8	100,0
Do. i Jylland <i>Jutland</i>	89,1	6,7	4,2	"	100,0

c.

(Antal af Mandkjøn for 100 af Kvindkjøn. *Sexe m. pour 100 du sexe f.*)

	I Indlandet <i>Danemark.</i>	I Udlandet <i>Etranger</i>	Ialt <i>Total.</i>
	Mk. s. m.	Mk. s. m.	Mk. s. m.
Kjøbenhavn <i>Copenhague</i>	184	277	230
Det egentlige Danmark <i>Danemark pr. dit.</i>	135	483	161
Færøerne <i>Féroë</i>	—	—	107

Hvad de Fraværendes midlertidige Opholdsted angaaer, bør det straks bemærkes, at Adskillelsen mellem «I Udlandet» og «Til Søs» vistnok er alt andet end skarp; Oplysningerne gaa paa dette Punkt sikkert saaledes over i hverandre, at man maa vogte sig for at uddrage noget almindeligt Resultat deraf.

Den langt overvejende Del af de midlertidig Fraværende — for det egenlige Danmark mere end de fire Femtedele (Tabel 4, a) — opholdt sig andetsteds i Indlandet. Øverst i denne Henseende staa Jylland, medens for Københavns Vedkommende kun de to Trediedele opholdt sig i Indlandet. Omvendt var forholdsvis langt flere af Hovedstadens fraværende Befolkning paa Rejse i Udlandet (c. 15 pCt.) end for nogen af de andre Hoveddele af Landet. De, som vare fraværende til Søs, udgjorde i København ikke mindre end 12,8 pCt. af samtlige Fraværende, medens Procenten for Jylland¹⁾ kun var 3,2, for Øerne (u. K.)²⁾ endog kun 0,3.

Naar henses til Forskjellen mellem By og Land (Tabel 4, b), kommer ogsaa her Hovedstaden øverst, hvad angaar de midlertidig Fraværende, som opholdt sig i Udlandet. Som naturligt er, staa Provins-Kjøbstæderne ligeledes over Landdistrikterne (hvorunder Frederiksberg) i det Hele taget, men Landdistrikterne paa Øerne staa over Jyllands Kjøbstæder. Ved en nærmere Betragtning af Tabel 2 viser det sig, at det i Særdeleshed var i Bornholms Amts samt for Jyllands Vedkommende i Ribe og Thisted Amters Kjøbstæder, at de midlertidig Fraværende opholdt sig i Udlandet. Dette turde netop være et Vidnesbyrd om, at der ikke ved Tællingen er skjelnat skarpt mellem, hvorvidt den Fraværende opholdt sig paa et eller andet Sted «i Udlandet» eller var «til Søs» som Sømand eller Fisker; thi dette sidste maa netop antages at være Grunden til de særlig store Tal for de nævnte Amter. En nøjere Undersøgelse af Rubriken «Paa uangivet eller ubekjendt Sted», der ialt for det egenlige Danmark omfatter 237 Personer, gjør det sandsynligt, at ogsaa af disse en væsenlig Del i Virkeligheden henhøre under Rubriken «Til Søs». Under disse Forudsætninger bliver Forskjellen mellem Kjøbstæderne og Landdistrikterne kun ringe.

Af de midlertidig Fraværende, som opholdt sig i Udlandet, var den langt overvejende Del af Mandkjen (Tabel 4, c) — for det egenlige Danmark saaledes ikke mindre end 483 for hver 100 af Kvindekjen, medens det tilsvarende Forhold for de Fraværende, som opholdt sig i Indlandet, kun udgjorde 135 for 100. For Hovedstaden alene var Forholdet ikke nær saa udpræget.

II.

Tilvæksten i det egenlige Danmark. — Sammenligning med Tilvæksten i fremmede Lande. — Tilvæksten i Landets Hoveddele, Landsdele, Overøvrighedskredse samt paa større Øer. — Tilvæksten i By og Land. — Tilvæksten paa Færøerne.

Accroissement de la pop. du Danemark. — Id. en comparaison d'autres pays. — Id. par province, par bailliage et sur les principales îles. — Accroissement urbain et rural. — Id. aux Féroë.

Ved Folketællingen den 1ste Februar 1890 udgjorde den faktiske Befolkning som anført i det egenlige Danmark 2,172380 Mennesker ialt. Da den nærmest foregaaende Folketælling, som afholdtes den 1ste Februar 1880, udviste et Folketal af 1,969039, er Befolkningen i Tidsrummet fra 1ste Februar 1880 til 1ste Februar 1890 altsaa bleven forøget med

203,341 Mennesker.

¹⁾ Hele Antallet faldt paa Ribe Amts Landdistrikter (fornemlig Fano)

²⁾ Dette Tal skyldes saa godt som udelukkende Odense Amt (fornemlig Kjøbstæderne).

Hvor meget af denne virkelige Tilvækst der skyldes Forholdet mellem Fødsler og Dødsfald og hvor meget Forholdet mellem Indvandring og Udvandring, vil i et følgende Underafsnit blive gjort til Gjenstand for Undersøgelse.

Procentvis udtrykt udgjorde Tilvæksten

for hele Tiaaret . . . . . 10,33 pCt.

i aarligt Gjennemsnit . . . . . 0,99 — ,

hvoraf fremgaar, at Tilvækstforholdet for det egenlige Danmark har holdt sig uforandret paa samme Punkt som i det foregaaende Tiaar, 1ste Februar 1870—1ste Februar 1880, da den i aarligt Gjennemsnit ligeledes udgjorde 0,99 pCt.

TABEL 5.

a.

Folkemængden. *Population.*

	1ste Febr. 1890.	1ste Febr 1880.	1ste Febr 1870.	1ste Febr 1860.	1ste Febr 1840.	1ste Febr. 1801.
Det egenlige Danmark ¹⁾ <i>Danemark pr. dit.</i>	2,172380	1,969039	1,784741	1,608362	1,289075	929001
Færøerne <i>Féroë</i>	12955	11220	(1ste Oktbr) 9992	(1ste Oktbr) 8922	(24de Juni) 7314	5265
Kongeriget Danmark <i>Total</i>	2,185335	1,980259	1,794733	1,617284	1,296389	934266

b.

Befolkningens Tilvækst i aarligt Gjennemsnit. *Accroissement par an.*

	1880—90 (10 Aar)	1870—80 (10 Aar).	1860—80 (20 Aar)	1840—60 (20 Aar).	1840—80 (40 Aar)	1801—40 (39 Aar)
	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.
Det egenlige Danmark ¹⁾ <i>Danemark pr. dit.</i>	0,99	0,99	1,02	1,11	1,06	0,84
Færøerne. <i>Féroë</i>	1,45	1,25	1,19	0,99	1,09	0,85
Kongeriget Danmark <i>Total</i>	0,99	0,99	1,02	1,11	1,06	0,84

Befolkningens Tilvækst har i det egenlige Danmark været nedadgaaende siden Midten af dette Aarhundrede. I de 20 Aar: 1840—60 udgjorde den 1,11 pCt. gennemsnitlig aarlig, i de næste 20 Aar 1,02 og i de 20 Aar: 1870—90 ikkun 0,99 pCt.

¹⁾ Tællingerne i 1860, 1840 og 1801 ere omændrede i Overensstemmelse med de ved Fredstraktaten af 30te Oktober 1864 skete Forandringer i Landomraadet

Holder man sig derimod til en Sammenligning af de 2 sidste Tiaar alene, ses det, at Nedgangen for saa vidt er standset, som Tilvæksten er lige stor i begge.

Befolkningstilvæksten var derimod i den første Del af Aarhundredet mindre end senere, saa at den aarlige Tilvækst i de 40 Aar: 1840—80, under Et tagne, betydeligt overstiger den tilsvarende i de 39 Aar: fra 1801 til 1840.

I følgende Oversigt ere de evropæiske Lande samt de forenede Stater af Nordamerika ordnede i Rækkefølge efter Størrelsen af Befolkningens gjennemsnitlig aarlige Tilvækst, saaledes som denne har været, naar de seneste Folketællings-Resultater lægges til Grund. Indenfor samme Periode ere Tallene overalt beregnede for samme Landomraade, altsaa med Reduktion af de i Perioden mulig forefaldne Afstaaelser eller Ændringer ved Fredsslutninger, Grænsereguleringer o. lign. Hvad Folketællings-Resultaterne angaar, har man foruden selve de officielle statistiske Værker, forsaavidt de staa til Bureauets Raadighed, tillige benyttet følgende almindelig anerkjendte, aarlig udkommende Haandbøger: Hübner's geografisch-statistische Tabellen, Almanach de Gotha, M. Block: Annuaire de l'économie politique et de la statistique samt «Bevölkerung der Erde» VIII, Petermanns Mittheilungen, Ergänzungsheft Nr. 101 (1891). Den aarlige Gjennemsnits-Tilvækst er, saa vidt Forholdene tillade det, beregnet for Perioder af lige Længde (10 Aar), dog saaledes at Resultater af Tællinger ere foretrukne for beregnede Tal. Hvor Perioderne ikke ere tiaarige, er Tidslængden angiven i en vedføjet Parenthes. Ved Beregningen har man benyttet Formlen:

$$\text{Aarlig Tilvækstprocent} = 100 \left[\sqrt[m]{\frac{F_2}{F_1}} \div 1 \right],$$

hvor m angiver Periodens Længde i Aar, F_1 Folkemængden ved Periodens Begyndelse og F_2 Folkemængden ved Slutningen af Perioden. Endvidere indeholder Oversigten Oplysninger om den aarlige Gjennemsnits-Tilvækst (beregnet efter samme Formel) i en forudliggende Periode, der for de fleste Landes Vedkommende omfatter 22 Aar. Disse sidste Tal skyldes Beregninger, offentliggjorte af Chefen for Italiens officielle Statistik, L. Bodio (jfr. A. Boxström: Jemförande Befolkningsstatistik, Helsingfors 1891). Ved Tegnene +, 0 eller ÷ er for den lettere Overskueligheds Skyld betegnet, om den aarlige Gjennemsnits-Tilvækst i den sidste Periode, set i Forhold til den tidligere Periodes Tilvækst, har været stigende, uforandret eller aftagende.

TABEL 6. Befolkningstilvæksten i de europæiske Lande samt de forenede Stater af Nord-Amerika.

Accroissement de la pop. de divers pays.

	For Perioden:	Aarlig Gjennem- snits- tilvækst	For Perioden:	Aarlig Gjennem- snits- tilvækst	Opgang eller Nedgang i Til- væksten.	Anmærkninger med Hensyn til Periodens Længde.
Rumænien			1884—89	2,43 ¹⁾		(5 Aar)
Forenede Stater af Nord-Amerika	1861—80	2,36	¹ / ₆ 80— ¹ / ₆ 90	2,23	÷	
Serbien	1859—83	1,47	Decbr. 84— ³¹ / ₁₂ 90	2,16	+	(6 Aar)
Bosnien og Herzegovina (incl. Sandjak Novibazar)			¹⁶ / ₆ 79— ¹ / ₅ 85	1,99		(5 ⁷ / ₈ Aar)
Polen			³¹ / ₁₂ 79— ³¹ / ₁₂ 87	1,98 ²⁾		(8 Aar)
Rusland (europæisk)	1867—79	1,29	³¹ / ₁₂ 79— ³¹ / ₁₂ 87	1,72 ²⁾	+	(8 Aar)
Sachsen	1861—83	1,49	¹ / ₁₂ 80— ¹ / ₁₂ 90	1,65	+	
Bulgarien (incl. Øst-Rumelien)			¹³ / ₁ 81— ¹ / ₁ 88	1,64 ³⁾		(7 Aar)
Kroatien og Slavonien	1857—80	0,65	³¹ / ₁₂ 80— ³¹ / ₁₂ 90	1,52	+	
Braunschweig			¹ / ₁₂ 80— ¹ / ₁₂ 90	1,46		
Finland	1861—83	0,89	³¹ / ₁₂ 79— ³¹ / ₁₂ 89	1,43 ²⁾	+	
Holland	1860—83	1,02	³¹ / ₁₂ 79— ³¹ / ₁₂ 89	1,18	+	
England og Wales	1861—84	1,32	⁴ / ₄ 81— ⁵ / ₄ 91	1,11	÷	
Ungarn	1861—80	0,48	³¹ / ₁₂ 80— ³¹ / ₁₂ 90	1,05	+	
Galicien med Krakau			³¹ / ₁₂ 80— ³¹ / ₁₂ 90	1,05		
Danmark (det egenlige)	1861—83	1,03	¹ / ₂ 80— ¹ / ₂ 90	0,99	÷	
Belgien	1861—83	0,84	³¹ / ₁₂ 80— ³¹ / ₁₂ 90	0,95	+	
Preussen (uden Helgoland)	1861—83	0,94	¹ / ₁₂ 80— ¹ / ₁₂ 90	0,94	0	
Thuringske Stater ⁴⁾	1867—83	0,83	¹ / ₁₂ 80— ¹ / ₁₂ 90	0,91	+	
Det tyske Rige (26 Forbundsstater (uden Helgoland))	1861—83	0,84	¹ / ₁₂ 80— ¹ / ₁₂ 90	0,89	+	
Storbritannien (og Irland)	1861—84	0,93	⁴ / ₄ 81— ⁵ / ₄ 91	0,79	÷	
Skotland	1861—84	1,02	⁴ / ₄ 81— ⁵ / ₄ 91	0,77	÷	
Østerrig	1861—83	0,77	³¹ / ₁₂ 80— ³¹ / ₁₂ 90	0,76	÷	
Grækenland	1861—82	1,26	79— ²⁸ / ₄ 89	0,70 ⁵⁾	÷	
Italien	1861—83	0,68	³¹ / ₁₂ 81— ³¹ / ₁₂ 90	0,65	÷	(9 Aar)
Hessen			¹ / ₁₂ 80— ¹ / ₁₂ 90	0,59		
Bayern	1861—83	0,71	¹ / ₁₂ 80— ¹ / ₁₂ 90	0,57	÷	
Baden	1861—83	0,73	¹ / ₁₂ 80— ¹ / ₁₂ 90	0,54	÷	
Spanien	1861—83	0,33	³¹ / ₁₂ 77— ³¹ / ₁₂ 87	0,54	+	
Oldenburg			¹ / ₁₂ 80— ¹ / ₁₂ 90	0,51		
Bohmen			³¹ / ₁₂ 80— ³¹ / ₁₂ 90	0,50		
Sverig	1861—83	0,77	³¹ / ₁₂ 80— ³¹ / ₁₂ 90	0,47	÷	
Norge	1861—83	0,76	³¹ / ₁₂ 80— ¹ / ₁ 91	0,39 ⁶⁾	÷	
Schweiz	1861—83	0,62	¹ / ₁₂ 80— ¹ / ₁₂ 88	0,38	÷	(8 Aar)
Wurtemberg	1861—83	0,69	¹ / ₁₂ 80— ¹ / ₁₂ 90	0,33	÷	
Elsass-Lothringen	1861—82	0,04	¹ / ₁₂ 80— ¹ / ₁₂ 90	0,23	+	
Frankrig	1861—81	0,25	¹⁸ / ₁₂ 81— ¹² / ₄ 91	0,19	÷	(9 ¹ / ₃ Aar)
Luxemburg			¹ / ₁₂ 80— ¹ / ₁₂ 90	0,07		
Mecklenburg-Schwerin			¹ / ₁₂ 80— ¹ / ₁₂ 90	0,02		
Mecklenburg-Strelitz			¹ / ₁₂ 80— ¹ / ₁₂ 90	÷ 0,23		
Irland	1861—84	0,68	⁴ / ₄ 81— ⁵ / ₄ 91	÷ 0,95	÷	
Portugal (uden Madejra og Azorerne)	1861—78	0,70 ⁷⁾				

1) Tallet er upaalideligt (jfr Pet Mitt «Bevölkerung der Erde» VIII p 47 og 263).
 2) Efter beregnede Folketal
 3) For Øst-Rumeliens Vedkommende er Folketallet fra 1880 og skyldes officiel Kilde, men uden Angivelse af, til hvilken Dato Tallet refererer sig.
 4) Sachsen-Weimar, Sachsen-Altenburg, Schwarzburg-Sondershausen, Schwarzburg-Rudolstadt, Reusz (jungere Linie) og Reusz (altere Linie)
 5) Datum for Folketallet 1879 uangiven   6) Folketallet 1880 beregnet
 7) Resultaterne af Folketællingen den 1ste December 1890 foreligge, saa vidt vides, endnu ikke

Det fremgaar af disse Tal, at Danmarks Befolkningstilvækst i Tidsrummet 1880—90 snarest tør kaldes betydelig. Vel staa ikke mindre end 15 Lande højere i Rækken; men naar man undtager de Lande, hvor Folketallet enten er mindre paalideligt (Rumænien og Bulgarien) eller af politiske og andre Grunde er undergivet en særlig Omskiftelighed (foruden de allerede nævnte Lande Bosnien og Herzegovina, Serbien, Polen samt de forenede Stater af Nord-Amerika) er det kun Rusland, Finland, Holland, England og Wales, Ungarn, af det tyske Rige Sachsen og Braunschweig, samt af de østerrig-ungarske Kronlande Kroatien og Slavonien og Galicien med Krakau, der staa højere i Rækken end Danmark. Nærmest under komme Belgien og Preussen, medens de skandinaviske Lande, Schweiz, de sydtyske Stater, Spanien samt Frankrig staa betydelig lavere. Mecklenburg-Schwerin og Irland ere de eneste Lande, hvor Tilvækstprocenten har været negativ, hvor Befolkningen med andre Ord har været aftagende i det sidste Tiaar. — Naar Færøerne (1,45 pCt.) og Island ($\div$ 0,21 pCt.)¹⁾ medtages som selvstændige Led i denne Sammenstilling, bliver deres Plads i Rækken henholdsvis mellem Braunschweig og Finland og mellem Mecklenburg-Schwerin og Mecklenburg-Strelitz, det vil sige: Færøerne meget højt og Island meget lavt.

Det vil af foranstaaende Oversigt fremdeles ses, at i 12 Lande har den gennemsnitlig aarlige Tilvækst været større, medens den i 16 Lande har været mindre i den sidste Periode end i den første. For Preussens Vedkommende iagttages ingen Forandring. I Elsass-Lothringen, Kroatien og Slavonien, Ungarn og Spanien er Stigningen i den aarlige Tilvækst forholdsvis stærkest, medens derimod Landene: Finland, Norge, Sverig, Würtemberg og Grækenland udmærke sig ved en forholdsvis særlig stærk Nedgang i den gennemsnitlig aarlige Tilvækst.

Naar den gennemsnitlig aarlige Tilvækstprocent lægges til Grund, fremkomme følgende sandsynlige Folketal for hvert af Aarene:

	Det egentl. Danmark	Færøerne
1ste Februar 1880	1,969039	11220
- — 1881	1,988481	11383
- — 1882	2,008116	11547
- — 1883	2,027947	11714
- — 1884	2,047973	11884
- — 1885	2,068199	12056
- — 1886	2,088626	12231
- — 1887	2,109255	12408
- — 1888	2,130089	12588
- — 1889	2,151130	12770
- — 1890	2,172380	12955

¹⁾ Jfr. «Folketællingen paa Island» i Stat Medd, 3die Række, XII, S 217

TABEL 7. **Folketallet i Landsdelene¹⁾. Population par province (Danemark proprement dit).**

	1ste Februar 1890		1ste Februar	1ste Februar	1ste Februar	1ste Februar	1ste Februar
	hjemmehør. Bef. <i>pop. domicil</i>	faktisk Bef	1880.	1870.	1860.	1840.	1801.
Staden Kjøbenhavn <i>Copenhague</i> . .	311024	312859	234850	181291	155143	120819	100975
Sjælland (uden Kbh)	519493	521264	486853	456420	419668	342658	241554
Bornholm	38684	38761	35364	31894	29304	25199	19507
Lolland-Falster	100212	100552	97007	90706	86797	71402	52896
Fyn	256676	256824	246454	236311	217244	183857	128945
Øerne (med Kbh). Iles (avec Cop.)	1,226089	1,230260	1,100528	996622	908156	743935	543877
Øerne (ud. Kbh). Iles (sans Cop.)	915065	917401	865678	815331	753013	623116	442902
Det sydøstlige Jylland <i>S E</i>	377802	379539	353720	323989	286599	217656	147682
Det nordlige — <i>N</i>	283797	284558	260759	239740	215790	170459	120986
Det sydvestlige — <i>S O</i>	277339	278023	254032	224390	197817	157025	116456
Jylland. <i>Jutland</i>	938938	942120	868511	788119	700206	545140	385124
Det egentlige Danmark. Total	2,165027	2,172380	1,969039	1,784741	1,608362	1,289075	929001

TABEL 8. **Folkemængdens Tilvækst i aarligt Gjennemnit. Accroissement par an.**

	1880—90 (10 Aar)	1870—80 (10 Aar)	1860—80 (20 Aar)	1840—60 (20 Aar)	1840—80 (40 Aar).	1801—40 (39 Aar).
	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.
Staden Kjøbenhavn <i>Copenhague</i> . .	2,91	2,62	2,09	1,26	1,68	0,46
Sjælland (uden Kbh)	0,68	0,65	0,74	1,02	0,88	0,90
Bornholm	0,92	1,04	0,94	0,76	0,85	0,66
Lolland-Falster	0,36	0,67	0,56	0,98	0,77	0,77
Fyn	0,41	0,42	0,63	0,84	0,74	0,91
Øerne (med Kbh). Iles (avec Cop.)	1,12	1,00	0,97	1,00	0,98	0,81
Øerne (ud. Kbh). Iles (sans Cop.)	0,58	0,60	0,70	0,95	0,83	0,88
Det sydøstlige Jylland <i>S E</i>	0,71	0,88	1,06	1,38	1,22	1,00
Det nordlige — <i>N</i>	0,88	0,84	0,95	1,19	1,07	0,88
Det sydvestlige — <i>S O</i>	0,90	1,25	1,26	1,16	1,21	0,77
Jylland. <i>Jutland</i>	0,82	0,98	1,08	1,26	1,17	0,89
Det egentlige Danmark. Total	0,99	0,99	1,02	1,11	1,06	0,84

¹⁾ De mange ikke særlig nævnte Øer henhøre i Overensstemmelse med Amtsinndelingen under følgende Landsdele: Under Sjælland: Amager, Ovrø, Sejero, Samsø, Agersø, Omø, Møen, Nyord og Bogø, under Bornholm: Kristiansø, under Lolland-Falster Askø, Femø og Fejø, under Fyn: Drejø, Strynø, Taasinge, Turo, Langeland, Ærø, Avernakø, Lye og Baagø, under det sydøstlige Jylland: Hjarnø, Endelave, Alsø, Tunø og Anholt, under det nordlige Jylland: Egholm, Læse, Hirtsholmen, Gjel, Øland, Jegindø og Morsø, under det sydvestlige Jylland: Fur, Veno, Fano og Manø.

I det sidste Tiaar har — som det fremgaar af foranstaaende Tabel 8 — den gennemsnitlig aarlige Tilvækst været følgende for Landets Hoveddele:

Kjøbenhavn	2,91 pCt.
Øerne (u. K.)	0,58 —
Jylland	0,82 —,

medens den for hele Landet, som ovenfor nævnt, var 0,99 pCt. — Naar dette Tal stiller vort Land paa en forholdsvis saa høj Plads i Sammenligning med Tilvæksten i fremmede Lande (jfr. ovenfor), skyldes det for en væsenlig Del den Omstændighed, at Landets Hovedstad rummer en ualmindelig stor Procentandel af hele Befolkningen, saaledes at den særlig store Tilvækst, som Kjøbenhavn i Lighed med de fleste andre evropæiske Storbyer, i Særdeleshed Hovedstæderne, har undergaaet i de sidste Tiaar, i ualmindelig Grad kommer til at øve sin Indflydelse paa hele Landets Tilvækstforhold. Hvis det kunde forsvares at tage Øerne og Jylland som selvstændige Led i Sammenligningen, vilde deres Plads blive henholdsvis mellem Hessen og Bayern og mellem det tyske Rige og Storbritannien med Irland, altsaa for Øernes Vedkommende endog langt under det egenlige Danmark. En saadan Sammenstilling er imidlertid kun med Forbehold berettiget; thi dels gjælder det jo ogsaa for de fleste øvrige Lande i foranstaaende Tabel 6, at en Hovedstads Befolkning med sin særlige Tilvækst virker med i hele Befolkningstilvæksten, om end som Regel i langt mindre Grad; dels skyldes her som andetsteds (hvilket i et følgende Afsnit vil blive godtgjort for Kjøbenhavns Vedkommende) de store Byers overordenlige Tilvækst, kun i ringere Grad særlig gunstige naturlige Tilvækstforhold (ved Fødsel og Dødelighed), derimod først og fremmest Indvandringen fra de øvrige Landsdele, altsaa netop den samme Aarsag, som medfører, at Tilvæksten i disse bliver mindre, end den ellers vilde have været.

Af de enkelte Øgrupper har Bornholm udvist den største Tilvækst; ja denne Ø staar endog højere end nogen af de jyske Landsdele. Efter Bornholm kommer den sjællandske Øgruppe, derefter den fynske Øgruppe, medens Befolkningen paa Lolland-Falster med tilhørende Øer kun er vokset med 0,36 pCt. gennemsnitlig aarlig og saaledes kommer til at staa lavere end nogen anden Landsdel. I Jylland har den sydvestlige Del havt den største, den sydøstlige Del den mindste Tilvækst; men Forskjelligheden er forøvrigt ikke nær saa fremtrædende paa Halvøen som paa Øerne.

Det er naturligt at se Landsdelenes Tilvækstforhold i Belysning af deres Frugtbarhedsforhold. Naar man grupperer Landsdelene dels efter Tilvæksten, dels efter Frugtbarheden, saaledes som denne giver sig Udtryk i den sikkerlig forældede, men dog for større Omraader nogenlunde brugbare Maalestok, Hartkornsansættelsen, fremkomme følgende Rækker. Tallene i Parenthes angive henholdsvis den gennemsnitlig aarlige Tilvækst og det gennemsnitlige Antal Tdr. Hartkorn pr. □ Mil.

Tilvæksten.	Hartkornet.
Bornholm . . . . . (0,92)	Lolland-Falster . . (1002)
Sydvestlige Jylland (0,90)	Fyn . . . . . (950)
Nordlige Jylland . (0,88)	Sjælland . . . . . (855)
Sydøstlige Jylland . (0,71)	Bornholm . . . . . (571)
Sjælland (u. K.) . . (0,68)	Sydøstlige Jylland (544)
Fyn . . . . . (0,41)	Nordlige Jylland . (357)
Lolland-Falster . . (0,36)	Sydvestlige Jylland (267)

Det ses heraf, at Tilvæksten har været desto større, jo mindre Frugtbarheden er, ja Landsdelene staa næsten nøjagtig i omvendt Orden i de to Rækker; kun Bornholm har en endnu højere Plads i Tilvækstrækken, end den efter sine Frugtbarhedsforhold skulde have, og har saaledes ogsaa under denne Belysning gunstigere Forhold at opvise end nogen anden Del af Landet. At de mindre frugtbare Dele af Landet have

havt den stærkeste Tilvækst, er et Udtryk for den Omstændighed, at Folkemængdens Tiltagen følger Kulturens Fremskridt. De frugtbare Dele af Landet have naaet et Kulturtrin og en dermed samhørende Befolknings-tæthed, der rummer færre Muligheder for en fortsat større Tilvækst, end Tilfældet endnu er i Landsdele, hvor Nutidens Kulturarbejde fremdeles har en vid Mark for sig. Her er det tilstrækkeligt at nævne det syd-vestlige og nordlige Jylland og det store Arbejde, som de sidste Aartier have at opvise i Henseende til Opdyrkning af Hede- og Mosearealer (jfr. det i 1866 oprettede danske Hedeselskabs Virksomhed).

Hvad angaar Forandringen af Tilvæksten fra det foregaaende Tiaar, viser atter her Kjøbenhavns Indflydelse sig som den afgjørende. Det er nemlig kun Forøgelsen af Hovedstadens Tilvækst (fra 2,62 til 2,91 pCt.), der har medført, at Tilvæksten for det egenlige Danmark har holdt sig uforandret; thi saavel paa Øerne (u. K.) som i Jylland er Tilvæksten gaaet ned siden forrige Tiaar, for Jyllands Vedkommende endog forholdsvis meget betydeligt, nemlig med en Sjattedel. Sammenlignet med Forholdet i Tyveaaret 1860—80 er Tilvæksten gaaet ned med omtrent en Sjattedel for Øernes og omtrent en Fjerdedel for Jyllands Vedkommende. For begge disse Hoveddele af Landet gjælder det, at der siden Midten af Aarhundredet har været en jævn Nedgang i Tilvæksten, — en Kjendsgjerning, der som ovenfor nævnt ogsaa giver sig Udslag for hele Landet, idet Hovedstadens samtidige usædvanlig store Stigning af Tilvæksten ikke har formaaet at opveje Nedgangen i de øvrige Hoveddele af Landet. — Stærkest er Tilvæksten for de enkelte Landsdele i det sidste Tiaar gaaet ned paa Lolland-Falster, nemlig omtrent med Halvdelen; derimod har den endog været opadgaaende for Sjælland (u. K.) og det nordlige Jylland. — Betragter man hele Tidsrummet siden 1840, indtager Bornholm den ejendommelige Stilling, at Tilvæksten her har været uafbrudt, endog stærkt opadgaaende lige indtil det sidste Tiaar. I det sydvestlige Jylland begyndte Nedgangen først i Perioden 1860—80, medens for Lolland-Falster Nedgangen var afbrudt i 1870—80. I samtlige Tidsafsnit af dette Aarhundrede have de jyske Landsdele gennemgaaende indtaget en højere Plads i Tilvækstrækken end Øerne.

TABEL 9. **Folketallet i Overøvrighedskredsene og den gennemsnitlig aarlige Tilvækst.**
Population par bailliage et son accroissement par an.

	Folketal.			Aarlig Tilvækst i Gjennemsnit.	
	1ste Februar 1890.		1ste Februar 1880.	1880—90.	1870—80.
	hjemmehør Bef <i>pop domicil</i>	faktisk Bef.			
Staden Kjøbenhavn <i>Copenhagen</i> . .	311024	312859	234850	pCt. 2,91	pCt. 2,62
Kjøbenhavns Amt	152227	152706	121276	2,33	1,58
Frederiksborg —	84308	84684	83347	0,16	0,12
Holbæk —	93869	94235	93340	0,10	0,56
Sorø —	88765	88990	87396	0,18	0,28
Præstø —	100324	100649	101494	÷ 0,083	0,44
Bornholms —	38684	38761	35364	0,92	1,04
Maribo —	100212	100552	97007	0,36	0,67
Svendborg —	120796	120707	117577	0,26	0,30
Odense —	135880	136117	128877	0,55	0,54
Vejle —	111447	111904	108513	0,31	0,55
Aarhus —	156460	157191	140886	1,10	1,18
Randers —	109895	110444	104321	0,57	0,84
Aalborg —	104403	104790	95338	0,95	1,00
Hjørring —	110233	110361	101414	0,85	0,90
Thisted —	69161	69407	64007	0,81	0,53
Viborg —	100438	100777	93369	0,77	1,20
Ringkjøbing —	98241	98623	87406	1,22	1,41
Ribe —	78660	78623	73257	0,71	1,12
Det egenlige Danmark. Total . . .	2,165027	2,172380	1,969039	0,99	0,99

Det turde efter det oven Fremstillede være en Selvfølge, at Staden Kjøbenhavn ogsaa i en Sammenstilling af Overøvrighedskredsene (Tabel 9) vilde hævde sin Overlegenhed, hvad Tilvæksten angaar. Naar denne tillige viser sig som voksende i Sammenligning med forrige Tiaars Forhold, skyldes det imidlertid kun den første Halvdel af Perioden. Som bekjendt afholdt Staden Kjøbenhavn en Folketælling i 1885, og denne godtgjorde en Tilvækst af ikke mindre end 3,58 pCt. gennemsnitlig aarlig i Femaaret 1880—85, medens Tilvæksten for det andet Femaar (1885—90) kun udgjør 2,24 pCt., følgelig ikke saa lidt mindre end Tilvæksten for Tiaaret 1870—80. Det vil heraf ses, at den Nedgang, som i det sidst forløbne Tiaar har fundet Sted saavel paa Øerne som i Jylland, ogsaa har gjort sig gjældende i Hovedstaden, men først fra et senere Tidspunkt og efter en kortvarig, stærk Opblussen. — Medens det for 1870—80 var Frederiksborg Amt, som stod lavest, er det i nærværende Tiaar Præstø Amt, der indtager denne Plads. Tilvæksten er her endog negativ ($\div 0,083$ pCt.), hvilket ikke har været Tilfældet i noget andet Amt hverken i dette eller de to foregaaende Tiaar. I Jylland har Tilvæksten været stærkest for Ringkjøbing, Aarhus og Aalborg Amter, medens den for Randers og i Særdeleshed for Vejle Amt har været betydelig lavere end i de øvrige jydsk Amter. Lavest i hele Landet komme imidlertid de 4 sjællandske Amter: Sorø, Frederiksborg, Holbæk og Præstø. Naar ikke desto mindre Sjælland (u. K.) viste sig at have en Tilvækst, der kun stod lidt tilbage for det sydøstlige Jylland, ja endog var betydelig større end baade Lolland-Falsters og Fyns Tilvækst, skyldes dette saaledes udelukkende Kjøbenhavns Amt. Her har Tilvæksten udgjort ikke mindre end 2,33 pCt. eller omtrent dobbelt saa meget som i Ringkjøbing Amt, der følger nærmest efter. Forholdet er imidlertid i Kjøbenhavns Amt af en ganske særegen Natur. Frederiksberg, Sundbyerne og Utterslev, der i Virkeligheden udgjøre en Del af Hovedstaden, høre efter de kommunale Forhold stadig under Kjøbenhavns Amts Landdistrikter. En nærmere Undersøgelse viser, at Frederiksberg Sogn endog har haft endnu højere Tilvækstforhold end Staden Kjøbenhavn. Medens Tilvæksten her gennemsnitlig var 2,9 pCt. om Aaret, har den samtidig i Frederiksberg været c. 5,9 pCt. eller mere end dobbelt saa stor; i Sundbyerne var Tallet c. 3,0 pCt. Det turde forøvrigt være en Selvfølge, at Hovedstadens Udvikling særlig maa gjøre sig gjældende i dens Yderpartier; i den mere centrale Del af Byen, hvor Spillerummet for Nybygning er stærkt begrænset, maa Betingelsen for en betydeligere Vækst af Befolkningen væsenlig være knyttet dels til en videre Udvikling af Kasernesystemet, dels til en mere intensiv Benyttelse af det alt forhaandenværende Beboelsesrum. Naar Frederiksberg, Sundbyerne og Utterslev tages sammen med Staden Kjøbenhavn, bliver den gennemsnitlig aarlige Tilvækstprocent i 1880—90 3,23 pCt., altsaa betydelig større end for Staden alene. Det skal samtidig bemærkes, at ogsaa andre Dele af Sokkelunds Herred, hvortil de ovennævnte Forstæder til Hovedstaden henhøre, have haft en særlig stærk Tilvækst. Dette gjælder om:

Gjentofte Sogn med	3,9 pCt.
Rødovre — —	3,3 —
Brønshøj — —	2,3 —
Hvidovre — —	1,5 —
Lyngby — —	1,2 —

De nævnte Landdistrikter i Hovedstadens Nærhed udøve herefter en lignende Tiltrækningskraft som Byen selv, om det end ikke kan nægtes, at deres store Tilvækst for en væsenlig Del staar i Forbindelse med, at Hovedstadens Befolkning i den sidste Halvdel af Tiaaret er tiltagen mindre stærkt end i den første

Halvdel, saaledes at der er foregaaet en Udflytning fra selve Byen til dens Omegn. Dette er dog kun Tilfældet med det nærmest omliggende, Sokkelunds, Herred. Tilvæksten har nemlig i Kjøbenhavns Amts 6 Herreder været følgende:

Sokkelunds Herred		+ 3,9 pCt.
Smørum —		+ 0,7 —
Tune —		÷ 0,2 —
Ramsø —		÷ 0,3 —
Voldborg —		÷ 0,1 —
Sømme —		+ 0,3 —

En væsenlig Del af Indflytningen til Hovedstaden og dens nærmeste Omegn skyldes efter disse Tal at dømme formentlig Kjøbenhavns Amts øvrige Landdistrikter. I anden Række komme de 4 andre sjællandske Amter. I alle disse have Landdistrikterne udvist en negativ Befolkningstilvækst, uden at Kjøbstæderne ere voksede stærkt. En nærmere Undersøgelse godtgjør, at der i Tiaaret 1880—90 for hele Sjælland (u. Kbhn.) har været en Tilgang ved Fødsels-Overskud af 53510 Individer, men samtidig tillige en Afgang ved Fraflytning og Udvandring af 19096 Individer; fra dette Antal er sikkert en ikke uvæsenlig Bestanddel af den samtidige Indflytning til Hovedstaden rekruteret. For den egenlige Stad alene udgjorde denne Overskuds-Indflytning i 1880—90 39314 Individer. Naar Frederiksberg, Sundbyerne og Utterslev tages sammen med Hovedstaden, bliver Tallet derimod 57643 og den tilsvarende Afgang ved Fraflytning og Udvandring for Sjælland (med Fradrag af de samme Bestanddele) 37323 Individer.

Skjønt Øerne og Jylland, hver for sig som Helhed betragtede, begge have haft en mindre Befolkningstilvækst i 1880—90 end i 1870—80, er dette dog ingenlunde Tilfældet med alle Overøvrighedskredsene. Det er ovenfor fremhævet, at Sjælland (u. K.) endog havde udvist en ringe Opgang. Tabel 9 viser imidlertid, at dette udelukkende skyldtes Kjøbenhavns Amt, hvis særlige Forhold alt ere berørte, samt, men kun for en ringe Del, Frederiksborg Amt. Ogsaa Odense Amt udviser en Opgang (dog kun fra 0,54 til 0,55 pCt.). — Af de jyske Amter er det kun Thisted Amt, der har haft en større Tilvækst i 1880—90 end i 1870—80. Forskjellen er endda saa betydelig, nemlig fra 0,53 til 0,81 pCt., at den har haft en Opgang for hele det nordlige Jylland til Følge.

Nedenstaaende Tabel giver Oplysning om Tilvækstforholdene, saaledes som de have stillet sig i de to sidste Tiaar, indenfor de enkelte større Øer¹⁾ (med over 2000 Indbyggere), som ikke udgjøre nogen selvstændig Overøvrighedskreds.

¹⁾ De med nogle af de anførte Øer i retslig eller gejstlig Henseende forenede mindre Øer ere ikke medregnede her forsaavidt det har været muligt at fradrage dem o' forsaavidt de udgjøre selvstændige Kommuner.

TABEL 10.

Folketallet paa større Øer og den gennemsnitlig aarlige Tilvækst.

Population des principales îles et son accroissement annuel.

	Folketal.			Aarlig Tilvækst i Gennemsnit.	
	1ste Februar 1890.		1ste Februar 1880.	1880—90.	1870—80.
	hjemmeher Bef. <i>pop dom</i>	faktisk Befolk.			
				pCt.	pCt.
Amager (uden Kristianshavn)	19777	19729	15818	2,23	2,67
Samsø	6469	6475	6599	÷ 0,19	0,41
Møen ¹⁾	13525	13570	13505	0,05	0,15
Lolland ²⁾	65337	65552	64420	0,17	0,63
Falster	32474	32639	30212	0,78	0,85
Langeland	19205	19169	19903	÷ 0,38	0,14
Taastrup	4391	4344	4529	÷ 0,42	÷ 0,13
Ærø	12387	12229	11937	0,24	0,14
Læsø	2916	2724	2695	0,11	0,00
Morsø	20966	21020	18933	1,05	0,77
Fanø	3513	3202	3228	÷ 0,08	÷ 0,10

Ikkun 4 af disse Øer have havt en større Tilvækst i 1880—90 end i 1870—80, nemlig Ærø, Læsø, Morsø og Fanø; for den sidstes Vedkommende betegnes Opgangen ved en formindsket negativ Tilvækst. Paa Samsø og Langeland er der foregaaet en Overgang fra positiv til negativ Tilvækst, hvilket altsaa med andre Ord vil sige, at Folketallet i det sidste Tiaar endog absolut er gaaet tilbage, medens paa Øen Taastrup Befolkningens Aftagen, som allerede var en Kjendsgjerning i Tiaaret 1870—80, er bleven fortsat i stærkere Grad i det sidste Tiaar. — Naar Tilvæksten er saa betydelig for Øen Amager, selv efter at Kristianshavn er fradragen, skyldes dette Københavns Forstad Sundbyerne (jfr. ovenfor). Holdes denne ude, var Tilvæksten for Amager i 1870—80 kun 0,92 pCt. aarlig og i 1880—90 kun 0,86 pCt. — Medens Præstø Amt som Helhed havde en negativ Tilvækst, var det modsatte Tilfældet paa Møen, som udgjør en ikke ringe Bestanddel deraf; men ogsaa her er Tilvæksten gaaet betydeligt ned og var i 1880—90 kun 0,05 pCt. aarlig. Imellem de to Hoved-Bestanddele af Maribo Amt, Øerne Lolland og Falster, herskede der en iøjnefaldende Forskjel, idet den aarlige Tilvækst paa den sidstnævnte Ø var omtrent $4\frac{1}{2}$ Gange saa stor som paa den førstnævnte (henholdsvis 0,78 og 0,17 pCt.). Dette Forhold stammer fra den meget store Nedgang i Tilvæksten fra forrige Tiaar for Lollands Vedkommende; medens Nedgangen her har været fra 0,63 til 0,17 pCt., altsaa omtrent til en Fjerdedel, har den paa Falster kun været meget ringe, nemlig fra 0,85 til 0,78 pCt. — Det mærkeligste Forhold, som fremgaar af ovenstaaende Tabel 10, turde forøvrigt være, at Øen Ærø har havt en stigende Tilvækst, medens — som ovenfor set — saa godt som alle Amterne, baade Øernes og de jydskke, have udvist en nedadgaaende Tilvækst i det sidste Tiaar. Øen Ærø var nemlig allerede i 1880 betydelig tættere befolket

¹⁾ Øen Nyord, som hører under Møenbo Herred, er ikke medregnet

²⁾ Øerne Askø, Femø og Fejø, henhørende til Fuglse Herred, ere ikke medregnede.

end nogen anden Del af Landet, naturligvis med Undtagelse af Landdistrikterne i Hovedstadens umiddelbare Nærhed; den havde ikke mindre end 7667 Indbyggere pr. geogr. □ Mil, og det laa saaledes nær paa Forhaand at antage, at der vilde vise sig en Nedgang i Tilvæksten, fremkaldt ved Bortflytning fra Øen. Naar dette viser sig ikke at have været Tilfældet, skyldes det, som en nærmere Undersøgelse godtgjør, det Opsving, som Marstal Handelsplads har taget i det sidste Tiaar, derimod ikke Byen Ærøskjøbing, hvis Folketal i 1880—90 ligesom i 1870—80 har været nedadgaende. Medens Marstals Befolkning nemlig i 1870—80 havde været saa godt som stillestaaende, dog med en ringe Tendens til Nedgang, voksede den i Tiaaret 1880—90 med lidt over 1 pCt. i Gjennemsnit aarlig. Lader man baade Ærøskjøbing og Marstal ude af Betragtning, bliver Tilvæksten for den øvrige Del af Øen i 1870—80 0,23 og i 1880—90 0,11 pCt. aarlig, altsaa en Nedgang omtrent af samme Størrelse som den Opgang i Tilvæksten, der fremgaar af Tabel 10.

TABEL 11.

Folkemængden i Kjøbstæder, Handelspladser og Landdistrikter.

Population des villes, des places et des communes rurales.

	1ste Februar 1890		1ste Februar 1880.	1ste Februar 1870.	1ste Februar 1860.	1ste Februar 1840.	1ste Februar 1801.
	hjemmehør Bef. <i>pop dom.</i>	faktisk Bef.					
Staden Kjøbenhavn. <i>Copenhagen</i> . .	311024	312859	234850	181291	155143	120819	100975
Øerne.							
Kjøbstæder (u Kbhvn)	169711	170903	141760	126037	113515	80859	52132
Kjøbstæder (m Kbhvn)	480735	483762	376610	307328	268658	201678	153107
Handelspladser	51030	51080	30134	20548	11518	5183	3126
Landdistrikter (m Hdlspl)	745354	746498	723918	689294	639498	542257	390770
Øerne (u. Kbhvn.) <i>Iles (s Cop.)</i>	915065	917401	865678	815331	753013	623116	442902
Jylland.							
Kjøbstæder	178178	179804	139148	110262	92261	59878	39076
Handelspladser	7510	7598	6076	5329	4615	—	—
Landdistrikter (m Hdlspl)	760760	762316	729363	677857	607945	485262	346048
Jylland. <i>Jutland</i>	938938	942120	868511	788119	700206	545140	385124
Det egenlige Danmark.							
Kjøbenhavn	311024	312859	234850	181291	155143	120819	100975
Kjøbstæder (u Kbhvn)	347889	350707	280908	236299	205776	140737	91208
Kjøbstæder (m. Kbhvn.)	658913	663566	515758	417590	360919	261556	192183
Handelspladser	58540	58678	36210	25877	16133	—	—
Landdistrikter (m Hdlspl)	1,506114	1,508814	1,453281	1,367151	1,247443	1,027519	736818
Det egenlige Danmark . . . . . <i>Danemark pr. dit.</i>	2,165027	2,172380	1,969039	1,784741	1,608362	1,289075	929001

TABEL 12. **Kjøbstæder, Handelspladser og Landdistrikter: Tilvækst i aarligt Gjennemsnit.**

Id: accroissement annuel.

	1880—90 (10 Aar).	1870—80 (10 Aar).	1860—80 (20 Aar).	1840—60 (20 Aar).	1840—80 (40 Aar).	1801—40 (39 Aar).
	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.
Staden Kjøbenhavn. <i>Copenhague</i> . .	2,91	2,62	2,09	1,26	1,68	0,46
Øerne.						
Kjøbstæder (u. Kbhvn.)	1,89	1,18	1,12	1,71	1,41	1,13
Kjøbstæder (m. Kbhvn.)	2,54	2,05	1,70	1,44	1,57	0,71
Handelspladser	5,42	3,90	4,93	—	—	—
Landdistrikter (m. Hdlspl.)	0,31	0,49	0,62	0,83	0,72	0,84
Øerne (u. Kbhvn.) <i>Iles (s. Cop.)</i>	0,58	0,60	0,70	0,95	0,83	0,88
Jylland.						
Kjøbstæder	2,60	2,35	2,08	2,19	2,13	1,10
Handelspladser	2,26	1,32	1,38	—	—	—
Landdistrikter (m. Hdlspl.)	0,44	0,74	0,91	1,13	1,02	0,87
Jylland. <i>Jutland</i>	0,82	0,98	1,08	1,26	1,17	0,89
Det egenlige Danmark.						
Kjøbenhavn	2,91	2,62	2,09	1,26	1,68	0,46
Kjøbstæder (u. Kbhvn.)	2,24	1,74	1,57	1,92	1,74	1,12
Kjøbstæder (m. Kbhvn.)	2,55	2,13	1,80	1,62	1,71	0,79
Handelspladser	4,95	3,42	4,12	—	—	—
Landdistrikter (m. Hdlspl.)	0,38	0,61	0,77	0,97	0,87	0,86
Det egenlige Danmark . . . . . <i>Danemark pr. dit.</i>	0,99	0,99	1,02	1,11	1,06	0,84

Ovenstaaende Tabeller fremstille Folketallet og Tilvæksten for By og Land efter den administrative Adskillelse mellem Kjøbstæder og Landdistrikter, blandt hvilke atter Handelspladserne indtage en særegen Stilling. Af Kjøbstæder, 0: Bykommuner med Kjøbstads-Rettigheder, findes foruden Kjøbenhavn 42 paa Øerne¹⁾ og 26 i Jylland. Af Handelspladser findes ialt 6, nemlig 3 paa Øerne og 3 i Jylland.

Det fremgaar af Tabellerne, at den stærkeste Befolkingstilvækst i 1880—90 har fundet Sted i Handelspladserne, nemlig ikke mindre end 4,95 pCt. gjennemsnitlig aarlig, medens Kjøbenhavn, som tidligere omtalt, er vokset med 2,91 pCt. I Provins-Kjøbstæderne har Tilvæksten udgjort 2,24 pCt.; i Landdistrikterne (m. Hdlspl.) derimod 0,38 pCt. eller kun lidt over en Syvendedel af Kjøbstædernes Tilvækst. — Naar Handelspladserne have haft en saa stærk Tilvækst, maa Opmærksomheden henledes paa

¹⁾ Allinge og Sandvig paa Bornholm udgjøre kun en Kommune, jfr. Lov af 26. Maj 1868 § 1.

henledes paa Frederiksberg Kommune, hvis Tilvækst i 1880—90 beløb c. 5,9 pCt. om Aaret i Gjennemsnit. Øernes Handelspladser have derved havt en Tilvækst af 5,42 pCt., skjøndt denne for Frederiksværk og Marstal kun var henholdsvis 2,25 og 0,99 pCt. Jyllands Handelspladser ere tiltagne med 2,26 pCt.¹⁾, medens de jydsk Kjøbstæders Befolkning er vokset med 2,60 pCt., altsaa ikke saa lidet mere. — Naar Staden Kjøbenhavn tages sammen med Provins-Kjøbstæderne, bliver den gennemsnitlig aarlige Tilvækst for hele Kjøbstadsbefolkningen 2,55 pCt., medens den for hele Landbefolkningen (o: Handelspladserne medregnede) som ovenfor nævnt kun var 0,38 pCt.²⁾ — Det gjælder saavel for Kjøbstæderne som for Landdistrikterne (med Handelspl.), at Tilvæksten har været meget større i Jylland end paa Øerne, for Kjøbstædernes Vedkommende henved en halv Gang saa stærk, og for Landdistrikterne i et lignende Forhold.

Naar man sammenligner Tilvæksten i 1880—90 med forrige Tiaars Tilvækst, stiller Forholdet sig meget forskjelligt for Befolkningens forskjellige Bestanddele. Som ovenfor nævnt har Tilvæksten for hele den danske Befolkning været uforandret; men medens Hovedstadsbefolkningens og navnlig Provins-Kjøbstads-Befolkningens Tilvækst har været stigende, henholdsvis med en Niendedel og med henved en Trediedel, har Landbefolkningens Tilvækst (med Handelspl.) derimod været aftagende i et endnu stærkere Forhold, nemlig med omtrent 38 pCt. — Undersøger man Forholdene paa Øerne (uden Kbh.) og i Jylland hver for sig, viser det sig, at Tilvæksten i Øernes Kjøbstads-Befolkning er tiltagen meget stærkt, nemlig henved 6 Gange stærkere end Jyllands Kjøbstadsbefolkningens Tilvækst (henholdsvis er Stigningen af Tilvæksten 60 pCt. og 10 pCt.); men Sagen er, at Øernes Kjøbstæder stode i Henseende til Tilvæksten langt tilbage for Jyllands i Tiaaret 1870—80; den udgjorde nemlig henholdsvis 1,18 og 2,35 pCt., medens Forskjellen nu dog kun er som 1,89 til 2,60. Hvad Landbefolkningen (med Handelspl.) angaar, er Tilvæksten af denne aftagen mindre stærkt for Øernes end for Jyllands Vedkommende, hvilket udelukkende skyldes Frederiksberg Kommunes stadig stigende Tilvækst (i 1870—80 4,62, i 1880—90 5,9 pCt.). Det kan altsaa udtales som almindeligt Resultat, at medens selve Tilvæksten i aarligt Gjennemsnit vel endnu i 1880—90 har været betydelig større baade for Kjøbstads- og Landbefolkning (med Handelspl.) i Jylland end paa Øerne (uden Kbh.), saa har den relative Fremgang (Stigningen af Tilvæksten) dog været betydelig større paa Øerne end i Jylland, saaledes at Forskjellen mellem deres Tilvækst ikke er nær saa fremtrædende nu som i 1870—80.

I de to 20-aarige Tidsrum: 1840—60 og 1860—80 var ikke blot Landbefolkningens Tilvækst nedadgaaende, men ogsaa Kjøbstadsbefolkningens, hvilken Nedgang var særlig udpræget for Øernes Vedkommende, hvorimod Staden Københavns Befolkningstilvækst i disse Tidsrum var stærkt opadgaaende. — Betragter man endelig Perioderne: 1801—40 og 1840—80, udviste Hovedstadens Befolkningstilvækst den stærkeste Fremgang, derefter Jyllands Kjøbstads-Tilvækst, medens Øernes stod forholdsvis betydelig længere tilbage. Medens saaledes den samlede Kjøbstadsbefolkningens Tilvækst var stigende i Tidsrummene 1801—40 og 1840—80, var Landbefolkningens Tilvækst derimod næsten uforandret, hvilket skyldes en modsat Bevægelse for hver af Landets Hoveddele, idet Landbefolkningens Tilvækst paa Øerne var nedadgaaende (fra 0,84 til 0,72 pCt.) medens den i Jylland var opadgaaende (fra 0,87 til 1,02 pCt.).

I de to følgende Tabeller (13 og 14) er det — ligesom tidligere — forsøgt at gjøre Adskillelse mellem den egenlige By- og Landbefolkning. Det er jo nemlig en Kjendsgjerning, at i Virkeligheden en betydelig større Del af Befolkningen lever under Byvilkaar end den Grænse angiver, som er dragen ved den

¹⁾ Det er dog af disse kun Silkeborg, som har udvist en særlig betydelig Tilvækst, nemlig 3,70 pCt

²⁾ For Landdistrikter (uden Handelspl.) var den i 1880—90:

Øerne.	Jylland	Danmark.
0,02	0,43	0,23 pCt.

administrative Inddeling i Kjøbstæder, Handelspladser og Landdistrikter. Saaledes ere for det første Sundbyerne paa Amager og St. Steffens Sogn i Virkeligheden Forstæder til Hovedstaden, endskjønt de administrativt henhøre under Landdistrikterne. Det samme gjælder i endnu højere Grad om Frederiksberg Kommune, der dog ogsaa administrativt er udsondret som Handelsplads. I det Hele taget har Udviklingen ført med sig, at samtlige Handelspladser rettest bør henregnes under Byerne, naar det gjælder om at opgjøre den egenlige Bybefolkning. Men desforuden findes der rundt om i Landet andre selvstændige Kommuner eller Dele af saadanne, hvor Bebyggelsesforholdene og Livsvilkaarene fra ældre Tid have haft eller i den nyere Tid have antaget en saadan Karakter, at vedkommende Lokalitet maa betegnes som en By. Eksempelvis kunne nævnes Lyngby, Herning og Esbjerg. Naar man imidlertid ikke desto mindre i efterfølgende Tabeller ikke har medregnet disse under den egenlige Bybefolkning, er Grunden hertil dels Vanskeligheden ved at drage en fast Grænselinie¹⁾, dels Hensynet til Fordringen om Ensartethed i Tallene. Denne er visselig allerede brudt derved, at man til hvert Tidspunkt kun har henregnet de Handelspladser til Byerne, som paa vedkommende Tidspunkt maatte siges at være voksede op i Byernes Række (Frederiksberg, Marstal og Løgstør ere eksempelvis først medregnede fra og i 1840), omendskjønt det er meget svært, for ikke at sige umuligt, med Bestemthed at paavise det Tidspunkt, da en saadan Overgang fra Land til By kan siges at være fuldbyrdet, eftersom Udviklingen kun rent enkeltvis er foregaaet i Spring, men næsten altid er jævnt fordelt over et længere Tidsrum. Men en saadan Overføring bliver dog altid mindre betænkelig, saa længe den kun gjælder Lokalteter, der allerede af Lovgivningen have faaet Anerkjendelse for deres økonomiske og sociale Særstilling gennem særlige Vedtægter om Kommunalordninger, saaledes som sket er med de saakaldte Handelspladser — eller for Sundbyernes og St. Steffens Sogns Vedkommende, der faktisk udgjøre en Del af en anden By. Hvis man nu i 1890 vilde medregne alle de fornævnte Lokalteter, vilde derved fremkomme et ligefrem urigtigt Billede af Udviklingen siden 1880, eftersom i saa Fald en Del af disse Steder maatte have Krav paa at være medregnede allerede dengang, ja enkelte af dem endog tidligere, i 1870 og i 1860.

De Kommuner eller Dele af Kommuner udenfor Kjøbstæderne, hvis Indbyggere i Tabellerne ere henregnede til den egenlige Bybefolkning, vare ved hver af de nævnte Folketællinger følgende:

i 1801 Marstal og Løgstør (hvortil endnu maa føjes Slangerup, der først i 1809 mistede sine Kjøbstads-Rettigheder);

i 1840 Frederiksberg, Marstal og Løgstør;

i 1860 og 1870 Frederiksberg, Sundbyerne paa Amager, Frederiksværk, Marstal, Nørre-Sundby, Løgstør og Silkeborg;

i 1880 Frederiksberg, Sundbyerne paa Amager, St. Steffens Sogn, Frederiksværk, Marstal, Nørre-Sundby, Løgstør og Silkeborg;

i 1890 som i 1880.

For de vigtigste af de forannævnte Lokalteter, hvis Befolkning helt eller delvis kan siges at leve under Byvilkaar, vil der i Tabel 16 være givet særlige Oplysninger om Tilvæksten i 1880—90.

---

¹⁾ Det er meget betænkeligt at sætte Grænsen ved et bestemt Indbyggerantal, f. Eks. 2000 Indb., saaledes som man i Ulandet undertiden har gjort, thi i saa Fald maatte man konsekvent udelade ikke mindre end 20 af de egenlige Kjøbstæder fra den egenlige Bybefolkning. I det Hele taget turde det herhjemme lige saa meget være historiske og legale Betingelser, der medføre By-Karakteren, som Indbyggerantallet

TABEL 13.

Bybefolkning og Landbefolkning. *Populations urbaine et rurale.*

	Iste Februar 1890.	Iste Februar 1880.	Iste Februar 1870.	Iste Februar 1860.	Iste Februar 1840.	Iste Februar 1801.
Øerne. Iles						
Kjøbenhavn (med Forstæder)	375719	273322	204943	167917	123123	100975
De øvrige Byer	175029	145384	129707	116869	83030	53917
Samlet Bybefolkning	550748	418706	334650	284786	206153	154892
Landbefolkning	679512	681822	661972	623370	537782	388985
Øerne ialt. Total (uden Kbh (med Forst.) (med Kbh (med Forst.)	854541 1,230260	827206 1,100528	791679 996622	740239 908156	620812 743935	442902 543877
Jylland. Jutland.						
Bybefolkning	187402	145224	115591	96876	60669	39539
Landbefolkning	754718	723287	672528	603330	484471	345585
Jylland ialt. Total.	942120	868511	788119	700206	545140	385124
Det egenlige Danmark. Danemark propr. dit.						
Kjøbenhavn (med Forstæder)	375719	273322	204943	167917	123123	100975
De øvrige Byer	362431	290608	245298	213745	143699	93456
Samlet Bybefolkning	738150	563930	450241	381662	266822	194431
Landbefolkning	1,434230	1,405109	1,334500	1,226700	1,022253	734570
Det egenlige Danmark ialt. Total	2,172380	1,969039	1,784741	1,608362	1,289075	929001

TABEL 14.

Gjennemsnitlig aarlig Tilvækst i Bybefolkning og Landbefolkning.

Id: accroissement annuel.

	1880—90 (10 Aar)	1870—80 (10 Aar)	1860—80 (20 Aar)	1840—60 (20 Aar)	1840—80 (40 Aar)	1801—40 (39 Aar)
Øerne. Iles.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.
Kjøbenhavn (med Forstæder)	3,23	2,92	2,47	1,56	2,01	0,51
De øvrige Byer	1,87	1,15	1,10	1,72	1,41	1,11
Samlet Bybefolkning	2,78	2,27	1,95	1,63	1,79	0,74
Landbefolkning	÷ 0,03	0,30	0,45	0,74	0,60	0,83
Øerne ialt. Total (uden Kbh (med Forst.) (med Kbh (med Forst.)	0,33 1,12	0,44 1,00	0,56 0,97	0,88 1,00	0,72 0,98	0,87 0,81
Jylland. Jutland						
Bybefolkning	2,58	2,31	2,04	2,37	2,21	1,10
Landbefolkning	0,43	0,73	0,91	1,10	1,01	0,87
Jylland ialt. Total	0,82	0,98	1,08	1,26	1,17	0,89
Det egenlige Danmark. Danemark propr. dit.						
Kjøbenhavn (med Forstæder)	3,23	2,92	2,47	1,56	2,01	0,51
De øvrige Byer	2,23	1,71	1,55	2,01	1,78	1,11
Samlet Bybefolkning	2,73	2,28	1,97	1,81	1,89	0,81
Landbefolkning	0,21	0,52	0,68	0,92	0,80	0,85
Det egenlige Danmark ialt. Total	0,99	0,99	1,02	1,11	1,06	0,84

Det vil ses heraf, at Kjøbenhavn faar en langt betydeligere Tilvækst (3,28 pCt.), naar Forstæderne medregnes. Som allerede paavist har jo nemlig baade Frederiksberg og Sundbyerne havt en stærkere Tilvækst i det forløbne Tiaar end selve den egenlige Stad (jfr. S. LVII). — For de øvrige Byers Vedkommende er Forholdet omtrent det samme som for Provins-Kjøbstæderne, nemlig 2,28 pCt. Men medens Tilvæksten for samtlige Kjøbstæder (m. Kbhn.) i Danmark udgjorde 2,55 pCt., beløb den for hele den egenlige Bybefolkning ikke mindre end 2,73 pCt. Forskjellen skyldes for en væsenlig Del Frederiksberg Kommune. Omvendt bliver Tilvæksten for den egenlige Landbefolkning ikke lidet mindre (0,21 pCt.) end for Landdistrikternes Befolkning (m. Hdlspl.) (0,38 pCt.). Der var saaledes betydelig større Forskjel mellem Tilvækstforholdene for By og Land end for Kjøbstæder og Landdistrikter. Naar man sammenligner Tilvæksten i 1880—90 med forrige Tiaars Tilvækst, kommer man i Hovedsagen til samme Resultater, som ovenfor ere fremstillede for Kjøbstæder og Landdistrikter efter den administrative Inddeling. Dog viser det sig, naar Adskillelsen mellem den egenlige By- og Landbefolkning fastholdes, at Øernes Landbefolknings Tilvækst i Virkeligheden er gaaet langt stærkere tilbage (fra 0,30 til ÷ 0,08 pCt.) end Jyllands (fra 0,73 til 0,43 pCt.). Det omvendte var Tilfældet, naar den administrative Inddeling lagdes til Grund; og Forskjellen skyldes selvfølgelig, at Kjøbenhavns Forstæder, hvis Tilvækst er gaaet særdeles stærkt frem, ere udskilte af den egenlige Landbefolkning. Af særlig Interesse turde det være, at Øernes egenlige Landbefolkning i 1880—90 har udvist en negativ Tilvækst, og endog er aftaget i det absolute Folketal, medens Jyllands Landbefolkning vel har haft relativ Nedgang (i Tilvæksten), men dog absolut set er tiltagen med 0,43 pCt. Denne Affolkning for Øernes egenlige Landdistrikter skyldes selvfølgelig ikke «de naturlige» Tilvækstbetingelser (Fødsler og Dødsfald), men kun den stærke Afgang til Byerne, særlig til Hovedstaden, som nærmere vil blive afhandlet i et følgende Underafsnit om Tilvækstens Aarsager, hvorfor man ikke her skal komme nærmere ind derpaa.

Angaaende Tilvækstforholdet for By og Land i tidligere Perioder skal man — foruden til Tallene i Tabellerne 13 og 14 — henvise til, hvad herom udførlig findes meddelt i Stat. Tabelværk, Fjerde Række, Litra A. Nr. 3 Incl. XVI.

At Befolknings-Tilvæksten i vore Dage er langt større i Byerne end i Landdistrikterne er et Forhold, som almindeligvis finder Sted. Men en direkte Sammenligning med Udlandet i denne Henseende støder blandt andet paa den Vanskelighed, at Begrebet «By» har en højst forskjellig Betydning i de enkelte Lande; men hertil kommer, at man nogle Steder gjør Adskillelse mellem større og mindre Kommuner i Stedet for mellem By og Land.

Tilvæksten i de enkelte Provins-Kjøbstæder og Handelspladser samt i Kjøbenhavns Forstæder fremgaar af Tabel 15.

TABEL 15.

Folketallet og Befolkningens Tilvækst i de enkelte Provins-Kjøbstæder og Handelspladser samt i Københavns Forstæder.

La population et son accroissement: villes de province et places ainsi que les faubourgs de Copenhague.

Provins-Kjøbstæder.	Folketallet			Aarlig Tilvækst i Gjennemsnit. <i>accr. annuel</i>		Tilvækst i Tiaaret 1880—1890. <i>accroissement par</i>	
	1ste Februar 1890.		1ste Febr. 1880.	1880-90.	1870-80.	ved Fødsels- Overskud. <i>l'excédent des naissances.</i>	ved Ind- vandring- Overskud. <i>l'excédent de l'immigration.</i>
	hjemmehør. Befolkning <i>pop. dom.</i>	faktisk Befolkning.					
Den sjællandske Øgruppe.							
i Københavns Amt:							
Kjøge	3238	3282	3122	0,50	0,08	12,20	÷ 7,05
Roskilde	6879	6974	5893	1,70	1,22	8,89	÷ 9,45
i Frederiksborg Amt:							
Helsingør	10985	11076	8978	2,12	0,10	11,90	11,47
Hillerød	3641	3731	3059	2,01	1,90	9,32	12,65
Frederikssund	1768	1828	1506	1,96	1,44	7,44	13,94
i Holbæk Amt:							
Nykjøbing, S.	1688	1703	1737	÷ 0,20	1,16	5,81	÷ 7,77
Holbæk	3897	3915	3265	1,83	1,09	16,54	3,37
Kalundborg	3498	3566	3167	1,19	1,71	13,13	÷ 0,54
i Sorø Amt:							
Korsør	4657	4685	3954	1,71	0,51	18,01	0,50
Slagelse	6772	6816	6076	1,16	1,06	14,24	÷ 2,06
Skjælskør	2259	2272	1873	1,95	1,02	17,57	3,74
Sorø	1867	1894	1464	2,61	0,47	9,49	19,88
Ringsted	2463	2464	2127	1,48	1,30	9,03	6,82
i Præstø Amt:							
Storehedinge	1664	1681	1549	0,82	0,97	13,30	÷ 4,78
Næstved	5380	5502	4792	1,39	1,17	10,64	4,17
Præstø	1470	1500	1460	0,27	0,33	12,60	÷ 9,86
Vordingborg	3165	3188	2712	1,63	1,89	19,80	÷ 2,25
Stege	1950	1969	1931	0,20	÷ 0,15	5,33	÷ 3,42
Bornholm.							
i Bornholms Amt:							
Rønne	8270	8281	6471	2,50	1,63	14,67	13,30
Hasle	1269	1272	1080	1,65	1,58	19,17	÷ 1,39
Allinge	1422	1423	1103	2,58	{ 3,26 ¹⁾ 3,79 ¹⁾ }	26,74	2,25
Sandvig	414	415	322				
Svaneke	1321	1318	1250	0,53	1,18	6,96	÷ 1,52
Neksø	2330	2322	1999	1,51	2,35	10,96	5,20
Aakirkeby	971	967	832	1,52	1,11	8,53	7,69
Lolland-Falster.							
i Maribo Amt:							
Stubbekjøbing	1530	1546	1509	0,24	1,33	11,00	÷ 8,55
Nykjøbing, F.	6019	6087	4560	2,93	2,26	17,00	16,49
Sakskjøbing	1486	1499	1485	0,09	0,53	3,23	÷ 2,29
Nysted	1398	1414	1438	÷ 0,17	0,74	11,40	÷ 13,07
Rødby	1826	1837	1796	0,23	1,46	12,25	÷ 9,97
Maribo	2505	2542	2403	0,57	1,09	10,82	÷ 5,04
Nakskov	6690	6722	5278	2,45	2,73	23,74	3,62

1) For Allinge-Sandvig under ét var Tilvæksten i 1870—80: 3,38 pCt

TABEL 15 (fortsat).

	Folketallet			Aarlig Tilvækst i Gjennemsnit. <i>accr. annuel.</i>		Tilvækst i Tiaaret 1880—1890. <i>accroissement par</i>	
	Iste Februar 1890.		Iste Febr 1880.	1880-90.	1870-80.	ved Fødsels- Overskud. <i>l'excédent des naissances</i>	ved Ind- vandnings- Overskud <i>l'excédent de l'immigration.</i>
	hjemmehør Befolkning. <i>pop. dom.</i>	faktisk Befolkning.					
Den fynske Øgruppe.							
i Svendborg Amt:							
Nyborg	6023	6049	5402	1,14	1,16	15,44	÷ 3,46
Svendborg	8701	8755	7184	2,00	1,13	14,85	7,02
Rudkjøbing	3514	3484	3179	0,92	1,33	18,18	÷ 8,59
Ærøskjøbing	1500	1500	1578	÷ 0,51	÷ 0,03	7,67	÷ 12,61
Faaborg	3654	3677	3476	0,56	0,10	12,68	÷ 6,90
i Odense Amt:							
Odense	30188	30268	20804	3,82	2,06	19,38	26,11
Kjerteminde	2470	2471	2488	÷ 0,07	0,90	15,55	÷ 16,24
Bogense	1891	1904	1917	÷ 0,07	÷ 0,07	7,51	÷ 8,19
Assens	4026	4026	3196	2,34	÷ 0,79	15,08	10,89
Middelfart	3052	3078	2345	2,76	0,04	11,98	19,27
Det sydøstlige Jylland.							
i Vejle Amt:							
Fredericia	10014	10042	8275	1,95	1,42	18,39	2,96
Kolding	9589	9658	7141	3,06	2,83	17,49	17,76
Vejle	8937	9015	7145	2,35	1,61	15,00	11,17
i Aarhus Amt:							
Horsens	17173	17290	12654	3,17	1,88	17,61	19,03
Skanderborg	2291	2354	1792	2,77	0,49	15,12	16,23
Aarhus	33078	33306	24831	2,98	5,15	22,39	11,74
i Randers Amt:							
Æbeltoft	1262	1284	1315	÷ 0,24	0,60	7,15	÷ 9,51
Grenaa	2871	2933	2423	1,93	2,34	16,59	4,46
Randers	16421	16617	13457	2,13	1,71	13,72	9,76
Mariager	754	761	746	0,20	0,26	7,77	÷ 5,76
Hobro	2503	2543	2250	1,23	0,78	6,98	6,04
Det nordlige Jylland.							
i Aalborg Amt:							
Nibe	1454	1473	1493	÷ 0,14	÷ 0,02	10,31	÷ 11,65
Aalborg	19330	19503	14152	3,26	1,90	18,23	19,58
i Hjørring Amt:							
Sæby	1803	1804	1506	1,82	1,14	21,31	÷ 1,53
Frederikshavn	4768	4848	2891	5,31	3,09	28,61	39,09
Skagen	2323	2323	1954	1,74	1,92	22,67	÷ 3,79
Hjørring	6025	6055	4308	3,46	2,86	22,73	17,83
i Thisted Amt:							
Thisted	5353	5421	4184	2,62	1,65	17,28	12,28
Nykjøbing, M.	3587	3607	2723	2,85	1,94	21,45	11,02
Det sydvestlige Jylland.							
i Viborg Amt:							
Skive	3720	3747	2521	4,04	2,04	21,70	26,93
Viborg	8252	8352	7653	0,88	1,77	13,32	÷ 4,18
i Ringkjøbing Amt:							
Holstebro	3808	3863	2559	4,21	2,26	23,13	27,82
Lemvig	2400	2413	1710	3,50	2,39	21,17	19,94
Ringkjøbing	2250	2290	2035	1,19	2,79	11,35	1,18
Varde	4101	4167	3497	1,77	3,16	15,07	4,09
i Ribe Amt:							
Ribe	4111	4135	3933	0,50	0,66	7,91	÷ 2,77

TABEL 15 (fortsat).

Handelspladser:	Folketallet			Aarlig Tilvækst i Gjennemsnit. <i>accr. annuel.</i>		Tilvækst i Tiaaret 1880—90. <i>accroissement par</i>	
	1ste Februar 1890.		1ste Febr. 1880.	1880-90.	1870-80.	ved Fødsels-Overskud. <i>l'excédent des naissances</i>	ved Indvandrigs-Overskud. <i>l'excédent de l'immigration.</i>
	hjemmehør. Befolkn <i>pop. dom.</i>	faktisk Befolkn					
paa Sjælland.							
i Københavns Amt:							
Frederiksberg	46855	46954	26510	5,88	4,62	13,66	63,46
i Frederiksborg Amt:							
Frederiksværk	1069	1098	879	2,25	÷ 0,40	"	"
paa Ærø.							
i Svendborg Amt:							
Marstal	3106	3028	2745	0,99	÷ 0,04	14,46	÷ 4,15
i Jylland.							
i Aarhus Amt:							
Silkeborg	4166	4217	2931	3,70	2,29	"	"
i Aalborg Amt:							
Løgstør	1543	1556	1388	1,15	0,04	"	"
Nørre-Sundby	1801	1825	1757	0,38	0,88	"	"
Forstæder til København.							
Sundbyerne	13275	13310	9923	2,98	3,89	22,63	11,50
Utterslev	2586	2596	2039	2,44	"	14,37	12,95

Anmærkning For Handelspladserne: Frederiksværk, Silkeborg, Løgstør og Nørre-Sundby findes ikke specificerede Op-givelser om Fødsler og Dødsfald, eftersom de ikke udgjøre selvstændige Pastorater, hvorfor Tilvækstens Aarsager ikke her bestemt kan angives.

TABEL 16.

Folketal og Tilvækst i forskellige mindre Byer, som ikke henhøre under Kjøbstæder og Handelspladser.
La population et son accroissement: bourgs divers n'étant ni villes ni places.

	1ste Februar 1890.	1ste Februar 1880.	Aarlig Tilvækst i Gjennemsnit 1880—90.
			pCt.
Dragør (Kjøbenhavns Amt)	1825	1831	÷ 0,03
Valby (— —)	3147	2926	0,73
Lyngby (— —)	2556	2221	1,41
Hørsholm (Frederiksborg Amt)	670	645	0,38
Fredensborg (— —)	790	795	÷ 0,06
Faxe (Præstø Amt) ¹⁾	1041 ¹⁾	1021 ¹⁾	0,19 ¹⁾
Bandholm (Maribo Amt)	741	767	÷ 0,34
Troense (Svendborg Amt)	839	947	÷ 1,20
Odder (Aarhus Amt)	2164	1416	4,33
Hadsund (Aalborg Amt)	701	281	9,57
Hals (— —)	824	1041	÷ 2,31
Løkken (Hjørring Amt)	1067	815	2,73
Herning (Ringkjøbing Amt)	2166	1064	7,37
Struer (— —)	2207	1008	8,15
Esbjerg (Ribe Amt)	4111	1529	10,40

¹⁾ Faxe Ladeplads 371 328 1,24

Ved Sammenligningen mellem de enkelte Kjøbstæders Tilvækstforhold maa det haves i Erindring, at der for nogle Byers Vedkommende er foregaaet en Forandring i Omraade i Tiden mellem to Folketællinger, idet de enten ere blevne udvidede ved Indlemmelsen af et tilstødende Landdistrikt eller omvendt formindskede ved Henlæggelse til Landet af nogle under Byen hørende Ejendomme. Som Regel ere disse Forandringer dog mindre væsenlige. Idet man for de tidligere Tiaars Vedkommende skal indskrænke sig til at henvise til Stat. Tabelværk, Fjerde Række, Litra A Nr. 3, Incl. XVIII, samt til Stat. Meddelelser, 3die Række, XII, S. 4—8, Anmærkningerne, bemærkes for nærværende Tiaar 1880—90, at følgende Kjøbstæder og Handelspladser have haft en Territorialforøgelse ifølge kgl. Resolutioner af hosføjede Data: Odense (7de Decbr. 1882 og 3die Novbr. 1889: Arealer fra St. Knuds og St. Hans Sogns Landdistrikter), Næstved (22de Oktbr. 1888: et Areal fra St. Mortens Landdistrikt), Korsør (31te Marts 1886: Indlemmelse af Øen Sprogø), Skive (17de Januar 1881, 8de Juli 1885 og 1ste Novbr. 1887: Arealer fra Skive Landsogn), Hillerød (8de Juli 1882: Arealer fra Frederiksborg Slotssogn), Vordingborg (28de Novbr. 1882: et Areal fra Vordingborg Landsogn), Skjælskør (25de Novbr. 1881 og 1ste Avg. 1884: nogle Arealer fra Egeslevmagle Sogn), Sorø (24de Decbr. 1883 og 13de Avg. 1888: flere Arealer fra Sorø Kjøbstæds Landdistrikter), Aakirkeby (31te Juli 1882 og 20de Marts 1886: flere Ejendomme fra Aaker Sogn), samt Marstal Handelsplads (1ste Novbr. 1886: et mindre Areal fra Marstal Landsogn). Paa den anden Side have følgende Kjøbstæder desuden haft en Territorialformindskelse: Hillerød (3die Novbr. 1887: nogle Arealer henlagte under Slotssognet) og Vordingborg (28de Novbr. 1882: et Areal henlagt til Vordingborg Landsogn).

Det kan imidlertid ikke med Nøjagtighed opgives, hvilken Betydning de nævnte Territorialforandringer have haft for Tilvækstforholdene; for Odense og Skive maa det dog anses for givet, at Forandringerne have forøget Tilvæksten i ikke uvæsenlig Grad.

Det vil ses (jfr. Tabel 17), at Tilvækstforholdene i de enkelte Byer have været højst uligeartede. — Ikke mindre end 43 eller over Halvdelen af samtlige Byer (Handelspladser samt Sundbyerne medregnede) have i 1880—90 haft en gennemsnitlig aarlig Tilvækst af over $1\frac{1}{2}$ pCt., hvilken maa kaldes temmelig betydelig. Af disse havde 11 endog over 3 pCt., hvoraf de 9 vare jyske Kjøbstæder. Størst var Tilvæksten i Landets næststørste By, Frederiksberg, nemlig ikke mindre end 5,88 pCt. Derefter kom Frederikshavn med 5,31 pCt., Holstebro med 4,21 pCt., Skive med 4,04 pCt., Odense med 3,82 pCt., Silkeborg med 3,70 pCt. samt Lemvig med 3,50 pCt., hvorved dog maa erindres, at Skive og Odense i nærværende Tiaar have faaet deres Territorium udvidet (jfr. ovenfor); for 1870—80 udgjorde Tilvæksten i disse to Byer kun henholdsvis 2,04 og 2,06 pCt. — Mellem 2 og 3 pCt. gennemsnitlig aarlig Tilvækst havde ialt 18 Byer (foruden Staden København), hvoraf 11 fandtes paa Øerne. — Naar man sammenligner Tilvækstforholdene indenfor de to Tiaar 1880—90 og 1870—80, viser en umiddelbar Betragtning af Tabel 17, at Byernes Tilvækst i det sidste Tiaar er tiltagen stærkt. I 1870—80 havde saaledes kun 7 Byer ialt en Tilvækst af over 3 pCt., medens 12 havde en Tilvækst af mellem 2 og 3 pCt. Ialt havde i 1880—90, som ovenfor nævnt, 43 Byer, i 1870—80 derimod kun 32 Byer en gennemsnitlig aarlig Tilvækst af over $1\frac{1}{2}$ pCt. Derimod havde i 1870—80 ikke mindre end 18 Byer en Tilvækst af $1-1\frac{1}{2}$ pCt.; men i 1880—90 var dette Antal kun 8. I 1870—80 havde — fraset Aarhus, som alene ved Territorialforandring havde en Tilvækst af ca. 2000 Mennesker (fra Viby Sogn) eller ca. 1,26 i gennemsnitlig aarlig Procent, samt Frederiksberg og Sundbyerne — ingen By en højere Tilvækst end 3,38 pCt. (Allinge-Sandvig), hvorefter fulgte Varde med 3,16 og Frederikshavn med 3,09 pCt.

I følgende Byer har Tilvæksten været negativ eller med andre Ord Folketallet været aftagende (Rækkefølgen efter Nedgangens Størrelse):

for 1880—1890: Ærøskjøbing (0,51 pCt.), Æbeltoft (0,24 pCt.), Nykjøbing S. (0,20 pCt.), Nysted (0,17 pCt.), Nibe (0,14 pCt.), Kjerteminde (0,07 pCt.) samt Bogense (0,07 pCt.);

for 1870—80: Assens (0,79 pCt.), Frederiksværk (0,40 pCt.), Stege (0,15 pCt.), Bogense (0,07 pCt.), Marstal (0,04 pCt.), Ærøskjøbing (0,03 pCt.) samt Nibe (0,02 pCt.).

Det ses heraf, at tre Byer, nemlig Bogense, Ærøskjøbing og Nibe, have haft Nedgang i Folketallet i begge Tiaar; og denne Nedgang har for de to Sidstes Vedkommende været en Del større i 1880—90 end i 1870—80. — De for 1880—90 nævnte Byer havde alle under 3000 Indb. Den største var Kjertemind med 2471 Indb. (1890). I forrige Tiaar havde denne en Tilvækst af ikke mindre end 0,90 pCt. aarlig, derimod i 1880—90 af $\div$ 0,07 pCt. Nedgangen er saaledes meget betydelig. Endnu større har Nedgangen dog været for Nykjøbing S. med 1703 Indb. (1890). Denne By havde nemlig i 1870—80 en Tilvækst af 1,16 pCt., men i 1880—90 en Nedgang i Folketallet af 0,20 pCt. gennemsnitlig aarlig. Nysted, som havde 1414 Indb. (1890), voksede i 1870—80 med 0,74 pCt. aarlig, men aftog i 1880—90 med 0,17 pCt., ligeledes en meget væsentlig Tilbagegang. Endelig var Tilvæksten i Æbeltoft med 1284 Indb. (1890) for 1870—80 0,60 pCt. gennemsnitlig aarlig, for 1880—90 derimod kun $\div$ 0,24 pCt.

Naar man paa den anden Side undersøger Tilvæksten i det sidste Tiaar for de Byer, som i 1870—80 havde et aftagende Folketal, men ikke i 1880—90, vil det ses, at Assens, som var den største, i 1880—90 havde en Tilvækst af ikke mindre end 2,34 pCt., medens den i 1870—80 aftog med 0,79 pCt. om Aaret. I Stege med 1969 Indb. (1890) forandrede Tilvæksten sig fra $\div$ 0,15 til + 0,20 pCt. aarlig. I Marstal Handelsplads var Fremgangen ret betydelig, nemlig fra $\div$ 0,04 til + 0,99 pCt.; men endnu gunstigere Forhold har Frederiksværk Handelsplads udvist; her steg Tilvæksten fra $\div$ 0,40 til + 2,25 pCt. aarlig.

Ligesom tidligere er Folketallet for nærværende Tiaar vokset stærkest i de større Byer, om end ogsaa en Del mindre, ja aldeles smaa Byer, paa Grund af lokale Forhold (Baneanlæg o. lign.) indtage en gunstig Stilling i Henseende til Tilvæksten; som Exempler herpaa kunne nævnes Hasle, Allinge—Sandvig, Aakirkeby og Frederikssund. — I nedenstaaende Tabel 17 har man ligesom tidligere foretaget en Adskillelse mellem store Byer α : med 10000 Indb. og derover, middelstore Byer β : med 2—10000 Indb. samt smaa Byer γ : med under 2000 Indb. — Størrelsen er regnet efter Forholdet i 1890. — Af store Byer findes saaledes ialt (Kjøbenhavn undtagen) 7 Kjøbstæder, 1 Handelsplads samt en Forstad til Kjøbenhavn, nemlig: Frederiksberg, Aarhus, Odense, Aalborg, Horsens, Randers, Sundbyerne, Helsingør samt Fredericia; af middelstore findes ialt 40 Kjøbstæder og 2 Handelspladser; af smaa Byer 20 Kjøbstæder samt 3 Handelspladser.

TABEL 17.

Tilvækstforhold i Byerne (α : Kjøbstæder (u. Kjøbenhavn), Handelspladser samt Sundbyerne) efter Størrelsen.

Classement de l'accroissement urbain (hors Copenhague), distinction faite entre trois classes de villes.

	1880—90.				1870—80.			
	Store (over 10000 Indb.).	Middel- store (2—10000 Indb.).	Smaa (under 2000 Indb.).	I alt.	Store (over 10000 Indb.).	Middel- store (2—10000 Indb.).	Smaa (under 2000 Indb.).	I alt.
Over 3 pCt.	4	7	"	11	3	2	2	7
2—3 pCt	4	11	3 ¹⁾	18 ¹⁾	1	11	"	12
1 ¹ / ₂ —2 pCt.	1	9	4	14	3	9	1	13
1—1 ¹ / ₂ pCt.	"	7	1	8	1	10	7	18
¹ / ₂ —1 pCt	"	7	2	9	"	4	5	9
0— ¹ / ₂ pCt	"	"	7	7	1	4	4	9
Negativ pCt.	"	1	6	7	"	2	5	7
Ialt	9	42	23 ¹⁾	74 ¹⁾	9	42	24	75

¹⁾ Allinge og Sandvig ere i Tilvæksttallene for 1880—90 betragtede som en By, men for 1870—80 som to selvstændige Byer.

Det ses heraf, at i 1880—90 havde samtlige store Byer en Tilvækst af over 1½ pCt. I 1870—80 var dette kun Tilfældet med 7 af 9. I 1880—90 havde 27 af 42 middelstore, i 1870—80 derimod kun 22 af 42 en Tilvækst af over 1½ pCt. Af de 23 smaa Byer have i nærværende Tiaar 7 havt en Tilvækst over 1½ pCt., medens dette i 1870—80 kun var Tilfældet med 3.

Forskjellen i Befolkingstilvæksten efter Byernes Størrelse fremtræder endnu klarere, naar man undersøger Tilvæksten for de store, middelstore og smaa Byers Befolking, hver for sig som en Helhed betragtede. Naar Kjøbenhavn med Forstæder betragtes som en selvstændig-Gruppe, blive de absolute Folketal:

	1890.	1880	1870.
i Kjøbenhavn med Forstæder	375719	273322	204943
i de øvrige store Byer	138102	85898	65571
i de middelstore —	188858	162341	141101
i de smaa —	35471	42369	38626
ialt Bybefolking . . .	738150	563930	450241,

medens de tilsvarende Tilvæksttal ere:

	1880—90.	1870—80.
for Kjøbenhavn med Forstæder	3,23 pCt.	2,92 pCt.
for de øvrige store Byer	2,96 —	2,74 —
for de middelstore —	2,03 —	1,41 —
for de smaa —	0,71 —	0,93 —
for hele Bybefolkningen . . .	2,73 pCt.	2,28 pCt.

Disse Tal vise, i hvor høj Grad Tilvæksten saavel i 1880—90 som ogsaa i det forrige Tiaar 1870—80 følger Byernes Størrelse. Kjøbenhavn med Forstæder indtager den øverste Plads, de smaa Byer den laveste Plads. Sammenligner man de to Tiaars Tilvækst, viser det sig, at Tilvæksten for alle Størrelses-grupperne, undtagen den laveste, har været større i det her omhandlede Tiaar end i det foregaaende. Det er især de middelstore Byers Gruppe, hvis Tilvækst er vokset i det sidste Tiaar, nemlig fra 1,41 til 2,03 pCt., medens Tilvæksten for Kjøbenhavn med Forstæder samt for de øvrige store Byer kun har forandret sig i temmelig ringe Grad. Det maa imidlertid erindres, at der — som ovenfor nævnt — foruden de egenlige Byer og Handelspladser findes en Del Lokaliteter, hvis Befolking lever under væsenlig samme Vilkaar som Byerne. I foranstaaende Tabel 16 er fremstillet Tilvækstforholdene i det sidste Tiaar for de vigtigste af disse Byer. Over 2000 Indb. havde i 1890 Valby, Lyngby, Odder, Herning, Struer og Esbjerg (6 af 15). Disse maatte altsaa, saafremt de skulde medregnes under den øvrige Bybefolking, optages i de middelstore Byers Gruppe; men derved vilde denne faa en betydelig større Tilvækstprocent end den ovenfor nævnte (2,03 pCt.).

TABEL 18.

Tilvækstforhold i Byerne (3: Kjøbstæder (uden Kbh.), Handelspladser samt Sundbyerne) efter Landsdele.

Classement de l'accroissement urbain (hors Copenhague) par province.

	1880—90.								1870—80.							
	Over 3 pCt	2—3 pCt	1½—2 pCt	1—1½ pCt	½—1 pCt.	0—½ pCt.	negativ pCt.	I alt	Over 3 pCt	2—3 pCt	1½—2 pCt	1—1½ pCt	½—1 pCt.	0—½ pCt.	negativ pCt.	I alt.
Sjælland (ud Kbh.)	1	4	6	4	3	2	1	21	2	"	3	8	2	4	2	21
Bornholm ¹⁾	"	2 ¹⁾	3	"	1	"	"	6 ¹⁾	2	1	2	2	"	"	"	7
Lolland-Falster	"	2	"	"	1	3	1	7	"	2	"	3	2	"	"	7
Fyn	1	3	"	1	3	"	3	11	"	1	"	3	1	2	4	11
Øerne (u.K.) <i>Tes (s.Cop.)</i>	2	11 ¹⁾	9	5	8	5	5	45 ¹⁾	4	4	5	16	5	6	6	46
Det sydøstlige Jylland . . .	3	4	2	1	"	1	1	12	1	3	3	1	2	2	"	12
Det nordlige — . . .	3	2	2	1	"	1	1	10	1	1	4	1	1	1	1	10
Det sydvestlige — . . .	3	"	1	1	2	"	"	7	1	4	1	"	1	"	"	7
Jylland. <i>Jutland</i>	9	6	5	3	2	2	2	29	3	8	8	2	4	3	1	29
Danmark (u.K.) <i>Danemark</i> (<i>s. Cop.</i>)	11	17 ¹⁾	14	8	10	7	7	74 ¹⁾	7	12	13	18	9	9	7	75

Det fremgaar af denne Tabel, at de jydsk Byer gjennemgaaende have haft en stærkere Tilvækst end Øernes. Af de 29 Byer i Jylland havde saaledes ikke mindre end 20 en Tilvækst i 1880—90 af over 1½ pCt. gennemsnitlig aarlig, medens dette paa Øerne kun var Tilfældet med Halvdelen af Byerne, nemlig 22 af 45, i 1870—80 endda kun med 13 af 46. Forholdsvis højest af de enkelte Landsdele stod Bornholm, af hvis 6 Byer¹⁾ de 5 havde over 1½ pCt.'s Tilvækst, medens Svaneke havde mellem ½ og 1 pCt. (0,53 pCt.). I 1870—80 var Forholdet i denne Landsdel endnu mere fremtrædende, idet samtlige Byer havde en Tilvækst af over 1 pCt. Lavest derimod stod Lolland-Falster, hvor kun 2 af 7 Byer havde en Tilvækst af over 1½ pCt., medens 1 havde noget over og 3 under ½ pCt. og 1 (Nysted) endog negativ Tilvækst. Ogsaa af de fynske Byer fremviste kun forholdsvis faa en betydelig Tilvækst, medens ikke færre end 3 (Ærøskjøbing, Kjerteminde og Bogense) havde en negativ Tilvækst. I 1870—80 vare Forholdene paa Fyn dog langt ugunstigere, idet kun 1 By havde en Tilvækst af over 1½ pCt., medens endog 4 havde negativ Tilvækst.

I ovenstaaende Fremstilling er imidlertid ikke taget Hensyn til Byernes forskellige Størrelse. Da selv en ringere Tilvækst i en større By vejer stærkere til i Bybefolkningen som Helhed end en stor Tilvækst i flere smaa Byer, vil det være af Interesse at undersøge, hvorledes Tilvæksten stiller sig, naar hver Landsdels Bybefolkning betragtes som en Helhed for sig.

¹⁾ Allinge og Sandvig ere i Tilvæksttallene for 1880—90 betragtede som en By, men for 1870—80 som to selvstændige Byer.

TABEL 19.

Bybefolkningen og dens Tilvækst, provinsvis. *La pop. urbaine et son accroissement par province.*

	Folketal.		Aarlig Tilvækst i Gjennemsnit.	
	Iste Februar 1890.	Iste Februar 1880.	1880—90.	1870—80.
Sjælland (uden Københ. med Forstæder)	69144	59544	pCt. 1,51	pCt. 0,87
Bornholm	15998	13057	2,05	1,83
Lolland-Falster	21647	18469	1,60	1,80
Fyn	68240	54314	2,31	1,08
Øerne (uden Københ. med Forstæder). <i>Iles (s. Cop.)</i>	175029	145384	1,37	1,15
Det sydøstlige Jylland	110020	84960	2,62	2,62
Det nordlige Jylland	48415	36356	2,91	1,82
Det sydvestlige Jylland	28967	23908	1,94	1,97
Jylland. <i>Jutland</i>	187402	145224	2,58	2,31
Danmark (uden Københ. med Forstæder). <i>Danemark (s. Cop.)</i>	362431	290608	2,23	1,71

Det viser sig da her, at Bornholm rykker længere ned i Rækken, naar dens samtlige Byer betragtes under Et. Tilvæksten bliver da kun 2,05 pCt., medens den for det nordlige Jyllands Vedkommende beløb ikke mindre end 2,91 pCt. — Endvidere kommer Sjælland under Lolland-Falster, og Fyns Bybefolkning viser sig endog at have haft en højere Tilvækst ikke alene end de øvrige af Øernes Landsdele, men endog end den sydvestlige Del af Jylland. For det nordlige Jyllands Vedkommende er det især Aalborgs stærke Tilvækst (3,26 pCt.), der hæver Tallet op over alle øvrige Landsdele. Vistnok har baade Frederikshavn og Hjørring en endnu større Tilvækst at opvise i 1880—90 end Aalborg, nemlig henholdsvis 5,31 og 3,46 pCt.; men disse Byers forholdsvis mindre Størrelse bevirker, at deres særlig store Tilvækst ikke formaar at bringe Gjennemsnittet højere end til 2,91 pCt. At Fyn staar over de øvrige Landsdele paa Øerne, skyldes væsenligst en enkelt stor Bys Tilvækst, nemlig Odense med 3,82 pCt.

Nedenstaaende Oversigt giver en Fremstilling af, hvor mange Byer der siden forrige Tiaar har haft henholdsvis Opgang og Nedgang i Tilvæksten indenfor hver Landsdel.

	Opgang.	Nedgang.	Uforandret Tilvækst.
Sjælland	15	6	"
Bornholm	3	3	"
Lolland-Falster	1	6	"
Fyn	6	4	1
Sydøstlige Jylland	8	4	"
Nordlige —	7	3	"
Sydvestlige —	3	4	"
Ialt	43	30	1

Særlig stærk har Opgangen været i følgende Byer (hvoraf kun 1 i Jylland):

Helsingør	(fra 0,10 til 2,12 pCt.)
Assens	(- ÷ 0,79 - 2,34 —)
Middelfart	(- 0,04 - 2,76 —)
Frederiksværk	(- ÷ 0,40 - 2,25 —)
Marstal	(- ÷ 0,04 - 0,99 —)
Løgstør	(- 0,04 - 1,15 —)

Af disse Byer fandtes kun 1, nemlig Helsingør, blandt de store Byer (over 10000), medens 3 vare af Mellemstørrelse (med 2—10000), nemlig Assens, Middelfart og Marstal, og 2 (Frederiksværk og Løgstør) havde under 2000 Indbyggere.

Omvendt har Nedgangen været særlig stærk i følgende Byer:

Nykjøbing paa Sjælland	(fra 1,16 til ÷0,20 pCt.)
Stubbekjøbing	(- 1,33 - 0,24 —)
Sakskjøbing	(- 0,53 - 0,09 —)
Nysted	(- 0,74 - ÷0,17 —)
Rødby	(- 1,46 - 0,23 —)
Kjerteminde	(- 0,90 - ÷0,07 —)
Æbeltoft	(- 0,60 - ÷0,24 —),

hvoraf ikke mindre end 4 paa Lolland-Falster, men kun 1 i Jylland. Kjerteminde havde over 2000, medens de øvrige 6 alle havde under 2000 Indbyggere.

I nedenstaaende Tabeller 20 og 21 fremstilles Tilvækstforholdene for Landdistrikterne i de enkelte Amt og Landsdele. Ogsaa her er gjort Adskillelse mellem den egenlige Landbefolkning og den administrative, idet der for de Amters Vedkommende, i hvilke der findes Handelspladser, er meddelt Oplysning baade om Landbefolkningen incl. disse og om den egenlige Landbefolkning.

TABEL 20.

Folketallet i Landdistrikterne og sammes Tilvækst, amtsvis. *La pop. rurale et son accroissement par bailliage.*

	Folketal.		Aarlig Tilvækst i Gjennemsnit.	
	Iste Februar 1890.	Iste Februar 1880.	1880—90.	1870—80.
			pCt.	pCt.
Kjøbenhavns Amt ¹⁾ (uden Frederiksberg, Sundbyerne og Utterslev) . .	79786	74001	0,76	. . .
— — ²⁾ (med — — — — —) . .	142646	112473	2,41	1,64
Frederiksborg — (uden Frederiksværk)	66951	68925	÷ 0,29	0,03
— — (med — — — — —)	68049	69804	÷ 0,25	0,02
Holbæk —	85051	85171	÷ 0,01	0,49
Sorø —	71034	72015	÷ 0,14	0,16
Præstø —	86438	88725	÷ 0,26	0,37
Bornholms —	22763	22307	0,20	0,60
Maribo —	78905	78538	0,05	0,43
Svendborg — (uden Marstal)	94214	94013	0,02	0,18
— — (med — — — — —)	97242	96758	0,05	0,17
Odense — ³⁾	94370	98127	÷ 0,39	0,30
Vejle —	83189	85952	÷ 0,33	0,22
Aarhus — (uden Silkeborg)	100024	98678	0,14	0,30
— — ⁴⁾ (med — — — — —)	104241	101609	0,26	0,35
Randers —	86306	84130	0,26	0,68
Aalborg — (uden Nørresundby og Løgstør)	81406	77414	0,50	0,89
— — (med — — — — —)	84787	80559	0,51	0,87
Hjørring —	94358	89889	0,49	0,73
Thisted —	60379	57100	0,56	0,39
Viborg —	88678	83195	0,64	1,12
Ringkjøbing —	90057	81102	1,05	1,34
Ribe —	70321	65827	0,66	1,05

1) Jfr. Anm. til Tabel 21.

2) Kjøbenhavns Amt: gl. Kjøbenhavns Amt (med Fredb etc)	109913	79485	3,29	2,27
— — — Roskilde —	32733	32988	÷ 0,08	0,28
3) Odense — — Odense —	58255	61620	÷ 0,56	0,37
— — — Assens —	36115	36507	÷ 0,11	0,19
4) Aarhus — — Aarhus —	44643	42675	0,45	0,27
— — — Skanderborg — (med Silkeborg)	59598	58934	0,11	0,41

TABEL 21.

Folketallet i Landdistrikterne og sammes Tilvækst, provinsvis.

La pop. rurale et son accroissement par province.

	Folketal.		Aarlig Tilvækst i Gjennemsnit.	
	Iste Februar 1890.	Iste Februar 1880.	1880—90.	1870—80.
Sjælland ¹⁾ (uden Handelspl, Sundbyerne og Utterslev)	389260	388837	0,01	. . . .
— (med — — — —)	453218	428188	0,57	0,61
Bornholm	22763	22307	0,20	0,60
Lolland-Falster	78905	78538	0,05	0,43
Fyn (uden Marstal)	188584	192140	÷ 0,19	0,24
— (med —)	191612	194885	÷ 0,17	0,24
Øerne¹⁾ (uden Handelspl, Sundbyerne og Utterslev)	679512	681822	÷ 0,03	(0,30)
— (med — — — —)	746498	723918	0,31	0,49
Det sydøstlige Jylland (uden Silkeborg)	269519	268760	0,03	0,39
— — — (med — — — —)	273736	271691	0,08	0,41
Det nordlige Jylland (uden Nørre-Sundby og Løgstør)	236143	224403	0,51	0,69
— — — (med — — — —)	239524	227548	0,51	0,69
Det sydvestlige Jylland	249056	230124	0,79	1,18
Jylland (uden Handelspladser)	754718	723287	0,43	0,73
— (med — — — —)	762316	729363	0,44	0,74
Det egenlige Danmark¹⁾ (uden Handelspl m m)	1,434230	1,405109	0,21	(0,52)
— — — (med — — — —)	1,508814	1,453281	0,38	0,61

Der er i det Foregaaende i Almindelighed gjort Rede for, at Landbefolkningen, baade den administrative og den egenlige, har havt en langt ringere Tilvækst i aarligt Gjennemsnit end Bybefolkningen saavel i det sidste som i det forrige Tiaar. Dette er paavist for begge Landets Hoveddele, Øerne og Jylland, samt for det egenlige Danmark i Tabellerne 13 og 14 med hosføjede Bemærkninger. Af ovenstaaende Tabeller vil det nu fremgaa, at naar den egenlige Landbefolkning — hvorom Talen er i det Følgende, naar ikke udtrykkelig den administrative er nævnt — paa Øerne i 1880—90 har havt en

¹⁾ Tilvæksten i 1870—80 kan ikke angives nøjagtig, da Folketallet for Utterslev i 1870 ikke kjendes, eftersom denne Del af Brøndshøj Sogns Kommune først blev udskilt ved kgl Resolut af 7. Decbr. 1874, jfr ovenfor S LXIII. Forbemærkningerne til Tabellerne 13 og 14, i hvilke Tabeller Utterslev findes medregnet under Kjøbenhavn fra 1880, men ikke i 1870. Tilvækstprocenten er i ovenstaaende Tabel 21 angivet i Parenthes for Øerne og det egenlige Danmark, hvor de store Tal svække Uensartethedens Betydning.

negativ Tilvækst, altsaa endog absolut set er aftagen med gennemsnitlig 0,03 pCt. aarlig, da skyldes dette, hvad Landsdelene angaar, udelukkende Fyns Landdistrikter, hvis Befolkning er aftagen med 0,19 pCt. gennemsnitlig aarlig. Af Amts-Oversigten ses, at det endda kun er Odense Amts Landbefolkning, som er aftagen (med ikke mindre end 0,39 pCt.), medens Svendborg Amts Landbefolkning har haft en ringe Tilvækst (0,02 pCt.). Nedgangen skyldes navnlig det Odense Kjøbstad omsluttende Odense Herred (jfr. Tabel 22), der i 1880 havde 20255, men i 1890 kun 17988 Indbyggere, hvorved dog maa erindres, at der i Løbet af Tiaaret er henlagt adskillige Matr.-Numre til Odense Kjøbstad fra St. Knuds og St. Hans Sogns Landdistrikter (jfr. ovenfor S. LXIX). Det er naturligvis fornemlig de Odense Kjøbstad omgivende Sogne, hvis Folketal er aftaget forholdsvis stærkest; saaledes er St. Knuds Sogns Landdistrikt svundet ind omtrent til det Halve (fra 941 til 494 Indb.); det nordlig beliggende St. Hans Sogns Landdistrikt, hvorigennem Odense Kanal løber, er endog aftaget til betydeligt under Halvdelen i Indbyggerantal (fra 1640 til 688), medens det vestlige Vor Frue Sogns Landdistrikt vel er aftaget mindst, men dog fra 1000 til 653 Indb. Ogsaa Næsbyhovedbroby og Vissenbjerg Sogne ere aftagne forholdsvis stærkt; men forøvrigt ere af Odense Herreds 17 Sogne kun 3, nemlig Tommerup, Dalum og Fangel Sogne, tiltagne i Folketal, Dalum med en Trediedel af sit Indbyggerantal i 1880, de to andre derimod ganske ubetydeligt. Af Odense Amts 8 Herreder er endvidere kun 1, nemlig Skam Herred, tiltaget i Folketal. Det vil af ovenstaaende Bemærkninger fremgaa, at Odense Kjøbstad øver en lignende Tiltrækning paa Fyns, navnlig den nordlige Halvdels Landbefolkning (til Dels ogsaa Kjøbstadsbefolkning), som Kjøbenhavn og dens Omegn (Sokkelunds Herred) paa Sjællands Landbefolkning i første Række, men dernæst ogsaa paa de øvrige Øers, ja paa hele Landets Befolkning (jfr. ovenfor S. LVIII). — Af Anm. 2 til Tabel 20 vil det ses, at Nedgangen for Fyns Landbefolkning koncentrerer sig om Odense Amtsraadsreds ($\div 0,56$ pCt.), medens Assens Amtsraadsreds kun har en temmelig ringe Nedgang ($\div 0,11$ pCt.).

Sjællands Landbefolkning er vokset med 0,01 pCt.; men Amts-Oversigten viser, at dette udelukkende skyldtes Kjøbenhavns Amts Landdistrikter, hvis Tilvækst har været 0,76 pCt. gennemsnitlig aarlig, medens samtlige øvrige sjællandske Amters Landbefolkning har haft en negativ Tilvækst, altsaa været i absolut Aftagen, hvilken er særlig betydelig for Frederiksborg og Præstø Amter (henholdsvis $\div 0,29$ og $\div 0,26$ pCt.). Af Kjøbenhavns Amts Landdistrikter er det dog kun 3, Sokkelunds, Smørum og Sømme Herreder, der have haft en positiv Tilvækst; og deraf var kun Sokkelunds Herreds Tilvækst af større Betydning, selv naar — som her — Frederiksberg, Sundbyerne og Utterslev ere udeladte. Idet man forøvrigt skal henvise til S. LVII, hvor Tilvækstforholdene for Kjøbenhavns Omegn ere omhandlede, skal det endnu kun bemærkes, at naar hele Sjællands Landbefolkning har haft positiv Tilvækst, stammer dette altsaa i det Væsenlige fra de Sogne af Sokkelunds Herred, der skyldte Hovedstadens Nærhed en delvis bymæssig Karakter, nemlig Valby, Hvidovre, Rødovre, Brønshøj, Gjentofte samt Lyngby. Vil man ogsaa udskille disse fra den egenlige Landbefolkning, bliver Tilvæksten for Sjællands Landbefolkning negativ ligesom for Fyns Landbefolkning og næppe synderlig mindre end denne.

Af Øernes Landsdele er Bornholm afgjort den, hvis Landbefolkning er vokset stærkest i nærværende Tiaar (0,20 pCt. gennemsnitlig aarlig); i Amts-Oversigten kommer Bornholms Amts Landbefolkning derimod lavere end Kjøbenhavns Amts, men højere end noget andet af Øernes Amter. Her skal kun mindes om Fiskelejernes større Andel i Landbefolkningen paa Bornholm end i nogen anden Landsdel.

I det foregaaende Tiaar 1870—80 havde Landbefolkningen overalt paa Øerne saavel efter Landsdele som efter Amter en positiv Tilvækst, der lavest udgjorde (for Frederiksborg Amt) 0,03 pCt. — For samtlige Øernes Landdistrikter har denne Tilvækst været mindre i 1880—90 end i 1870—80. For hele Sjælland, undtagen Kjøbenhavns Amt, samt for Odense Amt har Nedgangen endog været saa stærk, at Tilvæksten er slaaet over i absolut Aftagen. Særlig stærk har denne Bevægelse været for Præstø Amts og

Odense Amts Landbefolkning, nemlig henholdsvis fra 0,37 til ÷ 0,26 pCt. og fra 0,30 til ÷ 0,39 pCt. gennemsnitlig aarlig.

Hvad de jydsk Landdistrikter angaar, var Tilvæksten her overalt positiv, undtagen i Vejle Amt, hvis Landbefolkning aftog med 0,33 pCt. i aarligt Gjennemsnit. En nærmere Undersøgelse viser, at Nedgangen skyldes alle Herreder, undtagen Brusk Herred, samt at den er størst for Jerlev, Bjerge og Hatting Herreder. Forøvrigt havde Aarhus Amts Landbefolkning den mindste Tilvækst, nemlig 0,14 pCt. i aarligt Gjennemsnit; af Amtets 12 Herreder havde 4 en negativ Tilvækst, nemlig de Horsens Kjøbstad omgivende Nim og Voer Herreder samt Framlev og Tyrsting Herred. Den betydeligste Tilvækst havde Ringkjøbing Amts Landbefolkning, nemlig 1,05 pCt. i aarligt Gjennemsnit; dog havde i dette Amt 1, nemlig det mellem Nissum og Ringkjøbing Fjord beliggende Hind Herred, en negativ Tilvækst af 0,10 pCt. i aarligt Gjennemsnit. — Naar Landbefolkningen i Vejle og Aarhus Amter undtages, havde alle jydsk Landdistrikter efter Amtskredse en større Befolkningstilvækst end noget af Øernes.

Betragter man Tilvækstforholdene i det foregaaende Tiaar: 1870—80, saa havde ogsaa for den jydsk Landbefolkning Vedkommende ikke alene samtlige 3 Landsdele, men ogsaa samtlige Amter en positiv Tilvækst, der lavest udgjorde (for Vejle Amt) 0,22 pCt. i aarligt Gjennemsnit. Tilvækstprocenten for Jyllands Landbefolkning er fremdeles ligesom for Øernes mindre i 1880—90 end i 1870—80; dog maa Thisted Amt undtages, idet Tilvæksten her omvendt er stegen fra 0,39 til 0,56 pCt. Kun for 1 Amt (Vejle) har Nedgangen været saa stærk, at Tilvæksten er slaaet over i absolut Aftagen (negativ Tilvækst). Stærkest har Nedgangen dernæst været for Aarhus og Randers Amters Landbefolkning.

Af Sammenligningen mellem de to paa hinanden følgende Tiaars Tilvækstforhold for Landbefolkningens Vedkommende fremgaar saaledes som almindeligt Resultat, at Tilvæksten i samtlige Landdistrikter med en enkelt Undtagelse (Thisted Amt) har været nedadgaaende, stærkest paa Øerne og derefter i den sydøstlige Del af Jylland, hvis naturlige og økonomiske Forhold kommer Øernes nærmest, saaledes at Forskjellen mellem Tilvæksten af Øernes og af Jyllands Landbefolkning i det sidste Tiaar er langt betydeligere end den var i 1870—80.

Ligesom der foran i Tabel 15 er givet en Fremstilling af Tilvækstforholdene for hver enkelt Kjøbstad (og Handelsplads), saaledes har man ogsaa for Landdistrikternes Vedkommende i omstaaende Tabel 22 yderligere indenfor hvert Amt sondret mellem de enkelte Herreder, idet dog her Handelspladserne af Hensyn til Tallene for Fødsels- og Indvandnings-Overskud (jfr. under Afsnit III) ere medregnede under de vedkommende Herreder, saaledes at Talen for Herredstabellens Vedkommende ikke er om den egenlige Landbefolkning, men om den administrative. Hvad nu de enkelte Herreders Tilvækstforhold angaar, maa det have i Erindring, at der i Løbet af Tiaaret 1880—90 ligesom tidligere er foregaaet Forandring i Henseende til Omraadet af nogle Herreder, som enten ere blevne formindskede, ved at nogle til en Bykommune stødende Matr.-Numre ere blevne henlagte under denne, eller i mindre Maalestok omvendt forøgede, ved at enkelte under Bykommunen hørende Ejendomme ere indlemmede i en tilstødende Landkommune. Disse Forandringer ere dog kun undtagelsesvis af større Betydning, og man skal — hvad Enkeltheder angaar — indskrænke sig til at henvise til, hvad derom allerede findes bemærket under Oplysningerne om Kjøbstædernes Forhold (jfr. S. LXIX).

TABEL 22. Folketallet og Befolkningens Tilvækst i de enkelte Landdistrikter (Herreder incl. Handelspladser).¹⁾

La population et son accroissement par juridiction rurale.

	Folketallet			Tilvækst i Tiaaret 1880—90. <i>accroissement par</i>		Aarlig Tilvækst i Gjennem- snit 1880—90. <i>accr. annuel.</i>
	1ste Februar 1890.		1ste Februar 1880.	ved Fødsels- Overskud <i>l'excédent des naissances.</i>	ved Ind- vandrings- Overskud. <i>l'excédent de l'immigration</i>	
	hjemmehør. Befolkning <i>pop. domicil.</i>	faktisk Befolkning				
Den sjællandske Øgruppe.				pCt.	pCt.	pCt.
i Kjøbenhavns Amt				11,84	14,98	2,41
Sokkelunds Herred	94987	95152	65774			3,76
Smørum —	14742	14761	13711			0,74
Tune —	6821	6899	7011			÷ 0,16
Ramsø —	7311	7337	7592			÷ 0,34
Voldborg —	8782	8835	8953			÷ 0,13
Sømme —	9467	9466	9220			0,26
i Frederiksborg Amt:				10,09	÷ 12,61	÷ 0,25
Ølstykke Herred	5602	5652	5949			÷ 0,51
Ljunge-Kronborg —	20471	20496	20041			0,22
Holbo —	13513	13519	14252			÷ 0,53
Strø —	10306	10328	10320			0,01
Ljunge-Frederiksborg —	9376	9388	9998			÷ 0,63
Horns —	8646	8666	9244			÷ 0,64
i Holbæk Amt.				11,25	÷ 11,39	÷ 0,01
Ods Herred	16154	16142	15900			0,15
Tudse —	11496	11539	11239			0,26
Merløse —	18053	18102	17891			0,12
Løve —	13520	13567	13865			÷ 0,22
Skippinge —	8917	8948	9414			÷ 0,51
Arts —	10177	10278	10263			0,01
Samsø —	6469	6475	6599			÷ 0,19
i Sorø Amt.				10,44	÷ 11,81	÷ 0,14
Slagelse Herred	14427	14440	14396			0,03
Vester-Flakkebjerg —	12774	12803	13199			÷ 0,30
Øster-Flakkebjerg —	13456	13466	13256			0,16
Alsted —	11908	11927	12392			÷ 0,38
Ringsted —	18182	18223	18659			÷ 0,24
i Præstø Amt:				9,95	÷ 12,53	÷ 0,26
Bjeverskov Herred	9989	10003	10280			÷ 0,27
Stevns —	10499	10473	10747			÷ 0,26
Fakse —	13441	13512	13627			÷ 0,09
Tybjerg —	9491	9532	9974			÷ 0,45
Hammer —	12362	12375	12849			÷ 0,38
Baarse —	17706	17740	18425			÷ 0,38
Møenbo —	13207	13174	13148			0,20
Bornholm.¹⁾						
i Bornholms Amt¹⁾				14,01	÷ 11,97	0,20
Vester Herred	4769	4798	4630			0,36
Nordre —	5641	5662	5454			0,38
Øster —	6258	6268	5972			0,49
Sønder —	5759	5761	5992			÷ 0,39
Kristiansø ¹⁾	260	274	259			0,56
Lolland-Falster.						
i Maribo Amt:				12,46	÷ 12,00	0,05
Falsters Nørre Herred	12228	12270	12268			0,00
Falsters Sønder —	12697	12736	11875			0,70
Musse —	17355	17390	17584			÷ 0,11
Fuglse —	14064	14022	14263			÷ 0,17
Lollands Sønder —	10551	10566	10840			÷ 0,26
Lollands Nørre —	11863	11921	11708			0,18

¹⁾ Kristiansø er medregnet som et selvstændigt Led af Herredsinddelingen.

TABEL 22 (fortsat).

	Folketallet			Tilvækst i Tiaaret 1880—90. <i>accroissement par</i>		Aarlig Tilvækst i Gjennem- snit 1880—90. <i>accr. annual.</i>	
	1ste Februar 1890.		1ste Februar 1880.	ved Fødsels- Overskud. <i>l'excédent des naissances.</i>	ved Ind- vandings- Overskud. <i>l'excédent de l'immigration.</i>		
	hjemmebør. Befolkning. <i>pop. domest.</i>	faktisk Befolkning.					
Den fynske Øgruppe.							
i Svendborg Amt:					pCt.	pCt.	pCt.
					10,29	÷ 9,79	0,05
Vindinge	Herred	13930	13960	14008			÷ 0,03
Gudme	—	13215	13291	12755			0,41
Sunds	—	19853	19715	18872			0,44
Langelands Nørre	—	7481	7506	7588			÷ 0,11
Langelands Sønder	—	8210	8179	9136			÷ 1,10
Ærø	—	10887	10729	10359			0,35
Salling	—	23828	23862	24040			÷ 0,07
i Odense Amt:					8,67	÷ 12,55	÷ 0,39
Odense	Herred	17956	17988	20255			÷ 1,18
Aasum	—	8234	8248	8828			÷ 0,10
Bjerge	—	9537	9548	9880			÷ 0,34
Lunde	—	6930	6922	7079			÷ 0,22
Skam	—	5046	5037	4994			0,09
Skovby	—	10482	10512	11084			÷ 0,53
Baag	—	18894	18913	18974			÷ 0,03
Vends	—	17174	17202	17533			÷ 0,19
Det sydøstlige Jylland.							
i Vejle Amt:					11,46	÷ 14,67	÷ 0,33
Elbo	Herred	4542	4552	4754			÷ 0,43
Holmans	—	6566	6599	6880			÷ 0,42
Brusk	—	2017	2017	1971			0,23
Kolding	—	15327	15378	15821			÷ 0,28
Jerlev	—	4696	4721	5043			÷ 0,66
Terrild	—	10479	10491	10813			÷ 0,30
Norvang	—	18277	18350	18376			÷ 0,01
Hatting	—	8343	8397	8829			÷ 0,50
Bjerge	—	12660	12684	13465			÷ 0,60
i Aarhus Amt:					13,55	÷ 10,96	0,26
Nim	Herred	5827	5818	6094			÷ 0,46
Voer	—	12448	12563	12928			÷ 0,29
Tyrsting	—	7745	7766	7834			÷ 0,09
Vrads	—	8977	8987	8777			0,24
Gjern	—	16124	16194	15097			0,70
Hjelmslev	—	8272	8270	8204			0,08
Hads	—	12809	12875	11919			0,77
Ning	—	10516	10523	9773			0,74
Hasle	—	5849	5859	5345			0,92
Framlev	—	5772	5808	6138			÷ 0,56
Sabro	—	5483	5484	5450			0,06
Vester-Lisbjerg	—	4096	4099	4050			0,12

TABEL 22 (fortsat).

	Folketallet			Tilvækst i Tiaaret 1880—90. <i>accroissement par</i>		Aarlig Tilvækst i Gjennem- snit 1880—90. <i>accr annuel</i>
	1ste Februar 1890.		1ste Februar 1880.	ved Fødsels- Overskud <i>l'excédent des naissances</i>	ved Ind- vandring- Overskud <i>l'excédent de l'immigration</i>	
	hjemmehør Befolkn. <i>pop. domest</i>	faktisk Befolkn.				
Det sydøstlige Jylland (fortsat).						
i Randers Amt:						
Øster-Lisbjerg Herred	10194	10231	10214	pCt. 14,99	pCt. ÷ 12,40	pCt. 0,26
Mols —	6544	6556	6612			÷ 0,09
Sønder —	10348	10376	10390			÷ 0,01
Nørre —	9998	10007	9544			0,47
Rovgsø —	4462	4470	4368			0,23
Sønderhald —	15114	15117	14887			0,15
Galten —	8440	8469	8248			0,26
Støvring —	4104	4163	4065			0,24
Nørhald —	5254	5277	5028			0,48
Onsild —	4567	4587	3931			1,56
Gjerlev —	7059	7053	6843			0,30
Det nordlige Jylland.						
i Aalborg Amt:						
Hindsted Herred	13280	13308	12416	pCt. 16,25	pCt. ÷ 11,00	pCt. 0,51
Hellum —	8340	8357	7639			0,70
Gislum —	6769	6799	6233			0,90
Aars —	6421	6423	6132			0,87
Slet —	9526	9559	9262			0,46
Hornum —	10436	10471	9978			0,32
Fleskum —	9586	9599	9329			0,48
Kjær —	19261	19298	18704			0,29
i Hjørring Amt:						
Dronninglund Herred	20964	21011	20290	pCt. 19,02	pCt. ÷ 14,95	pCt. 0,49
Øen Læsø	2916	2724	2695			0,35
Horns —	15059	15090	14068			0,11
Vennebjerg —	14738	14760	14714			0,70
Børglum —	23539	23601	22046			0,30
Hvetbo —	8998	9037	8572			0,68
Øster-Han —	9100	9108	8370			0,53
i Thisted Amt:						
Vester-Han Herred	8471	8490	7932	pCt. 15,94	pCt. ÷ 10,20	pCt. 0,56
Hillerslev —	7543	7558	7460			0,68
Hundborg —	7241	7274	6593			0,13
Hassing —	8488	8518	8324			0,99
Refs —	11099	11126	10781			0,23
Morsø Sønder —	9038	9041	8425			0,50
Morsø Nørre —	8341	8372	7785			0,71

TABEL 22 (fortsat).

	Folketallet			Tilvækst i Tiaaret 1880—90. <i>accroissement par</i>		Aarlig Tilvækst i Gjennem- snit 1880—90. <i>accr. annuel.</i>
	1ste Februar 1890.		1ste Februar 1880.	ved Fødsels- Overskud. <i>l'excédent des naissances.</i>	ved Ind- vandrings- Overskud. <i>l'excédent de l'immigration.</i>	
	hjemmehør. Befolkn. <i>pop. domicil.</i>	faktisk Befolkn.				
Det sydvestlige Jylland.						
i Viborg Amt:						
Harre Herred	5628	5621	5064	pCt. 18,12	pCt. ÷ 11,53	pCt. 0,64
Nørre —	5672	5704	5274			1,05
Rødding —	4860	4870	4389			0,79
Hindborg —	4242	4274	4107			1,05
Fjends —	9312	9350	8444			0,40
Rinds —	9006	9083	7924			1,02
Nørlyng —	6300	6308	5839			1,37
Sønderlyng —	6635	6646	6651			0,78
Middelsom —	8525	8533	8429			÷ 0,01
Hovlbjerg —	8137	8142	7841			0,12
Lysgaard —	12972	12950	12498			0,38
Hids —	7177	7197	6735			0,36
i Ringkjøbing Amt:						
Hammerum Herred	20890	20931	17655	18,83	÷ 7,79	1,05
Ginding —	8271	8293	7654			1,72
Hjerm —	11753	11779	9800			0,81
Skodborg —	9798	9821	9275			1,86
Vandfuld —	6101	6120	5328			0,57
Ulrborg —	7249	7289	6952			1,39
Hind —	9758	9804	9900			0,47
Bølling —	9781	9823	8527			÷ 0,10
Nørre-Horne —	6182	6197	6011			1,42
i Ribe Amt:						
Vester-Horne Herred	9057	9108	8859	14,13	÷ 7,30	0,66
Øster-Horne —	7306	7335	6817			0,28
Skads —	18221	17924	15460			0,74
Slavgs —	3518	3539	3178			1,49
Andst —	11884	11945	11877			1,08
Malt —	9841	9861	9007			0,06
Gjødning —	3444	3457	3369			0,91
Ribe —	7177	7152	7260			0,26
						÷ 0,15

Anmærkning. Medens Folketalsoplysningerne følge den verdslige Herredsinddeling, indsendes derimod Oplysningerne om Fødsler og Dødsfald efter den gejstlige Inddeling (Pastoratsgrænser), uden at det er muligt at bringe forsvarlig Overensstemmelse tilveje overalt; dette er Grunden til, at Tabellen ikke redegjør Tilvæksten ved Fødsels- og Indvandrings-Overskud indenfor Herredsgrænser, men kun indenfor Amtsgænser. Disse sidste ere dog for saa vidt ej heller aldeles overensstemmende, som nedennævnte Sogne efter den verdslige Inddeling hver for sig bestaa af 2, under hvert sit Amt hørende Dele, medens dette efter den gejstlige Inddeling ikke er Tilfældet. Før Tilvæksttallenes Beregning er imidlertid ved Reduktion af Folketallet denne Forskjel bleven udjævnet, saaledes at 1) Kjøge Kjøbstads Landd., delt mellem Københavns og Præstø Amt; 2) Herlufsholm S., delt mellem Sorø og Præstø Amt, 3) Aaby S., delt mellem Aalborg og Hjørring Amt, samt 4) Dronninglund S., delt mellem Hjørring og Aalborg Amt, ere henførte henholdsvis under hvert førstnævnte af de Amter, mellem hvilke det er delt.

Det vil af denne Tabel i Forbindelse med efterfølgende Tabel 23 fremgaa, at kun 1 Landdistrikt, nemlig Sokkelunds Herred, har havt en gennemsnitlig aarlig Tilvækst af over 3 pCt.; 3 Landdistrikter, alle i Jylland, nemlig Onsild Herred i Randers Amt samt Hammerum og Hjerm Herreder i Ringkjøbing Amt, havde en Tilvækst af $1\frac{1}{2}$ —2 pCt. Dernæst havde 8 Herreder, alle i det sydvestlige Jylland, en Tilvækst af mellem 1 og $1\frac{1}{2}$ pCt. i aarligt Gjennemsnit. Ialt havde 89 Herreder, hvoraf 23 paa Øerne og 66 i Jylland, havt en positiv Tilvækst, altsaa absolut Fremgang i Folketallet, og naar det erindres, at Antallet af Herreder paa Øerne var 56, i Jylland derimod 83, vil allerede af de nysnævnte Tal fremgaa, hvor betydeligt de jyske Landdistrikter i Henseende til Befolkningstilvæksten staa over Øernes. Medens af Danmarks 74 Kjøbstæder (og Handelspladser) ialt kun 7 eller omtrent en Tiendedel havde havt en negativ Tilvækst, var dette derimod Tilfældet med ikke færre end 51 af 140 Herreder (jfr. Anm. til Tabel 23) eller noget over en Trediedel. For Størstedelen var denne absolute Aftagen af Folketallet dog temmelig ringe, nemlig under $\frac{1}{2}$ pGt.; kun 2 Herreder, Langelands Sønder og Odense Herred, havde en negativ Tilvækst af over 1 pCt. i aarligt Gjennemsnit. Af Øernes Herreder havde de 3 Femtedele, af Jyllands Herreder derimod kun 1 Femtedel en negativ Tilvækst. Særlig stærk har Tilbagegangen været for den fynske Øgruppes Vedkommende, hvor de 3 Fjerdedele af Herrederne havde en negativ Tilvækst i 1880—90. I Jylland var Forskjellen meget betydelig mellem de enkelte Landsdele. Medens saaledes af den sydøstlige Dels Landdistrikter (særlig Vejle Amt) endog 44 pCt. havde en negativ Tilvækst, var dette derimod ikke Tilfældet med noget af de 3 nordlige Amters Herreder; derimod havde af det sydvestlige Jyllands Herreder en Tiendedel en negativ Tilvækst; men denne var rigtignok kun af liden Betydning, nemlig henholdsvis for Sønderlyng, Hind og Ribe Herreder $\div 0,01$, $\div 0,10$ og $\div 0,15$ pCt.

TABEL 23.

Tilvækstforhold i Herrederne (incl. Handelspladser) efter Landsdele.¹⁾

Classement des juridictions rurales par accroissement (de la pop.) et par province.

	Gjennemsnitlig aarlig Tilvækst 1880—90.									Ialt.
	Positiv.					Negativ.				
	Over 3 pCt.	2—3 pCt.	$1\frac{1}{2}$ —2 pCt.	$1-1\frac{1}{2}$ pCt.	$\frac{1}{2}$ —1 pCt.	0— $\frac{1}{2}$ pCt.	0— $\frac{1}{2}$ pCt.	$\frac{1}{2}$ —1 pCt.		
Sjælland	1	"	"	"	1	10	14	5	"	31
Bornholm ¹⁾	"	"	"	"	1 ¹⁾	3	1	"	"	5 ¹⁾
Lolland-Falster	"	"	"	"	1	2	3	"	"	6
Fyn	"	"	"	"	"	4	8	1	2	15
Øerne. Iles	1	"	"	"	3 ¹⁾	19	26	6	2	57 ¹⁾
Det sydøstlige Jylland	"	"	1	"	4	13	10	4	"	32
Det nordlige —	"	"	"	"	12	10	"	"	"	22
Det sydvestlige —	"	"	2	8	7	9	3	"	"	29
Jylland. Jutland	"	"	3	8	23	32	13	4	"	83
Danmark. Danemark	1	"	3	8	26 ¹⁾	51	39	10	2	140 ¹⁾

¹⁾ Kristiansø er medregnet som et selvstændigt Led af Herredsindelingen.

Uden iøvrigt at skulle komme nærmere ind paa en Sammenligning imellem Befolkningens Tilvækst og Jordbundens Frugtbarhed (efter Hartkornsansættelsen) særlig for Landdistrikternes Vedkommende¹⁾, skal man dog bemærke, at naar Landbefolkningen efter Amtskredse grupperes i to Rækker: efter Tilvækst og Frugtbarhed, synes der vel for Øernes Amter ikke at kunne paavises nogen naturlig Forbindelse; derimod er en saadan temmelig fremtrædende for de jydsk Amter, idet de af disse, som ere de mindst frugtbare, have havt den højeste gennemsnitlig aarlige Befolknings-Tilvækst. Men Forholdet er dog ikke nær saa udpræget, som naar By- og Landbefolkningen tages under Et, i hvilken Henseende man skal henvisse til de S. LV fremsatte Bemærkninger om disse Forhold.

Medens for det egenlige Danmark Befolkningens Tilvækst har været nedadgaaende siden Midten af dette Aarhundrede, har Forholdet paa Færøerne omvendt været saaledes, at Tilvæksten har været stadig og jævnt stigende siden Folketællingen i 1840. For det sidste Tiaar er den saaledes større end i noget af de tidligere. Betragter man Tidsrummene 1801—40 og 1840—80 som Helheder, viser den aarlige Gennemsnits-Tilvækst det samme indbyrdes Forhold som i det egenlige Danmark, endog omtrent de samme Talstørrelser; men for Færøerne ere disse fremkomne ved en anden Udvikling end i Danmark, nemlig ved en mindre stærk, men uafbrudt Fremadskriden lige fra Aarhundredets Begyndelse indtil vore Dage, saaledes at hele dette Tidsrum ikke — som i det egenlige Danmark — deler sig naturlig i to Tilvækstperioder af modsat Karakter.

TABEL 24.

a. Folketallet i By og Land paa Færøerne.

Féroë: populations urbaine et rurale.

	1ste Februar 1890.		1ste Februar 1880.	1ste Oktober 1870.	1ste Oktober 1860.	24de Juni 1840.	1ste Februar 1801.
	hjemmehær. Bef. <i>pop. domicil.</i>	faktisk Bef.					
Thorshavn By . . .	1301	1303	984	918	823	714	554
Landdistrikterne . .	11678	11652	10236	9074	8099	6600	4711
Færøerne . . .	12979	12955	11220	9992	8922	7314	5265

b. Befolkningens Tilvækst i aarligt Gjennemsnit.						
<i>Accroissement annuel.</i>						
	1880—90. (10 Aar).	1870—80. (9 ¹ / ₂ Aar).	1860—80. (19 ¹ / ₂ Aar).	1840—60. (c. 20 ¹ / ₄ Aar).	1840—80. (c. 39 ⁷ / ₁₂ Aar).	1801—40. (c. 39 ⁷ / ₁₂ Aar)
	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.
Thorshavn By	2,85	0,74	0,92	0,70	0,81	0,65
Landdistrikterne	1,30	1,30	1,22	1,01	1,11	0,86
Færøerne	1,45	1,25	1,19	0,99	1,09	0,85

Paa Færøerne findes kun en By, nemlig Thorshavn. Dens Indbyggerantal var i 1880 kun 984, i 1890 derimod 1303, hvilket udgjør for Tiaaret 1880—90 en gennemsnitlig aarlig Tilvækst af 2,85 pCt.

¹⁾ Omflytningen fra Land til By bevirker nemlig, at Frugtbarhedens Indflydelse paa Tilvæksten tilsløres for Landdistrikternes Vedkommende.

eller omtrent lige saa meget som Staden Kjøbenhavns Befolknings-Tilvækst i samme Tidsrum. Denne betydelige Fremgang er saa meget mærkeligere, som Thorshavn By i det foregaaende Tiaar, 1870—80, kun voksede med 0,74 pCt. i aarligt Gjennemsnit. I det næst foregaaende, 1860—70, beløb Tilvæksten dog 1,10 pCt.¹⁾; men i de 20-aarige Perioder: 1860—80 og 1840—60 var den kun henholdsvis 0,92 og 0,70 pCt. Gaar man endnu længere tilbage, til de første 40 Aar af dette Aarhundrede, viser Tilvæksten sig endnu mindre, nemlig kun 0,65 pCt. i aarligt Gjennemsnit.

Til denne stærke Fremgang i Tilvæksten af Færøernes eneste Bydistrikt, svarer ikke en Nedgang — hvad man maatte vente — men kun en Standsning af Tilvækstprocenten for Landdistrikterne. Denne var i 1860—70: 1,14; i 1870—80 steg den til 1,30 pCt. og holdt sig paa dette høje Punkt i det sidst forløbne Tiaar.

TABFL 25.

Folketal og Tilvækst i de enkelte Præstegjæld paa Færøerne.

Féroö: la population et son accroissement par paroisse.

	Folketal.			Aarlig Tilvækst i Gjennemsnit. <i>accr. annuel</i>		Tilvækst i Tiaaret 1880—1890. <i>accroissement par</i>		
	1ste Febr. 1890. hjemme- hør Bef. <i>pop dom.</i>	1ste Febr 1890. faktisk Be- folkning	1ste Febr. 1880.	1880--90.	1870—80.	ved Fødsels- Overskud <i>l'excédent des naissances</i>	ved Ind- vandnings- Overskud <i>l'excédent de l'immigration.</i>	Tils. <i>total.</i>
				pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.
Thorshavn Kjøbstad ²⁾	...	1303	984	2,85	0,74	...	...	..
Norderø Præstegjæld	1525	1528	1397	0,90	1,40	11,74	÷ 2,36	9,38
Østerø —	3012	3008	2712	1,04	1,22	13,09	÷ 2,18	10,91
Nordstrøme —	1609	1604	1480	0,81	1,45	14,80	÷ 6,42	8,38
Sydstrøme — (ud Thorshavn) ²⁾	711	702	673	0,42	÷ 0,19	...	...	..
— — (med Thorshavn)	2012	2005	1657	1,92	0,33	13,82	+ 7,18	21,00
Vaagø —	1304	1306	1130	1,46	1,47	17,17	÷ 1,59	15,58
Sandø —	993	993	870	1,33	0,98	17,82	÷ 3,68	14,14
Suderø —	2524	2511	1974	2,44	1,83	27,31	÷ 0,10	27,21
Færøerne ialt	12979	12955	11220	1,45	1,25	16,53	÷ 1,07	15,46

Det fremgaar af ovenstaaende Tabel, som fremstiller Tilvækstforholdene for de enkelte Præstegjæld paa Færøerne, at det sydligst beliggende, Suderø Præstegjæld, har havt en betydelig større Tilvækst (2,44 pCt.) end noget af de andre; ja denne Tilvækst er endog ikke langt fra at naa Thorshavns Tilvækst. Til Sammenligning anføres, at den er lidt større end Tilvæksten af Kjøbenhavns Amts Landbefolkning (incl. Frederiksberg, Sundbyerne og Utterslev) og nøjagtig den samme som Tilvæksten af Utterslev, der i Indbyggerantal er af tilsvarende Omfang. Efter Suderø kom Sydstrøme som det næste i Rækken (1,92 pCt.), det vil sige, naar Thorshavn By medregnes; undtages denne By, bliver Tilvæksten mindre end i noget andet Præstegjæld, nemlig kun 0,42 pCt. Iøvrigt komme de sydligere Distrikter: Vaagø og Sandø højere i Rækken end de nordligere: Nordstrøme, Østerø og Norderø.

¹⁾ Men herved er rigtignok at mærke, at en Del af det tilstødende Landdistrikt if Lov af 16de Febr. 1866 i nævnte Tiaar blev indlemmet i Thorshavn By.

²⁾ For Thorshavn haves ikke særlige Oplysninger om Fødsler og Dødsfald, hvorfor Tilvæksten ved Fødsels- og Indvandnings-Overskud ikke kan angives.

Forholdet er ikke lidet forskjelligt for de to Tiaar: 1880—90 og 1870—80. I det næstsidste Tiaar stode de 3 nordlige Præstegjæld betydelig højere end i det sidste og omvendt de sydligere Præstegjæld adskilligt lavere, saaledes at Forskjellen i Tilvæksten af de enkelte Præstegjæld nu er meget mindre end den var i 1870—80. Dog maa herved bemærkes, at Sydstrømø i 1870—80 indtog en ualmindelig lav Plads; incl. Thorshavn udgjorde Tilvæksten nemlig kun 0,33 pCt., og excl. Thorshavn var den endog negativ, nemlig ÷ 0,19 pCt. — Aarsagsforbindelsen mellem de her nævnte Tilvækstforhold vil blive omhandlet i det følgende Kapitel:

III.

Tilvækstens Aarsager (Fødsler og Dødsfald samt Ind- og Udvandring).

Causes de l'accroissement de la population: excédent des naissances et effet des locomotions.

Befolkningens Tilvækst skyldes den samtidig virkende Indflydelse af flere Faktorer. Medens Folketallet aarlig forøges med Fødslernes og de Indvandrede's Antal, foregaar der samtidig en Formindskelse ved Dødsfaldenes og de Udvandrede's Antal. Det tør i vore Dage betegnes som en almindelig Regel, at det aarlige Antal af Fødsler overstiger det aarlige Antal af Dødsfald, saaledes at Ballancen imellem Tilgang og Afgang for disse Faktorer's Vedkommende stadig vil udvise en større eller mindre Overskuds-Tilgang. Hvis Befolkningen udadtil dannede et afsluttet Hele, vilde dens Tilvækst altsaa udelukkende være bestemt ved dette Fødsels-Overskud; men da ethvert Lands Befolkning stedse staar i Vekselvirkning med andre Landes, er det ikke tilstrækkeligt at undersøge denne saakaldte naturlige Tilvækst alene. Forholdet mellem Indvandring og Udvandring, der i Nutiden spiller en meget væsenlig Rolle, maa ogsaa saa vidt muligt belyses. Da nu — ligesom i de fleste øvrige europæiske Lande — Regelen er den, at Antallet af Udvandrede er større end Antallet af Indvandrede indenfor samme Tidsrum, vil Resultatet af disse to Faktorer imidlertid blive en Overskuds-Afgang; og dette Udvandrings-Overskud, som altsaa virker modsat af Fødsels-Overskudet, vil foraarsage, at den endelige, virkelige Befolknings-Tilvækst bliver mindre end den naturlige.

TABEL 26.

Tilvækstens Aarsager.

Causes de l'accroissement.

	Resultat af Folketælling $\frac{1}{2}$ 1880.	Fødsels-Overskud $\frac{1}{2}$ 1880— $\frac{31}{1}$ 1890.	Herefter beregnet Folketal $\frac{1}{2}$ 1890.	Resultat af Folketælling $\frac{1}{2}$ 1890.	Indvandrings- Overskud $\frac{1}{2}$ 1880— $\frac{31}{1}$ 1890.
Det egenlige Danmark	1,969039	276195	2,245234	2,172380	÷ 72854
Færøerne	11,220	1871	13091	12955	÷ 136
Kongeriget Danmark	1,980259	278066	2,258325	2,185335	÷ 72990

I denne — ligesom i de følgende Oversigter — er Betegnelsen Indvandrings-Overskud anvendt i Stedet for Udvandrings-Overskud, idet man tror ved det negative Fortegn at give en mere umiddelbart anskuelig Forestilling om Vandringsforholdenes Indflydelse paa Folketallet. — Som Tallene udvise, er der i det egen-

lige Danmark i Tidsrummet fra 1ste Februar 1880 til 1ste Februar 1890¹⁾ udvandret 72,854 Personer flere, end der i samme Tidsrum er indvandret. Om Indvandringens Størrelse vides intet; men hvad Udvandringen angaar, kjender man Antallet af Personer, der ere udvandrede til fremmede Verdensdele; ifølge Love af 1ste Maj 1868 og 25de Marts 1872 ere nemlig disse Udvandrere undergivne Politiets Kontrol. Den herigjennem oplyste Udvandring til fremmede Verdensdele udgjorde i Tiaaret 1880—90 ialt 76975 Personer. Hvis dette Tal omfattede samtlige fra Danmark udvandrede Personer, kunde hele Indvandringen i samme Tidsrum kun have udgjort Forskjellen mellem dette Tal og det ovennævnte Udvandrings-Overskud (72854), altsaa kun 4121 Personer. Der udvandrer imidlertid ogsaa en Del Personer til Steder indenfor Evropa, hvorfor det sidstnævnte Tal fremtræder som et Overskud af hele Indvandringen til Danmark udover Udvandringen til Evropa samt den Udvandring til fremmede Verdensdele, der maatte være foregaaet uden Kontrol²⁾ og altsaa ikke findes optagen under Tallet 76975. Antallet af Personer, der herfra søge til andre europæiske Lande, kan ikke antages at veje op imod Antallet af Personer fra disse Lande, der indvandre her til Landet; for enkelte Steders Vedkommende turde nemlig i Virkeligheden Indvandringen hertil have været betydelig større end Udvandringen herfra. Dette gjælder saaledes først og fremmest Sverig, dernæst ogsaa Norge, Sønderjylland samt Island. Fremdeles ere vistnok ikke faa Udvandrere til fremmede Verdensdele i Tiaarets Løb atter vendte tilbage³⁾. Det maa dog antages, at den langt overvejende Del af de indvandrede Personer ere komne hertil fra Sverig, navnlig Daglejere og kvindeligt Tyende.

I Procent af Folketallet 1880 udgjorde Tilvæksten i Tiaaret 1880—90 ved:

	Fødsels- Overskud ⁴⁾	Indvandrings- Overskud
Det egenlige Danmark	14,04	÷ 3,71
Færøerne	16,53	÷ 1,07,

hvoraf ses, at Udvandringen gennemsnitlig om Aaret har formindsket Folketallet med noget over en Fjerdedel af Fødsels-Overskudet (den naturlige Tilvækst) i det egenlige Danmark, medens den paa Færøerne kun har borttaget en Sekstendedel.

¹⁾ For Tidsrummet. $\frac{1}{2}1870 - \frac{1}{2}1880$ var det tilsvarende Tal 39530.

²⁾ Herved maa bemærkes, at de Mormoner, der hvert Aar befordres fra Kjøbenhavn til England for derfra at befordres videre til Utah, og som ikke herfra forsynes med Udvandringskontrakter, dog ere medregnede under det ovenstaaende Tal: 76975.

³⁾ Det bør her lejlighedsvis bemærkes, at medens vor Udvandringsstatistik oplyser, at i Tiaaret 1880—90 ialt 73605 Personer ere udvandrede til de forenede Stater i Nordamerika, udgjør Forskjellen mellem den i samme Stater boende danskfødte Befolkning i 1880 og i 1890 ialt 68347 Personer. De respektive Oplysningers Paalidelighed forudsat, betyder denne Forskjel af 5258 Personer enten en usædvanlig ringe Dødelighed (selv naar Hensyn tages til, at de Udvandrede for den overvejende Del befinde sig i Aldersklasser, hvis Dødelighed i og for sig er ringe) eller en ikke ubetydelig ukontrolleret Udvandring herfra (jfr. ovenfor), det første tør imidlertid betegnes som særdeles usandsynligt.

⁴⁾ Det maa vel erindres, at de i det Følgende fremsatte Tiaars-Procenter for Fødsels-Overskudet give Forestilling om en større Tilgang ad denne Vej end den virkelige, saafremt vedkommende Befolkning er i stærk Tilvækst, medens det omvendte er Tilfældet, naar Befolkningen er i Tilbagegang. Et gennemsnitligt aarligt Procent-Udtryk vilde i denne Henseende være mere hensigtssvarende; men da Tallene her overalt kun benyttes til Sammenligning med Indvandrings-Overskudet, der udtrykkes paa samme Maade, finder man ingen Anledning til paa dette Omraade at foretage en saadan Gjennemsnits-Beregning, hvis Udbytte ikke vilde staa i noget rimeligt Forhold til det større Arbejde.

TABEL 27. Tilvækst i Tiaaret 1880—90 ved Fødsels-Overskud og Indvandrings-Overskud for Kjøbstæder og Landdistrikter indenfor de enkelte Landsdele.

Accroissements urbain et rural par l'excédent des naissances et par l'affluence des locomotions. Provinces.

	Kjøbstæder. <i>accr. urb.</i>		Landdistrikter. <i>accr. rur.</i>		For hele Befolkningen. <i>total.</i>	
	Fødsels-Overskud. <i>l'exc. d. naiss.</i>	Indvandrings-Overskud. <i>l'exc. de l'imm.</i>	Fødsels-Overskud. <i>l'exc. d. naiss.</i>	Indvandrings-Overskud. <i>l'exc. de l'imm.</i>	Fødsels-Overskud. <i>l'exc. d. naiss.</i>	Indvandrings-Overskud. <i>l'exc. de l'imm.</i>
	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.
Staden Kjøbenhavn. <i>Copenhagen</i>	16,43	+ 16,79	. . .	. . .	16,43	+ 16,79
Kjøbenhavn med Forstæder	16,37	+ 21,09	. . .	. . .	16,37	+ 21,09
Sjælland (ud. Kbh.)	12,28	+ 3,71	10,81	÷ 4,97	10,99	÷ 3,92
Sjælland (ud. Kbh med Forstæder).	. .	. . .	10,30	÷ 10,14	10,56	÷ 8,32
Bornholm	14,66	+ 7,87	14,01	÷ 11,97	14,25	÷ 4,64
Lolland-Falster	15,63	+ 1,58	12,46	÷ 12,00	13,07	÷ 9,41
Fyn.	16,23	+ 10,23	9,41	÷ 11,09	10,84	÷ 6,63
Øerne (med Kbh.). <i>Iles (avec Cop.)</i>	15,66	+ 12,80	10,71	÷ 7,60	12,41	÷ 0,62
Øerne (ud. Kbh.). <i>Iles (sans Cop.)</i>	14,37	+ 6,19	10,71	÷ 7,60	11,31	÷ 5,34
Det sydøstlige Jylland. <i>S. E.</i>	17,63	+ 11,35	13,33	÷ 12,58	14,33	÷ 7,03
Det nordlige — <i>N.</i>	19,91	+ 15,69	17,27	÷ 12,01	17,60	÷ 8,48
Det sydvestlige — <i>S. O.</i>	15,01	+ 6,14	17,23	÷ 9,00	17,02	÷ 7,58
Jylland. <i>Jutland</i>	17,72	+ 11,50	15,79	÷ 11,27	16,10	÷ 7,62
Det egentlige Danmark. <i>Total.</i>	16,21	+ 12,45	13,26	÷ 9,44	14,04	÷ 3,71

Naar man betragter foranstaaende Tabel 27, som giver Oplysning om Tilvækstens Aarsager for de enkelte Landsdeles, for deres Kjøbstads- samt for deres Landdistrikters Befolkning, vil det straks være iøjnefaldende, at Kjøbstædernes Indvandrings-Overskud overalt ere positive Tal, medens Landdistrikternes overalt ere negative; ogsaa Landsdelenes Befolkning uden Hensyn til By og Land, bortset fra Kbh., ndviser overalt et negativt Indvandrings-Overskud. Tabellen godtgjør altsaa 1) at det ovennævnte Udvandrings-Overskud for hele Landet gjenfindes i alle dets enkelte saa vel Hoveddele som Landsdele (Kbh. undtages); men dog saaledes, 2) at dette Forhold alene er fremkaldt ved Udvandringen fra Landdistrikterne, idet omvendt Kjøbstadsbefolkningen, udskilt for sig, overalt fremviser et Overskud af Indvandring. — Om nu end Tabellens Tal intet oplyse om, hvor den stedfundne Udvandring og Indvandring henholdsvis er gaaet til eller kommen fra, og det altsaa kunde tænkes, at de respektive Tal aldeles ingen Forbindelse havde med hinanden, er det imidlertid en uomtvistelig Kjendsgjerning, som ofte tidligere — ogsaa i nærværende Indledning — har været berørt, at Indvandrings-Overskudet i Byerne og Udvandrings-Overskudet i Landdistrikterne skyldte samme Aarsag deres Oprindelse, nemlig «Omflytningen mellem By og Land». Der er i dette Aarhundrede vistnok overalt en Bevægelse tilstede, der for Danmarks Vedkommende har gjort sig stedse stærkere gjældende i de sidste Aartier og i 1880—90 stærkere end nogensinde før: denne Bevægelse er Byernes Fremvækst paa nærmere og fjærnere liggende Landdistrikters Bekostning; og Bevægelsen er ikke alene kommen de Byer til gode, hvis By-Karakter fra gammel Tid var given (de egentlige Kjøbstæder, 3: Byer med hævdvundne eller ved Lov tilstaaede Kjøbstadsrettigheder), men ogsaa forskellige Lokalteter, der i en forholdsvis nær Fortid efter Bebyggelsesforhold og alt Andet at dømme maatte betegnes som aldeles utvivlsomme Landdistrikter; ja netop disse have ofte haft en saa rivende Tilvækst i det sidst foreliggende Tiaar, at end ikke Kjøbenhavns Befolkningsforøgelse, relativt

set, paa langt nær kan maale sig dermed. Her skal kun henvises til enkelte af de i foranstaaende Tabel 16 anførte By-Lokaliteter, nemlig fremfor alle Esbjerg, der i aarligt Gjennemsnit voksede med ikke mindre end 10,40 pCt. eller over 3½ Gang saa meget som Hovedstaden; fremdeles Hadsund og Herning med henholdsvis 9,57 og 7,37 pCt. i aarligt Gjennemsnit. — Det er allerede i foregaaende Kapitel lejlighedsvis paavist, hvorledes Kjøbenhavn og Odense hver for sig danne Centrum for en Tiltrækning ikke alene paa de umiddelbart tilliggende Landdistrikter, men endog, om end naturligvis i aftagende Grad, paa fjærnere liggende Herreder og Sogne — en Tiltrækning, der for Hovedstadens Vedkommende strækker sig ikke alene over hele Sjælland, men ogsaa over de øvrige Øer; ja det er endvidere uomtvisteligt, at tillige Jyllands enkelte Dele yde deres Kontingent. Medens disse større Byer nu ikke alene øve Tiltrækning paa Landbefolkningen, men ogsaa for en Del paa de mindre Kjøbstæder, der ligge indenfor deres Indflydelsessfære, tør selve de mindre Byer i Reglen kun betegnes som Centrer for den snævrere Kreds, der med større eller mindre Ret kan betegnes som Byens «Opland». Det følger af sig selv, at der undertiden kan være særlige Forhold tilstede, som bevirke, at en Kjøbstad efterhaanden affolkes; men i hvilken Grad dette dog maa siges at danne Undtagelsen, turde fremgaa deraf, at for 1880—90 ialt kun 7 Kjøbstæder i Danmark have haft en negativ Tilvækst, som tilmed intetsteds var betydelig (jfr. ovenfor S. LXX).

Hvad Kjøbenhavns Tiltrækning paa de omliggende Landdistrikter angaar, kan henvises til hvad ovenfor S. LVII og fig. er fremstillet; her skal kun tilføjes, at selve Stadens Tilvækst i lige Grad skyldes Fødsels- og Indvandrings-Overskud, nemlig mellem 16 og 17 pCt. for hele Tiaaret. For Kjøbenhavn med Forstæder er Indvandrings-Overskudet — hvad der var at vente — endnu større, nemlig 21,09 pCt.

TABEL 28.

Tilvækst i Tiaaret 1880—90 ved Fødsels-Overskud og Indvandrings-Overskud for Kjøbstæder og Landdistrikter indenfor de enkelte Øverøvrigheds-Kredse.

Accroissements urbain et rural par l'excédent des naissances et par l'affluence des locomotions. Bailliages.

	Kjøbstæder. <i>accr. urb.</i>		Landdistrikter (incl. Handelspladser). <i>accr. rur.</i>		For hele Befolkningen. <i>total.</i>	
	Fødsels- Overskud <i>l'exc. d. naiss.</i>	Indvand- Overskud <i>l'exc. de l'imm.</i>	Fødsels- Overskud. <i>l'exc. d. naiss.</i>	Indvand- Overskud <i>l'exc. de l'imm.</i>	Fødsels- Overskud. <i>l'exc. d. naiss.</i>	Indvand- Overskud <i>l'exc. de l'imm.</i>
	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.
Staden Kjøbenhavn	16,43	+ 16,79	. . . . .	. . . . .	16,43	+ 16,79
Kjøbenhavn med Forstæder	16,37	+ 21,09	. . . . .	. . . . .	16,37	+ 21,09
Kjøbenhavns Amt	10,04	+ 3,73	11,84	+ 14,98	11,71	+ 14,15
Kjøbenhavns Amt (ud. Kbhvns Forstæder)	. . . . .	. . . . .	9,67	÷ 1,86	9,83	÷ 1,27
Frederiksborg —	10,82	+ 12,01	10,09	÷ 12,61	10,21	÷ 8,61
Holbæk —	12,94	÷ 0,51	11,25	÷ 11,39	11,40	÷ 10,44
Sorø —	14,44	+ 2,59	10,44	÷ 11,81	11,15	÷ 9,26
Præsto —	12,38	÷ 1,17	9,95	÷ 12,53	10,25	÷ 11,13
Bornholms —	14,66	+ 7,87	14,01	÷ 11,97	14,25	÷ 4,64
Maribo —	15,63	+ 1,58	12,46	÷ 12,00	13,07	÷ 9,41
Svendborg —	14,61	÷ 1,90	10,29	÷ 9,79	11,06	÷ 8,39
Odense —	17,32	+ 18,44	8,67	÷ 12,55	10,64	÷ 5,02
Vejle —	17,03	+ 10,24	11,46	÷ 14,67	12,62	÷ 9,49
Aarhus —	20,52	+ 14,30	13,55	÷ 10,96	15,49	÷ 3,92
Randers —	12,66	+ 6,88	14,99	÷ 12,40	14,54	÷ 8,67
Aalborg —	17,48	+ 16,60	16,25	÷ 11,00	16,45	÷ 6,52
Hjørring —	24,11	+ 16,90	19,02	÷ 14,05	19,56	÷ 10,77
Thisted —	18,92	+ 11,79	15,94	÷ 10,20	16,26	÷ 7,82
Viborg —	15,39	+ 3,53	18,12	÷ 11,53	17,83	÷ 9,89
Ringkjøbing —	18,80	+ 17,08	18,84	÷ 7,79	18,83	÷ 6,00
Ribe —	11,28	+ 0,46	14,13	÷ 7,30	13,84	÷ 6,51
• Det egenlige Danmark	16,03	+ 8,82	13,26	÷ 9,44	14,04	÷ 3,71

Ved at sammenholde Tabel 27 med ovenstaaende Tabel 28 vil det ses, at det vel gjælder for samtlige Landsdele men ikke for samtlige Overøvrigheds kredse, at Kjøbstadsbefolkningen har haft et positivt Indvandrings-Overskud. For de sjællandske Kjøbstæder (u. K.) udgjorde dette kun 3,71 pCt. for hele Tiaaret, medens Fødsels-Overskudet var 12,28 pCt. Men undersøger man de enkelte Amter, viser det sig, at baade i Holbæk og i Præstø Amt har der været et ringe Udvandrigs-Overskud i Kjøbstæderne. For Holbæk Amt skyldes dette (jfr. Tab. 15) særlig den stærke Fraflytning, som har ramt Nykjøbing paa S. i Tiaaret 1880—90, og som beløb ikke mindre end 7,77 pCt. af Folketallet i 1880. Af Præstø Amts Kjøbstæder havde de 4 et Udvandrigs-Overskud og kun 1 Indvandrigs-Overskud. Det er Præstø Kjøbstad, der har haft den betydeligste Fraflytning, nemlig ikke mindre end 9,86 pCt. for hele Tiaaret; derefter kommer Storehedinge med 4,78 pCt. At hele Befolkningen i Præstø Amt har været aftagende i Tiaaret 1880—90 skyldes saaledes i Modsætning til andetsteds for en væsenlig Del tillige en Udvandring fra Kjøbstæderne. Forøvrigt har der i samtlige sjællandske Land distrikter været et Udvandrigs-Overskud, forholdsvis størst i Frederiksborg og Præstø Amter, derimod for Kjøbenhavns Amt (uden Kjbhvn.'s Forstæder) ikkun 1,86 pCt., et Udslag af den foran (S. LVII o. fig.) fremsatte Kjendsgjerning, at Hovedstadens fjærnere Omegn, saasom Rødovre, Brønshøj, Gjentofte o. s. v., selv udøver en Tiltrækning tilbage paa Byens Befolkning ved at byde bedre og sundere Beboelsesvilkaar, samtidig med at Hovedstadens indskrænkede Grund sætter en naturlig Hindring for en altfor rivende Tilvækst i selve Byen. — Hvad Bornholms Kjøbstadsbefolkning angaar, har Tilvæksten ved Fødsels-Overskud været omtrent dobbelt saa stor som ved Indvandrigs-Overskud, og det er egentlig kun 2 Byer, der have en større «Tilflytning» at opvise, nemlig Rønne med 13,30 pCt. og Aakirkeby med 7,69 pCt. i hele Tiaaret. For Hasle og Svaneke udvise Tallene endog Udvandrigs-Overskud. Hvad omvendt Land distrikterne angaar, staar Bornholm øverst i Rækken af Øerne, idet Fødsels-Overskudet i og for sig er større, procentvis udtrykt, end i noget andet af Øernes Amter. Lolland-Falsters Kjøbstadsbefolkning har kun haft et Indvandrigs-Overskud af 1,58 pCt. Det viser sig da ogsaa, at af samtlige 7 Kjøbstæder har kun Nykjøbing p. F. og Nakskov, de to største, haft et Indvandrigs-Overskud, den første endog et meget betydeligt, nemlig 16,49 pCt. eller omtrent lige saa meget som Fødsels-Overskudet, medens Nysted og Rødby have haft et Udvandrigs-Overskud af henholdsvis 13,07 og 9,77 pCt. for hele Tiaaret. — At Fyns Kjøbstadsbefolkning har haft en saa betydelig «Tilflytning» (10,23 pCt.) skyldes udelukkende Odense Amt, idet Svendborg Amts Kjøbstadsbefolkning endog har udvist et Udvandrigs-Overskud. «Tilflytningen» for Odense Amts Kjøbstadsbefolkning har været større end for Kjøbstadsbefolkningen i noget andet af Landets Amter, hvilket naturligvis stammer fra Odense Kjøbstad (26,11 pCt.), hvis Forhold ovenfor ere omhandlede; men ogsaa Middelfart og Assens have i dette Tiaar (jfr. for Assens Vedkommende S. LXX) haft en betydelig Tilvækst ved Indvandrigs-Overskud. Af Svendborg Amts Kjøbstæder er det kun selve Svendborg By, der er vokset ved «Tilflytning» (7,02 pCt.). For Fyns Land distrikter har Udvandrigs-Overskudet været større end Fødsels-Overskudet.

Naar man dernæst betragter Halvøens enkelte Dele, vil det ses, at Kjøbstæderne i det nordlige Jylland have haft et større Indvandrigs-Overskud end i nogen anden Landsdel, nemlig ikke mindre end 15,69 pCt. Ogsaa det sydøstlige Jyllands Kjøbstæder ere voksede stærkere ved «Tilflytning» end Øernes Kjøbstæder, medens derimod det sydvestlige Jyllands Kjøbstadsbefolkning har haft en mindre Tilflytning end baade Fyns og Bornholms Kjøbstæder. — Hvad omvendt Land distrikterne angaar, er disses Udvandrigs-Overskud ikke synderlig større end paa Øerne, naar bortses fra Sjælland. — Betragter man de enkelte Amter, ses det, at Ringkjøbing Amts Kjøbstadsbefolkning har haft den største «Tilflytning» i Jylland, derefter kommer Aalborg og Hjørring Amter. I Ringkjøbing Amt er det i Særdeleshed Holstebros «Tilflytning», der har været meget betydelig, nemlig ikke mindre end 27,82 pCt. Af alle Danmarks Kjøbstæder er Frederikshavn den eneste, som har haft en større Tilvækst ved Indvandrigs-Overskud, nemlig ikke mindre end 39,09 pCt. Af de to nordlige Amters Kjøbstæder er det fornemlig Aalborg, hvis «Tilflytning» — om end kun 19,58 pCt. —

paa Grund af Byens Størrelse vejer stærkere med i Gjennemsnittet for Amtet end Frederikshavn, samt Hjørring med 17,83 pCt. — Det er Viborg og Ribe Amter, der bevirke, at det sydvestlige Jyllands Kjødstadsbefolkning kun har havt et ringe Indvandrings-Overskud. De nævnte Amter have kun to Kjøbstæder hver, og 1 i hvert Amt har havt «Fraflytning», nemlig Viborg med ikke mindre end 4,18 pCt. (idet Byen dog paa Grund af det forholdsvis store Fødsels-Overskud har en ret betydelig Tilvækst) og Ribe med 2,77 pCt. Udvandrings-Overskud.

Man skal ikke inklade sig paa en nærmere Undersøgelse end allerede fremstillet af de enkelte Kjøbstæders eller Landdistrikters Forhold i Henseende til Indvandrings- og Udvandrings-Overskud. Hvor stor Interesse der end knytter sig til en udførlig Redegjørelse af disse «Til- og Fraflytningsforhold», navnlig for Spørgsmaalet om Sammenhængen mellem Befolkningens stedlige Bevægelser og dens økonomiske Kaar, skjønner man dog ikke rettere, end at denne Opgave under de foreliggende Omstændigheder kun kan fyldestgøres ved en Række Lokalundersøgelser, som nødvendig maa falde udenfor Bureauets Omraade. For saadanne Specialforskninger vil der derimod være et brugeligt Udgangspunkt i den foranstaaende Tabel 15, hvor Tilvækstens Aarsager (Fødsels- og Indvandrings-Overskud) er angivet for hver enkelt Kjøbstad og — saa vidt mulig (jfr. Anm. til Tabel 15) — for de enkelte Handelspladser, medens Tabel 22 vel indeholder specificerede Folketal og Tilvækststal for hvert enkelt Herred, men hvad Tilvækstens Aarsager angaar, kun gjør Adskillelse mellem Amtsgrænserne (jfr. Anm. til Tabel 22).

TABEL 29.

Tilvækst i Tiaaret 1880—90 ved Fødsels-Overskud og Indvandrings-Overskud paa større Øer (By og Land under Et).
Accroissement par l'excédent des naissances et par l'affluence des locomotions. Principales îles.

	Fødsels-Overskud.	Indvandr-Overskud	Til-sammen.
	<i>exc. des naiss.</i>	<i>exc. de l'imm.</i>	<i>total.</i>
	pCt.	pCt.	pCt.
Amager (uden Kristianshavn)	19,23	+ 5,50	+ 24,73
Samsø	9,67	÷ 11,55	÷ 1,88
Møen ¹⁾	10,19	÷ 9,71	+ 0,48
Lolland ²⁾	13,15	÷ 11,39	+ 1,76
Falster	12,90	÷ 4,87	+ 8,03
Langeland	11,02	÷ 14,71	÷ 3,69
Taastrup	11,22	÷ 15,30	÷ 4,08
Ærø	12,49	÷ 10,05	+ 2,44
Læsø	13,77	÷ 12,69	+ 1,08
Morsø	17,55	÷ 6,53	+ 11,02
Fanø	14,47	÷ 15,27	÷ 0,80

Det fremgaar af denne Tabel, at Amager (uden Kristianshavn) har havt et større Indvandrings-Overskud end det øvrige Københavns Amts egenlige Landdistrikter. Dette skyldes selvfølgelig Københavns Forstad Sundbyerne. — Møen, som udgjør en væsentlig Bestanddel af Præstø Amt, har havt et noget ringere Udvandrings-Overskud end det øvrige Amt. — Den betydelige Forskjel mellem Maribo Amts to Hovedbestand-

¹⁾ Øen Nyord, som hører under Møenbo-Herred, er ikke medregnet

²⁾ Øerne Askø, Femø og Fejø, henhørende til Fuglse Herred, ere ikke medregnede.

dele i Henseende til Tilvæksten er tidligere bleven omtalt (jfr. S. LIX). Det ses nu af ovenstaaende Tabel, at der vel før begge Øer har været et Udvandrings-Overskud, men at Grunden til Falsters langt betydeligere Tilvækst har været den, at «Fraflytningen» her, særlig paa Grund af den stærke Tilvækst for Nykjøbing, har været meget mindre end paa Lolland. — Det er ovenfor (jfr. S. LX) paavist, at Ærø, trods sin store Befolkningstæthed har vist en stigende Tilvækst i 1880—90, medens det modsatte var Tilfældet med saa godt som alle Amterne. — Saavel Langeland som Taasinge have havt et særdeles betydeligt Udvandrings-Overskud, som har oversteget Fødsels-Overskudet saa meget, at disse Øers Befolkning er gaaet ned med henholdsvis 3,69 og 4,08 pCt. En saadan absolut Nedgang findes forøvrigt alene paa Samsø og Fanø og for disses Vedkommende kun i meget ringe Grad. Paa Morsø har Udvandrings-Overskudet ikke været mere end 6,53 pCt., medens Fødsels-Overskudet har beløbet ikke mindre end 17,55 pCt., saa at Befolkningen er vokset med 11,02 pCt.

Forinden denne Undersøgelse afsluttes for det egenlige Danmarks Vedkommende, skal endnu kun meddeles Oplysning om Tilvækstens Aarsager, naar Kjøbstæderne efter Størrelsen sammenfattes i 4 Hovedgrupper. I Tiaaret 1880—90 var Tilvæksten ved

	Fødsels- Overskud:	Indvandrings- Overskud:
for Kjøbenhavn med Forstæder	16,37 pCt.	+ 21,09 pCt.
- store Kjøbstæder (≥ over 10000 Indbyggere)	18,26 —	+ 15,62 —
- middelstore Kjøbstæder (≥ 2—10000 Indb.)	15,54 —	+ 6,56 —
- smaa Kjøbstæder (under 2000 Indb.)	10,62 —	÷ 3,82 —
For hele Kjøbstadsbefolkningen (incl. Kbhvns Forstæder)	16,20 pCt.	+ 14,87 pCt.

Det ses heraf, at Kjøbstædernes Vækst ved Tilflytning fra Landdistrikterne er et Fænomen, som følger med Kjøbstædernes Størrelse. Kjøbenhavn med Forstæder kommer øverst med et Indvandrings-Overskud af ikke mindre end 21,09 pCt. Derefter komme de store Provinskjøbstæder med 15,62 pCt., medens de middelstore har et Indvandrings-Overskud, som ikke naar Halvdelen heraf, og de smaa Kjøbstæders Befolkning endog har udvist et Udvandrings-Overskud af 3,82 pCt. Af disse sidste er det dog kun 6 (Nykjøbing p. Sj., Nysted, Ærøskjøbing, Bogense, Æbeltoft samt Nibe), hvis Udvandrings-Overskud overstiger Fødsels-Overskudet, hvorved Resultatet bliver en absolut Nedgang af Folketallet.

Tilvæksten ved Fødsels- og Indvandrings-Overskud paa Færøerne er fremstillet i den foranstaaende Tabel 25.

Det bør straks bemærkes, at det ikke er muligt at foretage nogen Adskillelse mellem By (Thorshavn Kjøbstad) og Land i Henseende til Tilvækstens Aarsager, eftersom der ikke haves særskilte Oplysninger om Fødsler og Dødsfald i Thorshavn, der udgjør en Del af Sydstrømø Præstegjæld. Dette Præstegjæld har som Helhed havt et Indvandrings-Overskud af ikke mindre end 7,18 pCt.; dette skyldes utvivlsomt Thorshavn Kjøbstad, der som omtalt i forrige Kapitel har havt en meget betydelig Tilvækst i Tiaaret 1880—90, hvilken selvfølgelig for en Del maa stamme fra Tilflytning. Naar det bemærkes, at Færøernes øvrige 6 Præstegjæld alle have havt et Udvandrings-Overskud, der for den nordlige Del (Nordstrømø Præstegjæld) af den samme Ø, som tillige omfatter Sydstrømø Præstegjæld med Thorshavn, endog er 6,42 pCt. eller betydelig højere end for noget andet Præstegjæld, kan man sikkerlig anse det som givet, at ogsaa Sydstrømø Land distrikt har havt et Udvandrings-Overskud, der næppe er mindre, snarere endnu større end Udvandrings-Overskudet for Nordstrømø Præstegjæld. Det tør saaledes betragtes som en Kjendsgjerning, at der i Løbet af 1880—90 har gjort sig den

samme Bevægelse gjældende paa disse fjærne, afsides beliggende Øer som i Moderlandet, nemlig en Tilvækst af Bybefolkningen paa Landdistrikternes Bekostning. Et Blik paa Kaartet over Færøerne viser straks, at jo vanskeligere Forbindelse Øerne have med Thorshavn, desto mindre ere de Tal, som paa Tabellen angive Udvandrings-Overskudet. Det maa herved erindres, at saa godt som alt Samkvem foregaar ad Søvejen, og under denne Forudsætning er der en temmelig nøjagtig Gruppering af Tallene i den angivne Retning. For Færøerne som Helhed betragtede har der vist sig et Udvandrings-Overskud af 1,07 pCt. eller under en Trediedel af Tallet for det egenlige Danmark. Naar Færøernes Befolkning — som i forrige Kapitel omhandlet — er vokset saa meget stærkere end det egenlige Danmark, skyldes dette altsaa dels et mindre Udvandrings-Overskud, dels et større Fødsels-Overskud. Hvad dette sidste angaar, maa særlig fremhæves Suderø Præstegjæld; her udgjorde Fødsels-Overskudet ikke mindre end 27,31 pCt., et Tal, der er dobbelt saa stort som Gjennemsnittet for Danmarks Landdistrikter. Naar det ovenfor (S. LXXXIV) er fremhævet, at Suderø Præstegjæld har havt en Tilvækst, der er lige saa stor som f. Eks. Utterslevs, er dette saa meget mærkeligere, som Undersøgelsen af Tilvækstens Aarsager nu viser, at den udelukkende skyldes Fødsels-Overskudet, idet Indvandrings-Overskudet endog er negativt. Den Del af Danmark, som har havt den stærkeste Tilvækst i 1880—90, er Frederikshavns Kjøbstad; her var Fødsels-Overskudet ubetydeligt større end i Suderø Præstegjæld, men samtidig var der et Indvandrings-Overskud paa 39,09 pCt. Naar det nu tages i Betragtning, at Fødsels-Overskudet, procentvis udtrykt, synes betydelig større i en By, som er i stærk Tilvækst, end det virkelig er, og omvendt (jfr. S. LXXXVI Anm. 4), turde denne Sammenstilling modsætningsvis give en klar Forestilling om den Særstilling, som Suderø Præstegjæld indtager i Henseende til Fødsels-Overskudets Størrelse. — Fødsels-Overskudet i Færøernes Præstegjæld er noget større end det tilsvarende Overskud i det egenlige Danmarks Landdistrikter. En Sammenligning i Henseende til Fødselshyppighed og Dødelighed udviser, at dette udelukkende skyldes en ringere Dødelighed, idet Fødselshyppigheden paa Færøerne i Femaaret 1885—89 endog har været noget mindre end i det egenlige Danmark; derimod udgjorde Dødeligheden i samme Femaar paa Færøerne c. 1,4 pCt. om Aaret, i det egenlige Danmark 1,8 pCt., og dog findes paa Færøerne en vigtig Dødsarsag, som kun har forholdsvis ringe Betydning i Danmark, nemlig Ulykkestilfælde, særlig Drukning. Paa denne Maade omkom i aarligt Gjennemsnit 32 af hver 10000 Mænd og 0,8 for 10000 Kvinder. I Danmark vare de tilsvarende Tal 3,9 og 0,8. Medens der for Kvindekjønnen ikke er nogen Forskjel, spiller altsaa Ulykkestilfældene som Dødsarsag for Mandkjønnen over 8 Gange saa stor en Rolle paa Færøerne som i Danmark.

B.

Antallet af Steder, Gaarde og Huse.

Nombre des maisons habitées.

Statistiske Oplysninger om Antallet af Beboelsessteder og de hertil knyttede Forhold have forskjellig Interesse. De kunne være af stor Betydning for enkelte Grene af Administrationen som Beregningsgrundlag i fiscal Henseende, endvidere for den militære Forvaltning og som Udgangspunkt for Bedømmelsen af økonomiske og sociale Tilstande. Særlig naar Talen er om Kjøbstæderne, ville Beboelsesforholdene af almindelige sociale og hygiejniske Grunde kunne gjøre Krav paa en mere indgaaende Undersøgelse. Man har derfor i de fleste evropæiske Hovedstæder indhøstet og bearbejdet et dertil hørende mere i Enkelthederne udført Materiale. For Kjøbenhavns Vedkommende er da ogsaa et hertil svarende Arbejde bleven foretaget i 1875, 1880 og 1885 samt sidst i Forbindelse med Folketællingen 1890¹⁾, idet Magistraten sammen med de almindelige Lister lod følge et særligt Forespørgsels-Skema over Stadens Beboelsesforhold. For de øvrige Kjøbstæder samt for Handelspladsernes Vedkommende indhentedes derimod kun de almindelige Oplysninger, som findes opførte paa de foran i Indledningen aftrykte, fra det statistiske Bureau udgaaede Skemaer, hvorefter der forlangtes Specificering af Beboelsen i Forhus, Side-, Mellem- og Bagbygning, med Adskillelse indenfor disse mellem Beboelse i Kjælderen, i Etagerne, paa Kvist eller Loft. De indhøstede Besvarelser gjøre imidlertid Indtryk af saa stor Upaalidelighed, at man har fundet det rettest kun at benytte Hovedtallene. For de egenlige Landdistrikters Vedkommende indskrænke Forespørgslerne sig til Oplysning om Antallet af «beboede Gaarde og Huse». Men selv disse rent summariske Opgivelser kunne ikke betragtes som fuldt ud paalidelige, og man maa saaledes i det Hele taget forudskikke det Forbehold, at de indvundne Resultater kun ere tilnærmelsesvis rigtige, hvilket er Grunden til, at man i den følgende Bearbejdelse indskrænker sig til Hovedtrækkene. Medens der i de «Tabellariske Oversigter» (Stat. Tabelværk, Fjerde Række, Litra A, Nr. 8, b), hvortil nærværende Værk nærmest knytter sig, kun findes Oplysning om Stedernes, Gaardenes og Husenes Antal i Kjøbenhavn, de øvrige Kjøbstæder, Handelspladserne samt Landsdele, Amter og Herreder, indeholder derimod «Stat. Meddelelser, Tredie Række, XII» tillige Specification for hvert enkelt Landsogn.

---

¹⁾ Jfr. «Tabelværk til Kjøbenhavns Statistik Nr 10. III. Beboelsesstatistik», udgivet af Kjøbenhavns Magistrat, 1892.

TABEL 30. **Antallet af Steder, Gaarde og Huse samt det gennemsnitlige Antal Individer pr. Sted.**
Maisons et moyenne de leurs habitants. Provinces, chiffres urbains et ruraux.

	I Kjøbstæder, Handelspladser, Sundbyerne samt Utterslev.			I de egenlige Landdistrikter (undtagen Sundbyerne og Utterslev).		
	Folketal 1890.	Steder 1890.	Individer pr Sted.	Folketal 1890.	Gaarde og Huse 1890.	Individer pr. Gaard og Hus.
Staden Kjøbenhavn. <i>Copenhagen</i> . .	312859	8696	35,98	. . . .	. . . .	. . . .
(Kbh. med Forstæder)	375719	11749	31,98	. . . .	. . . .	. . . .
Sjælland	132004	9025	14,63	389260	70774	5,50
(Sjælland uden Fredbg., Sundbyerne samt Utterslev)	69144	5972	11,58	389260	70774	5,50
Bornholm	15998	3341	4,79	22763	4540	5,01
Lolland-Falster	21647	2898	7,47	78905	15223	5,18
Fyn	68240	8176	8,35	188584	36455	5,17
Øerne (ud. Kbh). <i>Iles (sans Cop.)</i>	237889	23440	10,15	679512	126992	5,35
Det sydøstlige Jylland. <i>S. E.</i>	110020	8965	12,29	269519	51490	5,23
Det nordlige — <i>N.</i>	48415	4324	11,20	236143	44676	5,29
Det sydvestlige — <i>S O</i>	28967	2915	9,94	249056	46069	5,41
Jylland. <i>Jutland</i>	187402	16204	11,57	754718	142235	5,31
Det egenlige Danmark (ud Kbh)	425291	39644	10,73	1,434230	269227	5,33
— — — (m. Kbh) <i>Total</i>	738150	48340	15,27	1,434230	269227	5,33
Færøerne. <i>Féroè</i>	1303	253	5,15	11652	2005	5,81

Det fremgaar af denne Tabel, at der i det egenlige Danmarks Kjøbstæder, Handelspladser samt Kjøbenhavns Forstæder: Frederiksberg, Sundbyerne og Utterslev fandtes ialt 48340 Steder, medens Antallet af Gaarde og Huse i de egenlige Landdistrikter var 269227 ialt.

Paa Færøerne var Antallet af Steder i Thorshavn 253, i Landdistrikterne 2005.

Sammenlignes for det egenlige Danmark disse Tal med Antallet af Beboere, altsaa Folketallene, viser det sig, at der i Kjøbstæder etc. i Gennemsnit boede 15,27 Individer i hvert Sted; naar Kjøbenhavn holdes for sig, bliver imidlertid Tallet for de øvrige Kjøbstæder kun 10,73 pCt. For Landdistrikterne var Tallet 5,33 Individer pr. Gaard og Hus.

Paa Færøerne var Forskjellen mellem By og Land kun ringe, og Forholdet var tilmed det temmelig usædvanlige, at Landdistrikterne i Gennemsnit havde en stærkere Beboelse end Thorshavn By, nemlig henholdsvis 5,81 og 5,15 Individer pr. Sted.

Naar man først betragter Kjøbstæderne etc., vil det ses, at Kjøbenhavn staar over dobbelt saa højt som nogen anden Landsdels Kjøbstæder. Beboelsen udgjorde nemlig her for selve Staden 35,98 Indiv. pr. Sted, hvorimod Tallet for Kjøbenhavn med Forstæder var noget mindre, nemlig 31,98, idet Frederiksberg havde 23,25, Sundbyerne 16,02 og Utterslev kun 12,85 Indiv. pr. Sted. — Øernes Kjøbstæder (ud. Kbh.) havde i Gennemsnit en mindre stærk Beboelse pr. Sted end Jyllands Kjøbstæder; Tallene udgjøre henholdsvis 10,15 og 11,57 Indiv. pr. Sted. — Betragter man de enkelte Landsdele, staar Sjælland — selv uden Frederiksberg, Sundbyerne og Utterslev — højere end de øvrige Øer; Gennemsnittet for de sjællandske Kjøb-

stæder (samt Frederiksværk) udgjorde nemlig 11,58 Individider. Men de øvrige Landsdele paa Øerne staa under Jyllands enkelte Dele i Henseende til Beboelsestætheden pr. Sted. Lavest i hele Rækken komme de bornholmske Kjøbstæder; Gjennemsnittet for disse er endog mindre end for de bornholmske Landdistrikter; Tallene ere henholdsvis 4,79 og 5,01 Individider pr. Sted, hvilket er et Udtryk for de to Omstændigheder, 1) at Husstandenes gennemsnitlige Størrelse paa Grund af det større Tyendehold i Almindelighed er større paa Landet end i Byerne, 2) at de bornholmske Kjøbstæders Beboelseshuse ere saa indskrænkede, at de kun undtagelsesvis give Rum for mere end en Husstand hver. Derimod udmærke det sydøstlige Jyllands Kjøbstæder sig ved at have en Beboelse, der i Gjennemsnit er lige saa tæt som Utterslevs. Mærkelig synes den Omstændighed, at det sydvestlige Jyllands Kjøbstæder, hvoraf dog kun 1, Viborg, er forholdsvis anselig, staa høiere end Fyns Kjøbstæder. Betragter man de store Byer (ø: over 10000 Indb.) enkeltvis og henregner herunder Frederiksberg og Sundbyerne som selvstændige By-Lokaliteter, fremkommer følgende Række efter Beboelsestætheden pr. Sted:

	Folketal 1890.	Stedernes Antal 1890.	Beboelses- tætheden pr. Sted.
Frederiksberg	46954	2020	23,25
Aalborg	19503	1130	17,26
Helsingør	11076	651	17,01
Sundbyerne	13310	831	16,02
Randers	16617	1085	15,32
Horsens	17290	1208	14,31
Aarhus	33306	2409	13,83
Odense	30268	2622	11,54
Fredericia	10042	943	10,65

Det ses heraf, at naar Fyns Kjøbstæder staa lavt i Henseende til Beboelsestætheden, skyldes dette, at Odense Kjøbstad — trods sin Stilling som den tredie største af de her nævnte Byer — staa næst lavest i Henseende til det gennemsnitlige Antal Individider pr. Sted. Man skal her erindre om, hvad ovenfor S. LXIX er oplyst om Inddragelsen af ikke ubetydelige Arealer under Kjøbstadkommunen. Ogsaa for Aarhus's Vedkommende turde en under 29de Maj 1873 foregaaet Henlægning af en Del af Viby Sogn («Frederiksbjerg») til Kjøbstaden være medvirkende Aarsag til, at den næststørste af ovennævnte Byer i Henseende til Beboelsen staa lavere end Byer med langt mindre Befolkning, som f. Eks. Helsingør. At baade sidstnævnte Kjøbstad og Aalborg staa høiere end Kjøbenhavns Forstad Sundbyerne, vidner sikkert ogsaa kun om, at der under Sundbyerne endnu findes et ikke ubetydeligt Areal, som har bevaret sin gamle Karakter af Landdistrikt. — Det er ovenfor bleven paavist, at der foruden de egenlige Kjøbstæder (ø: Byer med Kjøbstad-Rettigheder) findes en Del Lokaliteter, der under de senere Aartiers økonomiske Udvikling have faaet By-Karakter. Foruden Handelspladserne, der ved særlige legale Bestemmelser indtage en Mellestilling, maa navnlig fremhæves en Del Byer, der, kommunalt set, endnu i 1890 vare at betragte som Landdistrikter. I Tabel 16 (Side LXVIII) er fremstillet Oplysning om Folketal og Tilvækst for de vigtigste af disse sidste. Undersøgelsen af, hvor mange Individider der i Gjennemsnit kommer paa hvert beboet Sted, turde være vel egnet til i Henseende til Beboelsesforholdene at afgjøre, i hvor høj Grad By-Karakteren kan siges at præge vedkommende Lokalitet. Naar man nemlig erindrer, at Husstandene paa Landet paa Grund af det større Tyendehold gennemsnitlig ere større end i Byerne, vil det ses, at der allerede kræves nogen fra Landforhold forskjellig Bebyggelse (Etage-Huse) til at ophæve denne Forskjel, saaledes at det næppe er for meget sagt, at et større gennemsnitligt Antal Individider pr. beboet Sted i en af de nedennævnte Lokaliteter end i dens omgivende Landdistrikter afgiver Vidnesbyrd om, at Beboelsesforholdene paa vedkommende Plads have antaget

en mere bymæssig Karakter. Dog maa det her som overalt i nærværende Kapitel fastholdes, at en enkelt større Anstalt i et mindre Distrikt kan hæve Gjennemsnitstallet pr. Sted ikke ubetydeligt. Man har i nedenstaaende Tabeller 30 og 31 givet Oplysning om Stedernes Antal samt Beboelsestætheden henholdsvis for Handelspladserne tilligemed Københavns Forstæder og de under Landdistrikterne henhørende, i Tabel 16 fremstillede By-Lokaliteter.

TABEL 31. **Antallet af Steder samt Beboelsestætheden for Handelspladserne.**
Maisons et moyenne de leurs habitants. Places de commerce.

	Folketal 1890.	Steder 1890.	Individer pr. Sted
Frederiksberg	46954	2020	23,25
Sundbyerne	13310	831	16,02
Utterslev	2596	202	12,85
Erederiksværk	1098	114	9,63
Marstal	3028	724	4,18
Silkeborg	4217	318	13,26
Løgster	1556	219	7,11
Nørresundby	1825	191	9,56
For samtlige Handelspladser, Sundbyerne og Utterslev . .	74584	4619	16,15

TABEL 32. **Antallet af Steder (Gaarde og Huse) i forskellige mindre Byer, som ikke henhøre under Kjøbstæder og Handelspladser.**

Maisons et moyenne de leurs habitants. Divers bourgs n'étant ni villes ni places.

	Folketal 1890.	Steder (Gaarde og Huse) 1890.	Individer pr. Sted.
Dragør (Kjøbenhavns Amt)	1825	356	5,13
Valby (— —)	3147	248	12,69
Lyngby (— —)	2556	274	9,33
Hørsholm (Frederiksborg —)	670	75	8,93
Fredensborg (— —)	790	117	6,75
Fakse ¹⁾ (Præstø —)	1041	184	5,66
Bandholm (Maribo —)	741	90	8,23
Troense (Svendborg —)	839	136	6,17
Odder (Aarhus —)	2164	283	7,65
Hadsund (Aalborg —)	701	110	6,37
Hals (— —)	824	148	5,57
Løkken (Hjørring —)	1067	164	6,51
Herning (Ringkjøbing —)	2166	236	9,18
Struer (— —)	2207	231	9,55
Esbjerg (Ribe —)	4111	412	9,98

¹⁾ Fakse Ladeplads 47 371 7,89

Det vil heraf ses, at samtlige Handelspladser, med Undtagelse af Marstal, havde en Beboelsestæthed pr. Sted, der oversteg det tilsvarende Gjennemsnit for de Landsdeles Landdistrikter, i hvilke de ere beliggende. Forskjellen er endda ret betydelig, hvorved imidlertid maa erindres, at Bebyggelsen saavel i Handelspladserne som særlig i de nævnte øvrige By-Lokaliteter for Størstedelen stammer fra en nyere Tid med en mere intensiv Benyttelse af Byggegrunden end i saadanne smaa Kjøbstæder, hvis Bebyggelse er af gammel Dato. Lavest næstefter Marstal staa Løgstør, derefter Nørre-Sundby; men — som det vil fremgaa af det Følgende — selv disse staa højere end Gjennemsnittet for samtlige smaa Kjøbstæder (o: med under 2000 Indb.), hvor Beboelsestætheden kun udgjorde 6,61 Indiv. pr. Sted. Om Københavns Forstæder er tidligere talt. Her skal kun tilføjes, at Silkeborg Handelsplads havde en Beboelsestæthed, der endogsaa overgik Utterslevs. Naar man nærmere undersøger de i Tabel 16 og 32 fremstillede mindre Byers Beboelsestæthed, vil det ses, at foruden Valby, hvor Forholdene selvfølgelig ligesom i Utterslev ere paa-virkede af Københavns Nærhed, fremtræder paa Øerne Lyngby (9,33) og i Jylland Esbjerg (9,98), Struer (9,55) og Herning (9,18) med en Beboelsestæthed pr. Sted, som overskrider Gjennemsnittet for samtlige middelstore Byer (o: med 2—10000 Indb.), der kun udgjør 8,83 Indiv. pr. Sted. De 3 sidstnævnte Byer, som alle ere beliggende i det sydvestlige Jylland, bidrage aabenbart til, at denne Landsdels Landdistrikter, hvorunder de henhøre, have en større Beboelsestæthed pr. Sted (Gaard og Hus) (jfr. Tabel 30) end de øvrige Landdistrikter i Danmark, Sjællands undtagne. Kun Dragør, Fakse og Hals synes ikke at have Beboelsesforhold, der ud-mærke dem fremfor de egenlige Landdistrikter.

Betragter man Kjøbstæderne indenfor de forskellige Størrelsesgrupper under Et, ses det, at Be-boelsestætheden pr. Sted udgjorde:

	Indiv. pr. Sted.
for Staden København	35,98
for samtlige Byer med over 10000 Indb.	15,38
- — - - 2—10000 —	8,83
- — - - under 2000 —	6,61,

hvilke Gjennemsnitstal udvise en saa jævn Tiltagen af Beboelsestætheden efter Byernes Størrelse, som man efter det ovenfor Udviklede maatte vente.

Hvad de egenlige Landdistrikter angaar, hvortil her ikke er medregnet Sundbyerne og Utterslev (jfr. Tabel 30), findes der kun ringe Forskjel mellem Øerne og Jylland i Henseende til Beboelsestætheden pr. Gaard og Hus. Den udgjorde paa Øerne 5,35 Indiv., i Jylland 5,31 Indiv. — Som man kunde vente, udvise Sjællands Landdistrikter den største Beboelsestæthed, nemlig 5,50 Indiv. pr. Gaard og Hus; dette skyldes navnlig den mere bymæssige Bebyggelse af Københavns Omegn (Valby, Strandvejen, Hellerup, Charlottenlund, Gjentofte, Lyngby o. s. v.), men dog vistnok ogsaa et større Antal Anstalter og lignende Fællesboliger, saasom 2 Sindssygeanstalter, adskillige Daare- og Arbejds- samt Fattiganstalter etc. — Lavest paa Øerne staa Bornholms Landdistrikter, hvis Beboelsestæthed kun udgjorde 5,01 Indiv. pr. Gaard og Hus. Paa Lolland-Falster og Fyn ere Forholdene ligeartede. — Af Jyllands enkelte Dele staa Landdistrikterne i det sydvestlige Jylland højest i Henseende til Beboelsestætheden; denne udgjorde nemlig 5,41 Indiv. pr. Gaard og Hus. En af Grundene til det høje Tal er, at de ovenfor nævnte By-Lokaliteter: Esbjerg, Herning og Struer, hvis Beboelsestæthed er temmelig betydelig, henhøre under disse Landdistrikter. Ser man bort fra disse Byer, bliver Gjennemsnitsantallet af Individuer pr. Gaard og Hus for det sydvestlige Jylland 5,32, altsaa ikke lidet lavere. — Lavest i Jylland staa den sydøstlige Dels Landdistrikter med kun 5,23 Indiv. pr. Gaard og Hus, hvilket dog er mere end Øernes Landdistrikter, Sjællands undtagne.

I nedenstaaende Tabel er givet en Fremstilling af det gennemsnitlige Antal Gaarde og Huse i Landdistrikterne pr. 100 □ Km. og pr. 100 Td. Hartkorn. Med Hensyn til Hartkornet bemærkes, at man har benyttet Oplysningerne om Fordelingen d. 1ste Januar 1885 uden at foretage nogen Korrektion for 1890, eftersom Forandringerne i Hartkornet fra Aar til Aar ere saa smaa, at de ingen Betydning have for den foreliggende Undersøgelse.

TABEL 33. **Antallet af beboede Gaarde og Huse i Landdistrikterne (incl. Handelspladser), sammenstillet med Arealet og Hartkornet.**

Maisons habitées par rapport à la superficie et au „hartkorn“. Communes rurales des provinces (places y compr.).

	Gaarde og Huse	□ Km	Tønder Hartkorn	Gaarde og Huse.	
				pr. 100 □ Km.	pr. 100 Tdr. Hartkorn.
Sjælland ¹⁾	70693	7197	112380	982	63
Bornholm ²⁾	4540	556	5735 ³⁾	817	79
Lolland-Falster	15223	1647	30062	924	51
Fyn	37179	3359	57869	1107	64
Øernes Amter. ¹⁾ Iles	127635	12759	206046	1000	62
Det sydøstlige Jylland	51808	7138	69963	726	74
Det nordlige —	45086	7326	47485	615	95
Det sydvestlige —	46069	10465	50387	440	91
Jylland. Jutland	142963	24929	167835	573	85
Det egenlige Danmark. ¹⁾ Danmark pr. d	270598	37688	373881	718	72
Færøerne. <i>Féroè</i>	2005	1325 ³⁾	—	151	—

Naar man sammenholder denne Tabel med den forudgaaende Tabel 30, vil det let ses, at de to forskellige Forholdstal: Individantal pr. Gaard og Hus samt Antal Gaarde og Huse pr. 100 □ Km. kunne være kombinerede paa 4 forskellige Maader. Begge disse Tal kunne være store eller begge smaa. Det første af disse Tilfælde vil indtræde, naar vedkommende Landsdel har en stor Befolkningstæthed, det andet, naar den har en ringe Befolkningstæthed. For det tredje kan Individantallet pr. Gaard og Hus være forholdsvis lavt, medens Gaardantallet pr. 100 □ Km. er forholdsvis stort. I dette Tilfælde er Antallet af Gaarde og Huse i begge Henseender stort. Endelig kan det relative Individantal være højt, medens det relative Gaardantal (pr. 100 □ Km.) er lavt. I saa Fald maa man af begge Grunde betragte Antallet af Gaarde og Huse som ringe. At Gaardantallet i begge Henseender er ringe, kan skyldes, enten at der i vedkommende Landsdel findes særlig mange Fællesbeboelser (Anstalter o. lign.), eller at Beboelsen hist og her har en bymæssig

¹⁾ Saavel i Antallet af Gaarde og Huse som i Areal- og Hartkornstallet ere Taarnby og Frederiksberg Sogne fra-regnede, eftersom det egenlige Byareal i disse ikke kan udskilles for Arealets og Hartkornets Vedkommende.

²⁾ omsat til almindeligt Hartkorn

³⁾ Dette Areal omfatter tillige Thorshavn By.

Karakter (f. Eks. Etage-Huse), og disse Forhold ville som Regel staa i Forbindelse med en større Befolkningstæthed over det Hele eller delvis; dog er dette ikke Tilfældet med det sydvestlige Jyllands Landdistrikter, endskjøndt disse netop ere Eksempel paa et ringe Antal Gaarde og Huse (jfr. ovenfor om Esbjergs, Hernings og Struers Indflydelse paa Beboelsestætheden pr. Gaard og Hus, S. XCVII). At omvendt Gaardantallet i begge Henseender er stort, vil tyde paa, at der kun i ringe Grad findes flere Husstande under samme Tag (f. Eks. Bornholm og det nordlige Jylland, jfr. Tabel 34), eller at Husstandene kun have ringe Gjennemsnitsstørrelse, f. Eks. fordi der findes faa Anstalter (hvis Beboere regnes som én Husstand) eller fordi Tyendeholdet er ringe. — Lægger man ovenstaaende Betragtning til Grund for en Sammenligning mellem de forskellige Landsdele og altsaa sammenholder Tabel 30 ikke alene med Tabel 33, men ogsaa med den efterfølgende Tabel 34, som giver en Fremstilling af, hvor mange Husstande der i Gjennemsnit findes pr. 100 Gaarde og Huse, kommer man til følgende Resultat. Sjællands Landdistrikter have sammen med en stor Befolkningstæthed et forholdsviis mindre Antal Gaarde og Huse, hvilket, som allerede tidligere berørt (jfr. S. XCVII), fremkommer dels ved et større Antal Fællesbeboelser, dels ved en mere bymæssig Bebyggelse (Etage-Huse i Kjøbenhavns Omegn), dels ved et større Antal enlige Personer, der ere optagne i Familier eller boe tilleje i én Del af et Hus, dels muligviis ogsaa ved et større Tyendehold i enkelte Egne. Tabel 34 udviser for Sjællands Landdistrikter 134 Husstande pr. 100 Gaarde og Huse; men herunder ere henregnede Kjøbenhavns Forstæder (Frederiksberg, Sundbyerne og Utterslev), hvorved Gjennemsnittet bliver altfor højt i Sammenligning med de øvrige Tabellers Tal. — Bornholms Landdistrikter karakteriseres ved et forholdsviis stort Antal Gaarde og Huse. Bebyggelsen er altsaa lige saa lidt her som i de bornholmske Kjøbstæder af nogen bymæssig Art; der er meget faa Etage-Huse og Fællesbeboelser, ligesom ogsaa Tabel 34 udviser, at der kun findes 102 Husstande pr. 100 Beboelsessteder. — I Lolland-Falsters Landdistrikter er Forholdet nogenlunde ensartet med de bornholmske, men ikke saa skarpt udpræget. Derimod gjælder det for Fyns Landdistrikter i endnu højere Grad end for Bornholms, at Antallet af Gaarde og Huse er stort. — Hvad Jylland angaar, komme her som overalt den sydøstlige Dels Landdistrikter nærmest ved Øernes. Derimod maa det nordlige og i særlig Grad det sydvestlige Jyllands Landdistrikter siges at have et forholdsviis ringe Antal Gaarde og Huse. I Henseende til Arealet ligge disse langt mere spredt, og der bor et forholdsviis større Antal Individuer pr. Gaard og Hus, hvilket i det Mindste for det sydvestlige Jyllands Vedkommende for en Del skyldes de hurtig fremvoksende By-Lokaliteter (jfr. Tabel 16 og 32) med deres mere nutidsmæssige Bebyggelse. Alt i alt kan det siges, at medens Fyns Landdistrikter udmærke sig ved den stærkeste Bebyggelse, staa derimod det sydvestlige Jyllands Landdistrikter lavere i denne Henseende end nogen anden Landsdel.

Betragter man Fordelingen af Gaarde og Huse efter Hartkornet, staa det nordlige Jyllands Landdistrikter højest i Rækken og dernæst det sydvestlige Jyllands, medens Lolland-Falsters Landdistrikter i Sammenligning med denne Maalestok for Jordens Frugtbarhed eller Værdi indtage den laveste og Sjælland den næstlaveste Plads.

TABEL 34. **Antallet af Steder, Gaarde og Huse, sammenstillet med Antallet af Husstande.**
Maisons, ménages et ménages par 100 maisons.

	Kjøbstæder. <i>villes.</i>			Landdistrikter (incl. Handelspladser). <i>comm. rur.</i>		
	Steder. <i>maisons.</i>	Husstande. <i>ménages.</i>	Antal Husstande pr. 100 Steder	Gaarde og Huse <i>maisons.</i>	Husstande. <i>ménages</i>	Antal Husstande pr. 100 Gaarde og Huse.
Staden Kjøbenhavn (<i>Copenhagen</i>)	8696	75387	867	.....	.....	.....
Sjælland (ud. Kbhv.)	5858	15239	260	73941	99315	134
Bornholm	3341	3972	119	4540	4646	102
Lolland-Falster	2898	4662	161	15223	17011	112
Fyn	7452	15020	202	37179	41099	110
Øerne (ud. Kbh). <i>Iles (sans Cop.)</i>	19549	38893	199	130883	162071	124
Det sydøstlige Jylland. <i>S. E.</i>	8647	23864	276	51808	57799	112
Det nordlige — <i>N.</i>	3914	10080	258	45086	48512	108
Det sydvestlige — <i>S. O.</i>	2915	6260	215	46069	50479	110
Jylland. <i>Jutland</i>	15476	40204	260	142963	156790	110
Det egenlige Danmark (ud. Kbh)	35025	79097	226	273846	318861	116
— — — (m. Kbh) <i>Total</i>	43721	154484	353	273846	318861	116

Denne Tabel har allerede ovenfor været omhandlet for Landdistrikternes Vedkommende, hvorfor man om disse skal indskrænke sig til at fremhæve, at Sjællands og Bornholms Landdistrikter danne henholdsvis det høje og det lave Yderpunkt i Henseende til det gennemsnitlige Antal Husstande pr. 100 Gaarde og Huse. — Hvad Kjøbstæderne angaar, er det en Selvfølge, at Kjøbenhavn kommer øverst, idet Gjennemsnittet her er 867 Husstande¹⁾ pr. 100 Steder. Derefter komme det sydøstlige Jyllands Kjøbstæder, dernæst Sjællands og det nordlige Jyllands Kjøbstæder, medens Bornholms og derefter Lolland-Falsters Kjøbstæder indtage den laveste Plads, idet Antallet af Husstande her henholdsvis var 119 og 161 pr. 100 Steder. Sammenholder man for Kjøbstædernes Vedkommende denne Tabel med foranstaaende Tabel 30, vil det ses, at Landsdelene udvise nøjagtig den samme Gruppering efter Beboelsestætheden i Henseende til Individantallet som i Henseende til Husstandenes Antal, hvilket er aldeles naturligt, eftersom disse to Antal staa i et ligefremt Forhold til hinanden, der kun lader sig forrykke ved det forskellige Antal af enlige Personer, som have egen Husstand, saa meget mindre som dette næppe har synderlig Betydning udenfor Kjøbenhavn og nærmeste Omegn. Kun for Sjælland synes Overensstemmelsen at være forrykket, idet denne Øgruppes Kjøbstæder indtage en højere Plads i Rækken paa Tabel 30 end paa Tabel 34; men dette er en nødvendig Følge af, at ikke blot Handelspladserne («Frederiksberg»), men ogsaa Sundbyerne og Upperslev paa Tabel 30 ere henregnede til Kjøbstæderne.

¹⁾ Til Forstaaelse af dette Tal maa erindres, at de i en Anstalt eller lignende Fællesbeboelse levende Personer som Regel udgjøre en Fælleshusholdning og følgelig kun kunne regnes som én Husstand.

C.

Befolkningens Tæthed.

Population spécifique.

Ifølge den af Matrikelprotokollerne foretagne Udskrift i Forbindelse med Beregninger over Søplanen (jfr. Stat. Tabelværk, Fjerde Række, Litra C, Nr. 7, Indledningen, pag. II og III) udgjorde det egenlige Danmarks samlede Areal i 1888, da der sidste Gang blev indhentet Oplysninger om Arealets Benyttelse, 696,80 geografiske Kvadratmil eller 38340,0 Kvadrat-Kilometer. De Forandringer, som heri maatte være foregaaede i Tidsrummet fra 16de Juli 1888 indtil 1ste Februar 1890 ere i hvert Tilfælde saa ubetydelige, at de uden mærkelig Ukorrekthed kunne benyttes til Sammenligning med Folketallet ved sidstnævnte Tidspunkt. — For Færøernes Vedkommende haves ingen nyere Oplysninger end det Arealtal, som allerede forelaa ved Folketællingen i 1880¹⁾, ifølge hvilket de beboede Øer tilsammen skulde have et Areal af 24,059 geogr. Kvadratmil eller 1324,7 Kvadrat-Kilometer.

Sammenstilles nu disse Arealopgivelser med de respektive Folketal, viser Befolkningstætheden sig i 1890 at have udgjort:

	Antal Mennesker pr.	
	geogr. □ Mil.	.100 □ Km.
i det egenlige Danmark	3120	5666
paa Færøerne	538	978

Forinden man gaar over til en Undersøgelse af Befolkningstætheden i Landets forskellige Dele, skal man efter de nyeste Bureauet foreliggende Oplysninger²⁾ fremstille Forholdet i de øvrige evropæiske Lande. Rækkefølgen er efter Befolkningstæthedens Størrelse, og Aarstallet for Oplysningerne er hosføjet:

	Mennesker pr. □ Km.
Sachsen	1890: 233,5
Belgien	1891: 208
England og Wales	1892: 194
Holland	1892: 140
Hessen	1890: 129,7
Storbritannien og Irland	1892: 122
Elsass-Lothringen	1890: 110,5

¹⁾ Jfr. Stat. Tabelværk, Fjerde Række, Litra A., Nr. 3, Indledning pag XXXII.

²⁾ Disse skyldes her fornemlig de aarlig udkommende «Hubners geographisch-statistische Tabellen», udgivne af Professor Fr. von Juraschek; jfr. forøvrigt S. LI.

	Mennesker pr. □ Km.
Braunschweig	1890: 109,9
Baden	1890: 109,9
Italien	1891: 106
Württemberg	1890: 104,3
Det tyske Rige	1890: 91,4
Preussen	1890: 86,0
Luxemburg	1890: 81,2
Østerrig	1891: 81,0
Bayern	1890: 73,7
Frankrig	1891: 71,5
Schweiz	1888: 70,9
Polen	1890: 66,0
<i>Danmark</i>	<i>1890: 56,7</i>
Oldenburg	1890: 55,3
Irland	1892: 55
Ungarn	1890: 53,6
Mecklenburg-Schwerin	1890: 51,9
Skotland	1892: 51
Portugal	1881: 50,8
Serbien	1890: 44,5
Rumænien	1889: 38,5
Spanien	1888: 34,6
Grækenland	1889: 33,6
Mecklenburg-Strelitz	1890: 33,4
Bulgarien og Østrumelien	1888: 32,6
Bosnien og Herzegovina	1891: 28,5
Rusland, evropæisk	1887: 17,7
Sverig	1891: 10,6
Finland	1890: 6,3
Norge	1891: 6,1

Det fremgaar heraf, at Danmark omtrent indtager den midterste Plads i Rækken af de evropæiske Lande¹⁾. I Sammenligning med de vest- og mellemevropæiske Riger — de store Kulturstater — har Danmark kun en ringe Befolkningstæthed; paa den anden Side staar ikke alene det nordlige (Sverig, Norge og Finland) og det østlige Evropa med deres store, uopdyrkede Strækninger langt under vort Land, men ogsaa de bedre kultiverede Lande i det sydøstlige¹⁾ (Balkan-Staterne) og det sydlige Evropa ere Danmark underlegne i Henseende til Befolkningens Tæthed, hvorfra dog maa gjøres en Undtagelse for Italiens Vedkommende, der staar saa højt i Rækken, at det endogsaa har en betydelig større Befolkningstæthed end baade Østerrig og det tyske Rige. Hvad Mellemevropa iøvrigt angaar, bør det bemærkes, at Kongeriget Ungarn staar under Dan-

¹⁾ Det bemærkes, at man ligesom tidligere ikke har medtaget Tyrkiet, om hvis Befolkningstals Paalidelighed begrundet Tvivl kan rejses. Efter de foreliggende Oplysninger maa Befolkningstætheden anses for lidt mindre end Grækenlands, og tør det saaledes sikkerlig anses for givet, at den i hvert Fald er betydeligt mindre end Danmarks.

mark; men Forskjellen er saa ringe, at det nævnte Land er det i Rækken af de evropæiske Stater, som i Henseende til Befolkningstæthed frembyder mest Lighed med vort Fædreland, naar bortses fra Storhertugdømmet Oldenburg og derhos Irland. De nævnte Lande samt Mecklenburg-Schwerin, Skotland og Mecklenburg-Strelitz udgjøre iøvrigt de eneste Undtagelser fra den oven fremsatte Kjendsgjerning, at de vest- og mellem-evropæiske Lande ere tættere befolkede end Danmark. Af de 45 forenede Stater af Nordamerika (Territorierne ikke medregnede), hvis Befolkningstæthed, naar de tages under Et, udgjorde 6,9 Mennesker pr. □ Km. i 1890, stode kun — foruden det 181 □ Km. store Forbundsdistrikt Columbia med Unionens Hovedstad — de smaa, gamle, østlige Stater med deres store Bybefolkning: Rhode Island, Massachusetts, New-Jersey og Connecticut, over Danmark, idet de henholdsvis havde en Befolkningstæthed af 106, 104, 71 og 57 pr. □ Km., hvorimod Staten New-York kun havde 47 pr. □ Km., ligesom det langt overvejende Flertal af Staterne — navnlig i den vestlige og sydlige Del af Nordamerika med de udstrakte Højlands- og Præriestrækninger — opvise en meget ringere Befolkningstæthed end Danmark.

Færøernes Plads i Rækken efter Befolkningstæthedens Størrelse er meget lav; men disse Øer staa dog højere end saavel det skov- og sørige Finland som det fjældrige Norge.

Det er naturligt, at der indenfor Landets Grænser hersker store Forskjelligheder i Henseende til Befolkningstætheden. Disse træde allerede stærkt frem, naar man betragter Landets Hoveddele. Medens Tætheden paa Øerne (med Kjøbenhavn) udgjorde ikke mindre end 9393 pr. 100 □ Km. eller mere end Gjennemsnittet for det tyske Rige, var den i Jylland ikkun 3732 pr. 100 □ Km. eller betydeligt under Halvdelen af Øernes, saaledes at Befolknings-Tætheden paa Halvøen kommer nærmest ved Rumæniens og lidt højere end Spaniens Befolkningstæthed. En saadan Sammenstilling af Landets Hoveddele med et fremmed Statshele er imidlertid ikke fuldt forsvarlig, eftersom Jyllands Tæthed ikke som Rumæniens og Spaniens hæves ved en Hovedstads Befolkning. I Virkeligheden maa Tætheden i Jylland forhøjes med en Andel af Kjøbenhavns Befolkning. Tallet for Øerne bliver ligeledes misvisende, men i modsat Retning, da hele Hovedstadens Befolkning kommer Øernes Tæthed til gode. Naar man fordeler Kjøbenhavns Folketal saaledes, at Øernes og Jyllands Folketal hver for sig faar Halvdelen, bliver Befolkningstætheden, saaledes beregnet, 8198 pr. 100 □ Km. for Øerne og 4352 for Jylland, hvilket vilde svare nærmest henholdsvis til Østerrigs og til Serbiens Forhold.

TABEL 35. **Befolkningstætheden i de enkelte Landsdele.** *Population et superficie par province.*

	Folketal 1ste Februar 1890.	Areal		Mennesker pr.	
		geogr. □ Mil.	□ Km.	geogr. □ Mil.	100 □ Km.
Sjælland (m. Kbhvn.)	834123	134,55	7408,6	6199	11259
— (u. Kbhvn.)	521264	134,19	7388,5	3885	7055
Bornholm	38761	10,60	583,4	3657	6644
Lolland-Falster	100552	30,68	1689,4	3277	5952
Fyn	256824	62,04	3416,4	4140	7517
Øerne (m. Kbhvn.)	1,230260	237,87	13097,8	5172	9393
— (u. Kbhvn.)	917401	237,51	13077,7	3863	7015
Det sydøstlige Jylland	379539	131,53	7242,9	2886	5240
Det nordlige —	284558	134,49	7405,4	2116	3843
Det sydvestlige —	278023	192,41	10593,9	1445	2624
Jylland. Jutland	942120	458,43	25242,2	2055	3732
Det egenlige Danmark. Danem. pr dit.	2,172380	696,30	38340,0	3120	5666

Det vil af ovenstaaende Tabel ses, at der hersker en ikke ringe Uoverensstemmelse mellem de enkelte Landsdele i Henseende til Befolkningstætheden. Fyn indtager den øverste Plads i Rækken, naar bortset

fra Sjælland m. Kbhvn., der selvfølgelig staar betydelig højere end nogen anden Landsdel. Holdes Kjøbenhavn — endda kun den egenlige Stad — ude, bliver Tætheden 7055 pr. 100 □ Km. eller adskilligt mindre end paa Fyn. Det er klart, at Befolkningstætheden staar i nøje Forbindelse med Bybefolkningens relative Størrelse; de bestemmes begge af vedkommende Landsdels naturlige og sociale Betingelser for en Befolknings Underhold, hvorved dog maa erindres, at de større Byers Tiltrækning ofte strækker sig udenfor den enkelte Landsdels eller Overøvrighedskredsens Grænser og saaledes som direkte Aarsag kan bevirke ikke alene en større Befolkningstæthed end den i vedkommende Egn naturlige eller sociale Forhold begrundede, men ogsaa omvendt en mindre Tæthed i en anden Egn af Landet. Sjælland (u. K.) staar, hvad Bybefolkningens relative Størrelse angaar, lavere end Fyn, selv naar Frederiksberg regnes som By. Øverst i Henseende til Bybefolkningens Størrelse staar Bornholm; ikke destomindre udgjør Øens Befolkningstæthed kun 6644 pr. 100 □ Km., hvilket hænger sammen med den Omstændighed, at de fleste af Bornholms Kjøbstæder kun i mindre Grad have Kjøbstadskarakter og derfor ikke fuldt kunne ligestilles med Kjøbstæderne i andre Landsdele. Den laveste Befolkningstæthed har af Øgrupperne Lolland-Falster; Lolland alene har endog kun 5591 pr. 100 □ Km., medens Falster har 6598 pr. 100 □ Km. eller næsten ligesaa meget som Bornholm.

Af Jyllands enkelte Dele staar den sydøstlige Del højest, ikke alene fordi de tre Amter, som henhøre herunder — Vejle, Aarhus og Randers — frembyde bedre naturlige Vilkaar for en talrig Landbefolkning end de øvrige jyske Amter, men ogsaa som en Følge af, at Bybefolkningen i denne Del af Jylland er relativt større og er samlet i større Byer end i nogen anden Del. Men selv denne højest stillede Del af Jylland har dog kun 5240 Mennesker pr. 100 □ Km. eller adskilligt mindre end Lolland-Falster, som indtager den laveste Plads blandt Øerne, ja endog betydeligt mindre end Lolland. — Det sydvestlige Jyllands Befolkningstæthed er kun halvt saa stor som det sydøstlige Jyllands og kun lidt over en Trediedel af Tætheden paa Fyn. Mellem Befolkningstæthedens højeste og laveste Grad er der saaledes en i Forhold til Landets ringe Omfang meget betydelig Afstand.

TABEL 36. **Befolkningstætheden i Overøvrighedskredsene.** *Population et superficie par bailliage.*

	Folketal 1ste Febr. 1890.	Areal.		Mennesker pr.	
		geogr. □ Mil	□ Km	geogr. □ Mil.	100 □ Km.
Staden Kjøbenhavn	312859	0,36	20,1	—	—
Kjøbenhavns Amt	152706	21,95	1208,7	6957	12634
Do (uden Frdb og Taarnby Sogn) ¹⁾ .	88827	20,73	1141,6	4285	7781
Frederiksborg Amt	84684	24,59	1353,7	3444	6256
Holbæk —	94235	30,52	1680,7	3088	5607
Sorø —	88990	26,74	1472,4	3328	6044
Præstø —	100649	30,39	1673,0	3312	6016
Bornholms —	38761	10,60	583,4	3657	6644
Maribo —	100552	30,68	1689,4	3277	5952
Svendborg —	120707	29,88	1645,1	4040	7337
Odense —	136117	32,16	1771,3	4232	7685
Vejle —	111904	42,34	2331,5	2643	4800
Aarhus —	157191	44,99	2477,4	3494	6345
Randers —	110444	44,20	2434,0	2499	4538
Aalborg —	104790	52,60	2896,4	1992	3618
Hjørring —	110361	51,14	2815,7	2158	3919
Thisted —	69407	30,75	1693,3	2257	4099
Viborg —	100777	55,08	3032,6	1830	3323
Ringkjøbing —	98623	82,25	4528,7	1199	2178
Ribe —	78623	55,08	3032,6	1427	2593

¹⁾ Hele Frederiksberg og Taarnby (incl. Sundbyerne) Sogne ere undtagne saavel i Folketal som i Areal, da det ikke er muligt i Arealet at drage Grænsen mellem By- og Landdistriktet

Betragter man de enkelte Overøvrigheds kredse, bliver Forskjelligheden endnu stærkere fremtrædende. Højdepunktet indtages da, naar Kjøbenhavns Amt undtages, af Odense Amt med 7685 Mennesker pr. 100 □ Km., Lavpunktet af Ringkjøbing Amt med 2178 pr. 100 □ Km. eller kun lidt over en Fjerdedel. At Odense Amt staar saa højt, skyldes selvfølgelig Odense Kjøbstad. Holdes denne ude, bliver Tætheden for den øvrige Del af Amtet kun c. 6000. Naar man til Sammenligning foretager en lignende Udsondring af Aarhus Kjøbstad fra Aarhus Amt, bliver Tætheden for den øvrige Del af dette kun lidt over 5000; men Odense Kjøbstad er maaske ogsaa Befolkningscentrum for et forholdsvis mindre udstrakt Omraade end Aarhus. Foretager man en lignende Beregning som ovenfor i Henseende til Hovedstadens Befolkning, saaledes at Odense Kjøbstads Indbyggerantal fordeles med Halvdelen paa hvert af de to fynske Amter, bliver Tætheden for Odense Amt 6877 og for Svendborg Amt 8528 pr. 100 □ Km., hvilket tyder paa, at Befolknings-tæthedens naturlige, stedlige Betingelser ere gunstigere i det sidstnævnte Amt, selv om den ligelige Fordeling næppe er fuldt berettiget (jfr. Rækkerne S. CVI). Øen Ærø, som udgjør en ikke ringe Bestanddel af Svendborg Amt, er da ogsaa, næst Amager, saaledes som det nedenfor nærmere vil blive paavist, den Egn af Landet, der er tættest befolket, idet den rummer 14320 Mennesker pr. 100 □ Km., hvorved dog maa erindres, at Øens naturlige Betingelser for en Befolknings Underhold lige saa meget ere knyttede til den overalt nære Adgang til Havet (Søfart og Fiskeri) som til selve Arealets Udstrækning og dets produktive Evne. — Kjøbenhavns Amt har i Gjennemsnit 42634 Mennesker pr. 100 □ Km., hvilket selvfølgelig fornemlig skyldes den Omstændighed, at Kjøbenhavns Forstæder administrativt henhøre herunder, men selv naar disse (Frederiksberg og Taarnby Sogn, jfr. Anm. til Tabel 36) udsondres, bliver Tætheden for den øvrige Del af Amtet dog større end i det ellers højest stillede Odense Amt, nemlig 7781 pr. 100 □ Km. Dette skyldes den tætte, kjøbstads-mæssige Beboelse i Hovedstadens nærmere og fjærnere Omegn (Valby, Hellerup, Charlottenlund, Gjentofte, Lyngby o. s. v.). Det svagest befolkede af Øernes Amter er Holbæk Amt med ikkun 5607 Mennesker pr. 100 □ Km., altsaa ikke lidet lavere end Lolland-Falster. De sjællandske Amter, betragtede som en Helhed, ere ikke synderlig stærkere befolkede end nys nævnte Øer, medens de endog staa betydeligt under Bornholm. Denne Landsdels tildels mindre frugtbare Jordbundsforhold give vel i og for sig kun Rum for en forholdsvis svagere Befolkning; men ved Siden heraf staar den Omstændighed, at Bornholms Befolkning i langt mindre Grad end den sjællandske har sit Underhold ved Dyrkning af Jorden. Det relative Antal af Agerbrugere paa Øen staar i det Hele taget meget under det tilsvarende Antal i den overvejende Del af Landets øvrige Amter, og kun Kjøbenhavns Amt fremviser i denne Henseende et væsenlig lavere Tal end Bornholm. Omvendt er den Befolkning, som lever af Søfart og Fiskeri, større paa Bornholm end i noget andet Amt. — De jydskke Amter staa alle — med Undtagelse af Aarhus Amt — lavere end Øernes Amter i Henseende til Befolknings-tætheden. Aarhus Amts høje Stilling skyldes selvfølgelig først og fremmest Aarhus Kjøbstad (jfr. ovenfor). Dette Amt staar saavel over de 4 sjællandske Amter som over Lolland-Falster. Et Blik paa Befolkningens Fordeling mellem By og Land viser da ogsaa, at Aarhus Amt i Henseende til den relative Bybefolkning overskrider ikke alene de nævnte Dele af Landet meget betydeligt, men ogsaa baade Svendborg og Odense Amter, medens det kun staar tilbage for Bornholms Amt. At Ringkjøbing Amt staar saa meget lavere end alle de øvrige Amter, bliver lettere forstaaeligt, naar det ses, at dette i flere Henseender (Jordbundsbeskaffenhed og Havneforhold) saa ugunstigt stillede Amt kun har en relativ Bybefolkning af 8,7 pCt., imedens Forholdet f. Eks. for Aarhus Amts Vedkommende er 36,4 pCt. — Naar man ordner samtlige Amter i Rækkefølge efter den gjennemsnitlige aarlige Tilvækstprocents Størrelse i det forløbne Tiaar, efter Befolknings-tæthedens Størrelse samt efter Bybefolkningens relative Størrelse, fremkomme følgende Grupperinger:

Tilvækst i aarligt Gjennemsnit. pCt.	Antal Mennesker pr. 100 □ Km.	Bybefolkning ¹⁾ pr. 1000 af hele Befolkningen.
1. Kjøbenhavns (2,33)	Kjøbenhavns (12634) <i>do. (ud. Frederiksberg og Taarnby Sogn) (7781)</i>	Kjøbenhavns (479)
2. Ringkjøbing (1,22)	Odense (7685)	Bornholms (413)
3. Aarhus (1,10)	Svendborg (7337)	Aarhus (364)
4. Aalborg (0,95)	Bornholms (6644)	Odense (307)
5. Bornholms (0,92)	Aarhus (6345)	Vejle (257)
6. Hjørring (0,85)	Frederiksberg (6256)	Aalborg (232)
<i>Kjøbenhavns (uden Frederiksberg og Taarnby Sogn) (0,84)</i>		
7. Thisted (0,81)	Sorø (6044)	Svendborg (219)
8. Viborg (0,77)	Præstø (6016)	Randers (219)
9. Ribe (0,71)	Maribo (5952)	Maribo (215)
10. Randers (0,57)	Holbæk (5607)	Frederiksberg (209)
11. Odense (0,55)	Vejle (4800)	Sorø (204)
12. Maribo (0,36)	Randers (4538)	Præstø (138)
13. Vejle (0,31)	Thisted (4099)	Hjørring (136)
14. Svendborg (0,26)	Hjørring (3919)	Thisted (130)
15. Sorø (0,18)	Aalborg (3618)	Viborg (120)
		<i>Kjøbenhavns (uden Frederiksberg, Sundbyerne og Utterslev) (114)</i>
16. Frederiksberg (0,16)	Viborg (3323)	Ribe (106)
17. Holbæk (0,10)	Ribe (2593)	Holbæk (97).
18. Præstø (÷ 0,08).	Ringkjøbing (2178)	Ringkjøbing (87).

Det ses heraf bekræftet, at Befolkningstætheden og Bybefolkningens relative Størrelse i det Væsenlige ere overensstemmende, idet paa enkelte Undtagelser nær de samme Amter staa enten højt eller lavt i de to Rækker. Hvad Undtagelserne angaar, maa det bemærkes, at et Amt godt kan have en relativ stor Bybefolkning uden i og for sig at have nogen stor Befolkningstæthed. Dette vil f. Eks. være Tilfældet, hvor der i en mindre frugtbar Egn findes en større By, som paa Grund af særlige Betingelser udøver en stor Tiltrækningskraft paa vedkommende Amts Landdistrikter uden i nogen væsentlig Grad at drage Befolkning til sig fra andre Amter. Dette turde saaledes tildels gjælde om Aalborg Kjøbstad og give Forklaring af Aalborg Amts Særstilling i ovenstaaende Rækker. — Det ses fremdeles, at omvendt de Amter, der staa højt i Henseende til Befolkningstæthed, i Reglen indtage en forholdsvis lav Plads i Henseende til den forefundne Gjennemsnits-Tilvækst i Tiaaret. Denne naturlige, ja næsten selvfølgelig Forbindelse, der antyder, hvor nær de forskjellige Amter ere ved den Tæthedsgrad, der tør betegnes som et Mættelsespunkt eller foreløbig Grænse for Udviklingen, har tidligere lejlighedsvis været Gjenstand for Omtale. Her skal kun erindres om, at, hvor der i en forholdsvis frugtbar Egn med en i Forvejen tæt Befolkning findes en større By, som øver sin Tiltrækning paa Befolkningen udenfor vedkommende Amt, vil dette Amt kunne indtage en høj Plads i begge Rækker. Dette gjælder selvfølgelig i særlig Grad om Kjøbenhavns Amt, men ogsaa væsentligt om Aarhus

¹⁾ Handelspladserne samt Sundbyerne og Utterslev ere henregnede til Byerne.

Amt. Naar Mættelsespunktet ligeledes i Bornholms Amt synes at ligge højere end andetsteds (jfr. i Afsnittet om Tilvæksten S. LV), er Grunden her ikke en eller flere Byers særlige Udviklingsbetingelser, men Øens Omgrænsning af Havet, der gennem Søfart og Fiskeri i høj Grad forøger de i Jordbunden nedlagte almindelige Ernæringsvilkaar (jfr. ovenfor S. CV).

Man skal i nedenstaaende Tabel 37 endvidere fremstille Befolkningsstæthedens for saadanne større Landomraader, der kommunalt (Amtsraadskredse) eller geografisk (Øer) danne et afsluttet Hele.

TABEL 37.

Befolkningsstæthed i de 6 Amtsraadskredse, der tidligere have udgjort selvstændige Amter, samt paa større Øer.

Population et superficie, subdivisions de quelques bailliages et principales îles.

	Folketal 1ste Februar 1890.	Areal		Mennesker pr.	
		geogr. □ Mil.	□ Km.	geogr. □ Mil.	100 □ Km.
Kjøbenhavns Amtsraadskreds.	109913	9,58	527,5	11806	21451
Roskilde —	42793	12,37	681,2	3473	6324
Odense —	92898	20,20	1112,3	4608	8368
Assens —	43219	11,96	659,0	3614	6568
Aarhus —	77949	14,42	793,3	5432	9864
Skanderborg —	79242	30,57	1683,6	2672	4852
Øen Amager (uden Kristianshavn) . .	19729	1,43	78,5	13797	25132
- Samse	6475	2,01	110,3	3221	5844
- Møen ¹⁾	13570	3,82	210,3	3552	6453
- Lolland ¹⁾	65552	21,29	1172,5	3079	5591
- Falster	32639	8,98	494,7	3635	6598
- Langeland	19169	5,03	276,8	3811	6925
- Taasinge	4344	1,25	68,8	3475	6314
- Ærø	12229	1,55	85,4	7890	14320
- Læsø	2724	1,87	103,2	1457	2640
- Morsø	21020	6,56	361,0	3204	5823
- Fanø	3202	0,97	53,6	3301	5974

En Jævnføring af denne Tabel med den foregaaende vil vise, at Roskilde Amtsraadskreds staar højere end det øvrige Sjælland udenfor Kjøbenhavns Amt; men Forskjellen er saa ringe mellem hint (6324) og det derpaa følgende Frederiksborg Amt (6256), at disse to kunne betegnes som omtrent sidestillede og saaledes udgjøre de næstefter Kjøbenhavns Amtsraadskreds tættest befolkede Dele af Sjælland; dog viser Tabel 37 fremdeles, at Møen, der administrativt henhører under Præstø Amt, har en betydelig tættere Befolkning end dette Amt, og for den sjællandske Øgruppens Vedkommende kommer som den tættest befolkede Del næstefter Kjøbenhavns Amtsraadskreds. De i dette Landdistrikt herskende særlige Forhold ere ofte nok berørte ovenfor; her skal kun henpeges paa, at Øen Amager (uden Kristianshavn), som rummer heved en Femtedel af hele Kredsens Folketal, alene har en Befolkningsstæthed af over 25000 pr. 100 □ Km. Det ses frem-

¹⁾ Ligesom ovenfor (Tabel 10) har man ikke her medregnet Øen Nyord under Møen, ejheller Øerne Fejø, Femø og Askø under Lolland.

deles, at Assens Amtsradsreds staaer betydeligt lavere end Odense Amtsradsreds, ja har endog en mindre Befolkningstæthed end Bornholms Amt. Mellem Aarhus Amts to Bestanddele er Forskjellen endnu større, idet Aarhus Amtsradsreds er over dobbelt saa tæt befolket som Skanderborg Amtsradsreds. Det er selvfølgelig her som i Odense Amt i væsenlig Grad den store Kjøbstads Indflydelse, der fremkalder Forskjellen. — Som tidligere berørt, er det naturligt, at Befolkningstætheden er større paa en enkelt Ø, der udgjør et overalt af Havet som Ernæringskilde omsluttet Hele end i et Areal af tilsvarende Størrelse med ringe eller slet ingen Søgrænse. Det vil da ogsaa ses, at Øen Samsø baade staaer højere end de nærliggende Dele af det jyske Fastland og end Holbæk Amt, hvortil det administrativt henhører. Hvad derimod de under Svendborg Amt hørende Øer Langeland og Taasinge angaar, viser en nærmere Undersøgelse, at Befolkningstætheden i den fynske Del af Svendborg Amt er større end paa disse Øer, hvorimod Ærø i meget høj Grad nyder Gavn af sin gunstige Stilling til Havet, idet denne Ø — som allerede berørt — næst Amager er den tættest befolkede Del af hele Danmark. Øerne Morsø og Fanø staa ligeledes begge højt over henholdsvis det øvrige Thisted og Ribe Amt. — Om den betydelige Forskjel mellem Øerne Lolland og Falster, der tilsammen udgjøre Maribo Amt, er ovenfor oplyst.

TABEL 38.

Forholdet mellem Folketal og Hartkornet, provinsvis.

Habitants par 100 tonneaux de „Hartkorn“ (c. à. d. unités de sol imposables à tel taux).

	Kjøbstæder og Landd. tilsammen. <i>Villes et communes rurales.</i>			Landdistrikterne alene. <i>Communes rurales seules.</i>		
	Tønder Hartkorn. <i>tonneaux de „Hartkorn“.</i>	Folketal 1ste Febr. 1890. <i>pop.</i>	Antal Indb. pr. 100 Tdr. Hartkorn. <i>habitants par 100 tonn.</i>	Tønder Hartkorn <i>tonneaux de „Hartkorn“.</i>	Folketal 1ste Febr. 1890. <i>pop.</i>	Antal Indb. pr. 100 Tdr. Hartkorn. <i>habitants par 100 tonn.</i>
Sjælland { uden Kbhvn	115426	521264	452	113400	453218	400
{ med —	115743	834123	721	—	—	—
Bornholm (efter alm. Hartk.)	6048	38761	641	5735	22763	397
Lolland-Falster	30760	100552	327	30055	78905	263
Fyn	58865	256824	436	57863	191612	331
Øerne ialt <i>Iles</i> { uden Kbhvn.	211099	917401	435	207053	746498	361
{ med —	211416	1,230260	582	—	—	—
Det sydøstlige Jylland	71456	379539	531	69941	273736	391
Det nordlige —	48019	284558	593	47477	239524	505
Det sydvestlige —	51327	278023	542	50381	249056	494
Jylland ialt <i>Jutland</i>	170802	942120	552	167799	762316	454
Det egenlige Danmark. <i>Danemark pr. dit</i>	382218	2,172380	568	374852	1,508814	403

TABEL 39. **Førholdet mellem Folketallet og Hartkornet i de enkelte Overøvrighedskredse.**
Habitants par 100 tonneaux de „Hartkorn“ (c. à. d. unités de sol imposables à tel taux).

	Kjøbstæder og Landd. tilsammen. <i>Villes et communes rurales.</i>			Landdistrikterne alene. <i>Communes rurales seules.</i>		
	Tønder Hartkorn. <i>tonneaux de „Hartkorn“.</i>	Folketal 1ste Febr. 1890. <i>pop.</i>	Antal Indb. pr. 100 Tdr. Hartkorn. <i>habitants par 100 tonneaux.</i>	Tønder Hartkorn. <i>tonneaux de „Hartkorn“.</i>	Folketal 1ste Febr. 1890. <i>pop.</i>	Antal Indb. pr. 100 Tdr. Hartkorn. <i>habitants par 100 tonneaux</i>
Kjøbenhavns Amt	21447	152706	712	21092	142450	675
Frederiksborg —	16528	84684	512	16281	68049	418
Holbæk —	24797	94235	380	24507	85051	347
Sorø —	24023	88990	370	23446	70859	302
Præstø —	28631	100649	352	28074	86809	309
Bornholms —	6048	38761	641	5735	22763	397
Maribo —	30760	100552	327	30055	78905	263
Svendborg —	27483	120707	439	27054	97242	359
Odense —	31382	136117	434	30809	94370	306
Vejle —	22337	111904	501	21711	83189	383
Aarhus —	24262	157191	648	23863	104241	437
Randers —	24857	110444	444	24367	86306	354
Aalborg —	18346	104790	571	18198	83814	461
Hjørring —	16083	110361	686	15884	95331	600
Thisted —	13590	69407	511	13395	60379	451
Viborg —	19375	100777	520	19070	88678	465
Ringkjøbing —	18185	98623	542	17997	90057	500
Ribe —	13767	78623	571	13314	70321	528

I ovenstaaende Tabeller er — ligesom tidligere — Folketallet i de enkelte Landsdele og Overøvrighedskredse sammenstillet med de respektive Hartkornsbeløb (Ager og Engs samt halveret Skovskyld-Hartkorn). Ifølge sin Bestemmelse skulde en Tønde Hartkorn jo være en Værdi-Enhed for Jordens produktive Evne. Dette har den vel næppe nogensinde været i fuldt Maal, og den er det i meget mindre Grad nu, efter at Hartkorns-Ansættelsen, der har den endnu gjældende Matrikel af 1ste Januar 1844 til Grundlag, maa siges i Aarenes Løb at være bleven forældet, i Særdeleshed fordi de sidste Aartiers store Kulturfremskridt langtfra have virket ensartet i alle Landets Dele, hverken i Henseende til den tilvejebragte forøgede Produktmængde eller til de med Jordens Dyrkning forbundne Omkostninger. Ikke destomindre vil Hartkornet endnu i større Træk kunne benyttes som Maalestok, naar Talen er om Folketallets specifikke Størrelse i Henseende til Jordens Frugtbarhed eller Evne til at underholde en Befolkning. Hvis denne Maalestok kunde forudsættes i nogenlunde ligelig Grad at give et Udtryk for en Landsdels Ernæringsbetingelser, kunde det ikke vel tænkes, at Folketallet, set i Forhold til denne Ansættelse, vilde være synderlig afvigende i de forskellige Egne af Landet, saaledes som Tilfældet nødvendigvis maa være, naar Folketallet sammenholdes med Arealet uden Hensyn til den forskellige Beskaffenhed af dette. Naar det nu ses, at ovenstaaende Tabeller 38 og 39 udvise en ikke ringe Forskjellighed mellem de enkelte Landsdele og Overøvrighedskredse, maa denne Uensartethed vel

for en Del betragtes som et Udslag af den ovenfor omtalte, ved Hartkorns-Ansættelsen klæbende Uligelighed, men den er sikkerlig for største Delen en Følge deraf, at Hartkornets Betydning som Maalestok i høj Grad forringes, saa snart Undersøgelsen gjælder Omraader, hvor Agerbruget ikke er saa at sige eneraadende, men tillige andre Erhvervsgrene spille en forholdsvis større Rolle. Eksempelvis kunne nævnes Øer eller andre Lokalteter, hvor Søfart og Fiskeri give Befolkningen dens Hovednæring. Det samme gjælder Omraader, der indeholde større Byer med en forholdsvis meget udviklet Handel og Industri.

Ligesom tidligere er der i begge de ovenstaaende Tabeller foretaget Sammenstilling saavel mellem Folketallet og Harnkorns-Beløbet for Kjøbstæder og Landdistrikter tilsammen som mellem Folketallet i Landdistrikterne og det paa dem hvilende Hartkorns-Beløb alene. Størst Betydning har den første Sammenstilling, eftersom ogsaa i hvert Fald de smaa Kjøbstæders Befolkning, hvis Ernæringsbetingelser væsenligst maa søges i de omgivende Landdistrikter som deres naturlige Opland, indirekte staar i Forhold til Egnens Frugtbarhed, der søges udtrykt ved Hartkorns-Ansættelsen. Betragter man da nærmere de Forholdstal, som skyldes Sammenstillingen for Kjøbstad og Land under Et, vil det ses, at Befolkningens Tæthed i Forhold til Hartkornet gjennemgaaende er størst i de mindre frugtbare, oprindeligt lavt boniterede Egne. Alle Jyllands Dele staa saaledes højere end alle Øerne, paa nær Bornholm, der baade er den mindst frugtbare af disse og tillige i særlig høj Grad har sin Ernæring fra andre Kilder end Jordbunden. Regnes Kjøbenhavns Folketal med under Sjælland, er det klart, at Tallet dog her bliver større end noget andet Sted. — Gaar man til Oversigten over de enkelte Overøvrighedskredse, ses det, at Frederiksborg Amt staar højere end Vejle, Randers og Thisted Amter, medens paa den anden Side Aarhus og Hjørring Amter endog staa højere end Bornholms Amt. — Man skal ikke nærmere gaa ind paa en Behandling af den anden Sammenstilling, for Landdistrikterne alene, men kun gjøre opmærksom paa, at ogsaa disse Forholdstal i det Hele taget ere størst for de mindre frugtbare Egne af Landet.

Sluttelig skal endnu kun anføres, at man har anset det for overflødigt at foretage nogen Sammenligning med Forholdene ved tidligere Folketællinger i Henseende til Befolkningens Tæthed; thi da Oplysningerne saavel om Arealet som om Hartkorns-Beløbene kun ere undergaaede meget ringe Forandring i Aarenes Løb, vil Befolkningstætheden i begge Henseender bevæge sig proportionalt med selve Folketallene, hvis Tilvækstforhold ere udførlig fremstillede i et foranstaaende Afsnit.

D.

Befolkningens Fordeling mellem By og Land.

Proportion des populations urbaine et rurale.

Allerede i Afsnit A («Befolkningens Størrelse og Tilvækst», Tabellerne 11, 13, 15, 16, 19, 20, 21 og 22) er der givet Oplysning om den absolute Størrelse af Kjøbstadbefolkningen og af Landbefolkningen efter legale og administrative Bestemmelser, samt af Bybefolkningen i mere udvidet Forstand i Modsætning til Landbefolkningen i indskrænket Betydning. Det blev sammesteds paavist, at Bybefolkningen, hvad enten man ser hen til den ene eller den anden Inddeling, i Løbet af Tiaaret 1880—90 er vokset langt stærkere end Landbefolkningen, samt at Bybefolkningens Tilvækst saavel for Hovedstadens som for Provins-Kjøbstædernes Vedkommende har været stigende, Landbefolkningens Tilvækst derimod nedadgaaende i et tilsvarende Forhold siden det forrige Tiaar: 1870—80, endskjøndt Tilvæksten allerede i dette Tiaar var betydeligt større for By end for Land. I nærværende Afsnit vil det nu blive fremstillet, hvorledes det numeriske Forhold mellem By- og Landbefolkningen ved Folketællingen i 1890 paa Grund af de forandrede Tilvækstforhold i 1880—90 yderligere vil være forrykket til Gunst for Byerne siden Tællingen i 1880. Hertil knytter sig en Fremstilling af, hvorledes Bybefolkningen nu og tidligere fordeler sig mellem større og mindre Byer.

I Tabellerne 40 og 41 er fastholdt den legale og administrative Adskillelse.

TABEL 40.

Folketallet i Kjøbstæder og Landdistrikter.
Populations des villes et des communes rurales.

		1ste Febr. 1890.	1ste Febr. 1880.	1ste Febr. 1860.	1ste Febr. 1840.	1ste Febr. 1801.
Det egenlige Danmark . . .	{ Staden Kjøbenhavn . . .	312859	234850	155143	120819	100975
	{ Provins-Kjøbstæder . . .	350707	280908	205776	140737	91208
	{ Landdistrikter	1,508814	1,453281	1,247443	1,027519	736818
Færøerne	{ Thorshavn By	1303	984	823	714	554
	{ Landdistrikter	11652	10236	8099	6600	4711
Kongeriget Danmark	{ Staden Kjøbenhavn . . .	312859	234850	155143	120819	100975
	{ Provins-Kjøbstæder . . .	352010	281892	206599	141451	91762
	{ Landdistrikter	1,520466	1,463517	1,255542	1,034119	741529

TABEL 41. **Folketallet i Kjøbstæder og Landdistrikter, Fordeling af 1000 Indbyggere.**
De 1000 habitants appartenant aux villes et aux communes rurales :

		1ste Febr 1890.	1ste Febr. 1880.	1ste Febr. 1860.	1ste Febr. 1840.	1ste Febr. 1801.
Det egenlige Danmark . . .	{ Staden Kjøbenhavn . . .	144	119	96	94	109
	{ Provins-Kjøbstæder . . .	161	143	128	109	98
	{ Landdistrikter	695	738	776	797	793
Færøerne	{ Thorshavn By	101	88	92	98	105
	{ Landdistrikter	899	912	908	902	895
Kongeriget Danmark	{ Staden Kjøbenhavn . . .	143	119	96	93	108
	{ Provins-Kjøbstæder . . .	161	142	128	109	98
	{ Landdistrikter	696	739	776	798	794

Af Tabel 41 vil det ses, at i det egenlige Danmark udgjorde Landdistrikternes Befolkning i 1801 og endnu i 1840 de 4 Femtedele af hele Befolkningen; men den gik ved de senere Tællinger stedse forholdsvis tilbage, saa at den i 1880 ikke engang omfattede de 3 Fjerdedele (73,8 pCt.); ved den sidste Tælling (1890) udgjorde den endog kun 7 Tiendedele (69,5 pCt.) af hele Folketallet. I Modsætning hertil voksede altsaa Kjøbstædernes Befolkning fra at være en Femtedel af Folketallet i 1801 og 1840 (20,7 pCt.) til i 1890 at udgjøre de 3 Tiendedele (30,5 pCt.) af samme. Det er imidlertid Provins-Kjøbstæderne, der have udvist den stærkeste Tiltrækningskraft. Medens nemlig i 1801 Hovedstaden rummede 10,9 pCt., Provins-Kjøbstæderne derimod kun 9,8 pCt. af Landets Befolkning, var Forholdet i 1840 og 1860 vendt om og, skjøndt Udviklingen i de senere Tiaar atter har været til Gunst for Kjøbenhavn, er det dog endnu saaledes, at Hovedstaden i 1890 kun rummede 14,4, Provins-Kjøbstæderne derimod 16,1 pCt. af Befolkningen.

I den egenlige Stad Kjøbenhavn levede i 1890 altsaa omtrent en Syvendedel af hele Danmarks Befolkning. Regnes Frederiksberg, Sundbyerne og Utterslev sammen med Staden som Kjøbenhavns Forstæder, indeholder Hovedstaden derimod over en Sjettedel af Befolkningen, nemlig c. 17,3 pCt.

Som et Vidnesbyrd om, i hvor høj Grad Danmarks Hovedstad maa siges økonomisk og socialt at danne Centrum for Landet, er til Sammenligning nedenfor fremstillet den Procentandel, som i de evropæiske Stater vedkommende Hovedstads Indbyggerantal udgjorde af hele Befolkningen. Tallene gjælde saavidt muligt for samme Tidspunkt (omkring 1890), og Følgeordenen er sat efter Procentens Størrelse.

Hovedstadens Indbyggerantal i pCt. af hele Befolkningen. <i>Habitants de la capitale p. 100 de la pop. totale.</i>		Hovedstadens Indbyggerantal i pCt. af hele Befolkningen. <i>Habitants de la capitale p. 100 de la pop. totale.</i>	
England og Wales	19,2 pCt.	Frankrig	6,4 pCt.
Danmark	17,3 —	Bayern	6,2 —
Storbritannien og Irland	14,7 —	Østerrig	5,6 —
Holland	9,2 —	Preussen	5,3 —
Sachsen	7,9 —	Sverrig	5,2 —
Belgien	7,8 —	Portugal	5,2 —
Norge	7,4 —	Grækenland	4,9 —
Württemberg	6,9 —	Rumænien	4,4 —

	Hovedstadens Indbyggerantal i pCt. af hele Befolkningen. <i>Habitants de la capitale p. 100 de la pop. totale.</i>	Hovedstadens Indbyggerantal i pCt. af hele Befolkningen. <i>Habitants de la capitale p. 100 de la pop. totale.</i>
Tyskland	3,2 pCt.	Schweiz . . . . . 1,6 pCt.
Ungarn	2,9 —	Italien . . . . . 1,4 —
Finland	2,8 —	Bulgarien . . . . . 1,8 —
Spanien	2,7 —	Evropæiske Rusland (uden Polen og Finland) . . . . . 1,1 —
Serbien	2,5 —	

Ved Hovedstaden er her overalt saa vidt muligt forstaaet Byen i udvidet Forstand (o: med Forstæder). Det vil da ses, at Danmark staar højere end noget andet Land. Kun naar London alene betragtes som Hovedstad for det egenlige England (med Wales), hvad der dog ikke svarer til det virkelige Forhold, udgjør Staden en endnu større Andel af Landets Befolkning end Kjøbenhavn.

I Tabellerne 42 og 43 er fremstillet Fordelingen mellem Kjøbstad og Land efter den legale og administrative Adskillelse indenfor de enkelte Landsdele.

TABEL 42. **Folketallet i Kjøbstæder og Landdistrikter i de enkelte Landsdele.**
Populations des villes et des communes rurales par province.

	Iste Februar 1890.	Iste Februar 1880.	Iste Februar 1860.	Iste Februar 1840.	Iste Februar 1801.	
Sjælland	{ Staden Kjøbenhavn	312859	234850	155143	120819	100975
	{ Provins-Kjøbstæder	68046	58665	48092	35250	22938
	{ Landdistrikter	453218	428188	371576	307408	218616
Bornholm	{ Provins-Kjøbstæder	15998	13057	10362	8299	5926
	{ Landdistrikter	22763	22307	18942	16900	13581
Lolland-Falster	{ Provins-Kjøbstæder	21647	18469	14156	9435	5918
	{ Landdistrikter	78905	78538	72641	61967	46978
Fyn	{ Provins-Kjøbstæder	65212	51569	40905	27875	17350
	{ Landdistrikter	191612	194885	176339	155982	111595
Øerne ialt. <i>Iles</i>	{ Staden Kjøbenhavn	312859	234850	155143	120819	100975
	{ Provins-Kjøbstæder	170903	141760	113515	80859	52132
	{ Landdistrikter	746498	723918	639498	542257	390770
Det sydøstlige Jylland	{ Provins-Kjøbstæder	105803	82029	51834	32457	20264
	{ Landdistrikter	273736	271691	234765	185199	127418
Det nordlige —	{ Provins-Kjøbstæder	45034	33211	23897	16054	10900
	{ Landdistrikter	239524	227548	191893	154405	110086
Det sydvestlige —	{ Provins-Kjøbstæder	28967	23908	16530	11367	7912
	{ Landdistrikter	249056	230124	181287	145658	108544
Jylland ialt. <i>Jutland</i>	{ Provins-Kjøbstæder	179804	139148	92261	59878	39076
	{ Landdistrikter	762316	729363	607945	485262	346048
Det egenlige Danmark. <i>Danemark pr. dit.</i>	{ Staden Kjøbenhavn	312859	234850	155143	120819	100975
	{ Provins-Kjøbstæder	350707	280908	205776	140737	91208
	{ Landdistrikter	1,508814	1,453281	1,247443	1,027519	736818

TABEL 43.

Folketallet i Kjøbstæder og Landdistrikter i de enkelte Landsdele. — Fordeling af 1000 Indbyggere.

Id.: Chiffres proportionnels.

		Iste Februar 1890.	Iste Februar 1880.	Iste Februar 1860.	Iste Februar 1840.	Iste Februar 1801.
Sjælland	{ Staden Kjøbenhavn	375	326	270	261	295
	{ Provins-Kjøbstæder	82	81	84	76	67
	{ Landdistrikter	543	593	646	663	638
Bornholm	{ Provins-Kjøbstæder	413	369	354	329	304
	{ Landdistrikter	587	631	646	671	696
Lolland-Falster	{ Provins-Kjøbstæder	215	190	163	132	112
	{ Landdistrikter	785	810	837	868	888
Fyn	{ Provins-Kjøbstæder	254	209	188	152	135
	{ Landdistrikter	746	791	812	848	865
Øerne ialt. <i>Iles</i>	{ Staden Kjøbenhavn	254	213	171	162	186
	{ Provins-Kjøbstæder	139	129	125	109	96
	{ Landdistrikter	607	658	704	729	718
Det sydøstlige Jylland {	Provins-Kjøbstæder	279	232	181	149	137
	Landdistrikter	721	768	819	851	863
Det nordlige — {	Provins-Kjøbstæder	158	127	111	94	90
	Landdistrikter	842	873	889	906	910
Det sydvestlige — {	Provins-Kjøbstæder	104	94	84	72	68
	Landdistrikter	896	906	916	928	932
Jylland ialt. <i>Jutland</i> {	Provins-Kjøbstæder	191	160	132	110	101
	Landdistrikter	809	840	868	890	899
Det egenlige Danmark. <i>Danemark pr dt</i> {	Staden Kjøbenhavn	144	119	96	94	109
	Provins-Kjøbstæder	161	143	128	109	98
	Landdistrikter	695	738	776	797	793

Det ses af Tabel 43, at Landbefolkningens relative Aftagen igjennem dette Aarhundrede i det Hele har gjort sig stærkest gjældende paa Øerne; men det ses tillige, at denne Nedgang har været jævner i Jylland end paa Øerne, idet der for Øernes Vedkommende var en Afbrydelse, eftersom Landbefolkningen her i 1840 omvendt var noget større end i 1801, hvorimod den i Jylland for hvert af de angivne Tællingsdata har udgjort en stedse mindre Del af hele Folketallet. Betragter man de enkelte Landsdele, vil det ses, at den paaviste relative Nedgang har gjort sig gjældende i samtlige Jyllands Dele, medens derimod Afbrydelsen for Øernes Vedkommende i 1840 udelukkende skyldes Sjælland, en Følge af at Hovedstaden i Tidsrummet 1801—40 kun havde en meget ringe Tilvækst (0,51 pCt.), nemlig noget over Halvdelen af Landbefolkningens Tilvækst. Saa stærk var Betydningen heraf, at Sjællands Landbefolkning endnu i 1860 udgjorde en relativ større Del af hele Folketallet end i 1801.

Medens der saaledes i det Hele er stor Overensstemmelse mellem de enkelte Landsdele i Henseende til Landbefolkningens relative Aftagen, hersker der imidlertid en ikke ringe indbyrdes Forskjellighed med Hensyn til, hvorledes Befolkningen numerisk ved hver Tælling var fordelt mellem Kjøbstad og Land. For kun at omhandle de sidst foreliggende Resultater udviser Fordelingen i 1890 en betydelig større Kjøbstadsbefolkning paa Øerne end i Jylland, hvilket selvfølgelig skyldes Hovedstaden, som alene — selv uden Forstæder — rummede over en Fjerdedel af hele Øernes Befolkning, af den sjællandske Befolkning endog henved de 4 Tiendedele. Det er saaledes en Selvfølge, at Kjøbstadsbefolkningen var relativt størst i Sjælland; men mærkeligt synes det, at Bornholms Kjøbstadsbefolkning kun stod lidet tilbage for den

sjællandske; herved maa dog bemærkes, at Forskjellen mellem Kjøbstad og Land i flere Henseender er mindre udpræget paa Bornholm end andetsteds. Lavest af Øerne stod Lolland-Falster, idet Kjøbstadbefolkningen her endog udgjorde en mindre Andel end i det sydøstlige Jylland. Relativt mindst i hele Landet var Kjøbstadbefolkningen i Jyllands sydvestlige Del, nemlig kun 104 af 1000 Indbyggere.

I Tabellerne 44 og 45 er fremstillet Fordelingen mellem den egenlige By- og Landbefolkning, idet Kjøbenhavns Forstæder samt Handelspladserne ere henregnede til den førstnævnte. Forholdet mellem By- og Landbefolkning bliver i Hovedtrækkene det samme som efter den administrative Adskillelse; kun vil Bybefolkningen i de Landsdele, hvor der findes Handelspladser, selvfølgelig være forholdsvis større og Landbefolkningen omvendt forholdsvis mindre. Hvad Sjælland angaar, er det klart, at Landbefolkningen i høj Grad bliver indskrænket til Gunst for Hovedstaden, naar Forstæderne henregnes til denne sidste. For Øerne under Et bliver Forskjellen den, at medens hele Bybefolkningen (Kjøbenhavn og Kjøbstæderne) efter den administrative Inddeling udgjorde 393 af 1000 Indb., beløb hele den egenlige Bybefolkning 448 af 1000 eller saa nogenlunde henimod Halvdelen. For Jylland er Forskjellen kun særdeles ringe. For det egenlige Danmark var Forholdet efter administrativ Adskillelse 305 af 1000, men for Byerne i udvidet Forstand 340 af 1000 Indb.

Ved Folketællingen i 1890 udgjorde altsaa den egenlige Bybefolkning («Byprocenten») 34 pCt. eller over en Trediedel af Folketallet.

TABEL 44. Den egenlige By- og Landbefolkning i de enkelte Landsdele.¹⁾

Populations urbaine et rurale par province.

		Iste Februar 1890.	Iste Februar 1880.	Iste Februar 1860.	Iste Februar 1840.	Iste Februar 1801.
Sjælland	{ Kjøbenhavn med Forstæder ¹⁾ .	375719	273322	167917	123123	100975
	{ De øvrige Byer	69144	59544	48856	35250	23274
	{ Landet	389260	388837	358038	305104	218280
Bornholm	{ Byerne	15998	13057	10362	8299	5926
	{ Landet	22763	22307	18942	16900	13581
Lolland-Falster	{ Byerne	21647	18469	14156	9435	5918
	{ Landet	78905	78538	72641	61967	46978
Fyn	{ Byerne	68240	54314	43495	30046	18799
	{ Landet	188584	192140	173749	153811	110146
Øerne ialt. <i>Iles</i>	{ Kjøbenhavn med Forstæder ¹⁾ .	375719	273322	167917	123123	100975
	{ De øvrige Byer	175029	145384	116869	83030	53917
	{ Landet	679512	681822	623370	537782	388985
Det sydøstl. Jylland	{ Byerne	110020	84960	53609	32457	20264
	{ Landet	269519	268760	232990	185199	127418
Det nordl. Jylland	{ Byerne	48415	36356	26737	16845	11363
	{ Landet	236143	224403	189053	153614	109623
Det sydvestl. Jylland	{ Byerne	28967	23908	16530	11367	7912
	{ Landet	249056	230124	181287	145658	108544
Jylland ialt. <i>Jutland</i>	{ Byerne	187402	145224	96876	60669	39539
	{ Landet	754718	723287	603330	484471	345585
Det egenlige Danmark. <i>Danemark pr. dit.</i>	{ Kjøbenhavn med Forstæder ¹⁾ .	375719	273322	167917	123123	100975
	{ De øvrige Byer	362431	290608	213745	143699	93456
	{ Landet	1,434230	1,405109	1,226700	1,022253	734570

¹⁾ Under Kjøbenhavns Forstæder er henregnet Frederiksberg (fra 1840), Sundbyerne (fra 1860) og Utterslev (fra 1880), lige som iøvrigt Handelspladserne ere regnede til Byerne

TABEL 45. Den egenlige By- og Landbefolkning i de enkelte Landsdele¹⁾. — Fordeling af 1000 Indbyggere.

Id.: Chiffres proportionnels.

		Iste Februar 1890.	Iste Februar 1880.	Iste Februar 1860.	Iste Februar 1840.	Iste Februar 1801.
Sjælland	{ Kjøbenhavn med Forstæder ¹⁾ .	450	379	292	266	295
	{ De øvrige Byer	83	82	85	76	68
	{ Landet	467	539	623	658	637
Bornholm	{ Byerne	413	369	354	329	304
	{ Landet	587	631	646	671	696
Lolland-Falster	{ Byerne	215	190	163	132	112
	{ Landet	785	810	837	868	888
Fyn	{ Byerne	266	220	200	163	146
	{ Landet	734	780	800	837	854
Øerne ialt. <i>Iles</i>	{ Kjøbenhavn med Forstæder ¹⁾ .	306	248	185	165	186
	{ De øvrige Byer	142	132	129	112	99
	{ Landet	552	620	686	723	715
Det sydøstlige Jylland {	{ Byerne	290	240	187	149	137
	{ Landet	710	760	813	851	863
Det nordlige — {	{ Byerne	170	139	124	99	94
	{ Landet	830	861	876	901	906
Det sydvestlige — {	{ Byerne	104	94	84	72	68
	{ Landet	896	906	916	928	932
Jylland ialt. <i>Jutland</i> {	{ Byerne	199	167	138	111	103
	{ Landet	801	833	862	889	897
Det egenlige Danmark. <i>Danemark pr. dit.</i> {	{ Kjøbenhavn med Forstæder ¹⁾ .	173	139	104	96	109
	{ De øvrige Byer	167	147	133	111	100
	{ Landet	660	714	763	793	791

Hvad de enkelte Overøvrighedskredse angaar, vil det næppe kunne nægtes, at det for en Del beror paa stedlige og legale Tiltældigheder, om Bybefolkningen er forholdsvis mer eller mindre betydelig. Her bør ogsaa erindres om de temmelig talrige By-Lokaliteter (jfr. Tabel 16), som uden at være Kjøbstæder eller Handelspladser i Virkeligheden have By-Karakter. Der er saaledes eksempelvis ingen Tvivl om, at naar Bybefolkningen i Ringkjøbing og Ribe Amter, særlig i førstnævnte Amt, er ikke lidet mindre end i Viborg Amt, skyldes dette fornemlig den Omstændighed, at i Ringkjøbing Amt Herning og Struer med tilsammen 4373 Indb. og i Ribe Amt Esbjerg med 4111 Indb. maa henregnes under Landdistrikterne.

TABEL 46. Den egenlige By og Landbefolkning i de enkelte Overøvrighedskredse. — Fordeling af 1000 Indbyggere.

Populations urbaine et rurale par bailliage. — Chiffres proportionnels.

	Bybefolkning <i>pop urb.</i>	Landbefolkning. <i>pop rur.</i>
Kjøbenhavns Amt ²⁾	479	521
Frederiksborg —	209	791
Holbæk —	97	903
Sorø —	204	796
Præstø —	138	862
Bornholms —	413	587
Maribo —	215	785
Svendborg —	219	781
Odense —	307	693
Vejle —	257	743
Aarhus —	364	636
Randers —	219	781
Aalborg —	232	768
Hjørring —	136	864
Thisted —	130	870
Viborg —	120	880
Ringkjøbing —	87	913
Ribe —	106	894

¹⁾ Jfr. Anm til Tabel 44.

²⁾ Under Kjøbenhavns Amts Bybefolkning er her henregnet Frederiksberg, Sundbyerne og Utterslev.

Som det vil ses, er ogsaa i denne Tabel fastholdt den *egønlige Adskillelse*. Særlig for Øernes Vedkommende udvise disse Tal store Uoverensstemmelser. Det vil saaledes ses, at medens paa Sjælland den relative Landbefolkning i Københavns Amt (altsaa med Udskillelse af Frederiksberg, Sundbyerne og Utterslev) kun beløb 521, udgjorde den i Holbæk Amt ikke mindre end 903 og i Præstø Amt 862, i Sorø og Frederiksborg Amter derimod kun 796 og 791 af 1000 Indb. — Hvad Jyllands Amter angaar, bør det bemærkes, at Aarhus Amt kun staar tilbage for Københavns og Bornholms Amter i Henseende til Bybefolkningens relative Størrelse, altsaa endog staar højere end Odense Amt. Næsthøjest i Jylland staar Vejle Amt og derefter Aalborg Amt. Men saavel Hjørring og Thisted som i Særdeleshed alle 3 sydvestlige Amter staa betydeligt under de øvrige jydskke Amter, medens af Øernes Amter Præstø staar omtrent lige saa lavt som Hjørring og Thisted og Holbæk Amt endog lavere end Ribe Amt. Lavest af alle Landets Amter kommer Ringkjøbing Amt med ikkun 87 Bybeboere af 1000 Indb. Henregner man imidlertid Herning og Struer (jfr. ovenfor) til Bybefolkningen, bliver dennes relative Størrelse 131 af 1000 Indb. eller lige saa meget som i Thisted Amt. Overføres paa samme Vis Esbjergs Folketal til Bybefolkningen, bliver denne for Ribe Amt ikke mindre end 158 af 1000 Indb. eller mere end hele det øvrige nordlige og sydvestlige Jylland.

TABEL 47. **Antallet af Kjøbstæder og Handelspladser ¹⁾, fordelte efter Størrelsen.**

Villes (y compris places de commerce), nombre.

Kjøbstæder og Handelspladser ¹⁾ med:	1ste Febr. 1890.	1ste Febr. 1880.	1ste Febr. 1860.	1ste Febr. 1840.	1ste Febr. 1801.
over 100000 Indb.	1 ¹⁾	1	1	1	1
10000—40000 —	7	5	3	"	"
2000—10000 —	42	39	31	24	9
under 2000 ²⁾ —	23 ²⁾	29	39	46	62
Ialt	73	74	74	71	72

Ovenstaaende Tabel 47 udviser, hvorledes Bybefolkningen er fordelt mellem større og mindre Kjøbstæder og Handelspladser. Idet man angaaende denne Fordeling kan henvise til de S. LXX og LXXI fremsatte Bemærkninger, skal man i nedenstaaende Tabeller 48 og 49 fremstille henholdsvis den absolute Folkemængde indenfor de forskjellige Størrelses-Grupper af Byerne og den tilsvarende Fordeling af 1000 Bybeboere.

TABEL 48. **Folkemængden i Byerne ¹⁾, fordelt efter disses Størrelse.**

Villes (y compris places de commerce), population.

Kjøbstæder og Handelspladser ¹⁾ med:	1ste Febr. 1890.	1ste Febr. 1880.	1ste Febr. 1860.	1ste Febr. 1840.	1ste Febr. 1801.
over 100000 Indb. ¹⁾	375719	273322	167917	123123	100975
10000—40000 —	138102	85898	54038	"	"
2000—10000 —	188858	162341	124265	92839	35992
under 2000 —	35471	42369	35442	50860	57464
Ialt	738150	563930	381662	266822	194431

¹⁾ Frederiksberg, Sundbyerne og Utterslev ere her henregnede til København.

²⁾ Allinge og Sandvig ere i 1890 betragtede som een Kjøbstad

TABEL 49.

Fordeling af 1000 af Bybefolkningen efter Byernes Størrelse.

Id: Chiffres proportionnels.

Kjøbstæder og Handelspladser ¹⁾ med:	1ste Febr 1890.	1ste Febr 1880.	1ste Febr 1860.	1ste Febr. 1840.	1ste Febr. 1801.
over 100000 Indb ¹⁾	509	485	440	461	519
10000—40000 —	187	152	141	"	"
2000—10000 —	256	288	326	348	185
under 2000 —	48	75	93	191	296
Ialt	1000	1000	1000	1000	1000

Som det vil ses, var der her i Landet, naar Hovedstaden lades ude af Betragtning, ingen By med over 10000 Indb. før efter 1840, hvorimod Antallet nu er 7 (uden Kbhvn. med Forstæder). Medens Tyngdepunktet i Henseende til Antallet ligger i de middelstore Byers Klasse (o: 2—10000 Indb.), hvoraf i 1890 fandtes ialt 42, er det imidlertid ikke denne Klasse, som rummer det største Antal Indbyggere. I denne Henseende danner Hovedstaden (med Forstæder) i stedse stigende Grad Tyngdepunktet, idet ved Folketællingen i 1890 af hver 1000 Bybeboere 509 eller over Halvdelen vare Hovedstadsboere. Ogsaa de større Byer (o: med 10000—40000 Indb.) gjøre sig stedse stærkere gjældende indenfor Bybefolkningen, hvorimod ikke alene de smaa (o: under 2000 Indb.), men ogsaa de middelstore Byer omvendt tabe mere og mere i forholdsvist Betydning, for de Førstes Vedkommende uafbrudt siden Aarhundredets Begyndelse, for de Sidstes Vedkommende først fra 1840.

Uden iøvrigt nærmere at skulle komme ind paa den egenlige Landbefolknings Fordeling i større eller mindre Sogne i Lighed med, hvad ovenfor er sket for Bybefolkningens Vedkommende, skal man kun fremsætte følgende Hovedoversigt over Forholdet indenfor de enkelte Landsdele.

TABEL 50.

Antallet af Landsogne (o: Kirkesogne) samt Kjøbstad-Landdistrikter, fordelte efter Størrelsen.

Nombre des communes rurales par grandeur et par province.

	Under 500 Indb	500—1000 Indb	1000—2000 Indb	2000—5000 Indb	Over 5000 Indb	Ialt
Sjælland	81	177	114	24	2	398
Bornholm	3	4	8	4	"	19
Lolland-Falster	26	43	25	2	"	96
Fyn	45	82	67	8	"	202
Øerne. Iles	155	306	214	38	2	715
Det sydøstlige Jylland	114	139	82	8	"	343
Det nordlige —	105	115	57	14	1	292
Det sydvestlige —	126	154	56	6	1	343
Jylland. Jutland	345	408	195	28	2	978
Det egenlige Danmark. Danemark pr. d	500	714	409	66	4	1693
Færøerne. Féroë	34	6	"	"	"	40

¹⁾ Jfr. Anm. 1, S CXVII.

Der fandtes i 1890 i det egenlige Danmark 1665¹⁾ Landsogne og 28 Kjøbstad-Landdistrikter, tils. 1693. Det vil af Tabellen ses, at det var et meget ringe Antal Sogne, der havde over 5000 Indb., nemlig kun Gjentofte (7449 Indb.), Lyngby (5416 Indb.), Jerne (5103 Indb.) samt Dronninglund Sogn (6308 Indb.), hvoraf de 2 førstnævnte (henhørende til Københavns Omegn) samt den tredje (omfattende Esbjerg Ladeplads) have By-Karakter. Ved Dronninglund Sogn kan her desuden bemærkes, at det er delt mellem Hjørring Amt (den største Del) og Aalborg Amt (den mindste Del). Procent-Forholdet er for hele Landet følgende:

	Procent af hele Sogneantallet.
Over 5000 Indb.	0,24 pCt.
2—5000 —	3,9 —
1—2000 —	24,2 —
500—1000 —	42,2 —
Under 500 —	29,5 —

Den overvejende Mængde, nemlig over de 4 Tiendedele af Sognene, have altsaa en Størrelse af mellem 500 og 1000 Indb., hvilken saaledes vil kunne betegnes som den almindeligste. Det fortjener endvidere at bemærkes, at Antallet af Sogne med under 500 Indb. er større end Antallet af Sogne med 1000—2000 Indb., idet de nemlig henholdsvis udgjøre 29,5 og 24,2 pCt. af hele Antallet. Ialt havde 11 Sogne (6 for Øerne og 5 for Jylland) under 100 Indb. Disse vare alle Kjøbstad-Landdistrikter, undtagen Roskilde Jomfrukloster Sogn (35 Indb.) samt Heldum Sogn (79 Indb.) i Ringkjøbing Amt. Det ringeste Antal Indbyggere fandtes i Roskilde Domkirke Sogns Landdistrikt (23) og Ringkjøbing Kjøbstads Landdistrikt (27). Det vil fremdeles ses, at de større Sogne (2—5000) ere forholdsvis betydelig talrigere paa Øerne end i Jylland, henholdsvis 5,3 og 2,9 pCt.; dette gjælder ogsaa Sognene af de to Mellestørrelser, om end Forskjellen her kun er mindre, idet Procenten for Sogne med 500—1000 Indb. henholdsvis var 43 og 42 og for Sogne med 1000—2000 henholdsvis c. 30 og c. 20 pCt. for Øerne og Jylland. Omvendt ere de smaa Sogne (under 500 Indb.) forholdsvis langt talrigere i Jylland, særlig i Halvøens magrere Egne. — Det maa bemærkes, at Talen her kun er om Kirkesogne, ikke om Sognekommuner, hvilke sidste ofte bestaa af flere Sogne.

Det ses fremdeles af Tabellen, at af Færøernes 40 Sogne, som tilsammen udgjøre 7 Præstegjæld, havde ialt kun 6 over 500 Indb., medens 2 havde under 100 Indb. — I Sydstrømø Præstegjæld ligger Øernes eneste By-Kommune, nemlig Thorshavn By med 1303 Indb. eller 10 pCt. af Folketallet.

Det er ovenfor S. LXV allerede bemærket, at en direkte Sammenligning med Udlandet i Henseende til Fordelingen mellem By og Land ikke med Korrekthed lader sig udføre, eftersom Grænsebestemmelserne mellem, hvad der skal betragtes som By og som Land, ere af uensartet Beskaffenhed. Som Følge heraf har man anset det for uhensigtsmæssigt at sammenstille de officielle Tal fra andre Lande med de ovenfor fremstillede Tal for Danmarks Vedkommende.

¹⁾ Siden 1880 er ved kgl. Resol. af 7de Oktbr. og 6te Decbr 1881 Bandholm Ladeplads med omliggende Distrikter udsondret fra Østoftes Sogn som et selvstændigt «Bandholm Sogn», endvidere er ved kgl. Resol. af 29de Oktbr. 1887 udskilt af Tikjøb Sogn Hellebæk og Hornbæk Sogne. Sønder Omme i Vejle er delt i et Øster- og Vester-Sogn, men betragtes dog her som eet Sogn, da Adskillelsen ikke var fuldstændig gennemført

E.

Befolkningens Fordeling efter Kjøen og Alder.

Population par sexe et par âge.

I.

Fordeling efter Kjøen.

Sexe.

Af de 2,185335 Mennesker, der levede i Kongeriget Danmark d. 1ste Februar 1890, vare 1,065381 af Mandkjøn og 1,119954 af Kvindekjøen. Talforholdet mellem de to Kjøen var altsaa som 1000 til 1051.

I Kongerigets to Hovedbestanddele, det egenlige Danmark og Færøerne, var Forholdet noget forskjelligt, nemlig i førstnævnte som 1000 til 1051 (1,059157 af Mandkjøn, 1,113223 af Kvindekjøen), paa Færøerne som 1000 til 1081 (6224 af Mk., 6731 af Kk.), men i dem begge havde altsaa Kvindekjøen en temmelig betydelig Overvægt i Tal over Mandkjønnet. Dette har ogsaa i mindre Grad været Tilfældet ved de tidligere Folketællinger, om end Forholdet ved disse har været temmelig vekslende, som det vil ses af følgende Oversigt. Paa Færøerne var dog i 1801 Forholdet omvendt.

TABEL 51. Kvindekjønets Antal for hver 1000 Personer af Mandkjøn. Femmes pour 1000 hommes.

	1890.	1880.	1860.	1840. ¹⁾	1801. ¹⁾
Kongeriget Danmark	1051	1036	1017	1026	1018
Det egenlige Danmark	1051	1035	1017	1026	1018
Færøerne	1081	1050	1018	1011	994

Paa Færøerne indtog ifølge Tabellen Kvindekjøen numerisk ved hver ny Folketælling en mere og mere fremtrædende Plads ligeoverfor Mandkjønnet, og det samme var Tilfældet i det egenlige Danmark, naar kun Tidsrummet 1840—60 undtages, da der viste sig nogen Nedgang i Kvindekjønets Overvægt. Hovedaarsagen til Kvindekjønets Overvægt er i Særdeleshed Udvandringen til andre Verdensdele, der fra

¹⁾ For 1840 og 1801 har man her maattet benytte Folketallet, som det var i Kongerigets daværende Omraade. Man kjender nemlig ikke for de nævnte Tidspunkter Folkemængdens Fordeling efter Kjøen i de Distrikter, som efter Fredstraktaten af 1864 ere blevne indlemmede i Danmark eller omvendt afstaaede derfra. Forskjellen i Folketallet efter Landets gamle og nye Omraade var imidlertid saa ringe baade i 1840 og 1801, at den maa anses for at være uden al Betydning ved den her foretagne Undersøgelse.

Slutningen af Tredserne begynder at antage et betydeligt Omfang; det viser sig nemlig, at over de 3 Femtedele af Udvandrerškaren have været Mænd. I Tiaaret 1880—90 udgjorde Fødslernes Overskud over Dødsfaldene i det egentlige Danmark 143539 af Mandkjøn og 132818 af Kvindekjøn, medens der ved Folketællingen i 1890 kun fandtes 91797 flere Personer af Mandkjøn og 111544 flere af Kvindekjøn end i 1880. Herefter skulde der altsaa i disse 10 Aar være udvandret mere end indvandret noget over 50000 af Mandkjøn og noget over 20000 af Kvindekjøn. For Kvindernes Vedkommende kan dette ogsaa nogenlunde passe med de statistiske Oplysninger, man har paa dette Omraade. Der konstateredes nemlig en Udvandring i de 10 her omhandlede Aar til fremmede Verdensdele af Kvinder paa lidt over 30000 Personer, men samtidig var Antallet af Kvinder her i Landet, som vare fødte i Udlandet, vokset med over 8500 Personer. For den aldeles overvejende Del (over 7300 Personer) falder denne Tilvækst paa Kvinder, fødte i Sverrig, og skyldes fornemlig de fra dette Land indvandrede Tjenestefolk. — For Mandkjønnets Vedkommende er der konstateret en Udvandring i Tiaaret paa over 46000 Personer; samtidig tiltog de i Udlandet fødte Mænd kun med 243 Personer. Man skulde altsaa ved Folketællingen have ventet en noget større Tilvækst i Mændenes Antal end den, der har fundet Sted. Dette skyldes rimeligvis tildels Umuligheden af en nøjagtig Kontrol med Ind- og Udvandringer. Herved maa atter mindes om, at Kontrol aldeles ikke finder Sted for andre Udvandringer end til oversøiske Pladser, og desuden for disses Vedkommende er ufuldstændig.

Til Sammenligning skal man anføre, hvorledes Talforholdet mellem Befolkningen af Mandkjøn og Befolkningen af Kvindekjøn var i forskellige Lande ved disses nyeste Folketællinger; de statistiske Data paa dette Omraade ere hentede fra samme Kilder som ovenfor (S. LI) anført.

TABEL 52. For hver 1000 Personer af Mandkjøn fandtes der i følgende fremmede Lande af Kvindekjøn:

Divers pays étrangers — femmes pour 1000 hommes:

i Portugal	1878: 1084	i Irland	1891: 1029
- Württemberg	1890: 1074	- Mecklenburg-Schwerin	1890: 1029
- Skotland	1891: 1072	- Holland	1891: 1023
- Norge	1891: 1071	- Hessen	1890: 1017
- Sverrig	1891: 1065	- Oldenburg	1890: 1017
- England-Wales	1891: 1064	- Ungarn	1890: 1015
- Storbritannien og Irland	1891: 1060	- Rusland	1886: 1009
- Sachsen	1890: 1059	- Frankrig	1886: 1007
- Schweiz	1888: 1058	- Belgien	1891: 1005
- Danmark (det egentlige)	1890: 1051	- Braunschweig	1890: 1005
- Bayern	1890: 1049	- Luxemburg	1890: 1002
- Baden	1890: 1045	- Italien	1881: 995
- Østerrig	1890: 1044	- Elsass-Lothringen	1890: 989
- Mecklenburg-Strelitz	1890: 1042	- Rumænien	1891: 965
- Tyskland	1890: 1039	- Bulgarien	1888: 965
- Spanien	1887: 1039	- Forenede Stater af Nord-Amerika	1890: 953
- Preussen	1890: 1037	- Serbien	1891: 947
- Finland	1890: 1031	- Grækenland	1889: 906

Tabellen viser, at Danmark, naar Kvindekjønnets Overvægt over Mandkjønnet lægges til Grund, indtager en temmelig fremskudt Plads. Der lader sig imidlertid ikke paavise nogen Aarsagsforbindelse mellem de enkelte Landes Befolknings Fordeling efter Kjønn og vedkommende Landes Beliggenhed, Klima eller Af-

stanningsforhold; men utvivlsomt have Udvandring og Krige bidraget ikke lidet til, at det numeriske Forhold mellem Kjønne er forskjelligt i Lande, der forøvrigt frembyde ensartede Forhold. Selvfølgelig er det ogsaa af Betydning i den her berørte Henseende, om et Folk er væsenlig agerdyrkende eller fabrikdirvende, og i Særdeleshed om Landet har mange store Byer. — Mandkjønnet har Overvægt over Kvindekjønnet i flere af Sydevropas Lande, saaledes Italien, Grækenland, Serbien, Rumænien og Bulgarien, og endvidere tæller Befolkningen i de nordamerikanske Fristater flest Mænd, som rimeligt er, da Indvandringen tilfører dette Land et betydeligt Overskud af Mænd. Mandkjønnet har ogsaa i sidstnævnte Stater faaet en forholdsvis større Overvægt i 1890 end i 1880, idet der i disse Aar fandtes henholdsvis 965 og 953 Kvinder for hver 1000 Mænd.

Ogsaa i de enkelte Dele af Danmark var det numeriske Forhold mellem Kjønne meget forskjelligt, og dette saavel i 1890 som ved de andre i det Foregaaende omhandlede danske Folketællinger. Mest fremtrædende var selvfølgelig Forskjellen, naar man holder sig til Delingen mellem By og Land, der ere saa afvigende indbyrdes med Hensyn til Erhvervsvirksomhed og Livsvilkaar. Til Oplysning herom hidsættes følgende Tabeller, ved hvilke det dog forud maa bemærkes, at Adskillelsen i dem er gjort mellem den egentlige By- og Landbefolkning, idet Frederiksberg, Sundbyerne og Utterslev ere regnede med til Kjøbenhavn, Handelspladserne (undt. Frederiksberg) til Provinsbyerne.

TABEL 53.

Befolkningens Fordeling efter Kjen i By og Land.

Populations urbaine et rurale, par sexe.

	1890.	1880.	1860.	1840.	1801.
Det egentlige Danmark: Danemark pr. dit:					
Kjøbenhavn <i>Copenhague</i> {Mandkj. s m	172395	126525	80482	59671	51642
{Kvindekj. s f	203324	146797	87435	63452	49333
Provinsbyerne. <i>villes de prov</i> {Mandkj. s m	173652	141171	105710	68579	43673
{Kvindekj. s f	188779	149437	108035	71455	47043
Landet. <i>campagne</i> . . . . . {Mandkj. s m	713110	699664	611099	504957	363368
{Kvindekj. s f	721120	705445	615601	514913	370621
Ialt . . . {Mandkj. s m	1,059157	967360	797291	633207	458683
{Kvindekj. s f	1,113223	1,001679	811071	649820	466997
Færoerne: Féroe:					
Byen Thorshavn. <i>ville</i> . . . {Mandkj. s m	574	431	375	324	243
{Kvindekj. s f	729	553	448	390	311
Landet <i>campagne</i> . . . . . {Mandkj. s m	5650	5041	4047	3313	2398
{Kvindekj. s f	6002	5195	4052	3287	2313
Ialt . . . {Mandkj. s m	6224	5472	4422	3637	2641
{Kvindekj. s f	6731	5748	4500	3677	2624
Kongeriget Danmark: royaume:					
Kjøbenhavn. <i>Copenhague</i> {Mandkj. s m	172395	126525	80482	59671	51642
{Kvindekj. s f	203324	146797	87435	63452	49333
Provinsbyerne. <i>villes de prov</i> {Mandkj. s m	174226	141602	106085	68903	43916
{Kvindekj. s f	189508	149990	108483	71845	47354
Landet. <i>campagne</i> . . . . . {Mandkj. s m	718760	704705	615146	508270	365766
{Kvindekj. s f	727122	710640	619653	518200	372934
Ialt . . . {Mandkj. s m	1,065381	972832	801713	636844	461324
{Kvindekj. s f	1,119954	1,007427	815571	653497	469621

TABEL 54.

For hver 1000 Personer af Mandkøn fandtes af Kvindekøn.

Femmes pour 1000 hommes.

	1890.	1880.	1860.	1840.	1801.
Det egenlige Danmark. <i>Danemark propr. dit:</i>					
Kjøbenhavn. <i>Copenhague</i>	1179	1160	1086	1063	955
Provinsbyerne. <i>villes de prov.</i>	1087	1059	1022	1042	1077
Samtlige Byer	1133	1107	1050	1052	1011
Landet. <i>campagne</i>	1011	1008	1007	1020	1020
Ialt	1051	1035	1017	1026	1018
Færøerne. <i>Féroë:</i>					
Byen Thorshavn. <i>ville</i>	1270	1283	1195	1204	1280
Landet. <i>campagne</i>	1062	1031	1001	992	965
Ialt	1081	1050	1018	1011	994
Kongeriget Danmark. <i>royaume:</i>					
Kjøbenhavn. <i>Copenhague</i>	1179	1160	1086	1063	955
Provinsbyerne. <i>villes de prov.</i>	1088	1059	1023	1043	1078
Samtlige Byer	1133	1107	1050	1052	1012
Landet. <i>campagne</i>	1012	1008	1007	1020	1020
Ialt	1051	1036	1017	1026	1018

Efter disse Tabeller har Forholdet i den her omhandlede Henseende fornemlig været meget forskjelligt i Hovedstaden. I 1801 talte denne en ikke ringe Del flere Indbyggere af Mandkøn end af Kvindekøn, men allerede i 1840 var Forholdet vendt fuldstændig om, og ved de senere Folketællinger voksede uafbrudt Kvindekønnets Overtal. Medens der i 1801 i Kjøbenhavn fandtes 2309 flere Mænd end Kvinder, var Staden i 1890 endog naaet til at tælle 30929 flere Kvinder end Mænd, og medens Antallet af de sidstnævnte i de mellemliggende 89 Aar var vokset med 234 pCt., var samtidig den kvindelige Befolkning stegen med endog 312 pCt. De store Forandringer, som dette Aarhundrede har medført i Beboernes økonomiske Kaar, i Erhvervsvirksomheden og i selve det huslige Liv, gjør Kvindekønnets Overtal forklarligt. Men forøvrigt fremkommer Kvindekønnets Overvægt i Hovedstaden dels ved Mandkønnets meget større Dødelighed end Kvindekønnets her end i det øvrige Land, dels og fornemlig ved Vandringen fra Land til By, der utvivlsomt virker i samme Retning. — En Sondring indenfor de enkelte Bestanddele, hvoraf Hovedstaden bestaar, giver som Resultat, at der i det egenlige Kjøbenhavn var for hver 1000 Mænd 1173 Kvinder, paa Frederiksberg 1277 Kvinder, i Sundbyerne 1035 og i St. Steffens Sogn 1107 Kvinder. Den store Overvægt, som Kvindekønnet har paa Frederiksberg, maa væsenlig tilskrives Kvindernes Talrighed indenfor Kapitalist- og Pensionistgrupperne, og er derfor ogsaa i det væsenligste fremkommet ved Tilflytning andetstedsfra til Kommunen.

I det egenlige Danmarks Provinsbyer har ligeledes Talforholdet efter de foranstaaende Tabeller været ikke lidet forskjelligt ved de enkelte Folketællinger. De indbyrdes Afvigelser have vel ikke været saa betydelige her som i Hovedstaden, men paa den anden Side finder man i Provinsbyerne kjendelige Svingninger i Forholdet, istedetfor den i Kjøbenhavn fremtrædende regelmæssige Stigning i det relative Tal for Kvindekønnet. Medens saaledes Byerne udenfor Hovedstaden i Aarhundredets Begyndelse havde en langt større kvindelig Befolkning, efter Forholdet 1077 Kvinder for hver 1000 Mænd, formindskedes efterhaanden Afstanden mellem Antallet af Individuer af hvert Køn, indtil Forholdet i 1860 var naaet til kun at være 1022 til 1000; siden den Tid har Kvindekønnets Overvægt ogsaa i denne Del af Landet stadig været stigende, og

Forholdet mellem Kvinder og Mænd var ved den sidste Folketælling som 1087 til 1000; heraf fremgaar altsaa, at Overvægten for Kvindekjønnen i 1890 for første Gang ved Aarhundredets Folketællinger har overgaaet det i 1801 konstaterede Forhold.

Landbefolkningen i det egenlige Danmark danner derimod i den her berørte Henseende en Modsætning til Hovedstadens og Provinsbyernes Befolkning. Som det ses, var Talforholdet mellem Kjønnene temmelig uforandret i de egenlige Landdistrikter ved alle de i de foranstaaende Tabeller omhandlede Folketællinger, endogsaa aldeles samstemmende i 1801 og 1840, og væsenlig overensstemmende i 1860, 1880 og 1890. Fra 1840 til 1860 er der derimod foregaaet en virkelig Nedgang i Kvindekjønnets Overvægt. Denne Overvægt bliver nu temmelig forsvindende, og trods en lille Opgang fra 1880 til 1890 er Forholdet stadig ikke mere uensartet, end at der ved den sidste Tælling for hver 1000 Mænd kun fandtes 1011 Kvinder. Naar henses til, at Landdistrikterne afgive det største Bidrag til den ovenfor omtalte Udvandring, der aarlig berøver Landet et langt større Antal Mænd end Kvinder, maatte Følgen heraf i og for sig blive en større Overvægt for Kvinderne i Landdistrikterne end den nævnte, men Virkningen heraf bliver mere end opvejet af Kvindernes Vandring fra Land til By, som fremgaar tydelig af Kvindekjønnets store Tilvækst i Hovedstaden og Provinsbyerne. — Endnu skal man for Færøernes Vedkommende gjøre opmærksom paa, at Kvindekjønnen her ved alle de i Tabellerne omhandlede Folketællinger er fundet at være særdeles talrig tilstede i Byen Thorshavn, men derimod mindre talrig i Landdistrikterne, hvor det i 1801 og 1840 endogsaa var svagere repræsenteret end Mandkjønnen. Det maa dog tilføjes, at i Landdistrikterne har Forholdstallet for Kvindekjønnen uafbrudt været i Stigning, og Kvindernes Overvægt her er betydelig større end i Danmarks Landdistrikter — der findes henholdsvis 1062 og 1011 Kvinder for hver 1000 Mænd —, medens det derimod i Thorshavn har været underkastet Svingninger, nemlig været nedadgaaende fra 1801 til 1860, derefter stærkt stigende fra 1860 til 1880, for atter at afløses af en lille Nedgang fra 1880 til 1890. Sammenlignes Forholdet mellem Mænd og Kvinder i Thorshavn By og i det egenlige Danmarks Byer, viser det sig ogsaa, at Kvinderne ere i størst Overvægt paa Færøerne; der fandtes nemlig her 1270, mod 1133 for hver 1000 Mænd.

Nedenstaaende Tabel fremstiller for de to sidste Folketællinger Talforholdet mellem Kjønnene i det egenlige Danmarks enkelte Landsdele, med særlige Opgivelser for de tre Hoveddele af Jylland.

TABEL 55.

For hver 1000 Personer af Mandkøn fandtes der af Kvindekøn.

Femmes pour 1000 hommes (par province):

	1890.			1880.		
	Byerne. <i>villes.</i>	Landet <i>campagne.</i>	Ialt. <i>total.</i>	Byerne. <i>villes.</i>	Landet. <i>campagne.</i>	Ialt. <i>total.</i>
Sjælland { uden Kbhvn sans Copenh. { med — avec —	1062	1021	1027	1041	1016	1019
Bornholm	1161	1021	1093	1138	1016	1070
Lolland-Falster	1140	1040	1080	1129	1040	1072
Fyn	1100	1019	1036	1083	1023	1034
	1095	1018	1038	1077	1019	1031
Øerne { uden Kbhvn. sans Copenh. { med — avec —	1086	1021	1034	1067	1018	1027
	1149	1021	1076	1127	1018	1058
Jyllands sydøstlige Del	1089	998	1023	1047	992	1005
— nordlige	1087	1010	1023	1063	1008	1016
— sydvestlige	1087	1001	1010	1041	998	1002
Jylland. Jutland	1088	1003	1019	1050	999	1007
Det egenl. Danm. { uden Kbh s. Copenh. { med — av. —	1087	1011	1026	1059	1008	1017
	1133	1011	1051	1107	1008	1035

Det vil af denne Tabel ses, at ved Siden af store Forskjelligheder i Forholdstallene for de enkelte Landsdele var der saavel i 1890 som i 1880 Overensstemmelse mellem disse deri, at der i dem alle fandtes forholdsvis langt flere Kvinder blandt Bybefolkningen end blandt Landbefolkningen. Tillige vil bemærkes, at i den sidstnævnte var Kvindekjønnets numeriske Overvægt kun tiltaget lidet fra 1880 til 1890, hvorimod denne Overvægt var bleven kjendelig større i Byerne i alle Landsdele. Bornholm er den Landsdel, hvor — bortset fra Hovedstaden — Kvindekjønnen har den største Overvægt saavel i Byerne som paa Landet; derimod udvise de jyske Landdistrikter meget lave Forholdstal, hvilket altsaa vil sige, at der levede omtrent ligemange Mænd og Kvinder i disse.

Det er en Selvfølge, at Talforholdet mellem Kjønne langt fra er det samme i de enkelte Aldere. Nedenstaaende Tabel udviser, hvor betydelige Afvigelserne i denne Henseende vare ved hver af de to sidstnævnte Folketællinger.

TABEL 56. For hver 1000 Personer af Mandkjøn fandtes der af Kvindekjøn.
Femmes pour 1000 hommes (par âge).

	1890.			1880.		
	Det egl. Danmark. <i>Danemark p. d.</i>	Færøerne. <i>Féroë.</i>	Kongeriget Danmark. <i>Royaume.</i>	Det egl. Danmark <i>Danemark p. d.</i>	Færøerne. <i>Féroë.</i>	Kongeriget Danmark. <i>Royaume.</i>
Under 15 Aar	978	990	978	979	953	979
15—20 —	997	1040	998	986	1083	987
20—40 —	1108	1114	1108	1067	1052	1067
40—60 —	1072	1183	1073	1046	1146	1047
60 Aar og derover	1179	1199	1179	1184	1188	1184

Med Hensyn til det egenlige Danmark skal man anføre følgende Bemærkninger. Det er bekjendt, at der fødes et større Antal Drengene end Piger, og at der i de yngre Aldersklasser i det Hele ved Døden afgaar forholdsvis flere Personer af Kvindekjøn end af Mandkjøn (kun de 4 yngste Aldersaar og Klassen 20—25 Aar gjøre Undtagelser herfra); først fra det 40de Aar bliver Forholdet i denne Henseende det omvendte, idet Dødeligheden i de højere Aldersklasser i stedse stigende Grad er størst for Mandkjønnet. Man skulde derfor have troet, at Kvindekjønnen var i Mindretal endnu i Klassen 20—40 Aar, ligesaavel som de ere det i Aldersklasserne 0—15 og 15—20 Aar, men ovenstaaende Tabel viser, at dette ikke er Tilfældet, men at der tværtimod i Aldersklassen 20—40 Aar saavel i 1890 som i 1880 fandtes langt flere Kvinder end Mænd, ja endogsaa i større Overtal end i Alderen 40—60 Aar. Til Belysning af denne Kjendsgjerning skal man henlede Opmærksomheden paa Søfartsforholdene, der holder en Del af Mændene i 20—40 Aars Alderen borte fra Hjemmet, men fornemlig paa den Indflydelse, Udvandringen har; thi denne rekruteres væsenligst fra Aldersklassen 20—40 Aar, og som før paavist er det Mandkjønnet, der spiller Hovedrollen ved Udvandringen. Da Udvandringen har været i stadig Stigen i de to sidste Tiaar, forklares derved, at Aldersklassen i 1890 tæller forholdsvis endnu flere Kvinder end i 1880. Udvandringen spiller tillige en Rolle for Aldersklassen 40—60 Aar; vel er Udvandringen ikke saa stor i denne Alder som i den forannævnte Klasse, men den er dog ikke aldeles ubetydelig, og dels dette, dels det, at færre Mænd rykke op i Aldersklassen paa Grund af den i forrige Aldersklasse stedfundne Udvandring gjør det Forhold forklarligt, som Tabellen udviser, at ogsaa denne Aldersklasse tæller et stedse større Antal Kvinder. — Tallene for Færøerne have været underkastede Svingninger i Aarhundredets Løb; man skal, da Tilfældigheder let kunne øve en betydelig Virkning paa saa smaa Tal, nøjes med at henvise til Tabellen desangaaende.

For det egenlige Danmarks Vedkommende skal det endnu vises, hvorledes Talforholdet mellem Kjønne stillede sig i de snevrere Aldersgrupper indenfor de store Aldersklasser, der omhandles i den sidst anførte Tabel. Man meddeler derhos Opgivelserne herom ikke alene for Landet i dets Helhed, men tillige særlig for Kjøbenhavn, Provinskjøbstæderne og Landdistrikterne, der naturligvis ogsaa frembyde betydelige indbyrdes Uoverensstemmelser i den her berørte Henseende. Imidlertid maa man her for Sammenligningens Skyld med forrige Folketælling holde sig til den administrative Adskillelse mellem By og Land; under Landdistrikterne er her altsaa medtaget Frederiksberg og de øvrige 5 Handelspladser.

TABEL 57. **For hver 1000 Personer af Mandkøn fandtes der af Kvindekøn:**
Populations des villes et des communes rurales: femmes pour 1000 hommes (par âge):

	1890.				1880.			
	Kjøben- havn <i>Copenhague</i>	Provins- kjøbstæ- derne. <i>villes de prov</i>	Land- distrik- terne <i>comm rur.</i>	Det egl Danmark <i>Danemark propr. dit</i>	Kjøben- havn <i>Copenhague</i>	Provins- kjøbstæ- derne <i>villes de prov.</i>	Land- distrik- terne <i>comm rur.</i>	Det egl Danmark <i>Danemark propr. dit.</i>
Under 1 Aar	984	982	977	979	1027	989	959	970
1— 3 —	987	999	980	984	1007	1008	976	984
3— 5 —	1024	992	972	982	993	1007	976	982
5—10 —	986	991	973	978	1022	999	972	980
10—15 —	988	1003	963	972	1025	965	972	976
15—20 —	1124	1004	976	997	1117	908	985	986
20—25 —	1155	1123	1109	1119	1066	1049	1071	1067
25—30 —	1313	1181	1082	1126	1139	1075	1044	1063
30—35 —	1233	1122	1064	1107	1198	1091	1056	1083
35—40 —	1166	1049	1038	1062	1227	1079	1020	1056
40—45 —	1199	1125	1042	1080	1230	1078	1024	1057
45—50 —	1222	1120	1007	1054	1173	1087	999	1032
50—55 —	1350	1136	1034	1088	1249	1081	1005	1042
55—60 —	1344	1182	1006	1069	1320	1164	1004	1054
60—65 —	1429	1210	1028	1094	1509	1242	1025	1093
65—70 —	1615	1340	1053	1138	1663	1458	1082	1168
70—75 —	1862	1464	1082	1192	2113	1530	1126	1230
75—80 —	2372	1800	1173	1320	2159	1848	1164	1282
80—85 —	2888	1780	1273	1414	2579	1917	1285	1409
85—90 —	3209	2040	1510	1649	3675	2486	1486	1638
90 Aar og derover	3550	2655	1905	1967	4625	3500	1834	2073
	1173 ¹⁾	1088 ¹⁾	1019 ¹⁾	1051	1158 ¹⁾	1059	1013 ¹⁾	1035

Man skal ikke udførlig dvæle ved de Resultater, der kunne udtrages af denne Tabel, saameget mindre, som de smaa Folketal, der tilhøre flere af de her opstillede Aldersklasser, give Tilfældigheden et stort Spillerum. Dog bør det fremhæves, at saagodtsom alle de 5aarige Aldersklasser mellem det 20de og det 60de Aar udvise et større Overtal af Kvinder i 1890 end i 1880, medens omvendt Kvindekjønnets Overvægt er gaaet ned i mange af Aldersklasserne over det 60de Aar. For Aldersklassen 15—20 Aar skal anføres, at det

¹⁾ Dette Gjennemsnitstal afviger noget fra det tilsvarende i Tabellen S CXXIII, fordi man i denne sidste omhandler den virkelige, men her den administrative By- og Landbefolkning

Tabellerne udvise, at der fra Folketælling til Folketælling er forefundet store Forskjelligheder i Aldersfordelingen, og dette ikke alene paa Færøerne, hvor de let lade sig forklare af de smaa Folketal, men ogsaa i det egenlige Danmark. Forandringerne have derhos ikke fulgt nogen regelmæssig Bevægelse, men den samme Aldersklasse, som i det ene Tidsrum har bredet sig noget paa de andre Aldersklassers Bekostning, er i det næste igjen traadt tilbage i Forhold til disse, og omvendt. Kun Forholdstallene for Aldersklassen 20—40 Aar ere gennem flere paa hinanden følgende Tidsrum — siden 1840 — stadig gaaede nedad i det egenlige Danmark. At den væsentlige Aarsag hertil i de sidste Tiaar er Udvandringen og tidligere for en stor Del Tabet i de slesvigske Krige, maa vel anses for utvivlsomt. Den større forholdsvis Betydning, som de øvrige Livsaldere under Et efterhaanden have opnaaet ved denne gradevise Nedgang i Klassen 20—40 Aar, ses i Tidens Løb især at være kommen den ældste og den yngste Aldersklasse til Gode. Det kunde ligge nær heraf at drage Slutning om dels en voksende Livsvarighed dels et stærkt voksende Antal Fødsler, men hertil indeholde Tallene ikke tilstrækkelig Berettigelse, da de som ovenfor fremhævet kun angive det indbyrdes Forhold mellem Aldersklasserne, saa at en Aldersklassers Formindskelse nødvendigvis har en andens Forhøjelse til Følge. Man skal eksempelvis gøre opmærksom paa, at naar i 1840 en paafaldende stor Del af Folkemængden hørte til Aldersklassen 15—20 Aar, hidrører dette vel for en Del fra, at der dengang virkelig levede forholdsvis mange Individuer i denne Alder, men skyldes sikkert nok saa meget de ualmindelig smaa Tal, der samtidig fandtes i Aldersklasserne 0—15 og 40—60 Aar, hvilket atter lader sig forklare af den store Dødelighed, der henimod Slutningen af Aarhundredets 4de Tiaar hjemsøgte fornemlig Børn i den yngste Aldersklasse og Mennesker paa over 40 Aar, altsaa netop Individuer, som ved Folketællingen i 1840 for største Delen vilde have hørt til de to anførte Aldersklasser. — Den største Regelmæssighed frembyde Tallene for Aldersklassen 15—20 Aar ved alle Tidsrummene efter 1840, og det for begge Kjøen. For Aldersklassen 60 Aar og derover har der fundet Opgang Sted i Forholdstallet for begge Kjøen siden 1860; derimod er der i Tidsrummet 1880—90 sket en ikke ubetydelig Nedgang i Forholdstallene for Aldersklassen 40—60 Aar. I Særdeleshed med Hensyn til Forholdstallene for Aldersklassen under 15 Aar er der sket Tilvækst, og denne har for Mandkjønnets Vedkommende fundet Sted for hvert enkelt Tidsrum siden 1840, men for Kvindekjønnets er den stadige Tiltagen afbrudt af en Nedgang fra 1860 til 1880. Som almindeligt Resultat kan forøvrigt anføres, at Forholdstallene for Kvindekjønnets fremvise en noget mindre Bevægelighed end for Mandkjønnets, og det ikke alene naar der henses til det sidste Tidsrum (1880—90), men ogsaa for de tidligere Perioder. For Færøernes Vedkommende, hvor i Almindelighed Forholdene paa det her omhandlede Omraade vise sig temmelig ensartede med dem i det egenlige Danmark, skal dog bemærkes, at den Nedgang, der ved Folketællingerne siden 1840 har gjort sig gjældende i Forholdstallene for Aldersklassen paa 60 Aar og derover, i det sidste Tidsrum (1880—90) er bleven afløst af en ikke ubetydelig Opgang for begge Kjøen.

En foretagen Procent Beregning efter den absolute Tilvækst i det egenlige Danmarks Befolknings enkelte Aldersklasser i Tidsrummene 1870—80 og 1880—90 giver følgende Resultat:

TABEL 62.

Procentberegning af Befolkningens absolute Tilvækst i Perioderne 1870—80 og 1880—90.

Accroissement décennal de la population p. 100.

	1870—80.			1880—90.		
	Mandkjøn <i>s. m.</i>	Kvindekjøn. <i>s. f.</i>	Hele Be- folkningen. <i>total.</i>	Mandkjøn <i>s. m.</i>	Kvindekjøn. <i>s. f.</i>	Hele Be- folkningen. <i>total.</i>
	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.
0—15 Aar	11,7	11,6	11,7	13,7	13,5	13,6
15—20 —	7,0	6,7	6,8	9,8	11,1	10,5
20—40 —	8,8	10,9	9,9	5,4	9,6	7,5
40—60 —	5,0	7,1	6,0	3,5	6,1	4,9
60 Aar og derover	20,0	19,1	19,5	17,9	17,3	17,6
Tilsammen . . .	9,8	10,8	10,3	9,5	11,1	10,3

Mangfoldige Omstændigheder kunne selvfølgelig have øvet deres Indflydelse paa disse Tal; men først og fremmest spiller Oprykningen i Aldersklasserne paa Grund af disses større eller mindre Talrighed en væsenlig Rolle. Den stærke Stigning indenfor Aldersklassen under 15 Aar skyldes dels det større Antal Fødsler, den tiltagende Befolkning har muliggjort, dels den aftagende Børnedødelighed. Tilvæksten her virker tillige gennem Oprykningsforholdene, saa at Antallet af Personer i 15—20 Aars Alderen er vokset mere i den sidste Periode end i den foregaaende. At Tilvæksten for Aldersklasserne 20—60 Aar er saa lille i Sammenligning med de øvrige Aldersklassers, maa utvivlsomt for en væsenlig Del tilskrives Udvandringen, og dette findes ogsaa bestyrket derved, at Tilvæksten er mindst for Mandkjønnet, indenfor hvilket Udvandringen overvejende gjør sig gjældende; men selvfølgelig have tillige Dødelighedsforholdene havt deres Betydning. Den stærke Tiltagen i Alderen over 60 Aar skyldes foruden en større Oprykning ogsaa den længere Levetid. Tilvæksten var mindre i 1880—90 end i 1870—80, en Følge af den mindre Oprykning i Aldersklassen, der igjen var foranlediget ved den tiltagende Udvandring.

Man skal her anføre en Tabel, der angiver Forholdene paa det omhandlede Omraade for de vigtigste Lande, saaledes som de paagjældende Forhold foreligge oplyste for disses Vedkommende ved de seneste Folketællinger. Kilderne til de fremførte Oplysninger ere dels de foran (S. LI) anførte, dels Boxström: «Jemförande Befolknings-Statistik». Helsingfors 1891.

TABEL 63.

Af hver 1000 Indbyggere hørte til de forskjellige Aldersklasser.

Pays étrangers: Classement par âge de 1000 habitants.

	Folke- tællingsaar.	Under 15 Aar	15—20 Aar.	20—40 Aar	40—60 Aar.	60 Aar og derover.	Ialt.
Frankrig	1881	267	87	296	227	123	1000
Spanien		325	91	294	211	79	1000
Portugal	1878	338	90	299	200	73	1000
Italien	1881	322	93	296	200	89	1000
Elsass-Lothringen	1890	316	93	297	195	99	1000
Schweiz	1888	322	93	286	205	94	1000
Østerrig	1880	340	94	296	194	76	1000
Finland	1880	346	93	304	186	71	1000
Hessen	1890	339	103	290	191	77	1000
Sachsen	1890	353	99	308	171	69	1000
Ungarn	1890	367	87	292	186	68	1000
Belgien	1880	335	92	282	194	97	1000
Baden	1890	341	101	278	197	83	1000
Bayern	1890	339	97	278	195	91	1000
Tyskland	1890	351	98	289	182	80	1000
Holland	1879	351	92	277	194	86	1000
Preussen	1890	357	97	291	178	77	1000
Grækenland	1870	381	95	320	148	56	1000
England-Wales	1881	365	98	296	168	73	1000
Norge	1875	346	100	272	192	90	1000
Sverig	1890	333	90	270	192	115	1000
Forenede Stater	1880	381	100	309	153	57	1000
Wurtemberg	1890	354	98	259	202	87	1000
Danmark	1890	348	90	278	182	102	1000
Storbritannien-Irland	1881	363	100	289	169	79	1000
Oldenburg	1890	362	95	276	180	87	1000
Skotland	1881	366	101	289	166	78	1000
Irland	1881	350	108	263	173	106	1000
Bulgarien	1888	415	84	238	173	90	1000
Serbien	1890	435	104	276	137	48	1000

Landene ere her anførte i den Orden, hvorefter de talte forholdsvis flest Indbyggere i den egenlig kraftige Alder (20—60 Aar). Forøvrigt skal man ikke inklade sig paa en nærmere Sammenligning mellem de enkelte Lande, — noget der maa antages for mindre tilraadeligt allerede af den Grund, at Opgivelserne ikke angaa det samme Tidspunkt —, men kun anføre, at der ikke viser sig at være nogen stor Forskjel paa Aldersfordelingen her i Landet og i de nærmest tilstødende Lande Tyskland, Storbritannien og Irland, Sverig og Norge. Man skal kun gjøre opmærksom paa den forholdsvis store Andel af Befolkningen, der i Frankrig fandtes i Aldersklasserne over 40 Aar, og da navnlig i Aldersklassen over 60 Aar, medens omvendt Aldersklasserne under 20 Aar talte en forholdsvis mindre Del af Befolkningen. Denne ualmindelige Fordeling af Befolkningen i Frankrig skyldes i Særdeleshed det ringe Fødselsantal og den deraf følgende næsten forsvindende Tilvækst af Landets Folkemængde.

Det ligger i Sagens Natur, at Aldersfordelingen langtfra er den samme i Byerne og paa Landet, og at fremdeles Hovedstaden i den omhandlede Henseende indtager en Særstilling blandt de førstnævnte. Til nærmere Oplysning herom meddeler man følgende Tabel; man har ogsaa her maattet holde sig til den administrative Adskillelse mellem Kjøbenhavn, Provins-Kjøbstæderne og Landdistrikterne, hvor disse sidste tillige omfatte de seks Handelspladser, men en i Anmærkningen tilføjet Tabel viser derhos Fordelingen for de seks Handelspladser ved Folketællingen i 1890.

TABEL 64. Af hver 1000 Indbyggere hørte til de forskellige Aldersklasser.
Villes et communes rurales par âge de 1000 habitants.

	1890.			1880.			1860 ¹⁾ .			1840 ¹⁾ .			1801 ¹⁾ .		
	Kjøbenhavn.	Provins-Kjøbst.	Land-distr. 2)	Kjøbenhavn.	Provins-Kjøbst.	Land-distr.	Kjøbenhavn.	Provins-Kjøbst.	Land-distr.	Kjøbenhavn.	Provins-kjøbst.	Land-distr.	Kjøbenhavn.	Provins-kjøbst.	Land-distr.
Under 15 Aar . . .	307,4	352,9	355,5	282,7	327,2	348,9	277,1	330,5	345,4	264,3	305,5	328,2	} 340,3	} 374,0	} 418,4
15—20 — . . .	76,5	90,4	92,5	80,3	95,1	90,2	80,7	95,2	91,2	94,4	109,5	103,4			
20—40 — . . .	355,5	293,4	258,1	366,5	304,8	268,1	391,9	333,4	283,1	393,5	334,8	304,8	384,4	324,7	278,3
40—60 — . . .	185,5	174,4	183,1	195,6	190,6	191,0	190,5	176,5	193,8	182,9	176,7	178,9	208,8	209,9	205,3
60 Aar og derover	75,1	88,9	110,8	74,9	82,3	101,8	59,8	64,4	86,5	64,9	73,5	84,7	66,5	91,4	98,0
	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000

¹⁾ For 1860, 1840 og 1801 er der i Tabellen ikke taget Hensyn til de i 1864 skete (men for det her omhandlede Forhold betydningsløse) Forandringer i Provins-Kjøbstædernes og Landdistrikternes Omraade.

²⁾ I de heri indbefattede seks Handelspladser var Fordelingen:

Under 15 Aar . . .	320,9
15—20 — . . .	84,6
20—40 — . . .	325,6
40—60 — . . .	184,3
60 Aar og derover	84,6

1000

Tabellen viser, at Aldersfordelingen ved hver af de her anførte Folketællinger har været meget forskjellig i Kjøbenhavn, Provins-Kjøbstæderne og Landdistrikterne, og fremdeles at den i Tidens Løb har været Gjenstand for betydelige Svingninger i hver enkelt af de nævnte Hoveddele af Landet. I begge Tilfælde har der dog været en vis Regelmæssighed tilstede. Det vil saaledes bemærkes, at den kraftigste Alder — 20—40 Aar — ved hver Folketælling har været forholdsvis langt stærkere repræsenteret i Hovedstaden end i de øvrige Kjøbstæder og her igjen noget talrigere end i Landdistrikterne. For den yngste og den ældste Aldersklasse (under 15 og over 60 Aar) var Forholdet derimod det omvendte, at Landdistrikterne talte forholdsvis flest Individuer, derefter Kjøbstæderne og endelig Kjøbenhavn. At dette ikke saameget hidrører fra Ulighed i Fødsels- og Dødelighedsforhold som derimod fra Byernes og da særlig Kjøbenhavns Evne til at tiltrække Personer i den arbejdsdygtige Alder, og fra Byernes Egenskab som midlertidigt Opholdssted for indkaldte Soldater, for Studerende m. m., er vistnok utvivlsomt. Hvad Handelspladserne angaar viser det sig, at disse i 1890 dannede et Overgangsled paa det her omhandlede Omraade mellem Kjøbenhavn og Provins-Kjøbstæderne. Dette skyldes selvfølgelig, at Frederiksberg, hvis Forhold nærmer sig Hovedstadens, ifølge sin Folkemængde har den største Indflydelse indenfor disse.

Ligeledes vil det ses af Tabellen, at Forholdstallene for de enkelte Aldersklasser fra Folketælling til Folketælling i det Hele have fulgt den samme Bevægelse i hver af de tre nævnte Hoveddele af Landet, saaledes at de forskjellige Aldersklassers forholdsvis Betydning med faa Undtagelser samtidig er stegen eller dalet i Kjøbenhavn, i Provins-Kjøbstæderne og i Landdistrikterne. Dette synes saameget mærkeligere, som hverken Fødsels- og Dødelighedsforhold eller Omflytningsforholdene indenfor Landets Grænser og Udvandringen i Aarhundredets Løb have stillet sig ens for de tre forskjellige Omraader, men de indbyrdes Forskjelligheder maa antages at være blevne udlignede, hvortil i Særdeleshed Tilflytningen til Byerne saa vel i den kraftige Alder som senere i Aldersklassen over 60 Aar har medvirket.

I den sidst anførte Tabel har man fremstillet Aldersfordelingen i By og Land for disses samlede Befolkning, uden Adskillelse mellem Kjønne. Som Tillæg hertil meddeler man derfor i nedenstaaende Tabel en Oversigt over, hvorledes det nævnte Forhold ved de to sidste Folketællinger stillede sig særlig for Mandkjøn og særlig for Kvindekjøn, idet man tillige udstrækker Undersøgelsen til mindre Aldersklasser.

TABEL 65.

Af 1000 Indbyggere af hvert Kjøen hørte til de forskjellige Aldersklasser.

Villes et communes rurales: Classement par âge de 1000 hommes et de 1000 femmes.

	1890.										1880.							
	Kjøbenhavn		Provins-Kjøbst.		Landdistrikterne				Det egenlige Danmark.		Kjøbenhavn.		Provins-Kjøbst.		Landdistr.		Det egenlige Danmark.	
					Landdistr.	De herunder indbefattede seks Handelspl.												
	Mk.	Kk.	Mk.	Kk.	Mk.	Kk.	Mk.	Kk.	Mk.	Kk.	Mk.	Kk.	Mk.	Kk.	Mk.	Kk.	Mk.	Kk.
Under 1 Aar . . .	28,5	23,9	28,5	25,7	26,6	25,5	29,1	21,5	27,1	25,3	26,8	23,8	28,1	26,2	27,8	26,4	27,8	26,4
1—3 — . . .	52,6	44,3	56,3	51,7	52,8	50,8	57,5	45,0	53,4	49,9	50,5	44,0	54,3	51,7	53,5	51,5	53,5	51,5
3—5 — . . .	48,8	42,7	54,6	49,8	51,8	49,4	53,9	42,3	51,8	48,4	47,5	40,7	50,0	47,6	51,8	49,9	51,8	49,9
5—10 — . . .	110,5	92,9	124,1	113,1	121,2	115,6	121,6	96,1	120,2	111,8	92,9	82,0	106,8	100,7	115,9	111,2	115,9	111,2
10—15 — . . .	94,7	80,0	105,9	97,6	111,8	105,6	98,9	83,4	108,5	100,4	84,7	75,1	99,2	90,4	107,1	102,8	107,1	102,8
15—20 — . . .	78,3	75,1	94,3	87,0	94,6	90,5	82,8	86,0	92,3	87,6	81,9	79,0	102,6	88,0	91,5	89,0	91,5	89,0
20—25 — . . .	96,5	95,1	79,7	82,3	71,3	77,5	70,5	98,1	76,1	81,0	108,9	100,3	94,9	94,0	78,5	83,0	78,5	83,0
25—30 — . . .	89,0	99,7	70,3	76,3	62,6	66,4	73,7	96,9	67,4	73,1	103,3	101,7	79,4	80,7	68,5	70,6	68,5	70,6
30—35 — . . .	86,4	90,7	72,9	76,3	61,1	63,8	81,8	85,9	66,4	69,9	85,4	88,3	67,2	69,2	58,9	61,4	58,9	61,4
35—40 — . . .	76,4	76,0	65,4	63,0	56,2	57,2	71,5	67,5	60,4	61,0	70,6	74,8	61,5	62,7	57,4	57,8	57,4	57,8
40—45 — . . .	59,0	60,2	51,7	53,4	49,7	50,8	58,4	59,0	51,3	52,7	60,3	64,1	55,0	56,0	52,9	53,5	52,9	53,5
45—50 — . . .	49,1	51,2	46,5	47,8	49,2	48,6	48,8	48,4	48,8	48,9	51,9	52,5	48,1	49,4	49,0	48,3	49,0	48,3
50—55 — . . .	38,9	44,8	39,7	41,4	44,5	45,2	42,3	43,0	43,0	44,5	42,3	45,6	44,7	45,6	45,4	45,1	45,4	45,1
55—60 — . . .	31,0	35,5	32,5	35,4	39,4	38,8	34,7	34,0	37,1	37,7	34,3	39,2	39,1	43,0	44,1	43,7	44,1	43,7
60—65 — . . .	23,4	28,6	27,8	30,9	34,3	34,6	26,4	30,4	31,8	33,1	26,2	34,2	29,4	34,5	36,1	36,5	36,1	36,5
65—70 — . . .	17,9	24,6	23,3	28,7	31,3	32,4	22,4	25,4	28,2	30,6	16,3	23,5	18,2	25,1	25,8	27,5	25,8	27,5
70—75 — . . .	11,5	18,2	15,0	20,2	21,7	23,1	14,0	19,0	19,3	21,8	8,8	16,1	11,3	16,3	17,5	19,4	17,5	19,4
75—80 — . . .	5,0	10,0	7,1	11,7	12,0	13,8	7,8	11,1	10,3	12,9	5,1	9,6	6,4	11,3	11,6	13,4	11,6	13,4
80—85 — . . .	1,8	4,5	3,2	5,3	5,5	6,9	2,7	4,9	4,7	6,2	1,8	4,0	2,8	5,1	4,8	6,1	4,8	6,1
85—90 — . . .	0,6	1,6	1,0	2,0	2,0	2,8	1,0	1,7	1,6	2,6	0,4	1,2	0,8	1,9	1,6	2,3	1,6	2,3
90 Aar og derover	0,1	0,4	0,2	0,4	0,4	0,7	0,2	0,4	0,3	0,6	0,1	0,3	0,2	0,6	0,3	0,6	0,3	0,6
	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000

I den højeste Aldersklasse, 90 Aar og derover, fandtes der i det egenlige Danmark i 1890: 991 Individer (334 af Mandkjøn, 657 af Kvindekjøn); i 1880 var Antallet 802 (261 af Mandkjøn, 541 af Kvindekjøn). Paa Færøerne levede i 1890 10 og i 1880 17 Personer i den nævnte Alder (henholdsvis 4 Mænd samt 6 Kvinder og 6 Mænd samt 11 Kvinder); det er i Forhold til Folkemængden flere end i det egenlige Danmark. Af 1000 Indbyggere af hvert Kjøen vare nemlig 90 Aar og derover:

	1890.		1880.	
	Mk.	Kk.	Mk.	Kk.
i det egenlige Danmark	0,8	0,6	0,8	0,5
paa Færøerne	0,6	0,9	1,1	1,9

Over 100 Aar var ved den sidste Folketælling 5 Personer her i Landet, nemlig 3 Mænd og 2 Kvinder. Af Mændene var en gift og boede i Nørre-Bork Sogn, Ringkjøbing Amt, to Enkemænd, boende henholdsvis i Kjøbenhavn og Lønborg Sogn, Ringkjøbing Amt. De to Kvinder vare begge Enker og boede

F.

Familier (Husstande). — Befolkningens Fordeling efter
ægteskabelig Stilling.

Familles (ménages). — Population par état civil.

I.

Familier (Husstande).

Familles (ménages).

Af Familier o: Husstande fandtes der den 1ste Februar 1890 i det egenlige Danmark 473345. Ved den foregaaende Tælling i 1880 var deres Antal 414692, og de ere saaledes i de mellemliggende 10 Aar forøgede med 14,14 pCt. Da Folkemængden samtidig kun tiltog med 10,33 pCt., var Familiernes Gjennemsnitstørrelse i 1890 noget mindre end i 1880, nemlig 4,59 i det førstnævnte Aar mod 4,75 Personer i det sidstnævnte. I 1860 kom der i Gjennemsnit 4,85 og i 1840 — det første Aar, hvor Familiernes Antal blev opgjort ved danske Folketællinger — 5,03 Mennesker paa hver Familie, og en Husstands Størrelse synes saaledes at være aftaget ikke lidet i Tidens Løb.

Det maa imidlertid erindres, at ikke faa Mennesker staa udenfor Familieforbindelse (hvad der f. Eks. gjælder Logerende, Soldater, Syge paa Hospitaler, Fattiglemmer o. s. v.), og at man rettest bør se bort fra disse, naar man nøjagtig vil angive en Families Gjennemsnitstørrelse. Da ikke desto mindre de fleste Lande, som det kunde være ønskeligt her at anføre til Sammenligning, udregne Familiernes Gjennemsnitstørrelse efter det ligefremme Forhold mellem Familiernes Antal og hele Folketallet, har man fundet det rigtigst at opgjøre Forholdet paa samme Maade her i Danmark, og de ovenanførte Tal angive da de paa denne Maade fundne Tal. Man har saameget mere maattet gjøre det, som Tallene paa det her omhandlede Omraade ikke ere helt ensartede for Kongerigets enkelte Dele. Særlig fremtrædende er den Forskjel, at man i Kjøbenhavn ikke har udskilt de Logerende, men har ladet disse gaa ind under den Husstand, hvor de boede, medens man for den øvrige Del af Landet derimod har opgjort Tallet paa de Logerende for sig. I Slutningen af indeværende Afsnit skal man angive de for hele Landet fundne Tal paa dem, som bo i offentlige Anstalter, og som altsaa ogsaa rettelig burde holdes ude, naar Talen er om det gjennemsnitlige Antal Personer, som kommer paa en Husstand.

TABEL 67.

I Kongeriget Danmarks Hoveddele var Antallet af Familier følgende:
 Familier: *Le Danemark proprement dit — Iles de Féroë — Royaume:*

	1890.	1880.	1860.	1840.
Det egenlige Danmark: Danemark propr. dit:				
Kjøbenhavn <i>Copenhagen</i>	75387	54136	32683	24263
Provins-Kjøbstæderne <i>villes de province</i>	79097	61739	41378	26937
Landdistrikterne ¹⁾ <i>communes rurales</i>	318861	298817	257765	205267
Ialt <i>total</i>	473345	414692	331826	256467
Færøerne: Féroë:				
Byen Thorshavn <i>ville</i>	258	205	169	162
Landdistrikterne <i>communes rurales</i>	2072	1852	1467	1148
Ialt. <i>total</i>	2330	2057	1636	1310
Kongeriget Danmark: Royaume:				
Kjøbenhavn. <i>Copenhagen</i>	75387	54136	32683	24263
Provins-Kjøbstæderne. <i>villes de province</i>	79355	61944	41547	27099
Landdistrikterne. <i>communes rurales</i>	320933	300669	259232	206415
Ialt <i>total</i>	475675	416749	333462	257777

Sammenlignes disse Tal for Familier med de samtidige Folketal i de forskjellige her nævnte Omraader, viser det sig, at de stode i følgende Forhold til hinanden:

TABEL 68.

Antal Indbyggere for hver Familie. *habitants par famille.*

	1890.	1880.	1860.	1840.
Det egenlige Danmark: Danemark propr. dit:				
Kjøbenhavn <i>Copenhagen</i>	4,15	4,84	4,75	4,98
Provins-Kjøbstæderne <i>villes de province</i>	4,43	4,55	4,97	5,22
Landdistrikterne ²⁾ <i>communes rurales</i>	4,78	4,86	4,84	5,01
Ialt. <i>total</i>	4,59	4,75	4,85	5,03
Færøerne: Féroë:				
Byen Thorshavn <i>ville</i>	5,05	4,80	4,87	4,41
Landdistrikterne. <i>communes rurales</i>	5,62	5,53	5,52	5,75
Ialt. <i>total</i>	5,56	5,45	5,45	5,58
Kongeriget Danmark: Royaume:				
Kjøbenhavn <i>Copenhagen</i>	4,15	4,84	4,75	4,98
Provins-Kjøbstæderne. <i>villes de province</i>	4,44	4,55	4,97	5,22
Landdistrikterne <i>communes rurales</i>	4,74	4,87	4,84	5,01
Ialt <i>total</i>	4,59	4,75	4,85	5,03

1) Heri medregnet de 6 Handelspladser, i hvilke der i 1890 fandtes 13443 Familier

2) Herunder er indbefattet de 6 Handelspladser, hvis 58678 Indbyggere i 1890 vare fordelte paa 13443 Familier, og hvor der altsaa gjennemsnitlig var 4,36 Personer pr. Familie. Familiens Gjennemsnitsstørrelse er saaledes her mindre end baade i Landdistrikterne og i Kjøbstæderne, et Forhold, der især skyldes Frederiksbergs Indflydelse, hvor Forholdene nærme sig de kjøbenhavnske.

Det vil her ses, at medens den foran berorte stadige Nedgang i Familiernes Gjennemsnitsstørrelse her i Landet uden Afbrydelse har fundet Sted i det egenlige Danmark, har Forholdet derimod været svingende paa Færøerne. I den førstnævnte Hoveddel af Kongeriget har den nedadgaaende Bevægelse igjen været jævnest og stærkest i Kjøbenhavn og de øvrige Kjøbstæder. Landdistrikterne havde vel i 1860 en Del færre Mennesker for hver Husstand end i 1840, men Tallet holdt sig omtrent uforandret i Perioden 1860—1880, og først derefter har atter Nedgang gjort sig gjældende fra 1880 til 1890, tildels fremkaldt ved den forandrede Drift i Landbruget og det dermed følgende mindre Folkehold. I Løbet af det Tidsrum af 50 Aar, der omhandles i Tabellen, aftog derfor ogsaa en Families Gjennemsnits-Størrelse i Kjøbenhavn med 17 pCt., i Provins-Kjøbstæderne med 15 pCt., men i Landdistrikterne kun med omtrent 6 pCt. — Forskjellen mellem disse tre Dele af det egenlige Danmark viser sig maaske endnu tydeligere i den her omhandlede Henseende deri, at Landdistrikterne, som i 1840 havde langt færre Personer pr. Familie end Provins-Kjøbstæderne og kun ubetydelig flere end Hovedstaden, allerede i 1860 havde nærmet sig stærkt til de førstnævnte og stode ikke lidet over den sidste, hvorefter de endelig i 1880 og 1890 hævdede den første Plads med samtlige Kjøbstæder og fornemlig Kjøbenhavn langt efter sig. Medens saaledes i 1840 100 Familier i Landdistrikterne kun talte 3 Medlemmer mere end 100 Familier i Hovedstaden og endogsaa 21 Medlemmer mindre end 100 Familier i Provinskjøbstæderne, var Forholdet i den Grad forandret i 1890, at der i 100 Husstande i Landdistrikterne fandtes henholdsvis 58 og 30 flere Personer end i det samme Antal Familier i Kjøbenhavn og Provins-Kjøbstæderne. Til Forklaring af denne betydelige Forskjel mellem Forholdene i 1840 og i 1890 skal man anføre, at — om end Agerbruget ligesom Erhvervsvirksomhederne i Byerne har en helt anden Skikkelse nu end for 50 Aar siden, hvilket ogsaa viser sig i den ovenomtalte Nedgang i det Antal Medlemmer, som en Familie nu gjennemsnitlig tæller paa Landet mod i 1840 (for hver 100 Husstande findes der nu 28 Medlemmer færre end i 1840), — saa er dog Formærne for det daglige Husliv paa Landet tildels af stedlig Nødvendighed forblevne mere uforandrede end de tilsvarende i Byerne.

At den her paaviste forskellige Bevægelse i By og Land omtrent i samme Grad har gjort sig gjældende paa Øerne og i Jylland, vil ses af følgende Oversigt, i hvilken man dog bortser fra Kjøbenhavn, da Hovedstadens ejendommelige Forhold i den her omhandlede Henseende allerede ere fremstillede ovenfor.

TABEL 69. Antal Indbyggere for hver Familie. *habitants par famille: Iles — Jutland.*

	1890.	1880.	1860.	1840.
Øerne. Iles.				
Provins-Kjøbstæderne. <i>villes de province</i>	4,39	4,49	4,96	5,33
Landdistrikterne. <i>communes rurales</i>	4,61	4,75	4,85	5,09
Jylland. Jutland.				
Provins-Kjøbstæderne <i>villes de province</i>	4,47	4,61	4,99	5,09
Landdistrikterne. <i>communes rurales</i>	4,86	4,98	4,82	4,92

Denne Tabel viser, at saavel paa Øerne som i Jylland var Familiernes Gjennemsnitsstørrelse i 1840 og i 1860 betydeligst i Kjøbstæderne, i 1880 og 1890 derimod i Landdistrikterne. Det ses imidlertid tillige, at om end Person-Antallet pr. Husstand fra 1840 til 1890 aftog i begge Landsdele, var Formindskelsen dog

størst paa Øerne, og at Jyllands Landdistrikter kun talte 6 Personer færre pr. 100 Husstande i det sidstnævnte Aar end i det førstnævnte. For Land og By under Et var Nedgangen derfor ogsaa 9,5 pCt. paa Øerne uden Kjøbenhavn (11,5 pCt., naar Hovedstaden medregnes), men knap 4 pCt. i Jylland.

Ved den sidst afholdte Folketællings Behandling har man for første Gang udarbejdet Oplysninger om Familierne med Hensyntagen til, hvormange Medlemmer hver enkelt Familie tæller. Ved denne Udarbejdelse er der imidlertid den Forskjel mellem Kjøbenhavn, hvor Udarbejdelsen er foretaget af Kommunens statistiske Kontor, og det øvrige Land, at de Logerende i Kjøbenhavn ere henførte som Medlemmer af den Familie, hos hvem de havde Bolig, medens de udenfor Kjøbenhavn ere opførte selvstændig under en egen Rubrik. Da Tallene altsaa ikke ere ensartede, vil det være uden Interesse at foretage en Sammenlæggen for hele Landet paa det her anførte Omraade, og i den følgende Tabel nøjes man derfor med at fremstille Resultaterne for hver enkelt af Landets Hoveddele.

TABEL 70. **Familiernes Fordeling indenfor de paa Familieomraadet opstillede Størrelsesklasser.**
Familles par nombre des cohabitants.

	Kjøbenhavn.	Øernes Kjøbstæder.	Jyllands Kjøbstæder.	Øernes ¹⁾ Landdistrikter.	Jyllands ¹⁾ Landdistrikter.	Øerne (uden Kbh.).	Jylland.	Færøerne.
Familier paa 1 Person	7566	4019	3695	11137	8914	15156	12609	77
— — 2 Personer	13697	7392	7419	27178	22652	34570	30071	183
— — 3 —	14900	7058	7138	29118	25650	36176	32788	266
— — 4 —	12776	5966	6506	25790	24288	31756	30794	359
— — 5 —	9870	4885	5138	21254	22116	26139	27254	356
— — 6 og 7 —	11305	5945	6518	29279	31577	35224	38095	621
— — 8 — og derover	5273	3628	3790	18315	21593	21943	25383	468
Tilsammen	75387	38893	40204	162071	156790	200964	196994	2330

TABEL 71. **Personantallets Fordeling indenfor de enkelte Størrelsesklasser paa Familieomraadet.**
Nombre des personnes des familles (ménages) à tant de cohabitants.

	Kjøbenhavn.	Øernes Kjøbstæder.	Jyllands Kjøbstæder.	Øernes ¹⁾ Landdistrikter.	Jyllands ¹⁾ Landdistrikter.	Øerne (uden Kbh.).	Jylland.	Færøerne.
Familier paa 1 Person	7566	4019	3695	11137	8914	15156	12609	77
— — 2 Personer	27394	14784	14838	54356	45304	69140	60142	366
— — 3 —	44700	21174	21414	87354	76950	108528	98364	798
— — 4 —	51104	23864	26024	103160	97152	127024	123176	1436
— — 5 —	49350	24425	25690	106270	110580	130695	136270	1780
— — 6 og 7 —	72280	38053	41841	187925	203109	225978	244950	3997
— — 8 — og derover	60465	34160	35890	179994	209169	214154	245059	4417
Tilsammen	312859	160479	169392	730196	751178	890675	920570	12871

¹⁾ Se Tabel 74 i Anmærkingen paa næste Side.

TABEL 72. Familiernes procentvise Fordeling indenfor de opstillede Størrelsesklasser.
Classement de 100 familles (ménages) par nombre des cobabitants.

	Kjøbenhavn.	Øernes Kjøbstæder.	Jyllands Kjøbstæder.	Øernes ¹⁾ Landdistrikter.	Jyllands ¹⁾ Landdistrikter.	Øerne (uden Kbh.).	Jylland.	Færøerne.
Familier paa 1 Person	10,0	10,3	9,2	6,9	5,7	7,6	6,4	3,3
— — 2 Personer	18,2	19,0	18,4	16,8	14,4	17,2	15,3	7,8
— — 3 —	19,8	18,2	17,8	18,0	16,4	18,0	16,7	11,4
— — 4 —	16,9	15,3	16,2	15,9	15,5	15,8	15,6	15,4
— — 5 —	13,1	12,6	12,8	13,1	14,1	13,0	13,8	15,3
— — 6 og 7 —	15,0	15,3	16,2	18,0	20,1	17,5	19,3	26,7
— — 8 — og derover	7,0	9,3	9,4	11,3	13,8	10,9	12,9	20,1
Tilsammen	100	100	100	100	100	100	100	100

TABEL 73. Det samlede Antal Personers procentvise Fordeling indenfor Familiernes Størrelsesklasser.
Classement de 100 personnes dans les familles (ménages) à tant de cobabitants.

	Kjøbenhavn.	Øernes Kjøbstæder.	Jyllands Kjøbstæder.	Øernes ¹⁾ Landdistrikter.	Jyllands ¹⁾ Landdistrikter.	Øerne (uden Kbh.).	Jylland.	Færøerne.
Familier paa 1 Person	2,4	2,5	2,2	1,5	1,2	1,7	1,4	0,6
— — 2 Personer	8,8	9,2	8,7	7,5	6,0	7,8	6,5	2,8
— — 3 —	14,3	13,2	12,6	12,0	10,3	12,2	10,7	6,2
— — 4 —	16,3	14,8	15,3	14,1	12,9	14,2	13,4	11,2
— — 5 —	15,8	15,3	15,2	14,6	14,7	14,7	14,8	13,8
— — 6 og 7 —	23,1	23,7	24,8	25,7	27,0	25,4	26,6	31,1
— — 8 — og derover	19,3	21,3	21,2	24,6	27,9	24,0	26,6	34,3
Tilsammen	100	100	100	100	100	100	100	100

¹⁾ For de 6 Handelspladers Vedkommende stillede Forholdet sig saaledes paa det her omhandlede Omraade ved Folketællingen i 1890: *Id., id. des 6 places de commerce:*

TABEL 74.

	Antal Familier.	pCt	Antal Personer i Familier.	pCt.
paa 1 Person	1094	8,1	1094	2,0
— 2 Personer	2395	17,8	4790	8,6
— 3 —	2758	20,5	8274	14,9
— 4 —	2254	16,8	9016	16,3
— 5 —	1844	13,7	9220	16,7
— 6 og 7 —	2067	15,4	13225	23,9
— 8 — og derover	1031	7,7	9702	17,6
Tilsammen	13443	100	55321	100

En Betragtning af de Tabeller, der angaa Familiernes forskellige Størrelse, giver som Resultat, at indenfor de forskellige Størrelsesgrupper, der er opstillet, har i Landets Kjøbstæder Familierne paa 2 Personer det største Tal at opvise, hvorimod i Landdistrikterne og i Kjøbenhavn det største Antal Familier tæller 3 Personer. Som rimeligt er, findes der i Landdistrikterne et forholdsvis mindre Antal Familier, der tælle 1 og 2 Personer end i Byerne, medens der paa den anden Side findes et betydelig større Antal Familier i de Størrelsesgrupper, som omfatte Familier paa 5 Personer og derover i Landdistrikterne. En Sammenstilling af Øerne (uden Kjøbenhavn) og Jylland viser, at der i Jylland findes forholdsvis flest større Familier (paa 6 Personer og derover) og paa den anden Side forholdsvis færrest mindre Familier (paa 1, 2 og 3 Personer). Færøerne frembyde saa store Forskjelligheder paa det her omhandlede Omraade, at en Sammenligning med det øvrige Land intet positivt Resultat kan give; det bør dog bemærkes, at Familierne paa 6 Personer og derover omtrent omfatte Halvdelen af samtlige Familier. — Selvfølgelig er Personantallets Fordeling paa de forskellige Størrelsesgrupper af Familier væsenlig forskjellig fra selve Mængden af Familier i de forskellige Størrelsesgrupper. Her viser det sig overalt, at det største Antal Personer bo i Familier i Størrelsesgrupper paa 6 og 7 Personer; omtrent $\frac{1}{4}$ af hele Befolkningen lever indenfor Familier af denne Størrelse, men det maa dog erindres, at denne Gruppe altsaa omfatter Familier med to Personer baade paa 6 og 7 Personer, medens de Grupper, der komme foran, kun talte et Personer. Derefter talte Familierne paa 8 Personer og derover det største Antal af Landets Indbyggere. Indenfor de forskellige Dele af Landet findes i Landdistrikterne en forholdsvis større Del af Befolkningen i de store Familier paa 8 Personer og derover end i Byerne, men paa den anden Side findes der i disse sidste en forholdsvis større Del af Befolkningen i de mindre Familier paa 1, 2 og 3 Personer. Disse Tal bekræfte altsaa det tidligere omtalte Forhold, at den forskjellige Virksomhed i Landets enkelte Dele ogsaa kræver et forskjelligt Antal Personer indenfor Familierne, saaledes at paa Landet Familierne ere større, fordi Husbonden der i større Maalestok driver Virksomheden ved Hjælp af de hos ham boende Personer og Tyende, modsat i Byerne, hvor Driftsherren leder Arbejdet, medens de i Virksomheden beskæftigede bo som egen Familie i eget Hjem. En Sammenligning med tidligere Tidspunkter paa det her omhandlede Omraade lader sig ikke foretage, da det nu er første Gang, at Oplysninger ere tilvejebragte paa dette Omraade, men en saadan vilde utvivlsomt have vist en Nedgang indenfor de store Familier paa Landet, paa Grund af de Forandringer, der ogsaa her mere og mere indføres i Produktionsmaaden, saasom Fremkomsten af Andels- og Fællesvirksomheder og Overgangen til Benyttelse af Daglejere paa egen Kost. Hele dette Forhold er som omtalt ogsaa kommet frem ved Behandlingen af den Formindskelse af det gennemsnitlige Antal Personer, som man ved de efterhaanden afholdte Folketællinger har forefundet pr. Familie. — Mellem Øerne (uden Kjøbenhavn) og Jylland som Helhed viser sig den Forskjel, som ogsaa ligefrem følger af det nys anførte om Familiernes Størrelse, at Øerne tælle en forholdsvis større Del af Befolkningen i Familier paa 1, 2 og 3 Personer, Jylland forholdsvis flere i de større paa 6, 7, 8 Personer og derover. (Den i Anmærkingen for Handelspladsernes Vedkommende opførte Tabel 74 viser, som det var at vente, at Forholdene her i langt højere Grad stemme overens med Kjøbstæderne end med Landdistrikterne). — Af Færøernes Befolkning hørte ikke mindre end de 65,4 pCt. til Familier paa 6 Personer og derover.

Som det fremgaar af den Bearbejdelse, som Bureauet har foretaget for Danmark udenfor Kjøbenhavn med Hensyn til Antallet af Logerende den 1ste Februar 1890, var Tallet for Kjøbstæderne og Landdistrikterne, som nedenstaaende Tabel fremstiller. Til Sammenligning er anført Tallene ved Folketællingerne i 1880 og 1870, og i Rubriken ved Siden af er tilføjet en Procentberegning af Antallet af Logerende set i Forhold til den ved de enkelte Tællinger i disse Dele af Landet optalte Befolkning.

TABEL 75.

Antallet af Logerende og disses Procentandel af Befolkningen.

Logés en garni.

	Antallet af Logerende i:			Procenttal af Logerende set i Forhold til Befolkn.		
	1890.	1880.	1870.	1890.	1880.	1870.
Provins-Kjøbstæderne. <i>villes de province</i>	20836	13803	12866	5,94	4,91	5,44
Landdistrikterne. <i>communes rurales</i> . .	27440 ¹⁾	11912	14806	1,80	0,82	1,08

Tabellen godtgjør en betydelig Forøgelse af de Logerendes Antal i begge de anførte Dele af Landet fra 1880 til 1890, hvilket ligeledes er Tilfældet, naar Tilvæksten betragtes i Forhold til Befolkningstallet. Den overvejende Del af de Logerende hører, som rimeligt er, til Mandkjønnet; i 1890 fandtes i Kjøbstæderne af Logerende 14996 Mænd og 5840 Kvinder; i Landdistrikterne var der 16135 Mænd og 11305 Kvinder. — Paa Færøerne var Antallet af Logerende kun forsvindende, i 1890: 84, i 1880: 38 og i 1870: 57.

Endnu skal man til Sammenligning anføre Familiernes Gjennemsnitsstørrelse i forskellige fremmede Lande, saaledes som disse kjendes efter de seneste Folketællinger. Kilderne ere ogsaa her de ovennævnte (S. LI), og endvidere ere disse supplerede med Oplysninger fra «Handwörterbuch der Staatswissenschaft». Man skal dog forudskikke den Bemærkning, at om end Opgivelserne for de fleste Lande fremstille Forholdet mellem hele Folketallet og Antallet af Familier, og altsaa forsaa vidt ere ensartede saavel indbyrdes som med de Opgivelser, der meddeles i Tabel 67, er Overensstemmelsen dog neppe fuldstændig. Ordet Familie (*famille*) synes nemlig ikke overalt taget i Betydning Husstand (*ménage*), og særlig maa det fremhæves, at enkelte Landes Befolknings-Statistik vistnok regner alle eneboende Personer for selvstændige Familier. Landene ere ordnede efter Familiernes Gjennemsnitsstørrelse.

TABEL 76.

De enkelte Landes Familiers Gjennemsnitsstørrelse.

Habitants par famille: Pays étrangers.

	Folketællingsaar.	Gjennemsnitlig Personantal pr. Familie (Husst.).		Folketællingsaar.	Gjennemsnitlig Personantal pr. Familie (Husst.).
Irland	1891	5,05	Danmark	1890	4,59
Holland	1889	4,90	Wurtemberg	1890	4,59
Luxemburg	1890	4,90	Ungarn	1890	4,58
Baden	1890	4,81	Schweiz	1888	4,57
Bayern	1890	4,78	Belgien	1890	4,56
Østerrig	1890	4,75	Italien	1881	4,55
England og Wales	1891	4,73	Finland	1880	4,5
Oldenburg	1890	4,71	Sachsen	1890	4,43
Storbritannien og Irland	1891	4,70	Elsass-Lothringen	1890	4,38
Preussen	1890	4,69	Skotland	1891	4,20
Hessen	1890	4,67	Sverige	1880	3,94
Norge	1875	4,66	Frankrig	1886	3,6
Tyskland	1890	4,66			

¹⁾ Heri indbefattet Handelspladserne, hvor der i 1890 boede 3357 Personer som Logerende — deraf 2281 Mænd og 1076 Kvinder — eller 5,72 pCt af den i Handelspladserne boende Befolkning. Frederiksbergs Størrelse har ogsaa her til Følge, at de Logerendes Procentdel af Befolkningen endog er større i Handelspladserne end i Kjøbstæderne. (Tallet for Frederiksberg var 2998 Personer).

I Overensstemmelse med den mellem Cheferne for de tre nordiske Rigers statistiske Bureauer truffet Overenskomst, har man ved Folketællingen i 1890 søgt Oplysninger om Landets offentlige Anstalter. Dette Forholds Undersøgelse har ogsaa stor Betydning for Familiestatistikens Vedkommende, idet de i slige Stiftelser boende Lemmer o. s. v. rettelig burde holdes ude ved Beregningen af det Antal Personer, der i Gjennemsnit kommer paa hver Familie, medens derimod de, der høre hjemme i Anstalterne som Bestyrere, Opsynsmænd o. s. v. tilligemed deres Familier maa medtages i Beregningen. Da det imidlertid er første Gang, at en Undersøgelse af Landets offentlige Anstalter er foretaget, og man altsaa har savnet tidligere Erfaringer paa dette Omraade, maa man forvare sig imod, at der tillægges de udkomne Tal mere end en underordnet Værdi, og maa gjøre det saameget mere, som de ved Bearbejdelsen fulgte Regler, henholdsvis i Kjøbenhavn og for det øvrige Land, ikke ere overensstemmende. Større Betydning tillægger Bureauet derfor den Omstændighed, at der ved Behandlingen er indvundet Erfaringer, som ventelig ville gjøre det muligt efter næste Folketælling at gennemføre en mere planmæssig og korrekte Bearbejdelse af de Oplysninger, som paa dette Omraade kunne indsamles.

De udfundne Resultater fremgaa af efterfølgende Tabeller:

I Kjøbenhavn var Antallet af offentlige Anstalter og de deri udenfor Familieforbindelse boende Personer i 1890: (*Institutions publiques à Copenhague*):

	Antal	Personer
Milde Stiftelser	30	3182
Almindelig Hospital	1	1280
Arbejder- og Lærlingehjem	2	149
Hospitaler og Kliniker	13	2548
Fattighus	1	289
Arbejdshuse, Fængsler og Arrester	8	1035
Militære Anstalter	23	2761
Abnormanstalter	7	492
Tilsammen	85	11736

Føjes nu hertil de i 94 Hoteller, Pensionater og Gjæstgiverier boende 2052 Personer og endvidere Mandskabet paa Skibene i Havnen (567 Personer), udkommer ialt 14355 Personer. Ved at trække dette Tal fra det i Hovedstaden levende Personantal, og dividere det udkomne med Familieantallet, faar man et rigtigere Tal for en Families Gjennemsnitsstørrelse — nemlig 3,96 Personer — end ved den tidligere anførte Beregning, hvor man under Hensyntagen til det hele Personantal udfandt en Families Gjennemsnitsstørrelse til 4,15 Personer. — Helst burde vel ogsaa de Logerende fradrages, men deres Antal i Kjøbenhavn er ikke bekjendt. —

TABEL 77.

De offentlige Anstalter i Provins-Kjøbstæderne i Danmark.

Institutions publiques des villes de province.

Offenlige Anstalter.	Antal.	Familier.	Personer.		Enkelte Personer.			
		Antal.	Mdkj.	Kvkj.	Funktionærer		Andre.	
			<i>sexe m.</i>	<i>sexe f.</i>	Mdkj. <i>sexe m.</i>	Kvkj. <i>sexe f.</i>	Mdkj. <i>sexe m.</i>	Kvkj. <i>sexe f.</i>
Milde Stiftelser	70	437	284	662	5	45	152	785
Sygehuse	61	73	116	217	52	88	583	397
Fattighuse og Arbejdsanstalter	85	130	206	319	26	53	1542	1097
Arrester	56	64	126	185	8		286	53
Militære Bygninger	30	104	218	286	6		1620	
Sindssygeanstalter	3	19	33	50	69	75	368	417
Døvstummeinstitut	1	7	15	21	9	8	32	29
Straffeanstalt	1	9	16	24	13		287	
	307	843	1014	1764	188	269	4870	2778

I disse 307 Anstalter boede altsaa 843 Familier med et Personantal af 2778 Individer og endvidere 457 Funktionærer. Antallet af de enkelte i disse Anstalter optagne Personer var: 7648, hvoraf 4870 af Mandkøn, 2778 af Kvindkøn. Udskilles disse og Antallet af Logerende i Kjøbstæderne (20836 Personer) faas et Gjennemsnitsantal pr. Familie paa 4,07 Personer, i Stedet for det tidligere 4,43.

TABEL 78.

Offenlige Anstalter i Landdistrikterne.

Institutions publiques à la campagne.

Offenlige Anstalter.	Antal.	Familier.		Personer.		Enkelte Personer.			
		Antal	Mdkj <i>sexe m.</i>	Kvkj <i>sexe f.</i>	Funktionærer.		Andre.		
					Mdkj. <i>sexe m.</i>	Kvkj. <i>sexe f.</i>	Mdkj. <i>sexe m.</i>	Kvkj. <i>sexe f.</i>	
Milde Stiftelser	63	155	144	323	7	59	173	697	
Sygehuse	14	16	28	70	19	121	208	372	
Fattighuse og Arbejdsanstalter . . .	823	597	1118	1291	41	45	6264	5979	
Arrester	14	14	22	43			39	2	
Militære Bygninger	5	24	49	77	9		224		
Opdragelsesanstalter	8	28	87	113	3	1	543	39	
Sindssygeanstalter	3	37	73	103	161	235	892	1023	
Abnormanstalter	3	8	17	21	13	51	228	109	
Straffeanstalt	1	16	29	45	17	1	335		
	934	895	1567	2086	270	513	8906	8221	

Der boede altsaa i 934 Anstalter 895 Familier omfattende 3653 Personer, endvidere 783 Funktionærer. De enkelte i Anstalterne optagne Personers Antal var 17127, hvoraf 8906 Mænd, 8221 Kvinder. Fradrages nu disse og de Logerende (27440), faar man som det gjennemsnitlige Personantal pr. Familie: 4,59, i Stedet for det tidligere Tal 4,73. — I dette Tal for Landdistrikterne ere de offentlige Anstalter, der findes i de seks Handelspladser medtagne.

TABEL 79.

Offenlige Anstalter i Danmarks seks Handelspladser.

Institutions publiques des 6 places de commerce.

Offenlige Anstalter.	Antal.	Familier.		Personer.		Enkelte Personer.			
		Antal.	Mdkj <i>sexe m.</i>	Kvkj. <i>sexe f.</i>	Funktionærer.		Andre.		
					Mdkj. <i>sexe m.</i>	Kvkj. <i>sexe f.</i>	Mdkj. <i>sexe m.</i>	Kvkj. <i>sexe f.</i>	
Sygehuse	5	6	15	22	13	94	90	261	
Fattighuse ¹⁾	8	18	27	35	15	12	838	261	
Arrester	3	3	6	13			10		
Hærens Bygninger	1	18	38	57	6		102		
Abnormanstalter	1	6	14	15	4	31	86	61	
	18	51	100	142	38	137	1126	583	

¹⁾ Herunder Københavns Ladegaard, som ligger paa Frederiksbergs Grund

1	9	15	17	13	10	742	200
---	---	----	----	----	----	-----	-----

I 18 Anstalter boede 51 Familier paa 242 Personer og endvidere 175 Funktionærer. De enkelte i Anstalterne optagne Personer vare 1709, hvoraf 1126 Mænd og 583 Kvinder. Ved Fradrag af disse og de Logerende (3357 Pers.) faas et gennemsnitligt Personantal af 3,99 pr. Familie; det Gennemsnitstal, man ovenfor har fremstillet, var 4,36 Personer.

Under det Omraade, paa hvilket der haves ensartede Oplysninger for samtlige Dele af det egenlige Danmark, nemlig med Hensyn til Antallet af de i alle Landets offentlige Anstalter boende Personer, der maa anses for at staa udenfor Familieforbindelse, kan man samle følgende Resultater. Der fandtes i Landets 1326 offentlige Anstalter ialt 36511 saadanne Personer. Fordelingen af disse indenfor de forskjellige Arter af offentlige Anstalter udviser, at der i de 909 optalte «Fattighuse og Arbejdsanstalter» ialt fandtes 15171 Personer udenfor en egenlig Familieforbindelse, eller 41,55 pCt. af det samlede Antal af de i offentlige Anstalter boende enlige Personer. I 164 «Milde Stiftelser» fandtes 6269 eller 17,17 pCt. saadanne Personer. I 58 «Militære Anstalter» boede 4605 eller 12,61 pCt., i 88 Sygehuse og Kliniker» 4108 Personer eller 11,25 pCt., i 6 «Sindssygeanstalter» 2700 Personer eller 7,40 pCt., i 78 «Arrester» 1415 Personer eller 3,88 pCt., i 11 Abnormanstalter» 890 Personer eller 2,44 pCt., i 10 «Opdragelsesanstalter» 731 Personer eller 2,00 pCt. og endelig i 2 «Straffeanstalter» 622 Personer eller 1,70 pCt. af samtlige 36,511 Personer. — Paa Færøerne var der i Thorshavn By 2 offentlige Anstalter, nemlig 1 Hospital, hvori fandtes 1 Familie (1 Mand, 4 Kvinder) og 3 Patienter af Mandkjøn, og 1 Fattighus med 3 Lemmer af Kvindekjøn.

II.

Befolkningens Fordeling efter ægteskabelig Stilling.

Population par état civil.

Hvad Befolkningens Fordeling efter ægteskabelig Stilling angaar, fremstille de følgende Tabeller Forholdene paa det her omhandlede Omraade den 1ste Februar 1890. — Til Sammenligning anføres Tallene fra tidligere Folketællinger, hvorved dog maa bemærkes, at «Fraskilte» første Gang bleve særlig optegnede ved Folketællingen i 1850, medens de tidligere utvivlsomt som oftest bleve henførte til «Enkemænd» og «Enker». Ved Folketællingen i 1890 er der atter foregaaet en Forandring, hvorefter «Separerede» og «Fraskilte» opføres hver for sig.

I Kongeriget og dets to Hovedbestanddele fandtes der i 1890 af Ugifte, Gifte, Enkemænd og Enker samt Separerede og Fraskilte nedenstaaende Antal.

TABEL 80. **Befolkningens Fordeling efter ægteskabelig Stilling. 1ste Februar 1890.**

Population par état civil (1890): Le Danemark proprement dit — Iles de Féroë — Royaume.

	Det egenlige Danmark. <i>Danemark propr. dit.</i>			Færøerne. <i>Féroë.</i>			Kongeriget Danmark. <i>Royaume.</i>		
	Mandkj. <i>s. m.</i>	Kvindekj. <i>s. f.</i>	Ialt <i>total.</i>	Mandkj. <i>s. m.</i>	Kvindekj. <i>s. f.</i>	Ialt <i>total.</i>	Mandkj. <i>s. m.</i>	Kvindekj. <i>s. f.</i>	Ialt <i>total.</i>
Ugifte <i>célib.</i>	643475	644360	1,287835	3973	4130	8103	647448	648490	1,295938
Gifte. <i>mar.</i>	373843	374453	748296	2001	2009	4010	375844	376462	752306
Enkemænd og Enker <i>veufs et veuves</i> . .	39474	90910	130384	241	585	826	39715	91495	131210
Separerede. <i>sépar.</i>	1284	1841	3125	5	4	9	1289	1845	3134
Fraskilte. <i>div.</i>	1081	1659	2740	4	3	7	1085	1662	2747
Tilsammen. <i>total</i>	1,059157	1,113223	2,172380	6224	6731	12955	1,065381	1,119954	2,185335

Ved de fleste tidligere Folketællinger i dette Aarhundrede er der bleven optalt et større Antal gifte Mænd end gifte Kvinder, saaledes i 1870: 885, i 1860: 934, i 1855: 975, i 1850: 1382, i 1845: 1491, i 1840: 1376 og i 1834: 1601. Denne Uoverensstemmelse i Tallene for gifte Individuer af de to Kjøen ser noget besynderlig ud, da man paa Grund af de mange fraværende Søfolk m. m. snarest maatte vente, at der skulde findes et Overtal af gifte Kvinder. Den er sandsynligvis væsenligst en Følge af fejlagtige Opgivelser paa Listerne, som f. Eks. gift mandlig Tyendes Optælling paa to Steder, saavel paa Gaarden, hvor de tjente, som i Hjemmet. Ved Folketællingen i 1880 havde Kvindekjønnen imidlertid, hvilket ogsaa stemmer med den sandsynlige Virkelighed, faaet et Overtal blandt de Gifte (nemlig 153), men ogsaa dette Overtal er mindre, end man er berettiget til at forudsætte. Ved Folketællingen i 1890 var de gifte Kvinders Overtal 618 (376462 mod 375844), et Antal, der maa antages at komme Virkeligheden adskilligt nærmere end tidligere Tællingers Opgivelser i saa Henseende. Forøvrigt maa man ikke undlade at fæste Opmærksomheden paa den betydelige Indflydelse, som det sidste Tiaars stærke Udvandring kan have udøvet paa det her behandlede Omraade. — Det skal bemærkes, at ogsaa ved den første Folketælling i indeværende Aarhundrede (1801) fandtes der her i Landet paa det Nærmeste lige mange gifte Mænd og gifte Kvinder, med et svagt Overtal for de sidste (173017 mod 172981), men det skal tillige erindres, at den nævnte Folketælling i flere Henseender er foretagen med ualmindelig Nøjagtighed.

Antager man efter ovenstaaende Tabel, at Tallet af staaende Ægteskaber i Kongeriget Danmark i 1890 var 376462 (idet man holder sig til Antallet af gifte Kvinder som det største), og føjer man dertil Tallet af de Personer, der paa Grund af tidligere Ægteskab snarest kunne tænkes som Hoveder for selvstændige Husstande (Enkemænd, Enker, Separerede og Fraskilte), hvoraf findes ialt 137091, bliver den samlede Hovedsum af rimelige Husstandsæmner: 513553. Naar Opgjørelsen i det foregaaende Afsnit ikke destomindre angiver et lavere Husstandtal, kunde dette maaske formodes at staa i Forbindelse med den Uklarhed, der i al Almindelighed klæber ved Husstands-Begrebet i statistisk Henseende, men der er iøvrigt ingen Grund til at betvivle, at det lavere Husstandstal jo stemmer med Virkeligheden. Vel er det ikke aldeles sjældent, at Personer, som aldrig have været gifte, f. Eks. Sødskende, danne en Husstand, men det er sikkerlig hyppigere, at Enkemænd og Enker have Ophold hos deres Børn, enten som Logerende eller uden denne Angivelse, samt at Mand og Hustru leve adskilte, uden at nogen af dem staar i Spidsen for en Husstand (f. Eks. naar de begge have taget Tjeneste som Tyende eller ere flyttede hjem til Forældre o. s. v.). Endelig huse ogsaa Milde Stiftelser, Sindssygeanstalter, Fattiganstalter o. s. v. mange af dem, der her anføres som Husstandsæmner.

TABEL 81.

Befolkningens Fordeling efter ægteskabelig Stilling for hver 1000 Indbyggere den 1ste Februar 1890.

Classement par état civil de 1000 habitants (1890).

	Det egenlige Danmark. <i>Danemark propr. dt.</i>			Færøerne. <i>Féroë.</i>			Kongeriget Danmark. <i>Royaume.</i>		
	Mandkj. <i>s. m.</i>	Kvindekj. <i>s. f.</i>	Begge Kj. <i>total.</i>	Mandkj. <i>s. m.</i>	Kvindekj. <i>s. f.</i>	Begge Kj. <i>total.</i>	Mandkj. <i>s. m.</i>	Kvindekj. <i>s. f.</i>	Begge Kj. <i>total.</i>
Ugifte. <i>célib.</i>	608	579	593	638	614	625	608	579	593
Gifte. <i>mar.</i>	353	336	345	321	298	310	353	336	344
Enkemænd og Enker. <i>veufs et veuves</i> . .	37	82	60	39	87	64	37	82	60
Separerede. <i>sépar.</i>	1	2	1	1	1	1	1	2	2
Fraskilte. <i>div.</i>	1	1	1	1	"	"	1	1	1
Tilsammen. <i>total</i> . . .	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000

Det ses heraf, at i det egenlige Danmark — og som Følge deraf ogsaa i hele Kongeriget — levede noget over Trediedelen af hele Befolkningen i Ægteskab, medens henvend de to Trediedele bestod af Ugifte, nemlig dels af dem, som ikke havde været gifte (c. $\frac{3}{5}$ af hele Folketallet), dels af saadanne, hvis

Ægteskab var opløst enten ved Døden eller Adskillelse (c. $\frac{1}{16}$), hvilke Forholdstal gjælde for Befolkningen i sin Helhed. Kjønne frembød dog indbyrdes temmelig betydelige Uoverensstemmelser i den her omhandlede Henseende. Det ses saaledes af Tabellen, at ikke alene en forholdsvis mindre Del af Kvinderne end af Mændene levede i Ægteskab (en naturlig Følge af de førstnævntes større Talrigbed), men at ligeledes Kvindekjønnen talte forholdsvis færrest ugifte Individder, medens der omvendt fandtes mere end dobbelt saa mange Enker som Enkemænd. Det maa herved erindres, dels at et større Antal Ægteskaber opløses ved Mandens end ved Hustruens Død (i Tidsrummet 1880—89 opløstes saaledes i det egenlige Danmark 61126 Ægteskaber ved Mandens Død, 48099 ved Konens), dels at Enkemænd hyppigere end Enker gifte sig igjen og da i omtrent 4 af 5 Tilfælde med Piger (Brudgommen var Enkemand ved 16046 af de i 1880—89 stedfindende 153125 Vielser, Bruden Enke ved 8278 Vielser). Paa Færøerne vare Ægteskaberne, som det vil ses af Tabellen, mindre almindelig forekommende end i det egenlige Danmark. Naar desuagtet efter Tabellen foruden de Ugifte tillige «Enkemænd og Enker» fremtræde med noget større Forholdstal paa Færøerne end i det øvrige Land, kan dette tilskrives forskjellige Aarsager. Saaledes kan nævnes de hyppige Ulykkestilfælde til søs eller paa Fjældene, hvorved Antallet af Enker paa Øerne forøges, da de Omkomne saagodtsom udelukkende tilhøre Mandkjønnet¹⁾; endvidere den større Livsvarighed indenfor den færøiske end indenfor det egenlige Danmarks Befolkning, hvilket naturligen medfører mange efterlevende Ægtefæller i de senere Aldere. Endelig gifte Enkemænd og Enker paa Færøerne sig forholdsvis sjælden igjen, tildels en Følge af deres høje Gjennemsnitsalder. Medens saaledes i Tiaaret 1880—89 Brudgommen var Enkemand i 10,4 pCt., Bruden Enke i 5,4 pCt. af samtlige Vielser i det egenlige Danmark, vare de tilsvarende Tal for Færøerne 5,0 og 2,6 pCt.

Ved de i det foregaaende til Sammenligning benyttede ældre Folketællinger var Fordelingen efter ægteskabelig Stilling følgende for 1000 Individder af hvert Kjønn:

TABEL 82. **Befolkningens Fordeling efter ægteskabelig Stilling ved tidligere Folketællinger.**

Classement par état civil de 1000 habitants.

1. Det egenlige Danmark. Danemark propr. dit.

	1880.		1860. ²⁾		1840. ²⁾		1801. ²⁾	
	Mandkj. s. m.	Kvindekj. s. f.	Mandkj. s. m.	Kvindekj. s. f.	Mandkj. s. m.	Kvindekj. s. f.	Mandkj. s. m.	Kvindekj. s. f.
Ugifte. <i>célib.</i>	609	577	615	576	634	590	598	554
Gifte. <i>mar.</i>	352	340	351	344	332	322	375	368
Enkemænd og Enker. <i>veufs et veuves.</i>	36	80	31	76	} 34	88	27	78
Fraskilte. <i>div.</i>	3	3	3	4				
	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000

TABEL 83.

2. Færøerne. Féroë.

	1880.		1860.		1840.		1801.	
	Mandkj. s. m.	Kvindekj. s. f.	Mandkj. s. m.	Kvindekj. s. f.	Mandkj. s. m.	Kvindekj. s. f.	Mandkj. s. m.	Kvindekj. s. f.
Ugifte. <i>célib.</i>	636	599	637	594	631	593	559	510
Gifte. <i>mar.</i>	320	304	315	311	326	323	385	390
Enkemænd og Enker. <i>veufs et veuves.</i>	43	96	46	93	} 43	84	56	100
Fraskilte. <i>div.</i>	1	1	2	2				
	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000

¹⁾ I Tiden mellem de to sidste Folketællinger omkom der paa Færøerne ved Drukning 159 Mænd — hvoraf 92 Ugifte, 61 Gifte og 6 Enkemænd — men kun 3 Kvinder. Samtidig omkom ved andre Ulykkestilfælde 23 Mennesker, nemlig 17 ugifte og 5 gifte Mænd samt 1 ugift Kvinde.

²⁾ Her er ikke taget Hensyn til de i 1864 skete Territorialforandringer, som vistnok ogsaa have været uden al Betydning for den her omhandlede Fordeling af Befolkningen.

Sammenholdt med Tabel 81 viser Tabel 82, at Antallet af Gifte af begge Kjøen fra 1801 til 1840 var aftaget særdeles betydeligt i det egenlige Danmark, men at det igjen i Tiaarene mellem 1840 og 1860 var vokset ikke lidet og derefter ved de følgende Folketællinger har holdt sig omtrent paa samme Punkt som i det sidstnævnte Aar. Det tør vel anses for sikkert, at den stærke Nedgang i Ægteskabernes Antal i den første Del af Aarhundredet overvejende skyldes Tidens tarvelige økonomiske Forhold, ligesom det vistnok ogsaa er utvivlsomt, at naar Antallet af Gifte igjen bliver stigende efter 1840, staaer dette i Forbindelse med det almindelige økonomiske Opsving, som fandt Sted ved dette Tidspunkt. Medens Forholdstallet for gifte Mænd holder sig saa temmelig stillestaaende ved Tællingerne 1860, 1880 og 1890, har der fundet en stadig Nedgang Sted i Forholdstallet for de gifte Kvinder; dette staaer i Forbindelse med den stedse stigende Overvægt, som Kvindekjønnen har faaet i Tal over Mandkjønnet, en Overvægt, som allerede nu gjør sig gjældende fra 18 Aars Alderen, og som finder sit Udtryk i, at medens der i 1860 for hvert 1000 Mænd fandtes 1026 Kvinder, fandtes der i 1880: 1035 Kvinder og i 1890: 1051 Kvinder for hvert 1000 Mænd. Det bliver en naturlig Følge af dette Forhold, at et forholdsvis større Antal Kvinder maa henleve ugifte. At Enkemænd og Enker — Repræsentanterne for ældre Ægteskaber — forøgedes stærkt fra 1801 til 1840, og samtidig med at selve de bestaaende Ægteskaber forholdsvis gik meget ned i Tal, er ikke paa-faldende, og omvendt er det ligeledes forklarligt, at de fra 1840 til 1860 bleve en Del færre, da Tilgangen til deres Klasse maatte være noget ringere efter Ægteskabsforholdene i den forudgaaende Periode. Efter 1860 (da Ægteskaberne igjen vare bleve hyppigere forekommende), voksede atter Enkemænds og Enkers Antal fra Tælling til Tælling. Denne forholdsvise Stigning staaer fremdeles i Forbindelse med den Nedgang, der er foregaaet i Dødelighedsprocenten her i Landet, fra at være 2,00 pCt. i 1860—69 til at være 1,86 pCt. i 1880—89, hvilket ogsaa finder sit Udtryk i, at Middellevetiden (det Antal Aar et Individ gjennemsnitlig har at leve i) for nyfødte Drengene er stegen fra 43,6 til 46,8 Aar i samme Tidsrum, og for nyfødte Piger fra 45,5 til 48,9 Aar. Det maa herved endnu bemærkes, at i det Tidsrum, for hvilket man her til Lands kjender de Viedes Fordeling efter ægteskabelig Stilling, har Antallet af viede Enkemænd og Enker været stadig og stærkt nedadgaaende; medens saaledes i 1835—44 af hver 1000 Enkemænd 79 og af hver 1000 Enker 23 aarlig indtraadte i nyt Ægteskab, vare de tilsvarende Forholdstal i 1870—79 henholdsvis 55 og 13 og i 1880—89 kun henholdsvis 40 og 10.

En Sammenligning med tidligere Folketællinger med Hensyn til de ved en Adskillelse opløste Ægteskaber lader sig ikke ret vel foretage paa Grund af de Forskjelligheder, der herske indenfor Rubriceringen paa dette Omraade. I 1890 er man for første Gang gaaet til en Opgjørelse af Separerede og Fraskilte hver for sig, og der viste sig da i det egenlige Danmark at leve 1284 Mænd og 1841 Kvinder, hvis Ægteskab var foreløbig opløst ved Separation, samt 1081 Mænd og 1659 Kvinder, hvis Ægteskab var endelig opløst ved Skilsmisse. Resultatet heraf bliver altsaa, at der i 1890 levede 2365 Mænd og 3500 Kvinder, ialt 5865 Personer, hvis Ægteskab var enten foreløbig eller endelig opløst. I 1880 taltes der som Fraskilte, hvoriblandt vistnok ogsaa de Separerede i de fleste Tilfælde medtoges, 2556 Mænd og 3421 Kvinder eller ialt 5977 Personer. Trods Befolkningsstilvæksten i samme Tidsrum viser der sig altsaa i Tiaaret at have fundet en ret betydelig Nedgang Sted i deres Tal, hvis Ægteskab var opløst ved en Adskillelse, men Nedgangen ses alene af have fundet Sted indenfor Mandkjønnet, idet der for Kvindekjønnen endog viser sig en mindre Opgang.

Paa Færøerne var Antallet af bestaaende Ægteskaber i betydelig Aftagende fra 1801 lige til 1860, altsaa længere end i det egenlige Danmark, og paa den ringe Højde, hvortil deres Tal var kommet ned i sidstnævnte Aar, forblev de væsentlig ved de følgende Folketællinger. I den nyere Tid fandtes der herefter paa Færøerne langt færre Gifte end i det øvrige Land, uagtet Øerne endogsaa i 1801 havde været noget heldigere stillede end dette i den omhandlede Henseende. Det gaar ikke an at holde sig til de økonomiske Forhold som Hovedårsag hertil; de væsentlige Grunde til Ægteskabernes større Sjældenhed maa snarere søges andetsteds; saaledes først og fremmest i den forskjellige Aldersfordeling i det egenlige Danmark og paa Færøerne. Aldersfordelingen var nemlig følgende i 1890:

	Det egenlige Danmark.	Færøerne.
Under 15 Aar	348,1	353,9
15—20 —	89,9	91,3
20—40 —	277,8	265,0
40—60 —	182,1	180,3
60 Aar og derover	102,1	109,5
	1000	1000

Den raske Stigning i Folketallet har bevirket en stærk Tilgang i de yngste Aldersklasser, og dermed i det forholdsvise Antal af Ugifte. Den paa-faldende Talrigbed af færøiske Enkemænd og Enker skyldes den ovenfor omtalte længere Middellevetid, der saavel har gjort sig gjældende paa disse Øer, som i det egenlige Danmark, og Ulykkestilfældenes Indflydelse paa Antallet af Enker. At der viser sig at være et stedse mindre Antal gifte Kvinder, hænger sammen med Befolkningens Fordeling efter Kjøen; der var nemlig paa Færøerne

i 1890: 1081 Kvinder for hvert 1000 Mænd. I 1890 fandtes 9 Separerede (5 Mænd, 4 Kvinder), 7 Fraskilte (4 Mænd, 3 Kvinder), ialt 16 Personer med helt eller delvis opløst Ægteskab. — I 1880 taltes 12 Fraskilte (6 Mænd og 6 Kvinder).

I nedenstaaende Oversigt fremstilles til Sammenligning Befolkningens Fordeling efter ægteskabelig Stilling i andre evropæiske Lande. Det maa dog bemærkes, at Tallene for de forskellige Lande ikke ere fuldstændig ensartede, idet der for flere af disse mangler særskilt Oplysning om «Fraskilte», saaledes for Storbritannien-Irland, Spanien, Portugal, Italien og Finland. De Fraskilte ere for disse Landes Vedkommende i Reglen optagne under Rubriken Enkemænd og Enker. Under Rubriken «Fraskilte» ere paa dette Sted ogsaa de «Separerede» indbefattede for Danmarks Vedkommende, og det samme er i Almindelighed Tilfældet for de andre evropæiske Stater, men forøvrigt ere Tallene for Fraskilte og Separerede saa ubetydelige, at deres Opførelse i den ene eller anden Rubrik ikke vil have nogen væsenlig Forandring i disses forholdsvise Betydning til Følge. Landene ere anførte i den Orden, hvori de enkelte Landes Befolkning tæller flest gifte Personer. Kilderne ere de samme som tidligere nævnt.

TABEL 84.

Befolkningens Fordeling efter ægteskabelig Stilling for hver 1000 Mennesker i de forskellige evropæiske Lande.

Classement par état civil de 1000 habitants. Divers pays en Europe.

	Folke-tællings-aar.	Mænd s. m.				Kvinder. s. f.				Begge Kjøen. total.			
		Ugifte. celtb.	Gifte. mar.	Enke-mænd veufs	Fra-skilte separ.	Ugifte. celtb.	Gifte. mar.	Enker. veuves.	Fra-skilte. separ.	Ugifte. celtb.	Gifte. mar.	Enkemænd og Enker. veufs et veuv. separ.	Fra-skilte. separ.
Rumænien ¹⁾	1890	"	"	"	"	"	"	"	"	522	423	53	2
Bulgarien	1888	556,4	416,2	26,6	0,8	509,1	427,5	62,5	0,9	533,1	421,9	44,3	0,7
Ungarn	1890	562,7	407,5	29,2	0,6	496,9	407,1	95,1	0,9	529,6	407,3	62,4	0,7
Frankrig	1891	551,3	395,4	53,0	0,3	504,1	393,4	102,2	0,3	527,6	394,4	77,7	0,3
Serbien	1890	582,9	382,7	33,0	1,4	531,6	400,2	66,7	1,5	557,9	391,2	49,5	1,4
Spanien	1887	561,3	395,3	43,4		531,1	380,6	88,3		545,9	387,8	66,3	
Italien	1881	599,0	361,0	40,0		539,7	367,2	93,1		569,4	364,1	66,5	
Sachsen	1890	600,2	372,2	25,8	1,8	561,6	351,9	83,0	3,5	580,4	361,7	55,2	2,7
Danmark	1890	607,5	353,0	37,3	2,2	578,8	336,4	81,7	3,1	592,8	344,5	60,0	2,7
Preussen	1890	623,1	345,2	30,6	1,1	577,2	334,2	86,5	2,1	599,7	339,6	59,1	1,6
Tyskland	1890	621,5	345,5	32,0	1,0	579,1	333,3	85,6	2,0	599,9	339,3	59,3	1,5
Finland ¹⁾	1890	626,6	342,6	30,8		587,9	332,4	79,7		607,0	337,4	55,6	
Hessen	1890	619,2	339,4	40,8	0,6	575,2	335,2	88,3	1,3	597,1	337,3	64,7	0,9
England og Wales	1891	620,3	345,2	34,5		595,9	328,9	75,2		607,7	336,8	55,5	
Østerrig	1890	628,1	342,6	28,7	0,6	588,2	330,5	80,5	0,8	607,7	336,4	55,2	0,7
Sverig	1890	617,9	343,3	38,2	0,6	591,9	326,1	81,0	1,0	604,5	334,4	60,3	0,8
Oldenburg	1890	625,7	332,1	41,8	0,4	576,5	330,9	92,0	0,6	600,9	331,5	67,1	0,5
Holland	1889	631,2	331,3	36,5	1,0	602,3	323,7	72,5	1,5	616,6	327,5	54,7	1,2
Wurtemberg	1890	625,3	337,3	36,6	0,8	601,3	315,7	81,4	1,6	612,8	326,1	59,9	1,2
Bayern	1890	630,2	333,9	35,4	0,5	601,2	318,8	79,2	0,8	615,4	326,1	57,8	0,7
Baden	1890	631,2	331,9	36,4	0,5	598,7	317,5	82,9	0,9	614,6	324,5	60,2	0,7
Portugal	1878	623,4	336,0	40,6		604,0	311,9	84,1		613,3	323,4	63,3	
Storbritannien-Irland	1891	634,4	330,6	35,0		605,2	316,5	78,3		619,4	323,3	57,3	
Elsass-Lothringen	1890	635,4	321,3	42,5	0,8	584,1	323,5	91,0	1,4	609,9	322,4	66,6	1,1
Norge	1875	634,4	328,6	36,1	0,9	609,9	314,2	74,7	1,2	621,8	321,2	55,9	1,1
Schweiz	1888	629	328	40	3	595	313	87	5	611	321	64	4
Belgien	1890	639,5	319,6	40,4	0,5	606,5	317,2	75,6	0,7	622,9	318,4	58,1	0,6
Skotland	1891	663,5	303,6	32,9		631,4	289,8	78,8		646,9	296,4	56,7	
Irland	1891	695,9	264,6	39,5		640,4	262,4	97,2		667,8	263,5	68,7	

¹⁾ Allgemeines stat. Archiv. Dritter Jahrgang, 1. Halbband. Tübingen 1893; efter officielle Kilder.

Efter Sagens Natur er Befolkningens Fordeling efter ægteskabelig Stilling i det Hele og Store væsenlig overensstemmende i de her anførte Lande. I dem alle findes saaledes af begge Kjøen langt flere Ugifte end Gifte (en simpel Følge af det store Antal Individuer i Barne- og Ynglingealderen), og ligeledes er det fælles for alle Landene, at forholdsvis flere Mænd end Kvinder aldrig have været gifte, og at omvendt Enkernes Tal er meget større end Enkemændenes, hvilket staar i Forbindelse med Kvindekjønnets større Levedygtighed og den Omstændighed, at Enkemændene oftere end Enkerne indgaa nyt Ægteskab. Det er fremdeles en Selvfølge, at Rubriken «Gifte» udviser mindre Forholdstal for Kvindekjønnets end for Mandkjønnet, som Følge af førstnævntes Overvægt indenfor Befolkningen; det omvendte er Tilfældet med Italien, Serbien og Bulgarien, i hvilke Lande Mandkjønnet ogsaa overgik Kvindekjønnets i Tal. Ved Siden af saadanne Ligheder i Hovedtrækkene fremtræder der dog efter Tabellen Forskjelligheder i Enkelthederne. Imidlertid er det vanskeligt at gaa til en nærmere Sammenligning af Enkelthederne, idet en saadan nødvendigvis paavirkes stærkt af det ulige Forhold, hvori de yngste Aldersklasser forekomme i de forskellige Lande; thi jo talrigere disse ere, desto større bliver selvfølgelig Forholdstallet for de Ugifte. Frankrig med sit store forholdsvis Befolkningsantal i Aldersklasserne over 20 Aar har derfor (ligesom forøvrigt Spanien) Mulighed og Sandsynlighed for at have en forholdsvis stor Del af sin Befolkning i Ægteskaber, hvad Tabellen ogsaa viser er Tilfældet. Men paa den anden Side tælle Bulgarien, Ungarn og Serbien forholdsvis mange Individuer i den yngste Aldersklasse, men have dog tillige store Forholdstal for den gifte Del af Befolkningen. Man maa derfor antage, at ogsaa andre Forhold end Aldersfordelingen, saasom klimatiske, økonomiske og moralske Aarsager øve deres Indflydelse paa dette Forhold. — I Danmark udgjør «Gifte» en noget større Del af Befolkningen end i de fleste andre evropæiske Lande. Det overgaas foruden af de syd-evropæiske Lande kun af Ungarn, Frankrig og Sachsen; men adskiller sig paa den anden Side heller ikke væsenlig fra de os omgivende Lande. Man vil bemærke, at Danmark har et stort Forholdstal i Rubriken «Fraskilte», hvor det staar lige med Sachsen og kun overgaas af Schweiz. De før omtalte Forhold, der ere Aarsag i, at disse Tal ikke ere ensartede, maa imidlertid tages med i Betragtning, hvorhos ogsaa andre Tilstande, saasom Lovgivning og administrativ Praksis i høj Grad kunne paavirke Antallet af Skilsmisser og Separationer i de forskellige Lande.

TABEL 85.

Befolkningens Fordeling efter ægteskabelig Stilling i det egenlige Danmarks Hoveddele i 1890.

Population par état civil. Copenhague — Villes de province — Communes rurales (1890).

	Antal Indbyggere:						Af hver 1000 Indbyggere vare:					
	i Kjøbenhavn.		i Provinskjøbst.		i Landdistr. ¹⁾		i Kjøbenhavn.		i Provinskjøbst		i Landdistr. ¹⁾	
	Mk. s. m.	Kk. s. f.	Mk. s. m.	Kk. s. f.	Mk. s. m.	Kk. s. f.	Mk. s. m.	Kk. s. f.	Mk. s. m.	Kk. s. f.	Mk. s. m.	Kk. s. f.
Ugifte. <i>célib.</i>	88652	99918	103989	107822	450834	436620	616	592	619	590*	603	573
Gifte. <i>mar.</i>	50867	51187	58317	58449	264659	264817	353	303	347	320	354	348
Enkemænd og Enker. <i>veufs et veuv.</i>	4069	16882	5184	15719	30221	58309	28	100	31	86	41	77
Separerede. <i>sep.</i>	234	459	277	405	773	977	2	3	2	2	1	1
Fraskilte <i>div.</i>	181	410	211	334	689	915	1	2	1	2	1	1
Tilsammen	144003	168856	167978	182729	747176	761638	1000	1000	1000	1000	1000	1000

¹⁾ I de 6 heri medregnede Handelspladser var Antallet af (*places de commerce*):

TABEL 86.

	Mk. s. m.	Af hver 1000 Mænd var.	Kv. s. f.	Af hver 1000 Kvinder var	
Ugifte	15846	602	19686	608	Man mærker her tydelig Frederiksbergs Indflydelse ved de forholdsvis mange ugifte Kvinder og Enker i Sammenligning med Landdistrikterne.
Gifte	9480	361	9642	298	
Enkemænd og Enker	868	33	2927	90	
Separerede	62	2	66	2	
Fraskilte	37	2	64	2	
Tilsammen	26293	1000	32385	1000	

TABEL 87. Den forholdsvis Fordeling af Befolkningen efter ægteskabelig Stilling ved de ældre Folketællinger.
Classements par état civil de 1000 hommes et de 1000 femmes.

Mandkjøn. *Sexe masc.*

	1880.			1860.			1840.			1801.		
	Kjøbenhavn.	Provins-Kjøbst.	Land-distr.	Kjøbenhavn.	Provins-Kjøbst.	Land-distr.	Kjøbenhavn.	Provins-Kjøbst.	Land-distr.	Kjøbenhavn.	Provins-Kjøbst.	Land-distr.
Ugifte. <i>célib</i>	620	626	605	643	648	606	690	671	623	651	617	588
Gifte. <i>mar.</i>	346	340	355	326	322	359	273	295	344	315	355	386
Enkemænd. <i>veufs</i>	31	30	38	28	26	32	37	34	33	34	28	26
Fraskilte <i>div.</i>	3	4	2	3	4	3						
	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000

TABEL 88.

Kvindekjøn. *sexe fem.*

	1880.			1860.			1840.			1801.		
	Kjøbenhavn.	Provins-Kjøbst.	Land-distr.	Kjøbenhavn.	Provins-Kjøbst.	Land-distr.	Kjøbenhavn.	Provins-Kjøbst.	Land-distr.	Kjøbenhavn.	Provins-Kjøbst.	Land-distr.
Ugifte. <i>célib.</i>	594	585	572	592	599	571	614	613	584	549	565	552
Gifte. <i>mar.</i>	301	321	351	295	308	356	251	275	337	328	328	379
Enker. <i>veuves.</i>	100	89	74	108	87	70	135	112	79	123	107	69
Fraskilte <i>div.</i>	5	5	3	5	6	3						
	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000

Landdistrikterne talte herefter forholdsvis noget flere Gifte saavel af Mandkjøn som af Kvindekjøn end baade Kjøbenhavn og de øvrige Kjøbstæder, men Afstanden mellem Land og By var dog ikke nær saa betydelig ved de seneste som ved de tidligere Folketællinger. Det vil ogsaa bemærkes, at medens det forholdsvis Antal af Gifte (saavel Mænd som Kvinder) i begge de nævnte Hoveddele af Landet aftog stærkt fra 1801 til 1840, og derefter igjen voksede stærkt fra 1840 til 1860, fortsattes Stigningen i den nyere Tid i det Hele i Byerne, hvorimod Tallet i Landdistrikterne var noget nedadgaaende fra 1860 til 1880 og atter noget fra 1880 til 1890 (jfr. Tab. 84). Med Hensyn til det indbyrdes Forhold mellem Kjøbenhavn og Provins-Kjøbstæderne vise fremdeles de ovenstaaende Tabeller, at Provinsbyerne talte en Del flere gifte Kvinder end Hovedstaden ved alle de anførte Folketællinger med Undtagelse af 1801, da Forholdstallet begge Steder var netop det samme, men at der derimod kun i 1801 og i 1840 fandtes færre gifte Mænd i Kjøbenhavn end i de andre Byer (rigtignok betydelig færre), medens Forholdet ved de senere Folketællinger stod næsten lige, i 1860, 1880 og 1890 endogsaa med en svag Overvægt for Mændene for Hovedstadens Vedkommende. Endelig skal man efter ovenstaaende Tabeller gjøre opmærksom paa, at Enkerne ved alle de der omhandlede Folketællinger have været meget talrigere i Kjøbenhavn end i Provinskjøbstæderne, og i disse igjen ikke lidet talrigere end i Landdistrikterne, men at den samme Rækkefølge mellem de nævnte tre Dele af Landet for Enkemændenes Vedkommende alene forefindes i 1801 og i 1840, og da i langt svagere Forhold end Tilfældet var med Enkerne. Ved de nyere Folketællinger

talte derimod Landdistrikterne forholdsvis flere Enkemænd end baade Hovedstaden og de øvrige Byer, om end Overtallet i den berørte Henseende først i 1880 og 1890 var af egenlig Betydning.

Det er en Selvfølge, at naar, som her paavist, Befolkningens Fordeling efter ægteskabelig Stilling baade til ethvert Tidspunkt har været temmelig forskjellig i Kjøbenhavn, Provins-Kjøbstæderne og Landdistrikterne, og derhos i Aarenes Løb langt fra har forandret sig paa samme Maade i disse tre Dele af Landet, skyldes dette flere Grunde, blandt hvilke de væsenligste vel turde være Uligheden i de økonomiske Forhold og i disses Udvikling samt Befolkningens tildels heraf betingede uensartede Aldersfordeling. Af de Faktorer, som have fremkaldt denne sidste, maa i Særdeleshed for det sidste Tiaar henvises til Udvandringen til Udlandet, der omfatter langt flere Mænd end Kvinder, og for begges Vedkommende Personer i den modnere Alder; endvidere den stærke Flytning fra Land til By og fra Provinserne til Hovedstaden, som allerede tidligere er omtalt. Dette sidste Moment maa tillige tages i Betragtning ved Bedømmelsen af den Kjendsgjerning, at Enkerne stedse udgjøre en saa paafaldende stor Del af Kjøbenhavns kvindelige Befolkning, i den nyere Tid en Tiendedel, i 1801 og 1840 endogsaa omtrent Ottendedelen; samtidig maa det erindres, at Dødelighedsforholdene ere ugunstigere i Hovedstaden end i det øvrige Land, og at derhos Enkerne i den have mindre let ved at indgaa nyt Ægteskab (Forholdet mellem Mænd og Kvinder er i Kjøbenhavn som 1000 til 1173). Med Hensyn til det sidstnævnte Forhold skal man eksempelvis fremhæve, at efter Listerne over Vielser, Fødsler og Dødsfald forandredes i Tiaaret $\frac{1}{4}$ 1880 til $\frac{1}{4}$ 1890 Tallet af Enker i Kjøbenhavn paa følgende Maade:

Tilgang o: Dødsfald blandt gifte Mænd	8121
Afgang - — — — — Enker	5680
— paany gifte Enker	1132
	6812
herefter Tilgang	1309,

men at der derimod ved Folketællingen i 1890 fandtes 4310 flere Enker i Hovedstaden end ved den foregaaende i 1880 (16882 mod 12572). Der maa følgelig i det nævnte Tiaar være indvandret c. 3000 Enker til Kjøbenhavn, og dette Tal angiver endda kun Indvandrings-Overskudet, idet selvfølgelig adskillige Enker samtidig ere bortflyttede derfra til Slægtninge i andre Dele af Landet eller udvandrede til andre Lande. Det er i sig selv ogsaa let forklarligt, at mange Kvinder efter Ægtefællens Død søge til Hovedstaden, og det ikke alene saadanne, som med deres Mand have mistet deres Forsørger og nu vente lettere at finde Udkommet her end paa Hjemstedet, men ogsaa økonomisk vel stillede Enker, der drages af Familiebaand og de mangeartede Behageligheder, som Livet i en stor By medfører.

I det Foregaaende er det paa flere Steder berørt, at en Befolkningens forholdsvis Fordeling efter ægteskabelig Stilling, med Nødvendighed maa være i høj Grad afhængig af dens Aldersfordeling. Tæller f. Eks. af to Befolkninger den ene flere Børn og helt unge Mennesker end den anden, vil den første — selv under aldeles de samme Ægteskabsforhold — indeholde forholdsvis færre Gifte, Enkemænd, Enker og Adskilte end Tilfældet er med den sidste. Paa lignende Maade ville Forholdstallene for Personer, hvis Ægteskab er opløst ved Døden eller ved Skilsmisse, vise sig særlig store i en Befolkning, der tæller mange Individuer i de højere Aldersklasser o. s. fr. Men for Sammenlignings Skyld med andre Landes Statistik paa det her omhandlede Omraade er man nødt til at betragte hele Befolkningen under Et. Af Hensyn til den Interesse, som det har at se, hvormange Ugifte, Gifte m. m. der fandtes indenfor hver enkelt Aldersklasse for sig, skal en Oversigt herover meddeles i de følgende Tabeller, som derhos ved en Sammen- dragning for samtlige Aldersklaser over 20 Aar give en særlig Fremstilling af Fordelingen efter ægteskabelig Stilling netop for den Del af Befolkningen, som faktisk alene kan have Betydning, naar Talen er om Ægteskab, nemlig hele den voksne o: giftedygtige Befolkning.

TABEL 89.

Fordeling efter ægteskabelig Stilling i de forskjellige Aldere (1890).

Population par état civil et par âge (1890).

Det egenlige Danmark. Danemark pr. d.	Under 20 Aar		20—40 Aar.		40—60 Aar.		60 Aar og derover.		Tilsammen ¹⁾		Deraf 20 Aar og derover.	
	Mk. s m	Kk. s. f.	Mk. s. m	Kk. s. f.	Mk s. m	Kk s. f.	Mk. s m.	Kk. s. f.	Mk. s. m.	Kk s. f.	Mk. s m.	Kk. s. f.
Kjøbenhavn: Copenhague.												
Ugifte. <i>célib.</i>	59443	60339	25012	29796	3092	6708	933	2883	88480	99726	29037	39387
Giftte <i>mar.</i>	2	133	24480	29026	20821	18396	5504	3559	50807	51114	50805	50981
Enkem og Enker. <i>veufs et veuves</i>	"	"	427	1750	1472	6858	2160	8218	4059	16856	4059	16856
Separerede <i>sépar.</i>	"	"	91	204	116	195	23	57	230	456	230	456
Fraskilte. <i>div.</i>	"	"	62	175	86	175	32	60	180	410	180	410
Ialt total	59445	60472	50072	60951	25587	32332	8652	14807	143756	168562	84311	108090
Provins-Kjøbstæderne: villes de pr.												
Ugifte. <i>célib.</i>	77781	77388	22294	22965	2710	4933	1055	2443	103840	107729	26059	30341
Giftte. <i>mar.</i>	"	156	25516	30125	24087	21730	8663	6390	58266	58401	58266	58245
Enkem og Enker. <i>veufs et veuves</i>	"	"	459	1127	1533	5443	3180	9126	5172	15696	5172	15696
Separerede. <i>sépar.</i>	"	"	60	115	151	212	65	76	276	403	276	403
Fraskilte. <i>div.</i>	"	"	39	70	108	186	64	77	211	333	211	333
Ialt. total	77781	77544	48368	54402	28589	32504	13027	18112	167765	182562	89984	105018
Landdistrikterne: communes rurales.												
Ugifte. <i>célib.</i>	342573	332306	92453	85212	10972	12768	4553	6186	450551	436472	107978	104166
Giftte. <i>mar.</i>	10	661	93088	113404	117269	110038	54174	40627	264541	264730	264531	264069
Enkem og Enker. <i>veufs et veuves</i>	"	3	1756	2645	7514	15899	20920	39729	30190	58276	30190	58273
Separerede. <i>sépar.</i>	"	2	153	249	402	473	216	252	771	976	771	974
Fraskilte. <i>div.</i>	"	1	82	182	353	475	251	256	686	914	686	913
Ialt. total	342583	332973	187532	201692	136510	139653	80114	87050	746739	761368	404156	428395
Tilsammen: (d egl. Danm.) Dan. p. d.												
Ugifte. <i>célib.</i>	479797	470033	139759	137973	16774	24409	6541	11512	642871	643927	163074	173894
Giftte ²⁾ . <i>mar.</i>	12	950	143084	172555	162177	150164	68341	50576	373614	374245	373602	373295
Enkem og Enker. <i>veufs et veuves</i>	"	3	2642	5522	10519	28200	26260	57103	39421	90828	39421	90825
Separerede. <i>sépar.</i>	"	2	304	568	669	880	304	385	1277	1835	1277	1833
Fraskilte. <i>div.</i>	"	1	183	427	547	836	347	393	1077	1657	1077	1656
Ialt. total	479809	470989	285972	317045	190686	204489	101793	119969	1,058260	1,112492	578451	641503
Færoerne: (By og Land.) Féroé.												
Ugifte. <i>célib.</i>	2878	2874	826	887	172	241	92	124	3968	4126	1090	1252
Giftte. <i>mar.</i>	"	6	775	869	828	821	394	311	1997	2007	1997	2001
Enkem og Enker. <i>veufs et veuves</i>	1	"	20	51	65	197	153	335	239	583	238	583
Separerede. <i>sépar.</i>	"	"	"	"	2	2	3	2	5	4	5	4
Fraskilte. <i>div.</i>	"	"	1	"	1	3	2	"	4	3	4	3
Ialt. total	2879	2880	1622	1807	1068	1264	644	772	6213	6723	3334	3843

¹⁾ Forskjellem mellem de i disse to Rækker anførte Tal og de tilsvarende i Tabel 85 hidrører fra, at Alderen for en Del Individuer ikke er opgivet.

²⁾ Det fortjener at bemærkes, at medens der i det egenlige Danmark i 1880 og 1890 kun taltes 12 gifte Mænd ved hver af Tællingerne under 20 Aar, fandtes der 115 saadanne (foruden 1 Enkemand) i den ikke halvt saa store Folke- mængde i 1801. I 1840 var Tallet 16, i 1860: 13 og i 1870. 12.

I de under Landdistrikterne i Tabel 89 medregnede Handelspladser var Fordelingen efter saakaldt Civilstand den, som forefindes i nedenstaaende Tabel.

TABEL 90.

Fordelingen efter ægteskabelig Stilling i Handelspladserne.

Classement par état civil. Places de commerce.

	Under 20 Aar.		20—40 Aar.		40—60 Aar.		60 Aar og derover.		Tilsammen.		20 Aar og derover.	
	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>
Ugifte <i>célib.</i>	11659	12069	3341	5658	626	1352	199	589	15825	19668	4166	7599
Gifte. <i>mar.</i>	"	44	4386	5325	3853	3411	1239	854	9478	9634	9478	9590
Enkemænd og Enker. <i>veufs et veuves.</i>	"	1	66	241	303	1138	498	1546	867	2925	867	2924
Separerede. <i>sépar.</i>	"	"	16	33	33	22	13	10	62	66	62	66
Fraskilte. <i>div.</i>	"	"	3	16	27	44	7	4	37	64	37	64
Ialt. <i>total</i>	11659	12114	7812	11273	4842	5967	1956	3003	26269	32357	14610	20243

Det viser sig straks, hvor særdeles faa Gifte under 20 Aar der findes her i Landet. For Mandkjønnets Vedkommende følger dette af Sagens Natur, da der som bekjendt kræves særlig Bevilling for, at en Mand kan gifte sig i den nævnte Alder, men ogsaa blandt Kvinderne ere Ægteskaber før det 20de Aar overordenlig sjældne, uagtet den ved Loven tilladte Giftermaalsalder for dem allerede indtræder med det fyldte 16de Aar. Efter ovenstaaende Tabel var i 1890 Tallet af gifte (og tidligere gifte) Kvinder under 20 Aar i det egenlige Danmark 956 og paa Færøerne 6. Dette giver paa begge Steder kun 12 som gifte af hver 1000 Kvinder i Alderen 16—20 Aar; — i Kjøbenhavn var Forholdet 13 p. M., i Provins-Kjøbstæderne 12 p. M. og i Landdistrikterne 12 p. M. Indenfor Aldersklassen 16—20 Aar vokser selvfølgelig Antallet af gifte Kvinder stærkt, efterhaanden som man nærmer sig det sidstnævnte Aar. Den i Tabellerne trykte detaillerede Alderstabel viser saaledes, at medens der i hele det egenlige Danmark kun fandtes 3 gifte Kvinder under 16 Aar (altsaa efter erhvervet Aldersdispensation) og kun 7 gifte Kvinder mellem det 16de og 17de Aar, var Tallet i Alderen 17—18 Aar steget til 54, i Alderen 18—19 Aar til 246 og i Alderen 19—20 Aar endogsaa til 640; i det 19de Aldersaar var herefter 34 af hver 1000 Kvinder indtraadte i Ægteskab (mod kun 13 af 1000 i det 18de, 3 af 1000 i det 17de og 1 af 3000 i det 16de Aar).

Efter det Anførte bliver det saaledes Aldersklasserne over 20 Aar, som have nogen egenlig Betydning ved det her omhandlede Spørgsmaal. I dem var Befolkningens forholdsvise Fordeling efter ægteskabelig Stilling følgende:

Som det var at vente, udviser denne Tabel meget store Forskjelligheder indenfor de enkelte Aldersklasser. I det egenlige Danmark som Helhed udgjorde saaledes de «Ugifte» i Alderen 20—40 Aar henimod Halvdelen af samtlige Mænd og imellem to Femtedele og Halvdelen af samtlige Kvinder (48,8 af hver 100 Mænd, 43,5 af hver 100 Kvinder), i Alderen 40—60 derimod kun henholdsvis mellem En Ellevtedel og En Tolvtedel af Mændene og mellem En Ottendedel og En Niendedel af Kvinderne, og i Alderen over 60 Aar henholdsvis omtrent Sekstendedelen og Tiendedelen; disse sidste maa paa ganske enkelte Undtagelser nær ogsaa antages at dø som ugifte. — Samtidig voksede selvfølgelig med Alderen Antallet af Personer, der havde været gifte, men hvis Ægteskab var ophævet enten ved Døden eller ved Adskillelse; i den unge Alder 20—40 Aar var disses Tal næsten forsvindende (11 af 1000 Mænd, 21 af 1000 Kvinder), hvorimod allerede i Mellemalderen 40—60 Aar Sekstendedelen af samtlige Mænd og Syvendedelen af samtlige Kvinder hørte til denne Klasse; i den høje Alder over 60 Aar udgjorde disse Klasser (Enkemænd eller Enker, Separerede og Fraskilte) over Fjerdedelen af Mændene og næsten Halvdelen af Kvinderne. Hvad endelig Antallet af Gifte angaar, da fandtes allerede i 20—40 Aars Alderen over Halvdelen af Befolkningen at være gift (Halvdelen af Mandkjønnet, Elleve Tyvendedele af Kvindekjønnet), og Højdepunktet naaedes af 40—60 Aars Aldersklasserne, i hvilke over de fem Sjettedele af Mændene og henved tre Fjerdedelen af Kvinderne levede i Ægteskab. I Aldersklassen over 60 Aar, vare de Gifte efter Sagens Natur atter aftagne betydelig i Tal (samtidig med at denne Alder, som paa vist, talte særdeles mange efterlevende Ægtefæller); af Mændene over 60 Aar vare nemlig kun de to Tredjedele gifte, af Kvinderne over 60 Aar endogsaa kun de tre Syvendedele.

Indenfor hver enkelt Aldersklasse udviser Tabellen fremdeles temmelig store Afvigelser mellem Kjøbenhavn, Provins-Kjøbstæderne og Landdistrikterne. Saaledes talte Hovedstaden forholdsvis færre Gifte af hvert Kjøen end de øvrige Byer, og disse igjen færre end Landdistrikterne, undtagen for de gifte Mænds Vedkommende i Aldersklassen 20—40 Aar, hvor Provins-Kjøbstæderne i 1890 havde det største Forholdstal. Forholdet viser sig modsat, naar man betragter Forholdstallene for de Ugifte og Enkerne. Her tæller Provins-Kjøbstæderne flere end Landdistrikterne, og Kjøbenhavn flere end Kjøbstæderne, alene med Undtagelse af Gruppen 20—40 Aar, hvor der i Landdistrikterne fandtes forholdsvis flere ugifte Mænd end i Kjøbstæderne, medens Forholdstallet for ugifte Kvinder var omtrent det samme. Hvad Enkemændene angaar, udviser Aldersklassen 20—40 Aar ingen Afvigelser i de tre Hoveddele i Landet. I 40—60 Aars Alderen var Forskjellen heller ikke stor, om der end her er en lille Overvægt for Kjøbenhavns Vedkommende. I Alderen over 60 Aar staa derimod Landdistrikterne med det højeste Tal, derefter kommer Kjøbenhavn og sidst Provins-Kjøbstæderne.

Sammendrages de 3 Aldersklasser til en enkelt, der saaledes kommer til at bestaa af hele den Del af Befolkningen, som var 20 Aar og derover, bliver efter Sagens Natur de 3 Hoveddele af Landet i det Hele taget staaende i den samme Rækkefølge i den her omhandlede Henseende, som viser sig indenfor hver af de mindre Aldersklasser. I Forhold til hele Befolkningen over 20 Aar fandtes der nemlig i Hovedstaden forholdsvis flest Ugifte af begge Kjøen og Enker, men færrest Gifte af begge Kjøen og Enkemænd; i begge Henseender fulgte Provinsbyerne næst efter Kjøbenhavn, medens Landdistrikterne dannede det modsatte Yderpunkt. — Af samtlige voksne Individuer i hele Landet levede efter Tabellen lidt over de tre Femtedele i Ægteskab (af Mandkjøn en Del over, af Kvindekjøn noget under $\frac{3}{5}$), medens henimod tre Tiendedele af Befolkningen ikke havde været gifte. Til Klassen «Enkemænd og Enker» hørte omtrent en Femtededel af Mændene, men lidt over en Syvendedel af Kvinderne.

For Færøernes Vedkommende skal man efter den sidste Tabel kun gjøre opmærksom paa, at deres hele voksne Befolkning af begge Kjøen talte forholdsvis langt færre Gifte, men langt flere Ugifte, Enkemænd og Enker, end det egenlige Danmark. Det samme var ogsaa Tilfældet indenfor hver af de enkelte Aldersklasser (20—40 Aar, 40—60 Aar og 60 Aar og derover), alene med Undtagelse af, at der i Aldersklassen 60 Aar og derover fandtes forholdsvis flere Enkemænd og Enker i det egenlige Danmark end paa

Færøerne. Der er imidlertid næppe Grund til at lægge stor Vægt paa Færøernes afvigende Forhold, da Folketallene her ere meget smaa indenfor de enkelte Aldersklasser, selv om hele Befolkningen paa 20 Aar og derover betragtes som en saadan.

Følgende Tabel viser, hvorledes Befolkningen over 20 Aar i Danmark var fordelt efter ægteskabelig Stilling ved de ældre Folketællinger, der paa flere Steder i det Foregaaende ere benyttede til Sammenligning.

TABEL 93.

Fordeling efter ægteskabelig Stilling af hver 1000 Indbyggere paa 20 Aar og derover ved de ældre Folketællinger.
Classement par état civil de 1000 habitants ayant passé l'âge de 20 ans.

Det egenlige Danmark: <i>Danemark propr. dit:</i>	1880.		1860.		1840.		1801.	
	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>
Kjøbenhavn: <i>Copenhague:</i>								
Ugifte <i>célib.</i>	382	382	430	381	507	409	474	318
Gifte <i>mar.</i>	562	458	520	447	434	383	475	495
Enkemænd og Enker <i>veufs et veuves</i>	51	152	45	165	} 59	208	} 51	187
Fraskilte <i>div.</i>	5	8	5	7				
Ialt <i>total</i>	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000
Provins-Kjøbstæderne: <i>villes de province:</i>								
Ugifte <i>célib.</i>	332	305	374	318	423	357	377	320
Gifte <i>mar.</i>	608	537	572	524	518	457	577	511
Enkemænd og Enker <i>veufs et veuves.</i>	54	150	46	149	} 59	186	} 46	169
Fraskilte <i>div.</i>	6	8	8	9				
Ialt <i>total</i>	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000
Landdistrikterne: <i>communes rurales:</i>								
Ugifte <i>célib.</i>	284	250	294	248	314	266	289	238
Gifte <i>mar.</i>	643	614	644	623	626	595	666	644
Enkemænd og Enker <i>veufs et veuves.</i>	69	131	57	123	} 60	139	} 45	118
Fraskilte <i>div.</i>	4	5	5	6				
Ialt <i>total</i>	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000
Tilsammen (Det egL. Danm.) <i>Danemark pr. dit:</i>								
Ugifte <i>célib.</i>	303	277	318	272	346	292	321	256
Gifte <i>mar.</i>	628	581	622	591	594	556	633	613
Enkemænd og Enker <i>veufs et veuves</i>	64	136	55	131	} 60	152	} 46	131
Fraskilte <i>div.</i>	5	6	5	6				
Ialt <i>total</i>	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000
Færøerne (By og Land) <i>Féroö:</i>								
Ugifte <i>célib.</i>	343	314	360	320	351	293	291	223
Gifte <i>mar.</i>	578	518	555	520	574	561	618	618
Enkemænd og Enker <i>veufs et veuves</i>	77	166	81	156	} 75	146	} 91	159
Fraskilte <i>div.</i>	2	2	4	4				
Ialt <i>total</i>	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000

Sammenholdes Angivelserne i denne Tabel med de tilsvarende for Aaret 1890, viser det sig, at den voksne Befolkning i Danmark har til forskjellige Tider i indeværende Aarhundrede været højest ulige fordelt efter ægteskabelig Stilling, og dette ikke alene i Landet som en Helhed, men ogsaa i de administrative Hoveddele af samme, der omhandles i de her nævnte Tabeller. Der er dog ingen Anledning til at dvæle nærmere herved, da i Tidens Løb Antallet af de Ugifte, Gifte og tidligere Gifte væsentlig har svinget i de samme Retninger, saavel naar det ses i Forhold til den voksne Befolkning alene, som naar det sammenlignes med hele Folketallet, hvilket sidstnævnte Forhold er udførlig behandlet i det Foregaaende. Til Forklaring heraf maa det erindres, at Aldersklasserne over 20 Aar, sete under Et, væsentlig have udgjort den samme Del af hele Folkemængden ved hver enkelt af de ovenfor benyttede Folketællinger, kun den i 1801 undtagen. (Jfr. Tabellerne 58 og 60). —

Som et Tillæg til nærværende Afsnit skal man for det egenlige Danmarks Vedkommende meddele en Undersøgelse, der er foretagen for at faa Rede paa, hvorvidt de Oplysninger, der indeholdes i Listerne over Vielser, Fødsler og Dødsfald, sammenholdte med de gennem Justitsministeriet foreliggende Oplysninger om Skilsmisse, stemme overens med de Forhold, som man kan udlede af Folketællingsresultaterne paa dette Omraade. Paa Forhaand var man vel overbevist om, at næppe engang en tilnærmelsesvis Overensstemmelse kunde være tilstede efter den store Forandring i Befolkningens Sammensætning, som har været en Følge af den betydelige Udvandring i Tidsrummet mellem de to sidste Folketællinger.

For de Ugifte stillede Tilgang og Afgang sig saaledes i Tiaaret 1880—90:

	Tilgang ved Fødsler	Afgang		Altsaa Tilgang	Forøgelsen ifølge Folke- tællingen
		ved Dødsfald	ved Vielse.		
Mænd	350358	119565	136017	94776	54081
Kvinder	331371	107108	143871	80392	66438

Her viser sig altsaa at være en langt mindre Tilgang, naar Folketællingsresultaterne lægges til Grund, end man skulde have ventet som Resultat af Tabellerne over Fødsler, Vielser og Dødsfald. For Mandkjønnets Vedkommende var Mindretilgangen 40695 Personer, for Kvindekjønnets 13954.

Fæstes Opmærksomheden paa den gifte Del af Befolkningen var Tilgangen og Afgangen:

Stiftede Ægteskaber.	Opløste Ægteskaber		ved Skilsmisse.	Til- sam men.	Altsaa Tilgang af Ægteskaber	Forøgelsen i Ægteskabernes Antal ifølge Folketællingen ¹⁾
	ved Mandens Død	ved Hustruens Død				
153125	61126	48099	2247	111472	41653	33922

Af Tabellen fremgaar, at der ved Folketællingen i det egenlige Danmark taltes over 7700 færre bestaaende Ægteskaber ¹⁾, end man skulde have ventet som Resultat af Tilgangen og Afgangen i det foregaaende Tiaar. Herved maa imidlertid bemærkes, at dette Antal maa reduceres betydeligt under Hensyntagen til det Antal Individuer, der levede som Separerede. Der udfærdigedes i Tiaaret 3884 Separationsbevillinger, men det gaar ikke an at fradrage hele dette Antal, da en stor Del af Separationsbevillingerne ere blevne efterfulgte af en senere Skilsmisse. Men der taltes ved Folketællingen 1ste Februar 1890: 1841 separerede Kvinder og 1284 separerede Mænd, og heraf bliver altsaa Følgen, at Tallet paa de for lidt fundne Ægteskaber (7700) maa reduceres med langt over 1000, og det Tal, der da kommer ud, bliver ikke større end, at den stedfundne Udvandring gjør det forklarligt.

Hvad endelig de Personer angaar, der tidligere have været gifte, var Tilgangen til denne Klasse:

ved Ægtefællens Død		ved Skilsmisse		Til sammen	
Enkemænd	Enker	Mk.	Kk.	Mk.	Kk
48099	61126	2247	2247	50346	63373

¹⁾ Antallet af bestaaende Ægteskaber ved de to Folketællinger er her bestemt efter Antallet af Gifte i det Kjøen, som talte flest saadanne

og den samtidige Afgang:

ved nyt Ægteskab				Ialt.		ved Døden.		Tilsammen.	
Enkemænd	Enker	Fraskilte Mænd.	Fraskilte Kvinder.	Mk.	Kk.	Enkemænd og fraskilte Mænd.	Enker og fraskilte Kvinder.	Mk.	Kk.
16046	8278	1062	976	17108	9254	26128	43346	43236	52600

Efter den anførte Tilgang og Afgang skulde den samlede Tilvækst have været 7110 Mænd og 10763 Kvinder, men samtidig viser Folketællingsresultaterne, at der for Mændene kun konstateredes en Tilvækst indenfor denne Klasse af 2962 og for Kvinderne af 9343 Individuer. Herefter skulde der altsaa i Tiaaret af Enkemænd, Enker samt Fraskilte være udvandret over 4000 Mænd og over 1400 Kvinder, et Tal, der for Mændenes Vedkommende er større, end man skulde formode.

Foretages nu en Sammenlægning af det hele Antal Personer, som ved Folketællingen fandtes mindre i de forskellige Hovedgrupper: Ugifte, Gifte og tidligere Gifte, end der udkommer ved en Opgjørelse efter den i Tiaaret forud stedfundne Bevægelse i Henseende til Civilstand — saa kommer man dog ikke højere op end til at mangle noget over 50000 for Mændenes Vedkommende og noget over 20000 for Kvinderne. Uoverensstemmelsen med den stedfundne Udvandring til fremmede Lande bliver da ikke saa betydelig; denne var nemlig til Landene udenfor Evropa c. 46000 Mænd og c. 30000 Kvinder, og det maa samtidig erindres, at de i Udlandet fødte Kvinders Tal i Tiaaret tiltog i det egenlige Danmark med 8500. Det er umuligt at komme til bestemte og udtømmende Resultater paa det her omhandlede Omraade, men man har ikke villet undlade at fremføre denne Sammenligning, som dog giver Bidrag til de for hele Landet saa betydningsfulde Udvandringsforhold, for hvilke videregaaende statistiske Oplysninger mangle.

G.

Statsretlig Stilling. — Fødested. — Religion.

Nationalité. — Lieu de naissance. — Confession.

I.

Statsretlig Stilling.

Nationalité.

Under dette Afsnit skal først omtales Befolkningens Fordeling efter Fødesteder, men forinden man skrider til Fremstillingen heraf, skal man ikke undlade at meddele, at der forud for Folketællingen i 1890, nærmest foranlediget ved internationale Henvendelser, saavel direkte til Bureauet som indirekte ved Forespørgsler ad diplomatisk Vej, blev særlig Anledning for Bureauet til at tage under Overvejelse, hvorvidt det vilde være muligt ved Tilføjelsen af en ny Rubrik paa Tællingslisterne at tilvejebringe brugelige Oplysninger om Personernes statsretlige Forhold (Undersaatsforhold — Angehorigkeit).

Ved de senere Folketællinger — fra og med 1870 — har Danmarks statistiske Bureau søgt og gjort Rede for Oplysninger henholdsvis om den faktiske $\varnothing$: den i Folketællingens Øjeblik paa Tællingsstedet tilstedeværende Befolkning og den hjemmehørende Befolkning $\varnothing$: den faktiske Befolkning med Tillæg af de midlertidig Fraværende og Fradrag af de midlertidig Nærværende. Adskillelsen mellem den faktiske og den hjemmehørende Befolkning er en naturlig Følge af den daglig stedfindende Bevægelse indenfor enhver Befolkning, ifølge hvilken adskillige Personer i det givne Øjeblik opholde sig paa et andet Sted, end hvor de i Almindelighed have deres faste Bolig — Hjemsted. For at være nogenlunde sikker paa, at Alle komme med under Tællingen, maa man fastholde, at den faktiske Befolkning tælles; men naar der er Tale om Befolkningen paa de enkelte Lokalteter, er det i mange Tilfælde fuldt saa korrekt at tage Udgangspunkt fra den hjemmehørende Befolkning. Det bliver derfor af Vigtighed, at enhver Folketælling finder Sted paa et Tidspunkt, hvor den faktiske og den hjemmehørende Befolkning afvige saa lidt som muligt fra hinanden, med andre Ord naar Befolkningen er saa meget i Ro som muligt. Dette er Grunden til, at det danske statistiske Bureau, uagtet de nærmeste evropæiske Stater afholde deres Folketælling den 31te December, ikke har villet indgaa paa at vælge denne Dag til Tællingsdag, men har fastholdt den traditionelle 1ste Februar som Tællingsdag. Ved Jule- og Nytaarstid er vor Befolkning nemlig i ikke ringe Bevægelse, medens den i Begyndelsen af Februar vistnok er i mindre Bevægelse end paa nogen anden Tid af Aaret. Julebesøgene ere ophørte, Forretningslivet er forholdsvis stille og Skibsfarten nedbragt til sit Minimum o. s. v. Da Forholdene i vore Bilande i denne Henseende ere af noget anden Beskaffenhed end i Hovedlandet, har Bureauet efter Forhandling med de vedkommende Statsmyndigheder fastsat Folketællingsdagen for disses Vedkommende til henholdsvis for Island: den 1ste November, for Grønland: den 1ste Oktober og for de dansk-vestindiske Øer: den 9de Oktober.

Det er ovenfor antydet, at det er vanskeligt at undgaa, at ikke faa Individder forbigaa ved Optegnelserne vedrørende den hjemmehørende Befolkning, og forsaavidt frembyder de ved Tællingen heraf fundne Tal altid sine Misligheder, men for de enkelte optegnede Personers Vedkommende er det omvendt meget sjældent, at der er Tvivl tilstede, idet det som Regel er temmelig let at oplyse, hvor Vedkommende er hjemmehørende i denne Ordets Betydning. Ulige vanskeligere stiller Forholdet sig, naar der bliver Tale om den hjemmehørende Befolkning i statsretlig Henseende. Det er ofte højst uklart, hvor Personer af den faktiske

(talte) Befolkning, naar de ikke aldeles utvivlsomt i statsretlig Henseende (med Hensyn til Borgerret, Undersaatsforhold o. s. v.) høre hjemme under det politiske Samfund, i hvis Midte de fandtes paa Tællingsdagen, i denne Henseende skulle henføres. Hvilke ere nemlig Betingelserne for, at de maa betragtes som det Lands Undersaatter, hvor de have Ophold, og i hvilke Tilfælde maa de nærmest henregnes til et andet Lands Undersaatter? Her bliver Spørgsmaalet ofte af en mere indviklet Natur, fordi dets Besvarelse ikke alene afhænger af et enkelt Lands Lovgivning, men mere eller mindre tillige af samtlige andre Landes. Men da de forskjellige Landes Befolkninger i Nutiden staa i et langt livligere Samkvem med hinanden end nogensinde tidligere, ogsaa i Henseende til Flytning fra det ene Land til det andet, saa at det nu ikke mere er ualmindeligt, at forholdsvis mange af et Lands Undersaatter opholde sig i et andet Land, er det heller ikke til at undres over, at Opmærksomheden er bleven henvendt paa Ønskeligheden af at følge dette Forhold gennem statistiske Oplysninger. Tanken henledes da ganske naturligt paa, om ikke Materiale hertil kunde tilvejebringes, naar der paa Folketællingsskemaerne blev optaget en ny Rubrik, der skulde udfyldes med en Opgivelse af Vedkommendes statsretlige Forhold. Det enkelte Land kunde ikke alene herved fremskaffe en Oversigt over, hvor stor en Del af de i Landet værende, i Udlandet fødte Personer der i Virkeligheden tilhørte andre Stater, men det vilde tillige ved Udveksling af de herom indhentede Oplysninger mellem Landene indbyrdes blive muligt at faa fuld Oplysning om, hvormange af Landets Undersaatter der omvendt opholdt sig udenfor Riget og tillige hvor. Vanskeligheden ligger imidlertid i, at i ikke faa Tilfælde vil det, som Forholdene stille sig, være umuligt at fastslaa, hvor Vedkommende er hjemmehørende i den her omhandlede Betydning. Gaar man ud fra den Hovedregel (fra hvilken der dog gives Undtagelser), at enhver i statsretlig Henseende hører hjemme, hvor han er født, vil der ingen Vanskelighed være tilstede, saalænge der er Tale om Personer, der opholde sig i Fødelandet, men denne kommer først frem med Hensyn til de Personer, der opholde sig udenfor Fødelandet; hvorlænge skulle disse regnes at tilhøre det Samfund, hvorfra de ere flyttede, og hvornaar betragtes som fuldt ud Medlemmer af det Samfund, hvortil de ere flyttede? Herom eksisterer ingen fælles internationale Regler, og saalænge saadanne ikke findes, vil det ikke ret vel blive muligt med Nytte at gjøre Forholdet til Gjenstand for Undersøgelse ved Folketællingerne, og det saameget mindre, som det endogsaa vil være meget vanskeligt, gaaende ud fra det enkelte Lands egen Lovgivning, at give et bestemt Svar paa, hvorvidt en Person, hvis Forhold ikke ere aldeles ordinære, kan betragtes som Borger (Undersaat) i Landet eller ikke. Holder man sig saaledes til Danmark alene, er det sikkerlig utvivlsomt, at den, som har dansk Indfødsret og findes her i Landet, maa betragtes som dansk Statsborger og Undersaat, og det vil vel i Regelen ikke være tvivlsomt, om Vedkommende har Indfødsret, hvad enten denne er opnaaet ved Fødselen eller ved Lov. Til Indfødsretten knytter sig de vigtigste politiske og borgerlige Rettigheder, saaledes Valgret og Valgbarhed til Statens og Kommunens repræsentative Forsamlinger og Adgang til Statens Embeder. Paa den anden Side bestemmer Loven af 25de Marts 1871, at danske Indfødte, som ere Statsborgere i et fremmed Land, hverken have de til Indfødsretten knyttede Rettigheder eller Pligter, og først igjen kunne indtræde i disse, naar de atter have taget fast Ophold i Riget og iøvrigt visse nærmere Betingelser ere opfyldte. Man kan heller ikke henføre enhver, som ikke har dansk Indfødsret, til en anden Nations Undersaatter. Den danske Lovgivning paalægger indenfor visse Grænser ogsaa Personer, der ere fødte i Udlandet, men opholde sig her i Riget, undersaatlige Pligter. Værnepligten er saaledes ikke indskrænket til «Indfødte» alene, men paahviler som Hovedregel enhver, der har erhvervet fast Hjem her i Riget (jvnf. Lov 6te Marts 1869). Endvidere kunde efter den tidligere Lovgivning et vist Tidsrums Ophold her i Landet gjøre en i Udlandet født Person forsørgelsesberettiget her i Landet, et Forhold, der dog ved den sidste Fattiglov (9de April 1891) er blevet forandret, saaledes at Forsørgelsesretten, hvor Traktater ikke hjemle Undtagelsestilfælde, er knyttet til Indfødsretten. — Næringsloven giver ikke alene Indfødte Næringsret, men udstrækker ogsaa denne saaledes, at en i Udlandet født Person faar Ret til at løse Borgerskab efter et femaarigt Ophold her i Riget. Endnu kan nævnes Fremmedloven af 15de Maj 1875, der bestemmer, at en fra Udlandet indkommen Person ikke vilkaarlig kan udvises, saasnart han har opholdt sig her i mindst to Aar.

Det vil efter det foranstaaende være klart, at der endog, naar man holder sig til det ene Land Danmark alene, gives temmelig uensartede Bestemmelser indenfor de forskjellige retslige Forhold, hvorimod der ikke haves nogen almindelig Lovregel for, naar en Person, som ikke hidtil har været dansk Undersaat, bliver det. Men selv om en saadan fandtes, vilde Spørgsmaalet først være modent til Løsning, naar samtlige enkelte Landes Lovregler i saa Henseende faldt sammen, altsaa vare anerkjendte for almindelig international Rettesnor.

II.

Fødesteder.

Lieu de naissance.

Efter Folketællingslisterne for 1890 vare Indbyggerne i Kongeriget Danmark og i sammes Hoveddele (Kjøbstæder og Land) fordelte paa følgende Maade efter Fødesteder:

TABEL 95.

Fødested for Danmarks Befolkning i 1890.

Lieux de naissance de la population de 1890.

<i>lieu de naissance:</i>	Kjøbenhavn. <i>Copenhague.</i>		Provins- kjøbstæder. <i>villes de prov.</i>		Land- distrikter ¹⁾ <i>comm. rur.</i>		Det egenlige Danmark. <i>Danmark propr. dit.</i>		Færøerne. <i>Féroë.</i>		Kongeriget Danmark. <i>Royaume.</i>	
	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>
Kjøbenhavn	74979	85651	5465	5340	17022	19216	97466	110207	14	19	97480	110226
Provinskjøbstæderne	22297	29516	89110	95447	25596	27915	137003	152878	11	10	137014	152888
Landdistrikterne	35866	38968	65624	74456	688233	696365	789723	809789	8	12	789731	809801
Det egenlige Danmark	133142	154135	160199	175243	730851	743496	1,024192	1,072874	33	41	1,024225	1,072915
Færøerne	64	80	16	27	44	58	124	165	6179	6683	6303	6848
Kongeriget Danmark	133206	154215	160215	175270	730895	743554	1,024316	1,073039	6212	6724	1,030528	1,079763
Island	189	236	20	24	41	65	250	325	1	2	251	327
Grønland	40	46	23	28	32	48	95	122	"	"	95	122
De dansk-vestind. Øer	77	146	34	40	46	66	157	252	"	"	157	252
Bilandene og Kolonierne	306	428	77	92	119	179	502	699	1	2	503	701
Norge	734	1050	247	332	355	667	1336	2049	"	"	1336	2049
Sverig	4638	8234	2316	2738	6574	9302	13528	20274	5	3	13533	20277
Slesvig	1683	1761	2958	2842	6119	5461	10760	10064	4	1	10764	10065
Det øvrige tyske Rige	2296	1850	1518	934	2150	1535	5964	4319	"	"	5964	4319
Andre fremmede Lande	571	662	288	244	392	449	1251	1355	1	1	1252	1356
Udlandet	9922	13557	7327	7090	15590	17414	32839	38061	10	5	32849	38066
Ikke opgivet Fødested	569	656	359	277	572	491	1500	1424	1	"	1501	1424
Tilsammen	144003	168856	167978	182729	747176	761638	1,059157	1,113223	6224	6731	1,065381	1,119954

¹⁾ I de heri indbefattede Handelspladser var Befolkningens Fordeling efter Fødested, som nedenstaaende Tabel angiver (*places de commerce*).

TABEL 96.

	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>		Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>
Kjøbenhavn	7157	8504	Island	16	24
Provinskjøbstæderne	3620	5268	Grønland	8	15
Handelspladserne	6342	6663	De dansk-vestind. Øer	25	50
Landdistrikterne	7631	9592	Bilandene og Kolonierne	49	89
Det egenlige Danmark	24750	30027	Norge	114	197
Færøerne	5	21	Sverig	459	1030
Kongeriget Danmark	24755	30048	Slesvig	392	451
			Det øvrige tyske Rige	361	360
			Andre fremmede Lande	120	141
			Udlandet	1446	2179
			Ikke opgivet Fødested	43	69
			Tilsammen	26293	32385

Ved Folketællingen i 1880 var Fordelingen følgende:

TABEL 97.

Fødested for Danmarks Befolkning i 1880.
Lieux de naissance de la population de 1880.

lieu de naissance:	Kjøbenhavn. <i>Copenhague.</i>		Provins- Kjøbstæder. <i>villes de province.</i>		Landdistrikter. <i>communes rurales.</i>		Det egenlige Danmark. <i>Danemark pr. dit.</i>		Færøerne. <i>Féroé.</i>		Kongeriget Danmark. <i>Royaume.</i>	
	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>
Kjøbenhavn	58223	69296	5161	4995	13233	14541	76617	88832	15	11	76632	88843
Provinskjøbstæderne . .	15072	19660	74165	79182	23493	25717	112730	124559	13	8	112743	124567
Landdistrikterne	25986	27180	49631	54516	668742	675957	744359	757653	7	4	744366	757657
Det egenlige Danmark .	99281	116136	128957	138693	705468	716215	933706	971044	35	23	933741	971067
Færøerne	52	57	17	24	39	36	108	117	5421	5719	5529	5836
Kongeriget Danmark .	99333	116193	128974	138717	705507	716251	933814	971161	5456	5742	939270	976903
Island	175	211	30	36	34	49	239	296	7	2	246	298
Grønland	29	36	24	21	39	63	92	120	"	"	92	120
De dansk-vestind. Øer .	62	129	38	24	34	47	134	200	"	"	134	200
Bilandene og Kolonierne	266	376	92	81	107	159	465	616	7	2	472	618
Norge	625	780	324	298	339	457	1288	1535	"	"	1288	1535
Sverig	3860	4987	1849	1623	5475	6354	11184	12964	2	"	11186	12964
Slesvig	1635	1513	2975	2529	7478	5877	12088	9919	4	2	12092	9921
Det øvrige tyske Rige .	2478	1701	1950	1000	2453	1563	6881	4264	"	"	6881	4264
Andre fremmede Lande	655	448	245	152	255	243	1155	843	3	2	1158	845
Udlandet	9253	9429	7343	5602	16000	14494	32596	29525	9	4	32605	29529
Ikke opgivet Fødested .	"	"	64	35	421	342	485	377	"	"	485	377
Tilsammen	108852	125998	136473	144435	722035	731246	967360	1,011679	5472	5748	972832	1,007427

Det er her iøjnefaldende, i hvor stor Udstrækning Danmarks Befolkning bestaar af Indfødte. Af Kongerigets samtlige Indbyggere af begge Kjøen, som — bortset fra de faa, hvis Fødested ikke er opgivet — i 1890 udgjorde et Antal af 2,182,410 og i 1880 et Antal af 1,979,397, vare saaledes i det førstnævnte Aar 2,110,291 og i det sidstnævnte 1,916,173 fødte indenfor Landets Grænser, o: henholdsvis 96,69 pCt. og 96,81 pCt. af Befolkningen. Derimod havde i 1890 kun 70915 og i 1880 kun 62134 Indbyggere deres Fødested i Udlandet, o: henholdsvis 3,25 pCt. og 3,14 pCt. af Folketallet, medens i begge Aar et rent forsvindende Tal

bestod af Personer, der vare fødte i Bilandene og Kolonierne (i 1890: 1204 α : 0,05 pCt., i 1880: 1090 α : 0,05 pCt.). Hertil kommer endnu, at ligesom disse sidstnævnte ikke kunne regnes for Fremmede i egenlig Forstand, gjælder tildels det samme, paa Grund af den tidligere fælles Statsforbindelse, om det store Antal «Udlændinge», der vare fødte i de ved Fredstraktaten af 1864 afstaaede Hertugdømmer, og fornemlig da om Slesvigerne, af hvilke der her i Landet fandtes i 1890: 20829, og i 1880: 22013, altsaa i begge Aar omkring Tredjedelen af samtlige Personer, der vare fødte i «Udlandet». —

Det vil imidlertid af det her anførte fremgaa, at om end Tallet af Fremmede endnu ved sidste Folketælling var temmelig lille, var det dog steget forholdsvis betydeligt siden 1880, hvad der efter de ovenstaaende Tabeller væsenligst skyldes en stærk Forøgelse af Tallet af her i Landet levende Svenskere (i 1890: 33810, i 1880: 24148). I Forbindelse hermed maa det ogsaa fremhæves, at i 1850, da der første Gang ved en dansk Folketælling blev indsamlet Oplysninger om Indbyggernes Fødesteder, fandtes der i det egenlige Danmark kun 28630 Personer, som vare fødte udenfor samme, α : 2,03 pCt. af Folketallet; blandt disse vare 12388 Slesvigere og 7879 Svenskere og Nordmænd (der i vedkommende Bind af Tabelværket, Statist. Tabelv., Ny Række, 7de Bind, opføres uden Adskillelse). I Perioden 1850—90 var herefter Tallet af Udlændinge i det egenlige Danmark steget med 147 pCt., samtidig med at hele Folkemængden kun var vokset med 54 pCt.; men det maa herved bemærkes, at en Udskillelse af de Personer, som vare fødte udenfor de nordiske Lande (Sverig og Norge) og Slesvig, viser, at deres Tal i de nævnte 40 Aar ikke var forøget med mere end 54 pCt. (fra 8363 til 12889), og at der, tiltrods for den stærke Indvandring af Slesvigere efter 1864, kun fandtes 68 pCt. flere saadanne her i Landet i 1890 end i 1850 (20824 mod 12388). Med Hensyn til Slesvigerne maa det medtages under Betragtningen, at mange af de til en vis Tid Indvandrede atter ere flyttede tilbage til Hjemmet, samt at Folketællingen 1850 faldt i en Periode, som særlig paa Grund af Garnisonsforholdene havde draget en Del Slesvigere til Kongeriget, hvorhos spredte Distrikter af det egenlige Danmark dengang vare Enklaver i Slesvig uden skarp Afgrænsning mod Hertugdømmets tilstødende Egne. Derimod var Tallet af de her i Landet levende Norsk- og Svenskfødte i de sidste 40 Aar steget med 372 pCt. (fra 7879 til 37187), dog saaledes, at de i Sverig fødte Personer vilde, hvis man opgjorde Tilvæksten særlig for hver af de to Kongeriger, vise sig at være forøgede i et langt stærkere Forhold end de i Norge fødte. I Aarene 1870 til 1890 er saaledes de Svenskfødte her i Landet forøgede med 120 pCt., men de Norskfødte kun med 15 pCt.

Blandt de Fremmede, som ikke havde Fødested i de nordlige Lande eller i Slesvig, var selvfølgelig Størstedelen kommen fra det øvrige tyske Rige som vort Naboland mod Syd. Af Danmarks Indbyggere i Aaret 1890 vare efter de ovenstaaende Tabeller 10283 og i 1880 endog 11145 fødte i det nævnte Land; Antallet af Tyskfødte har saaledes i den nyeste Tid været i Tilbagegang hos os. Naar deres Tal i 1890 ikke destomindre langt overstiger det i 1850, som var 7194, ligger Grunden dog maaske ikke alene i Nutidens større Omflytning, men tillige tildels i de daværende Krigsforhold mellem Danmark og Tyskland.

Derimod har Tallet af Personer, som vare fødte i det fjærnere Udland, om end stadig forholdsvis ubetydeligt, dog været i kjendelig Stigning saavel fra 1850 til 1880 som fra 1880 til 1890; det beløb sig nemlig i disse 3 Aar til henholdsvis 1169, 2003 og 2606. For de senere Folketællinger haves detailleret Opgjørelse af, i hvilket Forhold de fjærnere fremmede Lande enkeltvis have bidraget til den her nævnte Tilflytning til Danmark (for kortere eller længere Tid); man skal i efterstaaende Tabel anføre Tallene for 1890 og 1880.

TABEL 98.

Antallet af Personer, fødte i det fjærnere Udland 1890 og 1880.
Nés à l'étranger.

<i>lieu de naissance:</i>	1890.	1880.
Østerrig og Ungarn	220 Pers.	182 Pers
Schweiz	130 —	127 —
Storbritannien og Irland	593 —	459 —
Holland	78 —	75 —
Belgien	30 —	24 —
Frankrig	193 —	138 —
Spanien	13 —	14 —
Portugal	1 —	4 —
Italien	76 —	78 —
Grækenland	8 —	3 —
Rusland	330 —	386 —
Polen	1 —	" —
Udenfor Evropa	925 —	512 —
Paa Havet	8 —	1 —
	2606 Pers.	2003 Pers

I Særdeleshed er Antallet af dem, der ere fødte udenfor Evropa, steget stærkt fra 1880 til 1890, nemlig fra 512 til 925 eller med c. 80 pCt.; paa de forskjellige Verdensdele faldt i de to Aar følgende Antal.

TABEL 99.

Antallet af Personer fødte udenfor Evropa 1890 og 1880.
Nés hors de l'Europe.

<i>lieu de naissance:</i>	1890.	1880.
Amerika	543 Pers.	361 Pers.
Asien	40 —	87 —
Afrika	5 —	28 —
Avstralien	29 —	21 —
Udenfor Evropa	308 —	15 —
	925 Pers.	512 Pers.

Af Tabellen ses, at Amerika spillede Hovedrollen som Fødested for de her i Danmark boende, i fremmede Verdensdele fødte Personer; dette skyldes maaske tildels hjemvendte Udvandrerens Børn og Hustruer, som vare fødte i det fremmede Land. I Forbindelse hermed maa man ogsaa henlede Opmærksomheden paa, at Optællingslisterne savnede nærmere specificeret Oplysning om Fødested for 308 Personer, der kun angives som fødte udenfor Evropa. —

De fleste af de ovenanførte europæiske Lande have, som det ses, kun givet et højst ubetydeligt Bidrag til Danmarks Befolkning; i denne var saaledes endnu i 1880 alene Storbritannien og Irland, Rusland, Østerrig-Ungarn, Frankrig og Schweiz repræsenterede med over 100 i hvert enkelt Land fødte Individuer. Stærkest har Forøgelsen i det sidste Tiaar været for de her i Landet boende Personer, som vare fødte i Storbritannien og Irland, idet Antallet er steget fra 459 til 593 Personer.

Det vilde naturligvis være af Interesse, om man her tillige kunde anføre en Fortegnelse over det modstaaende Forhold, nemlig hvor mange dansk-fødte Personer der boede udenfor deres Fødeland. Imidlertid er det langt fra alle fremmede Landes Tabelværker, der give Oplysning om Indbyggernes Fødesteder, og de Opgivelser, der kunde fremdrages for enkelte af dem, vilde derhos hyppig ikke være samtidige med de tilsvarende for Danmark. I de to Lande, hvor der utvivlsomt findes flest Danskfødte, nemlig de Forenede Stater i Nordamerika og Preussen, vare deres Tal i 1890 henholdsvis 132543 og 19243 (af hvilke sidste 16587 levede i Slesvig og Holsten). Man vil se, hvor stort det Tal er, der fremkommer ved Sammenlægning af disse to, i Sammenligning med de i Danmark værende i Udlandet fødte Personer (1890: 70915). Tilvæksten af de i de Forenede Stater i Nord-Amerika boende Danskfødte har været særlig stærk i de sidste 40 Aar. Tallene for de Danskfødte vare her i 1850: 1838, i 1860: 9962, i 1870: 30107, i 1880: 64196 og i 1890: 132,543: heraf fremgaar, at der i de Nordamerikanske Fristater ved den sidste Folketælling forefandttes omtrent ligesaa mange Danskfødte, som f. Eks. hele Befolkningen i Odense Amt.

Til Sammenligning med Forholdet i det egentlige Danmark hidrættes her en Oversigt, som udviser hvor stor en Procentandel de Fremmedfødte efter de seneste Folketællingsresultater udgjorde af hele Folketallet for de fleste europæiske Landes Vedkommende samt for de Forenede Stater i Nord-Amerika. Kilderne ere saa godt som udelukkende officielle. Som det vil ses, er Rækkefølgen af Landene efter Procentens Størrelse.

TABEL 100.

Procentandelen af udenrigs Fødte i forskellige Lande.

Nés à Vétranger p. 100 habitants.

	Fremmedfødte i Procent af Folketallet		Fremmedfødte i Procent af Folketallet.
Forenede Stater af Nordamerika . . .	1890: 14,8 pCt.	Bayern	1890: 1,27 pCt.
Skotland	1891: 8,5 —	Norge	1875: 1,25 —
Schweiz	1888: 6,4 —	Baden	1890: 1,15 —
Serbien	1890: 4,16 —	Holland	1889: 1,08 —
England og Wales	1891: 3,8 —	Tyskland	1890: 1,05 —
<i>Det egentlige Danmark</i>	1890: 3,34 —	Preussen	1890: 0,85 —
Frankrig	1891: 2,97 —	Wurtemberg	1890: 0,64 —
Elsass-Lothringen	1890: 2,96 —	Finland	1880: 0,62 —
Belgien	1890: 2,82 —	Oldenburg	1890: 0,61 —
Bulgarien	1888: 2,8 —	Sverig	1890: 0,51 —
Irland	1891: 2,61 —	Hessen	1890: 0,49 —
Sachsen	1890: 2,01 —	Spanien	1887: 0,4 —
Østerrig	1890: 1,72 —	Italien	1881: 0,21 —
Ungarn	1890: 1,47 —		

Det ses af denne Oversigt, at i de fleste af Europas Stater var kun en forholdsvis ringe Procentandel af Befolkningen født i fremmede Stater. Danmark, hvor Procenten er saa lav, staar endda over de fleste andre europæiske Stater.

Som det fremgaar af Tabellerne 95 og 97, var den færøiske Befolkning saavel i 1890 som i 1880 væsenlig ublandet, da i det førstnævnte Aar kun 92 af 12955 Indbyggere (o: 0,71 pCt.), og i det sidstnævnte Aar kun 80 af 11220 (o: 0,71 pCt.), vare fødte udenfor selve Øerne, og af disse Fremmede vare endda henholdsvis 74 og 58, altsaa i begge Aar omtrent de 3 Fjerdedele, komne fra den øvrige Del af Kongeriget. I det egentlige Danmark, hvor der saaledes i Grunden alene kan være Tale om Indblanding af fremmede Bestanddele, var denne fremdeles efter Sagens Natur meget ulige fordelt paa Hovedstaden, Provinsbyerne og Landdistrikterne. Forholdet var nemlig følgende:

TABEL 101.

Befolkningens procentvise Fordeling efter Fødested.

Classement de 100 hab. par lieu de naissance.

Fødested: <i>lieu de naissance:</i>	1890.				1880.			
	for 100 Indbyggere i:				for 100 Indbyggere i:			
	Kjøbenhavn. <i>Copenhague.</i>	Provins- kjøbstæderne <i>villes de</i> <i>province.</i>	Land- distrikterne ¹⁾ . <i>communes</i> <i>rurales.</i>	Det egentlige Danmark. <i>Danemark</i> <i>pr. dit.</i>	Kjøbenhavn. <i>Copenhague.</i>	Provins- kjøbstæderne. <i>villes de</i> <i>province.</i>	Land- distrikterne. <i>communes</i> <i>rurales.</i>	Det egentlige Danmark. <i>Danemark</i> <i>pr. dit.</i>
Det egenlige Danmark	92,18	95,82	97,78	96,66	91,72	95,32	97,88	96,78
Færøerne	0,05	0,01	0,01	0,01	0,05	0,01	0,005	0,01
Kongeriget Danmark	92,23	95,83	97,79	96,67	91,77	95,33	97,88	96,79
Bilandene og Kolonierne	0,24	0,05	0,02	0,06	0,27	0,06	0,02	0,05
Norge	0,57	0,17	0,07	0,16	0,60	0,22	0,06	0,14
Sverig	4,13	1,44	1,05	1,56	3,77	1,24	0,81	1,23
Slesvig	1,11	1,66	0,77	0,96	1,34	1,96	0,92	1,12
Det øvrige tyske Rige	1,33	0,70	0,24	0,47	1,78	1,05	0,28	0,57
Andre fremmede Lande	0,39	0,15	0,06	0,12	0,47	0,14	0,03	0,10
Udlandet	7,53	4,12	2,19	3,27	7,96	4,61	2,10	3,16
	100	100	100	100	100	100	100	100

Befolkningen var herefter ved begge Folketællinger langt mere ublandet dansk i Landdistrikterne end i Provinsbyerne, og i disse igjen mindre blandet med fremmede Elementer end i Hovedstaden, hvor i 1880 hvert tolvte og i 1890 hvert trettende Individ var født udenfor Kongeriget. Det ses tillige af Tabellen, at de udenrigs Fødte ikke alene forekom forholdsvis i større Mængde i Kjøbenhavn end i de øvrige Kjøbstæder og i disse end i Landdistrikterne, men at det Samme gjælder særlig saavel om de i Bilandene og Kolonierne Fødte som om hver enkelt af de fremmede Nationaliteter, alene med Undtagelse af Slesvigerne, der i begge de her omhandlede Aar vare forholdsvis talrigere tilstede i Provinsbyerne end i Hovedstaden. Med Hensyn til dette sidstnævnte Forhold maa det ej heller overses, at den langt overvejende Del af de indvandrede Slesviger fandtes i Jylland, samt at det alene var i denne Landsdels Kjøbstæder, at de forekom i forholdsvis større Mængde end i Kjøbenhavn. I 1890 udgjorde saaledes i Øernes Kjøbstæder de fødte Slesviger kun 1763 men i Jyllands 4037 Personer, 0: henholdsvis 1,03 og 2,25 pCt. af Folketallet; i de to Byer nærmest Grænsen,

¹⁾ Herunder indbefattes Handelspladserne, hvor Procentfordelingen var følgende (*places de commerce*):

Det egenlige Danmark	93,53
Færøerne	0,04
Kongeriget Danmark	93,57
Bilandene og Kolonierne	0,24
Norge	0,53
Sverig	2,54
Slesvig	1,44
Det øvrige tyske Rige	1,23
Andre fremmede Lande	0,45
Udlandet	6,19

Kolding og Ribe, naaede de endogsaa op til at udgjøre henholdsvis 12,3 og 15,7 pCt. af Befolkningen, eller med andre Ord i disse to Byer boede ikke langt fra Halvdelen af de i samtlige Jyllands Kjøbstæder boende fødte Slesvigere.

Af den anførte Tabel vil endvidere fremgaa, at Antallet af Udlændinge forholdsvis er aftaget baade i Kjøbenhavn og i Kjøbstæderne i Tiaaret 1880—90, medens det derimod i samme Periode er forholdsvis tiltaget i Landdistrikterne. Endvidere henledes Opmærksomheden paa, at medens der i 1890 i alle disse tre Hoveddele af Landet fandtes forholdsvis langt flere Svenskere end i 1880, var paa den anden Side saavel de i Slesvig som de i det øvrige tyske Rige (herunder Holsten) Fødte aftagne forholdsvis i Kjøbenhavn og Provinskjøbstæder som ogsaa paa Landet. De i Norge Fødte tiltog forholdsvis i Landdistrikterne men aftog i Byerne, medens de i «Andre fremmede Lande» Fødte vel aftog i Kjøbenhavn men samtidig vare forholdsvis tiltagne i Kjøbstæderne og Landdistrikterne. Det maa imidlertid erindres, at der her kun er Tale om Forholdstal, hvis Stigen og Falden maa paavirkes stærkt af den hele Befolknings højst ulige Tilvækst i de enkelte her omhandlede Omraader. Selve de absolute Tal af fremmede af de forskjellige Nationaliteter vare fra 1880 til 1890 voksede (eller aftagne), som følgende Tabel angiver.

TABEL 102. **Tilvækstprocent for den i forskellige fremmede Lande fødte Del af Befolkningen i Landets Hoveddele.**
Surcroît de 1880 à 1890 p. 100 habitants nés à Vétranger.

Personer, fødte i: <i>lieu de naissance:</i>	Forøgelse i 1880—90.			
	Kjøbenhavn. <i>Copenhague.</i>	Provins- kjøbstæderne. <i>villes de province</i>	Land- distrikterne <i>communes rurales.</i>	Det egenlige Danmark. <i>Danemark pr. dit.</i>
	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.
Norge	27,0	÷ 6,9	28,4	19,9
Sverig	45,5	45,5	34,2	39,9
Slesvig	9,4	5,4	÷ 13,2	÷ 5,3
Det øvrige tyske Rige	÷ 0,8	÷ 16,9	÷ 8,2	÷ 7,7
Andre fremmede Lande	11,8	34,0	69,0	30,4
Ialt Udlændinge	25,6	11,4	8,2	14,1

Denne Tabel viser, at en Betragtning af de absolute Tal paa de i forskellige Lande fødte Individier giver som Resultat, at der har fundet Tilbagegang Sted ikke alene for de i det egenlige Tyskland Fødte — og det saavel i Kjøbenhavn som i Kjøbstæder og paa Landet — men ogsaa for Slesvigerne, hvor Tilbagegangen dog alene falder paa Landdistrikterne. Fremgang har fundet Sted for de i Sverig og i «Andre fremmede Lande» fødte Personers Vedkommende, og det gennemgaaende for begge Grupperes Vedkommende. De i Norge Fødte ere i Stigning i det egenlige Danmark, naar Tallet ses absolut, men denne Stigning skyldes Kjøbenhavn og Landdistrikterne alene, idet der i det her omhandlede Tidsrum 1880 til 1890 har fundet Nedgang Sted i Provinskjøbstæderne. De to sidst anførte Tabeller vise ogsaa tydelig den store Forskjel, der fremkommer som Bevægelsens Resultat, eftersom man betragter Tallene absolut eller relativt i Forhold til den samlede (stigende) Befolkning.

Da de her til Landet kommende Svenskere overvejende høre til den egenlige Tyendeklasse, medens Indvandringen fra Tyskland (Slesvig ikke medregnet) og andre fremmede Lande oftest bestaar af Personer, som her ville søge Erhverv i Industriens eller Handelens Tjeneste, er det ikke paafaldende, at der blandt de førstnævnte findes en Del flere Kvinder end blandt de sidste. Af de i Danmark levende Svensk fødte udgjorde

saaledes Kvinderne i 1870: 45 pCt., i 1880: 54 pCt. og i 1890 endogsaa 60 pCt., hvorimod de tilsvarende Forholdstal for Kvinderne blandt de herværende Tyskfødte vare henholdsvis 37, 38 og 47 pCt. og blandt dem, der vare fødte i det fjernere Udland, 40, 42 og 52 pCt. — Naar der blandt de herværende Slesvigere ved de anførte Folketællinger fandtes flere Mænd end Kvinder (disse sidste udgjorde i 1870: 46 pCt., i 1880: 45 pCt. og i 1890: 48 pCt. af det samlede Antal), maa dette nærmest tilskrives de politiske Forhold, der have draget en stor Del unge Mænd over Grænsen. Det turde endogsaa have været rimeligt, om Mandkjønnets Overtal blandt de herværende Slesvigere af denne Grund havde vist sig endnu større end Tilfældet er, men det maa herved fornemlig erindres, at mange af de nævnte Indvandrede igjen ere vendte tilbage til Hjemmet, og at Bevægelsen i det Hele taget i de senere Aar er aftagen. — Hvad endelig de herværende Norskfødte angaar, synes det noget paafaldende, at der blandt dem saavel i 1880 som i 1890 fandtes betydelig flere Kvinder end Mænd (af de i Norge fødte Indbyggere udgjorde nemlig i de to Aar Kvinderne henholdsvis 54 og 60 pCt.). Da der imidlertid fra Norge ligesaalidt finder større Indvandring Sted af Tjenestepiger som af Tjenestekarle, medens det fremdeles er sikkert, at en Del Haandværkere herfra bosætte sig i Danmark, maa Grunden til det nævnte Overtal af Kvinder snarest søges i andre Forhold, saasom i de ikke sjældne Ægteskaber og andre Slægtskabsforbindelser mellem Norske og Danske, i den Tiltrækning, som den større By Kjøbenhavn udøver o. s. v.

Vi gaa nu over til at undersøge Omflytningerne indenfor Landets Grænser, og her vise de foran meddelte Opgjørelser, at Landdistrikternes Befolkning kun i ringe Grad var blandet med fremmede Bestanddele, hvorimod disse vare temmelig talrigt tilstede i Byerne og da fornemlig i Kjøbenhavn. Paa lignende Maade vise Tabellerne 95 og 97, at ogsaa med Hensyn til Omflytningen indenfor Landets Grænser var det i snevrere Forstand indfødte Element — *o*: de Indbyggere, som havde Fødested i samme Hoveddel (Kjøbenhavn, Provins-Kjøbstæder og Landdistrikter) af det egenlige Danmark, i hvilken de levede ved Folketællingen — tilstede i ringest Mængde i Byerne (noget over Halvdelen, og lidt talrigere i Hovedstaden end i Provins-Kjøbstæderne), medens der omvendt i Landdistrikterne fandtes færrest Tilflyttede fra Kjøbenhavn eller Provins-Kjøbstæderne (kun lidt over 6 pCt.). Undersøger man nemlig, hvorledes hver 100 i det egenlige Danmark fødte Indbyggere henholdsvis i Kjøbenhavn, Provins-Kjøbstæderne og Landdistrikterne vare fordelte efter Fødested, viser det sig, at Forholdet var følgende:

TABEL 103.

Den danskfødte¹⁾ Befolknings Fordeling efter Fødested.

Classement de 100 habitants indigènes par lieu de naissance.

Fødested: <i>lieu de naissance:</i>	1890.				1880.				1870.			
	for 100 danskfødte Indb. i:				for 100 danskfødte Indb. i:				for 100 danskfødte Indb. i:			
	Kjøbenhavn. <i>Copenhague.</i>	Provins-Kjøbstæderne. <i>villes de province.</i>	Land-distrikterne ²⁾ <i>communes rurales</i>	Det egenl. Danmark. <i>Danemark pr. d.</i>	Kjøbenhavn. <i>Copenhague.</i>	Provins-Kjøbstæderne <i>villes de province</i>	Land-distrikter <i>communes rurales</i>	Det egenl. Danmark. <i>Danemark pr. d.</i>	Kjøbenhavn. <i>Copenhague.</i>	Provins-Kjøbstæderne. <i>villes de province.</i>	Land-distrikterne. <i>communes rurales.</i>	Det egenl. Danmark. <i>Danemark pr. d.</i>
Kjøbenhavn	55,91	3,22	2,46	9,90	59,20	3,80	1,95	8,69	60,08	4,47	1,82	7,79
Provins-Kjøbstæderne . . .	18,04	55,02	3,63	13,82	16,12	57,29	3,46	12,46	16,63	59,68	2,91	11,58
Landdistrikterne	26,05	41,76	93,91	76,28	24,68	38,91	94,59	78,85	23,29	35,85	95,27	80,63
	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

¹⁾ Ordet «Danskfødt» bruges her og i det Følgende i Betydningen «Født i det egenlige Danmark».

²⁾ Heri medregnet Handelspladserne (*places de commerce*), hvor Fordelingen efter Fødested i 1890 var:

TABEL 104.

Fødested: <i>lieu de naissance:</i>	Handelspladserne.
Kjøbenhavn <i>Copenhague</i>	28,59
Provins-Kjøbstæderne. <i>villes de province</i> . . .	16,23
Handelspladserne, <i>places de commerce</i>	23,74
Landdistrikterne. <i>communes rurales</i>	31,44
	100

Man lægger særlig Mærke til den betydelige Procentandel, de i Kjøbenhavn fødte indtage, hvilket skyldes Frederiksbjergs Indflydelse, blandt hvis Beboere mange ere fødte i Kjøbenhavn.

I Kjøbstæderne — Hovedstaden saavel som Provins-Kjøbstæderne — vare herefter ved Tællingen 1890 kun omtrent de 11 Tyvendedele af sammes danskfødte Befolkning Indfødte i snævrere Forstand, i Landdistrikterne derimod henved de 19 Tyvendedele. Det maa imidlertid bemærkes, at den saaledes meget betydelige Indvandring til hver af de to Hovedgrupper af Kjøbstæder, Kjøbenhavn og Provins-Kjøbstæderne, var temmelig uensartet, idet den i de sidste saagodtsom udelukkende var kommen fra Landdistrikterne (¹⁴/₁₅), medens Forholdet for Hovedstadens Vedkommende var det, at denne havde modtaget en saa stor Del af sin her omhandlede Tilvækst fra de øvrige Kjøbstæder, at denne i Størrelse ikke var meget ringere end Tilvæksten fra Landdistrikterne (Forholdet var omtrent som ³/₇ til ⁴/₇). Omflytningen har været i stadig Tilvækst ved de tre sidste Folketællinger (1870, 1880 og 1890), hvilket tydelig fremgaar deraf, at Forholdstallet for de Personer, der ere opførte som fødte i den samme af de her omtalte tre Hoveddele af Landet, hvori de havde Ophold under Tællingen, stadig har været aftagende. Samtidig ere ogsaa Forholdstallene for de i Byerne levende Personer, der vare fødte i Landdistrikterne, stegne stærkt i de sidste 20 Aar, og det uagtet Bybefolkningen i sin Helhed samtidig var vokset stærkt. — Det kan hermed sammenholdes, at i 1850 vare i Kjøbenhavn kun 19 pCt. og i Provins-Kjøbstæderne kun 30 pCt. af de danskfødte Indbyggere fødte i Landdistrikterne, hvorimod henholdsvis 68 og 65 pCt. vare Indfødte i snævrere Forstand, medens i Landdistrikterne endogsaa over 96 pCt. vare fødte Landboere.

Vil man undersøge det her omhandlede Forhold særskilt for hvert Kjønn, henvises herom til efterstaaende Tabeller, som vise, at Byerne øve en endnu større Tiltrækning paa Kvindekjønnet end paa Mandkjønnet.

TABEL 105.

Mandkjøn. sexe m.

Fødested: <i>lieu de naissance:</i>	1890.				1880.				1870.			
	for 100 danskfødte Indb. af Mandkjøn.				for 100 danskfødte Indb. af Mandkjøn.				for 100 danskfødte Indb. af Mandkjøn.			
	Kjøbenhavn <i>Copenhague.</i>	Provins- Kjøbstæderne <i>villes de province</i>	Land- distrikterne. ¹⁾ <i>communes rurales</i>	Det egenl. Danmark. <i>Danemark pr. d.</i>	Kjøbenhavn. <i>Copenhague</i>	Provins- Kjøbstæderne. <i>villes de province.</i>	Land- distrikterne <i>communes rurales</i>	Det egenl. Danmark <i>Danemark pr. d.</i>	Kjøbenhavn. <i>Copenhague</i>	Provins- Kjøbstæderne. <i>villes de province</i>	Land- distrikterne. <i>communes rurales.</i>	Det egenl. Danmark <i>Danemark pr. d.</i>
Kjøbenhavn	56,31	3,41	2,33	9,51	58,65	4,00	1,88	8,21	59,75	4,78	1,78	7,42
Provins-Kjøbstæderne . . .	16,75	55,63	3,50	13,38	15,18	57,51	3,33	12,07	16,13	59,74	2,82	11,28
Landdistrikterne	26,94	40,96	94,17	77,11	26,17	38,49	94,79	79,72	24,12	35,48	95,40	81,30
	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

¹⁾ 1 Handelspladserne (*places de commerce*) var Procentantallet.

TABEL 106.

Fødested <i>lieu de naissance:</i>	Handels- pladserne.
Kjøbenhavn. <i>Copenhague</i>	28,92
Provins-Kjøbstæderne. <i>villes de province</i>	14,63
Handelspladserne. <i>places de commerce</i>	25,62
Landdistrikterne. <i>communes rurales</i>	30,83
	100

TABEL 107.

Kvindekjøn. *sexæ fem.*

Fødested: <i>lieu de naissance:</i>	1890.				1880.				1870.			
	for 100 danskfødte Indb. af Kvindekjøn.				for 100 danskfødte Indb. af Kvindekjøn.				for 100 danskfødte Indb. af Kvindekjøn.			
	Kjøbenhavn. <i>Copenhague</i>	Provins- Kjøbstæderne. <i>villes de province.</i>	Land- distrikterne. ¹⁾ <i>communes rurales</i>	Det egenl. Danmark. <i>Danemark pr. d.</i>	Kjøbenhavn. <i>Copenhague</i>	Provins- Kjøbstæderne. <i>villes de province.</i>	Land- distrikterne. <i>communes rurales</i>	Det egenl. Danmark. <i>Danemark pr. d.</i>	Kjøbenhavn. <i>Copenhague</i>	Provins- Kjøbstæderne. <i>villes de province.</i>	Land- distrikterne. <i>communes rurales</i>	Det egenl. Danmark. <i>Danemark pr. d.</i>
Kjøbenhavn	55,57	3,05	2,58	10,27	59,67	3,60	2,03	9,15	60,36	4,19	1,85	8,14
Provins-Kjøbstæderne . . .	19,15	54,46	3,76	14,25	16,93	57,09	3,59	12,83	17,06	59,62	3,00	11,88
Landdistrikterne	25,28	42,49	93,66	75,48	23,40	39,31	94,38	78,02	22,58	36,19	95,15	79,98
	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Efter ovenstaaende Tabel var i 1890 omtrent en Tiendedel af hele Landets indfødte Befolkning af begge Kjøen født i Kjøbenhavn, henimod en Syvendedel i Provins-Kjøbstæderne og lidt over tre Fjerdedele i Landdistrikterne, nemlig henholdsvis 9,90, 13,82 og 76,28 pCt. Naar det hermed sammenholdes, at Hovedstaden i samme Aar efter Tabel 95 rummede 13,70 pCt., de øvrige Byer 16,0 pCt., og Landdistrikterne 70,30 pCt. af hele Landets danskfødte Befolkning, har man her et yderligere Vidnesbyrd om, hvor stærk Tiltrækningskraft Byerne have øvet paa Landboerne. Det maa herved fremdeles medtages i Betragtningen, at der dog ogsaa samtidig har fundet en modsat Udvandring Sted fra Kjøbstad til Land. — Ved de to foregaaende Tællinger var der en lignende Forskjel tilstede mellem det Antal danskfødte Indbyggere, der var født i hver af de 3 her nævnte Hoveddele af Landet, og det Antal, som ved Folketællingen fandtes i samme; Forskjellen er imidlertid bleven større og større. I 1880 vare disse Tal for Kjøbenhavn 8,69 mod 11,31 pCt., for Provins-Kjøbstæderne 12,46 mod 14,05 pCt., og for Landdistrikterne 78,85 mod 74,64 pCt.; i 1870 vare de tilsvarende Tal: Kjøbenhavn 7,79 mod 9,66 pCt., Provins-Kjøbstæderne 11,58 mod 12,94 pCt., Landdistrikterne 80,68 mod 77,40 pCt.

Det maa her endnu bemærkes, at da de i Tabel 103 opførte Procenttal i de enkelte Omraader udvise Forholdet til Folketal af meget forskjellig Størrelse, give de vel et tydeligt Billede af den indfødte Befolknings Blanding indenfor hver af de tre Hoveddele af det egenlige Danmark, men antyde derimod kun tilnærmelsesvis selve Omflytningens Udstrækning, o: Befolkningens Spredning. For at kjende denne nøjagtigere maa det ses, hvorledes de her i Landet levende, henholdsvis i Kjøbenhavn, Provins-Kjøbstæderne og Landdistrikterne fødte Individuer, ved Folketællingerne vare fordelte i de nævnte Omraader. Man henviser herom til omstaaende Oversigt.

¹⁾ I Handelspladserne (*places de commerce*) var Procentantallet:

TABEL 108.

Fødested: <i>lieu de naissance:</i>	Handels- pladserne.
Kjøbenhavn <i>Copenhague</i>	28,32
Provins-Kjøbstæderne. <i>villes de province</i>	17,54
Handelspladserne. <i>places de commerce</i>	22,19
Landdistrikterne. <i>communes rurales</i>	31,95
	100

TABEL 109.

Omflytningen i den danskfødte Befolkning (for 100 Indbyggere).

Déplacement de 100 habitants indigènes.

Fødested: <i>lieu de naissance:</i>	1890.				1880.				1870.			
	levede i: (<i>lieu de séjour</i>)				levede i. (<i>lieu de séjour</i>)				levede i: (<i>lieu de séjour</i>)			
	Kjøbenhavn. <i>Copenhague.</i>	Provins- Kjøbstæderne. <i>villes de pr.</i>	Land- distrikterne. ¹⁾ <i>comm. rurales</i>	Det egenl. Danmark <i>Danemark p. d.</i>	Kjøbenhavn <i>Copenhague.</i>	Provins- Kjøbstæderne <i>villes de pr.</i>	Land- distrikterne. <i>comm. rurales</i>	Det egenl. Danmark <i>Danemark p. d.</i>	Kjøbenhavn <i>Copenhague</i>	Provins- Kjøbstæderne <i>villes de pr.</i>	Land- distrikterne <i>comm. rurales.</i>	Det egenl. Danmark <i>Danemark p. d.</i>
Kjøbenhavn	77,35	5,20	17,45	100	77,07	6,14	16,79	100	74,53	7,43	18,04	100
Provins-Kjøbstæderne . . .	17,87	63,67	18,46	100	14,64	64,62	20,74	100	13,87	66,67	19,46	100
Landdistrikterne	4,68	8,76	86,56	100	3,54	6,93	89,53	100	2,79	5,75	91,46	100

I Modsætning til hvad der kunde antages efter de foran meddelte Tabeller, ses det her, at Kjøbstæderne (m. Kbhvn.) have afgivet en forholdsvis langt større Del af deres indfødte Befolkning til Landdistrikterne end omvendt. Af Kjøbstadbefolkningen er det igjen Provins-Kjøbstæderne, som have beholdt færrest tilbage af de i snævrere Forstand Indfødte, idet ikke alene forholdsvis Flere herfra end fra Hovedstaden have søgt ud i Landdistrikterne, men ogsaa Tilgangen fra Provins-Kjøbstæderne til Kjøbenhavn har været mere end tre Gange saa stor som Bevægelsen i modsat Retning. Det maa dog stadig erindres, at de her anførte Forholdstal kun vise Omflytningen indenfor Landets Grænser, og at man derfor ikke i dem har nogen sikker Maalestok for, hvad der kunde kaldes den forskjellige Vandrelyst hos Befolkningen i de enkelte Dele af Landet. Til en saadan vilde der tillige udkræves Kundskab om, hvormange Individder der i en længere Aarrække ere udvandrede til samtlige fremmede Lande henholdsvis fra Kjøbenhavn, Provins-Kjøbstæderne og Landdistrikterne.

De hidtil fremsatte Bemærkninger om Omflytningen indenfor Danmarks Grænser have kun taget Hensyn til Landets 3 Hoveddele, Kjøbenhavn, Provins-Kjøbstæderne og Landdistrikterne. Det er imidlertid klart, at de to sidstnævnte Grupper have et saa udstrakt Omraade, at der indenfor hver af dem kan findes mange Indbyggere, hvis Opholdssted ligger temmelig fjærnt fra deres Fødested, om dette end hører til samme Gruppe. I nedenstaaende Tabeller er man derfor gaaet mere i Enkeltheder og har fremstillet Befolkningens Fordeling efter Fødested i Landets Hoveddele, med Hensyntagen til om Fødestedet var mere eller mindre fjærnt beliggende fra Opholdsstedet ved Folketællingerne i 1890 og i 1880.

¹⁾ Opløses Landdistrikterne i sine 2 Bestanddele, bliver Fordelingen af disses Forholdstal følgende:

TABEL 110.

Fødested: <i>lieu de naissance:</i>	Land- distrikterne. <i>comm. rur.</i>	Handels- pladserne. <i>places de com.</i>
	Kjøbenhavn. <i>Copenhague</i>	9,91
Provins-Kjøbstæderne. <i>villes de province</i> . . .	15,39	3,07
Landdistrikterne. <i>communes rurales</i>	85,48	1,08

TABEL 111. Sammenstilling af Opholdssted [øverste Linie] og Fødested [venstre Række] for den indfødte Befolkning.
Combinaison des lieux de séjour [en-tête] et de naissance [col. à gauche] de la population indigène.

Fødested ved Folketællingen i 1890. (l. de naissance. 1890).		for nedenstaaende Antal danskfødte Indbyggere i: (<i>lieu de séjour</i>).											
		Kjøbenhavn. <i>Copenhague.</i>		Provins-Kjøbstæderne. <i>villes de province.</i>				Landdistrikterne ¹⁾ . <i>communes rurales.</i>				Det egenlige Danmark. <i>Danemark pr. dit.</i>	
				paa Øerne. <i>Iles.</i>		i Jylland. <i>Jutland.</i>		paa Øerne. <i>Iles.</i>		i Jylland. <i>Jutland.</i>			
		Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>
1. Staden Kjøbenhavn . . .	74979	85651	3457	3446	2008	1894	15591	17854	1431	1362	97466	110207	
2. Amtets Kjøbstæder . . .	—	—	38264	41824	37117	40785	6695	6786	5091	5023	87167	94418	
3. — Landdistrikter . . .	—	—	21675	26605	20644	25191	294957	301532	328431	330781	665707	684109	
4. Øernes Kjøbstæder . . .	14276	19546	3810	3661	2285	1961	6040	7294	1146	1262	27557	33724	
5. — Landdistrikter } Udenfor Amtet.	27965	31949	6354	6374	2617	2432	24914	26156	4014	3908	65864	70819	
6. Jyllands Kjøbstæder . . .	8021	9970	2276	1925	5358	5291	2965	3755	3659	3795	22279	24736	
7. — Landdistrikter } Udenfor Amtet.	7901	7019	2443	1675	11891	12179	6747	5426	29170	28562	58152	54861	
Ialt . . .	133142	154135	78279	85510	81920	89733	357909	368803	372942	374693	1,024192	1,072874	
Fødested ved Folketællingen i 1880: (l. de naissance.)													
1. Staden Kjøbenhavn . . .	58223	69296	3261	3259	1900	1736	11792	13232	1441	1309	76617	88832	
2. Amtets Kjøbstæder . . .	—	—	32599	35614	30143	32978	6980	7376	5005	5287	74727	81255	
3. — Landdistrikter . . .	—	—	18385	22238	15835	18365	297147	304194	310933	313265	642300	658062	
4. Øernes Kjøbstæder . . .	10033	13752	3345	3070	2006	1852	4730	5686	1188	1343	21302	25703	
5. — Landdistrikter } Udenfor Amtet.	21700	23795	4628	4267	2038	1815	23552	23753	4210	4045	56128	57675	
6. Jyllands Kjøbstæder . . .	5039	5908	1596	1287	4476	4381	1968	2342	3622	3683	16701	17601	
7. — Landdistrikter } Udenfor Amtet.	4286	3385	1321	849	7424	6982	3864	2691	29036	28009	45931	41916	
Ialt . . .	99281	116136	65135	70584	63822	68109	350033	359274	355435	356941	933706	971044	

¹⁾ Herunder Handelspladserne (*places de commerce*), hvor Fødestedet i 1890 var:

TABEL 112.

	Handelspladserne. <i>places de commerce.</i>	
	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>
1. Staden Kjøbenhavn	7157	8504
2. Amtets Kjøbstæder	427	475
3. Amtets Handelspladser . . .	6258	6535
4. Amtets Landdistrikter . . .	2397	2862
5. Øernes Kjøbstæder	1891	2845
6. — Handelspladser } Udenfor Amtet.	62	94
7. — Landdistrikter	3191	4446
8. Jyllands Kjøbstæder	1302	1948
9. — Handelspladser } Udenfor Amtet.	22	34
10. — Landdistrikter	2043	2284
Ialt . . .	24750	30027

TABEL 114 (fortsat). Procentvis Sammenstilling af Opholdssted [øverste Linie] og Fødested [venstre Række] for den indfødte Befolkning i 1890.

Combinaison des lieux de séjour [en-tête] et de naissance [col. à gauche] de 100 hab. indègènes en 1890.

Fødested i 1890. <i>lieu de naissance.</i>	for 100 danskfødte Indbyggere i: (<i>lieu de séjour.</i>)											
	Kjøbenhavn. <i>Copenhague.</i>		Provins-Kjøbstæderne. <i>villes de province.</i>				Landdistrikterne ¹⁾ . <i>communes rurales.</i>				Det egenlige Danmark. <i>Danemark pr. dit.</i>	
			paa Øerne. <i>Iles.</i>		i Jylland. <i>Jutland.</i>		paa Øerne. <i>Iles.</i>		i Jylland. <i>Jutland.</i>			
	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>
1. Staden Kjøbenhavn . . .	56,32	55,57	4,42	4,03	2,45	2,11	4,36	4,84	0,38	0,37	9,52	10,27
2. Amtets Kjøbstæder . . .	—	—	48,88	48,90	45,31	45,45	1,87	1,84	1,37	1,34	8,51	8,80
3. — Landdistrikter . .	—	—	27,69	31,12	25,20	28,07	82,41	81,76	88,06	88,28	65,00	63,77
4. Øernes Kjøbstæder . .	10,72	12,68	4,86	4,28	2,79	2,19	1,68	1,97	0,31	0,34	2,69	3,14
5. — Landdistrikter } Udenfor Amtet.	21,00	20,73	8,12	7,46	3,20	2,71	6,96	7,09	1,08	1,04	6,43	6,60
6. Jyllands Kjøbstæder . .	6,03	6,47	2,91	2,25	6,54	5,90	0,83	1,02	0,98	1,01	2,17	2,31
7. — Landdistrikter } Udenfor Amtet.	5,93	4,55	3,12	1,96	14,51	13,57	1,89	1,48	7,82	7,62	5,68	5,11
Ialt . . .	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

¹⁾ Herunder Handelspladserne (*places de commerce*), hvor Procentfordelingen efter Fødested i 1890 var:

TABEL 115.

	Handelspladserne. <i>places de commerce.</i>	
	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>
1. Staden Kjøbenhavn	28,92	28,32
2. Amtets Kjøbstæder	1,73	1,58
3. — Handelspladser	25,29	21,76
4. — Landdistrikter	9,68	9,53
5. Øernes Kjøbstæder	7,64	9,48
6. — Handelspladser	0,25	0,31
7. — Landdistrikter	12,89	14,81
8. Jyllands Kjøbstæder	5,26	6,49
9. — Handelspladser	0,09	0,11
10. — Landdistrikter } Udenfor Amtet.	8,25	7,61
Ialt	100	100

Tabellen viser for Kjøbenhavns Vedkommende, at Staden øver en forholdsvis stor Tiltrækning paa Befolkningen i alle Dele af Landet, en naturlig Følge af dens Stilling som Rigets Hovedstad og dens Betydning paa næsten alle Livsomraader. Tabellen opfører intet Tal i de Rubriker, som omhandle Amtets Kjøbstæder og Amtets Landdistrikter, da Staden ikke hører til noget Amt, men for sig danner en selvstændig Overøvrighedskreds. Tilgangen fra Hovedstadens nærmere Omegn — hvilket Kjøbenhavns Amt vel kan siges at være — fremtræder derfor først i Tabellens 4de og 5te Rubrik og her i Forening med Tilgangen fra de øvrige Kjøbstæder og Landdistrikter paa Øerne. Af denne Grund blive Forholdstillene under Nr. 3 og Nr. 4 særdeles store for Kjøbenhavn i Sammenligning med de tilsvarende Tal for Kjøbstæderne og Landdistrikterne; det viser sig nemlig, at henved Trediedelen af Stadens Beboere var født i en anden Kommune paa Øerne, nærmere eller fjernere. Ved en Sammenligning mellem Resultaterne paa det her omhandlede Omraade for Folketællingerne i 1880 og 1890 lægger man Mærke til, at de i Jyllands Kjøbstæder og Landdistrikter fødte Personer ere komne til at udgjøre en større Procentdel af Kjøbenhavns Befolkning i 1890 end i 1880; Stigningen er for Mændenes Vedkommende fra 9,39 til 11,96 pCt. for Kvindernes Vedkommende fra 8,00 til 11,02 pCt. — For de i Øernes Kjøbstæder og Landdistrikter Fødtes Vedkommende var der for Mandkjønnets Vedkommende en Nedgang fra 1880 til 1890 fra 31,97 til 31,72 pCt., men en Opgang for Kvindekjønnets Vedkommende fra 32,33 til 33,41 pCt. — Ogsaa Provins-Kjøbstæderne øve en stor Tiltrækning paa de i andre Dele af Landet fødte Individuer, og Tabellen viser, at det er en endnu mindre Procentdel af disse Byers Beboere, der vare fødte i Provins-Kjøbstæderne, end Tilfældet var for Kjøbenhavns Vedkommende. Indenfor selve Kjøbstæderne er det igjen Jyllands Kjøbstæder, der havde forholdsvis færrest Beboere, som vare fødte i disse Byer selv. — Tilflytningen fordeler sig saa paa forskellig Maade indenfor de nævnte Dele af Landet. For Øernes Kjøbstæder spiller Indvandring fra Kjøbenhavn en forholdsvis stor Rolle, større end for Jyllands Kjøbstæder, hvad der ogsaa er rimeligt. «Amtets Landdistrikter» have afgivet et forholdsvis større Kontingent til Øernes end til Jyllands Kjøbstæder. Tilflytningen fra Øernes Kjøbstæder og Landdistrikter til Jyllands Kjøbstæder og fra Jyllands Kjøbstæder og Landdistrikter til Øernes Kjøbstæder viser sig at udgjøre omtrent den samme Procentdel af den indfødte Befolkning, dog er Tilflytningen til Jyllands Kjøbstæder fra Øerne noget større end fra Jylland til Øernes Kjøbstæder. Derimod viser det sig, at de Personer, som ere tilflyttede Jyllands Kjøbstæder fra de udenfor Amtet liggende Kjøbstæder og Landdistrikter i Jylland, udgjøre en langt større Procentdel af Befolkningen end den tilsvarende til Øernes Kjøbstæder flyttede Befolkning fra Øernes udenfor Amtet liggende Provins-Kjøbstæder og Landdistrikter. Tallene ere nemlig for Jyllands Kjøbstæder 21,05 pCt. for Mandkjønnet og 19,47 for Kvindekjønnet, paa Øerne henholdsvis 12,98 og 11,74 pCt. Forskjellen er mest fremtrædende med Hensyn til Omflytningen fra vedkommende Landdistrikter til Kjøbstæderne. En Sammenligning paa det her omhandlede Omraade for Kjøbstædernes Vedkommende ved de to Folketællinger i 1880 og 1890 udviser, at de i Staden Kjøbenhavn og Amtets Kjøbstæder fødte Individuer ere i 1890 komne til at udgjøre en mindre Procentdel end i 1880 baade i Øernes og Jyllands Kjøbstæder. Ligeledes udgjøre de i Amtets Landdistrikter Fødte en mindre Procentdel i Øernes Kjøbstæder i 1890 end i 1880, men derimod en større i Jyllands Kjøbstæder. Ogsaa de, der ere Fødte i Øernes udenfor Amtet liggende Kjøbstæder, udgjøre i 1890 en mindre Andel af Befolkningen end i 1880 saavel i Øernes som i Jyllands Kjøbstæder. Derimod ere de i Øernes Landdistrikter udenfor Amtet Fødte i 1890 komne til at udgjøre en større Andel i Øernes Kjøbstæder og har holdt sig omtrent paa samme Punkt i Jyllands. De i Jyllands Landdistrikter Fødte udgjorde en større Del af Provinskjøbstædernes (saavel paa Øerne som i Jylland) Befolkning i 1890 end i 1880. Stigningen har været for Øernes Kjøbstæder fra 2,03 til 3,12 pCt. for Mandkjønnet og fra 1,20 til 1,96 pCt. for Kvindekjønnet og for Jyllands Kjøbstæder fra 11,63 til 14,51 pCt. for Mandkjønnet og for Kvindekjønnet fra 10,25 til 13,57 pCt. — Af Landdistrikternes Befolkning er den overvejende Del (over de fire Femtedele) født i «Amtets Landdistrikter». Imidlertid maa det ikke overses, at

man her har at gjøre med meget større Befolkningstal end ved de tidligere Hoveddele af Landet, saa at Tallene, selv om de enkelte Procenttal vise sig meget smaa, dog absolut set, kunne være ret betydelige. Det falder straks i Øjnene, at i Øernes Landdistrikter udgjøre de i Kjøbenhavn Fødte en forholdsvis stor Del af Befolkningen. Dette skyldes den Omstændighed, at ualmindelig mange af Befolkningen i de til Kjøbenhavn grænsende og med Staden tildels sammenbyggede Kommuner (Frederiksberg, Sundbyerne og Utterslev Mark i St. Stefans Sogn) have Kjøbenhavn til Fødested. Det viser sig, at af Befolkningen i disse 3 Kommuner vare af Mandkjønnet, der talte 26487 Individer, 8853 eller 33,4 pCt. og af Kvindekjønnet, der talte 31641 Individer, 10236 eller 32,4 pCt. fødte i Kjøbenhavn¹⁾. Af hele den i Øernes Landdistrikter boende, i Kjøbenhavn fødte Befolkning fandtes 56,8 pCt. af Mandkjønnet og 57,3 pCt. af Kvindekjønnet i disse tre Nabokommuner. Det fremgaar af Tabellen, at i Jyllands Landdistrikter er en forholdsvis større Del af Befolkningen født i Amtets Landdistrikter, end Tilfældet er i Øernes Landdistrikter. Den Del af Landdistrikternes Befolkning, som er født udenfor Amtet (Kjøbenhavn undtagen) er forholdsvis ikke betydelig, og langt det væsentligste Bidrag stammer fra vedkommende Landsdels Landdistrikter, nemlig paa Øerne c. 7 pCt. og i Jylland nærmest 8 pCt. Ved en Sammenligning mellem de to sidste Folketællinger viser der sig en forskjellig Bevægelse for de i Tabellen anførte to Hoveddele af Landdistrikterne. Paa Øerne udgjøre nemlig de i «Amtets Landdistrikter» Fødte en forholdsvis mindre Del i 1890 end i 1880, i Jylland derimod en større Del.

Til yderligere Oplysning skal man anføre den indfødte Befolknings procentvise Fordeling efter Fødested i Byerne i Danmark med over 15000 Indbyggere udenfor Kjøbenhavn, altsaa Frederiksberg, Odense, Horsens, Aarhus, Randers og Aalborg, foranlediget ved den betydelige Tilstømning, der har fundet Sted til de nævnte Byer i Tidsrummet fra 1880 til 1890.

TABEL 116.

Befolkningens procentvise Fordeling efter Fødested i Byerne med over 15000 Indbyggere 1890.

Classement des villes d'au-dessus de 15000 habitants par 100 de la population.

	Frederiksberg.	Odense.	Horsens.	Aarhus.	Randers.	Aalborg.
Kjøbenhavn	35,54	2,92	2,42	2,78	2,49	2,73
Amtets Kjøbstæder	1,12	48,73	44,47	42,82	46,12	45,82
— Landdistrikter	22,90 ²⁾	27,57	21,27	21,70	22,07	22,87
Øernes Kjøbstæder	} Udenfor Amtet {	}	}	}	}	}
— Landdistrikter						
Jyllands Kjøbstæder	17,03	9,99	3,18	3,66	2,22	1,84
— Landdistrikter	6,49	3,61	4,67	7,59	7,03	6,99
	6,48	3,50	21,45	18,55	17,85	17,93
	100	100	100	100	100	100

Om den særlige Stilling Frederiksberg Kommune indtager med Hensyn til Befolkningens Fordeling efter Fødested er talt ovenfor. Hvad de øvrige her anførte større Kjøbstæder angaar, ere Tallene for de i Kjøbenhavn Fødtes Vedkommende ikke synderlig forskjellige i de enkelte Byer. Den mindste Procentdel findes i Horsens, og som Momenter, der i denne Henseende kunne være af Betydning, skal nævnes, at der

¹⁾ Fordelingen indenfor de tre Kommuner var følgende: Af Frederiksbergs 43358 Indb. vare 15408 fødte i Kjøbenhavn; af Sundbyernes 12354 Indb. vare 3004, og af de 2416 Indb. i St. Stefans Sogns udenbys Del (Utterslev) vare 677 fødte i Hovedstaden.

²⁾ Heraf ere de 16,04 pCt. fødte i selve Frederiksberg Kommune, de øvrige 6,86 pCt. i Amtets øvrige Landdistrikter.

ingen Garnison haves i Byen, medens omvendt det paa Kjøbstadens udenbys Grund beliggende Tugthus rummer mandlige Straffefanger fra alle Landets Dele, og som Følge deraf ogsaa adskillige, der ere fødte i Kjøbenhavn. Omvendt haves det højeste Procenttal i Odense, der ligeledes i en anden Henseende frembyder særlige Forhold, idet den ogsaa rummer forholdsvis det største Antal af Individuer, fødte indenfor selve Amtets Omraade. I Modsætning hertil er det ved en Sammenligning mellem Odense og de 4 jyske Kjøbstæder iøjnefaldende, at en forholdsvis ringe Del af Indbyggerne i Odense ere fødte i de udenfor Amtet liggende Dele af den paagældende Hovedlandsdel, nemlig kun omtrent halvt saa mange, som den tilsvarende Del af de nævnte jyske Kjøbstæders Indbyggere.

Sammendrages for begge Kjøen under Et de ovenfor meddelte Opgivelser dels med Hensyn til Landets administrative Hoveddele, Kjøbenhavn, samtlige Provins-Kjøbstæder og samtlige Landdistrikter, dels med Hensyn til dets geografiske Hoveddele, Øerne som et Hele og Jylland som et Hele, viser det sig, at den indfødte Befolknings Fordeling var følgende i hvert af de her nævnte samlede Omraader henholdsvis «i samme Overøvrighedskreds», «Udenfor Overøvrighedskredsen men i samme Hoved-Landsdel» og «I den anden Hoved-Landsdel» for hver 100 Indbyggere.

TABEL 117. Fordeling af den danskfødte Befolkning efter Fødestedets Nærhed (1880 og 1890).

Excentricité des lieux des naissances des hab. indigènes.

Fødested ved Folketællingen 1890: (<i>lieux de naissance. 1890.</i>)	for 100 danskfødte Indbyggere (af begge Kjøen) i: <i>lieu de séjour:</i>						
	Kjøbenhavn. <i>Copenhague.</i>	Provins- Kjøbstæderne <i>villes de province.</i>	Land- distrikterne ¹⁾ <i>communes rurales.</i>	Øerne (uden Kbhv.). <i>îles sans Copenhague.</i>	Øerne (med Kbhv.). <i>îles avec Copenhague.</i>	Jylland. <i>Jutland.</i>	Det egenlige Danmark. <i>Danemark pr dit.</i>
1. I samme Overøvrighedskreds	55,92	75,16	86,77	82,91	76,24	86,27	80,69
2. Udenfor Overøvrighedskredsen, men i samme Hoved-Landsdel	32,63	18,43	11,06	14,03	18,48	10,87	15,19
3. I den anden Hoved-Landsdel	11,45	6,41	2,17	3,06	5,28	2,86	4,12
	100	100	100	100	100	100	100
Fødested ved Folketællingen i 1880: (<i>lieux de naissance. 1880.</i>)							
1. I samme Overøvrighedskreds	59,20	77,02	87,94	85,74	80,35	86,67	83,15
2. Udenfor Overøvrighedskredsen, men i samme Hoved-Landsdel	32,16	16,85	10,35	12,38	16,39	10,38	13,73
3. I den anden Hoved-Landsdel	8,64	6,13	1,71	1,88	3,26	2,95	3,12
	100	100	100	100	100	100	100

¹⁾ I Handelspladserne (*places de commerce*) var den procentvise Fordeling af Befolkningen efter Fødested:

I samme Overøvrighedskreds	34,59
Udenfor Overøvrighedskredsen, men i samme Hovedlandsdel	54,49
I den anden Hovedlandsdel	10,92

100

Det forholdsvis ringe Antal, der er født i samme Overøvrighedskreds, skyldes særlig Frederiksberg med dens store Antal i Kjøbenhavn fødte Beboere.

En Sammenligning mellem Folketællingerne i 1880 og 1890 med Hensyn til de her omhandlede Forhold viser en Nedgang i Forholdstallet for de i samme Overøvrighedskreds Fødtes Vedkommende i det sidste Tiaar, eller med andre Ord i alle Dele af Landet er der kommet til at bo forholdsvis flere, der ere fødte udenfor den Overøvrighedskreds, hvori de havde Ophold. Betragter man Øerne og Jylland i deres Helhed, viser det sig, at Jyderne udgjorde 5,28 pCt. af Øernes Befolkning, medens Øboerne samtidig kun udgjorde 2,86 af Jyllands Befolkning. Den stærke Tilvækst, der har fundet Sted i de paa Øerne bosatte Jyders Tal fra 1880 til 1890, nemlig fra at udgjøre 3,26 til i 1890 at være 5,28 pCt. af Befolkningen, skyldes baade en Tilvækst i Tallet for Øerne uden Kjøbenhavn (fra 1,88 til 3,06 pCt.) og en Tilvækst i Tallet for Staden Kjøbenhavn, hvor Forholdstallet var steget fra 8,64 til 11,45 af den danskfødte Befolkning. I samme Tidsrum har der fundet en forholdsvis Tilbagegang Sted i Øboernes Tal i Jylland, idet disse i 1880 udgjorde 2,95 pCt. af Jyllands danskfødte Befolkning, men i 1890 kun 2,86 pCt.

Der turde være Grund til her endnu at give en Oversigt over den indfødte Befolknings Spredning, i Lighed med den, der findes meddelt i Tabel 109, men saaledes, at medens denne sidstnævnte viser, hvorledes de her i Landet levende, henholdsvis i Kjøbenhavn, Provins-Kjøbstæderne og Landdistrikterne fødte Individuer i Tidens Løb vare blevne fordelt over de samme 3 Hoveddele i Landet, vil den nedenstaaende Tabel fremstille, hvor mange af de i Landets enkelte Dele Fødte, der ved Folketællingerne i 1890 og 1880 havde Opholdssted henholdsvis i den Overøvrighedskreds, hvor de vare fødte, eller «Udenfor Øvrighedskredsen, men i samme Hoved-Landsdel», eller endelig i den anden Hoved-Landsdel.

TABEL 118. Nærmere eller fjærnere Omflytning i den danskfødte Befolkning 1890.

Déplacement plus ou moins lointain (popul. indig.) 1890.

Af 100 Personer, fødte i: <i>l. de naissance:</i>	havde ved Folketæll. 1890 Opholdssted: <i>l. de séjour 1890:</i>			
	I samme Overøvrighedskreds.	Udenfor Overøvrighedskredsen, men i samme Hoved-Landsdel.	I den anden Hoved-Landsdel	I alt
Kjøbenhavn	77,35	19,43	3,22	100
Provinskjøbstæderne: <i>villes de province:</i>				
paa Øerne. <i>Iles</i>	60,43	35,27	4,30	100
i Jylland. <i>Jutland</i>	65,18	13,41	21,41	100
Samtlige Kjøbstæder	62,64	25,09	12,27	100
Landdistrikterne: <i>communes rurales:</i>				
paa Øerne <i>Iles</i>	82,51	15,83	1,66	100
i Jylland <i>Jutland</i>	86,18	10,00	3,82	100
Samtlige Landdistrikter	84,39	12,85	2,76	100
Det egenlige Danmark	80,68	15,19	4,13	100

TABEL 119.

Nærmere eller fjærnere Omflytning i den danskfødte Befolkning 1880.

Déplacement plus ou moins lointain (popul. indig.) 1880.

Af 100 Personer, fødte i: <i>l. de naissance:</i>	havde ved Folketæll. 1880 Opholdssted: <i>l. de séjour 1880:</i>			
	I samme Over- øvrigheds- kreds.	Udenfor Overøvrigheds- kredsen, men i samme Hoved-Landsdel.	I den anden Hoved-Landsdel.	I alt
Kjøbenhavn	77,07	19,07	3,86	100
Provinskjøbstæderne: <i>villes de province:</i>				
paa Øerne. <i>Iles</i>	63,72	31,35	4,93	100
i Jylland. <i>Jutland</i>	68,16	15,00	16,84	100
Samtlige Kjøbstæder	65,73	23,93	10,34	100
Landdistrikterne: <i>communes rurales:</i>				
paa Øerne <i>Iles</i>	84,94	13,46	1,60	100
i Jylland. <i>Jutland</i>	88,23	9,57	2,20	100
Samtlige Landdistrikter	86,57	11,53	1,90	100
Det egenlige Danmark	83,15	13,73	3,12	100

En Sammenligning mellem de to Folketællinger viser, at der for alle de anførte enkelte Dele af Landet, kun Staden Kjøbenhavn undtagen, har fra 1880 til 1890 fundet en procentvis Nedgang Sted i deres Tal, som opholdt sig i samme Overøvrigheds-kreds, hvori de vare fødte, med andre Ord, at Landets Beboere i 1890 i højere Grad end tidligere vare komne til at leve fjærnere fra deres Fødested. Iøvrigt henvises til Tabellen med Hensyn til, hvorledes den hertil svarende Opgang i de enkelte Dele af Landet fordeler sig over de to andre opstillede Rubriker.

Det er tidligere paavist (Tabel 101), at den indfødte Befolkning i det egenlige Danmark i 1890 udgjorde 96,66 pCt. af hele Indbyggerantallet, Fremmede medregnede (i Kjøbenhavn 92,18 pCt., i Provinskjøbstæderne 95,82 pCt. og i Landdistrikterne 97,78 pCt.). Da imidlertid de nys meddelte Bemærkninger om Omflytningen indenfor Landets Grænser udelukkende have Hensyn til den indfødte Befolkning, er denne ved alle de forekommende Forholdsberegninger taget som et Hele for sig (0: sat = 100). De samme-steds opførte Procenttal, der vise Fordelingen efter Fødested, dels efter dettes Egenskab af Hovedstad, Provinskjøbstad eller Landkommune, dels efter dets Afstand fra Overøvrigheds-kredsen, maa derfor ændres noget, naar man af dem skal kunne se, hvorledes Forholdene i begge Henseender stillede sig for hele Befolkningen, 0: Danskfødte og Fremmede tilsammen. Paa Grund af de sidstnævntes ringe Antal i Forhold til de først-nævnte er Forskjellen dog paa alle Punkter saa ubetydelig, at man troer at kunne indskrænke sig til at meddele følgende to Tabeller, uden at knytte Bemærkninger dertil.

TABEL 120. **Fordeling af hele Befolkningen (Danskfødte og Fremmede) efter Fødested:**
Classement de 100 hab. (indigènes et étrangers) par lieu de naissance:

Fødested: <i>l. de naissance:</i>	1890.				1880.			
	for 100 Indbyggere af begge Kjøen i:				for 100 Indbyggere af begge Kjøen i:			
	Kjøbenhavn. <i>Copenhague.</i>	Provinskjøbst. <i>villes de prov.</i>	Land-distr. ¹⁾ <i>communes rurales.</i>	Det egenl. Danmark. <i>Danemark pr. dit.</i>	Kjøbenhavn. <i>Copenhague.</i>	Provinskjøbst. <i>villes de prov.</i>	Land-distr. <i>communes rurales.</i>	Det egenl. Danmark. <i>Danemark pr. dit.</i>
Kjøbenhavn	51,54	3,09	2,40	9,57	54,30	3,62	1,91	8,41
Provinskjøbstæderne	16,63	52,72	3,55	13,36	14,79	54,61	3,39	12,06
Landdistrikterne	24,01	40,01	91,83	73,73	22,63	37,09	92,58	76,31
Det egenlige Danmark . . .	92,18	95,82	97,78	96,66	91,72	95,32	97,88	96,78
Færøerne	0,05	0,01	0,01	0,01	0,05	0,01	0,005	0,01
Bilandene og Kolonierne	0,24	0,05	0,02	0,06	0,27	0,06	0,02	0,05
Udlandet ²⁾	7,53	4,12	2,19	3,27	7,96	4,61	2,10	3,16
	100	100	100	100	100	100	100	100

¹⁾ I de heri indbefattede Handelspladser (*places de commerce*) var den procentvise Fordeling efter Fødested følgende:

Kjøbenhavn	26,74
Provinskjøbstæderne	15,18
Handelspladserne	22,20
Landdistrikterne	29,41
Det egenlige Danmark . . .	93,53
Færøerne	0,04
Bilandene og Kolonierne	0,24
Udlandet	6,19
	100

²⁾ Tabel 101 viser, i hvilket Forhold de forskellige fremmede Nationaliteter vare indblandede i Danmarks Befolkning.

TABEL 121. **Fordeling af hele Befolkningen efter Fødestedets Nærhed (1880 og 1890):**
Excentricité des lieux de naissance:

Fødested: <i>l. de naissance:</i>	1890.										
	for 100 Indbyggere af begge Kjøen i:										
	Kjøbenhavn <i>Copenhague.</i>	Provinskjøbstæderne. <i>villes de prov.</i>			Landdistrikterne. ¹⁾ <i>communes rurales.</i>			Øerne (uden Kbhvn.) <i>Îles (sans Cop.)</i>	Øerne (med Kbhvn.) <i>Îles (avec Cop.)</i>	Jylland <i>Jutland.</i>	Det egenlige Danmark. <i>Danem. pr. dit.</i>
		paa Øerne <i>Îles</i>	i Jylland. <i>Jutland.</i>	Ialt. <i>total.</i>	paa Øerne. <i>Îles.</i>	i Jylland. <i>Jutland.</i>	Ialt <i>total.</i>				
1. I samme Overøvrighedskreds . .	51,54	75,19	69,00	72,01	81,79	87,84	84,85	80,56	73,20	84,25	77,99
2. Udenfor Overøvrighedskredsen, men i samme Hoved-Landsdel . .	30,08	15,87	19,36	17,66	13,12	8,56	10,81	13,63	17,81	10,61	14,69
3. I den anden Hoved-Landsdel . .	10,56	4,87	7,36	6,15	2,53	1,72	2,12	2,97	4,89	2,80	3,98
4. Det egenlige Danmark	92,18	95,98	95,72	95,82	97,44	98,12	97,78	97,16	95,90	97,66	96,66
5. Færøerne	0,05	0,01	0,01	0,01	0,01	0,004	0,01	0,01	0,02	0,01	0,01
6. Bilandene og Kolonierne	0,24	0,05	0,04	0,05	0,03	0,01	0,02	0,04	0,09	0,01	0,06
7. Udlandet	7,53	4,01	4,23	4,12	2,52	1,87	2,19	2,79	3,99	2,32	3,27
	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
	1880.										
1. I samme Overøvrighedskreds . .	54,30	76,81	69,96	73,42	85,12	87,01	86,07	83,76	77,47	84,28	80,47
2. Udenfor Overøvrighedskredsen, men i samme Hoved-Landsdel . .	29,50	15,40	16,72	16,06	11,44	8,83	10,13	12,09	15,81	10,09	13,29
3. I den anden Hoved-Landsdel . .	7,92	3,57	8,16	5,84	1,50	1,86	1,68	1,84	3,14	2,87	3,02
4. Det egenlige Danmark	91,72	95,78	94,84	95,32	98,06	97,70	97,88	97,69	96,42	97,24	96,78
5. Færøerne	0,05	0,02	0,01	0,01	0,01	0,002	0,005	0,01	0,02	0,004	0,01
6. Bilandene og Kolonierne	0,27	0,07	0,05	0,06	0,02	0,01	0,02	0,03	0,08	0,02	0,05
7. Udlandet	7,96	4,13	5,10	4,61	1,91	2,29	2,10	2,27	3,48	2,74	3,16
	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

¹⁾ I Handelspladserne (*places de commerce*) var Fordelingen følgende:

TABEL 122.

	paa Øerne.	i Jyl- land.	Ialt.
1. I samme Overøvrighedskreds . .	27,57	64,57	32,36
2. Udenfor Overøvrighedskredsen, men i samme Hoved-Landsdel . .	54,47	27,37	50,96
3. I den anden Hoved-Landsdel . .	10,90	5,56	10,21
4. Det egenlige Danmark	92,94	97,50	93,53
5. Færøerne	0,05	0,01	0,04
6. Bilandene og Kolonierne	0,26	0,04	0,24
7. Udlandet	6,75	2,45	6,19
	100	100	100

III.

Religion.

Confessions.

Som det fremgaar af Tabel V, var Befolkningens Fordeling indenfor de enkelte Troessamfund ved Folketællingen den 1ste Februar 1890 følgende:

TABEL 123. **Befolkningens Fordeling indenfor Troessamfund. 1890.** *Confessions par lieu.*

	Det egenlige Danmark. <i>Danemark propr. dt.</i>			Færøerne. <i>Féroë.</i>			Kongeriget Danmark. <i>Royaume.</i>		
	Mandkj. <i>s. m.</i>	Kvindekj. <i>s. f.</i>	Begge Kj. <i>total.</i>	Mandkj. <i>s. m.</i>	Kvindekj. <i>s. f.</i>	Begge Kj. <i>total.</i>	Mandkj. <i>s. m.</i>	Kvindekj. <i>s. f.</i>	Begge Kj. <i>total.</i>
Folkekirken	1,042643	1,095886	2,138529	6217	6726	12943	1,048860	1,102612	2,151472
Andre lutheranske Samfund	5215	5409	10624	"	"	"	5215	5409	10624
Reformerte	586	666	1252	"	"	"	586	666	1252
Anglikanere	42	95	137	"	"	"	42	95	137
Methodister	1017	1284	2301	"	"	"	1017	1284	2301
Katholsk-Apostolske (Irvingianere)	1184	1425	2609	"	"	"	1184	1425	2609
Baptister	2042	2514	4556	"	"	"	2042	2514	4556
Romersk-Katholske	1718	1929	3647	"	1	1	1718	1930	3648
Græsk-Katholske	21	17	38	"	"	"	21	17	38
Forskjellige kristne Sekter	508	598	1106	6	4	10	514	602	1116
Mosaiter	1930	2150	4080	"	"	"	1930	2150	4080
Mormoner	429	512	941	"	"	"	429	512	941
Udenfor Troessamfundene	1567	581	2148	1	"	1	1568	581	2149
Tilsammen afvigende fra Folkekirken	16259	17180	33439	7	5	12	16266	17185	33451
Uangivet	255	157	412	"	"	"	255	157	412

De Personer, der her ere optagne under Betegnelsen: «Forskjellige kristne Sekter», ere paa Folketællingslisterne meget forskjelligt betegnede. Af de 803 Personer, som gaa ind under denne Gruppe i Provins-Kjøbstæderne og Landdistrikterne, vare 318 opførte som «Adventister», 116 som hørende til «Brødreneheden», 80 til «Frølsens Hær», 76 til «Frimission», 63 som «Kvækere», 60 som «Kristi Disciple», 30 som hørende til «Jesu Nazaræers Sekt», 19 til «Vennernes Samfund», medens Resten — 41 Personer — vare fordelte mellem 10 forskjellige Betegnelser. — Det kan her fremdeles anføres, at af de 1200 Personer, der for Provins-Kjøbstædernes og Landdistrikternes Vedkommende ere optagne i Rubriken: «Udenfor Troessamfundene», angive 1150 (910 Mænd, 240 Kvinder) sig paa Listerne som «Fritænkere», medens Resten opføre sig som «Atheister», «Uden Tro», «Udøbte», «Spiritister og Svedenborgianere».

Det fremgaar af ovenstaaende Tabel, hvor lidet det Antal Individuer er, som her i Landet staa udenfor Folkekirken; i det egenlige Danmark fandtes der saaledes kun 1,5 for hver 100 Mennesker, paa Færøerne endog neppe 1 for hver 1000 Mennesker.

Befolkningens Fordeling efter Troesbekjendelse paa Færøerne har ved de forskjellige Folketællinger været følgende; ved Folketællingen i 1850, hvilket Aar der første Gang indhentes Oplysninger om Troesbekjendelsen paa denne Øgruppe, fandtes der slet ingen udenfor den lutherske Kirke, i 1855 kun en (Reformert);

i 1860 taltes paa Færøerne 5 Romersk-Katholske og i 1870 endogsaa 13 Ikke-Lutheranere (7 Romersk-Katholske, 3 Baptister, 1 «Evangelisk-Kirkelig», 1 «Skotsk-Frikirkelig» og 1 af «Ubestemt Religion»); i 1880 var Befolkningen igjen omtrent ublandet luthersk, idet der kun var 1 afvigende (Methodist): ved den sidst afholdte Folketælling i 1890 var der 12 afvigende (1 Romersk-Katholsk, 10 «Forskjellige kristne Sekter» og 1 «Udenfor Troessamfundene»). Da dette Tal imidlertid udgjør knap 1 pro Mille af den samtidige Folke­mængde, kan det siges, at Afgivelser i Troesbekjendelsen i den sidste Menneskealder have været saa godt som ukjendte paa Færøerne.

I det egenlige Danmark udgjorde Antallet af dem, der ikke hørte til Folkekirken i 1890 c. 1,5 pCt. af den samlede Folkemængde; selve dette forholdsvis ringe Tal (33439 Personer) var tillige fordelt mellem en Mængde Samfund, Sekter og individuelle Standpunkter. Det højeste Antal Individuer fandtes under Rubriken «Andre lutheranske Samfund» med c. 10,600 Personer; Størstedelen af disse Personer hørte til Fri­menighederne udenfor Folkekirken. Ved de tidligere Folketællinger have deres Tal været, i 1860: 180, i 1870: 1209, i 1880 kun 152; dette sidste Tal var utvivlsomt for lavt, og maaske er der ogsaa i 1890 flere end de 10600, der have opført sig som hørende til «Andre lutheranske Samfund», idet de, som høre til disse Menigheder, let paa Listerne angive sig som hørende til Folkekirken; men det maa dog antages, at man i 1890 er saa nogenlunde i Overensstemmelse med de virkelige Forhold. — Det Samfund, som derefter var talrigst repræ­ senteret her i Landet, var Baptisterne med c. 4500 Medlemmer, derefter Mosaiter med c. 4000 Medlemmer, Medlemmer, Romersk-Katholske med 3600 Medlemmer. Mellem 2000—3000 Medlemmer havde Irvingianerne og Methodister; et lignende Antal findes under Rubriken «Udenfor Troessamfundene». Reformerte og «For­ skjellige kristne Sekter» talte hver for sig mellem 1000 og 2000 Personer, medens Mormonernes Tal ikke naaede 1000.

TABEL 124.

For hver 1000 Indbyggere¹⁾ var Fordelingen efter Troesbekjendelse følgende:

Classement de 1000 habitants par confessions:

	1890.	1880.
Folkekirken	984,60	991,18
Andre lutheranske Samfund	4,89	"
Reformerte	0,58	0,69
Anglikanere	0,06	0,08
Methodister	1,06	0,38
Katholsk-Apostoliske (Irvingianere)	1,20	0,53
Baptister	2,09	1,87
Romersk-Katholske	1,69	1,52
Græsk-Katholske	0,02	0,01
Forskjellige kristne Sekter	0,51	0,31
Mosaiter	1,88	2,00
Mormoner	0,43	0,87
Udenfor Troessamfundene	0,99	0,56
	1000	1000

¹⁾ Personer med uangivet Troesbekjendelse ere opførte under Folkekirken

Af denne Tabel vil ses, at der i Tidsrummet 1880—1890 har fundet en forholdsvis Formindskelse Sted af de Personers Tal, som høre til Folkekirken. idet der i 1880 var 991,18 p. M., i 1890 derimod 984,60 p. M. af Befolkningen, der have ladet sig opføre som hørende til Folkekirken. Hovedårsagen til denne Nedgang ligger dog tildels i Rubriceringen, idet «Andre lutheranske Samfund» ved Folketællingen i 1890 ere blevne udskilte fra Folkekirken, og disse udgjorde alene 4,89 p. M. af den samlede Befolkning. For de øvrige Troessamfunds Vedkommende har Bevægelsen i det sidste Tiaar været følgende: for de Reformertes og Mormonernes Vedkommende er der baade absolut og relativ Tilbagegang, idet de Reformerte ere gaaede tilbage fra at omfatte 1363 Personer i 1880 til 1252 i 1890, hvortil svarer en relativ Tilbagegang fra 0,69 til 0,58 p. M. af den samlede Befolkning; de henholdsvis Tal for Mormonerne vare 1722 og 941 og de tilsvarende Forholdstal 0,87 og 0,48 p. M. En absolut Fremgang, men relativ Tilbagegang, har fundet Sted indenfor Tallet paa den mosaiske og anglikanske Menigheds Tilhængere; Stigningen var her fra 3946 til 4080 og fra 125 til 137, medens den tilsvarende relative Tilbagegang var fra 2,00 til 1,88 p. M. og fra 0,08 til 0,06 p. M. — Hvad de øvrige Troessamfund angaar, da er deres Tal forøget baade absolut og relativt. Absolut set var Fremgangen størst for Irvingianerne med 1573 Personer (eller en Tilvækst af 152 pCt. siden 1880), derefter kom Methodisterne med 1555 (eller en Tilvækst af 208 pCt.), «Udenfor Troessamfundene» med 1074 Personer (eller en Tilvækst af 100 pCt.), Baptister med 869 Personer (eller en Tilvækst af 24 pCt.); Romersk-Katholske og «Forskjellige kristne Sekter» vare begge stegne med 662 Personer (hvilket repræsenterer en Tilvækst henholdsvis af 22 og 150 pCt.).

Relativt set (i Forhold til hele Folkemængden) var Stigningen størst for Methodisterne, derefter kom Irvingianerne, «Udenfor Troessamfundene», Baptister, «Forskjellige kristne Sekter» og Romersk-Katholske. Det fremgaar imidlertid klart af den sidste Tabel, hvor lidet betydende alle disse forskellige Troessamfund vare i Sammenligning med den Del af Befolkningen, som vedkjendte sig at høre til Folkekirken.

Til de anerkjendte afvigende Samfund 3: Reformerte, Methodister, Romersk-Katholske og Mosaiter, hørte i 1890: 11280 Personer eller 5,21 for hver 1000 Indbyggere. Fordelingen mellem disse Samfund var i 1890 og ved Tællingerne 1880, 1870, 1860, 1850 og 1840¹⁾ følgende.

TABEL 125.

De anerkjendte afvigende Troessamfund i Danmark.

Communions à registre légal: (réformés, méthodistes, catholiques et juifs).

	1890.	1880.	1870.	1860.	1850.	1840.	For hver 1000 Indbyggere:					
							1890.	1880.	1870.	1860.	1850.	1840.
Reformerte	1252	1363	1420	1761	1265	915	0,58	0,69	0,80	1,10	0,90	0,71
Methodister	2301	746	260	42	"	"	1,06	0,38	0,15	0,03	"	"
Romersk-Katholske	3647	2985	1857	1240	724	865	1,69	1,52	1,04	0,77	0,51	0,68
Mosaiter	4080	3946	4290	4214	3941	3839	1,88	2,00	2,40	2,63	2,80	2,99
Tilsammen	11280	9040	7827	7257	5930	5619	5,21	4,59	4,39	4,53	4,21	4,38

¹⁾ Man har her benyttet Folketællingen i 1850 til Sammenligning, fordi den blev afholdt umiddelbart efter Troesfrihedens Indtræden. — Det maa iøvrigt bemærkes, dels at der ikke ved nogen dansk Folketælling tidligere end i 1840 er indhentet Oplysninger om Troesbekjendelsen, dels at de ovenanførte Tal for dette Aar saavel som for 1850 og 1860 gjælde det egenlige Danmark i sammes daværende Skikkelse, der jo som bekjendt blev noget ændret ved Fredslutningen i 1864.

Af denne Tabel fremgaar det, at af de her nævnte Troessamfund have Jøderne holdt sig omtrent uforandrede i Tal gennem hele Tidsrummet 1840—90, nemlig lidt under eller lidt over 4000; da hele Folke- mængden imidlertid samtidig er vokset stærkt, ere de i Forhold til denne stadig aftagne — fra 2,99 p. M. i 1840 til 1,88 p. M. i 1880. Derimod var Antallet af Katholiker betydelig nedadgaaende fra 1840 til 1850, medens de efter det sidstnævnte Aar, o: fra Religionsfrihedens Indtræden, baade absolut og relativt ere tiltagne stærkt, nemlig fra 724 til 3647 (altsaa til mere end det Femdobbelte) eller fra 0,51 til 1,69 p. M. af Folke- tallet. — Paa lignende Maade er Methodisternes Tal særlig stærkt forøget i de senere Aartier, fra 42 i 1860 til 2301 i 1890, eller fra 0,03 til 1,06 p. M. af Folketallet; det maa herved bemærkes, at dette Troes- samfund først fremstod her i Landet i Aarene mellem 1850 og 1860, og at det først i 1865 opnaaede lov- gyldig Anerkjendelse. — Hvad endelig de Reformerte angaar, viser ovenstaaende Tabel, at deres Antal har været afgjort stigende, fra 1840 til 1860, men derefter i ikke ringe Nedgang, saaledes at de i 1890 kun ud- gjorde 0,58 p. M. mod 0,71 p. M. i 1840.

Da det vistnok kan have Interesse at kjende Aldersfordelingen for Medlemmerne af de aner- kjendte, afvigende Troessamfund, meddeles nedenstaaende Oversigt herover for Aaret 1890. Paa Grund af de smaa Tal, hvormed man her har at gjøre, indskrænker man sig dog til at fremstille Forholdet for 20 Aars Aldersklasser.

TABEL 126.

Aldersfordeling for de anerkjendte Troessamfunds Medlemmer.

Communions à registre légal.

	Refor- merte. <i>Réformés.</i>	Metho- dister. <i>Méthodistes</i>	Romersk- Katholiker. <i>Catholiques rom.</i>	Mosaiter. <i>Juifs.</i>	af hver 100				Alders- fordeling for hele Befolk- ningen.
					Refor- merte.	Metho- dister.	Romersk- Katholske.	Mosaiter.	
Under 20 Aar	490	1025	1602	1181	39,1	44,5	43,9	29,0	43,8
20—40 Aar	328	687	1121	1236	26,3	29,9	30,8	30,3	27,8
40—60 —	272	430	667	939	21,7	18,7	18,3	23,0	18,2
60 Aar og derover . .	162	159	257	724	12,9	6,9	7,0	17,7	10,2
Ialt . . .	1252	2301	3647	4080	100	100	100	100	100

Af denne Tabel fremgaar forsaavidt ogsaa Bevægelsen indenfor de forskjellige Troessamfunds Med- lemsantal. Nedgangen i de Reformertes Tal giver sig saaledes Udslag i, at der findes et forholdsvis mindre Antal Personer i de yngre Aldersklasser end de tilsvarende Tal for hele Befolkningens Vedkommende, medens Tallene derpaa modsætningsvis blive forholdsvis større for de højere Aldersklasser. For Methodisternes og Katholikernes Vedkommende, hvis Tal ere i stadig Voksen, giver dette sig Udtryk i, at der findes et for- holdsvist større Antal Personer i de yngre Aldersklasser end de tilsvarende Tal for hele Befolkningen og modsat forholdsvis færre i de højere Aldersklasser. Hvad Mosaiterne angaar, synes ejendommelige Forhold at

gjøre sig gjældende, idet saavel Fødselshyppigheden som Dødeligheden er mindre indenfor denne Gruppe af Befolkningen end for den samlede Befolkning; dette fremgaar ogsaa tydeligt af den ovenstaaende Tabel over Aldersfordelingen.

Det samlede Antal Personer, som hørte til de her nævnte 4 Troessamfund, var vel, som ovenfor paavist, rask stigende fra Folketælling til Folketælling, saa at det fra 5619 i 1840 var naaet til at udgjøre 11280 i 1890, men da Indbyggertallet i dette Tidsrum ogsaa voksede stærkt, tiltog de tilsvarende p. M. Tal kun fra 4,38 p. M. i 1840 til 5,21 p. M. i 1890. Naar ikke destomindre de i det Foregaaende meddelte Tabeller udvise en saagodtsom uafbrudt Nedgang i Forholdstallene for Folkekirkens Vedkommende (fra 995,62 p. M. i 1840 til 984,60 p. M. i 1890) skyldes dette for det første den stærke Tilvækst indenfor: «Andre lutheranske Samfund» (Frimenighederne), som i 1890 udgjorde 4,89 p. M. af Befolkningen, men dernæst ogsaa de mange efter 1849 fremstaaede ikke anerkjendte Samfund, Sekter og individuelle Standpunkter. Medens de herhen hørende Personer endnu i 1850 kun udgjorde 0,61 p. M. af hele Folketallet, beløb de sig allerede i 1860 til 3,34 p. M., steg derefter til 3,35 p. M. i 1870, til 4,23 p. M. i 1880 og nu i 1890 til 5,30 p. M. af hele Befolkningen. De mere bekjendte af disse Samfund og Sekter m. m., som i det sidstnævnte Aar talte over 100 Medlemmer¹⁾, var efterhaanden voksede eller aftagne paa følgende Maade.

TABEL 127.

Tallene for de øvrige fra Folkekirken afvigende (ikke-ankjendte) Troessamfund m. m.
Communiions sans registre légal.

	1890.	1880.	1870.	1860.	1850.	1840.
Anglikanerne	137	125	74	114	81	3
Katholsk-Apostoliske (Irvingianere) . .	2609	1036	349	202	—	—
Baptister	4556	3687	3223	2270	724	—
Mormoner	941	1722	2128	2657	—	—
Udenfor Troessamfundene	2148	1074	63	12	2	—

Med Hensyn til det i 1890 meget stærkt forøgede Antal af Personer, der paa Folketællingslisterne ere opførte som værende uden Religion («Fritænkere», Atheister og lign.) — Antallet er i 1890 det dobbelte af, hvad det var i 1880 — skal bemærkes, at de paa ingen Maade særlig tilhøre de ældre Aldersklasser, idet ikke mindre end 454 fandtes i Aldersklassen: Under 20 Aar (af disse atter 153 under 5 Aar, 35 under 1 Aar). Over Halvdelen af hele Antallet, nemlig 1245, taltes dog i Alderen 20—40 Aar; 354 vare, mellem 40 og 60 Aar gamle og 95 i en ældre Alder. Som rimeligt er, fandtes der langt flere af Mandkjen end af Kvindekjen blandt disse Religionsløse; Forholdet var omtrent som 73 til 27; de absolute Tal vare 1567 Mænd og 581 Kvinder.

¹⁾ Foruden de her anførte Samfund var der vistnok kun to, som havde over 100 Medlemmer, og som ere opførte under forskellige kristne Sekter, nemlig Adventister og Brødre-menigheden, som udenfor Kjøbenhavn, for hvilken Stad Tallene ikke findes opgivne, talte henholdsvis 318 og 116 Medlemmer.

TABEL 128. **Befolkningens Fordeling efter Religionsbekjendelse for Kjøbenhavn, Provinskjøbstæderne og Landdistrikterne henholdsvis paa Øerne og i Jylland 1890.**

Population par confessions. Copenhague — villes de prov. des îles et du Jutland — comm. rur. des îles et du Jutland.

	Kjøbenhavn <i>Copenhague.</i>	Øernes Kjøbstæder uden Kjøbenhavn <i>villes de prov. Îles (sans Copenhague)</i>	Øernes Landdistrikter ¹⁾ <i>comm. rurales. Îles.</i>	Jyllands Kjøbstæder. <i>villes de prov. Jutland</i>	Jyllands Landdistrikter ¹⁾ . <i>comm. rurales Jutland.</i>	Det egenl Danmark. <i>Danmark pr dt.</i>
Folkekirken	304014	168490	739127	174990	751908	2,138529
Andre lutheranske Samfund	302	573	3237	695	5817	10624
Reformerte	433	46	92	650	31	1252
Anglikanere	88	"	45	3	1	137
Methodister	410	299	191	711	690	2301
Irvingianere	438	284	596	781	510	2609
Baptister	490	415	1538	139	1974	4556
Romersk-Katholske	1736	361	527	865	158	3647
Græsk-Katholske	27	3	8	"	"	38
Forskjellige kristne Sekter .	303	52	148	122	481	1106
Mosaiter	3264	158	279	334	45	4080
Mormoner	106	69	187	286	293	941
Udenfor Troessamfundene . .	946	137	476	215	374	2148
Uangivet	302	16	47	13	34	412
Tilsammen	312859	170903	746498	179804	762316	2,172380
For hver 1000 Indbyggere var herefter Fordelingen efter Religion (<i>rapport par 1000 hab.</i>):						
Folkekirken	971,7	985,9	990,1	973,2	986,4	984,42
Andre lutheranske Samfund .	1,0	3,4	4,3	3,8	7,6	4,89
Reformerte	1,4	0,3	0,1	3,6	"	0,58
Anglikanere	0,3	"	0,1	"	"	0,06
Methodister	1,3	1,7	0,2	4,0	0,9	1,06
Irvingianere	1,4	1,7	0,8	4,3	0,7	1,20
Baptister	1,6	2,4	2,1	0,8	2,6	2,09
Romersk-Katholske	5,5	2,1	0,7	4,8	0,2	1,68
Græsk-Katholske	0,1	"	"	"	"	0,02
Forskjellige kristne Sekter .	1,0	0,3	0,2	0,7	0,6	0,51
Mosaiter	10,4	0,9	0,4	1,9	0,1	1,88
Mormoner	0,3	0,4	0,3	1,6	0,4	0,43
Udenfor Troessamfundene . .	3,0	0,8	0,6	1,2	0,5	0,99
Uangivet	1,0	0,1	0,1	0,1	"	0,19
Tilsammen	1000	1000	1000	1000	1000	1000

¹⁾ I de 6 Handelspladser (*places de commerce*) var Fordelingen — absolut og relativt set — følgende:

TABEL 129.

	Antal Personer.	Pro mille af Befolkningen
Folkekirken	57025	972,0
Andre lutheranske Samfund .	180	3,1
Reformerte	72	1,2
Anglikanere	40	0,7
Methodister	26	0,4
Irvingianere	413	7,0
Baptister	105	1,8
Romersk-Katholske	272	4,6
Græsk-Katholske	5	0,1
Forskjellige kristne Sekter .	71	1,2
Mosaiter	229	3,9
Mormoner	55	0,9
Udenfor Troessamfundene . .	152	2,6
Uangivet	33	0,5
Tilsammen	58678	1000

TABEL 130. **Befolkningens Fordeling efter Religionsbekjendelse for Kjøbenhavn, Provinskjøbstæderne og Landdistrikterne henholdsvis paa Øerne og i Jylland 1880.**

Population par confessions. Copenhague — villes de prov. des îles et du Jutland — comm. rur. des îles et du Jutland.

	Kjøbenhavn. <i>Copenhague.</i>	Øernes Kjøbstæder uden Kjøbenhavn. <i>villes de prov. îles (sans Copenhague.)</i>	Øernes Landdistrikter. <i>comm. rurales. îles.</i>	Jyllands Kjøbstæder. <i>villes de prov. Jutland.</i>	Jyllands Landdistrikter. <i>comm. rurales. Jutland.</i>	Det egenl. Danmark. <i>Danemark pr. dit.</i>
Folkekirken	228661	140775	720596	135963	725510	1,951505
Andre lutheranske Samfund .	—	—	—	—	—	—
Reformerte	427	67	101	658	110	1363
Anglikanere	84	9	6	11	15	125
Methodister	74	47	107	170	348	746
Irvingianere	360	114	269	55	238	1036
Baptister	236	140	1280	162	1869	3687
Romersk-Katholske	1156	212	433	984	200	2985
Græsk-Katholske	15	"	"	"	"	15
Forskjellige kristne Sekter .	205	5	342	76	23	651
Mosaiter	3030	238	145	490	43	3946
Mormoner	178	82	382	445	635	1722
Udenfor Troessamfundene . .	408	64	190	118	304	1084
Uangivet	16	7	67	16	68	174
Tilsammen	234850	141760	723918	139148	729363	1,969039
For hver 1000 Indbyggere var herefter Fordelingen efter Religion (rapport par 1000 hab.):						
Folkekirken	973,6	993,0	995,4	977,1	994,7	991,09
Andre lutheranske Samfund .	—	—	—	—	—	—
Reformerte	1,8	0,5	0,1	4,7	0,1	0,69
Anglikanere	0,4	0,1	"	0,1	"	0,07
Methodister	0,3	0,3	0,1	1,2	0,5	0,38
Irvingianere	1,5	0,8	0,4	0,4	0,3	0,52
Baptister	1,0	1,0	1,8	1,2	2,6	1,88
Romersk-Katholske	4,9	1,5	0,6	7,1	0,3	1,51
Græsk-Katholske	0,1	"	"	"	"	0,01
Forskjellige kristne Sekter .	0,9	"	0,5	0,5	"	0,33
Mosaiter	12,9	1,7	0,2	3,6	0,1	2,00
Mormoner	0,8	0,6	0,5	3,2	0,9	0,88
Udenfor Troessamfundene . .	1,7	0,5	0,3	0,8	0,4	0,55
Uangivet	0,1	"	0,1	0,1	0,1	0,09
Tilsammen	1000	1000	1000	1000	1000	1000

Som det ses, vare Ikke-Lutheranerne baade i 1890 og 1880 forholdsvis talrigst tilstede i Kjøbenhavn og derefter i Jyllands Kjøbstæder; sjældnest vare de tilstede i Øernes Kjøbstæder og i Øernes og Jyllands Landdistrikter, indenfor hvilke tre Grupper Forholdet var temmelig ens; iøvrigt maa det bemærkes, at

Ikke-Lutheranerne vare forholdsvis voksede i alle disse Landets fem Grupper fra 1880 til 1890. — Hvad de enkelte afvigende Troessamfund angaar kan bemærkes, at «Andre lutheranske Samfund» vare forholdsvis talrigst tilstede i Landdistrikterne (i Særdeleshed i Jyllands), derefter i Provinskjøbstæderne, sjældnest i Kjøbenhavn. De Reformerte fandtes især i Jyllands Kjøbstæder, ligeledes Methodisterne, som ere stegne usædvanlig stærkt i disse Byer i Tiaaret; det samme gjælder om Irvingianerne; derimod ere Baptisterne forholdsvis aftagne i denne Del af Landet, medens deres Tal er steget andetsteds; de Romersk-Katholske findes især i Kjøbenhavn og ere ogsaa her voksede i Antal, medens de ere aftagne baade absolut og relativt i Jyllands Kjøbstæder. Jøderne ere ogsaa forholdsvis talrigst tilstede i Kjøbenhavn, men deres Tal er dog her formindsket fra 12,9 p. M. i 1880 til 10,4 p. M. i 1890; ogsaa i de andre Dele af Landet er deres Tal forholdsvis aftaget undtagen i Øernes Landdistrikter, hvortil Grunden er, at Handelspladsen Frederiksberg henregnes herunder. Mormonerne ere aftagne overalt. Hvad de Personer angaar, som staa udenfor Troessamfundene, ere disse i Tal stegne i alle de her opstillede Dele af Landet; talrigst ere de naturligvis tilstede i Kjøbenhavn, derefter i Jyllands Kjøbstæder, medens Forholdet er temmelig ens i de tre andre omhandlede Dele af Landet. —

Til Slutning skal anføres nogle Tal vedrørende de Steder i Landet, hvor de enkelte Troessamfund ere talrigst repræsenterede. De Reformerte findes talrigst i Fredericia, i hvilken By fra gammel Tid ejendommelige Forhold have gjort sig gjældende paa Religionsvæsenets Omraade; de vare her i 1890 i et Antal af 551 imod 605 i 1880; i Landdistrikterne er det især i Kjøbenhavns Amt, at de findes, henholdsvis 75 og 42 i 1890 og 1880, men ogsaa her var det Frederiksberg, der gjorde Udslaget, idet Tallene i denne Kommune vare henholdsvis 69 og 16. Methodisterne findes i Kjøbstæderne talrigst tilstede: paa Øerne i Odense (179) og Svendborg (89), i Jylland i Frederikshavn (245) og Vejle (188); i Landdistrikterne er det især i Svendborg, Hjørring og Vejle Amter, hvor et større Antal findes (henholdsvis 100, 398 og 188). Irvingianerne findes navnlig i Aarhus (461) og Aalborg (87); i Landdistrikterne i Kjøbenhavns Amt (294, deraf Frederiksberg 210), Aarhus Amt (236) og Hjørring Amt (104). En overvejende Del af Baptisterne findes i Rønne (249), men ellers ere de i Særdeleshed udbredte i de fleste Amters Landdistrikter (talrigst i Hjørring og Aalborg Amter med henholdsvis 889 og 585 Personer). Antallet af Romersk-Katholske har i Almindelighed tildraget sig fortrinlig Opmærksomhed; man skal derfor anføre de Kjøbstæder, hvor de findes i større Udstrækning, idet af Tallene i Parantesen det første angiver Antallet i 1890, det sidste i 1880. De vare følgende: Helsingør (31 og 40), Næstved (33 og 9), Svendborg (105 og 4), Odense (112 og 77), Fredericia (262 og 230), Kolding (75 og 7), Horsens (74 og 96), Aarhus (226 og 459), Randers (145 og 102), Aalborg (15 og 52). — I Landdistrikterne er det selvfølgelig Kjøbenhavns Amt, der tæller de fleste Katholiker (423 og 302), heraf Frederiksberg (257 og 102). — Hvad Mosaiterne angaar, vare disse temmelig spredt tilstede i Øernes Kjøbstæder; det højeste Antal fandtes i Odense (31); i Jyllands Kjøbstæder var Antallet henholdsvis i 1890 og 1880 i Fredericia 41 og 39, i Horsens 35 og 68, i Aarhus 12 og 45, i Randers 146 og 172, i Aalborg 41 og 68. — I Landdistrikterne fandtes Mosaiterne saa godt som alene i Kjøbenhavns Amt (254 og 127) og atter fornemlig i Frederiksberg (227 og 95 Personer). — Mormonerne ere kun nogenlunde talrigt tilstede i een Kjøbstad, og det er Aarhus, hvor Tallet i 1890 var 118 mod 188 i 1880, men ellers ere de spredt tilstede i ringe Antal i de fleste Byer; ogsaa i de fleste Amters Landdistrikter findes de, i størst Antal i Hjørring Amt (133). — Personer udenfor Troessamfundene findes i størst Antal i de større Byer som Aarhus 73 og Odense 49 Personer samt derhos i Landdistrikterne i Kjøbenhavns Amt 254, hvoraf 158 i Frederiksberg. — Forholdene i Kjøbenhavn fremgaa direkte af ovenstaaende Tabel (jfr. Tabel V i de tabellariske Oversigter).

I de fremmede Stater var Befolkningens Fordeling efter Troesbekjendelse, som Tabellen viser. Kilderne ere de samme som tidligere nævnt. Landene ere anførte i Rækkefølge, eftersom den evangeliske Troesbekjendelse talte en forholdsvis større eller mindre Del af Befolkningen.

TABEL 131.

Fordeling af de europæiske Landes Befolkning efter Religion.

Classement des pays de l'Europe par confessions.

	Evangeliske.	Romersk-Katholske	Græsk-Katholske.	Andre Kristne.	Mosaiter.	Andre.	I alt.
Det egentlige Danmark	994,3	1,7	0,02	0,5	1,9	1,6	1000
Sverig	989,7	0,3	"	3,9	0,7	5,4	1000
Norge	988,9	0,5	"	7,7	0,1	2,8	1000
Finland	980,1	1,1	18,8	"	"	"	1000
Sachsen	956,9	36,7	0,2	3,3	2,7	0,2	1000
England og Wales ¹⁾	954 ¹⁾	44	"	"	2	"	1000
Skotland ¹⁾	903 ¹⁾	95	"	"	2	"	1000
Oldenburg	773,0	219,1	"	3,4	4,4	0,1	1000
Württemberg	691,0	299,3	0,1	3,3	6,2	0,1	1000
Hessen	670,9	295,7	"	7,5	25,7	0,2	1000
Preussen	642,0	342,2	"	3,2	12,4	0,2	1000
Tyskland	627,7	357,5	0,1	2,9	11,5	0,3	1000
Holland	605,0	355,6	"	"	21,5	17,9	1000
Schweiz	585,2	403,6	"	"	2,7	8,5	1000
Baden	361,1	620,1	0,1	2,4	16,1	0,2	1000
Bayern	280,9	708,3	"	1,1	9,6	0,1	1000
Irland ¹⁾	246 ¹⁾	754	"	"	"	"	1000
Ungarn	198	605	152	3	42	"	1000
Rusland	37	100	790	"	34,4	38,6 ²⁾	1000
Østerrig	18,2	792,4	140,6	0,7	47,8	0,3	1000
Frankrig	16	960	— ³⁾	— ³⁾	1,4	22,6	1000
Rumænien	2,6	19,3	803,5	4,4	38,5	131,7 ⁴⁾	1000
Italien	2	995	1,5	"	1,5	"	1000
Serbien	0,5	5,4	984,2	"	2,2	7,7 ⁵⁾	1000
Bulgarien	0,4	5,9	768,6	"	7,7	217,4 ⁶⁾	1000
Portugal	"	999,9	"	"	0,1	"	1000

¹⁾ I Storbritannien deler Tallet af Evangeliske sig saaledes:

	Protest. Diss.	Anglikanere.	Presbyterianer.
England og Wales	238	716	"
Skotland	442	22	439
Irland	118	128	"

²⁾ Heraf 32 p. M. Muhamedanere.

³⁾ Jfr. under «Andre».

⁴⁾ Heraf 8,2 p. M. Muhamedanere.

⁵⁾ Muhamedanere.

⁶⁾ Heraf 214,4 p. M. Muhamedanere.

H.

Abnorme Individier.

Abnormités.

I.

Almindelige Bemærkninger og Hovedtabeller.

Remarques et tableaux généraux.

De abnorme Forhold, hvorom der ved Folketællingen søges Oplysning, nemlig: Døvtumhed, Døvhed, Blindhed, Idiotisme og Sindssygdом, falde naturlig i to Hovedgrupper: medfødt og erhvervet Abnormitet. Medens Døvtumhed og Idiotisme skyldes Aarsager, som enten ligge forud for Individets Fødsel eller i det Mindste have øvet deres Virkning i de første Barneaar, ere derimod Døvhed og som oftest Blindhed Legemsmangler, der fornemlig skyldes en senere indtraadt Sygdomstilstand, særlig i den højere Alder.¹⁾ Ligeledes maa ved Sindssygdом forstaas den Forstyrrelse af Aandsevnerne, som fremkommer paa et senere Tidspunkt af Livet og derfor kan betegnes som erhvervet Aandssvaghed i Modsætning til Idiotisme α : medfødt Mangel paa Aandsevner.

En nærmere Begrebsbestemmelse af og Grænseadskillelse mellem de forskjellige Arter af Abnormiteter vilde kræve lægevidenskabelige Forudsætninger; men en saadan Undersøgelse ligger udenfor det statistiske Bureaus Opgave, der maa være indskrænket til en Redegjørelse for de ved Folketællingen indvundne Kjendsgjerninger.

Det maa herved erindres, at Døvhed og Blindhed paa Listerne udtrykkelig ere betegnede som henholdsvis Hørelsen og Synet «aldeles berøvet». Ikke desto mindre maa det antages, at der fornemlig for Døvhedens Vedkommende vil være adskillig Uoverensstemmelse i Opfattelsen af, hvorvidt et Individ skal optages under vedkommende Rubrik eller ikke. Heller ikke vil Spørgsmaalet om, i hvilken Grad et Individ skal være berøvet Forstandsevnerne, for at han tør betegnes som Idiot, overalt møde den samme Forstaaelse. Grænsen mellem «uden Forstandsevner» og «meget ringe Forstandsevner» er ofte saa vanskelig at drage, at man sikkerlig kan gaa ud fra, at ogsaa Oplysningerne om Antallet af Idioter er et mere eller mindre mangelfuldt og uensartet Materiale. Paa Listerne findes da ogsaa undertiden i Anmærkningerne tilføjet «ringe Forstandsevner», «aandssvag» eller lignende Udtryk, som tyde paa, at der har hersket Tvivl om, hvorvidt vedkommende Individ rettelig burde medregnes eller ikke. Forskjellige Omstændigheder — saaledes at den, der opgives som

---

¹⁾ Forsaavidt Individier under 5 Aar eller lidt derover angives som Døve, er det et Spørgsmaal, om ikke disse Tilfælde nærmest henhøre under Døvtumhed; thi enten har Barnet ikke lært at tale, forinden den absolute Døvhed er indtruffen, eller ogsaa vil Taleevnen næppe kunne vedligeholdes og udvikles uden ved de samme Midler som for Døvtumme

Idiot, er gift — tyde endvidere paa, at heller ikke Grænsen mellem Idiotisme og Sindssygdom altid har staaet klar; det tør nok antages, at ikke faa Sindssyge ere blevne opførte under Idioter og omvendt, hvorfor man kunde fristes til at behandle begge Klasser af Aandssvage under Et for at opnaa sikrere Talstørrelser. Døvstumheden bliver det Forhold, som er bedst egnet til at oplyses ved Folketællingen, naar man vel at mærke ser bort fra de første to eller tre Leveaar, i hvilke denne Abnormitet er vanskelig at paavise med Bestemthed. Forøvrigt gjælder det vel i Almindelighed, men ganske særlig om Idiotisme og Sindssygdom, at der er nogen Utilbøjelighed til paa Listerne at opføre nære Slægtninge som abnorme Individuer, hvorfor Tallene upaatvivlelig gjennemgaaende ere for smaa.

I Materialet er foruden de ovennævnte Abnormiteter opgivet 2 Stumme af Mandkjøn og 2 Stumme af Kvindekjøn. Da der ved Stumhed forstaas Mangelen paa Evne til at frembringe artikulerede Lyde, kan der næppe tillægges denne Angivelse nogen virkelig Betydning, forsaavidt Individet befinder sig i de første Barneaar, hvor det endnu ikke med Bestemthed kan afgjøres, hvorvidt Barnet virkelig er stunt eller senere vil lære at tale. Dette er nu netop Tilfældet med det ene af de fire Individuer, der var et 2-Aars Pigebarn. Men Spørgsmaalet bliver rigtignok, om der ikke herunder skjuler sig Døvstumhed, til Trods for at der ved Angivelsen udtrykkelig synes at være taget Afstand derfra. Stumhed alene som medfødt Fejl ved Taleorganerne kjendes næppe, hvorimod denne Legemssvækkelse ofte er en Følge af opstaaede Sygdomme i Hjærnen (Epilepsi o. lign.) og i selve Taleorganerne; men almindeligst er den en nødvendig Følge af medfødt — eller i de første Barneaar ved Sygdom (Mæslinger, Skarlagensfeber etc.) erhvervet — Døvhed, hvilken Kombination imidlertid omfattes af Begrebet døvstum. Naar de tre andre Tilfælde af angiven Stumhed ere en 78-aarig gift Aftægtsmand, en 22-aarig ugift Mand samt en 48-aarig ugift Kvinde, saa ligger det nærmest at antage for den Førstes Vedkommende et Tilfælde af Apopleksi, som havende medført Stumheden, i de to andre Tilfælde Epilepsi eller Sygdom i selve Taleorganerne. I alt Fald kommer «Stumheden» ikke ind under de ved Folketællingen stillede Spørgsmaal, hvorfor de ikke her findes medregnede i Tallene.

Ved Folketællingen i 1845 indsamledes første Gang Oplysninger om «Forstanden berøvede, fiolde eller afsindige», hvorimod Oplysninger om Døvstumme, Døve og Blinde først søgtes fra og med Tællingen i 1850; men først i og fra 1860 haves Oplysninger om samtlige de ved nærværende Folketælling omspurgte Forhold (jfr. Indledn. pag. XV, XVI, XVII og XVIII).

Forinden man gaar over til en Undersøgelse af hver Abnormitet for sig, fremsættes her to Hovedtabeller, nemlig: Tabel 132, en Oversigt over samtlige Abnorme af hvert Kjøn efter Tællingsstedet indenfor de enkelte Overøvrighedskredse, deres Kjøbstæder og Landdistrikter, samt Tabel 133, en Oversigt for hver enkelt Abnormitet med Fordeling efter Kjøn og ægteskabelig Stilling i Femaars-Aldersklasser. Da Tallene ere temmelig smaa, har man kun gjort Adskillelse mellem 3 Grupper af ægteskabelig Stilling, nemlig: Ugifte, Gifte, Andre (Enkemænd, Enker, Separerede og Fraskilte) samt Uangivne. Eftersom Interessen imidlertid væsentlig drejer sig om, hvorvidt Individet trods den abnorme Tilstand er eller har været gift, vil den foretagne Adskillelse formentlig være tilfredsstillende, saa meget mere som man tidligere slet ikke har meddelt nogen Oplysning om Fordelingen efter ægteskabelig Stilling.

TABEL 132.

Abnorme Individuer i de enkelte Overøvrighedsdistrikte

Abnormités: par son espèce et par sexe dans les

	Døvstumme. <i>Sourd-muets</i>		Døve. <i>Sourds.</i>		Blinde. <i>Aveugles.</i>		Idioter. <i>Idiots.</i>		Sindssyge <i>Aliénés.</i>		I alt <i>Total.</i>		Anmærkninger. <i>Remarques.</i>
	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	
Kjøbenhavn. Copenhague	221	185 ¹⁾	20	34	114 ²⁾	114	188 ³⁾	130	30	36	573	499	1) heraf 2 till blinde. 2) 1 døv 3) 1 blind.
Kjøbenhavns Amt.													
Kjøbstæder <i>villes</i>	5 ¹⁾	5	1	"	2	2	13 ²⁾	7	29	29	50	43	1) 1 blind og Idiot, 1 sindssyg
Landdistrikter <i>comm. rur.</i>	22	23 ³⁾	19	20	27	24	277 ⁴⁾	172 ⁵⁾	445 ⁶⁾	599	790	838	2) 1 døv. 3) 1 Idiot. 4) 4 døvst. 1 blind og 1 stum. 5) 1 blind. 6) 1 døv. 7) Desuden 1 Kv. af ubekj. Abnorm. i Landd.
Tilsammen ⁷⁾ <i>total</i>	27	28	20	20	29	26	290	179	474	628	840	881	
Frederiksborg Amt.													
Kjøbstæder <i>villes</i>	4	3	2	"	7	2	7	"	3	3	23	8	
Landdistrikter <i>comm. rur.</i>	14	23	6	11	21	20	54	48 ¹⁾	35	37	130	139	1) 1 stum 2) Desuden 1 Md. af ubekj. Abnorm. i Landd
Tilsammen ²⁾ <i>total</i>	18	26	8	11	28	22	61	48	38	40	153	147	
Holbæk Amt.													
Kjøbstæder <i>villes</i>	2	"	2	1	3	2	4	2	4	5	15	10	
Landdistrikter <i>comm. rur.</i>	32	26	6	4 ¹⁾	16	16	54	52 ²⁾	25	47	133	145	1) 1 blind og sindssyg. 2) 2 blinde, 1 stum og 1 døvst.
Tilsammen <i>total</i>	34	26	8	5	19	18	58	54	29	52	148	155	
Sorø Amt.													
Kjøbstæder <i>villes</i>	5	2	2	3	4	3	6	6	"	9	17	23	
Landdistrikter <i>comm. rur.</i>	11 ¹⁾	20 ²⁾	11 ³⁾	6	17	13	49 ⁴⁾	28 ⁵⁾	22	39	110	106	1) 1 Idiot. 2) 1 Idiot. 3) 2 blinde. 4) 1 sindssyg. 5) 1 blind og sindssyg
Tilsammen <i>total</i>	16	22	13	9	21	16	55	34	22	48	127	129	
Præstø Amt.													
Kjøbstæder <i>villes</i>	8	5	1	3	2	5	10	5	31	43	52	61	
Landdistrikter <i>comm. rur.</i>	16	18	11 ¹⁾	6 ²⁾	30	23	62	50 ³⁾	227	242 ⁴⁾	346	339	1) 2 blinde. 2) 1 blind. 3) 1 døvstum. 4) 1 døv.
Tilsammen <i>total</i>	24	23	12	9	32	28	72	55	258	285	398	400	
Bornholms Amt.													
Kjøbstæder <i>villes</i>	3	1	"	2	6	5	6	7	3	13	18	28	
Landdistrikter <i>comm. rur.</i>	5	5	2	3	9	8	11	22	1	11	28	49	1) Desuden findes 1 stum Kv. i Kjøbstæderne
Tilsammen ¹⁾ <i>total</i>	8	6	2	5	15	13	17	29	4	24	46	77	
Maribo Amt.													
Kjøbstæder <i>villes</i>	2	3	2	3	8	8	15	10	32	50	59	74	
Landdistrikter <i>comm. rur.</i>	15	12	6	8	17	25	49 ¹⁾	41 ²⁾	4	8	91	94	1) 1 blind 2) 1 døv og blind.
Tilsammen <i>total</i>	17	15	8	11	25	33	64	51	36	58	150	168	
Svendborg Amt.													
Kjøbstæder <i>villes</i>	6	9	2	7	8	3	17	12	2	6	35	37	
Landdistrikter <i>comm. rur.</i>	22	33	4	4	29	30	51 ¹⁾	51 ²⁾	16	25	122	143	1) 1 døvstum 2) 1 døvstum.
Tilsammen <i>total</i>	28	42	6	11	37	33	68	63	18	31	157	180	
Odense Amt.													
Kjøbstæder <i>villes</i>	11	12	7	6	14	12	15	16	167	195	214	241	
Landdistrikter <i>comm. rur.</i>	21 ¹⁾	22 ²⁾	4 ³⁾	9 ⁴⁾	20	29	63	49	19	19 ⁵⁾	127	128	1) 2 Idioter. 2) 1 blind. 3) 1 Idiot. 4) 2 blinde. 5) 1 Idiot.
Tilsammen <i>total</i>	32	34	11	15	34	41	78	65	186	214	341	369	
Øernes Amter (u. Kbh.) Iles (s. Cop.):													
Kjøbstæder (u. Kbh.) <i>villes</i>	46	40	19	25	54	42	93	65	271	353	483	525	+ 1 Md og 1 Kv. af ubekj. Abnorm. i Landd
Landdistrikter <i>comm. rur.</i>	158	182	69	71	186	188	670	513	794	1027	1877	1981	+ 1 stum Kv i Kjøbst.
Tilsammen <i>total</i>	204	222	88	96	240	230	763	578	1065	1380	2360	2506	

efter Kjønnet og Abnormitetens Art 1890.

bailliages (villes ou communes rurales). 1890.

	Døvstumme. <i>Sourd-muets.</i>		Døve. <i>Sourds.</i>		Blinde. <i>Aveugles.</i>		Idioter. <i>Idiots.</i>		Sindssyge. <i>Aliénés.</i>		Ialt. <i>Total.</i>		Anmærkninger. <i>Remarques.</i>
	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	
Vejle Amt:													
Kjøbstæder. <i>villes</i>	99	74	3	4	13	9	14	9	1	7	130	103	
Landdistrikter. <i>comm. rur.</i> . . .	20	6	4	7	14 ¹⁾	13 ²⁾	63	49	11	25	112	100	1) 1 døv. 2) 1 døv.
Tilsammen. <i>total</i>	119	80	7	11	27	22	77	58	12	32	242	203	
Aarhus Amt:													
Kjøbstæder. <i>villes</i>	16	3	4	5 ¹⁾	11	12	23	11	12	14	66	45	
Landdistrikter. <i>comm. rur.</i> . . .	25 ²⁾	18	10	5	19	22 ³⁾	74	55 ⁴⁾	280 ⁵⁾	276 ⁶⁾	408	376	1) 1 blind. 2) 1 Idiot, 1 blind. 3) 2 døve. 4) 1 stum. 5) 2 døv- stumme, 1 blind. 6) 1 døv- stum, 2 døve.
Tilsammen. <i>total</i>	41	21	14	10	30	34	97	66	292	290	474	421	
Randers Amt:													
Kjøbstæder. <i>villes</i>	9	12	3	2	2	7	18	11	13	13	45	45	
Landdistrikter. <i>comm. rur.</i> . . .	11	25 ¹⁾	6	5	29	22 ²⁾	47	52	7	5	100	109	1) 1 Idiot og 1 blind. 2) 1 døv.
Tilsammen. <i>total</i>	20	37	9	7	31	29	65	63	20	18	145	154	
Aalborg Amt:													
Kjøbstæder. <i>villes</i>	9	3	2	4	2	6	8	7	3	4	24	24	
Landdistrikter. <i>comm. rur.</i> . . .	13	17 ¹⁾	5 ²⁾	8	13	27 ³⁾	53 ⁴⁾	34 ⁵⁾	15	21	104	107	1) 2 blinde 2) 1 sindssyg. 3) 1 døv. 4) 1 stum og 1 bl. 5) 1 blind. 6) Desuden i Landd. 2 Md. og 1 Kv. stumme
Tilsammen ⁶⁾ . <i>total</i>	22	20	7	12	15	33	66	41	18	25	128	131	
Hjørring Amt:													
Kjøbstæder. <i>villes</i>	3	3	"	"	4	2	5	1	3	"	15	6	
Landdistrikter. <i>comm. rur.</i> . . .	30 ¹⁾	27	10	14 ²⁾	32	25	74 ³⁾	66	24	40	170	172	1) 1 Idiot. 2) 1 blind. 3) 1 bl.
Tilsammen. <i>total</i>	33	30	10	14	36	27	79	67	27	40	185	178	
Thisted Amt:													
Kjøbstæder. <i>villes</i>	4	2	1	"	1	2	1	4	3	"	10	8	
Landdistrikter. <i>comm. rur.</i> . . .	16	13	3	2	18	27	31 ¹⁾	40	25	18	93	100	1) 1 stum
Tilsammen. <i>total</i>	20	15	4	2	19	29	32	44	28	18	103	108	
Viborg Amt:													
Kjøbstæder. <i>villes</i>	"	1	2	"	3 ¹⁾	1	9	3	161	183 ²⁾	175	188	
Landdistrikter. <i>comm. rur.</i> . . .	21 ³⁾	15 ⁴⁾	6	7	14	17	51 ⁵⁾	50 ⁶⁾	15	16	107	105	1) 1 døv. 2) 3 døve. 3) 1 Idiot. 4) 1 blind. 5) 1 stum. 6) 2 stumme
Tilsammen. <i>total</i>	21	16	8	7	17	18	60	53	176	199	282	293	
Ringkjøbing Amt:													
Kjøbstæder. <i>villes</i>	6	1	1	2	"	4 ¹⁾	3	1	4	5	14	13	
Landdistrikter. <i>comm. rur.</i> . . .	17	17	5	8	23	23	46 ²⁾	46	22	26	113	120	1) 1 døv. 2) 1 blind
Tilsammen. <i>total</i>	23	18	6	10	23	27	49	47	26	31	127	133	
Ribe Amt:													
Kjøbstæder. <i>villes</i>	"	2 ¹⁾	1	1	"	6	3	"	6	3	10	12	
Landdistrikter. <i>comm. rur.</i> . . .	21	20	11	6 ²⁾	11	21	53 ³⁾	33 ⁴⁾	9	13	105	93	1) 1 blind. 2) 1 blind. 3) 1 døv. 4) 1 blind.
Tilsammen. <i>total</i>	21	22	12	7	11	27	56	33	15	16	115	105	
Jyllands Amter. Jylland:													
Kjøbstæder. <i>villes</i>	146	101	17	18	36	49	84	47	206	229	489	444	
Landdistrikter. <i>comm. rur.</i> . . .	174	158	60	62	173	197	497	425	408	440	1812	1282	+ 2 stumme Md. og 1 stum Kv. i Landd.
Tilsammen. <i>total</i>	320	259	77	80	209	246	581	472	614	669	1801	1726	
Det egenlige Danmark. Danem. pr. dit:													
Kjøbstæder. <i>villes</i>	413	326	56	77	204	205	365	242	507	618	1545	1468	
Landdistrikter. <i>comm. rur.</i> . . .	332	340	129	133	359	385	1167	938	1202	1467	3189	3263	+ 1 Md. og 1 Kv. af ubekj. Abnormitet. + 1 stum Kv. i Kjøbst. + 2 stumme Md. og 1 stum Kv. i Landd.
Tilsammen. <i>total</i>	745	666	185	210	563	590	1532	1180	1709	2085	4734	4731	
Færøerne. Féroë:													
Kjøbstæder (Thorshavn). <i>villes</i>	1	1	"	"	2	3	"	1	1	"	4	5	
Landdistrikter. <i>comm. rur.</i> . . .	1	1	"	1	20 ¹⁾	12 ²⁾	4 ³⁾	13	5	6	30	33	1) 1 døv 2) 1 døv. 3) 1 bl.
Tilsammen. <i>total</i>	2	2	"	1	22	15	4	14	6	6	34	38	
Kongeriget Danmark. Royaume:													
Kjøbstæder. <i>villes</i>	414	327	56	77	206	208	365	243	508	618	1549	1473	
Landdistrikter. <i>comm. rur.</i> . . .	333	341	129	134	379	397	1171	951	1207.	1473	3219	3296	+ 1 Md. og 1 Kv. af ubekj. Abnormitet. + 1 stum Kv. i Kjøbst. + 2 stumme Md. og 1 stum Kv. i Landd
Tilsammen. <i>total</i>	747	668	185	211	585	605	1536	1194	1715	2091	4768	4769	

TABEL 133.

Abnorme Individier i Femaars-Aldersklasser efter Kjøen og ægteskabelig Stilling.
Abnormalités: par classes d'âge comprenant cinq ans, par sexe et par état civil.

	Døvstumme. <i>Sourd-muets.</i>										Tilsammen af begge Kjøen <i>m + f.</i>
	Mandkjøn <i>sexe m.</i>					Kvindekjøn. <i>sexe f</i>					
	Ugifte <i>célib</i>	Giftede <i>mar</i>	Andre <i>autres</i>	Uang <i>inconnu</i>	Tils. <i>total</i>	Ugifte <i>célib.</i>	Giftede <i>mar</i>	Andre <i>autres</i>	Uang <i>inconnu.</i>	Tils. <i>total</i>	
Under 5 Aar	24	"	"	"	24	14	"	"	"	14	38
Fra 5 til under 10 Aar . . .	110	"	"	"	110	72	"	"	"	72	182
10—15 Aar	121	"	"	"	121	98	"	"	"	98	219
15—20 —	139	"	"	"	139	105	"	"	"	105	244
20—25 —	43	2	"	1	46	53	"	1	2	56	102
25—30 —	30	14	"	"	44	37	10	1	2	50	94
30—35 —	28	15	1	1	45	31	15	"	"	46	91
35—40 —	19	18	1	"	38	22	10	"	"	32	70
40—45 —	20	21	2	"	43	31	11	"	1	43	86
45—50 —	26	14	1	1	42	21	10	4	1	36	78
50—55 —	12	6	"	"	18	18	4	3	1	26	44
55—60 —	15	2	2	"	19	15	4	2	1	22	41
60—65 —	12	5	2	"	19	16	4	3	"	23	42
65—70 —	11	4	3	"	18	20	"	"	"	20	38
70—75 —	6	2	1	"	9	8	"	"	1	9	18
75—80 —	3	2	"	"	5	7	"	"	"	7	12
80—85 —	1	1	"	"	2	2	1	"	"	3	5
85—90 —	"	"	1	"	1	"	"	"	"	"	1
90—95 —	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
95—100 —	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Uangiven Alder <i>inconnu</i>	2	"	"	"	2	4	"	"	"	4	6
Ialt <i>total</i>	622	106	14	3	745	574	69	14	9	666	1411
	Døve. <i>Sourds.</i>										
Under 5 Aar	4	"	"	"	4	4	"	"	"	4	8
Fra 5 til under 10 Aar . . .	1	"	"	"	1	8	"	"	"	8	9
10—15 Aar	7	"	"	"	7	2	"	"	"	2	9
15—20 —	4	"	"	"	4	7	"	"	"	7	11
20—25 —	8	1	"	"	9	14	1	"	"	15	24
25—30 —	13	"	"	"	13	8	2	"	"	10	23
30—35 —	8	3	"	"	11	12	3	"	"	15	26
35—40 —	8	6	"	"	14	7	2	1	"	10	24
40—45 —	6	4	1	"	11	7	4	1	"	12	23
45—50 —	3	10	"	"	13	3	4	1	"	8	21
50—55 —	10	5	"	"	15	11	5	3	"	19	34
55—60 —	7	5	"	"	12	7	3	2	"	12	24
60—65 —	3	11	2	"	16	6	4	3	"	13	29
65—70 —	4	4	5	2	15	3	5	5	"	13	28
70—75 —	2	6	7	"	15	5	5	16	"	26	41
75—80 —	3	3	4	1	11	4	3	10	"	17	28
80—85 —	1	"	5	"	6	2	"	10	"	12	18
85—90 —	"	1	6	"	7	1	"	4	"	5	12
90—95 —	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
95—100 —	"	"	"	"	"	"	"	1	"	1	1
Uangiven Alder <i>inconnu</i>	1	"	"	"	1	"	"	1	"	1	2
Ialt. <i>total</i>	93	59	30	3	185	111	41	58	"	210	395

TABEL 133 (fortsat).

	Blinde. Aveugles.										Tilsammen af begge Kjøen. m. + f.
	Mandkjøn. sexe m.					Kvindkjøn. sexe f.					
	Ugifte <i>célib.</i>	Giftede <i>mar.</i>	Andre <i>autres.</i>	Uang. <i>inconnu.</i>	Tils. <i>total.</i>	Ugifte <i>célib.</i>	Giftede <i>mar.</i>	Andre <i>autres.</i>	Uang. <i>inconnu.</i>	Tils. <i>total.</i>	
Under 5 Aar	14	"	"	"	14	9	"	"	"	9	23
Fra 5 til under 10 Aar . .	15	"	"	"	15	15	"	"	"	15	30
10—15 Aar	28	"	"	"	28	24	"	"	"	24	52
15—20 —	25	"	"	"	25	28	"	"	"	28	53
20—25 —	20	"	"	"	20	19	1	"	"	20	40
25—30 —	22	5	"	2	29	21	1	"	"	22	51
30—35 —	23	8	"	1	32	23	1	1	"	25	57
35—40 —	13	6	"	"	19	15	4	"	1	20	39
40—45 —	17	7	"	2	26	16	5	3	"	24	50
45—50 —	16	15	3	2	36	27	6	1	"	34	70
50—55 —	11	14	4	1	30	15	5	3	"	23	53
55—60 —	12	15	4	1	32	15	10	11	"	36	68
60—65 —	10	29	5	"	44	16	15	11	"	42	86
65—70 —	8	20	8	"	36	15	13	17	2	47	83
70—75 —	13	32	22	"	67	14	13	11	1	39	106
75—80 —	7	19	18	"	44	14	14	48	"	76	120
80—85 —	2	10	26	"	38	2	3	49	"	54	92
85—90 —	1	8	17	"	26	5	3	32	"	40	66
90—95 —	"	"	2	"	2	2	"	7	"	9	11
95—100 —	"	"	"	"	"	"	"	3	"	3	3
Uangiven Alder. <i>inconnu.</i>	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Ialt. <i>total</i>	257	188	109	9	563	295	94	197	4	590	1153
Idioter. Idiots.											
Under 5 Aar	28	"	"	"	28	26	"	"	"	26	54
Fra 5 til under 10 Aar . .	127	"	"	"	127	90	"	"	"	90	217
10—15 —	220	"	"	"	220	153	"	"	"	153	373
15—20 —	230	"	"	"	230	178	"	"	"	178	408
20—25 —	173	"	"	"	173	118	"	"	1	119	292
25—30 —	145	"	"	1	146	102	1	"	"	103	249
30—35 —	126	1	"	1	128	94	1	"	"	95	223
35—40 —	96	"	1	"	97	86	"	"	"	86	183
40—45 —	90	"	1	"	91	56	"	"	"	56	147
45—50 —	74	1	"	1	76	56	"	3	"	59	135
50—55 —	61	"	1	"	62	50	"	2	"	52	114
55—60 —	47	"	"	"	47	40	1	3	"	44	91
60—65 —	37	1	2	"	40	30	3	6	"	39	79
65—70 —	22	2	"	"	24	21	3	6	"	30	54
70—75 —	18	2	3	"	23	16	"	6	"	22	45
75—80 —	6	1	3	"	10	9	1	5	"	15	25
80—85 —	1	"	3	"	4	4	"	3	"	7	11
85—90 —	2	"	"	"	2	1	"	3	"	4	6
90—95 —	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
95—100 —	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Uangiven Alder. <i>inconnu.</i>	4	"	"	"	4	2	"	"	"	2	6
Total. <i>total</i>	1507	8	14	3	1532	1132	10	37	1	1180	2712

TABEL 133 (fortsat).

	Sindssyge. <i>Aliénés.</i>										Tilsammen af begge Kjøen <i>m + f</i>
	Mandkjøn <i>sexe m.</i>					Kvindekjøn <i>sexe f</i>					
	Ugifte <i>célib</i>	Gifte. <i>mar.</i>	Andre <i>autres.</i>	Uang. <i>inconnu</i>	Tils. <i>total.</i>	Ugifte. <i>célib.</i>	Gifte. <i>mar.</i>	Andre <i>autres.</i>	Uang. <i>inconnu</i>	Tils. <i>total</i>	
Under 5 Aar	2	"	"	"	2	2	"	"	"	2	4
Fra 5 til under 10 Aar . .	2	"	"	"	2	5	"	"	"	5	7
10—15 Aar	4	"	"	"	4	6	"	"	"	6	10
15—20 —	23	"	"	"	23	31	"	"	"	31	54
20—25 —	85	"	"	"	85	65	4	"	3	72	157
25—30 —	104	4	"	"	108	109	13	1	"	123	231
30—35 —	147	13	2	"	162	128	30	4	1	163	325
35—40 —	176	34	3	"	213	143	48	5	1	197	410
40—45 —	152	44	10	2	208	125	69	18	1	213	421
45—50 —	148	60	12	"	220	146	93	24	1	264	484
50—55 —	119	69	8	3	199	121	82	43	3	249	448
55—60 —	76	43	22	"	141	88	63	54	1	206	347
60—65 —	59	38	15	"	112	77	39	48	1	165	277
65—70 —	62	33	21	"	116	66	33	52	1	152	268
70—75 —	28	12	19	"	59	46	23	52	2	123	182
75—80 —	16	7	8	"	31	34	9	18	"	61	92
80—85 —	1	3	1	"	5	8	1	11	"	20	25
85—90 —	1	1	4	"	6	6	"	4	1	11	17
90—95 —	1	"	"	"	1	2	"	"	"	2	3
95—100 —	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Uangiven Alder. <i>inconnu</i> .	4	3	1	4	12	12	2	2	4	20	32
Ialt. <i>total</i>	1210	364	126	9	1709	1220	509	336	20	2085	3794

Ved Folketællingen d. 1ste Februar 1890 taltes i det egenlige Danmark 4734 og 4731 abnorme Individder henholdsvis af Mandkjøn og Kvindekjøn; men hertil kom, som det fremgaar af de i Tabellen vedføjede Anmærkninger, 1 af Mandkjøn og 1 af Kvindekjøn, hvis Abnormitet var uangiven. Paa Færøerne var Antallet 34 af Mandkjøn og 38 af Kvindekjøn. Uden iøvrigt at gaa nærmere ind paa en Betragtning af det samlede Antal Abnorme, hvilket næppe vilde have synderlig Interesse, skal man alene fremhæve, at Tallet deler sig paa følgende Maade mellem Landets tre Hoveddele:

	Mandkj	Kvindekj
Kjøbenhavn	573	499
Øerne	2361	2507
Jylland	1801	1726

Da imidlertid en stor Del af de Abnorme, nemlig 1930 af Mandkjøn og 1996 af Kvindekjøn, lever i Anstalter, der optage de Lidende fra Landets forskjellige Dele, tør man af Tallene i Tabel 132 hverken slutte noget om Forholdene i Landets Hoveddele eller i By og Land¹⁾. Denne Bemærkning gjælder dog ikke for de Døves Vedkommende, eftersom der ikke findes Anstalter særlig beregnede for denne Abnormitet.

Det samlede Antal abnorme Individder udgjorde henholdsvis 447 og 425 for hver 100000 af Mandkjøn og Kvindekjøn.

¹⁾ Denne Mangel vilde være afhjulpen, saafremt man for Anstaltens Vedkommende havde Oplysning om de Abnormes sidste Opholdssted og kunde stille dette lige med Tællingsstedet for de øvrige Abnormes Vedkommende. Forsaavidt man

II.

Døvstumme.

Sourd-muets.

Ved Folketællingen 1890 udgjorde Antallet af døvstumme Individder følgende:

TABEL 134. **Døvstumme 1890.** — *Sourd-muets (Danemark — Féroë).*

	Antal Døvstumme. <i>Sourd-muets.</i>			for 100000 Indbyggere. <i>p. 100000 habitants.</i>		
	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Begge Kjøen <i>m. + f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Begge Kjøen. <i>m + f.</i>
Det egenlige Danmark. <i>Danemark propr. dit . . .</i>	745	666	1411	70,3	59,8	65,0
Færøerne. <i>Féroë . . . . .</i>	2	2	4	32,1	29,7	30,9
Kongeriget Danmark. <i>total . . . . .</i>	747	668	1415	70,1	59,6	64,7

Til Sammenligning med Forholdet ved de to foregaaende Folketællinger hid sættes:

TABEL 135. **Døvstumme 1880 og 1870.** — *Sourd-muets (Danemark — Féroë).*

	Antal Døvstumme for 100000 Indbyggere. <i>Sourd-muets p. 100000 habitants.</i>					
	1880.			1870.		
	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Begge Kjøen. <i>m + f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Begge Kjøen. <i>m. + f.</i>
Det egenlige Danmark. <i>Danemark propr. dit . . .</i>	68,8	57,6	63,1	66,6	56,5	61,5
Færøerne. <i>Féroë . . . . .</i>	73,1	17,4	44,6	61,5	"	30,0
Kongeriget Danmark. <i>total . . . . .</i>	68,9	57,4	63,0	66,6	56,2	61,3

Det forholdsvise Antal af døvstumme Individder har været i jævn Stigning lige siden 1860, da det udgjorde 54,7 for 100000 Indbyggere. Stigningen er dog i det Hele — særlig i det sidste Tiaar — kun ringe; den finder i omtrent lige Grad Sted for Mandkjøn og Kvindekjøen. Fra 1855 til 1860 var der derimod en Nedgang i Forholdstallet af Døvstumme; for Mandkjønnet var Tallet i 1855 endog større end baade i 1860 og i 1870. — Det tør imidlertid ikke af disse Kjendsgjæringer sluttes, at der her i Landet i Aartiernes Løb har udviklet sig almindelige Betingelser for en større Udbredelse af Døvstumhed. Dertil er Forskjellen mellem Tallene for ringe. Den nærmest liggende Aarsag til den iagttagne Stigning maa vistnok søges i, at Opmærksomheden og Interessen for Fænomenet er vokset samtidig med Udviklingen af den offentlige Forsorg. Ifølge Lov af 22de Marts 1880 blev det kgl. Døvstummeinstitut i Fredericia oprettet, hvortil endnu kommer, at samtidig med nærværende Folketællings Iværksættelse i 1890 var Omsorgen for Døvstumme paany Gjenstand for

ved en Fordeling af de Abnorme efter Fødested i Stedet for efter Tællingsstedet vil søge at naa ud over Vanskeligheden, støder man imidlertid her imod den Mangelfuldhed, som gennemgaaende hæfter ved disse Oplysninger og netop særlig for Anstaltens Vedkommende. Naar Talen er om at godtgjøre en mulig geografisk Indflydelse (Landsdele, By og Land) paa Abnormiteten, turde forøvrigt hverken Føde- eller Tællingsstedet, som begge ere af en temmelig tilfældig Karakter, anses som nogen fyldestgjørende Rettesnor overfor saa gennemgribende et Forhold, som Abnormiteten ofte er. Dertil maatte tillige kræves Oplysning om, hvor længe Individet havde været knyttet til Stedet, eller for de medfødte Abnormiteters Vedkommende, for hvilke Fødestedet har størst Betydning, lignende Oplysninger om Forældrenes Forhold.

offenlig Drøftelse i Anledning af Forberedelserne til Loven af 11te April s. A. om Foranstaltninger til Døvs-
stummes Undervisning. — Derimod er det sikkerlig ingen Tilfældighed, at Døvsstumheden, som Tallene vise,
findes hyppigere hos Mænd end hos Kvinder; thi denne Omstændighed er ikke ejendommelig for Danmark,
men paavist saavel for de øvrige nordiske Lande¹⁾ som ogsaa for de fleste andre Lande i Evropa og maa saa-
ledes siges at være almindelig gjældende Regel. Forholdet mellem Kjønne har i de tre sidste Tiaar paa
det nærmeste været 7 Døvsstomme af Mandkjøn for hver 6 af Kvindekjøn.

Hvad Forholdet paa Færøerne angaar, ere Tallene for smaa til, at der tør tillægges den sted-
fundne Nedgang nogen Betydning ud over den rent faktiske. Men Forholdstallet har for øvrigt altid vist sig
betydeligt lavere end i Danmark, medens det omvendte er Tilfældet paa Island (94 for 100000 Indb. i 1890)¹⁾.
Ogsaa for Færøernes Vedkommende iagttages en større Hyppighed hos Mandkjønnet end hos Kvindekjønnet.

I Sammenligning med andre Lande²⁾ indtager Danmark en forholdsvis gunstig Stilling i Henseende
til Hyppigheden af Døvsstumhed, eftersom det ikke alene staar under de øvrige skandinaviske Lande, men ogsaa
under Tyskland (undtagen Sachsen), Østrig-Ungarn, Schweiz og Italien. Af evropæiske Lande have derimod
Frankrig, Storbritannien, Belgien og Nederlandene et forholdsvis mindre Antal Døvsstomme end Danmark.

De Døvsstummes Fordeling efter Kjøen og ægteskabelig Stilling er fremstillet i foranstaaende
Tabel 133 for Fem-aars-Aldersklasser. Sammen dragen i Hovedgrupper er Aldersfordelingen følgende:

TABEL 136.

Døvsstomme efter Kjøen og Alder 1890. — *Sourd-muets par classes d'âge (Danemark propr. dit).*

	Antal Døvsstomme <i>Sourd-muets.</i>			for 100000 Indbyggere <i>p. 100000 habitants.</i>		
	Mk. <i>s m</i>	Kk <i>s f</i>	Begge Kjøen. <i>m. + f.</i>	Mk. <i>s m</i>	Kk <i>s f.</i>	Begge Kjøen <i>m. + f.</i>
Under 20 Aar	394	289	683	82,1	61,4	71,8
20—40 Aar	173	184	357	60,5	58,0	59,2
40—60 —	122	127	249	64,0	62,1	63,0
60 Aar og derover	54	62	116	53,0	51,7	52,3
Uangiven Alder. <i>inconnu</i>	2	4	6	—	—	—
Ialt <i>total</i>	745	666	1411	70,3	59,8	65,0

Heraf fremgaar, at der findes forholdsvis flest døvsstomme Individuer i den yngste Aldersklasse, medens
der i den næst yngste (20—40 Aar) i Antal er flere, men forholdsvis færre end i Alderen 40—60 Aar; endelig er
Forholdstallet i den ældste Aldersklasse langt lavere end i nogen af de foregaaende. I 1880 var det den næst
yngste Aldersklasse, som havde den største Hyppighed. Paa Grund af Vanskeligheden ved bestemt at paavise
Døvsstumhed i de første Barneaar tør man imidlertid næppe fæste fuld Lid til Tallene for den yngste Aldersklassens
Vedkommende. Ved nærværende Folketælling fandtes ligesom i 1880 intet Barn under 1 Aar angivet som
døvsstumt, derimod 3 mellem 1 og 2 Aar og 4 mellem 2 og 3 Aar, medens der mellem 3 og 4 Aar fandtes 8,
og Antallet allerede i det paafølgende Aldersaar gaar op til 23. I 1880 vare Tallene for disse første Aar
større. — Lader man de tre første Leveaar ude af Betragtning, bliver Forholdstallet for Alderen 3—20 Aar 86 for
100000 Individuer, altsaa ikke lidet større end for hele Aldersklassen «under 20 Aar». I 1880 var det tilsvarende

¹⁾ Paa Island var Forholdet i 1890 dog omvendt, altsaa en større Hyppighed af Døvsstumhed hos Kvindekjønnet, jfr. «Stat
Medd.», 3die Række, 12te Bind, S 255.

²⁾ De internationale Opgivelser om de abnorme Individuer ere tagne fra «Jemforande Befolknings-Statistik» af A. Boxstrom,
Helsingfors 1891.

Tal 75,9 for 100000 Indb. Det samme Forhold mellem Aldersklasserne finder Sted for begge Kjønne; kun at Hyppigheden for Kvindekjønnet Vedkommende er større i Alderen 40—60 Aar end i den ældste Klasse.

Grunden til, at Tallet er steget saa stærkt for den yngste Aldersklasse i det sidste Tiaar, tør maaske søges i, at den forøgede Udsigt til offentlig Forsørgelse af døvstumme Børn (hvilken vel at mærke ikke betragtes som Fattigforsørgelse) har medført en mindre skarp Adskillelse hos Befolkningen mellem «egenlig» og «uegenlig» Døvstumme. Omvendt skyldes den stærke Nedgang i Tallene for 20—40 Aars Alderen muligvis Resultatet af Døvstumme-Anstaltens Virksomhed, hvis Virkninger netop maa søges i denne Aldersklasse, medens døvstumme Individuer i de senere Aldere ikke i synderligt Maal kunne have naaet at nyde godt af vor Tids mere fremskredne Uddannelse og Forsorg. At Alderen over 60 Aar nu som tidligere fremtræder med de laveste Tal, er vistnok et Udtryk for, at Døvstumme vanskeligere opnaa en høj Levealder. Betragter man Alderen 70 Aar og derover, blive Tallene nemlig endnu mindre, kun 17 Døvstumme af Mandkøn og 19 af Kvindekøn eller henholdsvis 44,4 og 38,7 for 100000 Indb. i denne Alder. I Alderen 80—85 Aar fandtes dog endnu 5 Døvstumme, og 1 Døvstum var i Alderen 85—90 Aar. At det forholdsvise Antal af Døvstumme er — som i Danmark i 1880 — større i Alderen 20—40 Aar end i den yngste Aldersklasse, gjenfindes ogsaa i andre nordlige Lande (Sverige, Norge og Finland), men det samme gjælder dér om Alderen 40—60 Aar. Endvidere gjenfindes her den i Danmark iagttagne ringe Hyppighed i den ældste Aldersklasse, undtagen for Finland, der netop har det forholdsvise største Tal i Alderen over 70 Aar.

TABEL 137.

De Døvstummets Fordeling efter ægteskabelig Stilling i 1890.

Sourd-muets par état civil (Danemark propr. dit).

	Antal Døvstumme <i>Sourd-muets.</i>			Fordeling af 1000 ¹⁾ . <i>Classement de 1000 sourd-muets.</i>		
	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Begge Køn. <i>m. + f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Begge Køn. <i>m. + f.</i>
Ugifte. <i>célibataires</i>	622	574	1196	839	875	856
Gifte. <i>mariés</i>	106	69	175	143	104	124
Enkemænd, Enker, Separ. og Fraskilte. <i>veufs etc.</i>	14	14	28	18	21	20
Uangivet. <i>inconnu</i>	3	9	12	—	—	—
Tilsammen. <i>total</i>	745	666	1411	1000	1000	1000

Som det var at vente, ses det langt overvejende Antal Døvstumme af begge Kjønne at være ugifte. Samler man alle dem, der leve i Ægteskab, med dem, som have været gifte, udgjør disses Sum kun 16,1 pCt. for Mandkønnet og 12,5 pCt. for Kvindekønnet af samtlige Døvstumme, altsaa flest for Mandkønnet, medens de tilsvarende Tal for hele Befolkningen i 1890 udgjorde henholdsvis 39,1 og 42,0 pCt., altsaa en forholdsvist større Mængde af Kvindekøn.

Det er forsøgt at godtgjøre, hvor mange døvstumme Individuer der vare beskjæftigede i et eller andet Erhverv, det vil sige, hvor mange der personlig ydede et bestemt Arbejde af økonomisk Natur uden Hensyn til, om de derved forsørgede sig helt eller delvis. Ved en summarisk Opgjørelse fremkommer det Resultat, at 306 Døvstumme af Mandkøn og 165 af Kvindekøn vare direkte beskjæftigede i en eller anden Virksomhed. Hvad Mændene angaar, var Beskjæftigelsen i Kjøbenhavn særlig Skomager-, Skræder-

¹⁾ De Ungivne ere lagte til de Ugifte.

og Snedker-Haandværket, i det øvrige Land Skomager- og Skræder-Haandværket. For Kvindernes Vedkommende lyde Opgivelserne i Reglen paa Sygiger eller Husmødre. I mange Tilfælde findes slet ingen Oplysning om Næringsvej eller Forsørgelse; men det turde da være rimeligt at antage, at Vedkommende i disse Tilfælde ikke havde nogen fast eller regelmæssig økonomisk Beskæftigelse, da en saadan vel af de fleste er betragtet som en Undtagelse, saa at der ingen Bemærkning om Næringsvej er gjort, naar der ingen fast Beskæftigelse var. — De beskæftigede Individuer udgjorde for Mandkjønnet c. 41 pCt., for Kvindekjønnet derimod kun c. 25 pCt. af samtlige Døvsomme. Fradraget imidlertid af de Døvsommers Antal den betydelige Del, som lever i Anstalter, og hvoraf kun ialt c. 20 ere over 20 Aar, faas en korrektere Sammenligning, og det viser sig da, at Procenterne blive meget større, nemlig c. 59 pCt. for Mandkjøn og c. 36 pCt. for Kvindekjøn. Af de Beskæftigede vare forøvrigt 7 under 15 Aar og 14 fyldte 70 Aar og derover. Af Døvsomme vare 490 Mænd og 482 Kvinder 15 Aar og derover, og af disse udgjorde «de Beskæftigede» 61 pCt. for Mandkjøn og 34 pCt. for Kvindekjøn.

Af samtlige Døvsomme vare 39 af Mandkjøn og 58 af Kvindekjøn under Fattigforsørgelse. Herved maa imidlertid erindres, at Forsørgelsen i offentlige Anstalter ikke betragtes som Fattigforsørgelse (Kirke- og Undervisn.-Min. Skr. 15de Juni 1877). Naar de i Anstalter levende Døvsomme fraregnes, blive de Fattigforsørgede henholdsvis 7,5 og 12,5 pCt. af mandlige og kvindelige Døvsomme. Af hele Befolkningen er 1,6 og 2,0 pCt. af Mandkjøn og Kvindekjøn under Fattigforsørgelse. Det bør forøvrigt saavel her som ogsaa for de følgende Abnormiteters Vedkommende have i Erindring, at Oplysningerne om Erhverv og Fattigforsørgelse vistnok ere temmelig mangelfulde, og Slutningerne altsaa kun rigtige med tilbørligt Forbehold.

Ialt levede 223¹⁾ mandlige og 201¹⁾ kvindelige Døvsomme i særlig for disse oprettede Anstalter, nemlig 129 og 130 i Kjøbenhavn samt 94 og 71 i det øvrige Land. Anstalterne i Kjøbenhavn vare: Det kgl. Døvsomme-Institut, Anstalten for aandsvage-døvsomme Børn i Meinungsgade, Professorinde Keller's Skole i Baldersgade, Arbejdshjemmet for døvsomme Piger samt Frk. Mathiesens Anstalt for abnorme Børn af bedre stillede Forældre. Udenfor Kjøbenhavn fandtes i 1890 kun det kgl. Døvsomme-Institut i Fredericia. — Ialt fandtes c. 30 pCt. af de Døvsomme optagne i Anstalter. Men da kun en meget ringe Del af disse Døvsomme vare over 20 Aar, fremtræder det offentlige Forsørgelsesforhold klarere, naar man kun stiller Antallet sammen med Døvsomme i Aldersklassen under 20 Aar. Af disse vare da c. 56 pCt. for Mandkjøn og c. 64 pCt. for Kvindekjøn forsørgede i Anstalter. Desuden fandtes i Hospitaler og Stiftelser, som ikke særlig ere bestemte for Døvsomme, ialt 7 af Kvindekjøn.

Af samtlige Døvsomme vare i Kjøbenhavn 3 af Mandkjøn og 7 af Kvindekjøn, i det øvrige Land 15 af Mandkjøn og 12 af Kvindekjøn fødte udenfor Danmark²⁾.

---

¹⁾ Heraf vare imidlertid 58 mandlige og 44 kvindelige Elever paa Døvsomme-Institutet i Fredericia anbragte i privat Pleje ude i Byen og kunde altsaa kun uegenlig siges at «leve» i Anstalter.

²⁾ Færøerne, Island og Grønland regnede til Udlandet.

III.

D ø v e .

Sourds.

Ved Folketællingen i 1890 var Antallet af døde Individder følgende:

TABEL 138. Døve 1890. — *Sourds* (Danemark — Féroë).

	Antal Døve. <i>Sourds</i>			for 100000 Indbyggere. <i>p. 100000 habitants.</i>		
	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Begge Kjøen <i>m. + f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Begge Kjøen <i>m. + f.</i>
Det egenlige Danmark. <i>Danemark propr. dit . . .</i>	185	210	395	17,5	18,9	18,2
Færøerne. <i>Féroë . . . . .</i>	"	1	1	"	14,9	7,7
Kongeriget Danmark. <i>total . . . . .</i>	185	211	396	17,4	18,8	18,1

Til Sammenligning med Forholdet ved de to foregaaende Folketællinger hid sættes:

TABEL 139. Døve 1880 og 1870. — *Sourds* (Danemark — Féroë).

	Antal Døve for 100000 Indbyggere. <i>Sourds p. 100000 habitants.</i>					
	1880.			1870.		
	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Begge Kjøen <i>m. + f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Begge Kjøen <i>m. + f.</i>
Det egenlige Danmark. <i>Danemark propr. dit . . .</i>	25,7	30,7	28,3	27,1	29,8	28,5
Færøerne. <i>Féroë . . . . .</i>	18,3	"	8,9	"	"	"
Kongeriget Danmark. <i>total . . . . .</i>	25,7	30,6	28,2	27,0	29,6	28,3

Det forholdsvise Antal af Døve var altsaa i 1890 meget ringere end i 1880. I dette Aar var Forholdet omtrent det samme som i 1870; men i 1860 var det adskilligt større. Bevægelsen har saaledes i det Hele været nedadgaaende i de sidste 30 Aar. For Kvindekjønnets Vedkommende er Nedgangen større end for Mandkjønnet. Det maa imidlertid erindres, at Oplysningerne om Døvhed — som ovenfor udviklet — kun afgive et meget ufuldkomment Materiale, ja bør vel i denne Henseende stilles lavere end alle de øvrige Oplysninger om abnorme Forhold. Det er saaledes meget muligt, at den iagttagne Nedgang i Tallene kun er et Udtryk for, at der i Tidens Løb har gjort sig en skarpere, indskrænkende Forstaaelse gjældende af, at det kun er den fuldkomne Døvhed, der bør optages under Rubriken. Her som andetsteds turde den oftere gjentagne statistiske Forespørgsel have bidraget til at klare og afgrænse Begrebet. Derimod synes den større Hyppighed af Døvhed hos Kvindekjønnen at være en Kjendsgjerning, der har mere end rent tilfældige Aarsager; thi dette er iagttaget ved alle Folketællinger siden 1855, da Spørgsmaalet om Døvhed første Gang blev optaget til Undersøgelse, altsaa ialt 5 Gange. Men det behøver visselig ikke at betyde mere end en gennemgaaende større Tilbøjelighed hos Kvindekjønnen til at angive denne Legemsfejl end hos Mandkjønnet. Betragter man Aldersfordelingen, viser Forskjellen sig imidlertid at være stærkest for de ældste Aldersklasser

(i 1880 saaledes i Alderen 40—60 Aar henholdsvis 27,7 og 38,9, i Alderen 60 Aar og derover 120,5 og 131,1 for 100000 Indb. af Mandkjen og Kvindekjen), og det bliver da rimeligst at forklare Forskjellen mellem Kjonnene, der forøvrigt i 1890 er forholdsvis ringe, som et Udslag af, at Kvindekjennet hyppigere opnaar en høj Levealder end Mandkjennet; thi Døvhed er jo en karakteristisk Alderdomssvaghed.

Fordelingen efter Kjen og ægteskabelig Stilling i Femaars-Aldersklasser er fremstillet foran i Tabel 133. Sammendragen i Hovedgrupper bliver Aldersfordelingen følgende.

TABEL 140. Døve efter Kjen og Alder 1890. — *Sourds par classe d'âge (Danemark propr. dit).*

	Antal Døve. <i>Sourds</i>			for 100000 Indbyggere. <i>p. 100000 habitants.</i>		
	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Begge Kjen <i>m + f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Begge Kjen <i>m. + f.</i>
Under 20 Aar	16	21	37	3,3	4,5	3,9
20—40 Aar	47	50	97	16,4	15,8	16,1
40—60 —	51	51	102	26,7	24,9	25,8
60 Aar og derover	70	87	157	69,8	72,5	70,8
Uangiven Alder. <i>inconnu</i>	1	1	2	—	—	—
Ialt. <i>total</i>	185	210	395	17,5	18,9	18,2

Det fremgaar heraf, at det forholdsvis Antal af Døve er stigende med Alderen og stærkest for de ældste Aldersaar. Medens Tallet i Alderen 60 Aar og derover er henved 3 Gange saa stort som i Alderen 40—60 Aar, saa er det i denne Alder kun en halv Gang saa stort som i Alderen 20—40 Aar; men omvendt er Springet atter meget stort fra denne til den yngste Aldersklasse, hvor Hyppigheden kun er 3,9 for 100000 Indb. I Alderen 70 Aar og derover er Hyppigheden henholdsvis 102 og 124 for Mandkjen og Kvindekjen, hvilket yderligere bekræfter, hvad ovenfor er fremstillet, nemlig, at den større Hyppighed af Døvhed hos Kvindekjennet sandsynligvis udelukkende stammer fra dette Kjens længere Levetid. — I 1880 var Forholdstallet af Døve henved 4 Gange saa stort i Alderen under 20 Aar som i 1890. Grunden hertil kan søges i, at man i 1890 har havt en skarpere Forstaaelse af Begrebet Døvstumhed end i 1880. Man har i 1890 lært at indse, at den fuldkomne Mangel paa Hørelse i de første Barneaar er ensbetydende med eller medfører Døvstumhed, ja netop er dens almindeligste Aarsag (jfr. ovenfor). At Grunden er denne, bekræftes yderligere derved, at der samtidig omvendt fandtes forholdsvis betydelig flere Døvstumme i nysnævnte Aldersklasse end i 1880. Naar der i 1890 dog endnu opgives 4 Døve af Mandkjen og 4 af Kvindekjen i Alderen under 5 Aar, turde det maaske være tvilvsomt, hvorvidt ikke ogsaa disse (jfr. ovenfor S. CXCII Anm.) nærmest maatte betragtes som Døvstumme.

Det har sikkerlig kun underordnet Interesse at kjende de Døves Fordeling efter ægteskabelig Stilling. For Fuldstændighedens Skyld hidsættes dog følgende Forholdstal (jfr. Tabel 133 foran):

	Mk.	Kk.
Ugifte	503	529
Gifte	319	276
Enkemænd, Enker o. s. v.	178	195
	1000	1000

De forholdsvis store Tal i den 3die Gruppe give et nyt Udtryk for den Omstændighed, at Døvheden særlig hører de ældre Aldere til.

«Beskæftigede i Erhverv» (jfr. ovenfor under Døvstumme) vare 109 Døve af Mandkøn og 72 Døve af Kvindekøn eller henholdsvis 59 og 34 pCt. af samtlige Døve. Ses bort fra Døve under 20 Aar, blive Procenterne henholdsvis 65 og 38.

Antallet af Fattigforsørgede var 18 af Mandkøn og 30 af Kvindekøn eller henholdsvis 10 og 14 pCt. af samtlige Døve.

Som alt nævnt findes ingen Anstalter særlig for Døve. Men i Hospitaler og Stiftelser levede 8 af Mandkøn og 16 af Kvindekøn, heraf i Kjøbenhavn 5 og 13 (særlig paa Almindeligt-Hospital og i Søkvæsthuset).

Fødte udenfor Danmark vare kun 4 af Mandkøn og 4 af Kvindekøn.

IV.

B l i n d e .

Aveugles.

Ved Folketællingen i 1890 udgjorde Antallet af Blinde følgende:

TABEL 141.

Blinde 1890. — *Aveugles (Danemark — Féroë).*

	Antal Blinde. <i>Aveugles.</i>			for 100000 Indbyggere. <i>p. 100000 habitants.</i>		
	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Begge Kjøen <i>m. + f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Begge Kjøen. <i>m. + f.</i>
Det egenlige Danmark. <i>Danemark propr. dit.</i> . . .	563	590	1153	53,2	53,0	53,1
Færøerne. <i>Féroë</i>	22	15	37	353,5	222,8	285,6
Kongeriget Danmark. <i>total</i>	585	605	1190	54,9	54,0	54,5

Til Sammenligning med Forholdet ved de to foregaaende Folketællinger hidsættes:

TABEL 142.

Blinde 1880 og 1870. — *Aveugles (Danemark — Féroë).*

	Antal Blinde for 100000 Indbyggere. <i>Aveugles p. 100000 habitants.</i>					
	1880.			1870.		
	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Begge Kjøen. <i>m. + f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Begge Kjøen. <i>m. + f.</i>
Det egenlige Danmark. <i>Danemark propr. dit.</i> . . .	60,9	66,6	63,8	65,5	74,3	70,0
Færøerne. <i>Féroë</i>	420,3	261,0	338,7	410,0	293,3	350,3
Kongeriget Danmark. <i>total</i>	62,9	67,7	65,3	67,4	75,6	71,5

Det forholdsvise Antal af Blinde har stadig været nedadgaaende siden 1870, i hvilket Aar det var noget større end i 1860. Nedgangen har været betydelig stærkere for Kvindekjønnen end for Mandkjønnet, saaledes at Forholdet mellem Kjønnene i 1890 er blevet 53,2 for Mandkjøn og 53,0 for Kvindekjøn, medens det i 1870 var henholdsvis 65,5 og 74,3. Ligesom her i Landet — altsaa dog ikke for 1890 — gaa Erfaringerne i andre nordiske Lande almindeligvis i Retning af en større Hyppighed af Blindhed hos Kvindekjønnen end hos Mandkjønnet. — Det er et aabent Spørgsmaal, hvorvidt den stedfundne stadige Nedgang i Forholdstallet af Blinde alene er et Udtryk for en stedse skarpere, indskrænkende Forstaaelse af «Synet aldeles berøvet» — ligesom ovenfor er berørt om Døvhed — eller om der virkelig, muligvis paa Grund af Lægevidenskabens Fremskridt, i de sidste Aartier skulde være en Tilbagegang her i Landet for denne Legemsfejl Vedkommende. At Nedgangen i Hyppigheden kun har gjort sig gjældende for den ældste Aldersklassers Vedkommende, giver Formodning om, at den sidst anførte Aarsag kan have haft væsenlig Betydning.

Paa Færøerne fandtes i 1890 ligesom ved de tidligere Folketællinger et meget stort Antal Blinde, nemlig forholdsvist ikke mindre end 5 Gange saa mange som i Danmark. Der findes sikkerlig flere ældre Individuer paa Færøerne; men dette er ikke tilstrækkeligt til at forklare Forskjellen. Der synes saaledes at være Forhold til Stede paa Færøerne, som have til Følge, at Blindhed der er langt hyppigere mellem ældre Folk end i Danmark og vistnok alle europæiske Lande. Kun Island staar endnu højere (c. 380 for 100000 Indb.). Ikke alene de skandinaviske Lande (særlig Norge), men ogsaa Tyskland og det sydlige Evropa staa betydeligt højere end Danmark i Henseende til Hyppigheden af Blindhed. Omtrent samme Standpunkt som Danmark indtage Østerrig og Baden, medens Holland og de forenede Stater af Nordamerika staa noget lavere. Tallet er imidlertid for Færøerne gaaet godt ned siden 1870, da det udgjorde 350 for 100000. Det kan bemærkes, at af samtlige Blinde paa Færøerne var kun et Individ under 60 Aar.

Fordelingen efter Kjønn og ægteskabelig Stilling i Femaars-Aldersklasser for det egenlige Danmark er fremstillet foran i Tabel 133. Sammendragen i Hovedgrupper bliver Aldersfordelingen følgende:

TABEL 143. **Blinde efter Kjønn og Alder 1890.** — *Aveugles par classe d'âge (Danemark propr. dit).*

	Antal Blinde <i>Aveugles.</i>			for 100000 Indbyggere. <i>p. 100000 habitants.</i>		
	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Begge Kjønn. <i>m. + f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Begge Kjønn <i>m. + f.</i>
Under 20 Aar	82	76	158	17,1	16,1	16,6
20—40 —	100	87	187	35,0	27,4	31,0
40—60 —	124	117	241	65,0	57,2	61,0
60 Aar og derover	257	310	567	252,5	258,4	255,7
Uangiven Alder. <i>inconnu</i>	"	"	"	"	"	"
Ialt. <i>total</i>	563	590	1153	53,2	53,0	53,1

Ligesom Døvhed — men i endnu højere Grad — viser Blindhed sig nærmest at høre Alderdommen til; Tallene stige jævnt og stærkt med Alderen, og uden at der i denne Henseende er nogen synderlig Forskjel mellem Kjønnene. Det ejendommelige Forhold, som fandt Sted i 1880, at Blindhed var afgjort hyppigere for Kvindekjønnen end for Mandkjønnet i Aldersklasserne: under 20 Aar og 40—60 Aar, og at det Omvendte fandt Sted i Alderen 20—40 Aar, har ikke bekræftet sig ved denne Folketælling. — Medens Hyppigheden i Alderen under 20 Aar kun udgjorde c. 17 for 100000 Indbyggere, var den i ældste Aldersklasse endog c. 256 eller 15 Gange saa stor. I 1880 var Hyppigheden i ældste Klasse endog 377 eller c. 28 Gange saa

stor som i Alderen under 20 Aar. I hvor høj Grad Blindhed følger Alderen, bliver endnu stærkere fremtrædende, naar man betragter Alderen: 70 Aar og derover. I denne fandtes i 1890 177 Blinde af Mandkjøn og 221 af Kvindekjøn eller henholdsvis 463 og 450 for 100000. Omvendt fandtes i Alderen under 5 Aar kun ialt 23 Blinde eller c. 8 for 100000. Den her fremstillede Aldersfordeling er ikke ejendommelig for Danmark, men gjenfindes i Undersøgelserne fra andre Lande.

Den ægteskabelige Fordeling af de Blinde fremgaar af følgende Forholdstal:

	Mk	Kk.
Ugifte	464	503
Gifte	339	161
Enkemænd, Enker o. s. v.	197	336
	1000	1000

Det mest iøjnefaldende i denne Fordeling er de forholdsvis store Tal i den 3die Gruppe for Kvindekjønnen; en nærmere Undersøgelse viser imidlertid, at omtrent de 3 Fjerdedele af Enkerne o. s. v. vare i Alderen over 70 Aar.

«Beskæftigede i Erhverv» (jfr. ovenfor under Døvstumme) vare ialt 198 af Mandkjøn og 101 af Kvindekjøn, hvoraf i Kjøbenhavn henholdsvis 36 og 9. Tallene udgjøre henholdsvis 38 og 19 pCt. af samtlige Blinde udenfor Anstalter. For Mændenes Vedkommende lyde de fleste Angivelser paa Musikere (deriblandt flere Organister), Kurvemagere, Børstenbindere, Rebslagere og Jordbrugere. For Kvindernes Vedkommende ere Opgivelserne forskjelligt Haandgjerningsarbejde.

Under Fattigforsørgelse vare ialt 92 af Mandkjøn og 120 af Kvindekjøn eller henholdsvis c. 18 og c. 23 pCt. af samtlige Blinde udenfor Anstalter. Disse Tal ere meget højere end for Døvstumme og Døve.

I Anstalter, særlig oprettede for Blinde, levede ialt 44 af Mandkjøn og 62 af Kvindekjøn. Af saadanne Forsørgelses-Anstalter var der kun 2, nemlig det kgl. Blinde-Institut og Selskabet «Kjæden»s Forsørgelses-Anstalt for Blinde, begge i Kjøbenhavn. Derimod fandtes desuden en statsunderstøttet Hjelpeforening: «Foreningen for at fremme Blindes Selvvirksomhed» samt «Danmarks Blinde» («De Blindes Understøttelses- og Læseforening af 1883»). Af samtlige Blinde levede kun 8 pCt. af Mandkjøn og 11 pCt. af Kvindekjøn i Anstalter. Desuden fandtes i Hospitaler og Stiftelser ialt 12 af Mandkjøn og 18 af Kvindekjøn, for Kjøbenhavn navnlig i Almindeligt-Hospital og Søkvæsthuset.

Fødte udenfor Danmark vare ialt 16 af Mandkjøn og 11 af Kvindekjøn.

V.

Individer med abnorme Aandsevner.

Idiots et aliénés.

a) Idioter. — *Idiots.*

Ved Folketællingen i 1890 optaltes følgende Antal Idioter, hvorved altsaa skulde forstaaes saadanne, hvis Aandsevner have været abnorme fra Fødselen eller de første Barneaar:

TABEL 144.

Idioter 1890. — *Idiots (Danemark — Féroë).*

	Antal Idioter <i>Idiots.</i>			for 100000 Indbyggere <i>p. 100000 habitants.</i>		
	Mk <i>s. m.</i>	Kk <i>s. f.</i>	Begge Kjøen <i>m. + f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Begge Kjøen <i>m. + f.</i>
Det egenlige Danmark <i>Danemark propr. dit . .</i>	1532	1180	2712	144,6	106,0	124,8
Færøerne. <i>Féroë . . . . .</i>	4	14	18	64,3	208,0	138,9
Kongeriget Danmark <i>total . . . . .</i>	1536	1194	2730	144,2	106,6	124,9

Til Sammenligning med Forholdet ved de to foregaaende Folketællinger hidsættes:

TABEL 145.

Idioter 1880 og 1870. — *Idiots (Danemark — Féroë).*

	Antal Idioter for 100000 Indbyggere. <i>Idiots p. 100000 habitants.</i>					
	1880.			1870.		
	Mk. <i>s. m.</i>	Kk <i>s. f.</i>	Begge Kjøen. <i>m. + f.</i>	Mk <i>s. m.</i>	Kk <i>m. f.</i>	Begge Kjøen <i>m. + f.</i>
Det egenlige Danmark <i>Danemark propr. dit . .</i>	146,3	118,5	132,1	86,3	74,1	80,1
Færøerne <i>Féroë . . . . .</i>	237,6	156,6	196,1	143,5	58,7	100,1
Kongeriget Danmark. <i>total . . . . .</i>	146,8	118,7	132,5	86,6	74,0	80,2

Det absolute Antal af Idioter har vel været større i 1890 end i 1880, men set i Forhold til Folketallet er der en Nedgang, særlig for Kvindekjønnets Vedkommende. I 1870 og 1860 vare Forholdstallene ligeledes mindre end i 1880. Paa Færøerne kan en lignende Bevægelse i Tallene paavises: en meget stærk Opgang — næsten en Fordobling — fra 1870 til 1880, efterfulgt af en betydelig Nedgang fra 1880 til 1890, som imidlertid kun skyldes Mandkjønnet, medens Tallet for Kvindekjønnets er gaaet op.

Ved alle Folketællinger her i Landet, hvor Spørgsmaalet om abnorme Aandsevner har været stillet, have Tallene udvist en større Hyppighed for Mandkjøn end for Kvindekjønnets. Naar Hyppigheden for sidstnævnte Kjøen sættes lig 100, har Hyppigheden for Mandkjøn været i 1845, 1860, 1870, 1880 og 1890 henholdsvis 113, 106, 116, 123 og 136. Den større Hyppighed hos Mandkjønnet er altsaa en Kjendsgjerning, der siden 1860 har gjort sig gjældende i stedse stigende Grad.

Fordelingen efter Kjøen og ægteskabelig Stilling i Femaars-Aldersklasser er fremstillet foran i Tabel 133. Sammendragen i Hovedgrupper bliver Aldersfordelingen følgende:

TABEL 146. **Idioter efter Kjøen og Alder 1890.** — *Idiots par classe d'âge (Danemark propr. dit).*

	Antal Idioter. <i>Idiots.</i>			for 100000 Indbyggere. <i>p. 100000 habitants.</i>		
	Mk. <i>s. m</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Begge Kjøen. <i>m. + f.</i>	Mk. <i>s. m</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Begge Kjøen <i>m. + f.</i>
Under 20 Aar	605	447	1052	126,1	94,9	110,6
20—40 —	544	403	947	190,2	127,1	157,0
40—60 —	276	211	487	144,7	103,2	123,2
60 Aar og derover	103	117	220	101,2	97,5	99,2
Uangiven Alder. <i>inconnu</i>	4	2	6	—	—	—
Ialt <i>total</i>	1532	1180	2712	144,6	106,0	124,8

Det forholdsvise Antal af Idioter var saaledes meget større i Alderen 20—40 Aar end i den yngste Aldersklasse, men i de følgende Aldere gaar Tallet jævnt og stærkt ned, saaledes at Idiotisme bliver mindre hyppig i Alderen over 60 Aar end i Alderen under 20 Aar. Denne Bevægelse bekræfter sig i Hovedtrækkene for begge Kjøens Vedkommende, ligesom et aldeles tilsvarende Forhold fandt Sted — ogsaa for begge Kjøen — i 1880. Selv om man ser bort fra de 3 første Leveaar, i hvilke Idiotisme turde være vanskelig at paavise med Bestemthed udenfor ganske særlige Tilfælde, bliver Hyppigheden i den yngste Aldersklasse dog stadig mindre end i den paafølgende; i Alderen 3—20 fandtes nemlig 152 og 115 for 100000 henholdsvis af Mandkjøn og af Kvindekjøen. I de 4 Femaarsgrupper, hvori Aldersklassen under 20 Aar deler sig, var Hyppigheden følgende:

	Mk.	Kk.
Under 5 Aar	20	19
5—10 —	100	72
10—15 —	192	137
15—20 —	235	183

Det ses heraf, at først i Alderen 10—15 Aar hæver Forholdstallet af Idioter sig op over Tallet i Aldersklassen 20—40 Aar. I Femaarsgruppen 15—20 Aar naar Tallet Maksimum, henholdsvis 235 og 183 for 100000, hvorefter det falder uden væsenlige Afbrydelser gennem samtlige Aldere. Denne Aldersfordeling kunde tyde paa, at man ved Spørgsmaalet om Idioter ikke saa meget har ladet sig lede af Hensynet til Karakteren «medfødt eller stammende fra de første Barneaar», men væsenlig har fæstet Opmærksomheden paa selve Aandsvaghedens Art eller ydre Fremtræden, og efter et saadant almindeligt Skjøn har betegnet den Aandssvage enten som Idiot eller Sindssyg. For den egenlige Barnealders Vedkommende kan det vel tænkes, dels at Haabet om senere indtrædende Forandring i Tilstanden, dels at Ønsket, om at holde denne skjult saa længe som muligt, har kunnet føre til, at et ringere Antal Idioter end det virkelige er bleven optegnet. Men alt som Barnet vokser til og den skolepligtige Alder indtræder, vil dette Haab efterhaanden udslukkes; og det tør antages, at Spørgsmaalet — i Henhold til, at intet Barn maa antages til Konfirmation, før det er modent til at udskrives af Skolen (Anordn. 29de Juli 1814 §§ 25 og 32 og K. Cirk. 19de Maj 1827 § 2) — hvert Fald vil blive endelig afgjort ved Konfirmationsalderen. At man i ovenstaaende Betragtning har om ikke den eneste, saa dog en væsenlig Grund til den mærkelige Stigning af Hyppigheden i Alderen under 20 Aar, bekræftes yderligere, naar man opløser Femaarsgrupperne 10—15 og 15—20 Aar i enkelte Aldersaar og beregner Hyppigheden for hvert af disse. Derved fremkomme følgende Rækker:

		Mandkjøn	Kvindekjøn.
10—15 Aar	10 Aar	162	150
	11 —	178	108
	12 —	170	130
	13 —	195	147
	14 —	259	151
15—20 Aar	15 Aar	226	152
	16 —	244	203
	17 —	224	206
	18 —	245	196
	19 —	239	155.

Heraf bliver det klart, at 14-Aars Alderen for Mandkjøn og 16—17-Aars Alderen for Kvindekjøn vise ikke alene en stærk Stigning fra de foregaaende Aar, men endogsaa et større Forholdstal end noget af de følgende Aar i samtlige Aldere. Disse Aldersaar fremhæve sig altsaa meget bestemt som Vendepunkter; men 14-Aars Alderen for Mandkjøn og 15—16-Aars Alderen for Kvindekjøn er vel netop den almindeligste Konfirmationsalder. Det er et Spørgsmaal, om ikke den Omstændighed, at Tallene i samtlige paafølgende enkelte Aldersaar ere betydeligt lavere, for en Del bør betragtes som et Udslag af den almindelige Utilbøjelighed til at betegne et nærstaaende Individ som Idiot. Det er nemlig ikke rimeligt at antage, at alle Forældre ere villige til at godkjende Skolens eller Præstens Opfattelse, naar den gaar ud paa, at deres Barn er Idiot. Selv om de maa bøje sig for den og i selve Konfirmationsaaret, da Idiotismen saa at sige er bleven offentlig godtgjort, ikke kunne vægre sig ved at opføre Barnet som Idiot ved en Folketælling, der just indtræder paa dette Tidspunkt, saa ville de dog, forsaa vidt denne Afgjørelse ligger noget forud i Tiden, ikke vige tilbage for at gjøre deres egen Opfattelse: «ringe Aandsevner» gjældende, hvorved Individet altsaa ikke kommer ind under Listens Rubrik: «uden Forstandsevner». Væsenlig maa dog — særlig for de ældre Aldere — Nedgangen i Hyppighed af Idiotisme antages at have sin Aarsag i en kortere Levetid hos disse i Regelen ogsaa legemlig svagt udrustede Individuer, hvilket bekræftes ved Resultatet af Undersøgelser i andre Lande. I Alderen 70 Aar og derover udgjorde Hyppigheden 102 og 98 for 100000 henholdsvis af Mandkjøn og Kvindekjøn, og i Alderen 80 Aar og derover var den 100 for begge Kjøn under Et. Denne Standsning i Nedgangen for de ældste Aldere kunde tyde paa, at Tilfælde af «Alderdomsblødhed» ere blevne betragtede som Idiotisme og opførte under denne Abnormitet. Herfor taler ogsaa den Omstændighed, at Forskjellen mellem Kjønne er langt mindre udpræget i den ældste Aldersklasse end i nogen af de andre, ja i 1880 var Forholdet mellem Kjønne i den ældste Klasse endog helt omvendt (95 for Mandkjøn og 108 for Kvindekjøn); men Kvinderne opnaa som bekjendt en højere Levealder, hvorfor «Alderdomsblødhed» naturligen kan blive hyppigere for dette Kjøn i Alderen 60 Aar og derover. Men det nævnte Forhold kunde maaske ogsaa tydes som et Udtryk for, at Mændene i den højere Alder tidligere bukke under for Abnormiteten end Kvinderne; hertil skal man nedenfor nærmere komme tilbage.

Naar det paa Tabel 133 angives, at en Del af Idioterne vare gifte eller havde været det (for Mandkjøn henholdsvis 8 og 14, for Kvindekjøn henholdsvis 10 og 37) fremtræder dette som direkte Resultat af Listernes Indhold. Ogsaa ved Folketællingen i 1880 fandtes Personer uden Forstandsevner opførte som gifte, hvilket man dengang antog som et Vidnesbyrd om, at man var gaaet for vidt i sine Bestræbelser for at medtage alle Tilfælde. Medens det nu vel næppe kan være Tvivl underkastet, at man — hvad «abnorme Aandsevner» i det Hele taget angaar — snarest har at gjøre med for smaa Tal (jfr. ovenfor S. CXCH), er det paa den anden Side naturligst at forstaa den ovennævnte Ejendommelighed i Henseende til Civilstanden som et

Udtryk for, at man ved Spørgsmaalet om «Idiotisme» ikke har lagt afgjørende Vægt paa, om Abnormiteten var medfødt eller stammende fra de første Barneaar. Thi havde man overalt havt denne Forstaaelse af Begrebet, saa vilde det sikkerlig ikke kunne tænkes, at der mellem Idioter fandtes Gifte o. s. v., eftersom Personer, der mangle Fornuftens Brug, ikke maa indgaa Ægteskab (jfr. D. L. 3—16—5; Forordn. 30 April 1824 § 3, Nr. 9). Den mentale Tilstand er ganske vist undergivet Præstens Skjøn (jfr. K. Skr. 13de Januar 1816), men det er dog yderst usandsynligt, at den, som Præsten har ment at kunne vie, vil være bleven opført som Idiot paa Folketællingslisten, med mindre hans Tilstand i Mellemtiden er undergaaet en væsenlig Forandring; og i saa Fald bliver Talen om en i den voksne Alder erhvervet Aandssvaghed. De angivne gifte (o. s. v.) Individuers Aandssvaghed har altsaa ydre Karakter fælles med den egenlige Idiotisme, om end den efter Oprindelsen er en erhvervet Abnormitet, som derfor muligen burde være betegnet som Sindssyge. Vel blev det ved det fælles-nordiske statistiske Møde i Kristiania 1889¹⁾ anset for ønskeligt, at der blev gjort Adskillelse mellem «Sindssvage fra Fødselen eller fra de første Barneaar» og «andre Sindssvage» — svarende til, hvad i den danske Statistik benævnes «Idioter» og «Sindssyge»; men det var dog sikkert kun Meningen (støttet af en Udtalelse fra Direktøren for det civile Medicinalvæsen i Norge Hr. L. Dahl) herved at give en væsenlig Vejledning for det Skjøn over selve Aandstilstanden, som var og maatte være Grundlaget for Adskillelsen mellem Idioter og Sindssyge. De ovennævnte Erfaringer fra Tællingen i 1890 synes nu at godtgjøre, at den almindelige Opfattelse her i Landet gaar i Retning af, at Skjønnets over den ydre Tilstand skal være væsenlig afgjørende.

«Beskæftigede i Erhverv» vare ialt 165 af Mandkøn og 3 af Kvindekøn eller kun c. 12 og c. 3 pCt. af samtlige Idioter. Det er en Selvfølge, at her væsenlig maa være Tale om det simpleste mekaniske Arbejde. De fleste Angivelser lyde da ogsaa paa «Arbejds mænd», Hjuldrejere og Lærlinge hos Rebslagere, Børstenbinder-, Murer-, Gartner-Medhjælper, Hønsedreng o. lign. Dog findes ogsaa Beskæftigelser, der formentlig kræve en vis Grad af Omsigt, som f. Eks. «Smaahandel»; endvidere Røgttere og Tjenestekarle. Evnen til at fastholde og udføre en given Ordre eller gennemføre en vis elementær Beregning synes saaledes ikke at være udelukket, og Tanken ledes uvilkaarligt hen paa, at der af og til foreligger et Tilfælde, som synes rettest at kunne betegnes som «ringe eller meget ringe Forstandsevner» og altsaa ikke burde have været medtaget. Naar der fremdeles opføres som Idiot en Husmoder, ernærende sig ved Syning, bestyrkes atter den ovenfor fremsatte Anskuelse, at Befolkningen tildels lægger den afgjørende Vægt paa Abnormitetens ydre Art, saaledes at Tilfælde af Sindssygdom eller Alderdomsblødhed af og til ere opførte som Idiotisme.

«Under Fattigforsørgelse» vare ialt 347 af Mandkøn og 279 af Kvindekøn eller henholdsvis c. 25 og 26 pCt. af samtlige Idioter udenfor Anstalter.

Af egenlige Aandssvageanstalter fandtes i Kjøbenhavn²⁾ i 1890: «Undervisningsanstalten for aandssvage Børn» i Baggesensgade med Forsøgsafdeling i Bangertsgade samt «Børnehjemmet for aandssvage Børn» i Nørrebrogade. Begge disse henhøre under de af Staten autoriserede Keller'ske Aandssvageanstalter. Endvidere «Frøken C. A. Mathiesens Anstalt for abnorme Børn af bedre stillede Forældre». Udenfor Kjøbenhavn findes paa Frederiksberg «Aandssvageanstalten paa Gamle Bakkehus»; endvidere — ligeledes paa Frederiksberg — «Arbejdshjemmet for voksne aandssvage Piger»; «Anstalten for arbejdsføre aandssvage Mænd» paa Lillemosegaard i Gladsaxe Sogn; samt endelig «Asylet for uheldredelige voksne Aandssvage» paa Karensminde i Hvidovre Sogn. De tre sidstnævnte ere Afdelinger af de Keller'ske Aandssvageanstalter. I ovennævnte Anstalter³⁾, der alle ere autoriserede eller kontrollerede af Staten og derfor kunne

¹⁾ Jfr. «Forhandlinger» (Medd. fra det statistiske Centralbureau 7de Bind, Tillæg Nr. 1, Kristiania 1890) S. 12—15 og S. 57.

²⁾ Eleverne i «Børnehjemmet for aandssvage-epileptiske Børn», som er en Afdeling af de Keller'ske Aandssvageanstalter, ere ikke medregnede, medens Eleverne i «Anstalten for aandssvage-døvstumme Børn» i Meinungsgade ere henførte under Døvstumme.

³⁾ Anstalten «Eggerødgaard» i Birkerød Sogn er først tagen i Brug efter Folketællingens Afholdelse i 1890.

betegnes som offenlige, fandtes ialt 361 af Mandkjøn og 226 af Kvindekjøn. Men desforuden gives der rundt om i Landet en Del kommunale Anstalter, som have en særlig Afdeling for Aandssvage eller «Daarer», men hvis væsenlige Øjemed er Fattigforsørgelse. Disse rumme fornemlig «Sindssyge», men enkelte have dog ogsaa opgivet Tilfælde af «Idiotisme», som f. Eks. Roskilde Daareanstalt med 3 af Mandkjøn og Daareanstalten i Saksjøbing med 6 af Mandkjøn og 7 af Kvindekjøn. — I de egenlige Aandssvageanstalter fandtes ialt c. 24 pCt. for Mandkjøn og c. 19 pCt. for Kvindekjøn af samtlige Idioter. Da imidlertid saa godt som alle de Aandssvage, der levede i disse Anstalter, vare under 20 Aar, er det rigtigere at foretage Sammenligningen med Antallet af Idioter af denne Alder, og Forholdet bliver da, at c. 60 pCt. for Mandkjøn og c. 50 pCt. for Kvindekjøn af Idioter under 20 Aar vare forsørgede i offenlige Anstalter.

Af Idioter vare 13 af Mandkjøn og 11 af Kvindekjøn fødte udenfor Danmark.

b) Sindssyge. — *Aliénés.*

Ved Folketællingen i 1890 var Antallet af Sindssyge (3: Individet, som have mistet Forstandsevnerne) følgende:

TABEL 147. Sindssyge 1890. — *Aliénés (Danemark—Féroë).*

	Antal Sindssyge <i>Aliénés.</i>			for 100000 Indbyggere <i>p 100000 habitants.</i>		
	Mk <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Begge Kjøn <i>m. + f.</i>	Mk <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Begge Kjøn. <i>m. + f.</i>
Det egenlige Danmark <i>Danemark propr. dit . . .</i>	1709	2085	3794	161,4	187,3	174,6
Færoerne <i>Féroë . . . . .</i>	6	6	12	96,4	89,1	92,6
Kongeriget Danmark. <i>total . . . . .</i>	1715	2091	3806	161,0	186,7	174,1

Til Sammenligning med Forholdet ved de to foregaaende Folketællinger hidsettes:

TABEL 148. Sindssyge 1880 og 1870. — *Aliénés (Danemark—Féroë).*

	Antal Sindssyge for 100000 Indbyggere. <i>Aliénés p. 100000 habitants.</i>					
	1880.			1870.		
	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Begge Kjøn <i>m + f</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Begge Kjøn <i>m + f.</i>
Det egenlige Danmark <i>Danemark propr. dit . . .</i>	153,4	177,6	165,7	127,8	146,9	137,5
Færoerne <i>Féroë . . . . .</i>	182,7	261,0	222,8	143,5	58,7	100,1
Kongeriget Danmark <i>total . . . . .</i>	153,6	178,1	166,0	127,9	146,4	137,3

Hyppigheden af Sindssyge har været uafbrudt og forholdsvis stærkt stigende lige siden 1860, da den for begge Kjøen under Et udgjorde 117,2 for 100000 Indb., medens den i 1890 var 174,6. Denne Stigning har fundet Sted for hvert af Kjønne uden Afbrydelse og i omtrent lige Grad. Fremdeles har Hyppigheden ved alle Tællingerne vist sig noget stærkere for Kvindekjønet end for Mandkjønnet, altsaa det Omvendte af, hvad Tilfældet har været for Idiotismens Vedkommende.

Paa Færøerne udvise Tallene en meget betydelig Nødgang fra 1880 til 1890 — for de absolute Tals Vedkommende til under det Halve.

Selv om man vel tør gaa ud fra, at den fortsatte Stigning i Tallene for en Del skyldes den med Udviklingen af Lægevidenskaben og den offentlige Forsorg følgende større Opmærksomhed for og skarpere Forstaaelse af «Sindssygdøm», kan det vel paa den anden Side -- i Sammenhæng med, hvad i andre Lande er iagttaget — næppe betvivles, at det forcerede Nutidsliv i Forbindelse med en mere forkjælet Børneopdragelse ogsaa herhjemme har medført et større Antal sygelige Tilstande, navnlig i Nervesystemet, der betragtes og behandles som «Sindssygdøm». — Som ovenfor fremstillet var Hyppigheden af Idiotisme aftagen fra 1880 til 1890, hvorfor den Antagelse ligger nær, at Forstaaelsen af Grænserne mellem «Idiot» og «Sindssygdøm» dog har undergaaet en Udvikling i Retning af en bestemtere Sondring mellem «medfødt» og «erhvervet» Aandsabnormitet, end Tilfældet var i 1880. Herfor kunde ogsaa tale den Omstændighed, at det for «Sindssygdommens» Vedkommende netop er de ældre Aldere, der udvise en betydelig Stigning i Hyppigheden, medens de to yngste Aldersklaster tværtimod vise en ringe Nødgang. Men dersom man i 1890 i stærkere Grad end tidligere havde henført «erhvervet» Aandsabnormitet under Sindssygdøm, maatte dette jo netop give sig Udslag i et forhøjet Tal for den ældre eller i det Mindste for den voksne Alder.

Fordelingen efter Kjøen og ægteskabelig Stilling i Femaars-Aldersklasser er fremstillet foran i Tabel 133. Sammenbragen i Hovedgrupper bliver Aldersfordelingen følgende:

TABEL 149.

Sindssyge efter Kjøen og Alder 1890. — *Aliénés par classe d'âge (Danemark propr. dit).*

	Antal Sindssyge. <i>Aliénés.</i>			for 100000 Indbyggere. <i>p 100000 habitants.</i>		
	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Begge Kjøen. <i>m. + f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Begge Kjøen. <i>m. + f.</i>
Under 20 Aar	31	44	75	6,4	9,3	7,9
20—40 Aar	568	555	1123	198,6	175,1	186,2
40—60 —	768	932	1700	402,8	455,8	430,2
60 Aar og derover	330	534	864	324,2	445,1	389,6
Uangiven Alder. <i>inconnu</i>	12	20	32	—	—	—
Ialt. <i>total</i>	1709	2085	3794	161,4	187,3	174,6

Det fremgaar heraf, at Sindssygdøm stiger stærkt med Alderen. Medens der i Alderen under 20 Aar kun fandtes c. 8 for 100000 Indb., var Hyppigheden i Alderen 40—60 Aar 430. I den ældste Aldersklasse er Tallet atter en Del lavere, nemlig kun c. 390. — I Listerne findes opgivet 2 af Mandkjøn og 2 af Kvindekjøen i Alderen under 5 Aar, og deraf endda 1 under 1 Aar og 1 mellem 1 og 2 Aar gamle. Herved bekræftes paany den ovenfor (S. CXIII) fremsatte Opfattelse, at Grænsen mellem «Idiot» og «Sindssygdøm» ikke staar aldeles klar, saaledes at ogsaa enkelte Idioter ere blevne opførte som Sindssyge. I Femaarsgrupper var Hyppigheden for den yngste Aldersklasse følgende:

	Mandkjøn.	Kvindekjøn
5—10 Aar	1,5	4,0
10—15 —	3,5	5,4
15—20 —	23,5	31,8.

Den nævnte Stigning i Hyppigheden indtil 40—60 Aars Alderen og derpaa følgende Nedgang i den ældste Aldersklasse finder Sted for hvert af Kjønne; men Nedgangen er dog langt stærkere for Mandkjønnet (c. 19 pCt.) end for Kvindekjønnet (c. 2 pCt). I 1880, hvor førøvrigt fandtes et tilsvarende Forhold mellem Aldersklasserne som i 1890, dog med mindre Tal for Alderen 40—60 Aar, var Stigningen med Alderen for Kvindekjønnet Vedkommende endog fortsat til den ældste Aldersklasse. Naar man af Klassen over 60 Aar udsondrer de ældste Individier, kommer man til følgende Tal pr. 100000 for 1890:

	Mandkjøn	Kvindekjøn.
70 Aar og derover	267	442
75 — - —	241	379,

der altsaa for Mandkjønnet i Fortsættelse af den tidligere Bevægelse er stærkt nedadgaaende, men for Kvindekjønnet Vedkommende kun ubetydeligt nedadgaaende i den første Gruppe, idet Nedgangen for sidstnævnte Kjøen først med Styrke gjør sig gjældende omkring 75 Aars Alderen. Denne Aftagen i Hyppigheden af Sindssygdom for den ældste Aldersklasse, stærkere og tidligere indtrædende for Mandkjønnet end for Kvindekjønnet, kan forklares paa to Maader. Enten skyldes den, at Sindssygdom sjældnere rammer gamle end midaldrende Folk, og navnlig sjældnere gamle Mænd; eller den er et Udtryk for, at sindssyge Folk og særlig Mændene vanskelig opnaa en høj Levealder. Begge Aarsager have sikkerlig deres Betydning. Det er ovenfor (Side CCX) omtalt, hvorledes Idiotisme som oftest staar i Forbindelse med legemlig Svaghed og heraf følgende kortere Levetid. Da Sindssygdom nu utvivlsomt ofte er ledsaget af et forstyrret Nervesystem og fremdeles ofte er forbunden med andre legemlige Lidelser, ligger den Slutning nær, at Sindssyge ogsaa gennemsnitlig maa opnaa en mindre Levetid end den almindelige for normale Individier, saaledes som det fremgaar af de Talstørrelser, der ovenfor ere paaviste. Man tør derfor vistnok udtale som et almindeligt statistisk Resultat, at abnorme Aandsevner have vist sig at medføre en ringere Leveevne end den regelmæssige, hvilket særlig gjælder for Mandkjønnet Vedkommende. — Naar Alderen 40—60 Aar opløses i Femaarsgrupper, fremkomme følgende Tal for 100000 Individier indenfor hver Gruppe:

	Mandkjøn.	Kvindekjøn.
40—45 Aar	383	363
45—50 —	426	485
50—55 —	437	503
55—60 —	359	491

Medens Hyppigheden af Sindssygdom i Alderen 20—40 Aar var noget større for Mandkjønnet end for Kvindekjønnet — saavel i 1890 som i 1880 —, vokser den for Kvindekjønnet i den følgende Aldersklasse saa stærkt, at den allerede i Alders-Femaaret 45—50 er betydelig større end for Mandkjønnet; og Forskjellen stiger fremdeles med Aldersrækken, saaledes at den i det sidste Alders-Femaar endog udgjør c. 40 pCt. Denne stærke Forøgelse for Kvindekjønnet Vedkommende falder særlig i Aarene omkring den klimakteriske Alder (45—55).

De Sindssyges Fordeling efter ægteskabelig Stilling var følgende:

TABEL 150.

Sindssyge efter ægteskabelig Stilling 1890.
Aliénés par état civil. (Danemark propr. dit.)

	Antal Sindssyge. <i>Aliénés.</i>			Fordeling af 1000. <i>Classement de 1000 aliénés.</i>		
	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Begge Kjøen <i>m. + f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Begge Kjøen <i>m. + f.</i>
Ugifte. <i>célibataires</i>	1210	1220	2430	712	591	645
Gifte. <i>mariés</i>	364	509	873	214	246	232
Andre. <i>autres</i>	126	336	462	74	163	123
Uangivet. <i>inconnu</i>	9	20	29	—	—	—
Ialt. <i>Total</i>	1709	2085	3794	1000	1000	1000

Sammenlignede med hele Befolkningens ægteskabelige Fordeling udvise ovenstaaende Tal for begge Kjens Vedkommende en mindre Mængde Gifte, derimod et større Antal Ugifte (dog ikke for Kvindekjønnen) og i Forhold henimod dobbelt saa mange af den 3die Gruppe, der omfatter Enkemænd, Enker, Separerede og Fraskilte. Da Antallet af Sindssyge i den yngste Aldersklasse (under 20 Aar) imidlertid er meget ringe i Sammenligning med den tilsvarende Gruppe af hele Befolkningen, og dette Forhold nødvendigvis maa indvirke paa den ægteskabelige Fordeling, vil det være af Betydning at foretage Sammenligningen alene for den voksne Alders Vedkommende.

TABEL 151. **Ægteskabelig Fordeling af Sindssyge og af hele Befolkningen i Alderen 20 Aar og derover 1890.**
Classement par état civil de 1000 d'audessus de 20 ans: aliénés — habitants. (Danemark propr. dit.)

	Fordeling af 1000 i Alderen 20 Aar og derover. <i>Classement de 1000 d'audessus de 20 ans.</i>			
	af Sindssyge. <i>aliénés.</i>		af hele Befolkningen <i>habitants.</i>	
	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>
Ugifte. <i>célibataires</i>	706	582	282	271
Gifte. <i>mariés</i>	218	252	646	582
Andre. <i>autres</i>	76	166	72	147
Ialt. <i>Total</i>	1000	1000	1000	1000

Heraf fremgaaer, at medens c. 65 pCt. for Mandkjøn og c. 58 pCt. for Kvindekjøn af hele Befolkningen i Alderen over 20 Aar i 1890 vare gifte, udgjorde de tilsvarende Tal for de Sindssyges Vedkommende kun henholdsvis c. 22 og c. 25 pCt. For den 3die Gruppes Vedkommende vise Tallene kun ringe Forskjel. Der lader sig imidlertid ikke slutte noget af disse Tal med Hensyn til Hyppigheden af Sindssygdom for den ugifte eller gifte Stand o. s. v., thi selve Sindssygdommen virker tilbage paa den ægteskabelige Fordeling, idet nemlig den ugifte Sindssyge ikke vil blive gift, saalænge han er i denne Tilstand og altsaa tælles med som saadan, ligesom Sindssygdom ogsaa omvendt kan bevirke Skilsmisse. Det maa endelig erindres, at det for den store Mængde Sindssyges Vedkommende, som opholde sig paa Anstalter og ere talte der, ikke altid kan afgjøres, om der under Individets Ophold paa Anstalten er sket Forandring i den ægteskabelige Stilling, f. Eks. ved Ægtefælles Død. Sindssygeanstalten ved Aarhus har saaledes i denne Henseende gjort udtrykkeligt Forbehold paa Tællingslisten.

Oplysningerne om Erhvervet ere for de Sindssyges Vedkommende et særdeles mangelfuldt og uensartet Materiale. Hvad ovenfor er forstaaet ved «Beskæftiget i Erhverv», bliver af mindre Betydning for denne Abnormitet, eftersom det sikkerlig kun undtagelsesvis er Tilfældet, at sindssyge Personer have fast eller regelmæssig økonomisk Beskæftigelse; men hertil kommer desuden, at den overvejende Mængde Sindssyge opholde sig paa Anstalter, hvor der ikke er Tale herom. De Oplysninger, som ikke desto mindre findes paa Listerne om de Sindssyges Næringsvej og Stilling, maa derfor vistnok som oftest forstaaes som det Erhverv, Vedkommende havde forinden Sygdommens Udbrud. Netop et saadant Materiale vilde imidlertid være af stor Interesse, dersom det ikke, som ovenfor nævnt, var saa ufuldkomment, at ingensomhelst Resultater tør bygges derpaa. — Den samme Ufuldkommenhed hæfter ved Oplysningerne om Fattigforsørgelse.

I de fem store offentlige Sindssygeanstalter levede følgende Antal Sindssyge:

	Mandkjøn	Kvindekjøn.
St. Hans Hospital	414	551
Vordingborg Sindssygeanstalt	216	214
Middelfart —	162	187
Aarhus —	262	258
Viborg —	160	180
	<hr/>	
Tilsammen . . .	1214	1390

Foruden disse Anstalter, af hvilke den Førstnævnte tilhører Staden Kjøbenhavn og de øvrige 4 ere Statsanstalter, fandtes imidlertid enkelte større kommunale Anstalter, knyttede til bestemte By- eller Landdistrikter, hvoriblandt særlig skal nævnes Møens Daareanstalt i Stege med 29 af Mandkjøn og 40 af Kvindekjøn, Holbæk Amts Tvangsarbejds- og Daareanstalt med 11 af Mandkjøn og 11 af Kvindekjøn, Sorø Amts Syge- og Arbejdshus med henholdsvis 12 og 17, Sakskjøbing Daareanstalt med henholdsvis 30 og 41. I saadanne større kommunale Anstalter levede tilsammen henholdsvis 82 og 109 Individuer, som lagte til ovenstaaende Sum for de offentlige Anstalter forhøje Antallet af Sindssyge, forsørgede i Anstalter, til 1296 af Mandkjøn og 1499 af Kvindekjøn. Disse Tal omfatte henholdsvis c. 75,8 og 71,9 pCt. af samtlige Sindssyge. Naar de tilsvarende Tal i 1880 udgjorde henholdsvis c. 67 og c. 62 pCt., skyldes Opgangen fornemlig, at Anstalten ved Middelfart er oprettet ifølge Lov af 7. Maj 1884 og altsaa er tilkommen siden forrige Folketælling. — Det maa imidlertid erindres, at de ovennævnte kommunale Anstalter vel som Regel optage sindssyge Individuer for Fattigforsørgelsens Skyld eller

for at værne om den offentlige Sikkerhed, naar Individet er farligt for dets Omgivelser. Af samme Grunde ere ikke faa Individder indesluttede i Landets mange smaa og rent lokale Fattig-, Syge- og Arbejdshuse. Om virkelig rationel Lægebehandling bliver der saaledes næppe Tale udenfor de fem store Sindssygeanstalter, som ovenfor ere nævnte. Af disse optage St. Hans Hospital, Vordingborg-, Middelfart- samt Aarhus-Sindssygeanstalter baade helbredelige og uhelbredelige Sindssyge, medens Anstalten i Viborg kun optager uhelbredelige, navnlig af den mindre bemidlede Stand; for de øvrige Anstalters Vedkommende findes ingen saadan Begrænsning efter Stand og Evne, og Betalingen er større eller mindre efter Forplejningsklasser. — Medens St. Hans Hospital optager Staden Kjøbenhavns Sindssyge, er Vordingborg-Anstalten i 1888 indskrænket til at optage Sindssyge fra det øvrige Sjællands Stift samt fra Lolland-Falsters Stift; Middelfart-Anstalten er bestemt for Fyns Stift og Ribe Stift med Undtagelse af Skodborg-Vandfuld og Hjerm-Ginding Herreder under Ringkjøbing Amt; Aarhus-Anstalten optager Sindssyge fra Aarhus, Viborg og Aalborg Stifter samt fra de nævnte Herreder af Ribe Stift. Endelig er Viborg-Anstalten oprettet saavel for Østifterne (undtagen Kjøbenhavn) som for Nørrejylland. Vordingborg-, Middelfart- og Aarhus-Anstalterne kunne dog ogsaa ligesom St. Hans Hospital — forsaauidt Plads haves — optage Sindssyge fra andre Dele af Riget samt fra Udlandet, men til en højere Betaling.

Fødte udenfor Danmark vare ialt 46 af Mandkjøn og 61 af Kvindekjøn eller c. 2,9 pCt. af samtlige Sindssyge.

Forinden denne Undersøgelse over de aandssvage Individder sluttet, bør det bemærkes, at Danmark kommer temmelig højt i Rækken af europæiske Lande i Henseende til Hyppigheden af Aandsabnormitet. I Betragtning af den vage Grænse mellem Idiotisme og Sindssygdom, er det nødvendigt ved Sammenligning med Udlandet at betragte disse Abnormiteter under Et. Det viser sig da, at foruden Würtemberg staa kun Norge og Storbritannien med højere Tal. — I Udlandet er almindeligvis Idiotisme og dermed beslægtede Tilstande hyppigere for Mandkjønnet, de egenlige Sindssygdomme (Melankoli og Maui) derimod hyppigere hos Kvindekjønnet, — et Forhold, der altsaa er overensstemmende med Erfaringerne her i Landet. Hvad Alderen angaar, gjenfindes i de skandinaviske Lande den for Danmark paaviste Stigning i Hyppigheden af Idiotisme indtil et Vendepunkt i Alderen 20—40 Aar, ligesom ogsaa den stærke Stigning i Antallet af Sindssyge indtil 40—60 Aars Alderen er en Kjendsgjerning, som bekræfter sig for Sveriges og Finlands Vedkommende; i Norge fortsættes derimod Stigningen op i den ældste Aldersklasse. Hvad de Sindssyge angaar, maa Danmark siges at være højt stillet i Henseende til Forsørgelsen i offentlige Anstalter.

VI.

Individer med flere Abnormiteter.

Anomalies multiples.

Som det fremgaar af de i Tabel 132 vedføjede Anmærkninger, var en Del af de abnorme Individder undergivet Trykket af 2 eller flere af de foran nævnte legemlige eller aandelige Mangler. Det vil af Tabellen ses, under hvilke Rubriker disse Individder ere henregnede; her skal alene bemærkes, at de altsaa kun ere medregnede under en enkelt Abnormitet, nemlig den, som i hvert givet Tilfælde maatte anses for den væsentligste, og saaledes at Vægten er lagt paa den medfødte Abnormitet som væsentligere end den erhvervede.

Der fandtes af Individier, som vare dobbelt abnorme:

	Mandkjøn	Kvindekjøn	Ialt
døvstumme og blinde	1	8	9
— - Idioter	11	6	17
— - sindssyge	3	1	4
døve og blinde	7	12	19
— - Idioter	3	»	3
— - sindssyge	2	6	8
blinde og Idioter	6	5	11
— - sindssyge	1	»	1
Idioter og sindssyge	1	1	2
Idioter og stumme	4	5	9
Tilsammen	39	44	83

Desuden fandtes med tredobbelt Abnormitet:

	Mandkjøn.	Kvindekjøn	Ialt
døvstum, blind og sindssyg	1	»	1
døv, blind og Idiot	»	1	1
døv, blind og sindssyg	»	1	1
blind, Idiot og sindssyg	»	1	1
Tilsammen	1	3	4

Ialt vare saaledes 40 af Mandkjøn og 47 af Kvindekjøn lidende af flere end een Abnormitet.

J.

Befolkningens Fordeling efter Næringsvej og Stilling.

Population par profession.

I.

Befolkningen efter Næringsvej.

métiers.

I Tabellerne VI, VII og IX af de «Tabellariske Oversigter over Folkemængdens Fordeling» (Fjerde Række, Litra A, Nr. 8, b) gives Oplysning om Folkemængdens Fordeling efter Næringsvej og Stilling, idet Tabel VI omhandler Landets Hoveddele, med vidt gennemført Specifikation af Erhvervene, medens Tabellerne VII og IX omfatter Grupper af Næringsveje og Stillinger henholdsvis for Amterne og for de større Byer a: med over 15000 Indbyggere, nemlig Frederiksberg og de 5 største Provins-Kjøbstæder.

Medens selve Erhvervsskemaet (de paa Optællingslisterne forlangte Oplysninger) i det Væsenlige er ens i 1880 og 1890, er der derimod i 1890 sket temmelig indgribende Forandringer i den tabellariske Fremstilling af Erhvervene, idet man har foretaget en systematisk Gruppering af disse, hvorved man tillige har tilstræbt en større Overensstemmelse end hidtil med Norges og Sverigs Erhvervsstatistik. Som Følge heraf maa en Sammenligning mellem Erhvervsforholdene i 1880 og 1890 kun foretages med stor Varsomhed og med stadigt Henblik til de i Tabelfremstillingen foretagne Ændringer. Man undlader derfor ikke her kort at gjøre Rede for de vigtigste af disse, der dels have medført virkelige Omposteringer og deraf følgende Mangel paa Ensartethed mellem de enkelte, ved flygtigt Blik aldeles ensartede Erhvervsgrupper ved de to Folketællinger, dels have indskrænket sig til en større Leddeling, saa at en enkelt Rubrik i 1880 kan svare til flere ved den her behandlede Folketælling i 1890.

Medens Hovedafdelingen «De, som arbejde i immaterielle Virksomheder» er forbleven temmelig urørt i 1890 (dog at «faste Arbejdere og Arbejdsfolk under Militæretaterne» i Kjøbenhavn nu ere medregnede herunder, medens de tidligere henførtes til Industri og Haandværk), idet der ellers alene er foretaget en Spaltning af Rubriker i Underafdelinger, saaledes for Lærernes Vedkommende, ligesom Embedsmænd ved Post-, Telegraf- og Jernbanevæsenet med Medhjælpere nu ere opførte i særskilte Rubriker under den civile Forvaltning, — fremtræder derimod den anden Hovedafdeling «De, som leve af Jordbrug» i en meget ændret Skikkelse. Under «De, som leve af Jordbrug og anden Raastoffrembringelse» er nemlig nu opført: A. Jordbrug og Fædrift, B. Gartneri, C. Fiskeri (der tidligere stod sammen med Søtransport), og

samtidig er fra «Jordbrug» udskilt «Aftægtsfolk», som ere overførte til «De, som leve af deres Midler», medens der omvendt, som nye Underafdelinger, er tilkommet «Mejerister» (tidligere opførte som Medhjælpere for Proprietærer og Gaardmænd), «Drænings- og Engvandingsmestre» (forhen optalte under de Industridrivendes Klasse) samt «Daglejere ved Agerbruget». «Daglejerne», som i 1880 fandtes samlede i en enkelt Rubrik («Daglejere og Arbejdsmænd, forsaa vidt de ikke særlig ere beskæftigede ved en eller anden Industrigren»), har man nemlig i 1890 fordelt paa 1) Jordbrug, 2) Industri, 3) Handel og Omsætning samt paa den — stadig meget omfattende — Afdeling 4) «Daglejere og Arbejdsmænd uden Opgivelse af bestemt Art af Næring». De, forhen i Bogstavfølge ordnede Erhverv indenfor de to Hovedafdelinger, «den industrielle Klasse» og «de, som leve af Handel og Omsætning», ere i 1890 blevne grupperede i Underafdelinger (og under disse atter ordnede i Bogstavfølge) efter Frembringelsens og Omsætningens Øjemed — nemlig Tilvirkning af Næringsmidler, Beklædningsindustri o. s. v.; Handel med Næringsstoffer, med Husgeraadsgjenstande o. s. v. — for Frembringelsens Vedkommende dog delvis ogsaa under Hensyn til de frembragte Gjenstandes Stof, hvorhos man for begge Afdelingers Vedkommende har tilføjet enkelte Erhverv, saasom Gravører, Husflidsarbejdere, Træskjærere og Savmøllere samt Tændstikfabrikanter — Blomsterhandlere, Pantelaanere og Funktionærer i Dampskibs- og Telefonselskaber m. fl. Under «Handel og Omsætning» er endvidere opført som særlige Underafdelinger: «Søtransport», der i 1880, som ovenfor omtalt, var slaaet sammen med Fiskeri, samt «Landtransport». Endelig skal bemærkes, at Pensionister, Aftægtsfolk, Kapitalister og Legatrentenydere m. fl. ere samlede i Hovedafdeling VI som «De, der leve af deres Midler», samt at den sidste, syvende, Hovedafdeling: «Personer under Fattigvæsenet eller under det Offenliges Varetægt m. v.» nu ogsaa omfatter Personer i Abnorm-Anstalter, medens Rubrikerne «Sindssyge» og «Almissenydende» ere blevne delte, henholdsvis i Patienter paa Sindssyge- og paa Aandssvage-Anstalterne og i Almissenydende i offentlige Fattig-Anstalter og udenfor disse.

Det skal ogsaa i denne Forbindelse anføres, at der i 1890 for første Gang er afkrævet Oplysninger om Erhvervsstedet, hvorved Antallet af Personer, som have deres Erhverv i en anden Kommune end Opholdskommunen, kan behandles for sig.

Ligesom de her berørte Forandringer ville lægge Vanskeligheder i Vejen for en dybere gaaende Sammenligning med Hensyn til Erhvervsforholdene mellem Folketællingen i 1890 og tidligere Tællinger, vil ogsaa selve Erhvervsstatistikens Natur medføre, at de vundne Resultater kun kunne benyttes med Forbehold, særlig hvor Talen drejer sig om Enkeltheder. De flydende Overgange mellem Erhvervene, den ofte mangelfulde Besvarelse af Listernes Spørgsmaal, der give et vidt Spillerum for Skjønnets, de bevidst fejlagtige Oplysninger, der bl. a. kunne skyldes Erhvervets lidet agtede Samfundsstilling (Tiggere, Vagabonder, Prostituerede m. fl.) — disse og lignende Momenter ville ved en i det Enkelte gaaende Behandling af Erhvervsstatistikken let kunne blive Fejkilder, der lade de virkelige Forhold staa temmelig svævende.

Omstaaende Tabel Nr. 152 oplyser saavel Antallet af Personer (Forsørgere og Forsørgede), der d. 1ste Febr. 1890 henhørte til de forskellige Hovedklasser af Næringsveje, som Fordelingen af disse Personer for 1000 af hvert Kjøen og af begge Kjøen tilsammen.

TABEL 152. Det egentlige Danmark: Hovedklasser af Næringsveje og disses Fordeling paa 1000 Indbyggere. 1890.
Le Danemark propr. dit: Classement par principale classe professionnelle de la population et de 1000 habitants. 1890.

	Antal. number.			Af 1000 Indbyggere. p. 1000 habitants.		
	Mk. s. m.	Kk. s. f.	Begge Kjøen. m. + f.	Mk. s. m.	Kk. s. f.	Begge Kjøen. m. + f.
Kongehuset. <i>famille royale</i>	10	6	16	"	"	"
De, som arbejde i immateriel Virksomhed. <i>production immatérielle</i>	78461	83973	162434	74,1	75,4	74,8
Jordbrugere (herunder Gartnere). <i>agriculture</i>	445779	436557	882336	420,9	392,2	406,2
Fiskere. <i>pêche</i>	17194	15718	32912	16,2	14,1	15,2
Industridrivende. <i>industrie</i>	268138	266290	534428	253,2	239,2	246,0
Handlende. <i>commerce</i>	81623	91306	172929	77,1	82,0	79,6
Søfarende. <i>marine marchande</i>	13724	12358	26082	12,9	11,1	12,0
De, som leve af Landtransport (undtagen Post- og Jernbanevæsenet). <i>transport par terre (sauf postes et ch. de f.)</i> .	8461	7625	16086	8,0	6,9	7,4
Arbejdsmænd og Daglejere uden specificeret Næring. <i>ouvriers journaliers</i>	80618	82810	162928	76,1	73,9	75,0
Portnere, Bude m.m, Tyende uden fast Tjeneste; uden bestemt Næring. <i>portiers etc., domestiques sans place; sans profession fixe</i>	15382	29285	44667	14,5	26,3	20,6
Pensionister m.m. <i>pensionnés</i>	4627	13096	17723	4,4	11,8	8,1
Aftægtsfolk. <i>paysans pensionnaires</i>	15255	25021	40276	14,4	22,5	18,5
Kapitalister. <i>rentiers</i>	9489	25485	34974	8,9	22,9	16,1
	1,038761	1,089030	2,127791	980,7	978,3	979,5
Patienter paa Sindssyge-Anstalterne. <i>aliénés</i>	1243	1429	2672	1,2	1,3	1,2
— — Aandssvage-Anstalterne. <i>idiots</i>	315	218	533	0,3	0,2	0,2
Personer i Blinde- og Døvstumme-Anstalterne. <i>aveugles, sourd-muets</i>	301	247	548	0,3	0,2	0,3
Almissenydende. <i>vivant de la charité publique</i>	17044	21970	39014	16,1	19,7	18,0
Hensatte i Fængsler og Straffe-Anstalter. <i>détenus</i>	1493	329	1822	1,4	0,3	0,8
Tilsammen. <i>total</i>	1,059157	1,113223	2,172380	1000	1000	1000

Naar allerede denne Tabel umiddelbart viser, at Jordbrug, Industri, Handel og Omsætning ere Landets Hovednæringsveje, idet Jordbruget omfattede omtrent $\frac{2}{5}$, Industrien henimod $\frac{1}{4}$ og Handel og Omsætning (Handel, Søfart og Landtransport) paa det nærmeste $\frac{1}{10}$ af den hele Befolkning, saa vil en nærmere Betragtning af Gruppen «Arbejdsmænd og Daglejere uden specificeret Næring» end yderligere fremhæve de nævnte Næringsvejes Betydning. Da man nemlig tør antage, at disse Arbejdsmænd og Daglejere aldeles overvejende tilhøre Jordbrug, Industri og Handel, vil man komme nærmere til Virkeligheden ved at fordele de 162928 Personer uden specificeret Næring paa de tre Hovednæringsveje — en Fordeling, som man rent skjønsvi, med Forbehold, hvad den fulde Nøjagtighed angaar, har foretaget efter et Forhold, der svarer til de paagjældende Næringsvejes relative Styrke. Det viser sig da herefter, at der paa Jordbruget falder omtrent 45 pCt., paa Industrien 27 og paa Handel og Omsætning 11 pCt. af Befolkningen, idet man dog skal tilføje det yderligere

Forbehold, at Industrien utvivlsomt i Virkeligheden beskjæftiger forholdsvis flere af denne Art Medhjælpere end de to andre Næringsveje.

Det i og for sig store Antal af Personer, der have deres Livserhverv ved personlig Tjenesteydelse, immateriel Virksomhed (ca. 7½ pCt.), vilde bedst kunne faa sin rette Belysning ved en Sammenligning med de tilsvarende Tal i fremmede Landes Erhvervsstatistik, men en saadan Sammenligning bliver mislig derved, at de for de forskellige Lande opgjorte Tal ere meget uensartede, idet Klassifikationen af Erhvervene ikke er foretagen efter de samme Grundsætninger, og særlig Jernbanevæsen o. s. v. som oftest henføres under Omsætningsvirksomhederne, i det Mindste forsaavidt de ere under Privates Administration. Man skal derfor indskrænke sig til en Sammenligning med Norge og Sverig, hvilken ogsaa frembyder mest Interesse. I Norge omfattede det immaterielle Arbejde 4,4 pCt. af Folkemængden efter Folketællingen d. 31te Decbr. 1875, i Sverig 5,6 pCt. d. 31te Decbr. 1880; imidlertid er Tallet for Sverigs Vedkommende langt fra ensartet med det tilsvarende danske, idet bl. a. Embedsmænd og Bestillingsmænd ved Jernbane-, Post- og Telegrafvæsenet i det svenske Tabelværk ere henførte til «Handel og Omsætning», hvorved det svenske Forholdstal for den immaterielle Virksomhed bliver formindsket i ret betydelig Grad.

En Sammenligning mellem den nys anførte Tabel for 1890 og den her følgende for 1880 og 1870

TABEL 153. Det egenlige Danmark: Fordeling efter Næringsklasser for 1000 Indbyggere i 1880 og 1870.

Danemark propr. dit: Classement de 1000 hab. par profession.

	Af 1000 Indbyggere. p. 1000 habitants					
	1880.			1870.		
	Mk. s. m	Kk. s. f.	Begge Kjøen m. + f	Mk. s. m	Kk. s. f.	Begge Kjøen m. + f.
De, som arbejde i immateriel Virksomhed <i>production immatérielle</i>	65,5	68,2	66,9	58,8	60,3	59,5
Jordbrugere (herunder Gartnere) <i>agriculture (et horticulture)</i>	477,2	462,8	469,8	450,3	433,8	441,9
Fiskere og Søfarende <i>pêcheurs et marins</i>	29,5	25,3	27,4	28,9	23,7	26,3
Industridrivende <i>industrie</i>	239,2	219,4	229,2	217,7	200,6	209,0
Handlende <i>commerce</i>	66,2	70,1	68,2	53,1	56,5	54,8
Arbejds mænd og Daglejere. <i>ouvriers et journaliers</i>	87,4	89,8	88,6	154,7	159,7	157,2
Portnere, Bude m. m., Tyende uden fast Tjeneste, uden bestemt Næring ¹⁾ <i>portiers etc.. domestiques sans place; sans profession fixe etc.</i>	7,4	13,8	10,7	2,8	4,1	3,5
Pensionister m. m. <i>pensionnés</i>	4,9	13,9	9,5	5,5	14,0	9,8
Kapitalister. <i>rentiers</i>	7,5	18,4	13,0	5,7	16,5	11,2
Desuden: <i>en outre:</i>	984,8	981,7	983,3	977,5	969,2	973,2
Patienter paa Sindssyge-Anstalter. <i>aliénés</i>	1,0	1,1	1,0	—	—	—
Almissenydende. <i>vivant de la charité publique</i>	12,8	16,9	14,9	20,7	30,2	25,6
Hensatte i Straffe-Anstalter og Fængsler. <i>détenus</i>	1,4	0,3	0,8	1,8	0,6	1,2
	1000	1000	1000	1000	1000	1000

vil i store Træk vise de i de sidste tyve Aar foregaaede Forskydninger imellem Erhvervsklasserne. Ifølge Tabellerne har der været en fra Folketælling til Folketælling fortsat forholdsvis Nedgang i Daglejernes og

¹⁾ Denne Gruppe omfattede i 1870 kun: «Tyende uden fast Tjeneste», «uden bestemt Næring».

Pensionisternes Grupper, en vakkende Bevægelse for Jordbrugets Vedkommende — idet Tidsrummet 1870—80 viser Tilvækst, men det følgende Tiaar Nedgang — Stilstand i Fiskeri og Søfart (tilsamentagne) og endelig en stadig fortsat Opgang i de øvrige egenlige Erhvervsklasser. Medens den absolute Tilvækst i det sidste Tiaar for hele Befolkningen var 10,33 pCt., var saaledes i samme Tidsrum Tilvæksten for Jordbrugere absolut set negativ, og for Fiskere og Søfarende 9,44 pCt., samt for Industridrivende, Personer, der leve af immateriel Virksomhed, Kapitalister og Handlende henholdsvis: 18,44, 23,36, 36,13 og 40,77 pCt.

En nærmere Betragtning vil imidlertid vise, at de her paa pegede Forskydninger for en ikke ringe Del mere ere Følgen af tabellariske Omordninger end af reelle Forandringer. Man maa saaledes henvise bl. a. til det forskjellige Omfang, som ved Tællingerne er givet Klassen «Arbejds mænd og Daglejere», idet man allerede i 1880 og, som anført, end yderligere ved Tællingen i 1890 har bestræbt sig for at faa saa mange Arbejds mænd og Daglejere som muligt udskilte til Jordbrug, Industri eller Handel. I 1870 omfattede «Arbejds mænd og Daglejere» saaledes mellem Sjette- og Syvendebdelen af hele Befolkningen, i 1880 mellem Ellevte- og Tolvteb delen, men i 1890 kun henved Trettendedelen. Naar desuagtet Jordbruget viser Tilbagegang i 1890, skyldes dette, hvorom nærmere nedenfor, bl. a. i Særdeleshed Aftægtsfolkene, der ikke ved sidste Tælling som tidligere bleve regnede med under Jordbruget. — Medens der for de Abnormes Vedkommende kun skal henvises til foranstaaende Afsnit om de abnorme Individier¹⁾, skal man til Tallene for «Almissenydende» alene knytte den Bemærkning, at der ved Almissenydende her forstaaes de Fattige, der væsenlig leve af Fattighjælp, men ikke dem, der ved Siden af Understøttelsen have et Erhverv, som yder deres Hovednæring, og da nu tillige Afgjørelsen af Fattigunderstøttelsens Betydning som væsenlig eller ikke-væsenlig giver et vidt Spillerum for det vilkaarlige Skjøn, vil man ikke af ovenstaaende Tabeller kunne drage fuldt holdbare Slutninger om den Rolle, Fattighjælpen har spillet i Løbet af de tre sidste Aartier. Naar Forholdstallene for Fanger og Arrestanter vise Nedgang fra 1870 til 1880, skyldes dette dels Straffeloven af 10. Febr. 1866, hvis mildere Straffebestemmelser endnu i dette Tiaar maatte øve Indflydelse i nedadgaaende Retning paa Fangeantallet, dels Anordningen af 13. Febr. 1873, hvis Bestemmelser om betinget Benaadning traadte i Kraft i 1879.

Fradrager man de sidstnævnte Grupper, som staa uden for den egenlige Erhvervsinddeling, og desuden Pensionist- og Kapitalistklassen, faar man tilbage de egenlig arbejdende Erhvervsklasser²⁾, som i 1890 omfattede omtrent 95 pCt. af hele Befolkningen, og som naturligt sondres i den egenlig materielle Frembringelse (1890: 67 pCt.), Handel og Omsætning (1890: 10 pCt.) samt den immaterielle Frembringelse (1890: 7½ pCt.), hvortil kommer «Arbejds mænd og Daglejere» og Gruppen «Portnere m. m.», der imidlertid rettelig burde fordeles mellem nysnævnte tre Klasser.

¹⁾ Naar Tallene i Afsnittet om de abnorme Individier ikke stemme aldeles overens med Erhvervstabellernes Oplysninger, er dette begrundet i det forskjellige Skjøn, der under Udarbejdelsen har gjort sig gjældende med Hensyn til saadanne Personer, hvis Abnormitet gaar i flere Retninger eller staaar paa Grænsen mellem to organiske Mangler. Uoverensstemmelser i saa Henseende træde særlig frem for Staden Kjøbenhavns Vedkommende. Forskjellen (46 Md og 8 Kvd) i Antallet af Idioter fremkommer saaledes ved, at en endnu større Difference i Kjøbenhavn er bleven delvis opvejet ved en Afvigelse i modsat Retning for det øvrige Land, idet nemlig en Del Patienter i Sakskjøbing Daareanstalt ere regnede med i Tabellerne, men ikke i nærværende Fremstillings Afsnit om de Abnorme. Uoverensstemmelsen for de Sindssyges Vedkommende skyldes Patienterne i Møens Daareanstalt, hvilke i Tabellerne ere opførte under Anstalter. Hvad endelig Personer i Blinde- og Døvstumme Anstalterne angaar, vise Tabellerne 34 Md for meget og 16 Kvd for lidt. Da Tabellerne for Kjøbenhavn imidlertid have 96 Md og 28 Kvd for meget, er den nævnte Uoverensstemmelse for hele Landet fremkommen ved en Afvigelse i modsat Retning for Landdistrikters og Provins-Kjøbstæders Vedkommende, idet en Del Døvstumme, der vel ere knyttede til, men ikke bo paa Anstalten i Fredericia, ikke i Erhvervstabellerne ere opførte under denne. Jfr S. CXCLII—CCXVIII.

²⁾ En skarp Grænse i saa Henseende vil selvfølgelig ikke kunne drages, saaledes ville en Del af de Almissenydende, Straffefangerne, de Abnorme m. fl. ogsaa kunne tages med under de «Arbejdende», dette Ord taget i videst Betydning, ligesom der jo ogsaa under «arbejdende» Klasser skjuler sig ikke-arbejdende Individier, saasom Børnene.

Indenfor den materielle Frembringelse, som ogsaa indenfor samtlige Næringsklasser overhovedet, indtager Jordbruget den mest fremtrædende Plads. Nedenstaaende Tabel meddeler Fordelingen af Jordbrugerne paa de forskjellige Underklasser samt Forholdet mellem disse og hele Befolkningen pr. 1000 Individder.

TABEL 154. **Jordbruget og dets Underklasser. Agriculture par classe.**

A. Jordbrug og Fædrift: <i>agriculture.</i>	1890.			Af 1000 Indbyggere. <i>par 1000 habitants.</i>								
	Mk <i>s m</i>	Kk <i>s. f.</i>	Begge Kjøn. <i>total.</i>	1890.			1880.			1870.		
				Mk <i>s. m.</i>	Kk <i>s. f.</i>	Begge Kjøn. <i>total.</i>	Mk <i>s m</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Begge Kjøn. <i>total.</i>	Md. <i>s m.</i>	Kk <i>s. f.</i>	Begge Kjøn <i>total.</i>
Proprietærer og Gaardmænd. <i>proprietaires</i>	235125	217358	452483	222,0	195,3	208,3	316,9	289,6	303,0	278,7	248,3	263,3
Forpagtere <i>fermiers</i>	10484	9199	19683	9,9	8,3	9,1	12,6	10,6	11,5	11,4	9,2	10,3
Husmænd <i>petits fermiers</i>	143917	154875	298792	135,9	139,1	137,5	124,5	130,9	127,7	135,4	141,0	138,2
Indsiddere ¹⁾ <i>locataires</i>	3820	4763	8583	3,6	4,3	3,9	4,3	6,4	5,4	—	—	—
Daglejere ved Agerbruget. <i>journaliers</i>	43425	42525	85950	41,0	38,2	39,6	—	—	—	—	—	—
Mejerister ²⁾ . <i>barattage</i>	3704	3397	7101	3,5	3,0	3,3	—	—	—	—	—	—
Drænings- og Engvandingsmestre ³⁾ <i>drainage et irrigation</i>	378	317	695	0,3	0,3	0,3	0,2 ²⁾	0,2 ²⁾	0,2 ²⁾	0,2	0,1	0,2
Jordbrug og Fædrift <i>cultivateurs</i> <i>(champs et bestiaux)</i>	440853	432434	873287	416,2	388,5	402,0	458,5	437,7	447,8	425,7	398,6	412,0
B. Gartneri. horticulture	4926	4123	9049	4,7	3,7	4,2	4,2	3,4	3,8	2,7	2,2	2,4
Tilsammen <i>total</i>	445779	436557	882336	420,9	392,2	406,2	462,7	441,1	451,6	428,4	400,8	414,4

Skjønt Aftægtsfolkene her ere holdte uden for Betragtningen ogsaa for Aarene 1870 og 1880, og skjønt der i 1890 er tilkommet et Par nye Rubriker (Daglejere, Mejerister), som ikke havde deres tilsvarende Rubriker ved de to foregaaende Folketællings-Tabelværker, bliver Resultatet ikke desto mindre dog en Nedgang fra 1880 til 1890 for det samlede Jordbrugs Vedkommende (medens der for Gartneriet kan paavises en stadig og jævn Tilvækst). Og denne forholdsvis Tilbagegang gjenfinder man atter i Proprietærernes, Gaardmændenes og Forpagternes Underklasser, medens Husmandsklassen — vel som Følge bl. a. af betydelig Udstykning — er stegen en Del, baade relativt og absolut. Den Nedgang, Tabellen viser for Indsiddere, skyldes sikkert nok den nye Rubrik «Daglejere ved Agerbruget», der nu omfatter adskillige Personer, som tidligere henførtes til Indsidderne. Som foran bemærket vil i det Hele den forskjellige Behandling, der er bleven «Arbejds mænd og Daglejere» til Del ved de tabellariske Fremstillinger i 1880 og i 1890, virke i høj Grad forstyrrende ved en Sammenligning mellem Tællingsresultaterne i 1880 og 1890, hvad Erhvervene — i dette Tilfælde Jordbruget — angaar. En rigtig Værdsættelse af disse forstyrrende Aarsager og af den for selve Jordbruget konstaterede Nedgang vil imidlertid kræve en Undersøgelse, der gaar noget udover den ovenfor anførte Tabels Ramme. Omstaaende Tabel meddeler de absolute Tal i Aarene 1880 og 1890 for de Underklasser inden for Jordbruget, der i 1890 bleve opførte i selvstændige Rubriker:

¹⁾ Ved Folketællingen i 1870 vare Indsiddere og Aftægtsfolk regnede sammen og udgjorde for Mandkjøn, Kvindekjøn og begge Kjøn henholdsvis 21,9 33,0 og 27,5 for hvert 1000 Indbyggere.

²⁾ Mejerister vare ved Folketællingerne i 1880 og 1870 henregnede under Medhjælpere hos Proprietærer og Gaardmænd

³⁾ I 1880 bleve Drænings- og Engvandingsmestre optalte under de Industridrivendes Klasse

TABEL 155.

Hovedpersoner og Medhjælpere i Jordbruget i 1890 og 1880.

Agriculture: chefs et assistants.

	1890.			1880.		
	Forsørgere og Forsørgede. <i>soutiens et nourris.</i>			Forsørgere og Forsørgede. <i>soutiens et nourris.</i>		
	Hoved- personer. <i>chefs.</i>	Med- hjælpere. <i>assistants.</i>	Tilsammen. <i>total.</i>	Hoved- personer. <i>chefs.</i>	Med- hjælpere. <i>assistants.</i>	Tilsammen <i>total.</i>
Proprietærer og Gaardmænd. <i>propriétaires</i>	413283	39200	452483	457447	139163	596610
Forpagtere. <i>fermiers</i>	17824	1859	19683	20821	1959	22780
Husmænd. <i>petits fermiers</i>	291434	7358	298792	248582	2895	251477
Indsiddere. <i>locataires</i>	8559	24	8583	10612	27	10639
Drænings- og Engvandingsmestre. <i>drainage et irrigation</i> . .	565	130	695	280	32	312
	731665	48571	780236	737742	144076	881818
Daglejere ved Agerbruget. <i>journaliers</i>	85935	15	85950	—	—	—
Mejerister. <i>barattage</i>	4870	2231	7101	—	—	—
Tilsammen. <i>total</i>	822470	50817	873287	737742	144076	881818

Der var saaledes i 1890 over 100,000 Personer færre end i 1880 i de første fem Klasser, og dette Underskud kunde ikke engang opvejes af Tallene for Daglejernes og Mejeristernes i 1890 nytilkomne Grupper. Foretager man nu en Deling af Materialet i Hovedpersoner og Medhjælpere (hvorom mere senere hen), viser det sig, at den omtalte Nedgang i aldeles overvejende Grad falder paa Medhjælperne, idet der i 1880 var over 95000 flere saadanne i de paagjældende fem Klasser end i 1890. Men ligesom det nu er sikkert nok, at Mejeristerne i 1880 blev opførte som Proprietærers og Gaardmænds Medhjælpere, saaledes tør det ogsaa antages for givet, at en Del af dem, der i 1880 belastede Proprietærers, Gaardmænds og Forpagteres Rubrik for Medhjælpere, ved sidste Folketælling har faaet Plads i den nye Daglejerrubrik. Den store Forskjel af over 100,000 Personer viser sig saaledes at være mere tilsyneladende end virkelig, og føjer man «Daglejerne» og «Mejeristerne» til de øvrige Klasser i 1890, svinder Forskjellen ind til 8531 Personer. Dette Tal, som imidlertid ogsaa udtrykker en Tilbagegang, absolut set, for Jordbrugerklassen fra 1880 til 1890, er dog heller ikke det rette Udtryk for denne Befolkningsgruppes Vækstforhold. Drager man nemlig den store Gruppe: «Arbejds mænd og Daglejere uden Specifikation af Næringsvej» med ind under Betragtningen, vil det vise sig, at den absolute Nedgang maa sættes til adskillig mere end de 8531 Personer, uden at det dog er muligt at udtrykke det rette Forhold i bestemte Tal. Ved de to sidste Folketællinger var Antallet af Arbejds mænd og Daglejere uden nærmere angiven Næringsvej følgende:

	Egenlige Danmark.	Landdistrikterne.
1880	174471	108587
1890	162928	90787
	11543	17800

Naar altsaa Antallet af disse Arbejdsmænd og Daglejere var mindre i 1890 end i 1880, netop paa Grund af den ved sidste Tælling iværksatte Fordeling af disse paa Hoved-Erhversgrupperne, tør man ogsaa gaa ud fra, at der skjuler sig færre Landbrugsarbejdere i Tallet for 1890 end i det tilsvarende fra 1880, og denne Formodning faar sin Bekræftelse gennem Tallene for Arbejdsmænd og Daglejere i Landdistrikterne, idet der her var et Minus for 1890 af endog 17800. Det indvundne Resultat, at der altsaa kan paavises en bestemt Tilbagegang i Tabelværkets Jordbrugerklasse, og det uagtet der er tilført denne forholdsvis flere Arbejdsmænd og Daglejere i 1890 end i 1880, stemmer ogsaa ret vel overens med de tidligere givne Oplysninger om Tilvækstforholdene paa Landet (herunder Handelspladserne medregnede), efter hvilke Tilvæksten i Landdistrikterne var 3,8 pCt. i paagjældende Tiaar, idet Nedgangen for den jordbrugende Klasse da er bleven opvejet ved en saa meget desto stærkere Opgang i de ikke-jordbrugende Klasser; saaledes tiltog den industrielle Befolkning i de samme Landdistrikter fra 1880 til 1890 med 8,3 pCt., de Handlende, Søfarende og Fiskerne tilsammen med 29,5 pCt.

De Industridrivende, den næstvigtigste Erhvervsklasse, ere derimod voksede stærkt i Tal fra Tiaar til Tiaar, og denne Tilvækst, der gjælder den industrielle Befolkning baade absolut set og set i Forhold til den øvrige Folkemængde, kan ikke alene udledes af en forskjelligartet Posteringsmaade ved Tællingerne, uagtet der ganske vist i 1890 er tilkommet bl. a. en Del «Daglejere i forskjellige Industrier», men har sin Grund i selve Industriens stærke Vækst. Af 1000 Personer af begge Kjøen hørte i 1870, 1880 og 1890 henholdsvis 209, 229 og 246 til den industrielle Klasse, og det skal i denne Forbindelse anføres, at Stigningen i Tal baade kom Hovedpersoner og Medhjælpere til Gode, ihvorvel Medhjælperklassen er vokset stærkest, hvilket atter har sin naturlige Forklaring i Storindustriens Udvikling.

De Industridrivende fordelte sig i 1890 paa følgende Maade paa de forskjellige Underafdelinger:

TABEL 156. Den industrielle Virksomhed og dens Underklasser i 1890. — *Industrie par classe.*

	1890.			Af 1000 Indbyggere. p. 1000 habitants.		
	Mk. s. m.	Kk s. f.	Begge Kjøen. total.	Mk. s. m.	Kk. s. f.	Begge Kjøen total.
De, som leve af:						
Industri for Tilvirkning af Næringsmidler m. m. <i>produits alimentaires</i>	39724	35169	74893	37,5	31,6	34,5
Beklædnings-, Toilet- og Vævnings-Industri. <i>industries textiles</i>	64001	91091	155092	60,4	81,8	71,4
Bygnings- og Møbel-Industri samt Forarbejdning af Sten- og Trævarer. <i>industrie des bâtimens et des meubles</i>	102379	87697	190076	96,7	78,8	87,5
Forarbejdning af Metalgjenstande <i>préparation des métaux</i> . .	42657	33756	76413	40,3	30,3	35,2
Industri af kemisk og teknisk Art samt Lervarefabrikation <i>produits chimiques</i>	5135	5208	10343	4,9	4,7	4,7
Industri i literær og kunstnerisk Retning. <i>imprimerie, photographie etc.</i>	6999	5555	12554	6,6	5,0	5,8
Forskjellige andre industr. Næringsveje. <i>autres industries</i> . .	7243	7814	15057	6,8	7,0	6,9
Tilsammen. total . . .	268138	266290	534428	253,2	239,2	246,0

Det er «Bygnings- og Møbel-Industri m. m.», der bl. a. omfatter Murernes, Tømrernes, Snedkernes, Malernes og Lakerernes, Bødkernes og Sadelmagernes vidt udbredte Næringsveje, — samt «Beklædnings-Industrien» med Skomagere, Syersker, Skrædere, Vævere, Træskomagere o. s. v., som spille den største Rolle

indenfor den industrielle Gruppe. Naar «Forarbejdning af Metalgjenstande» staar som den tredjestørste Underafdeling, skyldes dette Smedene, der udgjøre over Halvdelen af de til denne Fag-Gruppe hørende Personer. For hver 1000 Indbyggere af den hele Befolkning havde 34,5 deres Underhold af «Industrien for Tilvirkning af Næringsmidler». Denne Gruppe omfatter imidlertid ikke alene Tilvirkningen af Næringsmidler i Ordets strængeste Betydning, men ogsaa Tilvejebringelsen af Nydelsesmidler af mere stimulerende, oplivende, Art; saaledes kom herunder paa «Tobaks- og Cigarfabrikanter», «Ølbryggere» og «Brændevinsbrændere» ikke mindre end 15263 Personer.

En endnu større Tilvækst end den for Industrien paaviste falder paa Handelen. I 1890 havde af 1000 Personer af begge Kjøen 99 deres Erhverv ved «Handel og Omsætning» (o: egenlig Handel, Søfart, Landtransport). Da de Søfarende ved de to foregaaende Folketællinger ere blevne slaaede sammen med Fiskerne, savner man det rette Sammenligningsgrundlag til Bedømmelsen af Tilvæksten fra 1870—80 til 1890; holder man sig derimod til den egenlige Handel og Landtransporten (under hvilken sidste jo ikke er medregnet Personalet ved Post-, Telegraf- og Jernbanevæsenet), viser Fremgangen sig tilstrækkelig tydelig udtalt i følgende Tal. Af 1000 Indbyggere af begge Kjøen kom paa Handel (med Landtransport) i 1870, 1880 og 1890 henholdsvis 54,8, 68,2 og 87,0 Personer; for det sidste Tals Vedkommende skal man dog henlede Opmærksomheden paa den i 1890 nytilkomne Rubrik «Daglejere i forskellige Omsætnings-Virksomheder», der imidlertid kun omfatter godt 4000 Individuer. Ogsaa ved Betragtning af den absolute Tilvækst kommer man til det Resultat, at de «Handlende» staa øverst i Rækken, hvad Tilvækstforholdene 1880—90 angaar; Antallet af Handlende er nemlig i det paagjældende Tiaar vokset med ikke mindre end 40,77 pCt. — Indenfor den egenlige Handel staa, som følgende Tabel viser, de, der leve af «Handel i Almindelighed, Bankforretninger m. m.» («Kjøbmænd» 31903, «Grosserere» 19334 o. s. v.) samt de, der leve af «Handel med Næringsstoffer og Fortæringsgjenstande» («Traktører og Restavratører» 26417, «Høkere» 7877) som de mest fremtrædende Underklasser. «Anden Handel» faar sit ret betydelige Forholdstal særlig ved Detailhandlernes Gruppe, der 1890 omfattede 17778 Personer.

TABEL 157. Handelsvirksomheden og dens Underklasser 1890. — *Commerce par classe.*

De, som leve af:	1890.			Af 1000 Indbyggere. p. 1000 habitants.		
	Mk. s. m.	Kk. s. f.	Begge Kjøen. total.	Mk. s. m.	Kk. s. f.	Begge Kjøen. total.
Handel i Almindelighed, Bankforretninger m. m. <i>banquiers, marchands en gros etc.</i>	30263	30418	60681	28,6	27,3	27,9
Handel med Næringsstoffer m. m. <i>professions relatives à l'alimentation publique</i>	23107	29276	52383	21,8	26,3	24,1
Handel med Beklædningsstoffer og Husgeraadsgjenstande. <i>professions relatives au commerce des ustensiles</i>	5658	7026	12684	5,3	6,3	5,9
Anden Handel. <i>autre commerce</i>	20413	22397	42810	19,3	20,1	19,7
Daglejer-Virksomhed (i Omsætnings-Virksomheder). <i>journaliers</i>	2182	2189	4371	2,1	2,0	2,0
Tilsammen. total . . .	81623	91306	172929	77,1	82,0	79,6

Medens de sidst omtalte Hoved-Erhvervsgrupper fremtræde med nye Rammer i 1890, har den tabellariske Fremstilling af den «immaterielle Virksomhed» i Hovedsagen bevaret sin gamle Skikkelse, kun med yderligere Specialisering, og vil derfor være ret vel egnet til Grundlag for Sammenligninger mellem de forskellige Folketællingers Resultater, hvad omstaaende Tabel giver Materiale til.

TABEL 158.

Den immaterielle Virksomhed og dens Underklasser.

Production immatérielle par classe.

	Af 1000 Indbyggere. p. 1000 habitants.								
	1890.			1880.			1870.		
	Mk. s. m.	Kk. s. f.	Begge Kjøn. total	Mk. s. m.	Kk. s. f.	Begge Kjøn. total	Mk. s. m.	Kv. s. f.	Begge Kjøn. total
Gejstlige Embedsmænd og Kirkebetjente. <i>clergé et aides</i>	3,4	5,0	4,2	3,5	5,4	4,5	} 13,2	17,0	15,1
Lærere ved offentlige Undervisnings-Anstalter <i>professeurs publ.</i>	8,4	10,2	9,4	} 12,0	14,9	13,5			
Andre Lærere <i>professeurs privés</i>	5,0	6,2	5,7						
Officerer og Embedsmænd ved Militær-Etaterne. <i>militaires supér.:</i>									
a) ved Hæren. <i>armée</i>	1,6	1,8	1,7	1,6	2,0	1,9	1,9	2,3	2,1
b) ved Søværnet <i>marine</i>	0,2	0,3	0,3	0,2	0,3	0,2	0,3	0,4	0,3
De militære Underklasser ¹⁾ : <i>milit. subalternes:</i>									
a) ved Hæren. <i>armée</i>	7,7	2,7	5,1	8,0	2,3	5,1	8,5	2,4	5,4
b) ved Søværnet. <i>marine</i>	0,6	0,4	0,5	0,3	0,3	0,3	0,7	0,6	0,7
Civile Arbejdere ²⁾ : <i>ouvriers civils:</i>									
a) ved Hæren. <i>armée</i>	0,3	0,2	0,2	—	—	—	—	—	—
b) ved Søværnet. <i>marine</i>	1,3	1,1	1,2	—	—	—	—	—	—
Civile Embedsmænd udenfor Post-, Telegraf- og Jernbanevæsenet. <i>fonctionnaires civils sauf ceux des postes, télégr. et ch. de fer</i> . .	5,4	7,2	6,3	} 8,7 ³⁾	10,6 ³⁾	9,7 ³⁾	} 10,0 ³⁾	13,0 ³⁾	11,5 ³⁾
Medhjælpere hos Ovennævnte. <i>leurs assistants privés</i>	1,1	0,8	0,9						
Embedsmænd ved Post-, Telegraf og Jernbanevæsenet <i>fonctionnaires des postes, télégr. et chemins de fer</i>	2,9	3,1	3,0						
Medhjælpere hos Ovennævnte. <i>leurs assistants</i>	9,6	9,0	9,3						
Fast Ansatte i underordnede Poster <i>petits employés</i>	13,2	13,5	13,3	20,7	21,6	21,1	13,9	15,2	14,6
Sagførere, Læger, Civilingeniører m. m. <i>avocats, médecins etc.</i> . .	6,4	9,5	8,0	5,1	7,2	6,2	} 10,3	9,4	9,8
Privatiserende Videnskabsmænd, Literater, Journalister, Kunstnere m. m. <i>savants, gens de lettres etc.</i>	7,0	4,4	5,7	5,4	3,6	4,4			
Tilsammen. <i>total</i>	74,1	75,4	74,8	65,5	68,2	66,9	58,8	60,3	59,5

³⁾ Ved Tællingerne 1880 og 1870 fandtes følgende Grupper:

Civile Embedsmænd	7,0	9,5	8,3	8,2	11,9	10,1
Samme private Medhjælpere	1,7	1,1	1,4	1,8	1,1	1,4

Som det vil ses, er «Civile Arbejdere» ved Hær og Søværn den eneste Rubrik, der i 1890 har brudt de tidligere Tællingers Ramme. Til disse omtrent 3000 Arbejdere, der alle henhøre til Kjøbenhavn og tidligere stode opførte under Industrien, maa man da føje Arbejderne ved Frederiksværk Krudtværk og Usse-rød Klædefabrik (i 1890 henholdsvis 66 og 49, opførte under de Industridrivendes Klasse), dersom man vil have det samlede Antal af de til Militærvæsenet knyttede Arbejdere. Iøvrigt er der i 1890 sket forskjellige Smaaforandringer i Tabellens enkelte Rubriker, hvilket maa have i Erindring ved en Vurdering af Forholdstallene; naar saaledes de «Fast Ansatte i underordnede Poster» ere gaaede meget tilbage i Tal, har dette sin Grund i Overførelsen af en Del, tidligere hertil regnede, Personer dels til de ovenstaaende Rubriker for Medhjælpere dels, som Kirkebetjente, til «Gejstlige Embedsmænd m. m.». I 1870 vare Prokuratorer regnede med til «Civile Embedsmænd».

¹⁾ Herunder de kasererede Soldater.

²⁾ Civile Arbejdere (i Kjøbenhavn) ere ved de tidligere Folketællinger henregnede under de Industrielles Klasse.

Tabellen viser stærk Stigen for de «immaterielle Frembringers» Gruppe tagen som Helhed — den absolute Tilvækst var i sidste Tiaar 18,44 for hvert Hundrede — og indenfor Gruppen særlig livlig Vækst i de «frie» Erhverv og en for Kommunikationsmidlernes Udvikling betegnende Opgang i Rubrikerne «Civile Embedsmænd og Medhjælpere». Som Embedsmænd og Medhjælpere ved «Post-, Telegraf- og Jernbanevæsenet opføres nemlig i 1890 ikke mindre end 26644 Personer. Endelig skal bemærkes, at der under «Lærere» (som ogsaa ere tiltagne ret betydelig), skjuler sig Personer, der strængt taget ikke høre herhen, saasom Elever i Seminarier m. fl. — og at Tallene for Militær-Etaterne maa ses i Belysning af de efter 1880 udkomne Love, «Lov af 25de Juli 1880 om Tillæg til Lov om Hærens Ordning af 6te Juli 1867» og «Lov om Søværnets Ordning af 28 Maj 1880». At i øvrigt Forholdstallene maa gaa ned for Embedsmændenes Gruppe med en i Størrelse væsenlig uforandret Embedsstand og en rask Befolkningsforøgelse, er en Selvfølge.

Gaar man tilbage i Folketællingernes Række til 1840, den første Tælling, hvis Erhvervsskema berettiger til en, om end kun summarisk, Sammenligning med Nutiden, faar man et tydeligt Billede af den Retning, Forskydningerne imellem Erhvervene have taget i Tidens Løb. Man vil af nedenstaaende Oversigt for 1840 bl. a. se, at Landbruget da endnu lægger Beslag paa omtrent Halvdelen af Befolkningen, at Handelen indtager en meget beskedent Plads, og at Embeds- og særlig Militærstanden breder sig stærkt i de «immaterielle Frembringers» Gruppe.

I 1840 fordelte Befolkningen sig paa følgende Maade efter Næringsvej for hver 1000 Indbyggere af begge Kjøen tilsammen: *Population en 1840 par profession (par 1000)*.

Civile Embedsmænd (med de i underordnede Poster Ansatte). <i>fonctionnaires civils</i>	22,3
Gejstlige Embedsmænd og Lærerstanden. <i>clergé</i>	20,7
Officerer og Embedsmænd ved Militær-Etaterne: <i>militaires supér.:</i>	
a. ved Hæren. <i>armée</i>	2,9
b. ved Søværnet. <i>marine</i>	1,0
De militære Underklasser: <i>militaires subalternes:</i>	
a. ved Hæren. <i>armée</i>	7,9
b. ved Søværnet. <i>marine</i>	4,4
Privatiserende Videnskabsmænd m. m. <i>savants etc.</i>	4,5
Immaterielle Frembringere. <i>total de la production immatérielle</i>	Tilsammen. total 63,7
Pensionister og Kapitalister (herunder Aftægtsfolk). <i>pensionnés et rentiers</i>	37,4
Jordbrugere (uden Aftægtsfolk). <i>agriculteurs</i>	465,1
Søfarende og Fiskere. <i>marins et pêcheurs</i>	27,5
Industri drivende. <i>industrie</i>	195,3
Handlende. <i>commerce</i>	35,9
Daglejere. <i>journaliers</i>	132,6
Uden bestemt Næringsvej. <i>sans profession fixe</i>	10,6
	Tilsammen. total 968,1
Almissenydende. <i>vivant de la charité publique</i>	30,0
Arrestanter og Fanger. <i>détenus</i>	1,9
	1000,0.

I 1890 fordelte Folkemængden sig paa følgende Maade mellem de forskjellige Næringsklasser i Kjøbenhavn, Provins-Kjøbstæderne og Landdistrikterne:

TABEL 159. Folkemængdens Fordeling efter Næringsveje i Kjøbenhavn, Provins-Kjøbstæderne og Landdistrikterne i det egenlige Danmark i 1890. — Professions.

	Kjøbenhavn. Copenhague.			Provins-Kjøbstæderne. villes de province.			Landdistrikterne communes rurales.		
	Mk. s. m.	Kk. s. f.	Begge Kjøn total.	Mk. s. m.	Kk. s. f.	Begge Kjøn. total.	Mk. s. m.	Kk. s. f.	Begge Kjøn. total.
Kongehuset. <i>famille royale</i>	10	6	16	"	"	"	"	"	"
De, som arbejde i immateriel Virksomhed <i>production immatérielle</i> :									
Geistlige Embedsmænd og Kirkebetjente. <i>clergé et aides</i> .	258	439	697	504	711	1215	2799	4396	7195
Lærere ved offentlige Undervisnings-Anstalter. <i>professeurs publ.</i>	346	596	942	1159	1701	2860	7414	9101	16515
Andre Lærere. <i>professeurs privés</i>	826	2313	3139	566	1698	2264	3958	2917	6875
Officerer og Embedsmænd. <i>militaires supérieurs</i> :									
a) ved Hæren. <i>armée</i>	756	861	1617	669	770	1439	267	353	620
b) ved Søværnet. <i>marine</i>	208	345	553	8	10	18	11	25	36
De militære Underklasser: <i>milit. subalternes</i> :									
a) ved Hæren. <i>armée</i>	3406	1078	4484	4120	1659	5779	590	266	856
b) ved Søværnet. <i>marine</i>	616	466	1082	5	"	5	9	4	13
Civile Arbejdere. <i>ouvriers civils</i> :									
a) ved Hæren. <i>armée</i>	276	248	524	"	"	"	"	"	"
b) ved Søværnet. <i>marine</i>	1351	1204	2555	"	"	"	"	"	"
Civile Embedsmænd, og Medhjælpere, udenfor Post-, Telegraf- og Jernbanevæsenet <i>fonctionnaires civils, assistants aussi, hors des postes, télégr. et chemins de fer</i>	2413	3300	5713	2245	2808	5053	2247	2724	4971
Embedsmænd, og Medhjælpere, ved Post, Telegraf- og Jernbanevæsenet <i>fonctionnaires et assistants des postes, télégr. et chemins de fer</i>	818	644	1462	4244	4340	8584	8181	8417	16598
Fast Ansatte i underordnede Poster <i>petits employés</i>	4608	4850	9458	3479	3985	7464	5905	6160	12065
Sagførere, Læger m. m. <i>avocats, médecins etc.</i>	1523	2596	4119	1889	3005	4894	3356	5044	8400
Privatiserende Videnskabsmænd m. m. <i>savants, gens de lettres etc.</i>	4436	2481	6917	1197	1130	2327	1798	1328	3126
Tilsammen. <i>total</i>	21841	21421	43262	20085	21817	41902	36535	40735	77270
Jordbrugere. <i>agriculture</i> :									
Proprietærer, Gaardmænd og Forpagtere. <i>propriétaires et fermiers</i>	274	245	519	1818	1654	3472	243517	224658	468175
Husmænd. <i>petits fermiers</i>	10	2	12	3369	3493	6862	140538	151380	291918
Indsiddere og Daglejere ved Agerbruget <i>locataires et journaliers agricoles</i>	5	4	9	938	895	1833	46302	46389	92691
Mejerister, Drænings- og Engvandingmestre. <i>barattage, drainage et irrigation</i>	48	57	105	191	188	379	3843	3469	7312
Tilsammen. <i>total</i>	337	308	645	6316	6230	12546	434200	425896	860096
Gartnere. <i>horticulteurs</i>	576	395	971	1033	835	1868	3317	2893	6210
Fiskere. <i>pêche</i>	101	77	178	3229	2912	6141	13864	12729	26593
Industridrivende <i>industrie</i>	59025	64180	123205	71331	70459	141790	137782	131651	269433
Handlende <i>commerce</i>	27593	32219	59812	29291	32585	61876	24739	26502	51241
Søfarende. <i>marine marchande</i>	2728	2188	4916	4425	4042	8467	6571	6128	12699
De, som leve af Landtransport (undt. Post- og Jernbanevæsenet) <i>transport par terre (sauf postes et chemins de fer)</i>	3293	3092	6385	2469	2142	4611	2699	2391	5090
De, som leve af andre Erhverv. ¹⁾ <i>autres professions</i>	21557	25065	46622	22826	28901	51727	51617	57629	109246
Pensionister m. m. <i>pensionnés</i>	1895	5724	7619	1037	3108	4145	1695	4264	5959
Aftægtsfolk. <i>paysans pensionnaires</i>	10	23	33	252	461	713	14993	24537	39530
Kapitalister. <i>rentiers</i>	3084	12327	15411	2482	6200	8682	3923	6958	10881
Tilsammen <i>total</i>	142050	167025	309075	164776	179692	344468	731935	742313	1,474248
Patienter paa Abnorm-Anstalter <i>aux hospices d'anormaux</i> .	320	251	571	419	481	900	1120	1162	2282
Almisenyndende. <i>vivant de la charité publique</i>	1181	1309	2490	2142	2504	4646	13721	18157	31878
Hensatte i Fængsler og Straffe-Anstalter <i>détenus</i>	452	271	723	641	52	693	400	6	406
Tilsammen. <i>total</i>	144003	168856	312859	167978	182729	350707	747176	761638	1,508814

¹⁾ Herunder: Arbejdsmænd uden specificeret Næring; Portnere, Bude; Tyende uden fast Tjeneste, uangiven Næringsvej m. m

TABEL 160. Folkemængdens Fordeling efter Næringsveje for 1000 Indbyggere i København, Provins-Kjøbstæderne og Landdistrikterne 1890.

Professions par 1000 habitants.

	Af 1000 Indbyggere. p. 1000 habitants.								
	Kjøbenhavn. Copenhague.			Provins-Kjøbst. cilles de province.			Landdistrikterne communes rurales.		
	Mk. s. m.	Kk. s. f.	Begge Kjøn. total.	Mk. s. m.	Kk. s. f.	Begge Kjøn. total.	Mk. s. m.	Kk. s. f.	Begge Kjøn. total.
De, som arbejde i immateriel Virksomhed. <i>production immatérielle:</i>									
Gejstlige Embedsmænd og Kirkebetjente. <i>clergé et aides</i>	1,8	2,6	2,2	3,0	3,9	3,5	3,7	5,8	4,8
Lærere ved offentlige Undervisnings-Anstalter. <i>professeurs publ.</i>	2,4	3,5	3,0	6,9	9,3	8,1	9,9	12,0	10,9
Andre Lærere. <i>professeurs privés</i>	5,7	13,7	10,0	3,4	9,3	6,5	5,3	3,8	4,6
Officerer og Embedsmænd. <i>militaires supér.:</i>									
a) ved Hæren. <i>armée</i>	5,2	5,1	5,2	4,0	4,2	4,1	0,4	0,5	0,4
b) ved Søværnet. <i>marine</i>	1,4	2,0	1,8	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0
De militære Underklasser. <i>milit. subalternes:</i>									
a) ved Hæren. <i>armée</i>	23,7	6,4	14,3	24,5	9,1	16,5	0,8	0,3	0,6
b) ved Søværnet. <i>marine</i>	4,3	2,8	3,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Civile Arbejdere. <i>ouvriers civils:</i>									
a) ved Hæren. <i>armée</i>	1,9	1,5	1,7	"	"	"	"	"	"
b) ved Søværnet. <i>marine</i>	9,4	7,1	8,2	"	"	"	"	"	"
Civile Embedsmænd, med Medhjælpere, udenfor Post-, Telegraf- og Jernbanevæsenet. <i>fonctionnaires civils, assistants aussi, hors des postes etc.</i>	16,8	19,6	18,3	13,4	15,4	14,4	3,0	3,6	3,2
Embedsmænd, med Medhjælpere, ved Post-, Telegraf- og Jernbanevæsenet. <i>fonctionnaires et assistants, des postes, télégr. et ch. de fer</i>	5,7	3,8	4,7	25,3	23,8	24,5	11,0	11,1	11,0
Fast Ansatte i underordnede Poster. <i>petits employés.</i>	32,0	28,7	30,2	20,7	21,8	21,3	7,9	8,1	8,0
Sagførere, Læger m. m. <i>avocats, médecins etc.</i>	10,6	15,4	13,2	11,2	16,4	13,9	4,5	6,6	5,6
Privatiserende Videnskabsmænd m. m. <i>savants, gens de lettres etc.</i>	30,8	14,7	22,1	7,1	6,2	6,6	2,4	1,7	2,1
Tilsammen. <i>total</i> . . .	151,7	126,9	138,3	119,6	119,4	119,5	48,9	53,5	51,2
Jordbrugere. <i>agriculture:</i>									
Proprietærer, Gaardmænd og Forpagtere. <i>propriétaires et fermiers</i>	1,9	1,5	1,7	10,8	9,1	9,9	325,9	295,0	310,3
Husmænd. <i>petits fermiers</i>	0,1	0,0	0,1	20,1	19,1	19,6	188,1	198,7	193,5
Indsiddere og Daglejere ved Agerbruget. <i>locataires et journaliers agricoles.</i>	0,0	0,0	0,0	5,6	4,9	5,2	62,0	61,0	61,4
Mejerister, Drænings- og Engvandingmestre. <i>barattage, drainage et irrigation</i>	0,3	0,3	0,3	1,1	1,0	1,1	5,1	4,5	4,9
Tilsammen. <i>total</i> . . .	2,3	1,8	2,1	37,6	34,1	35,8	581,1	559,2	570,1
Gartnere. <i>horticulteurs</i>	4,0	2,3	3,1	6,1	4,6	5,3	4,4	3,8	4,1
Fiskere. <i>pêche</i>	0,7	0,5	0,6	19,2	15,9	17,5	18,6	16,8	17,6
Industridrivende. <i>industrie</i>	409,9	380,1	393,8	424,6	385,6	404,3	184,4	172,9	178,6
Handlende. <i>commerce</i>	191,6	190,8	191,2	174,4	178,3	176,4	33,1	34,8	34,0
Søfarende. <i>marine marchande</i>	18,9	13,0	15,7	26,3	22,1	24,1	8,8	8,0	8,4
De, som leve af Landtransport (undt Post- og Jernbanevæsenet). <i>transport par terre (sauf postes et ch. d. f.)</i>	22,9	18,3	20,4	14,7	11,7	13,2	3,6	3,1	3,4
De, som leve af andre Erhverv ¹⁾ . <i>autres professions</i>	149,7	148,4	149,0	135,9	158,2	147,5	69,1	75,7	72,4
Pensionister m. m. <i>pensionnés</i>	13,2	33,9	24,3	6,2	17,0	11,8	2,3	5,6	3,9
Aftægtsfolk. <i>paysans pensionnaires</i>	0,1	0,1	0,1	1,5	2,5	2,0	20,1	32,2	26,2
Kapitalister. <i>rentiers</i>	21,4	73,0	49,3	14,8	34,0	24,8	5,2	9,1	7,2
Tilsammen for alle Hoved-Næringsklasser. <i>total</i> . . .	986,4	989,1	987,9	980,9	983,4	982,2	979,6	974,7	977,1
Patienter paa Abnorm-Anstalterne. <i>aux hospices d'anormaux</i>	2,2	1,5	1,8	2,5	2,6	2,6	1,5	1,5	1,5
Almissenydende. <i>vivant de la charité publ.</i>	8,2	7,8	8,0	12,8	13,7	13,2	18,4	23,8	21,1
Hensatte i Fængsler og Straffe-Anstalter. <i>détenus</i>	3,2	1,6	2,3	3,8	0,3	2,0	0,5	0,0	0,3
Tilsammen. <i>total</i> . . .	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000

¹⁾ Herunder: Arbejdsmænd uden specificeret Næring; Portnere, Bude; Tyende uden fast Tjeneste; uangiven Næringsvej m. m.

Ved de to foregaaende Folketællinger var Fordelingen efter Næringsklasser for 1000 Individuer af hvert Kjøen følgende:

TABEL 161. **Folkemængdens Fordeling efter Næringsveje for 1000 Indbyggere. 1880 og 1870.**
Professions par 1000 habitants, 1880 et 1870.

	Af 1000 Indbyggere. p 1000 habitants.											
	1880.						1870.					
	Kjøbenhavn. Copenh.		Provins-Kjøbst villes de province.		Landdistr communes rurales.		Kjøbenhavn. Copenh.		Provins-Kjøbst villes de province.		Landdistr. communes rurales.	
	Mk. s. m.	Kk. s. f.	Mk. s. m.	Kk. s. f.	Mk. s. m.	Kk. s. f.	Mk. s. m.	Kk. s. f.	Mk. s. m.	Kk. s. f.	Mk. s. m.	Kk. s. f.
De, som arbejde i immateriel Virksomhed <i>production im-</i> <i>matérielle:</i>												
Gejstlige Embedsmænd <i>clergé</i>	1,6	2,3	2,2	3,9	4,1	6,2	} 6,1	8,5	11,1	15,4	14,4	18,5
Lærere. <i>professeurs</i>	8,9	16,6	10,2	18,6	12,9	13,9						
Officerer og Embedsm ved Milit-Etat. <i>militaires supér.:</i>												
a) ved Hæren. <i>armée</i>	8,2	8,3	3,8	4,6	0,3	0,4	10,3	10,0	4,9	6,2	0,4	0,5
b) ved Søværnet. <i>marine</i>	1,6	2,2	0,1	0,02	0,02	0,01	2,6	3,4	0,04	0,04	0,02	0,03
De militære Underklasser <i>milit. subalternes:</i>												
a) ved Hæren <i>armée</i>	31,6	7,2	27,2	8,3	0,7	0,2	40,8	8,5	31,3	9,7	0,7	0,2
b) ved Søværnet <i>marine</i>	2,7	2,4	0,2	"	0,01	0,03	7,7	5,7	0,04	0,1	0,01	0,00
Civile Embedsmænd og Medhjælpere. <i>fonctionnaires</i> <i>civils, assistants aussi</i>	21,1	23,4	24,2	29,6	3,9	4,8	36,6	43,3	28,8	37,9	3,5	4,3
Fast Ansatte i underordnede Poster <i>petits employés</i> . .	28,4	28,2	37,9	40,1	16,2	16,8	32,7	33,3	26,0	27,2	9,5	10,6
Sagførere, Læger m. m. <i>avocats, médecins etc.</i>	11,3	14,1	10,7	15,3	3,1	4,4	} 46,8	36,4	14,6	21,7	5,1	3,6
Privatiserende Videnskabsmænd m. m. <i>savants, gens de</i> <i>lettres etc.</i>	26,6	15,8	5,4	4,4	2,2	1,3						
Tilsammen total	142,0	120,5	121,9	124,8	43,4	48,0	183,6	149,1	116,8	118,2	33,6	37,7
Jordbrugere: <i>agriculture:</i>												
Proprietærer, Gaardmænd og Forpagtere <i>propriétaires</i> <i>et fermiers</i>	3,6	3,1	17,4	14,6	437,7	407,8	3,3	2,2	20,1	17,3	371,5	335,8
Husmænd. <i>petits fermiers</i>	0,1	0,03	19,6	19,1	163,1	175,5	0,1	0,01	16,0	15,6	172,4	182,9
Indsiddere ¹⁾ . <i>locataires agr.</i>	0,01	0,02	0,3	0,2	5,7	8,7	— ¹⁾	— ¹⁾	— ¹⁾	— ¹⁾	— ¹⁾	— ¹⁾
Drænings- og Engvandingsmestre ²⁾ . <i>drainage et irri-</i> <i>gation</i>	—	—	—	—	—	—	"	"	"	"	0,2	0,2
Tilsammen total	3,7	3,1	37,3	33,9	606,5	592,0	3,4	2,2	36,1	32,9	544,1	518,9
Gartnere. <i>horticulteurs</i>	4,9	3,3	8,0	6,1	3,2	2,9	2,0	1,4	6,5	5,6	2,1	1,7
Fiskere og Søfarende <i>pêcheurs et marins</i>	25,1	14,3	53,3	43,2	25,7	23,6	19,6	11,4	57,9	49,3	25,2	20,9
Industridrivende <i>industrie</i>	417,8	376,5	416,8	364,5	178,7	163,8	381,3	341,0	428,2	372,0	161,6	150,5
Handlende (med Landtransport). <i>commerce</i>	196,9	193,2	177,5	181,9	25,4	26,9	179,6	179,1	165,2	168,7	18,3	19,5
De, som leve af andre Erhverv <i>autres ou sans prof fixe etc.</i>	165,5	174,6	141,8	163,2	75,3	79,6	167,3	152,7	140,2	160,5	159,2	166,0
Pensionister m m <i>pensionnés</i>	17,8	49,7	8,0	24,4	2,4	5,6	23,3	60,4	8,8	23,9	2,7	5,7
Aftægtsfolk ¹⁾ . <i>paysans pensionnaires</i>	0,1	0,1	1,5	2,4	19,4	29,5	0,01	0,01	2,3	3,7	28,0	42,8
Kapitalister. <i>rentiers</i>	16,7	53,6	15,4	41,3	4,6	7,8	21,9	75,0	13,3	37,7	2,4	4,5
Tilsammen. total	990,5	988,9	981,5	985,7	984,6	979,7	982,0	972,3	975,3	972,5	977,2	968,2
Patienter paa Sindssyge-Anstalter. <i>aux hospices d'aliénés</i>	"	"	1,5	1,5	1,0	1,1	—	—	—	—	—	—
Almissenydende <i>vivant de la charité publique</i>	7,9	9,7	11,3	12,3	13,9	19,1	13,6	24,1	17,9	26,5	22,1	31,8
Hensatte i Straffe-Anstalter og Fængsler <i>détenus</i>	1,6	1,4	5,7	0,5	0,5	0,1	4,4	3,6	6,8	1,0	0,7	0,03
Tilsammen. total	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000

1) Ved Folketællingen 1870 vare Indsiddere og Aftægtsfolk regnede sammen; de for Aftægtsfolk opgivne Forholdstal i 1870 omfatte saaledes ogsaa Indsiddere

2) I 1880 bleve Drænings- og Engvandingsmestre optalte under Industridrivende

De Forskjelligheder, der fremtræde imellem Land og Kjøbstæder og atter mellem Hovedstad og Provins-Kjøbstæder, følge for en stor Del af Sagens Natur. Som skarpeste Modsætning til Hovedstaden med dens forholdsvis betydelige immaterielle Virksomhed og stærkt udviklede Industri og Handel staa Landdistrikterne, hvis Befolkning for meget over Halvdelens Vedkommende umiddelbart er knyttet til Jordbruget, medens Industri, immateriel Virksomhed og særlig Handel her kun give Underhold til mindre Dele af Befolkningen. Provins-Kjøbstæderne indtage en Mellemstilling, dog saaledes, at de for de fleste Næringsklassers Vedkommende komme Fordelingen i Kjøbenhavn nærmest. — Det maa imidlertid vel erindres, at Handelspladserne og ogsaa andre Pladser af bylignende Karakter i ovennævnte Tabeller, som overalt, hvor Betegnelsen Landdistrikter i nærværende Fremstilling bruges uden Forbehold, ere regnede med ind under Landdistrikterne, og at Modsætningen mellem By og Land derved tilsløres en Del. Vil man have dette Modsætningsforhold skarpere frem, maa man overføre de 6 Handelspladser fra Landdistrikterne til Kjøbstæderne, hvad nedenstaaende Tabel giver Midler til. Fordelingen efter Næringsvej var i 1890 følgende i Handelspladserne:

TABEL 162.

Handelspladserne 1890. *Places de commerce.*

	Mk. s. m.	Kk. s. f.	Begge Kjøen. total.	For 1000 Indb. af begge Kjøen.
De, som arbejde i immaterielle Virksomheder. <i>prod. immatérielle</i> . . .	3827	4914	8741	149,0
Jordbrugere. <i>agriculture</i>	259	266	525	9,0
Gartnere. <i>horticulture</i>	195	148	343	5,8
Fiskere. <i>pêche</i>	69	56	125	2,1
Industridrivende. <i>industrie</i>	9753	10734	20487	349,1
Handlende. <i>commerce</i>	4571	5359	9930	169,2
Sefarende. <i>marine marchande</i>	928	860	1788	30,5
De, som leve af Landtransport (undt. Jernbane- og Postvæsenet) <i>entreprises de transport par terre (sauf postes et ch. d. f.)</i>	792	757	1549	26,4
Arbejdsmænd og Daglejere uden specificeret Næring. <i>ouvriers journaliers</i>	2497	2532	5029	85,7
Portnere, Bude m. m.; Tyende uden fast Tjeneste; uden bestemt Næring. <i>commissionnaires, domest. sans place etc. etc.</i>	892	1981	2873	49,0
Pensionister m. m. <i>pensionnés</i>	527	1458	1985	33,8
Aftægtsfolk. <i>paysans pensionnaires</i>	14	23	37	0,6
Kapitalister. <i>rentiers</i>	991	2875	3866	65,9
Patienter paa Abnorm-Anstalterne. <i>aux hospices d'anormaux</i>	86	80	166	2,8
Almissenydende. <i>vivant de la charité publique</i>	882	342	1224	20,9
Hensatte i Fængsler og Straffe-Anstalter. <i>détenus</i>	10	"	10	0,2
Tilsammen. <i>total</i>	26293	32385	58678	1000,0

Det vil ses, at Fordelingen her kommer Kjøbstæderne meget nærmere end Landdistrikterne, og at den endogsaa i flere Retninger nærmer sig mere de kjøbenhavnske Forhold end de tilsvarende i Provins-Kjøbstæderne, saaledes bl. a. for den immaterielle Virksomheds, Jordbrugets og Landtransportens samt for Pensionisternes og Kapitalisternes Vedkommende. At dette er Tilfældet, skyldes selvfølgelig Frederiksberg¹⁾,

¹⁾ I Frederiksberg, som paa Grund af Sammenvoksningen med Staden Kjøbenhavn frembyder ganske særlige Forhold, var Fordelingen efter Næringsvej og Stilling følgende i 1890: For hver 1000 Indbyggere af begge Kjøen hørte 164,7 til «De, som arbejde i immaterielle Virksomheder», altsaa forholdsvis adskillig flere end i selve Hovedstaden (hvilket skyldes den Omstændighed, at Frederiksberg tjener som Opholdskommune for en Del Personer, hvis Embede eller Næringsvej

der med sin overvældende Majoritet paatrykker Tallene for de samlede Handelspladser sit Præg. For enkelte, mindre talrige Erhvervsgruppers Vedkommende har dog ogsaa Paavirkningen fra de andre Handelspladser formaaet at give sig et tydeligt Udslag. Naar saaledes de «Søfarendes» Rubrik har et højere Forholdstal i Handelspladserne end i Landets forskellige Hoveddele, hidrører det fra Marstal, af hvis 3028 Indbyggere ikke mindre end de 1479 (770 af Mandkøn, 709 af Kvindekøn) hørte til de «Søfarendes» Gruppe, og hvis Handelsflaade i 1890 var den fjerde største (297 Skibe med 23400 Register-Tons) i hele Landet.

Naar man fremdeles skal gaa lidt nærmere ind paa Erhvervsfordelingen i Hovedstad, Provins-Kjøbstæder og Landdistrikter, dels under dens Tilstand i 1890, dels under dens Bevægelser fra Tælling til Tælling, maa man altsaa stadig erindre sig, at Handelspladserne ere anbragte i Landdistrikternes Rubrik i de her benyttede Tabeller.

Den «immaterielle Virksomhed» omfattede i 1890 forholdsvis langt flere Personer i Kjøbenhavn end i Provins-Kjøbstæderne, og atter her betydelig flere end i Landdistrikterne. Naar Afstanden imellem Kjøbstad og Land i saa Henseende er meget stor, da er dette ikke alene en Følge af Militærvæsenets aldeles forsvindende Rolle paa Landet, men er tillige fremkaldt ved, at Embedsstanden og de «frie» Erhverv forholdsvis som Regel ere stærkest repræsenterede i Kjøbstæderne. Imidlertid talte dog Underafdelingerne «Gejstlige Embedsmænd og Kirkebetjente» og «Lærere ved offentlige Undervisnings-Anstalter» forholdsvis flest Individuer paa Landet (og færrest i Kjøbenhavn), hvilket staar i naturlig Forbindelse med, at der findes mange Landsogne med en lidet talrig Befolkning i Modsætning til Byernes færre, men stærkere befolkede Sogne. Den Forskjel, der viser sig imellem Provins-Kjøbstæderne og Hovedstaden til Gunst for denne, skyldes dels og særlig «Privatiserende Videnskabsmænd», hvis Medlemmer: Studenter o. s. v., for en stor Del ere bundne til Kjøbenhavn, dels «Civile Arbejdere ved Hær og Søværn», der ikke har nogen tilsvarende Samfundsklasse i Provins-Kjøbstæderne, dels og endelig «Andre Lærere», «Embedsmænd med Medhjælpere udenfor Post-, Telegraf- og Jernbanevæsenet» samt «Fast Ansatte i underordnede Poster», der, som knyttede til Administrationens forskellige Grene, i overvejende Mængde forefindes i Hovedstaden. Omvendt spille «Gejstlige Embedsmænd m. m.» og «Lærere ved offentlige Undervisnings-Anstalter» en større Rolle i Provins-Kjøbstæderne end i Kjøbenhavn, og det samme gjælder, endog i langt højere Grad, om Post-, Telegraf- og Jernbanevæsenets Funktionærer.

Ogsaa «Jordbrugere» omfattede i 1890 forholdsvis langt flere Personer i Provins-Kjøbstæderne end i Hovedstaden (i 1888 hørte ikke mindre end c. 96000 Tdr. Land Markjord til Kjøbstædernes Areal; til Staden Kjøbenhavn hørte kun henimod 2400); imidlertid er det dog alene i Landdistrikterne, at Jordbruger-

---

er knyttet til Kjøbenhavn); af 1000 Indbyggere faldt endvidere 8,2 paa «Jordbrugere 6,4 paa «Gartnere», paa «Fiskere» 0,0, paa «Industridrivende» 336,7, paa «Handlende» 166,9, «Søfarende» 4,3, «De, som leve af Landtransport» 30,3, af «Andre Erhverv» 139,2, «Pensionister» 40,1, «Aftægtsfolk» 0,1, «Kapitalister» 76,5, «Patienter paa Abnorm-Anstalter» 3,5, «Almissenydende» 23,1. Medens de Industridrivende og Handlende altsaa omfatte forholdsvis færre Personer her end i Hovedstad og Provins-Kjøbstæder, og Søfarten kun spiller en forsvindende, Fiskeriet aldeles ingen Rolle, staa «Gartneri» og «Landtransport» samt særlig Pensionister og Kapitalister med høje Forholdstal. De iøjnefaldende høje Tal for de to sidstnævnte Grupper Vedkommende ere en naturlig Følge af Frederiksbergs Betydning som Villa-By og yndet Opholdssted for afgaaede Embedsmænd. Det ualmindelig høje Forholdstal for «Almissenydende» er for saa vidt vildledende, som det skyldes «Ladegaardens» Beliggenhed i Frederiksberg Kommune. Denne Fattiggaard er nemlig Staden Kjøbenhavns Arbejds- og Tvangs-Anstalt. Bortser man fra denne Anstalts understøttede Personer (i 1890 over 950), faas som Resultat, at Frederiksberg endog har forholdsvis meget faa Almissenydende — En Sammenligning med Næringstabellen for Frederiksberg i 1880 viser, at de ovenfor paapegede Ejendommeligheder (saaledes for «immateriel Virksomhed», Pensionist- og Kapitalist-Gruppen) træde endnu skarpere frem i 1880 end i 1890, idet andre Erhvervsklasser (de Industridrivende, de Handlende, «andre Erhverv») i Løbet af Tiaaret ere voksede forholdsvis stærkt.

klassen har fremtrædende Betydning, og de godt og vel 3 Femtedele, som Jordbrugerne (Gartnere medregnede) udgjorde af den samlede Landbefolkning, bør desuden, som tidligere omtalt, forhøjes noget ved Tilgang fra «Arbejds mænd uden specificeret Næring» og endvidere fra den ikke ringe Mængde Industridrivende og Handlende, som tillige ere Jordbrugere (saaledes Møllere), hvis man vil have Jordbrugets Betydning paa Landet tilstrækkelig klart frem (hvortil kommer den af Jordbrug umiddelbart levende Aftægtsfolks-Gruppe, som imidlertid efter Tabelværkets systematiske Fremstilling opføres andetsteds).¹⁾ — Paa Landet og i Provins-Kjøbstæderne optog Fiskeribefolkningen en forholdsvis lige stor Andel af Folketallet (omtrent 1 af 56 Personer), medens dens Betydning i Hovedstaden var forsvindende. — De Industridrivende omfattede i Kjøbstæderne omtrent 2 Femtedele af Befolkningen og vare talrigst i Provins-Kjøbstæderne. Skjøndt Kjøbstæderne naturligvis industrielt havde en helt anden Karakter end Landdistrikterne, kunde dog ogsaa disse i 1890 opvise en ret anseelig industriel Befolkning, idet den beløb sig til imellem en Sjette- og en Femtedel af Landbefolkningen. Netop her gjør dog Handelspladsernes ovenfor omtalte forstyrrende Indflydelse sig stærkt gjældende og bringer Tallet for Landdistrikterne adskillig højere op end til det Stade, der svarer til de egenlige Landboforhold. I 1890 levede saaledes omtrent hver 13de af «Landdistrikternes» samtlige Industridrivende i de seks Handelspladser. Det maa endvidere ogsaa erindres, at en Del Industridrivende, som ovenfor nævnt, tillige for en Del leve af Jordbrug. — I Modsætning til de Industridrivende indtog de Handlende i 1890 en mere fremskudt Plads i Hovedstaden end i de øvrige Kjøbstæder. Ligeledes maa bemærkes, at Handelspladserne optog forholdsvis endnu flere af Landdistrikternes Handlende end som ovenfor nævnt af de Industridrivende, idet omtrent hver 5te af Landdistrikternes Handlende hørte hjemme i Handelspladserne. — De Søfarendes Næringsklasse var forholdsvis mindst talrig i Landdistrikterne, talrigst i Provins-Kjøbstæderne. Naar det dog viser sig, at for hver 1000 Indbyggere paa Landet hørte otte til de Søfarendes Gruppe, skyldes dette atter Handelspladserne (Marstal), hvis søfarende Befolkning af Forsørgere og Forsørgede udgjorde omtrent en Syvendedel af samtlige Søfarende i Landdistrikterne; til de egenlige Landdistrikter hører ogsaa Fanø, hvis Handelsflaade i 1890 beløb sig til c. 30000 Register-Tons, den næststørste Handelsflaade i Landet, og enkelte andre Pladser, til hvilke der er knyttet en Del Skibsfart. Provins-Kjøbstædernes betydelige Handelsflaade giver en naturlig Forklaring paa det høje Forholdstal for de Søfarende i Provins-Kjøbstæderne.

Hvad «Pensionisterne» angaar, skal det bemærkes, at der til disse ogsaa er henregnet «De, som leve af milde Stiftelser, Legater m. m.». Pensionist- og Kapitalist-Klassen er som Følge af Hovedstadslivets stærke Tiltrækningskraft talrigst tilstede i Kjøbenhavn, medens omvendt «Aftægtsfolkene» naturligvis i overvejende Grad bo paa Landet.

Udenfor de egenlige Næringsklasser falde «Patienter paa Abnorm-Anstalter», «Almissenydende» og «Hensatte i Fængsler og Straffe-Anstalter». Disse Underafdelinger optog forholdsvis adskillig mere Plads i Landdistrikterne end i Provins-Kjøbstæderne, og atter her mere end i Kjøbenhavn. Naar der saaledes af 1000 Indbyggere af begge Kjøen kom omtrent 23 af de nævnte tre Underafdelinger paa Landdistrikterne, men 18 paa Provins-Kjøbstæderne og kun 12 paa Hovedstaden, maa dette fornemlig tilskrives de Almissenydende, af hvilke der paa Landet i 1890 fandtes 32000 Mænd og Kvinder. Som tidligere berørt, maa man imidlertid ikke fæste for stor Tillid til Tællingsresultaterne for de af det Offentlige forsørgede Fattige, bl. a. fordi disse Resultater kun dreje sig om en bestemt Del af nævnte Grupper, nemlig om dem, der i overvejende Grad

¹⁾ Det kan være Tvivl underkastet, om det til Folketællingen fastsatte Tidspunkt, som man har valgt netop for at træffe Befolkningen i den størst mulige Ro, er det heldigste for en Erhvervsstatistik, idet Jordbruget ved Aarets Begyndelse befinder sig i en Stilstandspæriode med indskrænket Arbejdskraft og derfor maaske fremtræder med mindre Styrke end den normale.

eller endogsaa udelukkende leve af offentlig Fattigforsørgelse, og det tør antages, at disse Forhold virke med forskjellig Styrke paa Landets Hoveddele, idet de Almissenydende mindre let kunne skjule sig under Landdistrikternes gjennemskuelige Tilstande end i Bylivets, særlig Storstadslivets, dunklere Forhold. For Kjøbenhavns Vedkommende kommer desuden det særlig ovenfor berørte Forhold til, at dets Tvangs- og Arbejdsanstalt «Ladegaarden» ligger paa Frederiksbergs Grund og altsaa er medregnet under denne Kommune. De øvrige Forskjelligheder mellem Landets Hoveddele — saaledes det forholdsvis store Antal Arrester og Fanger i Kjøbenhavn, det lille i Landdistrikterne, den større Hyppighed af Mandfanger i Provins-Kjøbstæderne end i Hovedstaden og omvendt den større Hyppighed af Kvindefanger i denne By end i de andre Kjøbstæder — finde deres Forklaring i den uensartede Fordeling af Abnorm-Anstalterne og af Fængslerne for Mænd og for Kvinder, da disse Anstalter for største Delen ere samlede paa enkelte Steder.

En Sammenligning mellem de heranførte Tællingsresultater og de tilsvarende for de forudgaaende Folketællinger vil vise, at Forandringen i Fordelingen efter Næringsveje for de enkelte Hoveddele af Landet for en stor Del falder sammen med de tidligere berørte Forandringer for Landet i dets Helhed og derfor ikke kræver nærmere Forklaring, samt at de i sidste Tiaar konstaterede Ændringer i Befolkningens økonomiske Sammensætning paa mange Punkter fortsætte den allerede i 1880 paaviste Bevægelsesretning. Opmærksomheden skal dog henledes paa, at Bevægelsen for nogle Næringsklassers Vedkommende har taget et noget andet Forløb end det, som Tællingen i 1880 gav Formodning for. Ved denne blev det godtgjort, at Hovedstaden talte forholdsvis flere Industridrivende end Provins-Kjøbstæderne, hvis Forholdstal for denne Klasse havde været nedadgaaende fra 1860 til 1880. I 1890 vare Provins-Kjøbstæderne imidlertid atter naaede op over Kjøbenhavn med Hensyn til Forholdstallene for Industriklassen, og de havde nu netop samme Forholdstal for denne Klasse som i 1870. Denne Tilvækst af Industridrivende er saavel en Følge af et kraftigere industrielt Liv, som ogsaa tildels fremkaldt ved den oftere berørte nye Posteringsmaade af Daglejerbefolkningen. Man maa imidlertid herved lægge Mærke til, at den Omstændighed, at Provins-Kjøbstæderne i nævnte Henseende have indhentet Hovedstaden, ikke betyder en mindre Tilvækst for den industrielle Befolkning i denne By (Tilvæksten i Kjøbenhavn var tværtimod større end i de andre Kjøbstæder, nemlig omtrent 33 pCt. imod 29 pCt.), men har sin Grund deri, at Tilvæksten af Industridrivende i Provins-Kjøbstæderne fra 1880 til 1890 har været større end Tilvæksten af Befolkningen i dens Helhed, medens de to tilsvarende Talgrupper i Hovedstaden have omtrent holdt Skridt sammen. — I Kjøbenhavn, hvis Erhvervsforhold findes nærmere fremstillede i «Tabelværk til Kjøbenhavns Statistik Nr. 10», vil man være opmærksom paa Nedgangen for Fiskere og Søfarende tilsammentagne, idet her som overalt, hvor ikke det modsatte udtrykkelig fremhæves, ved «Nedgang» forstaas den forholdsvis. Industrien viser ogsaa en, om end kun svag Tilbagegang (Flytningerne imellem Hovedstaden og Frederiksberg ville her kunne spille en forstyrrende Rolle, ligesom Overflytningen af Hærens og Flaadens «Civile Arbejdere m. m.» fra den industrielle til den immaterielle Virksomheds Gruppe

har nogen Betydning). «De Handlende» vare derimod i rask Vækst; det samme gjælder vel tillige, om end i mindre Grad, om «De, der leve af immateriel Virksomhed»: men disse omfatte dog ogsaa Befolkningsgrupper, der vise tydelig Nedgang, saaledes Militæret, og Tilvæksten er i Virkeligheden nærmest fremkaldt ved den ny tilkomne Gruppe «Civile Arbejdere», medens den nedadgaaende Bevægelse paa andre Poster er bleven ophevet ved den raske Vækst i Gruppen «Privatiserende Videnskabsmænd m. m.», hvis omfattende Ramme maa antages bl. a. at rumme de ikke aldeles faa Personer, som i Hovedstaden beskjæftige sig mere eller mindre med tilfældigt immaterielt Erhverv. En mærkelig stærk Nedgang falder paa Pensionisterne, hvis Gruppe endog er gaaet ned i Tal, absolut set; omvendt er Kapitalistgruppen gaaet stærkt op. — I Provins-Kjøbstæderne har Bevægelsen ikke været fuldstændig den samme. Her møder man Fremgang for den industrielle Befolkning, Tilbagegang for «Immaterielle Frembringere» trods den stærke ved Samfærdselsvæsenets Udvikling forarsagede Forøgelse af de civile Embedsmænds og Medhjælperes Underafdeling, og trods Fremgangen ogsaa for de «frie Erhvervs» Vedkommende. Af de øvrige Næringsklasser kan der paavises Tilvækst for de Handlende, medens Fiskere og Søfarende, Jordbrugere med Gartnere, Pensionister og ogsaa — i Modsætning til, hvad der er Tilfældet i Hovedstaden — Kapitalister ere gaaede noget tilbage. — I Landdistrikterne vil Nedgangen for Jordbrugerne særlig have Krav paa Opmærksomhed. Denne Nedgang er saa betydelig for Proprietær-, Gaardmands- og Forpagter-Klassen, at den store Opgang i Husmandsklassens Forholdstal og den stærke Stigning, som den nye Klasse «Daglejere ved Agerbruget» giver «Indsiddere og Daglejere», ikke formaa at veje den op. Om Forstaaelsen af disse Forskydninger imellem Jordbrugernes forskellige Klasser har man allerede tidligere udtalt sig, og man skal derfor ikke komme tilbage til en Redegjørelse heraf. Hvad der saaledes er gaaet tabt for Jordbrugere, er bleven indvundet af de immaterielle Frembringere, Fiskere og Søfarende, Industridrivende og særlig af de Handlende. Kapitalisterne og Aftægtsfolkene tælle ligeledes i 1890 forholdsvis flere Individuer end i 1880, medens Pensionisterne ogsaa i Landdistrikterne — ligesom i Landets Kjøbstæder — forholdsvis ere aftagne. Inden for den immaterielle Virksomheds Gruppe har der været en meget stærk opadgaaende Bevægelse for civile Embedsmænd og Medhjælpere, en Opgang, der naturligvis falder paa Post-, Telegraf- og Jernbanevæsenets Personale, men som tillige maa sættes i Forbindelse med Fortyndelsen i Underafdelingen «de fast Ansattes» Rækker. For de frie Erhvervs Vedkommende kan bemærkes, at der ligesom i Kjøbstæderne saaledes ogsaa i Landdistrikterne har fundet Stigning Sted.

Gjennem følgende Tabel for Amtene faar man Overblik over disses Erhvervsforhold, saaledes som de udtrykke sig gjennem Lagdelingen af Befolkningen. Da disse Resultater i det Hele og Store fremgaa af de tidligere givne Oplysninger om Erhvervsfordelingen i Landets Hoveddele, sammenholdt med Styrkeforholdet imellem Land og By i de enkelte Amt, og da de tilmed stemme ret vel overens med det Billede, som man ad anden Vej kan danne sig om de enkelte Amters økonomiske Tilstande, skal Tabellen kun udfyldes med nogle enkelte Bemærkninger.

TABEL 163.

Folkemængdens Fordeling amtsvis paa Næringsklasserne
Professions par

	De, som arbejde i immateriel Virksomhed <i>production immatérielle.</i>		Jordbrugere. <i>agriculture.</i>		Gartnere. <i>horticulture.</i>		Fiskere. <i>pêche.</i>	
		For hver 1000 Indb. <i>par 1000 habitants.</i>		For hver 1000 Indb. <i>par 1000 habitants.</i>		For hver 1000 Indb. <i>par 1000 habitants.</i>		For hver 1000 Indb. <i>par 1000 habitants.</i>
Kjøbenhavns Amt	15325	100,4	31779	208,1	1635	10,7	1614	10,6
Frederiksborg —	6275	74,1	33344	393,7	285	3,4	2836	33,5
Holbæk —	5095	54,1	50710	538,1	243	2,6	1109	11,8
Sorø —	6543	73,5	45530	511,6	522	5,9	787	8,8
Præstø —	6350	63,1	49901	495,8	269	2,8	1370	13,6
Bornholms —	1453	37,5	15330	395,5	99	2,6	2340	60,4
Maribo —	5762	57,3	48638	483,7	437	4,4	1408	14,0
Svendborg —	7196	59,6	54562	452,0	409	3,4	2346	19,4
Odense —	8741	64,2	58752	431,6	899	6,6	1318	9,7
Vejle —	7374	65,9	54502	487,0	249	2,2	1214	10,9
Aarhus —	11620	73,9	57918	368,4	768	4,9	506	3,2
Randers —	6410	58,0	53025	480,1	546	4,9	1342	12,2
Aalborg —	5906	56,4	53197	507,7	244	2,3	1052	10,0
Hjørring —	5079	46,0	64602	585,4	268	2,4	4848	43,9
Thisted —	3363	48,4	36395	524,4	352	5,1	3842	55,3
Viborg —	5644	56,0	59428	589,7	343	3,4	1558	15,1
Ringkjøbing —	5490	55,6	60765	616,1	342	3,5	2543	25,8
Ribe —	5546	70,5	44264	563,0	168	2,2	701	8,9

Det vil ses, at Jordbruget beskæftiger forholdsvis flest Mennesker i det nordlige og vestlige Jylland og færrest i Kjøbenhavns Amt og i andre Amter, hvor Indflydelsen fra store eller talrige (Bornholms Amt) Kjøbstæder gør sig gjældende. Den immaterielle Virksomhed er knyttet fornemlig til Kjøbenhavns Amt, Frederiksborg, Aarhus og Sorø Amter, og har forholdsvis mindst Betydning i Bornholms, Hjørring og Thisted Amter. Medens de øvrige Amter i det nordlige og vestlige Jylland i saa Henseende gennemgaaende komme langt ned i Rækken, staar Ribe Amt, som Sæde for en Stiftsby og for et udviklet Højskole-Væsen, temmelig højt, nemlig med 70,5 pro mille. Fiskerne ere selvfølgelig repræsenterede i meget forskjellig Grad i de forskjellige Amter, stærkest i Bornholms, Thisted og Hjørring Amter, svagest i Aarhus, Sorø og Ribe Amter. En lignende, om ikke fuldt saa stor Forskjel imellem Amterne vil man ogsaa træffe i de Søfarendes Gruppe; her staar Bornholms Amt højt, men overgaaes dog af Svendborg Amt, hvis søfarende Befolkning (Forsørgere og Forsørgede) udgjør omtrent 5 pCt. af Amtets Folkemængde, medens man træffer de laveste Forholdstal for Søfarende i Viborg og Ringkjøbing Amt; Ribe Amts høje Forholdstal skyldes Fanø, særlig Nordby, med dens betydelige Skibsfart. De Industridrivende tælle forholdsvis færre Individuer i de jydsk Amter end i Østifternes Amter. De optræde fyldigst i Kjøbenhavns, Bornholms, Aarhus og Odense Amter, altsaa i tætbefolkede Amter med stor Stadbefolkning, medens de omvendt have forholdsvis ringe

og disses forholdsvis Styrke indenfor hvert Amt. 1890.

bailliage (et p. 1000).

Industri drivende. <i>industrie.</i>	Handlende (her- under Lands- transport). <i>commerce.</i>		Søfarende. <i>marine marchande.</i>		De, som leve af andre Erhverv. <i>autres professions.</i>		De, som leve af deres Midler. <i>rentiers ou pensionnés.</i>		Personer under Fattigvæsenet eller det Offenliges Varetægt m. m. <i>anormaux; vivant de la char. publ.; détenus.</i>		Tilsammen. <i>total.</i>		
	For hver 1000 Indb. <i>par 1000 habitants.</i>		For hver 1000 Indb. <i>par 1000 habitants.</i>		For hver 1000 Indb. <i>par 1000 habitants.</i>		For hver 1000 Indb. <i>par 1000 habitants.</i>		For hver 1000 Indb. <i>par 1000 habitants.</i>		For hver 1000 Indb. <i>par 1000 habitants.</i>		
43556	28,2	18927	123,9	1526	10,0	24100	157,8	9613	63,0	4631	30,3	152706	1000
20156	23,9	5391	63,7	656	7,7	10015	118,3	3754	44,3	1972	23,3	84684	1000
17423	184,9	4570	48,5	584	6,2	8882	94,2	3117	33,1	2502	26,5	94235	1000
18699	210,1	5522	62,1	815	9,2	5910	66,4	2443	27,5	2219	24,9	88990	1000
21414	212,7	5316	52,8	1299	12,9	9418	93,6	2720	27,0	2592	25,7	100649	1000
11002	283,8	2238	57,7	1189	30,7	2668	68,8	1780	45,9	662	17,1	38761	1000
23393	232,6	5690	56,6	1136	11,3	9480	94,3	2820	28,0	1788	17,8	100552	1000
29203	241,9	7850	65,0	6108	50,6	7633	63,3	3947	32,8	1453	12,0	120707	1000
38165	280,4	10119	74,3	1308	9,6	10002	73,5	4376	32,2	2437	17,9	136117	1000
25872	231,2	8144	72,8	582	5,2	8289	74,1	3975	35,5	1703	15,2	111904	1000
44174	281,9	14066	89,5	1027	6,5	18495	117,7	5306	33,8	3311	21,1	157191	1000
24056	217,8	6963	63,1	415	3,8	11727	106,2	3736	33,8	2224	20,1	110444	1000
20384	194,5	6929	66,1	722	6,9	9804	93,6	4235	40,4	2317	22,1	104790	1000
16512	149,6	4707	42,7	1433	13,0	5909	53,5	3466	31,4	3537	32,1	110361	1000
12310	177,4	3417	49,2	541	7,8	4804	69,2	2260	32,6	2123	30,6	69407	1000
16501	163,7	4232	42,0	91	0,9	6366	63,2	4388	43,5	2226	22,1	100777	1000
13839	140,3	4388	44,5	175	1,8	4632	47,0	4243	43,0	2206	22,4	98623	1000
14564	185,2	4349	55,3	1559	19,8	2839	36,1	3731	47,5	902	11,5	78623	1000

Betydning i de tyndt befolkede Ringkjøbing, Hjørring og Viborg Amter. Det er ogsaa i sidstnævnte Amter, at de Handlende ere svagest repræsenterede, ligesom de samle sig tættest i de før anførte, med industriel Befolkning særlig vel forsynede Amter, dog at Bornholms Amt uanset sine mange Kjøbstæder tæller forholdsvis temmelig faa Handlende. — Rubriken «De, som leve af andre Erhverv» omfatter en temmelig broget Blanding af forskellige Næringsdrivende, men faar dog sit afgjørende Præg fra Daglejere, som ikke nærmere have opgivet deres Erhverv. Da denne sidste Gruppe jo ifølge sin Natur, som hørende til Jordbrugets, Industriens, Handelens og Søfartens Næringsveje, maa fordeles paa disse, hvis man vil have deres virkelige Størrelse frem, og saaledes danner som en Reserve for Erhvervene, faa Tallene i nævnte Rubrik deres Interesse som Udtryk for denne Reserves Størrelse i de forskellige Amter og den deraf følgende Forskydning i Forholdet mellem Amternes Erhvervsgrupper. — Hvad den følgende Rubrik angaar — «De, som leve af deres Midler» —, da rager Kjøbenhavns Amt frem over alle de andre; nærmest efter følge Ribe, Bornholms og Frederiksborg Amter, medens Præstø og Sorø Amter betegne Yderpunkterne i modsat Retning. Tabellens sidste Rubrik, hvis uensartede Indhold dog svækker Betydningen af Forholdstallene for Rubriken, tagen som Helhed, har sit Højdemaal i Kjøbenhavns Amt og sit Lavmaal i Ribe Amt, som dog bliver tæt efterfulgt af Svendborg Amt.

Hidtil har der været Tale om Næringsvejenes Fordeling i Landets enkelte Dele, de enkelte Erhvervs-
grenes forholdsvise Styrke i Landets Hoveddele m. m. Dette giver imidlertid ikke et Billede af disse Erhvervs-
virkelige Udbredelse over det hele Landomraade, idet Folketallet for de enkelte Landsdele jo er højst for-
skjelligt. Nedenstaaende Tabel, der meddeler Oplysninger om, hvorledes de enkelte Næringsklasser ere spredte
over Kjøbenhavn, Provins-Kjøbstæder og Landdistrikter, giver derfor et nødvendigt Tillæg til Udfyldning af
de ovenfor givne Meddelelser om de forskellige Næringsvejes forholdsvise Betydning og Tilvækstforhold.

TABEL 164.

Fordeling af 100 Personer i de vigtigste Næringsklasser paa Kjøbenhavn, Provins-Kjøbstæderne og Landdistrikterne.

Principales professions par 100 habitants de Copenhague, des ville de prov. et des communes rurales.

Af 100 Personer i det egenlige Danmark, henhørende til:	1890.				1880.			
	Fordeling paa			Ialt. total.	Fordeling paa			Ialt. total.
	Kbhvn. Copenhague	Provins- Kjøbst- villes de prov.	Landistr communes rurales		Kbhvn. Copenhague	Provins- Kjøbst- villes de prov.	Landistr communes rurales	
Immaterielle Frembringere <i>production imm.</i>	26,6	25,8	47,6	100	23,3	26,3	50,4	100
Jordbrugere. <i>agriculture</i>	0,1	1,4	98,5	100	} 0,2	1,3	98,5	100
Gartnere. <i>horticulture</i>	10,7	20,7	68,6	100				
Fiskere <i>pêche</i>	0,5	18,7	80,8	100	} 8,4	25,1	66,5	100
Søfarende. <i>marine marchande</i>	18,8	32,5	48,7	100				
Industridrivende. <i>industrie</i>	23,1	26,5	50,4	100	20,6	24,3	55,1	100
Handlende (herunder Landtransport) <i>commerce</i>	35,0	35,2	29,8	100	34,1	37,6	28,3	100
Pensionister m m. <i>pensionnés</i>	43,0	23,4	33,6	100	44,0	24,7	31,3	100
Kapitalister <i>rentiers</i>	44,1	24,8	31,1	100	33,4	31,4	35,2	100
Almissenydende <i>vivant de la charité. publ.</i> . .	6,4	11,9	81,7	100	7,1	11,2	81,7	100

Paa Grund af Landdistrikternes store Folketal kunne disse bevare Overvægten selv i adskillige
Næringsveje, som ere forholdsviis meget svagere repræsenterede paa Landet end i Kjøbstæderne. Hvad de
Handlende angaar, kunne Kjøbstæderne imidlertid ogsaa i numerisk Henseende hævde deres Overlegenhed; det
samme gjælder Staden Kjøbenhavn for Pensionisters og Kapitalisters Vedkommende, ligesom der under
«Immateriel Virksomhed» i Hovedstaden skjuler sig flere Underafdelinger, der rumme en Del flere Individier
end de tilsvarende for Landdistrikterne. For ikke at tale om Militær-Etaterne, er dette saaledes Tilfældet
med «Privatiserende Videnskabsmænd, Literater m. fl.»; af samtlige Personer i denne Klasse levede nemlig
over Halvdelen, 55,9 pCt., i Kjøbenhavn, 18,8 pCt. i Provins-Kjøbstæderne og 25,3 pCt. paa Landet. I 1880
vare de tilsvarende Tal henholdsvis 55,8, 15,7 og 28,5 pCt., saa at Bevægelsen væsenligst viser sig i Stigning
for Kjøbstæderne og tilsvarende Nedgang for Landet.

Den forholdsvis ringe Tilvækst fra 1880 til 1890 paa Landet viser sig tydelig i Forholdtallene paa Tabel 164, idet disse for Landdistrikterne gennemgaaende vare højere i 1880 end i 1890. Kun Handlende og Pensionister ere forholdsvis voksede paa Landet og aftagne i Provins-Kjøbstæderne. Det maa forøvrigt bemærkes, at Tallene for Agerbrugernes Vedkommende ikke ere aldeles ensartede, en Følge af Omordningen af de til denne Klasse henhørende Underafdelinger.

II.

Forsørgere og Forsørgede. Hovedpersoner og Medhjælpere.

soutiens et nourris. chefs et assistants.

Efter at man i det Foregaaende har gjort Rede for Fordelingen af den hele Befolkning, uden Hensyn til Familie- eller Forsørgelsesforhold, paa de forskellige Næringsklasser, skal man i det Følgende gaa over til en Fremstilling af Befolkningen, fordelt efter Næringsvej, saaledes som denne naturlig sonderer sig i Forsørgere og Forsørgede. Forsørgerne spalte sig da atter ved en hel Række Erhvervsvirksomheder nemlig Jordbrug, Industri, Handel m. m., i Hovedpersoner (Jordbrugsejere, Forpagtere, Fæstere; Principaler, Fabrikejere, Mestre o. l.) og Medhjælpere (Avisforvaltere; Handelsbetjente, Svende, Lærlinge; faste Folk, Daglejere o. l.). De Forsørgede falde under alle Næringsklasser¹⁾ i to Grupper: de egenlig Forsørgede, Familie-Medlemmerne (Hustru, Børn o. l.) og Tyendet, der vel med lige saa god Ret vil kunne betragtes som Selvforsørgende, men dog udgjør et naturligt Led i Forsørgerens Husstand.

De i Begyndelsen af dette Afsnit antydede Mangler, der klæbe ved Erhvervs-Tabellerne som Led i en Befolkningsstatistik, ville komme frem med forøget Styrke under en saadan Leddeling af Folkemængden i Forsørgere, Forsørgede m. m., idet det vilkaarlige Skjøn om Anbringelsen af en Person i den ene eller i den anden Rubrik netop her gjør sig særlig gjældende. Det er allerede vanskeligt at drage Grænsen blot nogenlunde bestemt imellem Forsørgerne og de Forsørgede; der vil saaledes være ikke faa Tilfælde, hvor voksne Børn tage Del i Forældrenes Bedrift, uden at man dog af Folketællingslisterne kan slutte noget bestemt om denne Medhjælps Karakter; mange Hustruer, der nu staa opførte som Forsørgede, vilde med fuld saa stor en Ret kunne rykkes op i Forsørgernes Gruppe; ved Bedømmelsen af en Students eller anden studerende Persons Stilling som Forsørger eller Forsørgt vil man ligeledes savne sikre Holdepunkter. Det samme vil gjælde om Lærlinge, anbragte i en Industri- eller Handelsvirksomhed og delvis forsørgede fra Hjemmet, o. s. fr. Endelig vil det sikkert ogsaa ofte bero paa Tilfældigheder, om en af det Offentlige understøttet Fattig er bleven anbragt under sit egenlige Erhverv og altsaa som Forsørger, eller om han staa opført under de Almissenydende. Og disse Vanskeligheder med at bestemme den rette Rubrik for en Person komme ligeledes stærkt frem, naar Talen drejer sig om, hvorvidt et til en vis Næringsklasse hørende Individ rettest bør opføres som Hovedperson eller Medhjælper, da Tællings-Skemaerne netop i denne Henseende have været udfyldte paa en ufyldstgjørende Maade, idet man ofte har nøjedes med at opgive Erhvervet alene uden Tilføjelse af nærmere Forklaring. Der vil derfor ogsaa, for de efterfølgende Tabellers Vedkommende, være mindre Anledning til at gaa ind paa Enkeltheder eller til at drage gennemførte Sammenligninger med de foregaaende Folketællingers tilsvarende Tabeller.

Tabel 165 giver Oplysning om Antallet af Forsørgere i 1890, dels for Landet som Helhed dels for Kjøbenhavn, Provins-Kjøbstæder og Landdistrikter.

¹⁾ Som en særlig Slags «Forsørgede» maa ogsaa henregnes: «De, som leve af Fattigunderstøttelse», tilligemed saadanne Andre, hvis Underhold væsenlig bæres af Stat eller Kommune (Patienter paa Sindssyge- og Aandssvage-Anstalterne, Personer i Blinde- og Døvstumme-Anstalterne, Hensatte i Fængsler og Straffe-Anstalter)

TABEL 165.

Antal af Forsørgere i 1890 i det egenlige Danmark.

Individus exerçant réellement la profession indiquée (soutiens). Le Danemark propr. dit.

	Kjøbenhavn. <i>Copenhagen.</i>			Provins-Kjøbst. <i>villes de province.</i>			Landdistrikterne. <i>communes rurales.</i>			Kjøbst. og Landdistr. tilsammen. <i>villes et comm. rur.</i>		
	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Tils. <i>total</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Tils. <i>total</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Tils. <i>total</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>m. f.</i>	Tils. <i>total.</i>
De, som arbejde i immateriel Virksomhed. <i>production immatérielle</i>	15688	3447	19135	12289	2184	14473	16820	2724	19544	44797	8355	53152
Jordbrugere (med Gartnere). <i>agriculture</i>	644	35	679	3676	299	3975	184000	30544	214544	188320	30878	219198
Fiskere. <i>pêche</i>	68	"	68	1627	10	1637	7350	63	7413	9045	73	9118
Industridrivende <i>industrie</i> . . .	36576	14323	50899	43664	9395	53059	79731	17011	96742	159971	40729	200700
Handlende. <i>commerce</i>	17760	4131	21891	17047	2779	19826	13161	1945	15106	47968	8855	56823
Søfarende. <i>marine marchande</i> . .	1862	33	1895	2636	16	2652	3545	15	3560	8043	64	8107
De, som leve af Landtransport (undt. Post- og Jernbanevæsenet) <i>transp. par terre (sauf postes et ch. de f.)</i>	1868	21	1889	1140	14	1154	1324	3	1327	4332	38	4370
De, som leve af andre Erhverv. <i>autres professions</i>	12184	7212	19396	11692	6144	17836	27084	9062	36146	50960	22418	73378
De, som leve af deres Midler <i>rentiers ou pensionnés</i>	3255	8043	11298	2742	4456	7198	18646	19964	38610	24643	32463	57106
Tilsammen. <i>total</i>	89905	37245	127150	96513	25297	121810	351661	81331	432992	538079	143873	681952

Der var altsaa i 1890 ialt 681952 «Forsørgere», dette Ord taget i videste Betydning, altsaa omfattende ikke alene Familieforsørgere men ogsaa de Selvforsørgende, selv om Vedkommende tillige tildels bliver understøttet af Forældre eller Andre (jfr. hvad ovenfor er anført om Studenter, Lærlinge m. m.). Af det samlede Antal Forsørgere vare 538079 Mænd — over Halvdelen af hele den mandlige Befolkning —, 143873 Kvinder. Det kunde nu muligvis formodes, at Antallet af mandlige Forsørgere og af mandligt Tyende (henholdsvis 538079 og 95189, tilsammen 633268) skulde saa temmelig svare til den samlede mandlige Befolkning i de frembringende Aldersklasser: de Aldersklasser, i hvilke Individet ordenligvis er i Stand til at ernære sig ved en eller anden Erhvervsvirksomhed. I 1890 var der 97678 Personer af Mandkjønnet i 15—20 Aars Alderen, altsaa i de Aldersklasser, der kunne betegnes som kun delvis frembringende, 476658 Mænd vare i den fuldt frembringende Alder, fra 20 til 60 Aar, og endelig var der 101793 Personer af Mandkjøn i Aldersklasserne over 60 Aar. Det maa imidlertid her vel erindres, at nærværende Folketællings-Materiale ikke er tilvejebragt under Synspunktet af en egenlig Bedrifts-, endsige en Industristatistik, og at derfor Tabellernes «Forsørgere» ikke kunne ventes at dække ganske over dem, der virkelig tage aktiv Del i en Erhvervsvirksomhed. Der vil saaledes utvivlsomt være adskillige ældre Folk, forhenværende Mestres, forhenværende Kjøbmænd o. l., som ere opførte paa Tællingslisterne med deres gamle Livsstilling, selv om de nu maaske endog fuldstændig forsørges af andre. Naar man derfor, som en Slags Kontrol, vil foretage en Sammenligning imellem Antallet af mandlige Forsørgere med Tyende og den mandlige Befolkning i de dertil formentlig svarende Aldersklasser, kan man neppe blive staaende ved de saakaldte «frembringende», men maa ogsaa drage de ældre Aldersklasser med ind under Betragtningen. Som anført var der i 1890 578451 Personer af Mandkjønnet over 20 Aar, d. v. s. 54817 færre end mandlige Forsørgere og mandligt Tyende tilsammen (nemlig 633268). Lægges man til de alt anførte Aldersklasser Aldersklasserne fra det fyldte 18de Aar, den personlige Myndigheds-Alder (36823 Personer), og altsaa sammenstiller disse 615274 Individder med Forsørgerne og Tyendet, bliver Forskjellen indskrænket til 17994. Da der nu imellem Næringstabellernes 17044 mandlige Almissenydende skjuler sig en stor Mængde, som høre til de her nævnte Aldersklasser, og da disse som Forsørgede paa Forhaand maa udelukkes fra disse Aldersklassers Befolkning ved en Sammenligning med Forsørgere og Tyende, bliver Forskjellen saa meget større, saa at altsaa saa mange flere (end de 17994) Forsørgere og Tyende maa findes i Aldersklasserne 15—18 Aar. Dette stemmer ogsaa vel overens med de faktiske Forhold, idet vel omkring Halvdelen af de unge Mennesker i 15 til 18 Aars Alderen (60855 Personer) ville være tagne i Beslag til Selverhverv. Det skal til Slutning blot tilføjes, at der naturligvis ogsaa i de højere Aldersklasser (særlig 18—20 Aars Alderen) vil være adskillige, der hverken som Forsørgere eller Tyende bidrage til deres Underhold, uden at det dog er muligt at udsondre disse, saaledes at den her foretagne Sammenstilling bør opfattes som kun tilnærmelsesvis, hvilket ogsaa følger af Sagens Natur. —

Tallet for de kvindelige Forsørgere er vistnok, skjøndt det betegner en betydelig Opgang fra Tællingen i 1880, for lavt regnet, idet mange gifte Kvinders Erhvervsforhold ikke komme tydeligt nok frem paa Optællingslisterne. Dog var Tallet for kvindelige Forsørgere omtrent 50000 større end det samlede Antal Enker, separerede og fraskilte Kvinder i 1890 (nemlig 94410) og da der særlig imellem Enkerne vil være et ikke ringe Antal, som ere optagne i Huset hos deres Børn eller hos andre, vil der følgelig findes lige saa mange kvindelige Forsørgere imellem de ugifte og gifte Kvinder udover de ovenangivne 50000. Af samtlige forsørgende Kvinder udgjorde de Industridrivende ikke mindre end 28 pCt.; nærmest op imod dem kom kvindelige «Aftægtsfolk, Kapitalister m. fl.» og Jordbrugere. Særlig Industri og Handel sysselsætte mange ugifte Kvinder; dette gjælder saaledes for Industriens Vedkommende i høj Grad om den store Gruppe «Syersker» med i 1890 18003 Hovedpersoner og 9050 Medhjælpere eller tilsammen 2,4 pCt. af Landets hele kvindelige Befolkning. Da de ugifte Kvinder endvidere kunne formodes at være i Flertal i Næringsklasser som «Lærere» og «Tyende uden fast Tjeneste» og være stærkt repræsenterede i Vaske- og Strygnings-Arbejderskernes omfangsrige Gruppe, ligesom de heller ikke spille en ringe Rolle i Pensionisternes Klasse, kan man gaa ud fra, at de omtalte kvindelige Forsørgere, der hverken ere Enker, Separerede eller Fraskilte, i overvejende Grad tilhøre den ugifte Stand.

De 681952 mandlige og kvindelige Forsørgere vare fordelte mellem Land og Kjøbstæder med henholdsvis 63,5 pCt. og 36,5 pCt. Samtidig udgjorde, som tidligere nævnt, Kjøbstædernes Befolkning 30,5 pCt. af det egenlige Danmarks samlede Folkemængde; der levede altsaa i 1890 forholdsvis langt flere Forsørgere i Kjøbstæderne end paa Landet. — Tilvæksten fra 1880 til 1890 var for mandlige og kvindelige Forsørgere tilsammen 22,2 pCt. i det egenlige Danmark, nemlig 17,9 pCt. for Mænd og 41,7 pCt. for Kvinder. Denne stærke Tilvækst for Kvinderne træffer man baade i Kjøbstæderne og paa Landet, om den end er noget stærkere her end der. I Kjøbstæderne var Tilvæksten saaledes for Mænd og Kvinder henholdsvis 31,0 og 41,2 pCt., i Landdistrikterne 11,8 og 42,0. Den var altsaa i det hele størst i Kjøbstæderne. — Tilvæksttallet for hele Danmark dækker naturligvis over store Forskjelligheder mellem de forskellige Næringsveje. Medens Forøgelsen for immateriel Virksomhed var 23,7 pCt. for Mænd og 65,3 for Kvinder, var den for Jordbrug (Aftægtsfolk fraregnede) 12,6 og 50,0 pCt., altsaa dog ogsaa en Opgang, og tilmed en ikke ringe for de kvindelige Forsørgere, medens den samlede Jordbrugerbefolkning, som omtalt, har været i Tilbagegang. Den betydelige Nedgang for Proprietærers og Gaardmænds Medhjælpere af Mandkjen bliver nemlig mere end opvejet ved den store Tilvækst, som skyldes de nye Grupper: Agerbrugs-Daglejere, Drænings- og Engvandingsmestre m. m., og ved den stærke Stigning for Husmænd; for de kvindelige Forsørgeres Vedkommende har der næsten overalt været Stigning. Af de andre større Næringsgrupper skal endvidere nævnes Industrien, der har haft en Tilvækst af 20,8 pCt. for mandlige og 41,1 pCt. for kvindelige Forsørgere. Naar Tilvæksttallet for industrielle mandlige Forsørgere er naaet op over det gennemsnitlige for hele Landet (17,9 pCt.), skyldes dette Medhjælperne. I Handelsvirksomheden (med Landtransport) ere Forsørgerne, baade af Mandkjen og Kvindekjen, tiltagne meget stærkt, med ikke mindre end henholdsvis 51,1 og 61,6 pCt.

Den stærke Stigning i Forsørgernes Antal — med 22,2 pCt. — medfører, at der omvendt underholdtes færre Individuer i Gjennemsnit for hver Forsøger, Hovedperson eller Medhjælper i 1890 end ved Tællingen i 1880. I 1890 forefandttes som mandlige og kvindelige Forsørgede 1,445839 Personer, nemlig 1,228607 udenfor Tyendeklassen og 217232 i denne; altsaa var der i Gjennemsnit for hver Forsøger 1,80 Forsørgede udenfor Tyendeklassen og 0,32 Tjenestefolk, og regner man Forsøgeren selv med, underholdt hver Hovedperson eller Medhjælper 3,12 Mennesker. Ved Bedømmelsen af dette Tal maa det jo erindres, at et stort Antal «Forsørgere» i Virkeligheden kun vare Selvforsørgende. Det tilsvarende Tal for 1880 var 3,47. — Til Sammenligning skal anføres, at der i 1890 blev optalt 473345 Husstande og desforuden 20836 og 27440 «Logerende» henholdsvis i Provins-Kjøbstæderne og i Landdistrikterne. Da Antallet af Logerende ikke kan opgives særskilt for Staden Kjøbenhavn, kan der vel ikke gennemføres en egenlig Sammenligning; men de ovennævnte Talstørrelser ville dog, selv under Forudsætningen af et meget stort Antal københavnske Logerende, tilstrækkelig tydelig pege paa en ikke ringe Forskjel mellem Antallet af Forsørgere og af Husstande samt logerende Personer, en naturlig Følge af, at adskillige voksne Børn have Selverhverv, ligesom ogsaa mange Medhjælpere ville være optagne som Medlemmer af Principalens Husstand. — Nedenstaaende Talrække vil yderligere illustrere Tilvæksten af Forsørgere her i Landet. For hver 1000 Personer af Mandkjen og hver 1000 Personer af Kvindekjen vare Forholdstallene for Forsørgere henholdsvis:

1860:	458,5	86,3
1870:	465,6	92,6
1880:	471,8	101,4
1890:	508,3	129,2.

Efterfølgende Tabeller give en udførlig Fremstilling af Forholdstallene for Forsørgere og Forsørgede i de enkelte Næringsklasser i 1890, idet de vise — Tabel 166 for hele Landet, Tabel 167 for Kjøbenhavn, Provins-Kjøbstæderne og Landdistrikterne — hvorledes 1000 Individuer af hvert Kjen vare fordelte efter Personernes Stilling som Forsøger (Hovedperson og Medhjælper) eller som Forsørgt (udenfor Tyendeklassen eller som Tyende) indenfor hver enkelt Næringsklasse. H. betyder Hovedperson, M. Medhjælper.

TABEL 166.

Folkemængdens Fordeling for 1000 Indbyggere i Forsørgere og Forsørgede efter Næringsklasser.
Det egenlige Danmark 1890.

Professions par 1000 habitants de soutiens ou de nourris.

	Af 1000 Indbyggere.								Af 1000 Indbyggere af begge Kjøen tilsammen. par 1000 habitants
	A. Forsørgere. <i>soutiens.</i>		B. Forsørgede. <i>nourris.</i>				Tilsammen. <i>total.</i>		
			Udenfor Tyendeklassen. <i>famille.</i>		Tyendeklassen. <i>domestiques.</i>				
	Md. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	
De, som arbejde i immateriel Virksomhed. <i>production immatérielle:</i>									
Gejstlige Embedsmænd og Kirkebetjente <i>clergé et aides . . . . .</i>	1,4	0,1	1,3	3,1	0,7	1,8	3,4	5,0	4,2
Lærere ved offentlige Undervisnings-An- stalter. <i>professeurs publ. . . . .</i>	4,0	1,0	4,2	7,3	0,2	1,9	8,4	10,2	9,4
Andre Lærere. <i>professeurs privés . . . . .</i>	1,6	2,9	3,3	2,5	0,1	0,8	5,0	6,2	5,7
Officerer og Embedsmænd <i>militaires supér.:</i>									
a) ved Hæren <i>armée . . . . .</i>	1,1	"	0,5	1,1	0,02	0,7	1,6	1,8	1,7
b) ved Søværnet. <i>marine . . . . .</i>	0,1	"	0,1	0,2	0,0	0,1	0,2	0,3	0,3
De militære Underklasser. <i>milit. subalternes:</i>									
a) ved Hæren. <i>armée . . . . .</i>	6,4	"	1,3	2,6	0,0	0,1	7,7	2,7	5,1
b) ved Søværnet. <i>marine . . . . .</i>	0,4	"	0,2	0,4	0,0	0,01	0,6	0,4	0,5
Civile Arbejdere. <i>ouvriers civils:</i>									
a) ved Hæren. <i>armée . . . . .</i>	0,2	0,0	0,1	0,2	"	0,0	0,3	0,2	0,2
b) ved Søværnet. <i>marine . . . . .</i>	0,8	0,0	0,5	1,1	"	0,0	1,3	1,1	1,2
Embedsmænd, med Medhjælpere, udenfor Post, Telegraf- og Jernbanevæsenet. <i>fonctionnaires civils, assistants aussi, hors des postes etc. . . . .</i>	4,0	0,3	2,2	5,4	0,3	2,3	6,5	8,0	7,2
Embedsmænd, med Medhjælpere, ved Post, Telegraf- og Jernbanevæsenet <i>fonction- naires et assistants des postes, télégr. et ch. de fer . . . . .</i>	6,6	0,2	5,9	11,1	0,04	0,8	12,5	12,1	12,3
Fast Ansatte i underordnede Poster. <i>petits employés . . . . .</i>	7,2	1,2	5,8	11,6	0,2	0,7	13,2	13,5	13,3
Sagførere, Læger m. m. <i>avocats, médecins etc.</i>	3,1	1,3	2,8	5,5	0,5	2,7	6,4	9,5	8,0
Privatiserende Videnskabsmænd m. m. <i>sa- vants, gens de lettres etc. . . . .</i>	5,6	0,6	1,4	3,0	0,03	0,8	7,0	4,4	5,7
Tilsammen <i>total . . . . .</i>	42,5	7,6	29,6	55,1	2,0	12,7	74,1	75,4	74,8

TABEL 166 (fortsat).

Folkemængdens Fordeling for 1000 Indbyggere i Forsørgere og Forsørgede efter Næringsklasser.

Det egentlige Danmark 1890.

Professions par 1000 habitants de soutiens ou de nourris.

	Af 1000 Indbyggere.								Af 1000 Indbyggere af begge Kjøen tilsammen. par 1000 habitants.
	A. Forsørgere. <i>soutiens.</i>		B. Forsørgede. <i>nourris.</i>				Tilsammen. <i>total.</i>		
			Udenfor Tyendeklassen. <i>famille.</i>		Tyendeklassen. <i>domestiques.</i>				
	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	
Jordbrugere. <i>agriculture:</i> Overført	42,5	7,6	29,6	55,1	2,0	12,7	74,1	75,4	74,8
Proprietærer, Gaardmænd og Forpag- tere. <i>propriétaires et fermiers</i>	H. 61,9 M. 17,1	4,9 8,6	74,1 3,6	126,2 6,5	73,9 1,3	56,5 0,9	209,9 22,0	187,6 16,0	198,5 18,9
Husmænd. <i>petits fermiers</i>	H. 66,7 M. 3,5	8,9 2,4	62,8 0,3	123,3 0,5	2,6 0,0	4,0 0,0	132,1 3,8	136,2 2,9	134,1 3,4
Indsiddere og Daglejere ved Ager- bruget. <i>locataires et journaliers agr.</i>	H. 23,7 M. 0,01	2,2 0,01	20,8 "	40,2 0,0	0,1 "	0,1 "	44,6 0,01	42,5 0,0	43,5 0,0
Mejerister, Drænings- og Engvandings- mestre. <i>barattage, drainage et irri- gation</i>	H. 1,1 M. 0,9	0,1 0,5	0,8 0,2	1,3 0,4	0,7 0,1	0,9 0,1	2,6 1,2	2,3 1,0	2,5 1,1
Tilsammen. <i>total</i>	H. 153,4 M. 21,5	16,1 11,5	158,5 4,1	291,0 7,4	77,3 1,4	61,5 1,0	389,2 27,0	368,6 19,9	378,6 23,4
Gartnere. <i>horticulteurs</i>	H. 1,8 M. 1,1	0,03 0,1	1,3 0,3	2,8 0,6	0,2 0,0	0,2 0,0	3,3 1,4	3,0 0,7	3,2 1,0
Fiskere. <i>pêche</i>	H. 8,1 M. 0,4	0,03 0,03	7,6 0,02	13,7 0,1	0,1 "	0,3 0,0	15,8 0,4	14,0 0,1	14,9 0,3
Industridrivende. <i>industrie</i>	H. 72,0 M. 79,1	23,2 13,4	63,2 35,2	125,0 67,0	3,6 0,1	9,8 0,8	138,8 114,4	158,0 81,2	148,6 97,4
Handlende. <i>commerce</i>	H. 25,5 M. 19,8	5,2 2,8	22,0 5,6	46,4 11,8	4,1 0,1	14,4 1,4	51,6 25,5	66,0 16,0	59,0 20,6
Sefarende. <i>marine marchande</i>	H. 4,0 M. 3,6	0,01 0,04	3,5 1,8	7,1 3,5	0,03 "	0,4 0,1	7,5 5,4	7,5 3,6	7,6 4,4
De, som leve af Landtransport (undt. Post- og Jernbanevæsenet). <i>transport par terre (sans postes et ch. de fer)</i>	H. 2,0 M. 2,1	0,03 0,0	2,0 1,5	3,6 3,0	0,4 0,0	0,3 0,02	4,4 3,6	3,9 3,0	4,1 3,3
De, som leve af andre Erhverv ¹⁾ . <i>autres ou sauf prof. fixe ou à prof. inconnue</i>	48,1	20,1	42,4	79,3	0,1	0,8	90,6	100,2	95,6
Pensionister m. m. <i>pensionnés</i>	3,2	5,5	1,1	4,9	0,1	1,4	4,4	11,8	8,1
Aftægtsfolk. <i>paysans pensionnaires</i>	13,9	14,8	0,5	7,3	0,03	0,4	14,4	22,5	18,5
Kapitalister. <i>rentiers</i>	6,2	8,9	2,5	9,7	0,2	4,3	8,9	22,9	16,1
Tilsammen. <i>total</i>	H. 380,7 M. 127,6	101,4 27,8	334,2 48,5	645,9 93,4	88,1 1,6	106,5 3,3	803,0 177,7	853,8 124,5	829,1 150,4
Patienter paa Abnorm-Anstalterne. <i>aux ho- spices d'anormaux</i>	508,3	129,2	382,7	739,3	89,7	109,8	980,7	978,3	979,5
Almissenydende. <i>vivant de la charité publ.</i>	.....	.....	1,8	1,7	.....	.....	1,8	1,7	1,7
Hensatte i Fængsler og Straffe-Anstalter. <i>dé- tenus</i>	.....	.....	1,4	0,3	.....	.....	1,4	0,3	0,8
Tilsammen. <i>total</i>	.....	.....	.....	.....	.....	.....	1000	1000	1000

¹⁾ Herunder Arbejds mænd uden specificeret Næring; Portnere, Bude, Tyende uden fast Tjeneste; uangiven Næringsvej, m. m.

TABEL 167.

Folkemængdens Fordeling for 1000 Indbyggere i Forsørgere og Forsørgede efter Næringsklasser.
Professions par 1000 habitants

	Af 1000 Indbyggere.											
	Kjøbenhavn. Copenhague.										Af 1000 Indbyggere af begge Kjønl til sammen. par 1000 habitants.	
	A. Forsørgere. <i>soutiens.</i>		B. Forsørgede. <i>nourris.</i>				Tilsammen. <i>total.</i>		A. Forsørgere <i>soutiens.</i>			
			Udenfor Tyendeklassen <i>famille.</i>		Tyendeklassen <i>domestiques.</i>							
Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>			
De, som arbejde i immateriel Virksomhed: <i>production immatérielle:</i>												
Gejstlige Embedsmænd og Kirkebetjente. <i>clergé et aides . . . . .</i>	1,0	0,5	0,8	1,4	0,02	0,7	1,8	2,6	2,2	1,4	0,01	
Lærere ved offentlige Undervisnings-Anstalter. <i>professeurs publ. . . . .</i>	1,5	1,3	0,9	1,6	0,01	0,6	2,4	3,5	3,0	3,7	1,7	
Andre Lærere. <i>professeurs privés . . . . .</i>	4,1	8,2	1,6	3,8	0,01	1,7	5,7	13,7	10,0	1,8	5,5	
Officerer og Embedsmænd. <i>militaires supér.:</i>												
a) ved Hæren. <i>armée . . . . .</i>	3,6	"	1,5	3,1	0,1	2,0	5,2	5,1	5,2	2,5	"	
b) ved Søværnet. <i>marine . . . . .</i>	0,9	"	0,5	1,3	0,01	0,7	1,4	2,0	1,8	0,1	"	
De militære Underklasser: <i>milit. subalternes:</i>												
a) ved Hæren. <i>armée . . . . .</i>	20,3	"	3,4	6,1	0,03	0,3	23,7	6,4	14,3	19,9	"	
b) ved Søværnet. <i>marine . . . . .</i>	2,9	"	1,4	2,7	"	0,1	4,3	2,8	3,4	0,02	"	
Civile Arbejdere. <i>ouvriers civils:</i>												
a) ved Hæren <i>armée . . . . .</i>	1,1	0,04	0,8	1,5	"	0,04	1,9	1,5	1,7	"	"	
b) ved Søværnet. <i>marine . . . . .</i>	5,7	0,01	3,7	7,1	"	0,02	9,4	7,1	8,2	"	"	
Embedsmænd, med Medhjælpere, udenfor Post, Telegraf og Jernbaneanet. <i>fonctionnaires, assistants aussi, hors des postes etc. . . . .</i>	11,7	1,6	4,7	12,1	0,4	5,9	16,8	19,6	18,3	8,4	0,1	
Embedsmænd, med Medhjælpere, ved Post, Telegraf og Jernbaneanet. <i>fonctionnaires et assistants des postes, télégr. et ch. de fer . . . . .</i>	4,1	0,02	1,6	3,0	"	0,8	5,7	3,8	4,7	14,2	0,5	
Fast Ansatte i underordnede Poster. <i>petits employés . . . . .</i>	18,9	3,2	13,1	24,7	0,0	0,8	32,0	28,7	30,2	10,8	2,0	
Sagførere, Læger m m <i>avocats, médecins etc.</i>	6,3	2,9	4,2	7,7	0,1	4,8	10,6	15,4	13,2	5,8	1,4	
Privatiserende Videnskabsmænd m m <i>savants, gens de lettres etc. . . . .</i>	26,8	2,7	4,0	9,1	0,04	2,9	30,8	14,7	22,1	4,4	0,8	
Tilsammen. <i>total . . . . .</i>	108,9	20,4	42,2	85,2	0,6	21,3	151,7	126,9	138,3	73,0	12,0	

Kjøbenhavn, Provins-Kjøbstæderne og Landdistrikterne i det egenlige Danmark. 1890.

de soutiens ou de nourris.

par 1000 habitants.

Provins-Kjøbstæderne. villes de province.

Landdistrikterne. communes rurales.

B. Forsørgede. <i>nourris.</i>						Af 1000 Indbyggere af begge Kjønltilsammen. <i>par 1000 habitants.</i>	A. Forsørgere. <i>soutiens.</i>				B. Forsørgede. <i>nourris.</i>				Af 1000 Indbyggere af begge Kjønltilsammen. <i>par 1000 habitants.</i>
Udenfor Tyendeklassen. <i>famille.</i>		Tyendeklassen. <i>domestiques.</i>		Tilsammen. <i>total.</i>			Mk.	Kk.	Mk.	Kk.	Mk.	Kk.	Tilsammen. <i>total.</i>		
Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>		Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	
1,5	2,7	0,1	1,2	3,0	3,9	3,5	1,4	0,0	1,4	3,6	0,9	2,2	3,7	5,8	4,8
3,2	5,7	0,0	1,9	6,9	9,3	8,1	4,6	0,8	5,0	9,0	0,3	2,2	9,9	12,0	10,9
1,6	2,9	0,02	0,9	3,4	9,3	6,5	1,1	1,1	4,1	2,1	0,1	0,6	5,3	3,8	4,6
1,4	2,6	0,1	1,6	4,0	4,2	4,1	0,2	"	0,2	0,3	0,0	0,2	0,4	0,5	0,4
0,01	0,04	"	0,01	0,1	0,0	0,1	0,0	"	0,0	0,02	0,0	0,01	0,01	0,03	0,04
4,6	8,8	"	0,3	24,5	9,1	16,5	0,7	"	0,1	0,3	0,0	0,01	0,8	0,3	0,6
"	"	"	"	0,0	"	0,0	0,0	"	0,0	0,0	"	"	0,01	0,0	0,01
"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	"
4,7	10,7	0,3	4,6	13,4	15,4	14,4	1,5	0,0	1,1	2,6	0,4	1,0	3,0	3,6	3,2
11,0	21,2	0,1	2,1	25,3	23,8	24,5	5,3	0,1	5,6	10,4	0,1	0,6	11,0	11,1	11,0
9,7	18,7	0,2	1,1	20,7	21,8	21,3	4,1	0,5	3,5	7,0	0,3	0,6	7,9	8,1	8,0
5,0	9,9	0,4	5,1	11,2	16,4	13,9	1,9	1,0	2,0	4,0	0,6	1,6	4,5	6,6	5,6
2,6	4,3	0,1	1,1	7,1	6,2	6,6	1,8	0,1	0,6	1,4	0,01	0,2	2,4	1,7	2,1
45,3	87,5	1,3	19,9	119,6	119,4	119,5	22,6	3,6	23,6	40,7	2,7	9,2	48,9	53,5	51,2

TABEL 167 (fortsat).

Folkemængdens Fordeling for 1000 Indbyggere i Forsørgere og Forsørgede efter Næringsklasser.
Professions par 1000 habitants

Af 1000 Indbyggere.											
Kjøbenhavn. <i>Copenhague.</i>											
	A. Forsørgere.		B. Forsørgede. <i>nourris.</i>				Tilsammen.		Af 1000 Indbyggere af begge Kjøen tilsammen. <i>par 1000 habitants.</i>	A. Forsørgere.	
	<i>soutiens.</i>		Udenfor Tyendeklassen <i>famille.</i>		Tyendeklassen <i>domestiques</i>		<i>total.</i>			<i>soutiens.</i>	
	Mk.	Kk.	Mk.	Kk.	Mk.	Kk.	Mk.	Kk.		Mk.	Kk.
	<i>s. m.</i>	<i>s. f.</i>	<i>s m</i>	<i>s f.</i>	<i>s m</i>	<i>s. f</i>	<i>s. m.</i>	<i>s. f.</i>		<i>s m</i>	<i>s. f.</i>
Jordbrugere. <i>agriculture.</i>	108,9	20,4	42,2	85,2	0,6	21,3	151,7	126,9	138,3	73,0	12,0
Proprietærer, Gaardmænd og Forpagtere { H.	1,2	0,1	0,2	0,7	0,3	0,6	1,7	1,4	1,5	2,7	0,1
<i>propriétaires et fermiers</i> . . . . . { M.	0,2	0,01	0,03	0,1	"	"	0,2	0,1	0,2	1,7	0,3
Husmænd. <i>petits fermiers</i> . . . . . { H.	0,1	0,0	"	0,0	"	"	0,1	0,0	0,1	9,3	0,6
Indsiddere og Daglejere ved Agerbruget. { H.	"	"	"	"	"	"	"	"	0,0	3,2	0,1
<i>locataires et journaliers agr.</i> . . . . . { M.	0,03	0,0	"	0,01	"	"	0,0	0,0	0,0	"	"
Mejerister, Drænings- og Engvandingssm { H.	0,1	0,03	0,03	0,2	0,1	0,1	0,2	0,3	0,2	0,3	0,1
<i>barattage, drainage et irrigation</i> . . . { M.	0,1	0,05	0,0	0,02	"	"	0,1	0,0	0,1	0,3	0,1
Tilsammen <i>total</i> . . . { H.	1,4	0,1	0,2	0,9	0,4	0,7	2,0	1,7	1,8	15,5	0,9
	0,3	0,0	0,0	0,1	"	"	0,3	0,1	0,3	2,5	0,6
Gartnere. <i>horticulteurs</i> . . . . . { H.	0,7	0,02	0,6	1,01	0,02	0,1	1,3	1,1	1,2	2,3	0,1
	2,1	0,02	0,6	1,2	"	0,01	2,7	1,2	1,9	1,7	0,1
Fiskere. <i>pêche</i> . . . . . { H.	0,4	"	0,2	0,5	"	0,0	0,6	0,5	0,5	9,4	0,1
	0,1	"	0,0	0,0	"	0,0	0,1	"	0,1	0,3	"
Industridrivende. <i>industrie</i> . . . . . { H.	48,4	15,9	39,7	79,7	1,6	12,7	89,7	108,3	99,7	102,7	41,8
	205,6	68,9	114,5	200,3	0,1	2,6	320,2	271,8	294,1	157,2	9,6
Handlende. <i>commerce</i> . . . . . { H.	57,9	13,5	43,0	88,7	5,5	31,8	106,4	134,0	121,3	54,7	11,2
	65,5	11,0	19,5	40,3	0,2	5,5	85,2	56,8	69,9	46,8	4,0
Søfarende. <i>marine marchande</i> . . . . . { H.	2,3	0,0	1,9	4,2	0,0	0,6	4,2	4,8	4,5	8,9	0,02
	10,6	0,2	4,1	7,8	"	0,2	14,7	8,2	11,2	6,7	0,1
De, som leve af Landtransport (undt. Post- og Jernbanevæsenet). <i>transport de terre (sauf postes et chemins de fer)</i> . { H.	2,6	0,1	2,2	4,1	0,2	0,4	5,0	4,6	4,7	5,0	0,1
	10,4	0,01	7,5	13,6	"	0,1	17,9	13,7	15,7	1,8	"
De, som leve af andre Erhverv ¹⁾ . <i>autres ou sans prof. fixe ou à prof. inconnue</i>	84,6	42,7	65,1	104,7	0,0	1,0	149,7	148,4	149,0	69,6	33,6
Pensionister m.m. <i>pensionnés</i>	9,5	16,8	3,6	12,5	0,1	4,6	13,2	33,9	24,3	4,6	9,5
Aftægtsfolk. <i>paysans pensionnaires</i>	0,1	0,1	0,0	0,02	"	0,0	0,1	0,1	0,1	1,4	1,8
Kapitalister. <i>rentiers</i>	13,1	30,7	7,7	26,5	0,6	15,8	21,4	73,0	49,3	10,4	13,1
Tilsammen. <i>total</i> . . . { H.	329,9	140,3	206,4	408,0	9,0	89,0	545,3	637,3	594,7	357,5	124,2
	294,6	80,1	146,2	263,3	0,3	8,4	441,1	351,8	393,2	217,0	14,4
Patienter paa Abnorm-Anstalterne. <i>aux hospices d'anormaux</i>	624,5	220,4	352,6	671,3	9,3	97,4	986,4	989,1	987,9	574,5	138,6
Almissenydende. <i>vivant de la charité publ.</i>	"	"	2,2	1,5	"	"	2,2	1,5	1,8	"	"
Hensatte i Fængsler og Straffe-Anstalter. <i>détenus</i>	"	"	8,2	7,8	"	"	8,2	7,8	8,0	"	"
	"	"	3,2	1,6	"	"	3,2	1,6	2,3	"	"
Tilsammen. <i>total</i> . . .	.....	.....	.....	.....	.....	.....	1000	1000	1000	.....	.....

¹⁾ Herunder Arbejdsmænd uden specificeret Næring, Portnere, Bude; Tyende uden fast Tjeneste, uangiven Næringsvej, m. m

Kjøbenhavn, Pro vins-Kjøbstæderne og Landdistrikterne i det egenlige Danmark. 1890.

de soutiens ou de nourris (suite).

par 1000 habitants.

Provins-Kjøbstæderne. <i>villes de province.</i>							Landdistrikterne. <i>communes rurales.</i>									
B. Forsørgede. <i>nourris.</i>				Tilsammen. <i>total.</i>		Af 1000 Indbyggere af begge Kjønløst tilsammen. <i>par 1000 habitants.</i>	A. Forsørgere. <i>soutiens.</i>		B. Forsørgede. <i>nourris.</i>				Tilsammen. <i>total.</i>		Af 1000 Indbyggere af begge Kjønløst tilsammen. <i>par 1000 habitants.</i>	
Udenfor Tyendeklassen. <i>famille.</i>		Tyendeklassen. <i>domestiques.</i>		Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>		Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Udenfor Tyendeklassen. <i>famille.</i>		Tyendeklassen. <i>domestiques.</i>		Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>		
Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>						Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>				Mk. <i>s. m.</i>
45,3	87,5	1,3	19,9	119,6	119,4	119,5	22,6	3,6	23,6	40,7	2,7	9,2	48,9	53,5	51,2	
2,3	4,6	3,2	2,4	8,2	7,1	7,7	86,9	7,1	104,4	183,2	104,1	81,8	295,4	272,1	283,6	
0,8	1,6	0,1	0,1	2,6	2,0	2,2	23,9	12,5	4,9	9,1	1,7	1,3	30,5	22,9	26,7	
8,5	16,3	1,8	1,9	19,6	18,8	19,2	92,5	12,8	87,2	176,3	3,2	5,3	182,9	194,4	188,7	
0,04	0,1	"	0,0	0,5	0,3	0,4	4,8	3,5	0,4	0,8	0,0	0,0	5,2	4,3	4,8	
2,4	4,8	0,0	0,01	5,6	4,9	5,2	32,9	3,2	29,0	57,6	0,1	0,2	62,0	61,0	61,4	
"	"	"	"	"	"	"	0,01	0,02	"	0,0	"	"	0,0	0,0	0,01	
0,2	0,4	0,2	0,2	0,7	0,7	0,7	1,4	0,2	1,1	1,8	1,0	1,2	3,5	3,2	3,4	
0,1	0,2	"	0,0	0,4	0,3	0,4	1,2	0,6	0,3	0,6	0,1	0,1	1,6	1,3	1,5	
13,4	26,1	5,2	4,5	34,1	31,5	32,8	213,7	23,3	221,7	418,9	108,4	88,5	543,8	530,7	537,1	
0,9	1,9	0,1	0,1	3,5	2,6	3,0	29,9	16,6	5,6	10,5	1,8	1,4	37,3	28,5	33,0	
1,7	3,5	0,2	0,4	4,2	4,0	4,1	1,9	0,02	1,4	3,0	0,2	0,2	3,5	3,2	3,4	
0,2	0,5	"	0,0	1,9	0,6	1,2	0,7	0,1	0,2	0,5	0,0	0,0	0,9	0,6	0,7	
9,4	15,6	0,02	0,1	18,8	15,8	17,3	9,3	0,03	8,6	16,3	0,2	0,3	18,1	16,6	17,3	
0,1	0,1	"	"	0,4	0,1	0,2	0,5	0,1	0,02	0,1	"	"	0,5	0,2	0,3	
95,4	190,6	3,6	21,8	201,7	254,2	229,1	69,6	20,3	60,5	119,4	4,0	6,3	134,1	146,0	140,1	
65,6	120,6	0,1	1,2	222,9	131,4	175,2	37,1	2,0	13,1	24,6	0,1	0,3	50,3	26,9	38,5	
50,1	102,2	10,8	36,6	115,6	150,0	133,5	12,6	1,9	11,7	23,7	2,3	5,2	26,6	30,8	28,8	
11,9	22,4	0,1	1,9	58,8	28,3	42,9	5,0	0,6	1,5	3,0	0,03	0,4	6,5	4,0	5,2	
7,3	14,9	0,01	0,7	16,2	15,6	15,9	3,2	0,01	3,0	5,9	0,1	0,3	6,3	6,2	6,2	
3,4	6,4	"	0,03	10,1	6,5	8,2	1,5	0,0	1,0	1,8	"	0,03	2,5	1,8	2,2	
5,5	8,9	1,4	0,7	11,9	9,7	10,8	1,2	0,0	1,2	2,2	0,2	0,1	2,6	2,3	2,5	
1,0	2,0	"	0,0	2,8	2,0	2,4	0,6	0,0	0,4	0,8	0,0	0,01	1,0	0,8	0,9	
66,0	122,6	0,3	2,0	135,9	158,2	147,5	36,3	11,9	32,7	63,2	0,1	0,6	69,1	75,7	72,4	
1,5	5,9	0,1	1,6	6,2	17,0	11,8	1,6	2,0	0,6	2,9	0,1	0,7	2,3	5,6	3,9	
0,1	0,6	0,0	0,1	1,5	2,5	2,0	19,3	21,2	0,7	10,5	0,1	0,5	20,1	32,2	26,2	
4,2	16,0	0,2	4,9	14,8	34,0	24,8	4,0	3,1	1,1	4,5	0,1	1,5	5,2	9,1	7,2	
299,9	594,4	23,1	93,3	680,5	811,9	749,1	395,3	87,3	366,8	711,2	118,5	113,4	880,6	911,9	896,3	
83,1	153,9	0,3	3,2	300,4	171,5	233,1	75,3	19,4	21,8	41,3	1,9	2,1	99,0	62,8	80,8	
383,0	748,3	23,4	96,5	980,9	983,4	982,2	470,6	106,7	388,6	752,5	120,4	115,5	979,6	974,7	977,1	
2,5	2,6	"	"	2,5	2,6	2,6	"	"	1,5	1,5	"	"	1,5	1,5	1,5	
12,8	13,7	"	"	12,8	13,7	13,2	"	"	18,4	23,8	"	"	18,4	23,8	21,1	
3,8	0,3	"	"	3,8	0,3	2,0	"	"	0,5	0,0	"	"	0,5	0,0	0,3	
.....	.....	.....	.....	1000	1000	1000	.....	.....	.....	.....	.....	.....	1000	1000	1000	

Godt Halvdelen af det egenlige Danmarks hele mandlige Befolkning var Forsørgere; det samme var Tilfældet med imellem en Ottende- og en Syvendedel af samtlige Kvinder. De Forsørgede udenfor Tyendeklassen udgjorde henimod de to Femtedele af den mandlige og henimod tre Fjerdedele af den kvindelige Befolkning, og Tyendeklassen omfattede omtrent en Ellevtedel og en Niendedel af henholdsvis Mændene og Kvinderne. En Sammenligning med Forholdene i 1880 vil vise, at der i de 10 følgende Aar er sket en ret betegnende Forrykning imellem de nysnævnte Befolkningsgrupper, om end en Del af Forskjellen maaske kan tilskrives et afvigende Skjøn med Hensyn til Rubriceringen. Forsørgerne, der i 1880 udgjorde ikke langt fra Halvdelen af Landets mandlige Befolkning og Tiendedelen af den kvindelige, ere saaledes, som forhen berørt, rykkede højere op og de Forsørgede altsaa i samme Grad ned, nemlig de Forsørgede udenfor Tyendeklassen fra 41 og 76 pCt. for Mand- og Kvindekjøn til henholdsvis 38 og 74, Tyendet fra 10,6 for det mandlige og 12 pCt. for det kvindelige til henholdsvis knap 9 og 11 pCt. Denne forholdsvise Nedgang i Antallet af Tjenestefolk danner en Fortsættelse af en i længere Tid uafbrudt nedadgaaende Bevægelse; for det mandlige Tyende vare Forholdstallene nemlig følgende: 127,0 (1860), 120,5 (1870), 105,9 (1880) og 89,7 p. M. (1890); for det kvindelige: 134,9 (1860), 128,9 (1870), 121,0 (1880) og 109,8 p. M. (1890), og denne Tilbejælighed til Indskrænkning i Antallet af Tyende kan endog føres tilbage til Aarhundredets Begyndelse, idet de faste Tjenestefolk i 1801 beløb sig til næsten en Sjettedel af den hele Folkemængde, medens det tilsvarende Tal i 1840 var sunket ned til en Syvendedel. Det er desuden ikke alene en Nedgang i det forholdsvise Antal Tyende, der kan paavises for sidste Folketælling, endog selve Antallet af Tjenestefolk, altsaa absolut set, er mindre i 1890 end i 1880 for Mandkjønnets Vedkommende, medens det, hvad Kvindekjønnen angaar, kun er 862 større i 1890 end i 1880. Der var nemlig i 1880 102541 Personer af Mandkjøn og 121181 Personer af Kvindekjøn, der levede som Tyende, men i 1890 henholdsvis: 95189 og 122043, saa at Landdistrikterne i 1880 med et Tyendehold af 95967 Mandspersoner endog omfattede flere Tjenestefolk af Mandkjøn end Landdistrikterne og Kjøbstæderne tilsammen i 1890, et Resultat, som maaske ogsaa staar i nogen Forbindelse med de flydende Grænser imellem «Medhjælper» og «Tyende».

Idet man iøvrigt maa henvise til selve Tabellerne, skal man til Slutning kun henlede Opmærksomheden paa faa Enkeltheder i disse, saaledes paa Forskjellen indenfor Forsørgernes Kreds imellem de forskjellige Næringsklasser. Der fandtes forholdsvis mange mandlige Forsørgere iblandt immaterielle Frembringere og i Industrien (samt selvfølgelig ogsaa i Grupper som Aftægtsfolk o. l.), hvorimod der i Jordbruget var forholdsvis mange Forsørgede. Jordbruget omfattede ogsaa forholdsvis meget faa kvindelige Forsørgere som Hovedpersoner, medens der var forholdsvis mange Medhjælpere af Kvindekjøn. I Forholdstallene for de kvindelige Forsørgere vil man ogsaa lægge Mærke til det store Forholdstal for Lærerinder og for de Industridrivende (Syersker, Vaskerkoner, m. fl.). —

Det vilde, som tidligere omtalt, have sin store Interesse at foretage en Sammenligning imellem Folkemængdens Fordeling efter Næringsvej og Stilling her i Landet og i de øvrige Kulturlande, og af praktiske Grunde vilde en saadan Sammenligning maaske bedst foretages paa dette Sted i Fremstillingen, idet Statistiken over Forsørgerne i de forskjellige Lande synes formelt at være lagt nogenlunde til Rette for en international Sammenligning. Vanskelighederne, der træde hindrende i Vejen for en paalidelig Erhvervs-Statistik allerede indenfor det enkelte Lands Grænser, blive imidlertid, naar man skal føre Sammenligningen ud over et enkelt Lands Omraade, i Virkeligheden saa store, at de paa nuværende Tidspunkt maa anses for at være saa temmelig uovervindelige. De internationale statistiske Kongresser have forgjæves søgt at bringe Ensformighed til Veje imellem Landenes Klassificering af Erhvervene. De seneste Forslag om internationale Regler for en Erhvervs-Statistik — saaledes J. Bertillon's paa det statistiske «Institut international's» Møde i Wien 1891 og Körösi's «Die internationale Classificierung der Berufsarten» (Wien 1893) — ere ikke naaede ud over Forhandlingernes Stadium. Jævnsides med Arbejdet for en international Statistik paa dette Omraade

er der i de nordiske Lande arbejdet paa Tilvejebringelsen af større Lighed i den statistiske Fremstilling for disse Landes Vedkommende. Erhvervs-Statistiken var saaledes Gjenstand for Forhandlinger paa de to første nordiske statistiske Møder (jfr. Referatet af disse Møder i «Meddelelser fra det statistiske Centralbureau», 7de Bind, Norge, og «Statistisk Tidsskrift», Aargang 1890, Sverig). Man blev saaledes paa Mødet i Stockholm 9de—12te September 1890 enig om de Hovedgrupper, i hvilke en Befolkning bør sondres efter Næringsvej; men da Folketællingsarbejdet for Danmarks Vedkommende allerede paa dette Tidspunkt var i fuld Gang, maatte man foreløbig opgive en større Ensartethed med Hensyn til Hovedgruppernes forskellige Underafdelinger, og da der tilmed ikke for nærværende Tid foreligger Resultater fra Naborigerne om Folkemængdens Fordeling efter Næringsvej og Stilling ifølge de nyeste Tællinger dersteds ved Udgangen af Aaret 1890, vil det være rettest at opsætte en sammenlignende Undersøgelse til et senere Tidspunkt, saavel mellem Danmark og de to andre nordiske Riger som mellem de vigtigste øvrige Kulturstater.

Deler man atter Forsørgerne i Hovedpersoner og Medhjælpere og undersøger det Forhold, der bestod imellem Antallet af disse to forskellige Grupper af Forsørgere, faar man Oplysninger om Bedriftens Omfang i de forskellige Næringsveje. At disse Oplysninger kun kunne være omtrentlige, vil fremgaa dels af den Omstændighed, at der godt kan være flere Indehavere af en og samme Bedrift, og at adskillige lade sig opføre som Mestres, selv om de i Virkeligheden have trukket sig tilbage fra Forretningens Ledelse, dels af de statistisk set vage Grænser imellem Hovedperson og Medhjælper, hvilket Forhold ekempelvis har en ikke ringe Betydning for en saa talrig Næringsklasse som Syersker. Det fremgaa allerede af Tabel 166, at der i Danmarks Befolkning, taget som en Helhed, findes flere Hovedpersoner end Medhjælpere. Blandt de mandlige Forsørgere var Forholdet imellem Medhjælper og Hovedperson i 1890 omtrent som 1 til 3, blandt de kvindelige som 1 til 3,6. Overfor 515777 Hovedpersoner af Mand og Kvindekjøn stod i 1890 166175 Medhjælpere af begge Kjøn tilsammen, altsaa var Forholdet imellem de to Grupper som 3,1 til 1, eller med andre Ord: for hver 100 Hovedpersoner fandtes der omtrent 32 Medhjælpere. Da Hovedpersonerne i 1880 vare $3\frac{1}{4}$ Gange saa talrige som Medhjælperne, og Forholdet imellem Hovedpersoner og Medhjælpere blandt de mandlige Forsørgere var som 3 til 1, blandt de kvindelige som 5 til 1, har der altsaa i det sidste Tiaar været en ikke ringe Tilvækst for Medhjælperklassen. Naar Forskjellen imellem denne og Hovedpersonernes Klasse ikke desto mindre fremtræder som ret betydelig ved sidste Tælling, har dette sin Grund i, at man har sammenlignet Antallet af Medhjælpere med samtlige øvrige Forsørgere i de forskellige Næringsklasser, medens det i Virkeligheden kun ere Klasserne: Jordbrug, Industri, Fiskeri og Søfart, Handel og Landtransport, der i Tabelværket ere opførte med Medhjælpere. — Sammenligningen bør derfor rettest indskrænkes til disse Næringsklasser alene, og Forholdene ses da af nedenstaaende tabellariske Oversigt:

TABEL 168.

Forsørgere: Hovedpersoner og Medhjælpere.

Soutiens: chefs et assistants.

	1890.						Antal Medhjælp. for 100 Hovedpers assistants p 100 chefs. Begge Kjøen m. + f	
	Hovedpersoner. chefs.			Medhjælpere. assistants.			1890.	1880.
	Mk. s. m.	Kk. s. f.	Begge Kjøen. total.	Mk. s. m.	Kk. s. f.	Begge Kjøen total.		
Jordbrugere (med Gartnere) <i>agriculture</i>	164416	17969	182385	23904	12909	36813	20	27 ¹⁾
Fiskere. <i>pêche</i>	8587	35	8622	458	38	496	6	35 ²⁾
Industridrivende. <i>industrie</i>	76201	25793	101994	83770	14936	98706	97	77
Handlende <i>commerce</i>	26967	5793	32760	21001	3062	24063	73	45 ³⁾
Søfarende. <i>marine marchande</i>	4229	17	4246	3814	47	3861	91	— ²⁾
De, som leve af Landtransport (undt Post- og Jernbanevæsenet) <i>transport par terre (sauf postes et chemins de fer)</i>	2100	34	2134	2232	4	2236	105	— ³⁾
	282500	49641	332141	135179	30996	166175	50	44

I de nævnte Næringsveje tilsammen var der altsaa i 1890 halvt saa mange Medhjælpere som Hovedpersoner, flest for Landtransportens, Industriens og Søfartens Vedkommende. Disse Forholdstal dække imidlertid atter over betydelige Forskjelligheder imellem Land og By, saaledes kom der i Kjøbenhavn 464, 427 og 388 Medhjælpere for hver 100 Hovedpersoner henholdsvis i Søfart, Industri og Landtransport; i Pro- vins-Kjøbstæderne havde kun de Industridrivende flere Medhjælpere end Hovedpersoner, nemlig 113 mod 100. I Landdistrikterne fandtes i alle Klasser 2 Hovedpersoner og derover for hver Medhjælper. — Den forholdsvise Tilvækst i Medhjælperantallet, som Tabellen viser for de her omhandlede Næringsveje tilsammentagne i Løbet af sidste Tiaar, vil man ikke gjenfinde i alle de enkelte Næringsveje, idet Forholdene her snart vise Tilvækst, som tilmed er temmelig uligeartet i de forskjellige Erhverv, snart Nedgang. Størst har Tilvæksten været for de Handlende; imidlertid ere Tallene for 1890 og 1880 jo ikke fuldstændig ensartede for Handelens Vedkommende. Det samme gjælder, kun i endnu højere Grad, om Tallene for Fiskere og Søfarende; tages disse under eet, ses det, at det forholdsvise Antal af Medhjælpere er gaaet noget ned i de sidste ti Aar. Derimod har der været en ret stor Tilvækst for de Industridrivendes Medhjælpere. Naar Jordbruget viser Nedgang i det for- holdsvise Medhjælperantal, maa man, i Henhold til tidligere Udtalelser, ikke lægge synderlig Vægt herpaa, saa meget mere som Fordelingen i Hovedpersoner og Medhjælpere for Jordbrugets Vedkommende er mere tilfældig end virkelig betegnende.

Man skal nu gaa over til en Undersøgelse af Forholdet imellem Hovedpersoner og Medhjælpere i ovennævnte Næringsgruppers Underafdelinger. Hvad Jordbrugerne angaar, stillede Forholdet sig saaledes:

1) Under «Jordbrug» i 1880 ere i denne Tabel ogsaa «Aftægtsfolk» medregnede.
 2) De i 1880 for «Fiskere» anførte Tal omfatte tillige de «Søfarende»
 3) De i 1880 for «Handlende» anførte Tal omfatte tillige «De, som leve af Landtransport».

TABEL 169.

Forholdet mellem Hovedpersoner og Medhjælpere i Jordbrugerklassen.

Agriculture: le nombre relatif des assistants.

	1890.			1880.
	Hovedpers. <i>chefs.</i>	Medhjælpere. <i>assistants.</i>	Antal Medhj. for 100 Hovedp. <i>assistants</i> <i>p. 100 chefs.</i>	Antal Medhj. for 100 Hovedp. <i>assistants</i> <i>p. 100 chefs.</i>
Proprietærer og Gaardmænd <i>propriétaires</i>	68798	26355	38	61
Forpagtere. <i>fermiers</i>	2217	1373	62	64
Husmænd. <i>petits fermiers</i>	80517	6398	8	3
Mejerister. <i>barattage</i>	1146	1414	123	—
Gartnerne. <i>horticulteurs</i>	1954	1195	61	41

Naar Forholdstallet for hele Jordbrugerklassen er betydelig lavere end de fleste af dens Underklassers, har dette for en Del sin Grund i de faa Medhjælpere hos Husmænd, men maa ogsaa tilskrives den Omstændighed, at Inderster og Daglejere i Tabelværket ere opførte i selvstændige Rubriker og derfor henførte til Hovedpersoner, medens de dog faktisk ere sysselsatte som Medhjælpere. Overføres de da fra Hovedpersonernes til Medhjælpernes Rubrik, viser det sig, at der ved sidste Tælling var omtrent 42 Medhjælpere for hver 100 Hovedpersoner i Jordbrug (med Gartneri).

Det kan selvfølgelig ikke ventes, at de ovenfor angivne Tal for Hovedpersoner, Proprietærer, Gaardmænd, Forpagtere og Husmænd, skulde svare fuldstændig til de Oplysninger om Antallet af Gaarde og Huse, som Bureauet tidligere har givet i sin Fremstilling af Hartkornets Fordeling; thi dels ville en Del «Gaarde» besiddes af Personer, der ikke ere opførte under «Jordbrug», saaledes af Møllere, Kromænd og Præster, dels ville en Del «Huse» have deres Ejere i Industri- og Handelskredse, i Skolelærer-Standen, i Daglejere af forskjellig Art eller ogsaa i selve Jordbrugets Medhjælperklasse. Man skal dog til Sammenligning anføre Resultaterne af den i 1885 foretagne Opgjørelse af Hartkornets Fordeling her i Landet¹⁾. Herefter var der ved nævnte Tidspunkt 75006 Gaarde, 68733 Huse med 2 Skp. Hartkorn og derover, 83224 Huse med mindre Tilliggende og 36469 jordløse Huse. Som det vil ses, stemmer Antallet af Gaarde ret vel overens med Folketællingens Tal for Proprietærer, Gaardmænd og Forpagtere, naar der henses til det ovenfor tagne Forbehold. De 80517 Husmænd, som findes i ovenstaaende Tabel 169, maa da antages at svare til Antallet af Huse paa mindst ¼ Td. Hartkorn samt en Del af Husene med mindre Tilliggende, medens den øvrige, store Rest beboes dels af Jordbrugets Daglejere og Medhjælpere, dels af Personer, som ere stillede helt udenfor Jordbrugets Kreds.

De talrige, i Omfang og Karakter saa forskjelligartede Virksomheder i Industri og Handel udvise store Uoverensstemmelser, hvad Forholdet imellem Antallet af Hovedpersoner og af Medhjælpere angaar. Man skal her indskrænke sig til at fremstille dette Forhold i de mere betydelige Virksomheder, nemlig saadanne Fag, hvor Antallet af Hovedpersoner og Medhjælpere tilsammen udgjøre mindst 1000 Personer.

Til disse større Virksomheder hørte i 1890 omstaaende Industri-Fag, der i Tabellen ere ordnede efter Medhjælper-Antallets Størrelse i Forhold til Antallet af Hovedpersoner, medens Tallene i Parenthes til venstre i Forspalten angive Rækkefølgen af Fagene efter Antallet af Hovedpersoner og Medhjælpere tilsammen. Herefter vare Syerskerne langt den talrigste Gruppe (med omtr. 27000 Forsørgere), næsten dobbelt saa omfangsrig som Skomagernes, der var den næststørste (omtr. 14000). Ogsaa Grovsmede, Murere, Snedkere, Tømrere og Skrædere talte mange Deltagere, nemlig imellem 10—12000.

¹⁾ Bornholmsk Hartkorn er i denne Forbindelse stillet lige med almindeligt Hartkorn.

TABEL 170.

Industridrivende: Næringsveje med mindst 1000 Deltagere, ordnede efter Medhjælpernes forholdsvise Talrighed.
Branches d'industrie importantes rangées suivant le nombre relatif des assistants.

	1890.			1880.
	Hovedpersoner. <i>chefs</i>	Medhjælpere. <i>assistants.</i>	Antal Medhj. for 100 Hovedp. <i>assistants p. 100 chefs</i>	Antal Medhj. for 100 Hovedp. <i>assistants p. 100 chefs</i>
(28) Jernstøbere <i>fondeurs de fer</i>	99	1475	1490	820 (1)
(14) Maskinfabrikanter. <i>mécaniciens</i>	376	3110	827	643 (2)
(20) Bogtrykkere og Stentrykkere. <i>imprimeurs</i>	292	2299	787	577 (3)
(17) Tobaksfabrikanter. <i>manufacture de tabac</i>	449	2235	499	554 (4)
(15) Klejn- og Nagelsmede. <i>serruriers et cloutiers</i>	586	2773	473	(220)
(25) Ølbryggere <i>brasseurs</i>	354	1471	416	274 (5)
(21) Teglblændere <i>briquetiers, tuiliers</i>	415	1699	409	201 (6)
(31) Garvere og Feldberedere <i>tanneurs et peaussiers</i>	324	819	253	183 (7)
(18) Skibs- og Baadebyggere. <i>constructeurs de bateaux, de bâtiments</i>	510	1126	221	118 (10)
(30) Bogbindere. <i>relieurs</i>	398	824	207	(154)
(10) Bagere <i>boulangers</i>	1989	3637	183	147 (8)
(23) Blikkenslagere og Blytækkere. <i>ferblantiers et plombiers</i>	799	1195	154	107 (11)
(11) Malere og Lakerere. <i>peintres et laqueurs</i>	2216	3287	148	106 (12)
(9) Mel-, Gryn- og Rismøllere. <i>meuniers</i>	2611	3767	144	131 ¹⁾ (9)
(5) Snedkere (Møbelsnedkere). <i>menuisiers (ébénistes)</i>	4999	6241	124	95 (13)
(4) Murere. <i>maçons</i>	5790	5600	97	67 (16)
(2) Skomagere. <i>cordonniers</i>	7389	6722	91	82 (14)
(27) Vognfabrikanter. <i>carrossiers</i>	815	721	88	(106)
(29) Drejere. <i>tourneurs</i>	762	629	83	(54)
(3) Grovsmede. <i>forgerons</i>	6490	5305	82	80 (15)
(7) Skrædere. <i>tailleurs</i>	5684	4323	76	55 (20)
(6) Tømrere og Bygningssnedkere <i>charpentiers et menuisiers en bât</i>	6147	4669	76	60 (18)
(16) Sadelmagere og Pidskefabrikanter <i>selliers</i>	1611	1212	75	63 (17)
(19) Bødkere. <i>tonneliers</i>	1537	1044	68	51 (21)
(12) Slagtere <i>bouchers</i>	3000	1985	66	49 (22)
(Bomuldsvævere). <i>(tisseurs de coton)</i>	(1436)	(857)	(60)	
(26) Uhrmagere. <i>horlogers</i>	1065	608	57	44 (23)
(1) Syersker. <i>couturières</i>	18018	9062	50	58 (19)
(8) Vævere <i>tisserands</i>	5551	1596	29	23 (25)
(24) Hjulmænd. <i>charrons</i>	1436	392	27	20 (26)
(22) Stenhuggere <i>tailleurs de pierres</i>	1738	314	18	34 (24)
(Uldvævere). <i>(tisserands en laine)</i>	(3759)	(451)	(12)	
(13) Træskomagere <i>sabotiers</i>	4009	340	8	12 (27)

¹⁾ 3: Melmøllere, Oliemøllere etc.

Bedrifternes Gjennemsnitsstørrelse var altsaa kun temmelig ringe, selv i de egenlig fabrikmæssige Industrigrene. Kun eet Fag havde over 10 Medhjælpere for hver Hovedperson, i to andre Fag fandtes omtrent 8 Medhjælpere for hver Hovedperson, og i over Halvdelen af Erhvervene var der endog færre Medhjælpere end Hovedpersoner. Dette Resultat, der viser den danske Industris i det Hele haandværksmæssige Karakter, udelukker jo imidlertid ikke, at der kan være enkelte Bedrifter med et endog meget betydeligt Medhjælper-Personalet i de ovennævnte Fag, og tilslører for saa vidt de virkelige Forhold, som det er Landdistrikternes mange Smaaahaandværkere, der bringe Forholdstallene for hele Landet saa kjendelig ned. Betragter man saaledes Forholdstallene i nogle almindelig udbredte Industrifag i Kjøbstæder og i Landdistrikter (hvorom nærmere i Tabel 178), vil man selvfølgelig finde store Forskjelligheder imellem By og Land. I Kjøbenhavn vare Medhjælperne overalt i disse Fag i afgjort Flertal, medens dette kun var Tilfældet for meget faa Erhvervs Vedkommende i hele Landet. Der kom i Hovedstaden 12 Medhjælpere for hver Hovedperson i Møllerslaget, og i Murerens, Væverens; Grovsmedens, Tømrernes og Stenhuggerens Fag var Forholdet imellem Antallet af Hovedpersoner og Medhjælpere omtrent som 1 til 6 $\frac{1}{2}$. I Provins-Kjøbstæderne havde de fleste Fag gjennemsnitlig fra 1 til 2 Medhjælpere for hver Mester, medens der i Landdistrikterne kun var to Erhverv, Møllernes og Bagernes, der havde flere Medhjælpere end Hovedpersoner, og selv i disse to Erhverv kom Medhjælpertallet dog ikke op til mere end henholdsvis 124 og 106 Medhjælpere for hver 100 Hovedpersoner.

Det vil endvidere ses af Tabel 170, hvis Tal i Parenthes yderst til højre betegne Forholdstallenes Nummer-Orden i 1880, at der gennemgaaende i Løbet af det sidste Tiaar er foregaaet en Stigning i Medhjælpernes forholdsvise Antal. Kun for Tobaksfabrikanter, Syerskers, Stenhuggeres og Træskomænds Vedkommende har der i saa Henseende været Nedgang. En Sammenligning imellem de absolute Tal for Hovedpersoner og Medhjælpere i 1890 og i 1880 giver dog Formodning for, at noget af den nævnte Tilvækst i Forholdstallene har sin Grund i et afvigende Skjøn over en Persons Stilling som selvstændig Erhvervsdrivende eller blot som Medhjælper, idet der i flere Fag kan paavises en bestemt Omfordeling imellem Hovedpersoner og Medhjælpere, medens Faget som Helhed betragtet ikke har været underkastet synderlig store Forandringer. Til de Fag, i hvilke Antallet af Hovedpersoner er svundet ind, endog ofte ret betydelig, fra 1880 til 1890, høre: Jernstøbere (1880: 123 Hovedp.), Teglblændere (1880: 520 Hovedp.), Garvere (1880: 355), Skibs- og Baadebyggere (1880: 739), Møbelsnedkere (1880: 5700), Grovsmede (1880: 6659), Bødkere (1880: 1705), Vævere (1880: 7338), Hjulmænd (1880: 1898) og Træskomagere (1880: 4538). Muligvis staar Nedgangen i de sidstnævnte Fags Antal af Hovedpersoner i nogen Forbindelse med den samtidige Tilvækst for Tøffelmagere og Ulbindere og Udsondringen i 1890 af «Husflidsarbejdere» som en særskilt Industrigren. — En Deling af Materialet efter Kjøbstad og Land for de her berørte Fags Vedkommende vil ogsaa, hvad angaar Tilvæksten af det forholdsvise Antal Medhjælpere, bringe ret betydelige Uoverensstemmelser frem. I Kjøbenhavn var der i 1890 forholdsvis færre Medhjælpere end i 1880 i følgende Industrifag: Bagere, Møllere, Murere og Syersker, medens det samme i Provins-Kjøbstæderne kun var Tilfældet med Syerskerne, i Landdistrikterne med Vævere og Stenhuggere.

Det skal til Slutning bemærkes, at der ogsaa var andre end de i ovenstaaende Tabel optagne Fag, der sysselsatte et forholdsvis stort Antal Medhjælpere. Saaledes Glasfabrikanter og Glaspustere med 17 Hovedpersoner og 490 Medhjælpere (altsaa efter Forholdet 100 til 2882), Papirfabrikanter med 18 Hovedpersoner og 394 Medhjælpere (100:2191), Sukkerraffinører med henholdsvis 26 og 380 (100:1462), Porcellæns- og Terracottafabrikanter med 33 og 441 (100:1336), Klædefabrikanter med 89 og 852 (100:957), Kalkbrændere m. fl.

Foretager man paa samme Maade i de Handlendes Klasse en Undersøgelse af Medhjælpernes Talrigbed i de større Erhverv med mindst 1000 Forsørgere, Hovedpersoner og Medhjælpere tilsammen, faar man omstaaende Resultat.

TABEL 171. **Handlende: Næringsveje med mindst 1000 Deltagere ordnede efter Medhjælpernes forholdsvis Talrigbed.**
Branches de commerce importantes rangées suivant le nombre relatif des assistants.

	1890.			1880.
	Hovedpersoner <i>chefs.</i>	Medhjælperere. <i>assistants</i>	Antal Medhj for 100 Hovedp <i>assistants</i> p. 100 <i>chefs</i>	Antal Medhj for 100 Hovedp <i>assistants</i> p. 100 <i>chefs.</i>
Grossererere. <i>négociants (en gros)</i>	1728	4770	278	80 (2)
Kjøbmænd. <i>marchands</i>	5207	5227	100	113 (1)
Manufakturhandlere <i>merciers</i>	915	884	97	(65)
Urtekræmmere. <i>épiciers</i>	689	663	96	(94)
Detallister. <i>détaillants</i>	3736	2776	74	25 (4)
Traktører, Gjæstgivere m. m. <i>traiteurs, aubergistes etc.</i> .	4608	2484	54	32 (3)
Høkere. <i>charcutiers</i>	2040	205	10	4 (5)
Fiskehandlere. <i>poissonniers</i>	1016	41	4	(1)

I de Handlendes Klasse var altsaa Bedriftens Gjennemsnitsstørrelse i det Hele endnu mindre end i Industrien; kun i een af de her anførte Underafdelinger var Medhjælpertallet i 1890 større end Antallet af Hovedpersoner, og det uagtet der med en enkelt Undtagelse har været stærk Stigen i Medhjælpernes forholdsvis Talrigbed fra 1880 til 1890. Af de Grupper af Næringsveje, hvorunder man har samlet Handelens forskellige Erhverv, havde ogsaa kun den ene, «Handel i Almindelighed, Bank- og andre større Omsætnings-Virksomheder», flere Medhjælperere end Hovedpersoner, nemlig 144 for hver 100 Hovedpersoner. De store Bedrifter ere selvfølgelig væsenlig knyttede til Hovedstaden, hvor der i 1890 kom 274 Medhjælperere for hver 100 Grossererere og Kjøbmænd og 144 Medhjælperere for 100 Hovedpersoner i Detailhandler-Faget, medens paa Landet Størsteparten af Detailhandler- og Traktør-Forretningerne maatte nøjes med kun een Deltager, og det samme var Tilfældet med et ikke ringe Antal Kjøbmands-Virksomheder. Dette forholdsvis ringe Antal Medhjælperere vil have til Følge, at de Handlendes Gruppe kommer til at raade over en mindre Del af den samlede Folkemængde end den, der svarer til Handelens Styrke, maalt efter Bedrifternes Antal. I Kjøbenhavn var der saaledes endog et større Antal af Handels-Virksomheder end industrielle Bedrifter, skjøndt Gruppen «Haandværk og Industri» i Hovedstaden var omtrent dobbelt saa talrig som «Handelen». At Forholdstallene for Medhjælperne iøvrigt ikke ere et sikkert Udtryk for Handelens Omfang, vil fremgaa af den Omstændighed, at den Erhvervsdrivendes Kone og Børn ofte ville være opførte som Forsørgede, selv om de have en meget væsenlig Andel i Bedriftens regelmæssige Gang, ligesom Handelen jo efter sin Natur kun har Brug for en forholdsvis lille Arbejdsstyrke. — Ogsaa i Handelen vil der være en Del mindre udbredte Fag, som sysselsætte et forholdsvis større Antal Medhjælperere end adskillige af de ovenfor angivne mere almindelige Virksomheder. Saaledes fandtes der i 1890 for hver 100 Hovedpersoner af Medhjælperere: Apothekere 345 (170 Hovedpersoner, 586 Medhjælperere), Bank- og Sparekasse-Direktører 278 (217 H., 604 M.), Materialister 122 (69 H., 84 M.), Boghandlere 118 (342 H., 403 M.), Isenkræmmere 111 (168 H., 187 M.), Vinhandlere 104 (197 H., 204 M.), Tømmerhandlere 88 (116 H., 102 M.), Fourage-, Korn- og Frøhandlere 78 (96 H., 75 M.), Blomsterhandlere 73 (478 H., 351 M.), Mælkehandlere 54 (450 H., 242 M.), Ølhandlere 49 (592 H., 290 M.).

I 1890 fandtes der i Gjennemsnit, som tidligere anført, 2,12 Forsørgede, nemlig 1,80 Familie-Medlemmer og 0,32 Tyende, for hver Forsørger her i Landet, saa at der iblandt 1000 Indbyggere af Mandkjøn var 508,0 Forsørgere, 382,8 Forsørgede udenfor Tyendeklassen og 89,9 Tjenestefolk, samt iblandt 1000 Kvinder 129,3 Forsørgere, 739,4 Forsørgede udenfor og 109,6 i Tyendeklassen, idet de, der ere forsørgede af det Offenlige, Sindssyge o. s. v., ikke her ere medtagne under «Forsørgede». Gjennemsnitsantallet af Forsørgede var meget større i Landdistrikterne end i Provins-Kjøbstæderne og i Hovedstaden: 2,40 mod henholdsvis 1,83 og 1,48, hvilket særlig har sin Grund i det store Tyendehold paa Landet. Ligesom dette Gjennemsnitstal vil stille sig meget forskjelligt i de enkelte Erhvervsgrupper, saaledes vil der ogsaa vise sig store Uoverensstemmelser, naar man i denne Henseende betragter Hovedpersoner og Medhjælpere for sig, da disse sidste meget ofte ville være i en saa ung Alder, at de ikke kunne stifte Familie, og under saadanne økonomiske Vilkaar, at de i alt Fald maa undvære Tyendehjælp. Af Hovedpersoner var der ialt her i Landet 515777, som forsørgede 1,073286 udenfor Tyendeklassen og 212081 Tjenestefolk, d. v. s. henholdsvis 2,08 og 0,41 for hver Hovedperson; men medens der saaledes kom ialt 2,49 Forsørgede paa hver Hovedperson, havde hver Medhjælper gjennemsnitlig kun 0,96 Personer at forsørge. De 166175 Medhjælpere ernærede nemlig 155321 Medlemmer, optagne i Familien, og havde 5151 Tyende, d. v. s. henholdsvis 0,93 og 0,03 Personer for hver Medhjælper.

Denne Modsætning imellem Hovedpersoner og Medhjælpere vil imidlertid komme endnu stærkere frem, naar man indskrænker Betragtningen til de Næringsklasser, der i Tabellerne ere opførte med baade Hovedpersoner og Medhjælpere.

TABEL 172. Antal af Forsørgede for 1 Forsørger henholdsvis for Hovedpersoner og Medhjælpere. *Nourris pour chaque soutien; professions à distinction entre chefs et assistants.*

	Forsørgede for 1 Hovedperson.						Forsørgede for 1 Medhjælper.					
	Udenfor Tyendekl. familie.		Tyende. domestiques.		I alt. total.		Udenfor Tyendekl. familie.		Tyende. domestiques.		I alt. total.	
	1890.	1880.	1890.	1880.	1890.	1880.	1890.	1880.	1890.	1880.	1890.	1880.
<i>Jordbrugere. agriculture:</i>												
Proprietærer og Gaardmænd. <i>propriétaires</i>	3,09	3,60	1,92	2,11	5,01	5,71	0,40	2,32	0,09	0,02	0,49	2,34
Forpagtere. <i>fermiers</i>	3,02	3,31	4,02	4,99	7,04	8,30	0,33	0,32	0,02	0,05	0,35	0,37
Husmænd. <i>petits fermiers</i>	2,53	2,67	0,09	0,10	2,62	2,77	0,15	0,63	0,001	0,003	0,15	0,63
Indsiddere. <i>locataires</i>	1,90	1,45	0,04	0,01	1,94	1,46	0,04	—	0,00	—	0,04	—
Daglejere ved Agerbruget. <i>journaliers</i>	2,48	—	0,01	—	2,49	—	0,36	—	0,00	—	0,36	—
Mejerister. <i>barattage</i>	1,71	—	1,54	—	3,25	—	0,48	—	0,10	—	0,58	—
Drænings- og Engvandingsmestre ¹⁾ . <i>drainage et irrigation</i>	2,21	—	0,06	—	2,27	—	1,95	—	0,00	—	1,95	—
Gartnere. <i>horticulteurs</i>	2,33	2,26	0,22	0,23	2,55	2,49	0,77	1,23	0,01	0,01	0,78	1,24
Tilsammen. <i>total</i>	2,72	3,08	0,83	1,14	3,55	4,22	0,37	2,18	0,07	0,02	0,44	2,20
<i>Fiskere. pêche</i>	2,70	2,72 ²⁾	0,05	0,08 ²⁾	2,75	2,80 ²⁾	0,16	0,83 ²⁾	0,002	0,01 ²⁾	0,16	0,84 ²⁾
Industridrivende. <i>industrie</i>	2,02	2,19	0,14	0,17	2,16	2,36	1,13	1,06	0,01	0,01	1,14	1,07
Handlende. <i>commerce</i>	2,29	2,31 ¹⁾	0,62	0,72	2,91	3,03	0,79	0,74	0,07	0,06	0,86	0,80
Sefarende. <i>marine marchande</i>	2,75	2,72 ²⁾	0,12	0,08 ²⁾	2,87	2,80 ²⁾	1,49	0,83 ²⁾	0,02	0,01 ²⁾	1,51	0,84 ²⁾
De, som leve af Landtransport ³⁾ (undt. Post- og Jernbanevæsenet). <i>transport par terre (sauf postes et chemins de fer)</i>	2,86	—	0,32	—	3,18	—	2,18	—	0,02	—	2,20	—
Tilsammen. <i>total</i>	2,46	2,49	0,56	0,67	3,02	3,16	0,93	1,41	0,03	0,02	0,96	1,43

1) Drænings- og Engvandingsmestre vare i 1880 optagne under «Industridrivende».

2) 0: Sefarende og Fiskere.

3) De, som leve af Landtransport, vare i 1880 henførte under «Handlende».

Herefter forsørgede altsaa i 1890 i de anførte Næringsklasser en Hovedperson gennemsnitlig godt og vel tre Gange saa mange Personer som hver Medhjælper, og denne Afstand udvidedes endog betydelig, naar man ser hen til Jordbrugerne, medens Modsætningsforholdet imellem Hovedpersoner og Medhjælper var mere udjævnet i Landtransport og Søfart. Blandt Hovedpersonerne ernærede Jordbrugerne flest Personer, Forpagtere og Proprietærer og Gaardmænd med deres store Folkehold endog henholdsvis 7 og 5 Individuer, medens de Industridrivende i saa Henseende stode lavest, hvilket selvfølgelig ikke udelukker, at der er flere industrielle Erhverv med et forholdsvis stort Antal Forsørgede for hver Forsørger. Dette gjælder saaledes om Brændevinsbrændere, Møllere og Teglbrændere, i de Handlendes Gruppe var det samme Tilfældet bl. a. med Apothekere. Grossererere og Kjøbmænd. De gjentagne Gange tidligere omtalte, statistisk set uklare, Forhold imellem Jordbrugets Medhjælper og Husmænd, Indsiddere og Daglejere, hvilke sidste jo staa opførte i Hovedpersonernes Rubrik, have til Følge, at man kun kan benytte de her opgivne Tal med fornøden Kritik, og disse Forhold ville i endnu højere Grad kræve Agtpaagivenhed, naar man foretager Sammenligninger med de tilsvarende Tal for 1880.

Det vil ses, at Husstandenes Gjennemsnitsstørrelse, det vil her sige det gennemsnitlige Antal Forsørgede, i 1880 var højere end i 1890 baade for Hovedpersoners og Medhjælperes Vedkommende, og at den samme Bevægelse vil gjenfindes for Hovedpersonerne i de enkelte Hoved-Næringsveje, medens disse vise en temmelig uligeartet Udvikling i Medhjælperklassen. Det er aabenbart Overflytningen af en Del gifte jordløse Husmænd og Daglejere fra «Medhjælper» til «Daglejere» m. m., der forklarer den overordenlig store Nedgang i Antallet af Forsørgede for Jordbrugets Medhjælper. Den Tilbagegang, der viser sig i Gjennemsnits-Tallene for Medhjælperne, har dog ikke ramt Tyendet, hvis Tal imidlertid ere saa smaa, at der ikke kan lægges særlig Vægt paa dem. Omvendt er det Forholdstallene for Hovedpersonernes Tyendefolk, der have været mest nedadgaende.

I efterstaaende Tabel gives der dernæst en Oversigt over Talforholdet imellem Forsørgere og Forsørgede i de Næringsklasser, hvor der efter Tabellerne ikke kan gjøres nogen Adskillelse mellem Hovedpersoner og Medhjælper.

TABEL 173. Antal af Forsørgede for 1 Forsørger i Næringsklasser, hvor der ikke skjælnes mellem Hovedpersoner og Medhjælper. — *Nourris pour chaque soutien; professions sans distinction entre chefs et assistants.*

	Udenfor Tyendeklassen. <i>famille.</i>		Tyende. <i>domestiques</i>		I alt. <i>total</i>	
	1890.	1880.	1890.	1880.	1890.	1880.
De, som arbejde i immaterielle Virksomheder. <i>production immatérielle:</i>						
Geistlige Embedsmænd og Kirkebetjente. <i>clergé et aides</i> . .	3,12	3,19	1,76	2,46	4,88	5,65
Lærere ved offentlige Undervisnings-Anstalter <i>professeurs publ.</i>	2,34	2,07	0,44	0,43	2,78	2,50
Andre Lærere. <i>professeurs privés</i>	1,30		0,20		1,50	
Officerer og Embedsmænd. <i>militaires supér.:</i>						
a) ved Hæren. <i>armée</i>	1,61	1,90	0,70	0,74	2,31	2,64
b) ved Søværnet. <i>marine</i>	2,14	1,95	0,96	0,98	3,10	2,93
De militære Underklasser. <i>milit. subalternes:</i>						
a) ved Hæren <i>armée</i>	0,63	0,48	0,02	0,01	0,65	0,49
b) ved Søværnet <i>marine</i>	1,56	1,93	0,04	0,07	1,60	2,00
Civile Arbejdere. <i>ouvriers civils:</i> a) ved Hæren. <i>armée</i> . .	1,97	—	0,05	—	2,02	—
— b) ved Søværnet. <i>marine</i>	2,10	—	0,01	—	2,11	—
Embedsmænd udenfor Post-, Telegraf- og Jernbanevæsenet <i>fonctionnaires civils hors des postes, télégr. et ch. de fer</i> . .	2,01	2,34	0,76	0,88	2,77	Embedsmænd
Medhjælper hos Ovennævnte. <i>leurs assistants</i>	1,08				0,22	1,30
Embedsmænd ved Post-, Telegraf- og Jernbanevæsenet <i>fonctionnaires des postes, télégr. et chemins de fer</i>	1,96	0,96	0,39	0,22	2,35	Medhjælper
Medhjælper hos Ovennævnte. <i>leurs assistants</i>	2,86				0,04	2,90

TABEL 173 (fortsat). Antal af Forsørgede for 1 Forsørger i Næringsklasser, hvor der ikke skjælnes mellem Hovedpersoner og Medhjælpere. — *Nourris pour chaque soutien; professions sans distinction entre chefs et assistants.*

	Udenfor Tyendeklassen. <i>famille.</i>		Tyende. <i>domestiques.</i>		Ialt. <i>total.</i>	
	1890.	1880.	1890.	1880.	1890.	1880.
De, som arbejde i immaterielle Virksomheder. <i>production immatérielle:</i>						
Fast Ansatte i underordnede Poster. <i>petits employés</i>	2,13	2,45	0,12	0,14	2,25	2,59
Sagførere, Læger m.m. <i>avocats, médecins etc.</i>	1,90	1,94	0,75	0,82	2,65	2,76
Privatiserende Videnskabsmænd m.m. <i>savants, gens de lettres</i>	0,73	0,83	0,14	0,16	0,87	0,99
Tilsammen. <i>total</i>	1,74	1,80	0,31	0,39	2,05	2,19
Arbejds mænd og Daglejere uden specificeret Næring. <i>ouvriers journaliers</i>	2,32	2,27	0,004	0,004	2,32	2,27
Portnere, Bude m.m.; Tyende uden fast Tjeneste; uden bestemt Næring. <i>portiers etc., domestiques sans place, sans profession fixe</i>	0,79	0,79	0,04	0,03	0,83	0,82
Pensionister. <i>pensionnés</i>	0,99	0,79 ¹⁾	0,28	0,19 ¹⁾	1,27	0,98 ¹⁾
Aftægtsfolk. <i>paysans pensionnaires</i>	0,28	0,31	0,01	0,02	0,29	0,33
Kapitalister m.m. <i>rentiers</i>	0,82	0,95	0,30	0,34	1,12	1,29
De, som leve af milde Stiftelser ell. lign. <i>détenus</i>	0,30	—	0,04	—	0,34	—

Da denne Tabel omfatter Erhverv, der indtage en meget forskjellig Plads i social Henseende, kan det ikke undre, at Tallene udvise store Forskjelligheder, og at dette kommer særlig frem i Rubriken for Tyende. Gjennemgaaende er Husstandenes Størrelse mindre her end i Jordbrugs-, Fiskeri-, Industri- og Handelsvirksomheden. Kun to Underafdelinger, «Gejstlige Embedsmænd og Kirkebetjente» samt «Officerer og Embedsmænd ved Søværnet», naa op over Gjennemsnitstallet af Forsørgede (for Hovedpersoner) i de i Tabel 172 omtalte Næringsklasser. Da de «Gejstlige Embedsmænd» for en stor Del ere Landsbypræster med Præstegaardsavling og deraf følgende stort Tyendehold, have de i fremtrædende Grad mange Forsørgede for hver Forsørger, næsten lige saa mange som Proprietærer og Gaardmænd. Foruden i de alt nævnte Stillinger var der forholdsvis mange Tjenestefolk hos Embedsmænd udenfor Post-, Telegraf- og Jernbanevæsenet, hos Sagførere, Læger m.m. samt hos Officerer og Embedsmænd ved Hæren. Naar flere Grupper, der arbejde under smaa økonomiske Kaar, dog have ret mange Forsørgede, saaledes «Medhjælpere ved Post-, Telegraf- og Jernbanevæsenet», «Fast Ansatte i underordnede Poster», «Arbejds mænd og Daglejere uden specificeret Næring», har dette selvfølgelig sin Grund i de forholdsvis mange Familiemedlemmer, der findes i disse Underafdelinger, skjøndt dog særlig mange af Arbejderstandens Børn som Selvforsørgende tidlig ville være stillede udenfor Familiefaderens Forsorg.

Foretager man for disse Stillingers Vedkommende en Sammenligning med Tilstanden i 1880, vil man ogsaa her, som ved de tidligere berørte Næringsgrupper, finde en temmelig almindelig Nedgang i de Forsørgedes Antal. Kun Søofficerer, Hærens Underofficerer, Embedsmændenes Medhjælpere, Arbejds mænd, Portnere og Bude have faaet lidt flere at forsørge udenfor Tyendeklassen i 1890 end i 1880, og for Tyendets Vedkommende er Nedgangen endnu mere almindelig. Pensionistgruppen viser vel baade i den ene og den anden Retning en Tilvækst i de Forsørgedes Antal i Forhold til Forsørgerne, men Tallene ved de to Tællinger ere her ikke ensartede, idet der i 1880 under «Pensionister» ogsaa er medtaget «De, som leve af milde Stiftelser ell. lign.», hvilke i 1890 staa opførte særskilt.

¹⁾ Herunder: «De, som leve af milde Stiftelser ell. lign.»

Til Slutning skal man gennem Forholdstallene i nedenstaaende Række Tabeller 174—182 give en Fremstilling af Forholdet imellem Forsørgere og Forsørgede, Hovedpersoner og Medhjælpere i Landets Hoveddele, nemlig særskilt for Kjøbenhavn, Provins-Kjøbstæderne og Landdistrikterne. Da man allerede tidligere under Fremstillingen af de samme Forhold for det hele Lands Vedkommende lejlighedsvis er kommet ind paa en Omtale af de for Hovedstaden, Provins-Kjøbstæderne og Landdistrikterne gjældende tildels uensartede Forhold, og da tilmed de, iøvrigt ret betydelige, Forskjelligheder, der vise sig mellem disse Landets Hoveddele, i Ræglen følge ganske af Forholdets Natur, — kan man indskrænke sig til en Henvi-
 sning

TABEL 174.

Forsørgere og Forsørgede 1890

	Absolute Tal.						For 1000	
	Forsørgere. <i>soutiens.</i>		Forsørgede. <i>nourris :</i>				Forsørgere. <i>soutiens.</i>	
			udenfor Tyendeklassen. <i>famille.</i>		Tyende <i>domestiques.</i>			
	Mk. <i>sexe m.</i>	Kk. <i>sexe f.</i>	Mk. <i>sexe m.</i>	Kk. <i>sexe f.</i>	Mk. <i>sexe m.</i>	Kk. <i>sexe f.</i>	Mk. <i>sexe m.</i>	Kvk. <i>sexe f.</i>
						(1880)	(1880)	
Kjøbenhavn. <i>Copenhague</i>	89905	37245	50773	113289	1372	16491	624,3 (640,3)	220,6 (202,0)
Provins-Kjøbstæderne. <i>villes de prov.</i>	96513	25297	64344	136720	3919	17675	574,6 (531,7)	138,5 (130,2)
Landdistrikterne. <i>communes rurales</i> .	351661	81331	290376	573105	89898	87877	470,7 (435,2)	106,8 (78,3)
Tilsammen. <i>total</i> . . .	538079	143873	405493	823114	95189	122043	508,0 (471,8)	129,3 (101,4)

TABEL 175. Sammenstilling af Forsørgere (og Tyende) med Befolknings-
Quote-parts de la population: des soutiens d'un

	For 1000 Pers. af Mandkjøn fandtes: <i>par 1000 hommes :</i>	
	Forsørgere og Tyende. <i>soutiens et domestiques.</i>	Individer over 15 Aar. <i>adultes (15 ans).</i>
Kjøbenhavn. <i>Copenhague</i>	633,8	664,9
Provins-Kjøbstæderne. <i>villes de prov.</i>	597,6	630,6
Landdistrikterne. <i>communes rurales</i>	591,0	635,8
Tilsammen. <i>total</i> . . .	598,0	639,0
Kjøbenhavn. <i>Copenhague</i>	659,3	697,6
Provins-Kjøbstæderne. <i>villes de prov.</i>	564,8	661,6
Landdistrikterne. <i>communes rurales</i>	568,1	643,9
Tilsammen. <i>total</i> . . .	577,7	652,3

1) Af hele Befolkningen, altsaa de, som leve af Fattigunderstøttelse, eller hvis Underhold væsenlig bæres af Stat eller Kommune (Nærings-
 2) For Kjøbenhavns Vedkommende ere de Logerende medregnede i Husstandenes Personantal.

til selve disse tabellariske Fremstillinger, uden at tilføje nærmere Forklaring. For Staden Kjøbenhavns Vedkommende skal man derhos særlig henvide til «Tabelværk til Kjøbenhavns Statistik Nr. 10», med tabellarisk Fremstilling af Resultaterne af Folketællingen den 1ste Februar 1890 for Staden Kjøbenhavn. Da Handelspladserne, som forhen omtalt, stadig ere medtagne under Landdistrikterne og derved bidrage til at afdæmpe Forskjellighederne mellem Land- og Bybefolkning, fremstiller man endvidere her i to Tabeller Befolkningens Fordeling i Handelspladserne efter de vigtigste Inddelinger i Næringsvej og Stilling.

(og 1880). — *Soutiens et nourris.*

Indbyggere af hvert Kjø ⁿ 1)				Antal af Forsørgede for 1 Forsørger. <i>nourris pour chaque soutien :</i>					
Forsørgede <i>nourris :</i>				udenfor Tyendeklassen <i>famille.</i>		Tyendeklassen. <i>domestiques.</i>		I alt. <i>total.</i>	
Mk. <i>sexe m.</i>	Kk. <i>sexe f.</i>	Mk. <i>sexe m.</i>	Kk. <i>sexe f.</i>	1890.	1880.	1890.	1880.	1890.	1880.
(1880)	(1880)	(1880)	(1880)						
352,6 (331,2)	670,9 (672,4)	9,5 (19,0)	97,7 (114,5)	1,29	1,27	0,14	0,17	1,43	1,44
383,0 (416,7)	748,2 (742,8)	23,3 (33,1)	96,7 (112,7)	1,65	1,80	0,18	0,23	1,83	2,03
388,6 (416,5)	752,4 (777,6)	120,3 (132,9)	115,4 (123,8)	1,99	2,34	0,41	0,50	2,40	2,84
382,8 (407,1)	739,4 (759,3)	89,9 (105,9)	109,6 (121,0)	1,80	2,07	0,32	0,40	2,12	2,47

grupper efter Alder, Civilstand og Husstande.
coté — de leur classe probable de l'autre.

For 1000 Pers. af Kvindekj. fandtes : <i>par 1000 femmes :</i>		Absolute Tal for :	
Forsørgere. <i>soutiens.</i>	Enker og Fraskilte. <i>veuves et divorcées.</i>	Forsørgere af begge Kjø. <i>soutiens : s. m. et s. f.</i>	Husstande og Pers. udenfor Familie. <i>ménages et logés en garn.</i>
1890.			
220,4	102	127150	75153 2)
138,6	88	121810	99933
106,7	78	432992	346301
129,2	83	681952	521387 2)
1880.			
202,0	105,1	95155	74977
130,2	93,9	91375	75542
78,3	77,2	371556	310729
101,4	83,1	558086	461248

listernes Afdeling VII), medregnede

TABEL 176. Forsørgernes Fordeling i Hovedpersoner og Medhjælpere (absolute Tal). 1890.

Soutiens: chefs et assistants distinctivement.

	Kjøbenhavn. <i>Copenhague.</i>				Provins-Kjøbstæderne. <i>villes de province.</i>				Landdistrikterne. <i>communes rurales.</i>			
	Hovedpers <i>chefs.</i>		Medhjælpere <i>assistants.</i>		Hovedpers. <i>chefs.</i>		Medhjælpere <i>assistants.</i>		Hovedpers. <i>chefs.</i>		Medhjælpere. <i>assistants.</i>	
	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>
Jordbrugere (med Gartnere) <i>agri- culture</i> ¹⁾	294	16	350	19	2974	180	702	119	161148	17773	22852	12771
Fiskere. <i>pêche</i>	58	"	10	"	1580	10	47	"	6949	25	401	38
Industridrivende <i>industrie</i> . . .	6972	2686	29604	11637	17258	7643	26406	1752	51971	15464	27760	1547
Handlende. <i>commerce</i>	8331	2269	9429	1862	9189	2040	7858	739	9447	1484	3714	461
Søfarende. <i>marine marchande</i> . .	335	1	1527	32	1502	5	1134	11	2392	11	1153	4
De, som leve af Landtransport (undt. Post- og Jernbnevæsenet) <i>transport par terre (sauf postes et chemins de fer)</i>	369	18	1499	3	838	14	302	"	893	2	431	1
Tilsammen <i>total</i> . . .	16359	4990	42419	13553	33341	9892	36449	2621	232800	34759	56311	14822

TABEL 177.

Antal af Medhjælpere for hver 100 Hovedpersoner. 1890 og 1880.

Assistants par 100 chefs.

	Kjøbenhavn. <i>Copenhague.</i>		Provins- Kjøbstæderne. <i>villes de province.</i>		Land- distrikterne. <i>communes rurales.</i>		Det egenlige Danmark. <i>Danemark pr. dit.</i>	
	1890.	1880.	1890.	1880.	1890.	1880.	1890.	1880.
Jordbrugere (med Gartnere). <i>agri- culture</i>	119	49 ¹⁾	26	20 ¹⁾	20	27 ¹⁾	20	27 ¹⁾
Fiskere. <i>pêche</i> ²⁾	17	304 ²⁾	3	55 ²⁾	6	12 ²⁾	6	35 ²⁾
Industridrivende <i>industrie</i> . . .	427	376	113	90	43	34	97	77
Handlende. <i>commerce</i> ²⁾	107	68 ²⁾	77	43 ²⁾	38	21 ²⁾	73	45 ²⁾
Søfarende <i>marine marchande</i> ²⁾ .	464	— ²⁾	76	— ²⁾	48	— ²⁾	91	— ²⁾
De, som leve af Landtransport (undt. Post- og Jernbnevæsenet). <i>transport par terre (sauf postes et chemins de fer)</i> ²⁾	388	— ²⁾	35	— ²⁾	48	— ²⁾	105	— ²⁾
Tilsammen. <i>total</i> . . .	262	213	90	68	27	28	50	44

1) Under «Jordbrug» i 1880 ere i denne Tabel ogsaa «Aftægtsfolk» medregnede.

2) Tallet for «Fiskere» omfatte i 1880 tillige «Søfarende», for «Handlende» tillige «De, som leve af Landtransport».

TABEL 178.

Antal af Medhjælpere for hver 100 Hovedpersoner i Jordbrugernes vigtigste Underafdelinger og i nogle almindelig udbredte Industri- og Handelsfag. 1890 og 1880.

Assistants par 100 chefs; certaines professions très répandues.

	Kjøbenhavn. <i>Copenhague.</i>		Provins- Kjøbstæderne. <i>villes de province.</i>		Land- distrikterne. <i>communes rurales.</i>		Det egenlige Danmark. <i>Danemark pr. dit.</i>	
	1890.	1880.	1890.	1880.	1890.	1880.	1890.	1880.
Proprietærer og Gaardmænd. <i>propriétaires</i>	18	13	72	53	38	61	38	61
Forpagtere. <i>fermiers</i>	"	"	25	80	63	63	62	64
Husmænd. <i>petits fermiers</i>	"	"	7	5	8	3	8	3
Gartnere. <i>horticulteurs</i>	315	106	76	28	40	35	61	41
—								
Bagere. <i>boulangers</i>	500	556	197	118	106	88	183	147
Malere og Lakerere. <i>peintres et laqueurs</i>	403	286	156	79	59	47	148	106
Møllere (Mel-, Gryn- og Rismøllere). <i>meuniers</i>	1217	1368	276	254	124	108	144	131
Snedkere (Møbelsnedkere). <i>menuisiers (ébénistes)</i>	454	420	160	101	48	35	124	95
Murere. <i>maçons</i>	668	740	185	139	43	25	97	67
Skomagere. <i>cordonniers</i>	264	227	112	89	42	41	91	82
Grovsmede. <i>forgerons</i>	646	643	206	135	65	51	82	80
Skrædere. <i>tailleurs</i>	280	186	109	94	39	28	76	55
Tømrere og Bygningssnedkere. <i>charpentiers et menuis. en bât.</i>	632	595	161	161	42	27	76	60
Sadelmagere og Pidskefabrikanter. <i>selliers</i>	244	220	110	70	30	26	75	63
Bødkere. <i>tonneliers</i>	492	378	97	83	33	21	68	51
Slagtere. <i>bouchers</i>	211	176	107	60	30	26	66	49
Syersker. <i>couturières</i>	521	1112	4	13	2	2	50	58
Vævere. <i>tisserands</i>	648	489	152	86	9	15	29	23
Stenhuggere. <i>tailleurs de pierres</i>	615	530	17	230	5	6	18	34
—								
Grosserere og Kjøbmænd. <i>négociants et marchands</i>	274	164	149	99	68	59	144	105
Detallister. <i>détaillants</i>	144	47	19	9	14	11	74	25
Traktører m. m. <i>traiteurs etc.</i>	98	44	28	26	38	25	54	32
Høkere. <i>charcutiers</i>	19	8	10	2	6	3	10	4

TABEL 179.

Antal af Forsørgede for 1 Forsørger i Næringsklasser med Hovedpersoner og Medhjælpere. 1890.

Nourris pour chaque soutien; professions à distinction entre chefs et assistants.

	Kjøbenhavn. <i>Copenhague.</i>				Provins-Kjøbstæderne. <i>villes de province.</i>				Landdistrikterne. <i>communes rurales.</i>				Det egenl. Danmark. <i>Danemark pr. dit.</i>			
	for 1 Hovedperson <i>par chaque chef.</i>		for 1 Medhjælper. <i>par chaque assistant.</i>		for 1 Hovedperson. <i>par chaque chef.</i>		for 1 Medhjælper <i>par chaque assistant.</i>		for 1 Hovedperson. <i>par chaque chef.</i>		for 1 Medhjælper. <i>par chaque assistant.</i>		for 1 Hovedperson. <i>par chaque chef.</i>		for 1 Medhjælper. <i>par chaque assistant.</i>	
	udenfor Tyendekl. <i>famille.</i>	Tyende <i>domestiques.</i>	udenfor Tyendekl. <i>famille.</i>	Tyende. <i>domestiques.</i>	udenfor Tyendekl. <i>famille.</i>	Tyende. <i>domestiques.</i>	udenfor Tyendekl. <i>famille.</i>	Tyende. <i>domestiques.</i>	udenfor Tyendekl. <i>famille.</i>	Tyende. <i>domestiques.</i>	udenfor Tyendekl. <i>famille.</i>	Tyende <i>domestiques.</i>	udenfor Tyendekl. <i>famille.</i>	Tyende. <i>domestiques.</i>	udenfor Tyendekl. <i>famille.</i>	Tyende. <i>domestiques.</i>
Jordbrugere: <i>agriculture:</i>																
Proprietærer og Gaard- mænd <i>propriétaires . .</i>	0,82	0,86	0,53	"	2,50	1,99	1,31	0,09	3,09	1,92	0,39	0,09	3,09	1,92	0,40	0,09
Forpagtere. <i>fermiers . . .</i>	1,00	0,50	—	—	2,75	2,06	0,08	"	3,03	4,08	0,33	0,02	3,02	4,02	0,33	0,02
Husmænd. <i>petits fermiers</i>	0,09	"	—	—	2,67	0,40	0,20	0,01	2,53	0,08	0,15	0,00	2,53	0,09	0,15	0,00
Indsiddere <i>locataires . .</i>	—	—	—	—	0,93	"	—	—	1,91	0,01	0,04	"	1,90	0,04	0,04	0,00
Daglejere ved Agerbruget. <i>journaliers . . . . .</i>	—	—	0,50	"	2,40	0,01	—	—	2,49	0,00	0,20	"	2,48	0,01	0,36	0,00
Mejerister <i>barattage . .</i>	1,37	0,75	0,25	"	1,85	1,19	0,93	0,01	1,71	1,58	0,46	0,10	1,71	1,54	0,48	0,10
Drænings- og Engvandings- mestre <i>drainage et irri- gation . . . . .</i>	—	—	—	—	1,14	0,14	0,50	"	2,25	0,05	2,18	"	2,21	0,06	1,95	0,00
Gartnere. <i>horticulture . .</i>	2,68	0,23	0,89	0,01	2,38	0,24	0,42	0,00	2,29	0,21	0,88	0,01	2,33	0,22	0,77	0,01
Tilsammen. <i>total . . .</i>	1,43	0,62	0,82	0,01	2,53	0,57	0,77	0,04	2,73	0,83	0,36	0,07	2,72	0,83	0,37	0,07
Fiskere <i>pêche . . . . .</i>	1,83	0,02	0,20	0,10	2,79	0,03	0,57	"	2,69	0,05	0,11	"	2,70	0,05	0,16	0,00
Industridrivende. <i>industrie</i>	1,98	0,25	1,22	0,01	2,04	0,18	1,17	0,01	2,02	0,12	0,97	0,01	2,02	0,14	1,13	0,01
Handlende. <i>commerce . . .</i>	2,00	0,58	0,85	0,09	2,41	0,76	0,71	0,04	2,45	0,52	0,81	0,08	2,29	0,62	0,79	0,07
Søfarende. <i>marine mar- chande . . . . .</i>	2,91	0,29	1,23	0,02	2,62	0,09	1,51	0,01	2,81	0,11	1,82	0,02	2,75	0,12	1,49	0,02
De, som leve af Landtrans- port (undt. Post- og Jern- banevæsenet). <i>transport par terre (sauf postes et ch. de fer) . . . . .</i>	2,59	0,24	2,25	0,01	2,98	0,44	1,80	0,00	2,86	0,24	2,24	0,03	2,86	0,32	2,18	0,02
Tilsammen. <i>total . . .</i>	2,01	0,42	1,17	0,03	2,24	0,36	1,08	0,02	2,54	0,61	0,67	0,04	2,46	0,56	0,93	0,03

TABEL 180. Antal af Forsørgede for 1 Forsørger i Næringsklasser, hvor der ikke skjelnes mellem Hovedpersoner og Medhjælpere. 1890.

Nourris par chaque soutien; professions sans distinction entre chefs et assistants.

	Kjøbenhavn. <i>Copenhague.</i>		Provins- Kjøbstæderne. <i>villes de province.</i>		Landdistrikterne. <i>communes rurales.</i>		Det egenlige Danmark. <i>Danemark pr. dit.</i>	
	udenfor Tyende- klassen. <i>famille.</i>	Tyende. <i>domestiques.</i>	udenfor Tyende- klassen. <i>famille.</i>	Tyende. <i>domestiques.</i>	udenfor Tyende- klassen. <i>famille.</i>	Tyende. <i>domestiques.</i>	udenfor Tyende- klassen. <i>famille.</i>	Tyende. <i>domestiques.</i>
De, som arbejde i immateriel Virksomhed. <i>production immatérielle:</i>								
Gejstlige Embedsmænd og Kirkebetjente. <i>clergé et aides . . . . .</i>	1,48	0,50	2,97	0,93	3,52	2,23	3,12	1,76
Lærere ved offentlige Undervisnings-Anstalter. <i>professeurs publ. . . . .</i>	0,92	0,26	1,70	0,36	2,65	0,47	2,34	0,44
Andre Lærere. <i>professeurs privés . . . . .</i>	0,44	0,15	0,60	0,13	2,87	0,32	1,30	0,20
Officerer og Embedsmænd. <i>militaires supér.:</i>								
a) ved Hæren. <i>armée . . . . .</i>	1,41	0,68	1,68	0,70	2,09	0,76	1,61	0,70
b) ved Søværnet. <i>marine . . . . .</i>	2,13	0,97	1,67	0,33	2,84	1,29	2,14	0,96
De militære Underklasser. <i>milit. subalternes:</i>								
a) ved Hæren. <i>armée . . . . .</i>	0,52	0,02	0,71	0,02	0,74	0,03	0,63	0,02
b) ved Søværnet. <i>marine . . . . .</i>	1,58	0,04	"	"	1,60	"	1,56	0,04
Civile Arbejdere. <i>ouvriers civils:</i>								
a) ved Hæren. <i>armée . . . . .</i>	1,97	0,05	—	—	—	—	1,97	0,05
b) ved Søværnet. <i>marine . . . . .</i>	2,10	0,01	—	—	—	—	2,10	0,01
Embedsmænd udenfor Post-, Telegraf- og Jernbanevæsenet. <i>fonctionnaires civils, hors des postes, télégr. et ch. de fer . . .</i>	1,39	0,54	2,60	0,91	2,80	1,10	2,01	0,76
Medhjælp. hos Ovennævnte. <i>leurs assistants</i>	1,49	0,07	0,97	0,23	1,29	0,22	1,08	0,22
Embedsmænd ved Post-, Telegraf- og Jernbanevæsenet. <i>fonctionnaires des postes, télégr. et ch. de fer . . . . .</i>	1,24	0,22	1,87	0,39	2,87	0,56	1,96	0,39
Medhjælp. hos Ovennævnte. <i>leurs assistants</i>	0,50	"	2,53	0,06	3,03	0,04	2,86	0,04
Fast Ansatte i underordnede Poster. <i>petits employés . . . . .</i>	1,85	0,04	2,33	0,11	2,28	0,19	2,13	0,12
Sagførere, Læger m. m. <i>avocats, médecins etc.</i>	1,37	0,60	2,12	0,79	2,11	0,81	1,90	0,75
Privatiserende Videnskabsmænd m. m. <i>sa-vants, gens de lettres etc. . . . .</i>	0,49	0,12	1,37	0,24	1,08	0,15	0,73	0,14
Tilsammen. <i>total . . .</i>	1,07	0,20	1,63	0,27	2,49	0,46	1,74	0,31
Arbejdsmænd og Daglejere uden specificeret Næring. <i>ouvriers journaliers . . . . .</i>	1,91	0,01	2,47	0,01	2,43	0,00	2,32	0,00
Portnere, Bude; Tyende uden fast Tjeneste; uden bestemt Næring. <i>commissionnaires, domestiques sans place etc. etc. . . . .</i>	0,71	0,01	0,81	0,05	0,86	0,05	0,79	0,04
Pensionister. <i>pensionnés . . . . .</i>	0,95	0,34	0,94	0,23	1,05	0,25	0,99	0,28
Aftægtsfolk. <i>paysans pensionnaires . . . . .</i>	0,19	0,04	0,23	0,02	0,28	0,01	0,28	0,01
Kapitalister m. m. <i>rentiers. . . . .</i>	0,79	0,39	0,88	0,23	0,80	0,24	0,82	0,30
De, som leve af milde Stiftelser m. m. <i>détenus</i>	0,32	0,04	0,08	0,01	0,71	0,09	0,30	0,04

TABEL 181.

Handelspladserne¹⁾ 1890. *Places de commerce.*

Folkemængdens Fordeling i Forsørgere og Forsørgede efter Næringsklasser. *Professions: soutiens et nourris.*

	A. Forsørgere. <i>soutiens.</i>		B. Forsørgede. <i>nourris</i>				Tilsammen. <i>total.</i>		Af 1000 Indb. af begge Kjøen tilsammen. <i>par 1000 habitants.</i>
	Mk. <i>s. m.</i>	Kk <i>s. f.</i>	Udenfor Tyendeklassen. <i>famille.</i>		Tyendekl. <i>domestiques.</i>		Mk <i>s. m.</i>	Kk <i>s. f.</i>	
			Mk <i>s. m.</i>	Kk <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk <i>s. f.</i>			
De, som arbejde i immateriel Virksomhed. <i>production immatérielle</i>	2263	643	1530	3305	34	966	3827	4914	8741
Jordbrugere. <i>agriculture</i>	{ H. 100	{ 6	{ 50	{ 153	{ 38	{ 51	{ 188	{ 210	{ 398
	{ M. 50	{ 19	{ 21	{ 35	{ " 2	{ 71	{ 56	{ 127	
Gartnere. <i>horticulture</i>	{ H. 64	{ 1	{ 53	{ 103	{ 1	{ 9	{ 118	{ 113	{ 231
	{ M. 67	{ 4	{ 10	{ 30	{ " 1	{ 77	{ 35	{ 112	
Fiskere <i>pêche</i>	{ H. 38	{ " "	{ 29	{ 56	{ " "	{ 67	{ 56	{ 123	
	{ M. 2	{ " "	{ " "	{ " "	{ " "	{ 2	{ " "	{ 2	
Industridrivende <i>industrie</i>	{ H. 2069	{ 1416	{ 2124	{ 4302	{ 51	{ 498	{ 4244	{ 6216	{ 10460
	{ M. 3415	{ 389	{ 2093	{ 4069	{ 1	{ 60	{ 5509	{ 4518	{ 10027
Handlende. <i>commerce</i>	{ H. 1385	{ 266	{ 1248	{ 2810	{ 148	{ 799	{ 2781	{ 3875	{ 6656
	{ M. 1275	{ 161	{ 512	{ 1112	{ 3	{ 211	{ 1790	{ 1484	{ 3274
Søfarende. <i>marine marchande</i>	{ H. 259	{ " "	{ 261	{ 516	{ " "	{ 34	{ 520	{ 550	{ 1070
	{ M. 234	{ " "	{ 174	{ 307	{ " "	{ 3	{ 408	{ 310	{ 718
De, som leve af Landtransport (undt Post- og Jernbanevæsenet) <i>transport par terre (sauf postes et ch. de f.)</i>	{ H. 171	{ 2	{ 131	{ 301	{ 22	{ 18	{ 324	{ 321	{ 645
	{ M. 258	{ 1	{ 210	{ 433	{ " "	{ 2	{ 468	{ 436	{ 904
Arbejds mænd og Daglejere uden specificeret Næring. <i>ouvriers journaliers</i>	1348	128	1149	2402	"	2	2497	2532	5029
Portnere, Bude m. m.; Tyende uden fast Tjeneste, uden bestemt Næring. <i>commissionnaires, domestiques sans place etc.</i>	453	1055	432	805	7	121	892	1981	2873
Pensionister m. m. <i>pensionnés</i>	385	346	134	788	8	324	527	1458	1985
Aftægtsfolk. <i>paysans pensionnaires</i>	14	18	"	4	"	1	14	23	37
Kapitalister <i>rentiers</i>	634	807	342	1403	15	665	991	2875	3866
Tilsammen. <i>total</i>	{ H. 9183	{ 4688	{ 7483	{ 16948	{ 324	{ 3488	{ 16990	{ 25124	{ 42114
	{ M. 5301	{ 574	{ 3020	{ 5986	{ 4	{ 279	{ 8325	{ 6839	{ 15164
Patienter paa Abnorm-Anstalterne <i>aux hospices d'anormaux</i>	"	"	"	"	"	"	86	80	166
Almissenydende <i>vivant de la charité publ.</i>	"	"	"	"	"	"	882	342	1224
Hensatte i Fængsler og Straffe-Anstalter. <i>détenus</i>	"	"	"	"	"	"	10	"	10
Tilsammen. <i>total</i>	...	...	...	...	...	...	26293	32385	58678

¹⁾ H. = Hovedperson, *chef*; M. = Medhjælper, *assistant*.

TABEL 182.

Handelspladserne¹⁾. 1890. *Places de commerce.*

Folkemængdens Fordeling for 1000 Indbyggere i Forsørgere og Forsørgede efter Næringsklasser.

Classement de 1000 habitants, par profession, en soutiens et en nourris.

	Af 1000 Indbyggere af hvert Kjøen. <i>par 1000 habitants.</i>								Af 1000 Indb. af begge Kjøen tilsammen. <i>par 1000 habitants.</i>
	A. For- sørgere. <i>soutiens.</i>		B. Forsørgede. <i>nourris.</i>				Tilsammen. <i>total.</i>		
	Md. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Udenfor Tyendeklassen. <i>famille.</i>		Tyendekl. <i>domestiques.</i>		Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	
			Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>			
De, som arbejde i immateriel Virksomhed. <i>production immatérielle</i>	86,1	19,9	58,2	102,05	1,3	29,8	145,6	151,7	149,0
Jordbrugere. <i>agriculture</i>	{ H. 3,8	{ 0,2	{ 1,9	{ 4,7	{ 1,5	{ 1,6	{ 7,2	{ 6,5	{ 6,8
	{ M. 1,9	{ 0,6	{ 0,8	{ 1,1	{ "	{ 0,06	{ 2,7	{ 1,7	{ 2,2
Gartnere. <i>horticulture</i>	{ H. 2,5	{ 0,03	{ 2,0	{ 3,2	{ 0,04	{ 0,3	{ 4,5	{ 3,5	{ 3,9
	{ M. 2,5	{ 0,1	{ 0,4	{ 0,9	{ "	{ 0,1	{ 2,9	{ 1,1	{ 1,9
Fiskere. <i>pêche</i>	{ H. 1,4	{ "	{ 1,1	{ 1,7	{ "	{ "	{ 2,5	{ 1,7	{ 2,1
	{ M. 0,1	{ "	{ "	{ "	{ "	{ "	{ 0,1	{ "	{ 0,02
Industridrivende. <i>industrie</i>	{ H. 78,7	{ 43,7	{ 80,8	{ 132,8	{ 1,9	{ 15,4	{ 161,4	{ 191,9	{ 178,2
	{ M. 129,9	{ 12,0	{ 79,6	{ 125,7	{ 0,04	{ 1,8	{ 209,5	{ 139,5	{ 170,9
Handlende. <i>commerce</i>	{ H. 52,7	{ 8,2	{ 47,5	{ 86,8	{ 5,6	{ 24,7	{ 105,8	{ 119,7	{ 113,4
	{ M. 48,5	{ 5,0	{ 19,5	{ 34,3	{ 0,1	{ 6,5	{ 68,1	{ 45,8	{ 55,8
Søfarende. <i>marine marchande</i>	{ H. 9,9	{ "	{ 9,9	{ 16,0	{ "	{ 1,04	{ 19,8	{ 17,0	{ 18,2
	{ M. 8,9	{ "	{ 6,6	{ 9,5	{ "	{ 0,1	{ 15,5	{ 9,6	{ 12,3
De, som leve af Landtransport (undt. Jern- bane- og Postvæsenet). <i>transport par terre</i> (<i>sauf postes et ch. de f.</i>)	{ H. 6,5	{ 0,1	{ 5,0	{ 9,3	{ 0,8	{ 0,5	{ 12,3	{ 9,9	{ 11,0
	{ M. 9,8	{ 0,03	{ 8,0	{ 13,4	{ "	{ 0,1	{ 17,8	{ 13,5	{ 15,4
Arbejds mænd og Daglejere uden specificeret Næring. <i>ouvriers journaliers</i>	51,3	3,9	43,7	74,2	"	0,1	95,0	78,2	85,7
Portnere, Bude m. m.; Tyende uden fast Tjeneste, uden bestemt Næring. <i>commissionnaires, dome- stiques sans place etc.</i>	17,2	32,6	16,4	24,9	0,3	3,7	33,9	61,2	49,0
Pensionister m. m. <i>pensionnés</i>	14,6	10,7	5,1	24,3	0,3	10,0	20,04	45,0	33,8
Aftægtsfolk. <i>paysans pensionnaires</i>	0,5	0,6	"	0,1	"	0,03	0,5	0,7	0,6
Kapitalister. <i>rentiers</i>	24,1	24,9	13,0	43,3	0,6	20,6	37,7	88,8	65,9
Tilsammen. <i>total</i>	{ H. 349,3	{ 144,8	{ 284,6	{ 523,3	{ 12,3	{ 107,7	{ 646,2	{ 775,8	{ 717,6
	{ M. 201,6	{ 17,7	{ 114,9	{ 184,9	{ 0,15	{ 8,6	{ 316,6	{ 211,2	{ 258,5
Patienter paa Abnorm-Anstalterne. <i>aux hospices d'anormaux</i>	550,9	162,5	399,5	708,2	12,45	116,3	962,8	987,0	976,1
Almissenydende. <i>vivant de la charité publique</i> .	"	"	"	"	"	"	3,3	2,5	2,8
Hensatte i Fængsler og Straffe-Anstalter. <i>détenus</i>	"	"	"	"	"	"	33,5	10,5	20,9
Tilsammen <i>total</i>	"	"	"	"	"	"	0,4	"	0,2
	...	...	...	...	...	...	1000	1000	1000

¹⁾ H. = Hovedperson, *chef*; M. = Medhjælper, *assistant*.

III.

Færøerne. *Iles de Féroë.*

Befolkningen efter Næringsvej og Stilling.

Population par profession.

I den ovenstaaende Fremstilling af Befolkningens Fordeling efter Næringsvej og Stilling har man stadig holdt sig til det egenlige Danmark, altsaa bortset fra Færø Amt. De ude i Atlanterhavet fjernt liggende Færøer ere nemlig, paa Grund af særegne klimatiske Forhold og Øernes fra det egenlige Danmark aldeles forskellige Naturbeskaffenhed, i Henseende til Næringsbetingelser i høj Grad uensartede med Hovedlandet. De maa derfor behandles særskilt, og de følgende Bemærkninger om den færøiske Befolkning efter Næringsklasser skulle derfor tjene til at oplyse disse saavel i deres indbyrdes Forhold som i deres Modsætning til de tilsvarende Tilstande i det egenlige Danmark.

En Sammenligning imellem nedenstaaende Tabeller 183 og 184, der meddele dels de absolute Tal, dels Forholdstallene for Hovedklasser af Næringsveje paa Færøerne, og den tilsvarende Tabel 152 (S. CCXXI) for det egenlige Danmark vil allerede tilstrækkelig klart vise, hvor forskjelligt Erhvervsfordelingen stiller sig i de to her betragtede Landomraader. Fiskeriet, der i det egenlige Danmark i 1890 kun omfatter 1,5 pCt. af hele Befolkningen, viser sig for saa vidt at være den vigtigste Næringsvej for den færøiske Befolkning, som den staar som det mest omfangsrige Erhverv med ikke mindre end henved 39 pCt. af Befolkningen. Den næstvigtigste Næringsvej paa Færøerne er Jordbruget, der forholdsvis underholder kun lidt færre Mennesker end i det øvrige Danmark. Industri, Handel og Omsætning, der i det egenlige Danmark udgjorde henved 35 pCt. af Befolkningen, udgjøre her næppe halvt saa meget; noget lignende er Tilfældet med den immaterielle Virksomhed, medens Pensionisterne og særlig Kapitalisterne ere forholdsvis endnu svagere repræsenterede. Foruden Fiskerne er det kun de Søfarende, der have højere Forholdstal paa Færøerne end i det egenlige Danmark, 18,6 mod 12 pCt.

TABEL 183.

Hovedklasser af Næringsveje i 1890.

Classement par principale classe professionnelle 1890.

	Mk. <i>s. m.</i>	Kk. <i>s. f.</i>	Begge Køn. <i>total.</i>
De, som arbejde i immateriel Virksomhed. <i>production immatérielle</i>	175	244	419
Jordbrugere <i>agriculture</i>	2288	2632	4920
Fiskere. <i>pêche</i>	2609	2375	4984
Industridrivende. <i>industrie</i>	441	575	1016
Handlende. <i>commerce</i>	348	360	708
Søfarende <i>marine marchande</i>	106	135	241
De, som leve af Landtransport. <i>transport par terre</i>	"	"	"
Arbejds mænd og Daglejere uden specificeret Næring. <i>ouvriers journaliers</i>	102	148	250
Portnere, Bude m. m. Tyende uden fast Tjeneste, uden bestemt Næring <i>domestiques sans place; sans profession fixe etc.</i>	24	65	89
Pensionister m. m. <i>pensionnés</i>	15	20	35
Aftægtsfolk. <i>paysans pensionnaires</i>	61	93	154
Kapitalister. <i>rentiers</i>	2	3	5
Almissenydende <i>vivant de la charité publique</i>	53	81	134
Tilsammen. <i>total</i>	6224	6731	12955

TABEL 184.

Fordeling af 1000 Indbyggere efter Hovedklasser af Næringsveje.
Classement par principale classe professionnelle de 1000 habitants.

	1890.			1880.			1870.		
	Mk. s. m.	Kk. s. f.	Begge Kjøn. m. + f.	Mk. s. m.	Kk. s. f.	Begge Kjøn. m. + f.	Mk. s. m.	Kk. s. f.	Begge Kjøn. m. + f.
De, som arbejde i immateriel Virksomhed. <i>production immatérielle</i>	28,1	36,3	32,3	24,5	30,3	27,5	23,2	29,9	26,6
Jordbrugere. <i>agriculture</i>	367,6	391,0	379,8	462,9	471,9	467,5	471,9	465,8	468,8
Fiskere. <i>pêche</i>	419,2	352,8	384,7	335,3 ¹⁾	295,2 ¹⁾	314,8 ¹⁾	322,7 ¹⁾	290,6 ¹⁾	306,3 ¹⁾
Industridrivende. <i>industrie</i>	70,9	85,4	78,4	68,4	82,8	75,8	59,4	66,5	63,1
Handlende. <i>commerce</i>	55,9	53,5	54,7	51,9 ²⁾	52,2 ²⁾	52,0 ²⁾	49,4 ²⁾	46,5 ²⁾	47,9 ²⁾
Søfarende. <i>marine marchande</i>	17,0	20,1	18,6	— ¹⁾	— ¹⁾	— ¹⁾	— ¹⁾	— ¹⁾	— ¹⁾
De, som leve af Landtransport (undtagen Jernbane- og Postvæstnet). <i>transport par terre (sauf postes et ch. de f.)</i>	"	"	"	— ²⁾	— ²⁾	— ²⁾	— ²⁾	— ²⁾	— ²⁾
Arbejds mænd og Daglejere uden specificeret Næring. <i>ouvriers journaliers</i>	16,4	22,0	19,3	31,4	38,3	34,9	24,2	35,8	30,1
Portnere, Bude m. m.; Tyende uden fast Tjeneste, uden bestemt Næring. <i>domestiques sans place; sans profession fixe etc.</i>	3,9	9,7	6,9	2,6	2,8	2,7	2,0	6,1	4,1
Pensionister m. m. <i>pensionnés</i>	2,4	3,0	2,7	2,7	2,1	2,4	4,5	7,4	6,0
Aftægtsfolk. <i>paysans pensionnaires</i>	9,8	13,8	11,9	17,0	21,1	19,1	31,0	35,8	33,4
Kapitalister. <i>rentiers</i>	0,3	0,4	0,4	0,2	"	0,1	"	0,2	0,1
Patienter paa Sindssyge-Anstalterne. <i>aliénés</i>	"	"	"	"	"	"	"	"	"
— - Aandssvage-Anstalterne. <i>idiots</i>	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Personer i Blinde- og Døvstumme-Anstalterne. <i>aveugles, sourd-muets</i>	"	"	"	"	"	"	"	"	"
Almissenydende. <i>vivant de la charité publique</i>	8,5	12,0	10,3	3,1	3,3	3,2	11,5	15,4	13,5
Hensatte i Fængsler og Straffe-Anstalter. <i>détenus</i>	"	"	"	"	"	"	0,2	"	0,1
Tilsammen. <i>total</i>	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000

Naar man dernæst skal komme lidt nærmere ind paa selve Færøernes Erhvervsforhold og i saa Henseende anstille Sammenligninger imellem Tællingen i 1890 og tidligere Folketællinger, maa det erindres, at de samme Ulemper, som paa Grund af Tabellernes Uensartethed stillede sig i Vejen for en dybere gaaende Sammenligning imellem de forskellige Folketællinger for det egentlige Danmarks Vedkommende, ogsaa komme frem her. Da nu tilmed den færøiske Befolkning delvis befinder sig paa et under moderne Kulturforhold tilbagelagt økonomisk Trin med udviklet Husflid og ringe Leddeling af Fagene, idet Færing-Bonden ofte er sin egen Væver, Tømrer, Fisker etc., blive Grænserne imellem de enkelte Næringsveje flydende, og som Følge heraf Næringstabellernes Adskillelse imellem Erhvervene temmelig upaalidelig, medens yderligere de fremmedartede Forhold og den store Afstand fra Moderlandet lægge Hindringer i Vejen for en virksom Kontrol med Hensyn til Tallenes Paalidelighed.

¹⁾ De i 1880 og 1890 for «Fiskere» anførte Tal omfatte tillige «Søfarende».

²⁾ De i 1880 og 1870 for «Handlende» anførte Tal omfatte tillige «De, som leve af Landtransport».

Betragter man den Udvikling, Erhvervsforholdene have taget i Løbet af de sidste tyve Aar, vil særlig Jordbrugerklassens, Fiskernes og de Søfarendes Forhold have Krav paa Opmærksomhed. Forholdstallene for Jordbruget viser en fra Tiaar til Tiaar fortsat Nedgang. Endogsaa hvad det absolute Folketal angaar, har Jordbruget havt stor Nedgang fra 1880 til 1890, idet der i 1880 var 5246 Jordbrugere imod 4920 i 1890. Samtidig ere Forholdstallene for Fiskere og Søfarende stegne betydelig. Hvor stor Tilvæksten har været for hver af disse Næringsgrupper for sig i det sidste Tiaar, er det ikke muligt at paavise, da disse to Næringsgrupper i 1870 og 1880 have været samlede i een Rubrik; men det vil ses, at Fiskerbefolkningen alene i 1890 udgjorde endog en ikke lidt større Del af Befolkningen end Fiskere og Søfarende tilsammen i 1870 og 1880. Disse omfattede i 1880 3532 Personer imod 5225 i 1890 og ere saaledes tiltagne med henimod Halvdelen i Løbet af dette Tidsrum. Det kan imidlertid ikke afgjøres med Sikkerhed, hvorvidt den her paaviste Bevægelse, Nedgang for Jordbrug og Stigning for Fiskeri og Søfart, er i fuld Overensstemmelse med de virkelige Forhold. Erindres maa det nemlig, at det paa Færøerne er noget ganske almindeligt, at en Person ernærer sig baade ved Jordbrug og Fiskeri, saa at det ofte vil kunne bero paa Tilfældigheder, om en Person ved Folketællingen bliver opført under Jordbrugs- eller Fiskeriklassen. Selve Forholdets Natur, Færøernes for Agerbrug ugunstige Jordbundsbeskaffenhed, saavel som en Betragtning af de paagjældende Forholdstal for en længere Række Folketællinger tyde dog paa Rigtigheden af den ovenfor omtalte Bevægelse for Jordbrug og Fiskeri. Undersøger man nemlig Størrelsen af Jordbrugs-, Fiskeri- og Søfartsbefolkningen (Aftægtsfolkene ere ikke medregnede under Jordbrugernes Klasse) lige fra dette Aarhundredes Begyndelse, faar man følgende Udvikling:

	Jordbrug.	Fiskeri og Søfart		Jordbrug.	Fiskeri og Søfart.
1801	3801	6	1855	5555	1524
1834	4911	262	1860	4822	2123
1840	4903	987	1870	4684	3060
1845	5303	825	1880	5246	3532
1850	5285	1266	1890	4920	5225

Der var altsaa en paafaldende stor og næsten stadig Tilvækst i den Del af den færøiske Befolkning, der lever af Fiskeri og Søfart, medens den jordbrugende Befolkning har holdt sig paa næsten det samme Trin, kun med mindre væsentlige Svingninger, lige fra 1834, og følgelig paa Grund af Befolkningens Stigen har udgjort en stadig mindre Del af den samlede Folkemængde. Det synes derfor, som om man under de forhaandenværende Forhold er kommen til Grænsen for den Mængde Mennesker, som Jordbruget kan optage, saa at Befolknings-Tilvæksten har maattet søge sin Tilflugt til Fiskeri og Søfart som Næringskilder. De Søfarende spille imidlertid, som det vil ses af Folketællingen i 1890, ingen fremtrædende Rolle; paa Færøerne fandtes i 1890 følgende hjemmehørende Skibsflaade: 1 Fartøj paa 4—20 Reg.-T., 13 paa 20—50 Reg.-T., 9 paa 50—100 Reg.-T., 2 (et Sejlskib og et Dampskib) paa 100—200 Reg.-T., tilsammen 25 Skibe med 1290 Reg.-T. I 1880 var Færøernes hjemmehørende Skibsflaade 26 Skibe med 1209 Reg.-T., hvilket altsaa ikke tyder paa en stærk Tilstømning til Søfarts-Faget, medens der derimod har været stærk Forøgelse i Skibsflaaden fra 1870 til 1880.

Idet man endvidere for de andre Næringsvejenes Vedkommende forefinder, at immateriel Virksomhed, Industri og Handel ere voksede i Betydning i de sidste tredive Aar, at Aftægtsfolkene derimod ere svundne stærkt ind, medens Bevægelsen for de andre Erhvervsgrupper har været mere svingende, — skal man iøvrigt erindre om, at allerede de paagjældende absolute Tals Lidenhed har til Følge, at man ikke tør drage sikre Slutninger ud af de tilsvarende Forholdstal, hvis Bevægelser ofte kunne være Udtryk for rene Tilfældigheder. Opmærksomheden skal dog særskilt henledes paa den bestemt udtalte Nedgang i Forholdstallene for Aftægts-

folkene; det er muligt, at noget af Nedgangen for 1880 til 1890 er optaget i Rubrikerne «Pensionister» og «Uden bestemt Næring», og det kunde paa Forhaand anses for ret sandsynligt, at en Del af dem, der i 1880 optaltes som «Aftægtsfolk», i 1890 staar opført under Jordbrug, da det paa Færøerne skal være ikke ualmindeligt, at en Aftægtsmand ved Afstaaelsen af sin Gaard betinger sig fortsat Brug af en Del af Gaarden og derfor kan opfattes som endnu til en vis Grad jordbrugende; men, som forhen paavist, er ogsaa Jordbruger-Befolkningen ifølge Tabellerne svundet ind i det sidste Tiaar. Daglejerklassen har fra 1880 til 1890 været i Tilbagegang, ogsaa absolut set (392 imod 250). Da man netop ved sidste Folketælling har bestræbt sig for at faa saa mange Arbejdsmænd og Daglejere som muligt henførte under deres Hovederhverv, altsaa Agerbrug, Industri etc., er der for saa vidt intet mærkeligt i denne Nedgang i Daglejerklassen. Imidlertid gjenfinder man ikke et tilsvarende Antal Daglejere under Agerbrugets, Industriens og Handelens Daglejer-Rubriker. Det er dog ret sandsynligt, at en Del Daglejere i 1890 have fundet deres Plads i Tabelværkets Rubrik for Odelsbønders, Kongsbønders og Lejlændingers, Husmænds og Opsidderes Medhjælpere (i 1890 var der af Medhjælpere hos Odelsbønder, Kongsbønder og Lejlændinger 467 mandlige og kvindelige Forsørgere mod 78 i 1880, og i 1890 endvidere 265 mandlige og kvindelige Forsørgere i Medhjælpergruppen for Husmænd og Opsiddere mod 47 i 1880). Endelig vil Daglejerklassen ogsaa have nogen Betydning som Hjælp for Fiskeriet og kan derfor, for en Dels Vedkommende, være opførte under denne Erhvervsvirksomhed. — Paa-faldende stor er Stigningen fra 1880 til 1890 for Almissenydende. I 1880 opførtes 17 Mænd og 19 Kvinder som Almissenydende, i 1890 derimod 53 Mænd og 81 Kvinder. Disse Tal tyde paa, at der her har gjort sig et afvigende Skjøn gjældende om, hvorvidt en Trængende lever væsenlig af Fattigunderstøttelse og derfor er at henføre til de Almissenydende, omend en Del af Tilbagegangen maaske kan tilskrives forværrede økonomiske Kaar. De absolute Tal for 1890 ere derimod mere i Overensstemmelse med Tallene for tidligere Folketællingsaar; i 1870 var der saaledes af Almissenydende 56 Mænd og 79 Kvinder, i 1860 henholdsvis 38 og 65.

I nedenstaaende Oversigt gives en Fremstilling af, hvorledes Antallet af Individuer, der havde deres Underhold ved Jordbrug, fordelte sig mellem Jordbrugets forskellige Underklasser ved de tre sidste Folketællinger.

TABEL 185. Jordbruget og dets Underklasser¹⁾. — *Agriculture par classe.*

	1890.			1880.			1870.		
	Mk. s. m.	Kk. s. f.	Ialt total.	Mk. s. m.	Kk. s. f.	Ialt. total.	Mk. s. m.	Kk. s. f.	Ialt. total.
Odels- og Kongsbønder samt Lejlændinger. <i>propriétaires</i> . .	1329	1487	2816	1560	1591	3151	1391	1332	2723
Opsiddere. <i>fermiers</i>	942	1131	2073	973	1122	2095	181	136	267
Husmænd. <i>petits fermiers</i>							780	914	1694
Tilsammen. <i>total</i>	2271	2618	4889	2533	2713	5246	2302	2382	4684
Indsiddere og Daglejere ved Agerbruget ²⁾ . <i>ouvriers journaliers</i>	17	14	31	— ²⁾	— ²⁾	— ²⁾	— ²⁾	— ²⁾	— ²⁾
	2288	2632	4920	2533	2713	5246	2302	2382	4684

¹⁾ For Aftægtsfolk, som i 1880 og 1870 vare henførte under Jordbrug, vare Tallene følgende: 61 93 154 93 121 214 151 183 334

²⁾ Ved Folketællingerne i 1880 og 1870 vare Daglejere ved Agerbruget ikke udsøndrede af Fællesgruppen «Daglejere og Arbejdsmænd».

Som allerede ovenfor omtalt, udvise Tallene for Jordbrugsklassen en Tilbagegang fra 1880 til 1890. Det vil ses, at denne Tilbagegang er størst for Odels- og Kongsbønder samt Lejlændinger. Fører man Sammenligningen tilbage til 1870, viser det sig, at Nedgangen fra 1880 til 1890 ikke er en Fortsættelse af en i længere Tid foregaaet Bevægelse, og der synes da at være mindre Grund til at tillægge Nedgangen i sidste Tiaar megen Vægt, eftersom en Del af Forskjellen vil kunne bero paa Tilfældigheder. Iøvrigt maa de svævende Grænser mellem ovennævnte Tabels Rubriker medføre, at der ikke er Anledning til at komme nærmere ind paa de Forandringer, de have været underkastede fra Tælling til Tælling.

Det er ovenfor berørt, at de «Industri drivende» uafbrudt ere tiltagne i Betydning siden Folketællingen i 1870. Tallene ere imidlertid saa smaa, at det turde være rigtigere at henvende Opmærksomheden paa selve de absolute Tal end paa Forholdstallene. Disse vare i

	Mandkjen.	Kvindeskjen.	Ialt.
1890	441	575	1016
1880	374	476	850
1870	290	340	630

Tallene fordele sig — som naturligt er, naar henses til Befolkningens ringe Omfang og dens indskrænkede økonomiske Kaar — over et temmelig ringe Antal industrielle Virksomheder, og flere af disse have i saa væsentlig Grad Karakter af Husfid¹⁾, at der vanskelig lader sig foretage nogen Sammenligning mellem Færøerne og det egenlige Danmark paa dette Punkt, hvortil endvidere kommer, at nogle Virksomheder maa antages at udøves i Forbindelse med Øernes naturlige Hovederhverv: Jordbrug og Fiskeri. Grupperer man de forskellige Hovedklasser af industrielt Erhverv efter Talrigheden af de ved Erhvervet underholdte Personer, bliver Rækkefølgen denne:

1. Bygnings- og Møbel-Industri (542).
2. Beklædnings-, Toilet- og Vævnings-Industri (303).
3. Forarbejdning af Metalgjenstande (112).
4. Industri for Tilvirkning af Næringsmidler og andre Fortæringsgjenstande (29).
5. Industri i literær, videnskabelig og kunstnerisk Retning (15).
6. Forskjellige andre Næringsveje (15).

Under den første af de her nævnte Hovedklasser udgjøre «Tømrere og Bygningsssnedkere» det langt overvejende Flertal, nemlig 374 Personer. Deres Haandværk var altsaa det industrielle Erhverv, som af alle ernærede det største Antal Mennesker, nemlig over Trediedelen af hele den industrielle Klasse, og denne fremragende Stilling har «Tømrere» indtaget ved de sidste 4 Folketællinger, tilmed i stedse stigende Grad. Det maa imidlertid her og i det Følgende erindres, at der ved Folketællingen i 1890 er foretaget adskillige Forandringer i Rubriceringen, saa at Tallene for de enkelte Erhverv ved den sidst afholdte og de foregaaende Tællinger ikke ere fuldt ensartede. Næststørst Betydning har «Syersker og de, som leve af lignende Erhverv» med ialt 122 Personer. Det gjælder om denne Gruppe saavel som om Uldvævere, Uldbindere og Uldspindere (tilsammen 53), at det vistnok ikke alene tildels beror paa en Tilfældighed, om en Person beskæftiger sig med disse Virksomheder som Hovederhverv eller kun som Bierhverv, i hvilket sidste Tilfælde Vedkommende burde være og vel ogsaa som Regel er opført andetsteds under sit Hovederhverv: men desforuden turde selve denne Grænse i og for sig ofte være vanskelig at drage. Efter Syerhvervet kommer «Smede»

¹⁾ Paa Listerne ere forøvrigt ialt 30 Personer (17 Forsørgere og 13 Forsørgede udenfor Tyendeklassen) opførte som «Husfidsarbejdere»

(99 «Grovsmede» og 5 «Klejnsmede»); derefter «Skomagere» med 91 Personer ialt. Naar fremdeles tilføjes «Skibs- og Baadebyggere», hvoraf 63 Personer ialt ernærede sig, er hermed Rækken udtømt af de Erhverv, som gave Underhold til over et halvt Hundrede Mennesker hver. Disse 6 Erhvervsgrupper — Tømrere m. m., Syersker m. m., Smede, Skomagere, Skibs- og Baadebyggere samt under Et tagne: Uldbindere, Uldspindere og Uldvævere — omfattede i 1890 tilsammen 807 Personer eller ikke mindre end 79 pCt. af hele den industrielle Gruppe. Til Sammenligning med tidligere skal kun nævnes, at Tømrere, Smede og Uldbindere m. m. ved de tre foregaaende Tællinger have spillet den største Rolle, men saaledes at det sidstnævnte Erhverv har været i en stadig Nedgang; dette skyldes vel for en Del Udviklingen af Handelssamkvemmet med andre Lande, der i stigende Grad maa have gjort ogsaa Befolkningen paa Færøerne til Kunde for den store Manufakturindustri Produkter, men det kan tillige betragtes som et Udslag af, at Uldbinderiet i stødse højere Grad er bleven en Binæring, idet Nedgangen navnlig falder paa Mændene, hvis produktive Kræfter, som ovenfor paavist, mere og mere ere komne Fiskeriet til Gode.

De Handlende omfattede i 1890 708 Personer, altsaa over 5 pCt. af Befolkningen. Den ringe Betydning for hele det økonomiske Liv, som allerede disse Tal udtrykke, vil yderligere vise sig ved en Betragtning af Handelens forskellige Underklasser med deres Underafdelinger, idet Leddelingen af Fagene er overordentlig ringe, saa at det aldeles overvejende Antal Personer falder paa «Kjøbmænd» (foruden «Anden Handel»), og eftersom Øernes naturalekonomiske Standpunkt medfører, at kun aldeles enkelte Personer findes i en andetsteds saa betydelig Underklasse som «Handel med Næringsstoffer og Fortæringsgjenstande». Deler man nemlig de Handlende i Underklasser, faar man følgende Tal frem. De, som leve af: «Handel i Almindelighed, Bankforretninger m. m.», omfattede i 1890 268 Personer (hvoraf de 265 under «Kjøbmænd»), «Handel med Næringsstoffer m. m.» 3, «Handel med Beklædningsstoffer og Husgeraadsgjenstande» 4 og «Anden Handel» 433 Personer, af hvilken sidste Underafdeling kun seks Personer («Boghandlere») fandtes udenfor Rubriken «Uangiven Handel», en Rubrik, der sikkerlig indeholder de mange Smaahandlere, af hvilke adskillige staa paa Grænsen mellem Kjøbmænd og Smaahandlere og derfor efter et afvigende Skjøn ville kunne anbringes forskellige Steder ved de tabellariske Fremstillinger af de forskellige Folketællinger; i 1880 opførtes der saaledes 565 Personer under «Kjøbmænd» og 10 under «Smaahandlere», i 1870 henholdsvis 353 og 115. — Som tidligere berørt, har der været en fortsat Stigning i det forholdsvis Antal Individuer, der havde deres Underhold ved Handelen, og denne Stigning gjælder ogsaa det absolute Antal «Handlende». Tilvæksten var især betydelig i Treaaret 1860—70 — utvivlsomt en Eftervirkning af den kongelige Enehandels Ophævelse i 1856 — mindre fremtrædende i de følgende Tiaar. Antallet af Individuer, der havde deres Underhold ved Handel, var

	Mandkjøn	Kvindkjøn.	Ialt.
1860	118	106	224
1870	241	238	479
1880	284	300	584
1890	348	360	708,

Tal, der synes at være et sikkert Udtryk for et tiltagende Handelsrøre og tiltagende Forbindelse med Udlandet.

Efter i det Foregaaende mere udførlig at have omhandlet de materielle Erhverv, skal man nu gaa over til i al Korthed at undersøge Fordelingen af de «Immaterielle Frembringere». Det fremgaar af foranstaaende Tabel 184, at denne Klasse var omtrent lige talrig i 1880 og 1870, hvorimod den i 1890 er tiltagen i ikke ringe Grad, nemlig fra 308 til 419 Personer, altsaa med c. 36 pCt., hvilket er over dobbelt saa meget som den samlede færøiske Befolknings Tilvækst. — I nedenstaaende Tabel er sammenstillet de absolute Tal saavel for hele Klassen som for dens enkelte Underafdelinger.

TABEL 186.

Den immaterielle Virksomhed og dens Underklasser.

Production immatérielle par classe.

	1890.			1880.			1870.		
	Mk. s. m.	Kk. s. f.	Ialt. m. + f.	Mk. s. m.	Kk. s. f.	Ialt. m. + f.	Mk. s. m.	Kk. s. f.	Ialt. m. + f.
Gejstlige Embedsmænd og Kirkebetjente. <i>clergé et aides</i>	21	33	54	18	20	38	} 25	46	71
Lærere. <i>professeurs</i>	63	57	120	57	47	104			
Civile Embedsmænd. <i>fonct. civils</i>	18	30	48	30	41	71	34	38	72
Medhjælpere hos Samme. <i>leurs assist</i>	11	9	20	2	"	2	6	3	9
Fast Ansatte i underordnede Poster. <i>petits employés</i>	49	82	131	22	54	76	39	55	94
Sagførere, Læger m. m. <i>avocats, médecins etc.</i>	10	33	43	4	12	16	2	10	12
Privatiserende Videnskabsmænd m. m. <i>savants, artistes etc.</i>	3	"	3	1	"	1	7	1	8
Tilsammen. <i>total</i>	175	244	419	134	174	308	113	153	266

Forholdsvis stærkest falder Forøgelsen paa Gruppen «Fast Ansatte i underordnede Poster», der — som Tabellen udviser — i absolute Tal omfattede 131 Personer i 1890, derimod kun 76 i 1880, hvilken Forøgelse udelukkende skyldes Thorshavn Kjøbstad (fra 34 til 93 Personer). Det maa imidlertid antages, at Grupperne: «Civile Embedsmænd», «Medhjælpere hos Samme» og «Fast Ansatte i underordnede Poster» paa Grund af Øernes indskrænkede Administrationsforhold vanskeligt kunne skarpt adskilles, hvorfor man næppe bør tillægge Forandringerne i Tallene for de enkelte Grupper en reelt taget tilsvarende Betydning. Tallene udvise da ogsaa Forskydninger i modsatte Retninger, idet «Civile Embedsmænd» omvendt har havt en stor Nedgang (fra 71 til 48 Personer), «Medhjælpere hos Samme» derimod en meget stærk Opgang (fra 2 til 20 Personer). Sammenfatter man da de her nævnte indbyrdes beslægtede Grupper i een Klasse, der altsaa kommer til at rumme hele den civile Forvaltning¹⁾, bliver Stigningen forholdsvis betydelig mindre; men den er dog forholdsvis over dobbelt saa stor som hele den færøiske Befolknings Tilvækst i det forløbne Tiaar. Kirke- og Undervisningsvæsenet var paa Færøerne i 1890 ialt repræsenteret ved 174 Personer, nemlig 54 Personer under «Gejstlige Embedsmænd og Kirkebetjente» samt 120 Personer henhørende til «Lærere», som alle vare knyttede til offentlige Undervisnings-Anstalter. I 1880 omfattede disse Grupper tilsammen 142 Personer, i 1870 endog kun 71. Medens der altsaa ogsaa for denne Underklassens Vedkommende har været en temmelig stærk Tilvækst (særlig for de gejstlige Bestillingers Vedkommende) fra 1880 til 1890, var denne dog ringe i Sammenligning med Stigningen fra 1870 til 1880; men herved maa erindres, at der i Tidsrummet 1870—80 fra det Offenliges Side blev gjort meget for at fremme Skolevæsenet i Færøernes Landdistrikter (jfr. Kommunalloven af 28. Februar 1872 § 16 samt Kirke- og Undervisningsministeriets Skrivelse af 9. Februar 1871). Det skal endnu sluttelig bemærkes, at der ligeledes for de saakaldte «frie Erhvervs» Vedkommende (Sagførere, Læger, Jordemødre etc.) har været en saa anselig Tilvækst, at den næppe udelukkende kan skyldes Posterings- og andre Tilfældigheder, om end Tallene ere meget smaa.

¹⁾ Det kan her lejlighedsvis bemærkes, at det tidligere i Thorshavn bestaaende militære Korps (et Jæger-Detachment) allerede blev ophævet i 1865 og afløst af et Politikorps.

Man skal herefter gaa over til at skildre den færøiske Befolknings Fordeling i Forsørgere og Forsørgede. Herom giver nedenstaaende Tabel Oplysninger for 1890 og 1880.

TABEL 187. Forsørgere og Forsørgede. Hovedpersoner og Medhjælpere. — *Soutiens et nourris; chefs et assistants.*

	1890.					1880.				
	Forsørgere. <i>soutiens.</i>	Forsørgede. <i>nourris.</i>		Antal For- sørgede for 1 Forsørgere. <i>nourris pour chaque soutien.</i>		Forsørgere. <i>soutiens.</i>	Forsørgede. <i>nourris.</i>		Antal For- sørgede for 1 Forsørgere. <i>nourris pour chaque soutien.</i>	
		udenfor Tyendeki <i>famille.</i>	Tyendeki. <i>domestiques.</i>	udenfor Tyendeki. <i>famille.</i>	Tyendeki. <i>domestiques.</i>		udenfor Tyendeki. <i>famille.</i>	Tyendeki. <i>domestiques.</i>	udenfor Tyendeki. <i>famille.</i>	Tyendeki. <i>domestiques.</i>
De, som arbejde i immateriel Virksomhed. <i>production immérielle</i>	93	268	58	2,88	0,62	80	176	52	2,20	0,65
Jordbrugere. <i>agriculture</i>	{ H. 979	2510	526	2,56	0,54	990	3347	621	3,38	0,63
	{ M. 732	164	9	0,22	0,01	125	161	2	1,29	0,02
Heraf: Odels- og Kongsbønder samt Lejlændinger. <i>propriétaires et fermiers</i>	{ H. 463	1318	434	2,85	0,94	493	1955	513	3,97	1,04
	{ M. 467	125	9	0,27	0,02	78	110	2	1,41	0,03
Husmænd og Opsiddere. <i>petits fermiers</i>	{ H. 495	1182	92	2,39	0,19	497	1392	108	2,80	0,22
	{ M. 265	39	"	0,15	"	47	51	"	1,09	"
Indsiddere og Daglejere ved Agerbruget. <i>locataires et journaliers agr.</i>	{ H. 21	10	"	0,48	"	— ¹⁾	— ¹⁾	— ¹⁾	— ¹⁾	— ¹⁾
	{ M. "	"	"	"	"	— ¹⁾	— ¹⁾	— ¹⁾	— ¹⁾	— ¹⁾
Fiskere ²⁾ . <i>pêche</i>	{ H. 1473	3285	120	2,23	0,08	913 ²⁾	2477 ²⁾	105 ²⁾	2,71 ²⁾	0,12 ²⁾
	{ M. 73	33	"	0,45	"	24 ²⁾	13 ²⁾	"	0,54 ²⁾	"
Industridrivende. <i>industrie</i>	{ H. 313	607	49	1,94	0,16	283	501	43	1,77	0,15
	{ M. 29	18	"	0,62	"	10	13	"	—	—
Handlende ³⁾ . <i>commerce</i>	{ H. 83	312	74	3,76	0,89	69 ³⁾	290 ³⁾	80 ³⁾	4,20 ³⁾	1,16 ³⁾
	{ M. 84	134	21	1,60	0,25	53 ³⁾	75 ³⁾	17 ³⁾	1,42 ³⁾	0,32 ³⁾
Søfarende ²⁾ . <i>marine marchande</i>	{ H. 55	162	23	2,95	0,42	— ²⁾	— ²⁾	— ²⁾	— ²⁾	— ²⁾
	{ M. 1	"	"	"	"	— ²⁾	— ²⁾	— ²⁾	— ²⁾	— ²⁾
De, som leve af Landtransport ³⁾ . <i>transport de terre</i> { H. "	"	"	"	"	"	— ³⁾	— ³⁾	— ³⁾	— ³⁾	— ³⁾
	{ M. "	"	"	"	"	— ³⁾	— ³⁾	— ³⁾	— ³⁾	— ³⁾
De, som leve af andre Erhverv ⁴⁾ . <i>autres ou sans prof. fixe ou à prof. inconnue</i>	115	220	4	1,91	0,03	127	291	4	2,29	0,03
Pensionister m. m. <i>pensionnés</i>	13	19	3	1,46	0,23	7	18	2	—	—
Aftægtsfolk. <i>paysans pensionnaires</i>	96	53	5	0,55	0,09	131	76	7	0,58	0,05
Kapitalister. <i>rentiers</i>	3	"	2	"	0,67	1	"	"	"	"
Tilsammen. <i>total</i>	4142	7785	894	1,88	0,22	2813	7438	933	2,65	0,33

Da Tallene i denne Tabel ere udstykkede end yderligere i Forsørgere, Forsørgede, Hovedpersoner og Medhjælpere og derved blive særlig smaa, tør man ikke bygge sikre Slutninger paa dem, rent fraset den Omstændighed, at Grænserne mellem de enkelte Rubriker, Hovedpersoner, Medhjælpere o. s. v., ere statistisk

1) Ved Folketællingen i 1880 vare Daglejere ved Agerbruget ikke udsondrede af Fællesgruppen «Daglejere og Arbejdsmænd», hvilken her findes optagen under «De, som leve af andre Erhverv».
 2) De i 1880 for «Fiskere» anførte Tal omfatte tillige «Søfarende».
 3) De i 1880 for «Handlende» anførte Tal omfatte tillige «De, som leve af Landtransport».
 4) Herunder: Arbejdsmænd uden specificeret Næring (for 1880 hele Gruppen «Daglejere og Arbejdsmænd»); Portnere, Bude, Tyende uden fast Tjeneste, uangiven Næringsvej m. m.

set overmaade svævende. Man skal derfor nøjes med at fremdrage enkelte Hovedtræk. — Af hele den færøiske Befolkning kom der i 1890 gennemsnitlig 1,88 Forsørgede udenfor Tyendeklassen og 0,22 i denne for hver Forsørger. Altsaa vare Forholdene paa Færøerne i denne Henseende ret ligeartede med de tilsvarende i det egenlige Danmark, hvor der kom 1,80 og 0,32 Forsørgede henholdsvis udenfor og i Tyendeklassen paa hver Forsørger. Det gennemsnitlige Antal Forsørgede stillede sig i 1890 meget forskjelligt i de enkelte Hoved-Næringsklasser paa Færøerne. Det største Antal Forsørgede paa hver Forsørger fandtes hos de Handlende; særlig fandtes der hos disse en stor Mængde Forsørgede udenfor Tyendeklassen, men Tyendepersonalet var dog tillige saa rigeligt, at der kun holdtes forholdsvis mere Tyende hos «Odels-, Kongsbønder og Lejlændinger». Ogsaa de, der leve af immateriel Virksomhed, og de Sefarende havde forholdsvis mange Forsørgede, medens Jordbrugerne her — i Modsætning til det egenlige Danmark — kom noget længere nede i Rækken. Selvfølgelig viser der sig atter store Forskjelligheder imellem Jordbrugets Underklasser; saaledes kom der paa «Odels-, Kongsbønder og Lejlændinger» forholdsvis mange Forsørgede, om end langt fra saa mange som i de tilsvarende Erhverv, «Proprietærer, Gaardmænd og Forpagtere», for det egenlige Danmark. — Foretager man en Sammenligning med Tallene for 1880, vil det ses, at Husstandenes Gennemsnitsstørrelse, hvormed her menes det gennemsnitlige Antal Forsørgede, i det Hele var højere i 1880 end i 1890; mod et Gennemsnitsantal af 2,98 Forsørgede (i og udenfor Tyendeklassen) i 1880 var der saaledes i 1890 kun 2,10 Forsørgede. Man træffer i saa Henseende kun Stigning for den immaterielle Virksomhed, for de Industridrivende og for de Handlendes Medhjælpere, medens derimod Forholdstallene for de Handlendes Hovedpersoner ere gaaede en Del ned. — Til Slutning skal Opmærksomheden henledes paa den mærkelige Stigning i de absolute Tal fra 1880 til 1890 i enkelte af ovenstaaende Tabels Medhjælper-Rubriker, saaledes for samtlige Jordbrugeres Medhjælpere samt for Medhjælpere hos Odels-, Kongsbønder og Lejlændinger og hos Husmænd og Opsiddere, en Tilvækst, der dog maaske for en væsenlig Del hidrører fra Rubriceringsforskjelligheder, og som ialtfald bliver mindre iøjnefaldende, naar man fører Sammenligningen tilbage til 1870, i hvilket Aar der var ikke lidt flere Jordbrugs-Medhjælpere end i 1880, saaledes i Gaardmandsklassen 171 imod 78 i 1880, i Husmandsklassen 88 mod 47.

Talforholdet mellem Hovedpersoner og Medhjælpere vil nærmere fremgaa af Tabel 188, der for de fire store Næringsklassers Vedkommende meddeler dels det absolute Antal Hovedpersoner og Medhjælpere, dels Antallet af Medhjælpere for 100 Hovedpersoner i 1890, 1880 og 1870.

TABEL 188. Forholdet mellem Hovedpersoner og Medhjælpere (Forsørgere). — *Chefs et assistants (soutiens)*.

	1890.			1880.			1870.		
	Hovedpers. <i>chefs</i>	Medhjælpere. <i>assistants</i>	Antal Medhj. for 100 Hovedpers. <i>assistants par</i> 100 <i>chefs</i>	Hovedpers. <i>chefs</i>	Medhjælpere. <i>assistants</i>	Antal Medhj. for 100 Hovedpers. <i>assistants par</i> 100 <i>chefs</i>	Hovedpers. <i>chefs</i>	Medhjælpere. <i>assistants</i>	Antal Medhj. for 100 Hovedpers. <i>assistants par</i> 100 <i>chefs</i>
Jordbrugere. <i>agriculture</i>	958	732	76	990	125	13	800	259	32
Heraf: <i>dont</i> :									
Odels- og Kongsbønder samt Lejlændinger. <i>propriétaires et ferm.</i>	463	467	101	493	78	16	378	171	45
Husmænd og Opsiddere. <i>pet. fermiers</i>	495	265	54	497	47	9	422	88	21
Fiskere. <i>pêche</i>	1473	73	5	913	24	3	722	106	15
Sefarende. <i>marine marchande</i>	55	1		283	10	4	206	17	8
Industridrivende. <i>industrie</i>	313	29	9	69	53	77	60	35	58
Handlende ¹⁾ . <i>commerce</i>	83	84	101						
Tilsammen. <i>total</i>	2882	919	32	2255	212	9	1788	417	23

¹⁾ Herunder «De, som leve af Landtransport».

Medens det i det egenlige Danmark, som det fremgaar af Tabel 168, er de Industridrivende, der havde forholdsvis flest Medhjælpere, er det paa Færøerne (naar bortses fra Jordbrugets Underklasser, idet der blandt Odels-, Kongsbønder og Lejlændinger i 1890 var godt og vel lige saa mange Medhjælpere som Hovedpersoner) ubetinget de Handlende, som sysselsætte flest Medhjælpere. Det ringe forholdsvis Antal Medhjælpere hos de Industridrivende vidner tilstrækkeligt om den forsvindende Betydning, som den egenlige Industri har for Færøernes økonomiske Liv, og særlig om dennes lidet udviklede Karakter. — Den tidligere omtalte store Forandring fra 1880 til 1890 i Medhjælpertallet for flere Rubrikers Vedkommende kommer stærkt til Orde i denne Tabels Forholdstal for Medhjælpere, idet Stigningen i Medhjælper-Antallet for 100 henholdsvis Odels-, Kongsbønder og Lejlændinger samt Husmænd og Opsiddere er overordenlig stor. Ogsaa i de andre Næringsklasser viser der sig gennemgaaende en Stigning i Medhjælpertallet, men denne Tilvækst falder her indenfor mere naturlige Grænser, saa at man synes berettiget til — forsaavidt man da kan slutte af de smaa Tal og dermed forbundne Tilfældigheder — at sætte Tilvæksten i Aarsagsforbindelse med rigere økonomisk Udvikling indenfor de paagældende Erhvervsgrene.

Som den eneste Kjøbstad paa Færøerne kunde Byen Thorshavn synes at have Krav paa en særlig Omtale. Da dens Indbyggerantal imidlertid er saa lille, nemlig kun 1303 i 1890 (984 i 1880) og dens Forhold — i hvert Fald i Sammenligning med en stor Del af Provinskjøbstæderne i det egenlige Danmark — kun ere lidet kjøbstadmæssige, har man anset det for tilstrækkeligt at meddele følgende Oversigt over Befolkningens Fordeling mellem Næringsklasser i Aarene 1890 og 1880.

TABEL 189.

Thorshavn: Hovedklasser af Næringsveje og Fordelingen af 1000 Indbyggere paa disse.

Ville de Thorshavn: Classement par principale classe professionnelle de la population et de 1000 habitants.

	1890.		1880.	
	Absolute Tal. <i>nombre.</i>	For hver 1000 af Befolkn. <i>par 1000 habit.</i>	Absolute Tal. <i>nombre.</i>	For hver 1000 af Befolkn. <i>par 1000 habit.</i>
De, som arbejde i immateriel Virksomhed <i>prod. immatérielle</i>	172	132,0	94	95,5
Jordbrugere <i>agriculture</i>	36	27,6	53	54,0
Fiskere ¹⁾ . <i>pêche</i>	307	235,6	289 ¹⁾	293,7 ¹⁾
Industridrivende <i>industrie</i>	281	215,7	195	198,2
Handlende ²⁾ . <i>commerce</i>	117	89,8	125 ²⁾	127,0 ²⁾
Søfarende ¹⁾ . <i>marine marchande</i>	102	78,3	— ¹⁾	— ¹⁾
De, som leve af Landtransport ²⁾ . <i>transport par terre</i>	"	"	— ²⁾	— ²⁾
De, som leve af andre Erhverv ³⁾ . <i>autres au sans p. etc.</i>	252	193,4	206 ³⁾	209,3 ³⁾
Pensionister. <i>pensionnés</i>	24	18,4	14	14,2
Aftægtsfolk. <i>paysans pensionnaires</i>	1	0,8	"	"
Kapitalister <i>rentiers</i>	5	3,8	"	"
Almissenydende. <i>vivant de la charité publique</i>	6	4,6	8	8,1
Tilsammen <i>total</i>	1303	1000	984	1000

¹⁾ De i 1880 for «Fiskere» anførte Tal omfatte tillige Søfarende

²⁾ De i 1880 for «Handel» anførte Tal omfatte tillige «De, som leve af Landtransport»

³⁾ Herunder: Arbejdsmænd uden specificeret Næring (for 1880 hele Gruppen «Daglejere og Arbejdsmænd»), Portnere, Bude, Tyende uden fast Tjeneste, uangiven Næringsvej m. m.

For flere Næringsklassers Vedkommende er Forskjellen mellem Tallene for 1890 og 1880 temmelig stor, uden at det er muligt at paavise nogen bestemt Grund. Det vil først ses, at «De, som arbejde i immateriel Virksomhed» vare — ligesom for hele den færøiske Befolkning — langt talrigere i Thorshavn i 1890 end i 1880; for Forholdstallenes Vedkommende beløber denne Forøgelse sig til over en Trediedel. Omvendt er Jordbrugernes Klasse forholdsvis set gaaet betydelig ned i det forløbne Tiaar, medens «Fiskere» og «Søfarende» under Et tagne ere stegne i absolute Tal fra 289 til 409, i Forholdstallene fra 293,7 til 313,9 af 1000 Indbyggere. Denne Forskydning mellem Jordbrug og Fiskeri er i god Overensstemmelse med, hvad ovenfor er godtgjort for hele den færøiske Befolknings Vedkommende. Medens fremdeles «Industridrivende» udgjøre en ikke lidet større Del af Byens Befolkning i 1890 end i 1880, er paa den anden Side de «Handlendes» Klasse i endnu højere Grad aftagen i forholdsvis Betydning, hvorimod denne Erhvervsklasse for Færøerne som Helhed har udvist en Fremgang i det forløbne Tiaar. «De, som leve af andre Erhverv», ere vel tiltagne absolut set, men ikke i samme Grad som hele Befolkningen, saaledes at Forholdstallene altsaa udvise en Nedgang; men da denne Gruppe er sammensat af temmelig uensartede Bestanddele, tør man i Forandringen vistnok ikke se synderlig mere end et Udslag af Posteringstilfældigheder o. lign., om end den Omstændighed, at Gruppen for 1880 indeholder samtlige «Daglejere og Arbejds mænd», for 1890 derimod kun «Arbejds mænd uden specificeret Næring», næppe heller kan frakjendes nogen Indflydelse paa Tallene. Endnu skal kun bemærkes, at «Pensionisternes» faatalige Gruppe har havt en efter Forholdene ikke ubetydelig Tilgang, samt at der i 1890 taltes 5 «Kapitalister» (3 Forsørgere og 2 af Tyendeklassen), hvilken Gruppe aldeles ikke var repræsenteret i 1880.

Det maa imidlertid ved hele denne Undersøgelse fastholdes, at rent tilfældige Forskjelligheder ikke alene i de virkelige Forhold, men ogsaa i Posteringen paa Listerne og i det ved Bearbejdelsen anvendte Skjøn øve en uforholdsmæssig stor Indflydelse, hvor Tallene ere saa smaa som i den ovenanførte Tabel.

Anmærkning. *Note.*

Som tidligere omtalt, optoges paa de ved Folketællingen i 1890 udsendte Skemaer en ny Rubrik, hvis Øjemed var at skaffe Oplysning om Antallet af Personer, som have deres Erhverv i en anden Kommune end Opholdskommunen. Resultaterne af Bearbejdelsen af de paa dette Omraade indsamlede Oplysninger forefindes i Statistisk Bureau for Provins-Kjøbstædernes og Landdistrikternes Vedkommende, men man har givet Afkald paa at optrykke Resultaterne i nærværende Værk, dels fordi man skjønnede, at denne Rubrik ikke var saa nøjagtig udfyldt som de øvrige paa Skemaet opførte Rubriker paa Grund af manglende Forstaaelse af, hvad det var, der ønskedes oplyst, dels fordi Staden Kjøbenhavns statistiske Kontor netop af samme Grund heller ikke har optaget de paagældende Oplysninger i det af Kommunens statistiske Kontor udgivne Værk om Folketællingen i Kjøbenhavn 1890; herved tabe nemlig Resultaterne for det øvrige Land en Del af deres Værd, saa meget mere som Størsteparten af dem, som her boede udenfor Erhvervskommunen, fandtes paa Frederiksberg og havde Erhverv i Kjøbenhavn, medens paa den anden Side Tallene paa dem, der boede i Kjøbenhavn, men havde Erhverv paa Frederiksberg eller andetsteds, ikke kunde bestemmes.

Tillæg. *Supplément.*

Kongeriget Danmarks Befolkningskaart for 1890.

Carte marquant la densité de la population du Danemark en 1890.

Ligesom tidligere iværksat med Hensyn til Folketællingerne i Aarene 1845, 1855, 1870 og 1880, saaledes har det statistiske Bureau ogsaa til Lettelse af Oversigten over Kongeriget Danmarks Befolknings-tæthed i 1890 ladet udarbejde Kaart, som give en grafisk Fremstilling af Befolkningens Fordeling paa Tællingsdagen den 1ste Februar, men med den Forskjel, at der for Aaret 1890 er fremstillet 2 efter forskjellig Grundenhed (Kvadratmil — Kvadratkilometer) udarbejdede Befolkningskaart, medens der for hvert af de først-nævnte Aar kun var udarbejdet 1 saadant efter Forholdet til Kvadratmilen.

Til Oplysning om den rette Forstaaelse af disse hermed følgende Kaart, der ere forfattede af Oberstløjtnant af Fodfolket C. V. Christensen, fremsættes nedenstaaende Forklaring og Bemærkninger.

A. Forklaring.

Kaartene omfatte baade By- og Land-Befolkningen, men for hver af disse Hovedgrupper ere Befolkningsforholdene fremstillede paa en særegen Maade, afpasset efter Bosættelsens højest forskjellige Beskaffenhed.

1. Bybefolkningen.

Til denne er foruden Indbyggerne i de egenlige Kjøbstæder henregnet saavel Befolkningen i de 6 saakaldte Handelspladser som Befolkningen i de til Kjøbenhavn stødende Distrikter, der med Hensyn til Beboernes Livsforhold have udviklet sig til nu i Virkeligheden at være Forstæder til Hovedstaden, altsaa Befolkningen i:

Frederiksberg,
Frederiksværk,
Marstal,
Silkeborg,
Løgster og
Nørresundby

samt i Sundbyerne i Taarnby Kommune paa Amager
og i den Del af St. Stefans Sogn, der ligger paa Utterslevmark i Brønshøj Kommune,
hvilke 2 sidste ligesom Frederiksberg ere henregnede under Kjøbenhavn, hvis Indbyggertal saaledes er antaget at være 375719.

Fordelingen af den saaledes bestemte Bybefolkning er dernæst fremstillet ved, at Byerne paa Kaartene ere gjengivne ved sorte Cirkelflader, hvis Arealer (Flademaal) ere proportionale (forholdsmæssige) med Byernes Indbyggertal og lig $\frac{1}{100}$ af de Arealer, som Byerne vilde indtage, saafremt deres Befolkning spredtes saaledes, at deres Tæthed blev lig med Landdistrikternes specifikke Middelbefolkning i det egenlige Danmark o: lig med Landbefolkningens Gjennemsnitstæthed, som er 2134 Indbyggere paa 1 geografisk □ Mil eller 38,8 Indbyggere paa 1 □ Kilometer. En Skala, der viser Forholdet mellem Byernes Folketal og deres Signaturers Diametre, findes paa Kaartene øverst til venstre.

2. Landbefolkningen.

Fremstillingen af Landbefolkningens Fordeling har til Grundlag den specifikke Befolkning, hvorved forstaas Antallet af Indbyggere paa en geografisk □ Mil, der omfatter 9987,27 Tdr. Land à 14000 gamle danske □ Alen, eller paa en □ Kilometer, der ikkun omfatter 181,38 Tdr. Land. Den er derhos udført efter følgende Princip:

Hele Landet er inddelt i mindre Dele, nemlig for det egenlige Danmarks Vedkommende efter Rigets Inddeling i Landsogne — dog saaledes, at undtagelsesvis 2 eller 3 Sogne ere samlede under eet, naar dette afgjort maatte tilraades paa Grund af Sognenes Lidenhed eller forviklede Grænseforhold — og for Færøernes Vedkommende Præstegældene. De saaledes bestemte Deles Grænser og Midtpunkter (Tyngdepunkter) ere dernæst afsatte paa Kaartet, og den specifikke Befolkning beregnet for hver enkelt af Delene. I disse Midtpunkter tænkes oprejst lodrette Linier, hvis Højder ere proportionale med de paagjældende Deles specifikke Befolkning, og Endepunkterne af alle disse Linier bestemme da en fortløbende Flade, der fremstilles paa Kaartet efter den ved Nutidens topografiske Arbejder almindeligt anvendte Methode, nemlig ved vandrette Kurver med ligestore Mellemrum. Af disse Kurver angiver paa Kaart I den laveste (som er mærket med Tallet 5) en specifik Befolkning af 500 paa en geogr. □ Mil, den næste (betegnet med 10) af 1000, den tredie (betegnet med 15) af 1500, og saaledes videre med Mellemrum af 500. Paa Kaart II svare Kurverne til en specifik Befolkning af henholdsvis 10, 20, 30 o. s. v. paa en □ Kilometer og ere betegnede med selve disse Tal. Alle Kurver blive følgelig Grænselinier mellem de Landstrækninger, hvor den specifikke Befolkning er mindre, og dem, hvor den er større end den, der angives af den paagjældende Kurve.

Kaartene ere desuden for større Tydeligheds Skyld farvelagte. Paa Kaart I er der for hver Forskjel af 1000 i den specifikke Befolkning anvendt en ny Farve eller Farvetone. Egnene med en specifik Befolkning mellem 2000 og 3000 ere holdte hvide; svagere befolkede Egne ere betegnede med brun Farve i 2 Toner, og folkerigere Egne med en specifik Befolkning indtil 5000 med rød Farve, ligeledes i 2 Toner, idet i begge Tilfælde de lyseste Farvetoner ere anvendte paa de Egne, som i Henseende til specifik Befolkning staa de ikke farvelagte Egenes nærmest. Egne, som have en specifik Befolkning af over 5000, ere betegnede med violet Farve. Paa Kaart II ere de samme Farver anvendte i Analogi hermed. Øverst paa Kaartene til venstre findes en grafisk Forklaring af Farvelægningen.

B. Bemærkninger.

Den væsenligste Fordel ved Befolkningskaart er den, at man ved dem bliver sat i Stand til med større Overskuelighed at give et fuldstændigt Billede af Fordelingen af Befolkningen paa de forskjellige Tidspunkter end ved tabellarisk Fremstilling. Befolkningskaart, udarbejdede efter Resultaterne af de efter hinanden følgende Folketællinger, lette derfor i høj Grad Sammenligningen mellem Forholdene til de forskjellige Tider og fremstille tydeligere, end ske kan paa anden Maade, Bevægelserne i Henseende til Befolkningstætheden.

En i alle Enkeltheder gaaende Fremstilling i Ord af Befolkningskaartenes Indhold vil ikke alene være i høj Grad viddtøftig og trættende, men den bliver ogsaa ved den Lethed, hvormed Kaartene kunne overskues og sammenholdes, temmelig overflødig, saa at man kan indskrænke sig til at fremhæve de væsenligste Forskjelligheder og til, forsaavidt der med Hensyn til Kaartenes Udarbejdelse er fulgt noget afvigende Fremgangsmaader, at henlede Opmærksomheden paa, hvilke Virkninger heraf maatte følge.

Grunden til, at der for 1890 er udarbejdet 2 Befolkningskaart, er den, at man, som ovenfor antydet, har anset det for rigtigst ligesom ved andre af det statistiske Bureaus Arbejder at fremstille Resultaterne saavel med den geografiske Kvadratmil som med Kvadratkilometren som Enhed for Arealerne. For Befolkningskaartenes Vedkommende maatte dette for nærværende Tidspunkt formenes at være i særlig Grad ønskeligt. Hensynet til Sammenligning med de tidligere udarbejdede Befolkningskaart nødvendiggjør Benyttelsen af den geografiske Kvadratmil som Enhed, medens Sammenligning med fremtidige Befolkningskaart kræver Anvendelsen af Kvadratkilometren som Enhed for Arealerne, idet denne Maalestok efterhaanden er bleven almindelig europæisk og om føje Tid maa forventes gjort gjældende ogsaa her i Landet. Hvor der nedenfor er draget Sammenligning mellem Befolkningskaartene 1880 og 1890, er Sammenligningen særlig rettet paa Kaart I 1890.

Paa de ældre Befolkningskaart ere alle Kurver fremstillede paa samme Maade, nemlig som helt optrukne sorte Linier; paa Kaartene for 1890 er dette imidlertid ikke Tilfældet, idet for Kaart I's Vedkommende de Kurver, hvis paaskrevne Tal ende paa 5, og paa Kaart II de Kurver, der ere beskrevne med ulige Tælle (10, 30, 50 o. s. v.), ere fremstillede som afbrudte sorte Linier, medens de øvrige Kurver ere fuldt optrukne. Herved opnaas en større Lettelse i Bedømmelsen af, om Befolkningstætheden stiger eller falder fra Egn til Egn, idet følgende simple Regler finde Anvendelse:

- 1) Saalænge de paa hinanden følgende Kurver veksle i Udseende, er der stadigt enten Stigen eller Falden i Befolkningstætheden;
- 2) Naar 2 Kurver af ens Udseende følge paa hinanden, er der en Overgang fra Stigen til Falden i den specifikke Befolkning eller omvendt.

Paa følgende Steder ere de afbrudte Kurver udeladte, da der ellers vilde blive for ringe Afstand mellem Kurverne, nemlig: ved Kjøbenhavn, Roskilde, Svendborg, Esbjerg, Struer og Løkken.

Med Hensyn til Kaartene 1890 indbyrdes bemærkes det, at Kurverne paa Kaart I, der svare til en specifik Befolkning af 500, 1000, 1500 o. s. v. paa en geogr. □ Mil, tillige angive en specifik Befolkning paa en □ Km. af henholdsvis 9,08, 18,16, 27,24 o. s. v., medens Kurverne paa Kaart II, der svare til en specifik Befolkning paa en □ Km. af 10, 20, 30 o. s. v., tillige angive en specifik Befolkning paa en geogr. □ Mil af henholdsvis 550,6, 1101,2, 1651,8 o. s. v. Det ses heraf, at de med samme Farve anlagte Arealer paa de to Kaart ikke svare nøje til hinanden, og at Forskjellen i saa Henseende endog bliver saa stor, at Grænsen mellem mørkerødt og violet Areal paa Kaart II, nemlig 100 Kurven, er 506 pr. geogr. □ Mil større end paa Kaart I, nemlig 5000 Kurven.

Befolkningskaartene for 1890 ere ligesom Kaartet for 1880 udarbejdede i Maalestoksforholdet 1:1,000000, og Beregningen af den specifikke Befolkning er med Hensyn til Landets Inddeling i mindre Dele foretaget paa samme Grundlag som ved dette Kaart paa nedenstaaende ubetydelige Undtagelser nær.

I 1880 henregnedes Beboerne af Skjælskør Landdistrikt ikke til Byens Beboere, hvad derimod er Tilfældet for nærværende Kaart. Grunden hertil er, at der vilde fremstaa et forvansket Billede af Befolkningsforholdene, dersom det lille Distrikt toges for sig selv. Befolkningen i dette 39 Tdr. Land store Areal er nemlig i de 10 Aar stegen fra 21 til 40, og den specifikke Befolkning er derved naaet op til 10240 paa en geogr. □ Mil, medens det 5377 Tdr. Land store Nabosogn Boslunde kun har en specifik Befolkning af 3084. I Overensstemmelse med Fremgangsmaaden, der ellers i saadanne Tilfælde har været anvendt, burde det lille

Areal med dets Befolkning slaas sammen med et af Nabsognene, altsaa her Boslunde Sogn eller Skjælskør By. Man har valgt det sidste, da Distriktet og dets Befolkning ere nærmest knyttede til denne. Paa Byens Diameter har Befolkningens Forøgelse ingen synlig Virkning, da den kun er forøget med $\frac{1}{2}\%$. —

Forandring har siden 1880 fundet Sted i adskillige Sognes Størrelse, men i Reglen af saa ringe Betydning, at Befolkningskurverne ikke derved ere undergaaede synlig Forandring. Undtagelse herfra danne Sognene Idestrup, Veggerløse, Skjelby og Gjedesby i det sydlige Falster, hvor store inddæmmede Arealer have forøget Sognenes Størrelse uden samtidigt at forøge Folkemængden, hvorfor den specifikke Befolkning her tildels er sunken, skjønt Befolkningen er stegen i Antal. Det nærmere herom fremgaar af nedenstaaende Tabel, der desuden omfatter 1) Nebbelunde Sogn i Maribo Amt ved Rødby Fjord, hvis Areal er forøget, medens Befolkningen er aftagen, 2) Budolfi Landsogn ved Aalborg, hvis Areal i 1880 angaves til 4408 Tdr. Land, i 1890 derimod til 3408 Tdr. Land, 3) Oppe Sundby Sogn i Forbindelse med Ude Sundby Landdistrikt i Frederiksborg Amt, hvis samlede Areal i 1880 og 1890 opgaves til henholdsvis 1947 og 2611 Tdr. Land, 4) Vindinge Sogn i Københavns Amt, hvis Areal i 1880 og 1890 opgaves til henholdsvis 1691 og 2138 Tdr. Land, 5) Thorslunde Sogn og 6) Ishøj Sogn, begge i Københavns Amt, hvis Folketal i 1880 opgaves til henholdsvis 612 og 638 i Stedet for 470 og 780.

	1880.	1890.	1890 beregnet som 1880	1880 beregnet som opgivet i 1890.
Idestrup Sogn	2651	2555	2677	
Veggerløse Sogn	2160	1900	2533	
Skjelby Sogn	3361	2947	3370	
Gjedesby Sogn	2945	3218	3576	
Nebbelunde Sogn	2511	2036	2431	
Budolfi Landsogn	2446	2833	2191	
Oppe Sundby Sogn + Ude Sundby Landdistrikt	2872	1962	2631	
Vindinge Sogn	3059	2480	3135	
Thorslunde Sogn	4061	3231	.....	3119
Ishøj Sogn	2250	2765	.....	2751

I 1880 medtoges ved Beregningen af den specifikke Befolkning i de Landsogne, hvori der findes Sindssyge- og Straffeanstalter, Patienterne og Fangerne ikke under Befolkningen, hvilket derimod er sket i 1890. Det maa nemlig anses for rigtigst at medregne samtlige Beboere, hvad enten de opholde sig frivilligt eller ikke paa vedkommende Sted, og den Vanskelighed, der gjorde, at man i 1880 ikke fulgte dette Princip paa fornævnte Steder, nemlig at den store specifikke Befolkning ved Roskilde vilde vanskeliggøre Anbringelsen af Kurverne paa Kaartet, er hævet derved, at, som ovenfor anført, hver arden Kurve (de afbrudte) er udeladt, hvor Kurverne ellers vilde komme for tæt paa hinanden. Var Beregningen paa nævnte Steder foretaget som i 1880, vilde Befolkningen nordvest for Roskilde, vest for Vordingborg, nord for Aarhus og midt imellem København og Roskilde være bleven nedsat henholdsvis med:

965 — 430 — 520 og 335 Personer,

og den specifikke Befolkning være bleven henholdsvis:

7597 — 2787 — 6352 og 3986

i Stedet for

10940 — 3186 — 8509 og 5204.

For Færøerne er Folketællingen foretaget paa samme Tid og efter samme Principer som i det øvrige Kongerige. Fremstillingen af Øernes Befolkning er meget simpel, idet der saavel paa Kaart 1 som

paa Kaart II ikkun findes 1 Kurve, nemlig henholdsvis 500- og 10-Kurven. Da Farvelægningen imidlertid er ens paa begge Sider af denne Kurve, har det været nødvendigt ved Paaskrifterne «over» og «under» at betegne, til hvilken Side af Kurven de Egne ligge, som have en specifik Befolkning af henholdsvis over 500 og 10, og til hvilken de med specifik Befolkning af henholdsvis under 500 og 10. I Overensstemmelse hermed har man anvendt Paaskriften «under» ved Øerne Anholt og Saltholm for at betegne, at deres specifikke Befolkning ikke naar op til 500 eller 10.

Den for Byerne anvendte Fremstillingsmaade af deres Folkemængde har den Fordel, at den tilsteder en Sammenligning med de tilsvarende Forhold i Landdistrikterne. Tænkes nemlig Byernes Befolkning spredt saa meget, at den fik samme Tæthed i Bosættelsen som Landdistrikternes specifikke Middelbefolkning, vilde hver By være at betegne med en 10 Gange saa stor Diameter, som den har paa Kaartet. Diametren for Kjøbenhavn vilde blive $14\frac{3}{4}$ Mil, altsaa betegne et Areal som de danske Østifters, Bornholm fraregnet. Diametrene for Aarhus og for Lemvig vilde blive c. $4\frac{2}{3}$ og c. $1\frac{1}{5}$ Mil. og de tilsvarende Arealer lidt mindre end Lollands og lidt større end Amagers. Landets mindste Kjøbstad, Sandvig, vilde faa en Diameter af lidt under $\frac{1}{2}$ Mil.

Da Landdistrikternes specifikke Middelbefolkning, som i 1880 var 2075, i 1890 er 2134 og 38,8 henholdsvis paa 1 geogr. □ Mil og 1 □ Km., maa de Egne, hvis Befolkning omtrent have Gjennemsnitstætheden, søges lidt over 2000 Kurven og lidt under 40 Kurven henholdsvis paa Kaart I og Kaart II. Det ses da straks, at Befolkningstætheden paa de sjællandske og fynske Øgrupper og i den sydøstlige Del af Jylland kun undtagelsesvis synker ned til den ommeldte Gjennemsnitstæthed eller derunder. I det nordlige, vestlige og midterste Jylland ere Forholdene derimod de modsatte; kun pletvis, især i de vestlige Limfjordsegne og syd for Hjørring, findes Strækninger med en Befolkningstæthed, som overstiger Gjennemsnitstætheden for Landdistrikterne. Paa Bornholm have Sydspidsen og Midtlandet en Befolkningstæthed under dette Gjennemsnit, og det øvrige af Øen en Befolkningstæthed derover.

Med Hensyn til Bevægelsen i Befolkningstætheden fremtræder det samme Forhold for Tidsrummet 1880—90, som var til Stede i det forudgaaende Tiaar, nemlig, at Folkemængden i Landdistrikterne paa enkelte Undtagelser nær er i en ringe Tilbagegang eller stagnerende i de frugtbare Egne, medens den i mindre kultiverede Egne er i Fremgang, og i de udstrakte Hedeegne (Ringkjøbing Amt) endog er i stærk Fremgang. Bybefolkningen er gennemgaaende vokset stærkt; enkelte af de mindre Byer have dog haft en lille Tilbagegang, nemlig Ærøskjøbing, Æbeltoft, Nykjøbing Sj., Nysted, Nibe, Bogense og Kjertemind, med fra c. 5 pCt. til c. $\frac{1}{2}$ pCt.'s Nedgang. Denne Tilbagegang er dog saa ringe, at den ikke er synlig i disse Byers Diametre.

Befolkningen i de sjællandske Landdistrikter er i Tiaaret 1880—90 i Særdeleshed vokset i Egnene omkring Kjøbenhavn, Roskilde og Holbæk samt midt mellem Kjøge og Næstved, hvor det da nærmest er Haslev Sogn, der er i stærk Fremvækst paa Grund af den stærke Bebyggelse ved den derværende Jernbanestation. — Paa Lolland og Falster er Landbefolkningen mest tiltagen ved Nakskov og Nykjøbing. — Paa Fyn er Befolkningen tiltagen omkring Svendborg og lidt syd for Odense (Dalum Sogn). — Den største Tilvækst i Befolkningstæthed i Jylland fremvise følgende Landstrækninger: Egnen ved Vamdrup og vest derfor, nord for Kolding, omkring Aarhus, midt mellem Silkeborg og Viborg, mellem Skive og Hobro, langs Jernbanen nord for Hobro, omkring Nørresundby, langs Jernbanen Nørresundby-Hjørring, omkring Frederikshavn, Løkken, den vestlige Del af Thy, Mors, Salling, mellem Harboøre og Nissumfjord, Struer, Vemb, Skjern, langs Jernbanen nord for Varde (*paa Kuart I staar paa dette Sted fejlagtigt 5 i Stedet for 15*) og Esbjerg. Tages den store Hedestrækning mellem Viborg-Holstebro Linien i nord og Landegrænsen i syd under Betragtning som en Helhed, vil det ses, at den ydre 1000 Kurve paa flere Sider, især vest for Silkeborg, har trukket sig sammen, medens den indre 1000 Kurve om Partiet ved Herning har udvidet sig, saa at disse Kurver have

nærmet sig stærkt til hinanden sydøst for Holstebro og mellem Silkeborg og Herning. Endnu større Forandringer findes paa de Egne, som have en specifik Befolkning under 500, hvoraf der i denne Hedestrækning fandtes 4 Partier paa Kaartet for 1880. De have nu trukket sig stærkt sammen, især det nordøstlige, der alene omfatter Haderup Sogn (specifik Befolkning 466 mod 425 i 1880), og de 2 sydlige Partier, der nu have delt sig i 3. Det østligste af disse omfatter alene Vrads Sogn (specifik Befolkning 403 mod 352 i 1880), det mellemste Sognene Arnborg (specifik Befolkning 492 mod 422 i 1880) og Skarrild (specifik Befolkning 464 mod 418 i 1880), det sydligste 3 Sogne, hvoraf Starup Sogn er svagest befolket (specifik Befolkning 355 mod 362 i 1880). Det nordvestlige Parti omfatter 5 Sogne, hvoraf Thorsted Sogn er svagest befolket (specifik Befolkning 369 mod 335 i 1880).

I den anden store Hedestrækning mellem Aalborg-Løgstør og Viborg-Hobro ere af de 5 Partier, som i 1880 omsluttedes af 1000 Kurver, det nordøstlige og mellemste vestlige forsvundne, og det sydlige bleven stærkt formindsket og opløst i 2 Dele. Samtidigt dermed er der i Hedestrækningens Midte fremkommet et nyt Parti med en specifik Befolkning af over 1500, og i det tidligere til Stede værende Parti af dette Slags er Befolkningen til Dels stegen til over 2000 paa en geogr. □ Mil.

Nogen Aftagen i Befolkningen vil ved nøje Undersøgelse kunne paavises paa adskillige Steder, men som oftest viser Tilbagegangens ringe Udstrækning noksom, hvor forsvindende dens Betydning i Almindelighed er. En betydeligere Nedgang i Befolkningen findes mellem Hillerød og Frederikssund, mellem Ringsted og Næstved, mellem Odense og Børgense, paa Langeland, syd for Vejle, i Bjerge Herred sydøst for Horsens og midtvejs mellem Aarhus og Silkeborg. I umiddelbar Nærhed af Odense viser Kaartet en betydelig Nedgang i Befolkningen, hvilket imidlertid hidrører fra, at de stærkest befolkede Dele af Odense Kjøbstads 3 Landdistrikter ere blevne indlemmede i Kjøbstaden i Mellemtiden fra 1880 til 1890.

Det Kongelige Danske Statistiske Bureau i April 1894.

Marius Gad.

BEFOLKNINGSKAART I over KONGERIGET DANMARK 1890.

Tallene, hvormed Kurverne ere beskrevne, angive Kvadrater af Indvaanere.